

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דֶגְגְּךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתְּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנָּף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אוֹתוֹ לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֲמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּתְּנֶךָ: יֵשֶׁא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

בו יסופר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים והיילותם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור הולך על אברהם בשביל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדָוִד מְזֻמָּר נָאִם יְהוָה | לְאֹדְנִי שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשֵׁית אֵיכֶיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקֶרֶב אֵיכֶיךָ: ג עִמָּךְ נִדְבַת בָּיִת חֵילֶךְ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ מַל יְלֻדְתְּךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה | וְלֹא יִנָּחֵם אֶת־הַכֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרָתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֹדְנִי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אִפּוֹ מְלָכִים: ו יִדְּיוֹ בְּגוֹיִם מָלֵא גִּוְיוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחָל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־בֶּן יָרִים רֹאשׁ:

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדֶה יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסֹד יִשְׂרָאֵל וְעַדָּה: ב גְּדֻלִּים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעִלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לָעַד: ד זָכַר עָשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירְאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת וִישָׁר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֹאשִׁית חֲכָמָה | יֵרָאֵת יְהוָה שֶׁבֶל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְתּוּ עֲמַדַת לָעַד:

"דבר מלכות"

מודפס בדפוס ידיעות תקשורת (2000) בע"מ בכ – 48,500 עותקים

מתוכם הודפסו

13,500 עותקים על ידי – "תפארת העיר חברה לבניין והשקעות" שפיגל 3 פתח תקווה

כל המעוניין להשתתף בהדפסת ה"דבר מלכות" מכמות של 5000 חוברות ומעלה יכול לכתוב לפאקס: 03-9606108 או למייל: Israel@DvarMalchus.Org או USA @DvarMalchus.Org

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

שם העיר והחנות	כתובת	שם העיר והחנות	כתובת	שם העיר והחנות	כתובת
אביטל	אלוף אלי	אילת	האנפה 1/1	אשקלון	שדרות בן צבי 48
אבן יהודה מגה בעיר	מייסדים 2	אריאל	כיכר העיר 4	אשקלון	הגבורה 7
אור הגנוז	שחר ולנר	אשדוד	חנה סנש 1	מינימרקט מינה	(בית העירייה)
אור יהודה סעד הרצל	השוק 1	אשדוד	מינימרקט כינרת 51	באר טוביה	מתחם ביג
אור עקיבא	האילן 1	אשדוד	גיא אוני 1	באר שבע	איזור התעשייה
אופקים	הרצל 39	אשדוד	ד'בוטניסקי 27	באר שבע	מפגש ספיר
אורנית	מרכז מסחרי	אשדוד	סטאר סנטר	באר שבע	מזנון אביב
אורנית פוד מרקט					

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

שם העיר והחנות		שם העיר והחנות		שם העיר והחנות		שם העיר והחנות	
באר שבע	מורדון איריס	דימונה	מחסני השוק	ירושלים	בני יעקב מלאיב למסחר	באר שבע	מורדון איריס
באר שבע	מעדני השלום	דימונה	מיני מרקט עדן	ירושלים	קיוסק גול	באר שבע	מעדני השלום
באר שבע	נאני בוקובזה	הוד השרון	חצי חנים	ירושלים	מאיר גרשון 30	באר שבע	נאני בוקובזה
באר שבע	פלס יהודה	זכרון יעקב	רמי לוי	ירושלים	דרך חברון 103	באר שבע	פלס יהודה
באר שבע	קוקליטסקי לאוניד	חדרה	מכולת בנמרט	ירושלים	ועקני משה	באר שבע	קוקליטסקי לאוניד
באר שבע	מרכז מסחרי	חולון	קונדיטוריה דה - פריז	ירושלים	סופרדיל	באר שבע	מרכז מסחרי
ביתר עילית	ספרינט מוטור	חולון	חצי חנים	ירושלים	סופר דיל	ביתר עילית	ספרינט מוטור
בית שמש	קיוסק החברים	חולון	שופרסל דיל	ירושלים	יעקב עמוס	בית שמש	קיוסק החברים
בית שמש	כמעט חנים	חיפה	יודן ספרים ואמנויות	ירושלים	מינמרקט גילה	בית שמש	כמעט חנים
בית שמש	סופר מרקט ברק	חיפה	רוזנטל צבי	ירושלים	אגריפס 131	בית שמש	סופר מרקט ברק
בני ברק	רמי לוי - רמת גן	חיפה	בן ברוך שולמית ואלברט	ירושלים	ליכטנשטיין 1	בני ברק	רמי לוי - רמת גן
בני ברק	מירון אליהו	חיפה	מרכז זיו רח'	ירושלים	שלום יהודה 30	בני ברק	מירון אליהו
בני ברק	אוויר עד	חיפה	טרומפלדור	ירושלים	הצפירה 12	בני ברק	אוויר עד
בנימינה	מכולת ירדנה	חיפה	חלוצי התעשייה 73	ירושלים	מפלג הגבעה	בנימינה	מכולת ירדנה
בת חפר	פיצה פצץ	טבריה	מרכז ביג	ירושלים	מזלאוי דוד	בת חפר	פיצה פצץ
בת-ים	הרב מימון	טירת הכרמל	קרן היסוד 2	ירושלים	רחמימליץ 134	בת-ים	הרב מימון
בתי שבע	פרלשטיין 21	יבנאל	בית וגן	ירושלים	שדרות המאירי 13	בתי שבע	פרלשטיין 21
בתי שבע	איזור התעשייה	יבנאל	הגולן	ירושלים	קריית משה	בתי שבע	איזור התעשייה
בתי שבע	שער בנימין	יבנאל	ברכת אסנת	ירושלים	דרך החורש 90	בתי שבע	שער בנימין
בתי שבע	סביונים	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	רמות ב	בתי שבע	סביונים
בתי שבע	מרכולית צוקר מנדל	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	אליהו קורן 19	בתי שבע	מרכולית צוקר מנדל
בתי שבע	שמואל משה	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	ש.מ. שרתי מזון בע"מ	בתי שבע	שמואל משה
בתי שבע	שנקין 62	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	הפלמח 42	בתי שבע	שנקין 62
בתי שבע	פניס 3	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	עין גדי 19	בתי שבע	פניס 3
בתי שבע	צומת הגוש	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	כנפי נשרים 62	בתי שבע	צומת הגוש
בתי שבע	גן הדרום	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	רמי לוי - מהדרין	בתי שבע	גן הדרום
בתי שבע	גן יבנה	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	רמי לוי - מהדרין	בתי שבע	גן יבנה
בתי שבע	גני תקווה	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	רמי לוי - מהדרין	בתי שבע	גני תקווה
בתי שבע	גני תקווה	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	רמי לוי - מהדרין	בתי שבע	גני תקווה
בתי שבע	גני תקווה	יבנאל	מזוז אליהו	ירושלים	רמי לוי - מהדרין	בתי שבע	גני תקווה

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן: ה

שם העיר והחנות		שם העיר והחנות		שם העיר והחנות	
כתובת	ראשון לציון	כתובת	עקרון	כתובת	כפר סבא
מורדי הגיטאות 103	פיצוחי כהן ובניי	המלך חסן 1	יוחננוף	נתיב האבות 14, מרכז שרונה	ויקטורי
צומת בילו	רחובות	חן 34	ערד	ויצמן 128	כפר סבא
מדאר 27	רחובות	מרכז מסחרי	דברים שצריך		סעיד רבי
איזור התעשייה	חנות בר כל	ככר הנשיא	פרדס חנה	יוספטל 23	לוד
קרית משה	רחובות	איזור תעשייה הישן	פרדס חנה	פסח לב 2	ויקטורי לוד - נתב"ג
אופנהיימר 10	רחובות	מינימרקט רעות 42	רמי לוי	א.ת. צפוני לוד	לוד
קרית המדע	כמעט חנים		פתח תקווה	א.ת. צפוני לוד	סופר ברקת
קרית המדע	רחובות	אחוזת 112	פתח תקווה	אורן 47	מבשרת ציון
מול תחנת הרכבת	רחובות	צומת ירקונים	פתח תקווה		סופר מיני
דרך ירושלים 15	רחובות	ירושלים 11	כמעט חנים	קניון פרץ סנטר	מגדל העמק
מגה	מגה		צפת	רמת יזרעאל 11	מאפית אריאל
מגה בול שפע שוק	רחובות	כחלון אייל	כחלון אייל	מרכז מסחרי	מגדל העמק
רמלה	רמלה	כנען 204	צפת	עמק איילון 18	כמעט חנים
ויקטורי	ויקטורי	איזור תעשייה חדש	פישדלו נתן		מודיעין
ביאליק 21	רמת גן	מרכז מסחרי	צפת	מתחם ישפרו	מינימרקט איילון
אחוזת 198	רעננה	סוקולוב 40	קצרין	צומת שילת	מודיעין
אוסטרובסקי 41	רעננה	קרית אתא	מיסטר זול - קצרין		רמי לוי
בורוכוב 87	קולד מיכאל	קרית אתא	קרית אתא	צרכנייה	מורשת משגב
צרכנית שדה אילן	קיוסק בן צור	שדרות חן 1	קרית ביאליק	הלפרין	מירון
סמטת הפלדה 3	שדרות	שד. גת 44	כמעט חנים	איתם 1	מישור אדומים
לוינתן שלמה	ויקטורי	הרימון 2	קרית גת	מזרחי זכאי יעל	רמי לוי
פנקס 45	שילה	(פינת הגפן)	ויקטורי		מנחמיה
יהודה הנשיא 13	תל אביב	דרך הדרום 3	קרית גת	ההגנה 29	נהריה
ברודצקי 50	תל אביב	אח"י אילת 15/9	קרית חיים	הגדוד 21	נהריה
רמת אביב	תל אביב	כניסה לרכבת	הפלוס	כניסה לרכבת	כמעט חנים
שלונסקי 6	תל אביב	שד' גושן 55	קרית חיים		נהריה
הקשת 6	תל אביב	קרית מוצקין	קרית חיים	ויצמן 22	נס ציונה
הירקון 323	תל אביב	אוחיון מורן מימון	קרית מוצקין	נשר	פיצוחי ענת
קהלת לבוב 24	תל אביב	שד' ויצמן 1	קרית מוצקין	דרך השלום 13	נשר
בצלאל 4	תל אביב	כניסה לרכבת	קרית מוצקין	ירושלים 47	רמי לוי
בלוך 35	תל אביב	ד'בוטנסקי 8	קרית מוצקין	בעלי מלאכה 11	נתיבות
קהילת ורשה 27	תל אביב	הנשיא 4	קרית מוצקין	צים סנטר	מסס שושנה
קהלת פאדובה 20	תל אביב	(קניון נחמיה)	קרית מוצקין	בארי 48	נתיבות
בני אפרים 209	תל אביב	שבזי 26	קרית מוצקין	סופרמרקטינג	נתיבות
ה' באייר 64	תל אביב	ראש העין	קרית מוצקין	סמילנסקי 15	נתיבות
	מינימרקט ככר המדינה	ויקטורי	קרית מוצקין	הגפן עין התכלת 18	נתיבות
		ראש העין	קרית מוצקין	עין שמעון ואילנה	נתיבות
		קלהני שלום	קרית מוצקין	עין בוקק - ים המלח	נתיבות
		איזור תעשייה	קרית מוצקין	סופרמרקט אלה	נתיבות
		לב הארץ	קרית מוצקין	לוינתן שלמה	נתיבות
		מרכז מסחרי	קרית מוצקין	כניסה לרכבת	נתיבות
		רוטשילד 15	קרית מוצקין	מרכז רסקו 17	נתיבות
		זלמן שזר 18	קרית מוצקין	תחנה מרכזית אגד	נתיבות
		לח"י 16	קרית מוצקין	יהושע חנקין 14	נתיבות
		רוטשילד 88	קרית מוצקין		נתיבות
		הנחשול 30	קרית מוצקין		נתיבות
		נוה ים	קרית מוצקין		נתיבות

ניתן להשיג את חוברות "דבר מלכות" בבתי חב"ד בארץ ובעולם ובמקומות דלהלן:

שם העיר והחנות		כתובת		שם העיר והחנות		כתובת	
תל אביב	ממתקי קנדי	תל אביב	OZ 4 YOU	תל אביב	ממתקי קנדי	תל אביב	ממתקי קנדי
תל אביב	מרכולית בבלי	תל אביב	פיצוחי שלמה	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים
תל אביב	מינימרקט מאנה	תל אביב	מינימרקט עמית	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים
תל אביב	סופר כל רונן בע"מ	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים
תל אביב	פלדמן בע"מ	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים
תל אביב	ספיר ד.ן.קמעונאות בע"מ	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים	תל אביב	מטייב ניסים

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:

- (ט) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים
אדמו"ר הזקן קלא
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קלא
- (כא) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן קלב
- (כב) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי קלד
- (כג) דרך מצותיך – ספר המצוות
אדמו"ר ה"צמח צדק" קלה
- (כד) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קלו
- (כה) קונטרס עץ החיים
אדמו"ר מוהר"ש קלו
- (כו) ספר המאמרים ה'תש"ט
אדמו"ר מוהר"ש קלו
- (כז) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהר"ש קלח
- (כח) רשימת תרצ"ט
אדמו"ר מוהר"ש קלט
- (כט) אגרות קודש
אדמו"ר מוהר"ש קמ
- (ל) ביאורים לפרקי אבות פרק ב קמא
- (לא) הלכות בית הבחירה קמב
- (לב) חומש לקריאה בציבור קמד
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת מסעי קנ
- (לד) סדר הדלקת נרות לשבת קודש קנא

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים ק"י קי"א ג
- (ג) מאמר ד"ה ציון במשפט
שבת פרשת דברים, שבת חזון, ה'תשד"מ ז
- (ד) שיחת שבת פרשת מסעי, מבה"ח מני"א, ה'תשי"ז .. יא
- (ה) לקוטי שיחות פרשת מסעי (בלה"ק) כרך יח טו
- (ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כב
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח - פרשת מסעי כג
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת מסעי כד
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת מסעי מ
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת מסעי מא
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת מסעי נב
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם נד

שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:

- (ג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת מסעי נז
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת מסעי צ
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת מסעי צו
- (טז) נביאים וכתובים
שמואל-ב פרק ז, תהלים פרק כז צט
- (יז) עין יעקב מסכת שבת קא
- (יח) מסכת חולין עם ביאורים
מדף כח עד דף לד קב

בס"ד. שבת פרשת דברים, שבת חזון ה'תשד"מ.

(הנחה בלתי מוגה)

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. הנה פסוק זה הוא הסיום והחזרתם דהפטר פרשת חזון, וידועים הדרושים על פסוק זה ב'לקוטי תורה' פרשתנו¹ ובדרושים שלאחריו² זה שכבר נדפסו (דכל ענין שבדפוס הוא לדורות³). דהנה פסוק זה הוא חלק מתורה לשון הוראה⁴, והתורה היא נצחית⁵, הוראה נצחית, היינו שפסוק זה הוא הוראה נצחית בעבודת האדם בכל מקום ובכל זמן. דמזה מובן, שבכל עבודת ישראל ישנם ב' הענינים הכלליים המדברים בפסוק זה, א' ציון במשפט תפדה, ב' ושביה בצדקה. ואף שהפטר זה קוראים בשבת חזון שמזה מובן שענין זה שיך דוקא לשבת חזון, בכל זאת הרי זה נמשך גם בכל ימות השנה (ולא רק בשבת חזון), כמו שהוא בכל הענינים התלויים בזמן, דאף שעקרם הוא בזמן מסים, מכל-מקום נמשכים הם אחר-כך על כל ימות השנה. וכידוע⁶ הדגמא לזה ממצות זכירת יציאת מצרים, דעקר מצוה זו היא בט"ו ניסן, יום יציאת מצרים, ומיום זה היא נמשכת על כל ימות השנה, דמזכירין יציאת מצרים בכל יום⁷. ועל-דרך זה בענינו, דאף שעקר הענין דציון במשפט תפדה ושביה בצדקה שיך לשבת חזון, מכל-מקום הרי ממנה נמשך גם בכל ימות השנה.

והנה בפסוק זה מבאר שיש ב' ענינים שבהם צריך להיות ענין הפדיה, א' ציון ב' ושביה, ופעלת הפדיה בהם היא גם כן על-ידי ב' ענינים. דהפדיה דבחינת ציון היא על-ידי המשפט, והפדיה דבחינת ושביה היא על-ידי הצדקה. וצריך להבין מהי ההוראה שבזה בעבודת האדם לקונו, דאני נבראתי לשמש את קוני⁸. גם צריך להבין על-פי הידוע⁹ שגם סדר בתורה תורה הוא, מהו טעם סדר הפסוק, דבתחלה כתיב ציון במשפט תפדה, ואחר-כך כתיב ושביה בצדקה.

ובאר הענין הוא (כמובן מהמבאר בהדרושים), דהנה פרוש ציון הוא כפשוטו של מקרא שהוא לשון סימן (וכמו שכתוב¹⁰ ובנה אצלו ציון). דכל סימן יש בו ב' תכונות הפכיות. דמצד אחד הסימן אינו הדבר עצמו אלא הוא סימן על הדבר שהוא בלבד. ולאידך גיסא, מפיו שהוא סימן לדבר זה, מוכח שיש בו משהו מענינו של הדבר שהוא סימן עליו. ומזה מובן, דענין ציון קאי על הנפש האלקית שבישראל. דהנה על הנפש האלקית מבאר רבנו הגדול בתנא¹¹ וזה לשונו: והנפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש.

(1) ישע"א, כז.

(2) ריש פרשתנו. וראה לקו"ש חלק כט ע' 9, סעיף ב.

(3) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' שצב.

ובכ"מ.

(4) ראה זח"ג נג, ב.

(5) ראה תניא רפ"ז. ובכ"מ.

(6) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 147.

(7) ראה בכ"ז אנציקלופדי תלמודית ערך הגדה וערך זכירת

יצי"מ. וש"נ.

(8) משנה סוף קידושין.

(9) ראה לקו"ד ח"ד תשמו, א. וראה רש"י ר"פ בראשית.

(10) יחזקאל לט, טו.

(11) רפ"ב.

1 ומזה מוכן שיש ב' תכונות הנ"ל שבסימן. דמצד אחד הרי היא בבחינת סימן על אלקה
2 ממעל, ובהוספת אדמו"ר הזקן: ממש, ולכן נקראת בשם חלק אלקה, כי כשאתה תופס
3 בחלק מן העצם אתה תופס בכלו¹². אבל לאידך גיסא הרי היא בבחינת סימן בלבד, ולכן
4 נקראת בשם חלק אלקה בלבד (היינו שהיא רק חלק), וכן נקראת בשם נפש השנית, כי
5 אפן התלבשותה בגוף הוא שהיא בבחינת שנית, וכמאמר רבותינו ז"ל¹³ שהיצר-הרע
6 אקדמיה טעניתה כו'. אמנם מה שכתוב ושביה אינו קאי על הנפש-האלקית גופא. דהנה
7 ושביה יש בו ב' פרושים, א' מלשון שיבה וחזרה, ושביה היינו השבים שלה¹⁴. ב' ושביה
8 כמו ושבויה היינו השבויים שלה¹⁵. דלפרוש הא' הנה מזה גופא שהם צריכים לשוב, מוכן
9 שעתה אינם במקומם. ועל-דרך-זה לפרוש הב' הרי ענין השביה מורה שאינו במקומו
10 ובמעמדו ומצבו האמתי. והרי על הנפש-האלקית אינו שיך לומר שאינה במקומה, והרי
11 דברים קל-וחמר, ומה על התורה אמרו¹⁶ הלא כה דברי כאש, מה אש אינו מקבל טמאה
12 כו' כך דברי תורה, שלא נשתנו במהותם, הרי כל-שכן שכן הוא בנוגע להנשמה. ומזה
13 מוכן שענין השביה שתכנו הוא שנמצאת שלא במקומה, אינו שיך לומר כן על
14 הנפש-האלקית עצמה, וצריך לומר, דושביה קאי על הלבושים שהם מחשבה דבור ומעשה,
15 שעליהם שיך לומר שאינם נמצאים במקומם ובמעמדם ומצבם האמתי, והם מתלבשים
16 בנפש-הבהמית וגוף וחלקו בעולם כו'. או שקאי על הגוף עצמו כו'.

17 **ובאור** הענין הוא, הנה ידוע דכללות עבודת האדם היא בהיותו נשמה בגוף דוקא. וכנודע
18 מענין מתן תורה שהיה לנשמות בגופים דוקא. וכמבאר במקום אחר, דמתן-תורה
19 היה דוקא באפן של וירד ה' על הר סיני¹⁷ ולא שהעלה הקב"ה את ישראל לשמי השמים,
20 אלא הרפין את כסא הכבוד והשמים ושמי השמים על ההר הגשמי¹⁸, ולא עוד אלא שירידה
21 זו פעלה פעלה נכרת בגשמיות ההר כמו שכתוב¹⁹ והר סיני עשן כלו, דענין העשן מורה
22 שהיתה כאן התלבשות בתוך גשמיות ההר, ושבירת המנגד כו'²⁰. ועל-דרך-זה כללות ענין
23 התורה הוא (בלשון הידוע²¹) שנתנה לעשות שלום בעולם, היינו שבאה לתוך עולם כזה
24 שאין בו שלום, ופעלתה בו היא לעשות בו שלום. דמכל זה מוכן, שענין עבודת האדם
25 הוא בנשמות בגופים דוקא. והינו, דהן בחינת ציון והן בחינת ושביה קאי על הנשמה
26 המלבשת בגוף, אלא שבזה גופא ישנם ב' ענינים, דציון קאי על בחינת הנשמה גופא,
27 הנפש-האלקית. ושביה קאי על הלבושים שהם מחשבה דבור ומעשה המתלבשים
28 בנפש-הבהמית וגוף וחלקו בעולם כו', או שקאי על הגוף עצמו כו'.

(16) ירמי' כג, כט. ברכות כב, א.

(17) יתרו יט, כ.

(18) ראה פרש"י יתרו שם.

(19) יתרו שם, יח.

(20) ראה לקו"ש חט"ז ע' 279-281. וש"נ.

(21) רמב"ם סוף הל' חנוכה.

(12) ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקט"ז. וש"נ.

(13) ראה זח"א קעט, סע"א ואילך. קה"ר פ"ד, יג.

(14) ראה רד"ק ומצודות ישעי' שם.

(15) ראה אגה"ק ס"ד. לקו"ת שבעה ערה 2. ובכ"מ. וראה ד"ה

ציון במשפט (הא') תשל"ה (סה"מ מלוקט ח"א ע' קנא)

בארוכה.

וְהִנֵּה פָעַלְתָּ הַפְדִּיָּה בְּב' בְּחִינֹת אֵלֶיּוֹ הִיא עַל-יְדֵי מִשְׁפָּט וְצִדְקָה שֶׁהֵם תּוֹרָה וְצִדְקָה. וְכַמְבָּאָר ¹
ב'לְקוּטֵי תּוֹרָה' ²² דְּמִשְׁפָּט עֲנִינֹו הַלְכוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁתְּרַגְּם אוֹנְקְלוֹס עַל הַפְּסוּקִים ²³
כְּמִשְׁפָּט הָרֵאשׁוֹן כְּהַלְכָתָא קַדְמִייתָא. וְיֵישׁ לֹאמַר, דְּמָה שֶׁמְקוֹר עֲנִינֹו זֶה הוּא בְּתַרְגּוּם אוֹנְקְלוֹס ³
דְּוָקָא הוּא מַחְמַת שִׁיכּוּתוֹ לְתַכְן הָעֲנִינֹו. דְּהִנֵּה מְבָאָר ב'תּוֹרָה אוֹר' פְּרִשְׁתַּ מִּשְׁפָּטִים ²⁴ בְּעֲנִינֹו ⁴
בְּרוּר לְשׁוֹנוֹת אֲמוֹת הָעוֹלָם וְהַפִּיכְתֶּם לְקִדְשָׁה עַל-יְדֵי שְׁמִשְׁתַּמְשִׁים בָּהֶם בְּעֲנִינֵי תּוֹרָה כּו'. ⁵
וְזֵהוּ גַם תַּכְן הָעֲנִינֹו הַמְבָּאָר כָּאן, פְּדִיּוֹן מִן הַגְּלוּת וְהַשְׁבִּיָּה. דְּהִנֵּה הַהֲפָרֵשׁ בֵּין תּוֹרָה וְצִדְקָה ⁶
מְבָאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת ²⁵ שֶׁהוּא עֲנִינֹו ב' אוֹפְנֵי הַלֹּחַ, הַלִּיכָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְהַלִּיכָה מִלְמַטָּה ⁷
לְמַעְלָה. דְּהַתּוֹרָה עֲנִינָהּ הוּא הַלִּיכָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב ²⁶ מִן הַשָּׁמַיִם הַשְׁמִיעֵךְ ⁸
אֶת קוֹלוֹ גו' וְכַנ"ל שֶׁהֲרַפִּין הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַי הַשָּׁמַיִם כּו'. וְגַם בְּהִיּוֹת הַתּוֹרָה לְמַטָּה נִמְשָׁלָה ⁹
לְאֵשׁ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב הֲלֹא כֹה דְּבָרִי כְּאֵשׁ גו' ¹⁶, דְּהָאֵשׁ טַבְעוֹ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה (כְּמְבָאָר בַּתְּנִי ²⁷) ¹⁰
וְאִם כֵּן זֶה שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַטָּה, הוּא מַחְמַת שִׁישׁ בֶּה פָעַלָה תְּמִידִית שֶׁל הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה ¹¹
לְמַטָּה. וְיֵישׁ לֹאמַר דְּזֵהוּ גַם כֵּן הַטַּעַם מַה שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרָאת כָּאן בְּשֵׁם מִשְׁפָּט, כִּי עֲנִינֹו הַמִּשְׁפָּט ¹²
מוֹרָה עַל בְּחִינַת הַמְּשָׁכָה מִלְמַעְלָה לְמַטָּה כְּמוֹ שׁוֹפֵט שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהַדְּבָר הַנִּשְׁפָּט וְהוּא ¹³
שׁוֹפֵטוֹ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מַה-שְּׂאִין-כֵּן עֲנִינֹו הַצִּדְקָה עֲנִינָהּ הוּא הַעֲלָאָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, וְכְמוֹ ¹⁴
שֶׁכְּתוּב ²⁸ וְצִדְקָה תְּרוֹמֶם גו', שֶׁעֲנִינָהּ הוּא הַהֲרָמָה וְהַגְּבָהָה. וְעַל-דִּרְדֹּר-זֶה הוּא בְּכָללוֹת כָּל ¹⁵
הַמִּצְוֹת (שֶׁצִּדְקָה הִיא כָּללוֹת כָּל הַמִּצְוֹת ²⁹) שֶׁעֲנִינֶם הוּא הַעֲלָאָה הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים מִלְמַטָּה ¹⁶
לְמַעְלָה. וּבִזְזָה ³⁰ יוֹכֵן מַה שֶׁפְּדִית בְּחִינַת צִיּוֹן הִיא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, וּפְדִית בְּחִינַת וְשָׁבִיָּה הִיא ¹⁷
עַל-יְדֵי הַצִּדְקָה. דְּהַתּוֹרָה שֶׁעֲנִינָהּ הוּא שֶׁהִיא לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁהִיא לְמַעְלָה, דְּבָרִי כְּאֵשׁ, שִׁיכָת ¹⁸
לְבַחֲבִינַת הַנֶּפֶשׁ-הָאֱלֹקִית שֶׁהִיא חֶלֶק אֱלֹקָה מִמַּעַל מִמַּשׁ, מַה-שְּׂאִין-כֵּן עֲנִינֹו הַצִּדְקָה פָעַלְתּוֹ ¹⁹
הִיא בְּעֲנֵי שְׁצִרִיף לְהַעֲלוֹתוֹ מִמַּדְרַגָּתוֹ, וְזֵה צִרִיף לְהִיּוֹת בְּבַחֲבִינַת וְשָׁבִיָּה. וּבִזְזָה יוֹכֵן גַם מַה ²⁰
שֶׁמְקִידִים עֲנִינֹו צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תַּפְדָּה, מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוֹת, וְכַפְשָׁטוֹת הָעֲנִינֹו דַעֲשִׂית ²¹
מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת הִיא עַל-יְדֵי הַקֹּדֶמֶת לְמוֹד הַלְכוֹת הַצְּרִיכוֹת ב'שִׁלְחַן עֲרוּךְ. וְעַל-דִּרְדֹּר-זֶה ²²
בְּפִנְיָמִיּוֹת הָעֲנִינִים, דְּהַנְּתִינַת-כֹּחַ לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת הִיא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁלְמַעְלָה. ²³

אֲמָנָם , בְּחִינַת וְשָׁבִיָּה בְּצִדְקָה שְׁקָאֵי גַם עַל הַגּוֹף כַּנ"ל, הָרִי הַהִשְׁכָּה שְׁבִזָה הִיא לְמַעְלָה ²⁴
גַם מִבְּחִינַת צִיּוֹן, שֶׁהָרִי גַם בַּגּוֹף יִשְׁנֹו בְּחִינַת הָאֱלֹקוֹת שֶׁהָרִי אֵין דְּבָר עוֹשֶׂה אֶת ²⁵
עֲצָמוֹ, וְיֵישׁ בּוֹ כֹחַ הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל כּו', אֲלֹא שְׂאִין הוּא מְרַגִּישׁוֹ. אֲבָל זֶה גּוֹפָא שְׂאִין הוּא ²⁶
מְרַגִּישׁוֹ, מוֹרָה שֶׁשְׂרָשׁוֹ לְמַעְלָה בְּיוֹתֵר, כִּי כָל הַגְּבוּהָ יוֹתֵר יוֹרֵד לְמַטָּה יוֹתֵר ³¹. וְעַל-יְדֵי ²⁷
הַצִּדְקָה, פּוֹעֲלִים שֶׁתְּהִיָּה הַחֲזָרָה וְהַתְּשׁוּבָה (וְשָׁבִיָּה גַם מִלְשׁוֹן תְּשׁוּבָה ³²), וְהַחֲזָרָה וְהַתְּשׁוּבָה ²⁸
הִיא לְשִׁרְשָׁם וּמְקוֹרָם לְמַעְלָה מַעְלָה. ²⁹

(28) משלי יד, לד. וראה תו"א א, ב. ובכ"מ.

(29) ראה תניא פל"ז (מח, ב). ובכ"מ.

(30) ראה בכ"ז ד"ה ציון במשפט תשל"ה הנ"ל.

(31) ראה שערי אורה ד"ה יביאו לבוש פי"ב ואילך.

(32) ראה פרש"י ישעי' שם. ובכ"מ.

(22) פרשנו א, סע"ב.

(23) וישב מ, יג.

(24) עז, ד ואילך.

(25) ראה תו"א מקץ מב, ג. מקומות שבהערה 34. ובכ"מ.

(26) ואתחנן ד, לו.

(27) פי"ט.

1 וְזֶהוּ עֵינֵי צִיּוֹן בְּמִשְׁפֹּט תִּפְדֶּה וְשִׁבְיָהּ בְּצִדְקָהּ. דְּבַחֲנִית צִיּוֹן הִיא עֵצִים הַנִּשְׁמָה שְׁצָרֶיהָ לִפְעַל
2 בַּהּ הַפְדֵּיהָ, וּבְחִינַת וְשִׁבְיָהּ קָאִי עַל נִשְׁמָה שְׁבִגּוּף אוֹ עַל לְבוּשֵׁי הַנִּשְׁמָה וְכו', שְׁצָרֶיהָ
3 לִפְעַל בָּהֶם אֶת הַהִגָּבָה וְהַעֲלָאָה מִלְמַטָּה לְמַעְלָה, מִבִּירָא עֲמִיקָתָא לְאִיגְרָא רָמָה. וְהַפְדֵּיהָ
4 הִיא עַל-יַדֵּי הָעֲבוּדָה בְּב' הַקּוּיִם דְּהַעֲלָאָה וְהַמְשָׁכָה שֶׁהֵם ב' אוֹפְנֵי הַלִּיכָה כַּנ"ל, וְעַל-יַדֵּי-זֶה
5 נִמְשָׁךְ גַּם מִלְמַעְלָה עֵינֵי וְהַתְהַלְכָתִי בְּתוֹכָכֶם³³ דְּקָאִי עַל ב' בְּחִינּוֹת הַלּוּף, כְּמַבְאָר בְּכִמָּה
6 מְקוֹמוֹת³⁴. וְהֵינוּ, דְּבַתְחִלָּה הַקֶּבֶ"ה עוֹזְרוֹ³⁵, וְאַחֲרֵי-כֵן הָאָדָם עוֹבֵד עֲבוּדָתוֹ בְּשִׁלְמוֹת בְּב'
7 הַקּוּיִם דְּתוֹרָה וְצִדְקָה, הֵינּוּ לְמוֹד הַתּוֹרָה בְּמַחַ שְׁפָרָאשׁ, וְקוּיִם כָּל הַמַּצּוֹת בְּרַמ"ח אֵיבָרִים
8 (כְּמַבְאָר ב'סִפְר חֲרָדִים' פִּיצֵד הַמַּצּוֹת מְחַלְקוֹת לְפִי הָאֵבָרִים שְׁתִּלּוּיִים בָּהֶם). וְעַל-יַדֵּי
9 הָעֲבוּדָה בְּקַב שְׁלוֹ מְקַבְלִים אַחֲרֵי-כֵן מִלְמַעְלָה תִּשְׁעָה קָבִים שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁהוּא הַקֶּבֶ"ה³⁶,
10 כְּמַאֲמַר רַעְדָּ וְרַע אַבִּיךָ אֶל תַּעֲזוּב, זֶה הַקֶּבֶ"ה³⁷.
11 וְזֶהוּ גַם מֶה שֶׁעֵינֵי זֶה נֶאֱמַר בַּהִפְטָרָה דְּוָקָא, שֶׁהָרִי כָּל עֶקֶר עֵינֵי תִּקְנַת הַהִפְטָרָה הִיא מִחֲמַת
12 גִּזְרַת הַמַּלְכוּת, עֵינֵי הַגְּלוּת³⁸. וּמִסִּימִים צִיּוֹן בְּמִשְׁפֹּט תִּפְדֶּה גו', דְּהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
13 הַחֲתוּם³⁹, שְׁעַל-יַדֵּי הָעֲבוּדָה בְּב' אוֹפְנֵי הַלּוּף הַנ"ל בָּאִים בְּקִרְוֹב מִמֶּשׁ לְקוּיִם הָעֵינֵי דְּצִיּוֹן
14 בְּמִשְׁפֹּט תִּפְדֶּה וְשִׁבְיָהּ בְּצִדְקָהּ כְּפִשּׁוּטוֹ, בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדִיקֵנוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ מִמֶּשׁ.

- (33) בחוקותי כו, יב.
(34) ראה מאמרי אדה"צ תקס"ט ע' קלא. פרשיות ע' תרג. אוה"ת ויקרא ע' תרמ ואילך. לקו"ש ח"כ ע' 299. וש"נ.
(35) שבת ל, ב. ועוד.
(36) ראה ב"מ לח, א.
(37) ראה רש"י שבת לא, א ד"ה דעלך.
(38) אבודרהם סדר שחרית של שבת. לבוש או"ח סרפ"ד
ס"א. שו"ע אדה"צ שם. ועוד.
(39) ברכות יב, א.

המשך מעמוד כא

- 1 ויש לומר שזהו הטעם שכאשר הרמב"ם מתייחס
2 לאיסור היציאה מארץ ישראל וכיוצא בזה, אינו מחלק
3 בפירוש בין שתי המעלות – בחירת הקדוש-ברוך-הוא
4 וקדושתה (ומדגיש זאת רק בענין איסור היציאה מבבל,
5 כנ"ל), כי גם מעלת הבחירה קשורה, בנוגע לגילוי שלה –
6 עם קדושת ארץ ישראל⁷⁵;
7 ותכלית השלימות בזה יהיה לעתיד לבוא, אשר בקרוב
8 ממש "יבואו ישראל שנקראו נחלה לארץ שנקראת נחלה
9 ויבנו בית המקדש שנקרא נחלה בזכות התורה שנקראת
10 נחלה"⁷⁶.
11 (משיחות יו"ד שבט
וש"פ בשלח תשל"ו)

יג.

הקדושה מגלה את הבחירה

- 7 על פי זה מובן גם בנוגע לארץ ישראל: אף שבחירת
8 הקדוש-ברוך-הוא היא ענין נצחי, שזה נעשה מהותו של
9 הדבר הנבחר, מכל מקום, להיותה באה מצד בחירת
10 הקדוש-ברוך-הוא, הרי גילוי קשור עם הקדושה בפועל
11 שישנה בארץ ישראל.

(75) ועפ"י יומתק בנוגע לתור"מ – ראה לעיל הערה 40.
(76) מכילתא בשלח טו, יז.

(74) ראה המשך תרס"ו ד"ה וידבר גו' במדבר סיני בסופו. ובכ"מ. ולהעיר
ש"ובנו בחרת" ה' במתן תורה (ראה שו"ע אדה"צ סי' ס"ד).

בס"ד. שיחת שבת פרשת מסעי, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

- א. נתבאר ענין השבתות שבג' השבועות ד"בין המצרים" – על-פי המבואר ברשימות ה'צמח צדק' על מגילת איכה¹ שענינם הוא "מקדים רפואה"², דהיינו שהם מגלים שבאמיתית הענין לא היתה מכה, כמובן מזה שבשבת לא היה רושם מהחושך שעל-ידי חטא עץ-הדעת, שהרי "ל"ו שעות שימשה אותה האורה"³, ולכן אין נוהגים בהם אבילות – הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ד עמוד 1090 ואילך⁴. ב. [בהמשך לביאור שייכות ענין הקדמת רפואה למכה לענין השבת – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
והענין בזה – כידוע⁵ שבשבת היא עליית כל העולמות, דהיינו שבערב שבת אחר חצות⁶ נעשית עליה לא רק ברוחניות וחיות העולמות, אלא גם בגשמיות העולמות, ולכן "פרש שבתכם לא קאמר"⁷.
ונמצא, שענין השבת הוא היפך ענין החטא, שהרי על-ידי החטא נעשית ירידה (כמבואר בספרי קבלה שבשעת החטא נפלו ניצוצות ונשמות להקליפות, ובמקום אחר⁸ איתא שט' ספירות דמלכות ירדו למטה), ואילו בשבת נעשית עליה.
ולכן, אף שהירידה והנפילה שעל-ידי החטא היתה ביום וערב שבת-קודש, שנברא בו אדם הראשון, בתשע שעות ביום⁹, דהיינו ג' שעות בלבד קודם שבת-קודש – הנה בכוא שבת בראשית, שבו לא קיים כל ענין החטא, לא נשאר רושם מהחושך של החטא, עד כדי כך, שלא נאמר בו "ויהי ערב", והיינו, שאפילו בשעות הלילה, שמצד הטבע צריך להיות חושך, ומכל-שכן לאחר החטא – הנה ביום השבת היה אור, ולא רק אור שמצד הטבע וסדר השתלשלות, אלא אור שלמעלה מסדר השתלשלות, שהיה "אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו"¹⁰.
ופנימיות הענין בזה – ששבת ענינה "קדש מלה בגרמיה"¹¹, שהוא ענין ספירת החכמה, ובספירת החכמה אין מקום לענין השבירה, כמו שכתוב¹² "ימותו ולא בחכמה", דהיינו שענין השבירה הוא רק מספירת הבינה ולמטה, אבל בספירת החכמה אין מקום לענין השבירה.
וזוהו גם כן תוכן החילוק בין ג' בתי המקדש¹³, שבבית ראשון ושני היה ענין של חורבן, מה-שאינ-כן בבית השלישי – כי בית שני הוא בספירת המלכות, ובית ראשון הוא בספירת הבינה, שבהם שייך שבירה, מה-שאינ-כן בית השלישי הוא בספירת החכמה, שבה אין מקום לענין השבירה, כנ"ל.
ועל-פי-זה יש לבאר השייכות בין שני הפירושים שמצינו בפסוק¹⁴ "יחיינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו" – (א) "ש"יומיים" קאי על ב' ימי ראש השנה, ו"יום השלישי" קאי על יום הכיפורים, שנקרא¹⁵ בשבת¹⁶, (ב) "ש"יומיים" קאי על שני בתי מקדש הראשונים, ו"יום השלישי" קאי על בית המקדש השלישי דלעתיד לבוא¹⁷ – כי שני הפירושים ב"יום השלישי" (שבת ובית המקדש השלישי) ענינם ספירת החכמה, כנ"ל.
ג. [בהמשך להביאור בענין הזהירות שלא לנהוג אבילות אפילו בשבת שחל בו תשעה באב, אלא להתענג ולשמוח בו – אמר:]

לא תבערו אש (דרמ"צ ז, א).
(7) זח"ב פח, ב. וראה תו"א ר"פ חיי שרה. ובכ"מ.
(8) ראה לעיל בהמאמר פ"ב (לעיל ס"ע 180). וש"נ.
(9) ראה סנהדרין לח, ב.
(10) חגיגה יב, א. ועוד.
(11) זח"ג צד, ב.
(12) איוב ד, כא. וראה תניא פי"ט.
(13) ראה סה"מ מלוטק ח"ד ע' שמא. וראה גם סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 614 הערה 45 ובשוה"ג שם. וש"נ.
(14) הושע ו, ב.
(15) אחרי טז, לא. אמור כג, לב.
(16) לקו"ת דרושי ר"ה סג, סע"ב.
(17) פרש"י עה"פ.

(1) ע' 45 (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' א'צו).
(2) לשון חז"ל (מגילה יג, ב) בנוגע לרפואתו של הקב"ה שהיא למעלה מרפואת בור"ד, כמ"ש (בשלח טו, כו) "כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך". וע"ז החילוק בין חכם לרופא, ש"חכם עוקר את הנדר מעיקרו, ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא" (כתובות עד, ריש ע"ב). ונפק"מ בזה לכמה דינים גם לאחר שנתרפא, כמו לענין תנאי בקידושין (כתובות שם).
(3) ירושלמי ברכות פ"ח ה"ה. ב"ר פי"א, ב. פי"ב, ו. ספפ"ב. שוח"ט צב, א. ועוד.
(4) כנראה בשילוב עם עוד שיחות*.
(5) ראה לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.
(6) ראה פע"ח שער השבת פ"ג. שער הכוונות ענין ליל ו' וענין טבילת ע"ש. מ"ח מס' תוספות שבת בתחלתה. סהמ"צ להצ"צ מצות

- 1 ועל-פי-זה יובן דיוק הלשון שמצינו¹⁸ בנוגע לתשעה באב שחל בשבת – ש"אוכל בשר ושותה יין ומעלה
- 2 על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו":
- 3 ענינו של שלמה הוא – שבימיו "קיימא סיהרא באשלמותא"¹⁹, ואופן הבירורים לא היה בדרך מלחמה אלא
- 4 בדרך מנוחה²⁰. וזוהי המעלה דשבת – שאפילו כשחל בה תשעה באב, שמצד סדר ההשתלשלות זהו ענין של
- 5 חורבן, הנה מצד הענין דשבת הרי זה למעלה מכל ענין השבירה, ועד שאין צורך לעשות מלחמה עם אף אחד,
- 6 כיון שאין מנגדים כלל, אלא הכל הוא בדרך מנוחה, כמו בימי שלמה. ועוד למעלה מזה, שהרי ענין השבת
- 7 הוא בדוגמת בית המקדש השלישי (כנ"ל), שהוא למעלה מכפי שהיה בימי שלמה.
- 8 ד. [בסיום הענין אמר:]
- 9 וכיון שהגילויים דלעתיד תלויים "במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות"²¹ – הרי מהאמור מובן יוקר
- 10 העבודה שבזמן הגלות, שעל-ידה ממשיכים ענין שהוא למעלה מבית שני, ואפילו מבית ראשון!
- 11 אלא שלעת-עתה המשכה זו היא בהעלם, ועל-זה ישנם השבתות שבמשך ג' השבועות ד"בין המצרים"
- 12 (שעל-ידם נמשך בכל ימי בין המצרים, שהרי מיום השבת מתברכין כולו יומין²²) – כדי להביא לידי גילוי
- 13 את הענין ד"כפלים לתושיה"²³, במהרה בימינו, על-ידי משיח צדקנו.
- 14 ה. הענין האמור שייך גם לפרשת השבוע – פרשת מסעי:
- 15 מ"ב המסעות – היו במדבר (שהרי גם המסעות שהיו קודם מתן-תורה נכללים במסעות שהיו לאחר
- 16 מתן-תורה), "ארץ ציה ועיף"²⁴, "נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים"²⁵, שלכאורה אין זה ענין למעליותא
- 17 ("ס'איז ניט אַזאַ געוואַלדיקע זאַך").
- 18 אמנם, על-פי המבואר ב'לקוטי תורה'²⁶, נמצא, שענין המסעות הוא להכניע את הקליפות, על-ידי ש"ארון
- 19 ברית ה' נוסע לפניו"²⁷, שפעל הכנעת הקליפות.
- 20 ואופן הבירור דהמסעות – היה בדרך מנוחה, כמו שכתוב²⁸ "ובנחה יאמר".
- 21 וכנ"ל, שישנם שני אופני בירורים – בדרך מלחמה ובדרך מנוחה: בדרך מלחמה – היינו שישנם מנגדים,
- 22 ובדרך מנוחה – היינו שהניצוצות נמשכים מעצמם להתברר (וכמו בגשמיות, שהניצוצות נמשכים להאבוקה,
- 23 והאבוקה עומדת במקומה). ועל-דרך שהיה בימי שלמה, שישב במקומו על כסא מלכותו בשלוה, ושמעו הולך
- 24 "בכל הגוים סביב"²⁹, עד שנתבטלו בדרך ממילא. וכן היה בענין המסעות, שאיש לא עמד כנגד בני ישראל,
- 25 כנ"ל.
- 26 – מלבד מלחמת עמלק שהיתה בתחילת המסעות, וכן בסוף המסעות, מלחמת "הכנעני מלך ערד", "זה
- 27 עמלק"³⁰, שזהו ענין צדדי שבא מצד הענין ד"יודע את ריבונו ומכוון למרוד בו"³¹, ואינו שייך לעצם ענין
- 28 המסעות. –
- 29 ובעומק יותר – אופן הבירור שעל-ידי המסעות הוא למעלה יותר מאופן הבירור שהיה בימי שלמה:
- 30 בימי שלמה, אף שגם אז הבירור היה בדרך מנוחה, שהניצוצות נמשכו מאליהם להאבוקה, מכל-מקום, היה
- 31 זה באופן שהאבוקה עומדת במקומה (כנ"ל), ונמצא, שהביטול וההתכללות שנפעלו בהניצוצות (שהיו מחוץ
- 32 להאבוקה) אינם על-ידי עצם האבוקה, אלא על-ידי התפשטות האבוקה בלבד;
- 33 מה-שאינ-כן במסעות – הלך ארון הקודש עצמו "במדבר גו' נחש שרף ועקרב", ונמצא שהאבוקה עצמה
- 34 פעלה את ההתכללות. ומובן, שבאופן כזה ההתכללות היא באופן נעלה הרבה יותר.

(18) שו"ע או"ח סתקנ"ב ס"י.

(19) זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. רכה, סע"ב. ועוד. וראה גם שמו"ר פט"ו, כו.

(20) ראה תו"א בראשית ו, א. לקו"ת במדבר ד, א. ובכ"מ.

(21) תניא רפ"ז.

(22) זח"ב סג, ב, פח, א.

(23) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

(24) תהלים סג, ב.

(25) עקב ח, טו.

(26) פרשתנו פט, ג ואילך.

(27) בהעלותך יו"ד, לג.

(28) שם, לו.

(29) מלכים-א ה, יא.

(30) חוקת כא, ח ובפרש"י.

(31) ראה תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יד. ועוד. לקו"ש חכ"א ע'

193 הערה 38. וש"נ.

ו. וכאמור לעיל (סעיף ג), הנתינת-כח על אופן הבירור בדרך מנוחה, היא מיום השבת – כיון שענין השבת
 הוא המשכה בבחינת רפואה שקודמת למכה, שאין שייך בה שבירה ואין שם מקום לקליפות כלל, ולכן אינו
 שייך שיעמוד שום דבר כנגדה להיות מנגד אליה.
 וגם הנתינת-כח לאופן הבירור שעל-ידי המסעות (שלמעלה מהבירור שבדרך מנוחה סתם, כנ"ל) היא מיום
 השבת – שהרי יום השבת הוא בדוגמת בית-המקדש השלישי שלמעלה מימי שלמה.
 וכללות הענין בהנוגע לפועל – שיום השבת נותן את הכח לברר את כל הניצוצות, גם אלו הנמצאים "במדבר
 גו' נחש שרף ועקרב", ולבררם בדרך מנוחה ובאופן היותר נעלה, להיותו דוגמת בית-המקדש השלישי, שיבנה
 במהרה בימינו על-ידי משיח צדקנו.

* * *

ז. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' והקריאתם לכם.

* * *

ח. חודש זה נקרא בשם "מנחם-אב"³², שרומז על ענין התנחומין.
 והנה, ענין התנחומין נרמז לא רק בתיבת "מנחם", אלא גם בתיבת "אב", דהיינו שהתנחומין באים מצד
 הענין ד"אב":

תוכן התנחומין על כל הענינים הבלתי-רצויים שהיו בחודש זה, הוא – שענינים אלו הם מצד הרחמים
 והחסדים הפנימיים של הקב"ה, כאב המייסר את בנו, וכמו שכתוב³³ "חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שיחרו
 מוסר".

ולאמיתו של דבר, החסדים הבאים לידי ביטוי בענין היסורים, שרשם הוא למעלה יותר משורש החסדים
 הגלויים – כי, החסדים הגלויים הם חסדים חיצוניים בלבד, ואילו היסורים באים מחסדים פנימיים³⁴. וכמו באב
 המייסר את בנו כפשוטו, שזהו מפני שמתבונן איזו הנהגה טובה יותר לטובת הבן, שענין זה הוא מצד האהבה
 הפנימית והעצמית.

ובכללות – הרי זה כפי המבואר ב'אגרת הקודש'³⁵, שהוא "כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו
 צואת בנו יחידו מרוב אהבתו כמו שכתוב³⁶ אם רחץ ה' את צואת בנות ציון כו' ברוח משפט כו'".

ט. אמנם, בענין זה ידוע³⁷ הדיוק בלשון בתניא שם, שבביאור ענין היסורים הבאים מהקב"ה, מזכיר כמה
 וכמה תוארים על הקב"ה, אבל לא מזכיר את התואר "חסיד" (שהזכיר לפני-זה) – כיון שסוף-כל-סוף אין אלו
 חסדים גלויים, ואילו תכלית הכוונה היא – שהחסד יבוא בגילוי.

והכוונה בזה – לא על-דרך הגילוי דחסדים חיצוניים בלבד, אלא הכוונה היא שהחסדים הפנימיים יבואו
 בגילוי, דהיינו שבהיסורים עצמם – הבאים מהחסדים הפנימיים – יהיה נרגש הטוב שבהם. וזהו החידוש
 דלעתיד-לבוא, שאז יאמרו "אודך הוי' כי אנפת ביי"³⁸, דהיינו שעל הענין ד"אנפת ביי" גופא יאמרו "אודך".

ועל-פי-זה יובן בתוספת ביאור הענין ד"מנחם-אב":

נוסף על האמור לעיל, שענין התנחומין הוא מצד זה שהיסורים הם כאב המייסר את בנו (שהוא ענין החסדים
 הפנימיים) – הרי ענין זה לבדו אינו מספיק, אלא העיקר הוא שענין החסדים הפנימיים גופא בא בגילוי. וגם
 ענין זה נרמז בחודש מנחם-אב – ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמשה-עשר באב"³⁹, דהיינו שבחודש
 היסורים ("אנפת ביי") גופא נרגש הענין ד"אודך הוי'", בחמשה עשר בו, שענינו "קיימא סיהרא באשלמותא".
 אלא שהענין ד"קיימא סיהרא באשלמותא" שבחמשה עשר באב אינו אותו הענין ד"קיימא סיהרא
 באשלמותא" שהיה בימי שלמה (כנ"ל סעיף ג) – כי, בימי שלמה היה הענין דחסדים החיצוניים בלבד,

(37) ראה סה"ש תש"ד ע' 15. לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' שכד.
 וראה גם מכתב ר"ח מנ"א שנה זו (אג"ק חט"ו ריש ע' שג). שיחת
 ש"פ מטו"מ, מבה"ח מנ"א תשט"ו בסופה (תו"מ חט"ד ריש ע' 230).

(38) ישע"י יב, א.

(39) תענית כו, ב (במשנה).

(32) ראה גם תו"מ ח"ו ע' 125 ואילך. וש"נ.

(33) משלי יג, כד.

(34) ראה תניא פכ"ו.

(35) סכ"ב.

(36) ישע"י ד, ד.

1 מה-שאיין-כן ענינו של חמשה עשר באב הוא שהחסדים הפנימיים באים בגילוי, שזהו ענין הגילוי לעתיד-לבוא
2 שהוא תכלית הטוב והחסד.

3 י. וכיון שכל הגילויים דלעתיד תלויים "במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", הרי מובן גודל מעלת
4 העבודה שבזמן הגלות – שנוסף על המבואר בתניא שם "שאיין לבן חכם להפוך עורף", שגם ענין זה הוא
5 ביאור על מעלת זמן הגלות על זמן הבית, כיון שהגלות הוא ענין המשכת החסדים הפנימיים, הרי, כיון שעל-ידי
6 עבודה זו פועלים את הגילויים דלעתיד, שאז יהיה תכלית הטוב והחסד, מובן עוד יותר גודל מעלת העבודה
7 שבזמן הגלות.

8 כלומר: היורק של העבודה דעכשיו לגבי הגילויים שהיו בבית שני ואפילו מהגילויים שהיו בבית ראשון,
9 מצד מעלת החסדים הפנימיים – לא זהו כל מעלת העבודה עתה; אלא עיקר מעלת העבודה דעכשיו היא
10 שעל-ידה פועלים את הגילויים דלעתיד, שהם תכלית הטוב והחסד, כיון שיש בהם ב' המעלות: (א) ענינם
11 חסדים פנימיים, (ב) והם באים בגילוי.

12 ואף שלעת-עתה ענינים אלו הם בהעלם, הרי ידוע⁴⁰, שכל הענינים דלעתיד – ובכלל זה גם החידוש שלעתיד
13 לבוא יהיו הענינים בגילוי – נפעלים עתה, אלא שלעת-עתה אינם נראים לעיניים, וכמשל הידוע⁴⁰ מרבותינו
14 נשיאינו מאוצר המונח בתיבה חתומה. וכן הוא בעניננו, שגוף ענין ההמשכה שגם החסדים הפנימיים יהיו
15 בגילוי, נתחדש עכשיו על-ידי עבודתנו.

16 אלא, שכיון שצריכים להביא המשכה זו לידי גילוי – הנה עליה בא הענין דשבת מברכים החודש מנחם-אב,
17 שיום השבת הוא מעין דלעתיד (כנ"ל סעיף א), ומשבת זו מתברכים כל ימי החודש, וממנה הוא הנתנת-כח
18 על עבודת הביורורים וגילוי הגאולה העתידה במהרה בימינו.

* * *

19 יא. נתבאר ענינו של ספר דברים⁴¹, "משנה תורה" – שאף שמשה אמרו "מפי עצמו"⁴², גם הוא "מפי
20 הגבורה", ועד שישנם ענינים שנתחדשו בו שאינם בשאר ארבעה הספרים; וההוראה בנוגע להחידושים והתקנות
21 ד"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"⁴³, שאם חסר בענינים אלו, חסר גם בעניני התורה עצמה⁴⁴ – הוגה על-ידי
22 כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק ד עמוד 1087 ואילך⁴⁵.
23 [בסיום הענין אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

24 ענין זה – הוא בכל ימות השנה, אלא שכאשר קורין בתורה בפרשיות ספר דברים, ובפרשת דברים בפרט
25 – הרי זה נותן חיזוק ונתנת-כח, שיהיה הענין ד"ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו"⁴⁶, לא בתור שתי אמונות
26 בפני-עצמם, אלא אמונה אחת בהוי' אחד.

27 ועל-ידי שפועל בעצמו את האמונה "בהוי' ובמשה עבדו", ובאופן שהיא אמונה אחת – פועל הוא את הענין
28 ד"גוי אחד בארץ"⁴⁷, שיהיה "כשאני נכתב אני נקרא"⁴⁸, דהיינו שרואה אלקות בגילוי גם בדברים הגשמיים,
29 וגם מהענינים הארציים ("גוי אחד בארץ") עושה דירה לו יתברך⁴⁹.

●

(45) בשילוב עם שיחת ש"פ וראא תשי"ב.

(46) בשלח יד, לא.

(47) שמואל-ב ז, כג. ועוד.

(48) ראה פסחים נ, א. וש"נ.

(49) ראה תניא אגה"ק רס"ט. ובכ"מ.

(40) ראה תו"מ חי"א ע' 242. חי"ז ע' 194. וש"נ.

(41) שמתחילים לקרוא בתפלת מנחה.

(42) מגילה לא, ב. וראה לקו"ת שה"ש כ, ג.

(43) ת"ז תס"ט (קרב, רע"א. קיד, רע"א). וראה ב"ר פנ"ו, ז.

(44) ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח מנ"א דאשתקד סי"ג.

ואילך (תו"מ חי"ז ע' 131 ואילך).

לקוטי שיחות פרשת מסעי כרך י"ח

מתורגם ללשון הקודש

ומקור הלכה זו (כפי שציין הכסף-משנה) במסכת
כתובות, שבגמרא שם מובאות שתי מימרות של ר' יהודה:
"אמר ר' יהודה.. העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה
שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם"¹¹,
ובהמשך הדברים מובא שם¹²: "אמר ר' יהודה אמר
שמואל כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור
לצאת מבבל לשאר ארצות".

וידועות¹³ השאלות בזה:
(א) איך הכליל הרמב"ם יחד את שתי מימרות הגמרא
הללו – הרי את הראיה מהכתוב ("בבלה וגו'") מביא ר'
יהודה במימרא הראשונה בענין האיסור היציאה מבבל
לארץ ישראל, ואילו הרמב"ם מביא אותה לענין איסור
היציאה מבבל לשאר ארצות (שבזה עוסקת המימרא
הראשונה של ר' יהודה¹⁴)?

ולפי זה קשה, ממה-נפשך: אם כוונת הרמב"ם בלשונו
"אסור לצאת מבבל לשאר הארצות" – לכלול גם את ארץ
ישראל¹⁵ (כדברי הכסף-משנה), כי סובר ש"בבלה יובאו
גו'" בא למעט את כל הארצות – אינו מוכן מהי ההוספה
והחידוש במימרתו השניה של ר' יהודה (כשם שמואל)
שאסור "לצאת.. לשאר ארצות" על מימרתו הראשונה של
ר' יהודה (בסתמא) שלומד שאסור לצאת מבבל לארץ
ישראל מהכתוב "בבלה וגו'" – הרי משמעות הכתוב היא
שכולל הן את ארץ ישראל והן את שאר הארצות¹⁶?

ואם הלימוד ד"בבלה וגו'" במימרתו הראשונה של ר'
יהודה אינו ממעט אלא את העליה מבבל לארץ ישראל
ולא את היציאה לשאר ארצות, והמימרא השני, המחודשת
את האיסור לצאת מבבל לשאר ארצות, כוונתה רק לשאר
ארצות, ולא לארץ ישראל¹⁷ – היה על הרמב"ם לכתוב או

א.

איסור היציאה מארץ ישראל

1 על הפסוק¹ "והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם
2 נתתי את הארץ לרשת אותה", אומר הרמב"ן: "על דעתי
3 זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ וירשו אותה
4 כי הוא נתנה להם.. ומה שהפליגו רבותינו במצות הישיבה
5 בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה.. ככאן נצטוונו במצוה
6 הזו". יתירה מזו: בהשגותיו והשלמתו לספר המצוות של
7 הרמב"ם כולל הרמב"ן מצוה זו במנין המצוות², כמצוה
8 בפני עצמה (שלא כשיטת הרמב"ם). והוא מאריך בזה
9 ואומר, שזהו הטעם לדברי הגמרא³ "כל היוצא⁴ ממנה
10 (מארץ ישראל) ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד
11 עבודה זרה שנאמר⁵ כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'
12 גו'".

13 אמנם, למרות שהרמב"ם אינו מונה את ישוב הארץ כו'
14 במנין המצוות, וכלל אינו אומר שזו מצוה⁶, עם זאת,
15 מוצאים ברמב"ם כמה הלכות⁷ באיסור היציאה מארץ
16 ישראל לחוץ לארץ⁸. וביניהם ההלכה⁹: "לעולם ידור אדם
17 בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה
18 לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה
19 לארץ כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר כי גרשוני היום
20 מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלקים אחרים".

ב.

דברי הרמב"ם באיסור היציאה מבבל

21 כדי להבין את שיטת הרמב"ם, יש לבאר תחילה את
22 המשך וסיום דברי הרמב"ם בהלכה האמורה:
23 "כשם שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת
24 מבבל לשאר הארצות שנאמר¹⁰ בבלה יובאו ושמה יהיו".

(* וסיום מס' כתובות.

1) פרשתנו לג, נג. – בכמה ענינים דלקמן (בפנים ובהערות) – ראה ג"כ
אנציקלופדיא תלמודית ערך א"י, וש"נ. ארץ חמדה (אה"ק, תשי"ז) שער א'.
ובפרט שם סי' ה'.

2) מ"ע ד. וראה גם רמב"ן אחרי יח, כה.

3) כתובות ק', ב.

4) בגמ': "כל הדר בחו"ל כו'". וראה לקמן הערה 57.

5) ש"א כו, יט.

6) וראה מג"א לסהמ"צ שם. ובהנסמן לקמן הערה 58.

7) הל' מלכים פ"ה ה"ט ואילך.

8) וגם הדינים שבמשנה (כתובות שם. הובא ברמב"ן פרשתנו) הכל מעלין
לא"י כו' – רמב"ם פ"ג מהל' אישות ה"ח ואילך. וראה רמב"ם הל' עבדים
פ"ח ה"ט.

9) הלכות מלכים שם הי"ב.

10) ירמ' כז, כב.

11) שם ק', סע"ב.

12) ק"א, א.

13) ראה מהרי"ט כתובות שם. לח"מ לרמב"ם. הגהות עמק המלך
לרמב"ם שם. עיון יעקב לע"י, שו"ת אבני צור י"ד סי' תנד אות מג ואילך. ועוד.
14) ודוחק לומר שגורס (בגמרא) "שנאמר בבלה יובאו גו'" בדברי ר"י
אמר שמואל.

15) אף שבפשטות הלשון "לשאר הארצות" משמעותו לבד ארץ ישראל.

16) ראה לח"מ שם. הפלאה כתובות שם.

17) ע"ד שפי' במהר"ם ש"ף (ועוד): דתרי מילי הן.. מבבל לא"י בעשה
לשאר ארצות אסור משום ישיבה כו'.

ד.

האיסור לצאת מבבל – קיים גם בימינו?

והביאור בכל זה:

1 (הלשון של המימרא הראשונה של ר' יהודה) "כך אסור
2 לצאת מבבל לארץ ישראל"¹⁸, או, מכיוון שכותב "לשאר
3 הארצות" כמימרא השניה, לא היה לו להביא הלימוד
4 מהכתוב "בבלה וגו'"¹⁹?

5 (ב) לכאורה קיימת סתירה בדברי הרמב"ם עצמם:
6 מתחילת ההלכה "כשם שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך
7 אסור לצאת מבבל כו'" משמע שאיסור היציאה מבבל הוא
8 מסברא – מאותה הסברא שמחמתה "אסור לצאת מהארץ"
9 – אך בסיום דבריו כותב "שנאמר בבבלה יובאו", כלומר
10 שאיסור זה אינו מחמת סברא (כשם-כך), אלא מפני
11 הכתוב, שאינו קשור לענין היציאה מארץ ישראל לחו"ל.
12 (ג) בעצם הענין: מהי ראייתו של הרמב"ם מ"בבלה
13 יובאו" ש"אסור לצאת מבבל לשאר הארצות" הרי הכתוב
14 מדבר בכלי השרת, כפי שמוכח גם מהגמרא²⁰, שלכן מביא
15 ר' יהודה פסוק אחר²¹.

ג.

דיוקים נוספים בלשון הרמב"ם

16 גם צריך להבין כמה דיוקים בלשון הרמב"ם שמשנה
17 מלשון הגמרא:

18 (א) הלשון בגמרא הוא "כשם שאסור לצאת מארץ
19 ישראל", והרמב"ם כתב "מהארץ".

20 ואין לומר שזהו מפני קיצור הלשון, כי בהלכה זו²²,
21 וכן בהלכות שלפניה²³, כתב כמה פעמים הלשון ארץ
22 ישראל.

23 (ב) בגמרא נאמר "כשם שאסור לצאת מארץ ישראל
24 לבבל", ולשון הרמב"ם הוא "מהארץ לחוצה לארץ".

25 (ג) בגמרא מובא גם המשך הכתוב ("בבלה יובאו ושמה
26 יהיו) עד יום פקדי אותם נאום ה'", והרמב"ם אינו מביא
27 אלא את התחלת הכתוב "בבלה יובאו ושמה יהיו".

(18) כמ"ש במהרי"ט שם. בפנ"י לכתובות שם כ', דר"י איירי באותן בני
גולה שנשארו מגלות ראשון או מבניהם כו' (וכ"כ במהרי"ט. ובכ"מ). ור"י
אמר שמואל "כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות", היינו שהוגלו בגלות שני
ובאו לבבל דרך מקרה דאפ"ה אסור לחזור, אבל ראה הפלאה שם, דמ"ש ר"י
מבבל לא"י רבותא נקט. ועוד ועיקר: פירושו הוא לפי הסברת רש"י לפי שיש
שם ישיבות כו' כדלקמן, ולא לפי הרמב"ם (ועפ"ז מובן גם שאין לפרש לדעת
הרמב"ם כמו שפי' במהר"ם שרף שבהערה הקודמת). וראה לח"מ שם.
(19) ועפ"ז מובן שאין לתרץ שהוא ע"פ הכלל (הובא ביד מלאכי כללי
הרמב"ם או ד') שהרמב"ם נקט הדרשא היותר פשוטה, כי הרי"ז רק כשאין
נפק"מ לדינא, משא"כ בנוד"ד.
(20) כתובות שם.

(21) וראה בפנ"י, והפלאה (ועוד) בפ"י הגמרא.

(22) בתחילתה. הובא לעיל סוס"א.

(23) ריש הלכה ט', י"א.

(24) וראה גם מאירי ובשטמ"ק שם.

(25) ד"ה בבבלה כתובות שם.

(26) ראה גם המשך הגמרא כתובות שם. וראה סידור יעב"ץ בתחילתו
(סולם בית א"ל אות ר').

(27) כמו שהקשו במפרשים.

(28) רש"י סוכה ט, א ד"ה כי אמריתה. ע"ז טז, ב ד"ה רב יהודה. ועוד.

(29) ראה סדר הדורות ערך שמואל אות ג.

1 יהודה אמר שמואל³⁰, דבר המוביל להנחה מוקשית
2 נוספת – שלמרות דעת החולקים, פוסק הרמב"ם³¹ שכשם
3 שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל לשאר
4 ארצות.

ה.

ארץ ישראל - "הארץ הנבחרת" וגם "ארץ
הקודש"

5 נקודת הביאור בזה:

6 שני ענינים, בכללות, בחילוק שבין ארץ ישראל לשאר
7 ארצות: א) כפי שנאמר במדרש³²: "חביבה ארץ ישראל
8 שבחר בה הקדוש-ברוך-הוא"; ב) העובדה שארץ ישראל
9 ארץ קדושה היא, כנאמר במכילתא³³ ש"עד שלא נבחרה
10 ארץ ישראל היו כל הארצות כשרות לדברות [=לנבואה]
11 משנבחרה ארץ ישראל יצאו כל הארצות"³⁴.

12 שני ענינים אלה עומדים בבסיס הקשר שבין עם ישראל
13 לארץ ישראל: א) מחמת בחירת הקדוש-ברוך-הוא,
14 וכנאמר דו"ל "בחר בארץ ישראל כו' ובחר לחלקו ישראל
15 כו' אמר הקדוש-ברוך-הוא יבואו ישראל שבאו לחלקי³⁵
16 וינחלו את הארץ שבאה לחלקי". ב) מחמת הקדושה
17 שבשניהם, הקדושה שבארץ ישראל ובעם ישראל שהם
18 "עם קדוש"³⁶.

(30) מלבד ר"ז שמפורש בגמרא (כתובות שם) ד"הוה קמשתמיט מיני' דרב
יהודא. ובבבב"ב (כד, ב) "דבי אבא הוה קמשתמיט כו'".

(31) לפי הכס"מ שכולל א"י.

(32) תנחומא ראה ח. וראה במדב"ר פ"ג, ח. ובהנסמן לקמן הערה 34.

(33) בתחילתו.

(34) וראה המשך המכילתא שם. וראה תנחומא בהר א (בסופו) "חביבה
עלי ארץ ישראל שקדשתי אותה מכל הארצות". ובבמדב"ר פ"ז, י (בתחילתו)
"א"י ששם השכינה חונה". ולהעיר מספרי זוטא בתחילתו ובמדב"ר (שם, ח):
"ארץ נענן כשירה לבית השכינה".

(35) תנחומא ראה שם. וראה מדרש רבה פרשתנו פכ"ג, ז (בסופו).

(36) וראה תשב"ץ ח"ג סימן ר', כפתור ופרח פ"ר (ועוד) שמפרטים פרטים
בקדושת א"י עצמה.

(37) להעיר מהכתובים בפרשתנו (לג, נא ואילך) שקוראו "ארץ נענן" או
"הארץ". אבל כ"ה בכ"מ בתורה (ראה אנצ' תלמודית שם), ובבמדב"ר
פרשתנו שם, ז: אני אכניס את ישראל שהן חביבין עלי לארץ שחביבה עלי
שנאמר. ארץ נענן.

(38) בשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כח, דכל הדינים דמתניתין דהאיש כופה כו'
"עיקר הטעם משום קדושת א"י ומצות ישיבתה הוא אפילו בזה"ז כו' ולא
משום קיום המצות כו'. אבל שם הוא לפי דעת הרמב"ן במ"ע דישב"א א"י,
אבל ראה חת"ס יו"ד סי' רלד שגם לדעת הרמב"ם כו' הוא מצד קדושה. וראה
כפ"פ פ"י. אבני נזר שם אות לג. וראה קונטרס "בעניני כולל חב"ד" לכ"ק
אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (ירושלים, תרס"ז). נדפס בקובץ יגדיל תורה (ג.י.) שנה
א חוברת ג) ס"ז ואילך. ובהערה הבאה.

(39) ברשב"ם ב"ב (צא, א) ד"ה אין יוצאין כו' "שמפקיע עצמו מן המצות"

19 והחילוק שבין שני ענינים אלה מתבטא (בין השאר)
20 גם בשם הארץ: מחמת קדושתה נקראת היא בשם "ארץ
21 ישראל" דוקא, וזה שולל "ארץ נענן" וכיוצא בזה, כי ענין
22 הקדושה אינו שייך כלל לארץ נענן; מה שאין כן מחמת
23 בחירת הקדוש-ברוך-הוא בארץ ישראל אין הכרח לקרותה
24 דוקא בשם "ארץ ישראל", ואפשר לקרותה גם "ארץ
25 נענן"³⁷, וכיוצא בזה, כי בחירת הקדוש-ברוך-הוא הייתה
26 "נשברא (הקדוש-ברוך-הוא) העולם חלק הארצות לשאר
27 האומות ובחר בארץ ישראל".

28 ולפי זה נמצא שגם באיסור היציאה מארץ ישראל
29 קיימים שני ענינים: א) מחמת קדושת הארץ³⁸ (וזה נוגע
30 גם לקיום המצוות התלויות בארץ³⁹), ב) מחמת בחירתו
31 של הקדוש-ברוך-הוא בארץ ישראל שנתנה לישראל⁴⁰.

ו.

איסור היציאה מבבל - מחמת הבחירה בלבד

28 ועל פי זה מובנים דברי הרמב"ם "כשם שאסור לצאת
32 מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות":
33

34 איסור היציאה שמחמת קדושת המקום אינו אלא ביחס
35 לארץ ישראל; מה שאין כן באיסור היציאה שמחמת
36 בחירתו של הקדוש-ברוך-הוא במקום הזה – שיהיו בו
37 ישראל, בזה משתווים (בזמן מסויים) בכל וארץ ישראל;

(ומזה מוכח לכאורה דלא ס"ל כהרמב"ן דיש מ"ע בישב"א א"י). ובתשב"ץ ח"ג
סי' ר' (וראה שם סי' קצח) דרין דכופין לעלות הוא רק לחיוב מצות. וכ"כ
בשו"ת מהרי"ט ח"א סמ"ד.

והנה לכאורה נפק"מ אם הוא מצד קדושת שכינה לבד או מצד מצות,
לענין עבר הירדן (לכמה דיעות) וכמ"ש בתשב"ץ שם (משא"כ לדעת רש"י
פרשתנו לר, ב. אוה"ח מטות לב, ז. דברים ב, ג. ג. יג. וראה מהרי"ט שם
דחיוב כפי' למצות הוא רק בא"י המקודשת) – או עכ"פ לענין (סוריא או)
שאר הארצות שכבושם לאחר א"י, שבספרי (עקב יא, כד) איתא "שהמצות
נוהגות שם". וראה בארוכה ע"ד עבר הירדן בלקו"ש ח"ג ע' 124-5 הערה
20 ובהמצויין שם. ואכ"מ.

(40) ובזה לכאורה פשוט שזהו רק בא"י שבחר בה הקב"ה ולא בעבר
הירדן ושאר ארצות שכבושם.

ולהעיר שגם בחיוב תרומ' י"ל ע"ד ב' אופנים אלה:

א) מצד קדושת הארץ, כפשטות לשון הרמב"ם ספ"ו מהל' ביהב"ח. הל'
תרומות פ"א ה"ה.

ב) כיון שהקב"ה בחר בא"י ונתנה לישראל וזהו ארצם גם בפועל (היינו
לאחרי כבוש וחילוק דוקא)* נשלכן (לכמה דיעות) לא הובאו במתניתין דכלים
פ"א מ"ו בזה "דאי מקודשת מכל הארצות כו'" – מנ"ח מצוה רפד אות ר'.
וראה משנה אחרונה שם, וכיון ששבט לוי לא נטלו חלק בארץ לכן צריך
ליתן להם תרומ' ונפק"מ להלכה בנוגע לסוריא ועוד. וראה רמב"ם הל'
שמיטה ויובל פ"ג ה"א ובהשגת הראב"ד שם ה"י ובכס"מ שם (וראה פרש"י
ורמב"ן שופטים יח, א"ב). אבל ראה פרשת דרכים דרך הקדוש דרוש ששי.
והאריכו בזה במפרשי הרמב"ם בכ"מ. ואכ"מ.

(* ולכאורה אפשר להענינים זה גם בהרמב"ם שם"ז (ספ"א מהל' תרומות) שחיוב תרומ' מדאורייתא הוא רק כ"שכל ישראל שם שנאמר כי תבואו ביאת כולכם כו". אבל ראה
צפנ"ג שם ד"רבינו ז"ל כיון דמצריך ב' דברים כו".

בו בחר הקדוש-ברוך-הוא שיהיה מקום גלותם, ואסור להם לצאת משם⁴⁷.

וממילא מובן, שבזה אין חילוק בין זמן גלות ראשון לזמן גלות שני, מכיון שמצינו שדוקא בבבל בחר הקדוש-ברוך-הוא כמקום הגלות באופן של "שמה יהיו" – קביעות, בדומה לבחירת הקדוש-ברוך-הוא בארץ ישראל באופן של קביעות בזמן של גאולה ושנים כתיקונן⁴⁸.

ולפי זה יתכן שקיימת נפקא-מינה נוספת בין שיטת רש"י (והמאירי) והרמב"ם: לדעת רש"י, שטעם האיסור הוא לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה, מובן שבמציאות שיש ישיבות המרביצות תורה קיימות (לא בבבל, אלא) במדינה אחרת, הנה חל עליה איסור היציאה ממנה לשאר הארצות⁴⁹; אבל לדעת הרמב"ם, שזהו מחמת בחירת הקדוש-ברוך-הוא בבבל כמקום הגלות, מובן שהאיסור אינו אלא ביציאה מבבל (ולא ביציאה ממקום אחר של תורה)⁵⁰, שהיא כיציאה "מהארץ לחו"ל".

ח.

השינויים בלשון הרמב"ם בהשוואה לגמרא

ועל פי זה מוסברים גם שאר הדיוקים: (א) מה שלא כתב הרמב"ם "כשם שאסור לצאת מהארץ לבבל", (ב) מה שלא כתב "כך אסור לצאת מבבל לארץ ישראל" (לפי הכסף-משנה), (ג) שאינו מסיים – כבגמרא – "עד יום פקדי אותם נאום ה'":
(א) באיסור היציאה מהארץ מחמת בחירתה על-ידי הקדוש-ברוך-הוא, שזה בבל לחוץ-לארץ וכלולה בה; (ב) כך גם באיסור היציאה מבבל, מחמת בחירת הקדוש-ברוך-

1 כשם שהקדוש-ברוך-הוא בחר בארץ ישראל שיהיו בה
2 ישראל כמקום של שלימות החירות והגאולה מגלות
3 מצרים⁴¹, ואחר כך – לשנים כתיקונן (ובני ישראל
4 כתיקונן), כך בחר הקדוש-ברוך-הוא בבבל למקום
5 גלותם⁴² של ישראל⁴³, לזמן הגלות (ומצב בו בני ישראל
6 שייכים ל"חטאינו").

7 ולכן מדייק הרמב"ם לכתוב "כשם שאסור לצאת
8 מהארץ וכו'" לא "מארץ ישראל", אלא "הארץ"⁴⁴ בה"א
9 הידיעה: הארץ שתמיד נבדלה ונבחרה מכל שאר הארצות
10 בזה שהקדוש-ברוך-הוא בחר בה, שבזה מדגיש שאיסור
11 היציאה שעוסק בו כאן אינו מחמת קדושת ארץ ישראל,
12 אלא מחמת בחירת הקדוש-ברוך-הוא בה לישראל; ובזמן
13 הגלות חל טעם זה גם על היציאה מבבל כשם שישנו על
14 היציאה מארץ ישראל.

ז.

רק על גלות בבל נאמר "שמה יהיו"

15 ועל זה מביא הרמב"ם הכתוב "בבלה יובאו ושמה
16 יהיו" – כהוכחה שהקדוש-ברוך-הוא בחר את בבל למקום
17 גלותם של ישראל.

18 ואף שהכתוב מדבר בכלי השרת, וכתב המהרש"א⁴⁵
19 שלפי זה אין זה לשון ציווי אלא ש"ירמיה מתנבא שכן
20 יהיה" – סובר הרמב"ם שאינו כן, ומפרש שאפילו בנוגע
21 לכלי השרת הוא ציווי, היינו שאסור להוציא את כלי השרת
22 מבבל אפילו אם מזדמנת אפשרות לזה⁴⁶, אלא "שמה
23 יהיו".

24 ומזה מובן גם בנוגע לבני ישראל, שבבל הוא המקום

שגם לדעת הרמב"ם הבחירה בבבל (לגלות – גם בגלות שני) שייכת היא לזה ששם גלתה התורה* [וכדור"ל עה"פ (מ"ב כד, יד) החרש והמסגר (ראה גטין פה, סע"א. ושי"ג)] בגלות יכנוי ואח"כ ע"י ר' חייא ובנוי (סוכה כ, א), רב ושמואל וכו' (וראה תנחומא נח ג: וישבו בתורתן בבבל מן אותה שעה עד היום ולא שלט בהן לא אדום ולא יון כו'. עיי"ש). והיינו כי בבל בעצם הוא מקום מסוגל לתורה יותר משאר ארצות ולכן בחר בה (וראה סידור יעב"ץ שם). אלא שלדעת הרמב"ם מכיון שלמדוין זה מהכתוב "בבלה יבואו" גם כשבטל הטעם – לימוד התורה שבבבל – לא בטל האיסור. משא"כ לדעת רש"י. וראה לקמן בפנים.

(49) כן משמע מפשטות לשון רש"י, וכן מפורש במאירי כתובות שם.* בשטמ"ק (ועד"ז בהפלאה) שם: לפי שיש בה ת"ח ושכינה היא בבבל בבי כנישתא כו' כדאיתא במגילה – אבל ג"ז שייך ל"כל מקום שגלו" ד"שכינה עמהם", כבתחילת הסוגיא שם (מגילה כט, א). ולהעיר מהמשך דברי המאירי שם: משיגים כו' חוכים ליהנות מזיו השכינה.
(50) גם לפי המבואר בהערה 48, כפשוטו.

(41) וכמש"נ: והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים גו' והבאתי אתכם אל הארץ גו' (וארא ו, רה).

(42) ע"ד ערי מקלט – ליחיד בא"י עצמה.

(43) ולפרש"י הפירוש "כשם שאסור לצאת" הוא בענין השני, שכשם שאסור לצאת מא"י מצד קדושתה כך מבבל אסור לצאת מפני קדושתה (לח"מ לרמב"ם ה' מלכים שם). אבל מ"מ אין הלשון "כשם" כ"כ, מתיישב כ"כ, שהרי קדושתם אינה שווה, דבא"י הוא מצד עצם קדושתה ובבל מצד לומדי תורה שבה. אבל ראה לקמן הערה 49.

(44) וראה לעיל הערה 37.

(45) חדא"ג כתובות שם.

(46) וכ"פ בהפלאה (ועוד) שם.

(47) ולדעת הרמב"ם מה שלא הובא הכתוב "בבלה יובאו גו'" במימרא דר"י אמר שמואל – "י"ל (בדוחק עכ"פ) דסמן ע"ז שכבר הביאו ר"י עצמו, אף שהוא הביאו לענין העלי' מבבל לא"י. וראה לקמן בפנים.

(48) ע"פ הכלל אפויי מחלוקת לא מפשינן (נסמן לקמן הערה 71) י"ל

(* ועד"ז לאידך, שגם לדעת רש"י ויהיה הבחירה בבבל כדלקמן בפנים סי"ב.

(* במאירי שם: שכל מקום שזחמה ויראת חטא מצויין שם דינו כארץ ישראל. ומזה מקור מפורש בנגלה (ככל ענינים שבפנימיות ותורה) למאמר רבותינו נשיאנו (אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ נ"ע ח"א ע' תפת. לקר"ש ח"ה ע' 621) במענה לשאלה האם נסוע לא"י: "וילטס פארן קיין ארץ ישראל? – מאן דא ארץ ישראל? (= רצונך לנסוע לארץ ישראל? – עשה כאן ארץ ישראל?) – שאז כאילו הוא דר בא"י (כמאמר ר"י בגמ' שם (לענין בבל), וכבמאירי שם). ואסור לצאת משם כו'.

1 הוא בה (כמקום הגלות), ארץ ישראל שוה לשאר הארצות
2 (לדעת הכסף-משנה), ובהתאם לכך מובן גם ג) ששייך לזה
3 רק מה שכתוב "בבלה יבאו ושמה יהיו" – שהקדוש-ברוך
4 הוא בחר בבבל כמקום קבוע לזמן הגלות, אך סיום הכתוב
5 אינו שייך לכאן⁵¹.

6 לעומת זאת, בדברי ר' יהודה בגמרא מביא את סיום
7 הכתוב, כי הוא אומר "כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר
8 בעשה", ובשייכות לעליה לארץ ישראל הרי זה גם כן
9 (ובעיקר) מודגש בסיום הכתוב "עד יום פקדי אותם נאום
10 ה'", שלא יחזרו לארץ ישראל עד יום פקדי אותם.

ט.

מצד הבחירה שוה איסור היציאה מבבל ומארץ ישראל

11 ולפי זה מובן המשך ההלכות ברמב"ם: לאחר
12 ההלכות⁵² ופרטי הדינים באיסור הישיבה בארץ מצרים,
13 ובהסיקו שהאיסור "לשכון בה וכו'" הוא "מפני שמעשיה
14 מקולקלן יותר מכל הארצות כו'" – ממשיך בהלכה ט'
15 בקצה ההפכי "אסור לצאת מארץ ישראל לחו"ל לעולם"
16 שזהו בעיקר מחמת הקדושה שישנה בארץ ישראל ביחס
17 לשאר הארצות.

18 ובענין קדושת ארץ ישראל ממשיך הרמב"ם בהלכות
19 שלאחרי זה "גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ
20 ישראל כו' אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עוונותיו
21 מחולין וכו'"⁵³.

22 ולאחרי זה, רק בהלכה י"ב כותב הדין, "לעולם ידור
23 אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור

(51) ומה שלדעת הכסף-משנה לא הביא הרמב"ם הא ד"עובר בעשה", י"ל שס"ל שזהו רק אסמכתא "שכך מצינו הרבה מקומות בתלמוד שקורא עשה לדבר שאינו אסור אלא מדרבנן" (תרי" ברכות טז, ב ד"ה ויש. רא"ש שם סט"ו ובמק"פ פ"ג ס"ג). וכן מצינו דעת הרמב"ם גם בכתוב שבתורה, ולדוגמא: ביומא (יט, ב) השח שיחת חולין עובר בעשה שנא' ודברת בם, וברמב"ם הל' דיעות (פ"ב ה"ד) ליתא. וכן ברמ"א י"ד סרמ"ו סכ"ה "אסור לדבר כו'" (משא"כ בשו"ע אדה"ז שהביאו – הל' ת"ת פ"ג ס"ה. אור"ח סקני"ו סט"ז). ואכ"מ.

(52) ה"ז וח' בהל' מלכים שם.

(53) שכל הגו"ל (גם איסור יציאה לדעת הרמב"ם) הוא מצד עצם קדושת הארץ. קדושת שכניה, ולא מצד חיוב מצות – ראה תשב"ץ שם סי' ו' בתחילת הסימן. כפ"פ שם. רדב"ז לרמב"ם הל' סנהדרין פ"ד ה"ו, ובהמצויין בהערה 38.

(54) ראה רמב"ן אחרי שם. כפ"פ שם. הפלאה כתובות שם. ועוד. אבל במאירי כתובות שם: שחוצה לארץ דירת קבע לגויים ולעכו"ם ואי אפשר שלא ללמוד מדרכיהם.

(55) ולהעיר, שבגמרא כתובות שם למדו זה ממ"ש "לתת לכם את ארץ ננען להיות לכם לאלקים". ובתוספתא ע"ז פ"ה ה"ב "כל זמן שאתם בארץ ננען הריני לכם לאלקים כו'" ומה שהרמב"ם לא כתבו – י"ל, לפי שנקט מסקנת הלימוד שבגמרא.

24 בחוצה לארץ.. שכל היוצא לחו"ל כאילו עובר עבודה זרה
25 שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך
26 עבוד אלקים אחרים ובפורעניות הוא אומר ואל אדמת
27 ישראל לא יבואו –

28 שלגבי דין זה אין הכרע מחמת איזה ענין הוא, כי
29 ישנם שני הטעמים: מפני הקדושה המיוחדת שמחמת
30 השראת השכינה, כמשמעות הלשון "היוצא לחו"ל כאילו
31 עובר עבודה זרה"⁵⁴, ומחמת שהקדוש-ברוך-הוא בחר
32 בארץ ישראל ונתנה לישראל⁵⁵ (וכפי שמשמע בה"שנאמר"
33 שקרא לה (ואומר הטעם) "נחלת ה'") נשעל פי זה יומתק
34 מה שכותב "שכל היוצא לחו"ל כאילו עובר עבודה זרה"
35 (היפך הבחירה), שלא כלשון הגמרא⁵⁶ (שבשלשון דומה
36 כתב גם בתחילת ההלכה) "שכל הדר בארץ ישראל דומה
37 כמי שיש לו אלוקה וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו
38 אלוקה"⁵⁷, ואחר כך מרמז גם את הטעם השני ומאריך
39 ומסיים "ואל אדמת ישראל".

40 ולכן כתב זאת הרמב"ם בסוף כל ההלכות של מעלת
41 ארץ ישראל, לא (כמו שהסדר הי' צריך להיות לכאורה)
42 בתחילת דיני ארץ ישראל – לפני מה שכתוב "אסור לצאת
43 מארץ ישראל"⁵⁸, מפני שכאן מדבר (גם) אודות מעלת
44 הבחירה של ארץ ישראל.

45 ולכן כשמגיע, בהמשך לזה, לאיסור היציאה מבבל
46 לשאר ארצות שמחמת בחירת הקדוש-ברוך-הוא, מדייק
47 "כשם שאסור לצאת מהארץ", שבזה מודגש שאיסור
48 היציאה בזה הוא מטעם בחירת הקדוש-ברוך-הוא, שבזה
49 משתווה איסור היציאה מהארץ עם האיסור "לצאת מבבל
50 כו'", כנ"ל.

(56) וכן בתוספתא שם.

(57) שהלשון "הדר בא"י כמי שיש לו אלקה והדר בחו"ל כו'" מורה (ענין) דהמשך וקביעות (גם) שזהו מחמת קדושת הארץ והעדר הקדושה שבחולין (וכגירסא זו הביא הרמב"ן אחרי שם, בהמשך לקדושת הארץ שמושגת מאת הקב"ה לבד ואינה מקיימת עובדי עבירה כשאר ארצות כו', אף שבסב"ה"צ שם כ' "כל היוצא ממנה ודר בחו"ל יהא בעיניך כו'"), משא"כ ל' הרמב"ם "שכל היוצא לחו"ל כו'" (רגע דהיציאה, גם) שאינו מדגיש הקדושה שבהארץ שיש להדר בה, וי"ל שזהו לפי שמניח הארץ שבחר בה הקב"ה ונתנה לישראל.

אבל ראה שד"ח כללים מערכת כ' כלל עח שכן היתה גירסת הרמב"ם בגמ' (ובכתוספתא ע"ז שם. ספרא בהר (כה, לח) ואבות דר"נ (פכ"ו מ"ב) – בשינוי לשון, ששם מתחיל כל המניח א"י יוצא כו' (תוספתא ואבות דר"נ), ובספרא כל היושב בא"י כו' וכל היוצא כו').

(58) דהרי בתחילה הו"ל להביא החיוב "לעולם ידור אדם בא"י" ואחר כך איסור היציאה. ומה מוכח לכאורה שענין אחר הוא, ואיסור יציאה אינו מטעם זה וגם לא מטעם מצות ישוב א"י.

ואולי י"ל דמתחילה (בהלכה ט') כ' איסור מפורש "אסור לצאת מא"י כו'", ואח"כ (בה"י) – תהגות בקשר לחביבות הארץ, ומסיים "לעולם ידור אדם בא"י כו' שכל היוצא לחו"ל כו'", שכל זה אינו מצוה, איסור וכיו"ב. וכבר האריכו בכ"מ בדעת הרמב"ם בישוב א"י. וראה קונטרס "בעניני כולל חב"ד" שם. בהנסמן באנצ' תלמודית ערך א"י. אבנ"ז שם. ואכ"מ.

י.

ההיתרים לצאת מארץ ישראל קיימים גם בבבל

1 על פי זה מובן מה שמצינו כמה אמוראים שעלו מבבל
2 לארץ ישראל, ואין הכרח לומר שהם מחולקים עם ר'
3 יהודה (או עם ר' יהודה אמר שמואל):

4 מכיון שאיסור היציאה מבבל לארץ ישראל (ולשאר
5 הארצות) הוא כמו איסור היציאה מארץ ישראל לבבל –
6 מחמת בחירת הקדוש-ברוך-הוא (ולא מפני טעם מיוחד –
7 כגון רצון המלכות בבבל) "נשם שאסור.. כך אסור", מובן
8 (ויתירה מזו – כל-שכן וקל-וחומר) שקיימים לגבי איסור
9 יציאה זה אותם ההיתרים, זאת אומרת: כשם שביציאה
10 מארץ ישראל לחו"ל יש תנאים שיותר, כמו שכתב
11 הרמב"ם⁵⁹ "ללמוד תורה כו' וכן הוא יוצא לסחורה", כן
12 הוא גם בנוגע לעליה מבבל לארץ ישראל (והיציאה לשאר
13 הארצות) שאם הוא כדי ללמוד תורה⁶⁰ ולסחורה (וכיו"ב)
14 מותר לצאת.

15 אבל מכיון שאין זה אלא היתר לצורך מטרות (תורה,
16 סחורה), הנה כשם שכשיוצא מארץ ישראל לחו"ל בתנאים
17 המותרים, נשאר הוא גם אחר כך (בנוגע לנידון זה) בן ארץ
18 ישראל וחייב לחזור⁶¹, כמו כן הוא גם בנוגע לעולה מבבל
19 לארץ ישראל בתנאים המותרים, שגם בהיותו בארץ ישראל
20 נשאר בן בבל (מחמת הבחירה בבבל כמקום הגלות),
21 וחייב לחזור.

22 אלא שיש חילוק בתנאי ותכלית היציאה (או העליה):
23 כשיוצא לסחורה, יש לזה קיצבה, וכשהוא מרויח חייב
24 לחזור, מה שאין כן כשיוצא ללמוד תורה, שאין לזה
25 קיצבה, וכל שעדיין יש אפשרות שיתוסף אצלו בלימוד
26 התורה מותר לו להשאר בארץ ישראל.

27 ועל פי זה מובן בפשטות מה שכמה אמוראים עלו
28 מבבל לארץ ישראל, כי הדבר היה מחמת היתר זה; ואלו
29 שנשארו שם בקביעות הרי זה מחמת שכך נדרש מחמת
30 אופן הלימוד שלהם בתורה⁶².

31 אבל רב, ובדומה לכך שמואל, אף על פי שגם הם עלו
32 מבבל לארץ ישראל כדי ללמוד תורה, עם זאת, כאשר

קיבלו כבר בלימוד התורה מרכי וכו' בשלימות, חייבים
היו לחזור לבבל⁶³.

ויתירה מזו: דוקא בבבל נתוסף אצלם אחר כך על מה
שלמדו בארץ ישראל בעיון (ופלפול התלמידים) שבזה היה
יתרון של בבל על ארץ ישראל⁶⁴.

יא.

בחירת עם ישראל – ענין עצמי

כשם שישנן שתי מעלות בארץ ישראל – בחירתו של
הקדוש-ברוך-הוא בה מכל הארצות והקדושה הקיימת בה
– כך ישנן שתי מעלות אלו גם בישראל: זה שישאל הם
אלו שהקדוש-ברוך-הוא בחר בהם, וזה שישאל יש בהם
קדושה⁶⁵ מצד הקשר שלהם עם התורה והמצוות.

והחילוק ביניהם: בחירתו של הקדוש-ברוך-הוא
בישראל מבין שאר האומות, "ובנו בחרת מכל עם ולשון",
אינה קשורה עם מעלתם וקדושתם⁶³ שמפני התורה
והמצוות, שהרי אם כן – אין זה ענין של בחירה; בחירה
אמיתית שייכת רק כאשר קיים דמיון בין שני הדברים
שבוחרים ביניהם⁶⁶ – ובכח הבחירה בוחרים באחד מהם.
ולפיכך, מאחר שמצד מעלת הקדושה ותורה ומצוות אין
מקום לשום דמיון בין ישראל לכל העמים, לא מתאים כאן
ענין הבחירה. ובהכרח לומר, שהבחירה הלזו אינה מפני
קדושתם של ישראל, אלא אדרבא, מפני בחירתו של
הקדוש-ברוך-הוא נמשכה בהם קדושה וכו'.

מהאמור לעיל עולה כי: התקשרות ישראל עם הקדוש-
ברוך-הוא שמצד בחירת הקדוש-ברוך-הוא – הריהי
עצמית ונוגעת בעצם של ישראל יותר מההתקשרות שמצד
קדושתם והתורה ומצוות, שהיא כדבר נוסף, כביכול.

בסגנון ברור יותר: התקשרות ישראל עם הקדוש-ברוך-
הוא שמצד הבחירה היא שעצמותו ומהותו מתקשר עם
עצמותו ומהותו של יהודי; ואילו התקשרות ישראל מצד
קדושתם, הבאה על-ידי תורה ומצוות שהם חכמתו ורצונו
יתברך (כי מצוה היא מלשון צוואה וחייבו⁶⁷, שעל ידה
נעשה מקושר לקדוש-ברוך-הוא; וכמו כן על-ידי תורה
"ישראל מתקשראן [=מתקשרים] באורייתא ואורייתא

(59) שם הלכה ט'.

(60) ראה שטמ"ק כתובות שם בהך דשלחי ל' אחוה כו' "תהא חכם עוד יותר כו'".

(61) כהרמב"ם שם: "ויתחור לארץ". וראה תוד"ה ללמוד ע"ז יג, א.

(62) או כדי ללמוד תורה כו' חייא ובניו (סוכה כ, סע"א) וכיו"ב שאם ללמוד תורה מותר כ"ש ללמוד תורה (וראה סידור יעב"ץ שם). ואף שבהיתר היציאה מא"י כ' הרמב"ם רק "ללמוד תורה" י"ל (ע"פ המבואר לקמן בפנים) שבזה שמלמדה נתוסף גם אצלו ע"ד מתלמידי יותר מכולם כו'.

(63) ראה יומא (פו, ב) ברב "דליל ולגמר אורייתא בבבל".

(64) כמובן מזה דשלחו מא"י סיני עדיף (סוף ברכות והוריות). ובירושלמי

סוף הוריות דסידרן קודם לפיפלן, אבל בבבלי (הוריות) נשארה האבעי' (הי עדיף: חריף ומקשה או מתון ומסיק) בתיקו ולא קבלו מה דשלחו מא"י סיני עדיף. ולהעיר מפי' הר"ח (סנהדרין כד, א) במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי. וראה ד"ה אמר רבא תש"ח פ"א י"ב ובהנסמן שם. לקו"ש ח"ג ע' 32. (37-8). וש"נ.

(65) וכמ"ש (ואתחנן ז, ו. ראה יד, ב): כי עם קדוש אתה לה"א, ובך בחר ה'. ובפרש"י (ראה שם): ועוד ובך בחר ה'.

(66) ראה תניא פמ"ט (ע, רע"א). וראה לקמן הערה 72.

(67) לקו"ת בחוקותי מה, ג.

1 בקודשא־ברוך־הוא⁶⁸) הרי אין זה באופן שהעצם של
2 יהודי מתקשר (מלכתחילה) עם עצמותו ומהותו יתברך, כי
3 אם זהו באמצעות אורייתא, תורה ומצוות.
4 ועל פי זה מובן הדיוק במאמר רו"ל "תלת קשרין"⁶⁹
5 מתקשראן דא בדא ישראל מתקשראין באורייתא ואורייתא
6 בקוב"ה" [=שלושה קשרים מתקשרים זה בזה, ישראל
7 מתקשרים בתורה והתורה בקדוש־ברוך־הוא] – שלכאורה
8 הרי ישנם כאן רק שני קשרים (בין ישראל לתורה ובין
9 התורה לקדוש־ברוך־הוא)? אך ההסבר הוא, שבנוסף
10 להתקשרות שעל־ידי התורה יש קשר המקשר את ישראל
11 לקדוש־ברוך־הוא בלי שום ממוצע, מצד בחירתו יתברך⁷⁰,
12 ולכן ישנם שלושה קשרים (בדוגמת טבעת).

יב.

ההבדל בין הבחירה בכבל ובארץ ישראל

13 נתבאר לעיל החילוק בין שיטת הרמב"ם לשיטת רש"י
14 (והמאירי), שלדעת הרמב"ם האיסור לצאת מבבל לשאר
15 ארצות הוא מצד בחירת הקדוש־ברוך־הוא, ולדעת רש"י
16 הוא "לפי שיש שם ישיבות המרכיזות תורה";
17 ברם, בהתאם לכלל⁷¹ "אפושי מחלוקת לא מפשינן"
18 [=אין להוסיף במחלוקת], יש לומר שגם לדעת רש"י
19 והמאירי קיים ענין הבחירה בכבל, אלא שבחירה זו גופא
20 קשורה עם קדושת התורה שבכבל, ולכן כאשר בכבל
21 מתבטלת הרבצת התורה, מתבטלת גם הבחירה שבה;

22 שונה הדבר לגבי ארץ ישראל – בחירתה אינה מצד
23 הקדושה שבה (אדרכא קדושתה באה מצד הבחירה
24 ולאחריה), כי מאחר שבחירת הקדוש־ברוך־הוא בארץ
25 ישראל היא בחירה עצמית (- כשברא העולם), והיא נחלת
26 ה', והוא נתנה לישראל בכרית עולם בתור מקומם העצמי
27 של ישראל (דלא כבבל שהיא מקומם של ישראל מחמת
28 הגלות), לכן הבחירה בה היא נצחית, וענין הקדושה וכו'
29 שבארץ ישראל פועל גם את גילויה של בחירה זו.

30 ויובן זה מענין זה עצמו כמו שהוא בישראל:
31 על אף שישנה מעלה בהתקשרותם של ישראל שמצד
32 הבחירה, ישראל וקוב"ה, שזהו מצד עצמותו יתברך כנ"ל,
33 מכל מקום קיימת מעלה גם בהתקשרות שמצד קדושתם,
34 מצד התורה ומצוות, והיא:

35 בהתקשרות שמצד הבחירה בלבד, מאחר שהיא רק
36 מצד בחירתו של הקדוש־ברוך־הוא ולא מפני מעלה
37 מסוימת, הרי אפילו לאחר בחירת הקדוש־ברוך־הוא אין
38 היא ניכרת בנבחר באופן גלוי.

39 אמנם ההתקשרות שמצד קדושתם בתורה ומצוות, הרי
40 היא עצמה מהוה מעלה ובאופן גלוי, ענין זה עצמו הוא
41 אלקות ובגלוי⁷²,

42 וממילא, על־ידי ההתקשרות שבאמצעות התורה
43 ומצוות מתגלה גם הקשר העמוק והפנימי יותר של ישראל
44 עם הקדוש־ברוך־הוא, ההתקשרות שמצד הבחירה⁷³.

המשך בעמוד י

לגופי אוה"ע", ורק שהקב"ה בחר בו, הרי גם לאחר שבו, המעלה היא
מצד הבחור ולא (כ"כ?) מצד הגוף, ואין מעלה זו מתאחדת בו כ"כ עד שתהא
ניכרת בו.

73 ועד"ז בנשמה וגוף כנ"ל, שע"י קישור הנשמה בהגוף שאז הם נעשים
כאחד ועד שכל חיי הגוף הוא נשמתו, הנה אז נקבעת בהגוף גם המעלה
דנשמה, והיא שבחירת העצמות שישנה בהגוף, באה לו (ע"י הנשמה)
בפנימיות ובגלוי, אשר זה (בחירת העצמות) נעשה מציאותו.

וראה בארוכה שיחת כ"ף מנ"א תשל"ב, ש"ל שזהו הטעם שהגוף נפסד
בסילוק הנשמה ממנו (אף שבו דוקא היא בחירת העצמות, שהיא בחירה
נצחית) – כי הגוף כמו שהוא לעצמו, הרי המעלה שבו (בחירת הקב"ה) אינה
בגלוי במציאות. ולכן גם לאחר שפעלה בו הנשמה (במשך זמן היותה בגוף)
שתקבע בו מעלה זו בפנימיותו ועד שהיא תהי' כל מציאותו, הנה כאשר בצאת
הנשמה מהגוף מסתלקת ממנו מעלתו זו (היינו שענין הבחירה אינו מתאחד
עוד עמו) – נפסדת אז (סו"ס) כל מציאותו*. ולכן גם צדיקים חוזרים לעפרם
שעה אחת לפני תהו"מ (שבת קנב, ב). בדוגמת הלוחות, שלאחר שה"מכתב
אלקים" חרות בהם, נעשה זה כל מציאותם, וכאשר "פרח הכתב מעליהן" –
אין בהם ממש". כמו שנתבאר בארוכה בלקו"ש ח"ד ע' 30 ואילך.

אלא שבנוגע להגוף, מכיון שבחירת הקב"ה היא בחירה נצחית, אי"ו הפסד
אמיתי, ולכן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב (סנה' ר"פ חלק) שיקומם בתהו"מ
נשמות בגופים**. וראה לעיל ע' 254 הערה 52***, ע' 255 הערה 58.

(68) ראה זח"ע ג, א.

(69) בזה שם ג' דרגין אבל בכ"מ בדא"ח הובא תלת קשרין. ראה סה"מ
ה"ש"ת ע' 61 בהערות.

(70) ומצד זה מופיעים ישראל בתורה ("מברכים – גם מל' ברכה והמשכה
– בתורה"), ע"ד דוד ה' מחבר תורה שלמעלה בקוב"ה (ראה זח"ע רכב, ב.
לקו"ת שלח נא, א). וראה לקו"ת פירושנו צא, ד. ראה כט, ג.
(71) ראה בהנסמן ביד מלאכי כללי שני התלמודים ס"י יוד (לענין מחלוקת
בבלי וירושלמי). שד"ח כללי הפוסקים ס"ט אות נב. דרכי שלום (נרדפס
בשד"ח כרך יוד בסופו) כללי הש"ס אות ל' ס' רנו.

(72) ועד"ז הוא בנשמה וגוף דישאל: "ויבנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף
החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם" (תניא שם. תו"ש ע' 120).
וקדושת ישראל הוא בעיקר מצד נשמתו (שהיא המקיימת התו"מ צ"ע"י הגוף).
ולפי"ז יש מעלה בהגוף דישאל על נשמתו, שאהבת הקב"ה לישראל
מצד נשמתו היא כעין אהבה טבעית כמו אהבת האב לבנו דנשמות הם "בנים
למקום". היינו שאהבה זו שרשה ממדרגה ששייכת איוז תפיסת מקום והנאהב,
ואינו מעצמותו שלמעלה מכל סיבה וענין. ובחירת הקב"ה בישראל היא מצד
גופם שאינה מושם מעלת הגוף, ורק מצד שהוא ית' בחר בו, היא מבחי'
עצמותו ומהותו ממש (ראה בכ"ז בארוכה לקו"ש ח"א ע' 5 ואילך).

ולאריך: מעלה בהנשמה שאינה בהגוף כזה שהיא עצמה בן להקב"ה
"וחלק אלקה ממעל ממש", משא"כ הגוף שמצד עצמו "נדמה בחומריותו

(*) ועד"ד המבואר בכ"מ (ד"ה שובה תרנ"ט. ועוד) דאף שהגוף יש לו חיות המקיימו ב"ע מלבד הנפש, הרי גם חיות זה נמשך ג"כ ע"י הנפש ולכן בהסתלק הנפש מהגוף, נפסק
גם המשכת חיות של הגוף.

(**) וע"פ הג"ל שגילוי הבחירה בהגוף הוא ע"י הנשמה דוקא. אולי יש לבאר זה שאלו שאין להם חלק לעוה"ב במשנה שם, היינו שגופם כלה. ראה בהמובא בתשובות וביאורים
ס' ח' ס"ד * וראה הערה 5 שם. לעיל במקומות שנשמנו בפנים ההערה.

(***) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמח ואילך. המו"ל.

יודן בריבי

יודן בריבי היה דורש, כשהן רוצעים אין רוצעים אלא במילתא¹.

יודן בריבי — רומז על בינה, כי בריבי פירושו גדול (רש"י), ואתון רברבן הן בבינה. ויודן הוא מלשון הודאה, כי בינה עד הוד אתפשטת². לכן הוא חושש לתקנת האזן, בחינת שמיעה, שהיא בבינה³, וסבירא ליה שהרציעה היא במילתא ואינו נעשה בעל מום.

(תורת לוי יצחק עמ' קכח)

רבי יוחנן

אמר רבי יוחנן, דבר תורה מעות קונות, ומפני מה אמרו משיכה קונה, גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה⁴.

אמר זה רבי יוחנן דוקא (שעקרו חכמים קנין המעות ואמרו לא תקנה אלא משיכה), כי הוא מזרע יוסף⁵, ויוסף נולד על ידי מכירה וקניה, כי רחל אמו קנתה מלאה את הדודאים שמצא ראובן, ותמורתם נתנה ללאה השכיבה עם יעקב⁶. ושם היה משיכה, שהרי רחל נטלה את הדודאים קודם התשלום, השכיבה עם יעקב, כי השכיבה היתה בלילה שלאחר זה.

ואם כי באמת רחל לא נפקדה על ידי הדודאים, רק הקב"ה פתח רחמה, כמו שכתוב⁷ וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה⁸, עם כל זה, הדודאים סיועא אינון להולדה⁹, ולכן רצתה רחל את הדודאים, כדי שתלד את יוסף ובנימין.

(תורת לוי יצחק עמ' פה)

רבי יוחנן, רבן גמליאל

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מאי פתח ליה רבן גמליאל להחוא גברא¹⁰.

גמליאל — הוא גימ"ל אל, היינו ג' פעמים שם אל. יוחנ"ן — מספרו ד' פעמים א"ל. ביחד — הוא ז' פעמים א"ל, מספר חר"ט. לכן רבי יוחנן יודע הפתח חרטה שפתח רבן גמליאל. (תורת לוי יצחק עמ' רב)

רבי יוחנן בן נורי

כל ידות הכלים הקדוחות חיבור. רבי יוחנן בן נורי אומר, אף החרוקות¹¹.

ידות קדוחות הוא שיש נקב בתוך הבית יד והכלי נכנס בתוך הבית יד, מלמעלה למטה. אם כן, הוא בחינת המשכה מלמעלה למטה, חסד. ויד קדוחה חיבור, כי כל חיבור הוא מצד חסד, כמו מים המחברים. וידות חרוקות הוא בהיפך, שיש נקב בכלי והיד נכנס בתוך הכלי, מלמטה למעלה. אם כן, היא בחינת העלאה מלמטה למעלה, גבורה. ויד זו אינה חיבור, כי מצד גבורה היא הבדלה, מבדי"ל גימטריא אלקי"ם, כמו שטבע האש לפרר ולחלק.

יוחנן — מורה על חסד, כי חנון הוא בחינת חסד. נורי — פירושו אש, כמו נהר דינור¹², גבורה. הרי שיש בריבי יוחנן בן נורי שתי הבחינות של חסד וגבורה יחד, לכן סבירא ליה שלא רק קדוחות, חסדים, אלא אף החרוקות, גבורות. ונקט על חרוקות אף, שהוא בחינת גבורות, כמו אף וחמה וכדומה. א"ף — הוא אלף פ', מספר ה' פעמים גבור"ה, היינו ה' גבורות.

(תורת לוי יצחק עמק שפ)

(1) קידושין כא, ב.

(2) עץ חיים שער ל"ו פ"ב.

(3) זח"ג קלח, ב.

(4) בבא מציעא מז, ב.

(5) ברכות כ, א.

(6) ויצא ל, יד-טו.

(7) שם, כב.

(8) זח"א קנו, ב.

(9) שם קנו, א.

(10) עירובין סד, ב.

(11) כלים פ"ב מ"ח.

(12) חגיגה יג, ב.

הימים, ויקשב ה' וישמע התלאות והמסעות והמאורעות הכתובות בספר זכרון לפניו, מיום אשר גלינו מארצנו עד היום הזה שהוא קרוב מאלף וחמש מאות שנה, יעלו המסעות לאין מספר כשתוציא אלף וחמש מאות שנה לארבעים ארבעים שנה, ובכל ארבעים שנה ארבעים ושנים מסעות, וכל שכן וכל שכן שאם נמנה המסעות שהלכנו מעת שגלינו מספרד' עד היום שהם שמונה שנים, תמצא שהם יותר מאלף מסעות בים וביבשה.

בענין שראוי שכל אלו המסעות יהיו כתובים בספר זכרון על פי השם ויזכור תלאותינו ומהומותינו, ויראה עניינו ועמלנו ולחצינו ודחקינו, כמו שראה עוני אבותינו במצרים ובמסעות המדבר, וישלח לנו שני המשיחים להושיענו כי ה' הטובה עליהם כמו ששלח למשה ולאהרן להושיעם ממצרים, וכמה טובה כפולה מכופלת למקום עלינו לפי רוב הצרות והתלאות ורוב המסעות. זהו הנראה בענין אלו המסעות, מלבד הדברים העתיקים אשר נמסרו לחכמים. ומלבד הנראה גלוי ומפורסם לכל העמים, כי תמצא שהזכיר באלו המסעות רמזיה מוטובות ישראל שהיו להם כשהיו טובים, והרעות שהיו להם בסבת עונותם.

ואם כן כל זאת הפרשה הבטחה גדלה לנו, ויש בה רמזים גדולים ודברים עתיקים, בענין שלא לחנם אמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', אלא להורות כי פי ה' ורוחו הולכת עמנו באלו הגליות והמסעות, כמו שהי' עם אבותינו בצאתם ממצרים. וזהו חיותנו וקיומנו ועל פיו אנו חיים, ולא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ה', וזהו ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה'.

צדור המוד

ב. אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. ויש לפרש דמרמז בזה לאמץ לבות בני ישראל על גאולה העתידה על פי המדרש דראשי-תיבות "אלה" "מסעי" "בני" "ישראל" הוא ד' גליות אדום מדי בבל יון, ועל ידי שהי' גאולת מצרים יהי' מופת לישראל על תקות הגאולה השלימה, ועל ידי שהי' גאולת מצרים על ידי בני אדם לכך יש אחר' עוד גלות, אבל גאולה העתידה כיון דהשי"ת השכין שכינתו בתוך ישראל כל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם הוא מופת על הגאולה שתהי' על ידי השי"ת ותהי' שלימה שאין אחר' עוד גליות. וזה פירוש אלה מסעי בני ישראל, היינו ד' גליות על ידי שיצאו בני ישראל ביד משה ואהרן היינו בני אדם. ומטעם זה ויכתוב משה את מוצאיהם ממצרים כדי לחקות בלבות בני ישראל. למסעיהם על פי ה' היינו שהשכין שכינתו עם בני ישראל הנקרא פי ה', ועל ידי זה ואלה מסעיהם שהיא בצירוף שכינתו עמנו הוא מופת על הגאולה למוצאיהם שתהי' על ידו יתברך גאולה שלימה במהרה בימינו וז"ב.

באר שבע

לג, ב – ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם

א. נראה שנכתבו בכאן אלו המסעות בשם ה', להשרישנו שרש ובטחון גדול בגאולה העתידה ובענין הצרות העוברות עלינו ולחזק ידיים רפות, לפי שהשם צופה ומביט עד סוף כל הדורות וראה הגליות שיעברו עלינו, ובפרט הגלות הרביעי החזק. וכתב אלו המסעות להבטיחנו בטחון גדול וחזק, כי אף על פי שנעבור צרות רבות ורעות, השם יחיינו ויוציאנו מגלותינו, כמו שעשה ביציאת מצרים שהיו מעונים זה כמה שנים בעבודת פרך, והשם שלח להם מושיעים להצילם מצרותם.

ולכן התחיל ואמר אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים ביד משה ואהרן, וכי עד עכשיו לא ידענו שמה ואהרן עשו את כל המופתים לפני פרעה להוציא את בני ישראל ממצרים, שכתב בכולן שיצאו ביד משה ואהרן. אבל הרמז בזה כי כמו שישראל אף על פי שלא היו ראויים לצאת ממצרים לפי מעשיהם, נגאלו ביד משה ואהרן בזכותם. כן יהי' בגאולות העתידות שישלח להם מושיע ורב להושיעם, ובפרט בגאולה הרביעית יגאל על ידי שני משיחים משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

ולפי שיש באלו השנים וארבעים מסעות דבר גדול בסוד גאולתנו, אמר ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי השם, להורות שנכתבו על פי השם, ושם ה' במרמז בהם, שהוציאם מצרה לרוחה, ואפילו שעברו רעות רבות וצרות ויצאו מרעה אל רעה, לא עשה בהם כלה בסוד השם הרמז באלו המסעות.

וזה להבטיחנו כי כן יעשה השם בגאולה העתידה, שאף על פי שנהי' נעים ונדים מהר לגבעה וממלכות למלכות ומגירוש לגירוש, מארץ ישראל לחוצה לארץ ומצרפת לספרד ומספרד למלכות ישמעאל ויענונו, ויושב קדם סלה ישמרנו, כי בעונותינו גלות ירושלם אשר בספרד כבר נתגרשו כולם ולא נשאר איש בכל המלכיות, וזלתי הנשארים אשר נשארו מן השבי ומן המלקות ומן הדבר והרעב, נסים ופלאים מחרב אדום למלכות פרס ולמלכות ישמעאל, והנם כל המון ישראל מכל גלות ספרד במלכות פא"ס, עד שנתקיים בנו בעונותינו (דברים ד, כז) ונשארם מתי מספר תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרוב, ואנו בטוחים בה' שיוציאנו מגלותינו ומדלותינו כמו שהוציא לאבותינו ממצרים, אף על פי שלא נהי' ראויים וכל זה מצד רחמיו.

ויש לנו להבין ולחקור באלו המסעות, שלא לחנם נכתבו בתורה כאומרו אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו על ידי משה ואהרן. ולא די זה אלא שכתב ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה', והזכיר כל המסעות בפרט ויסעו מרעמסס וכו', וכל המסעות היו שנים וארבעים מסעות שהלכו בארבעים שנה, והתורה כתבה כמתמה, מזה ראו דבר גדול אלה מסעי בני ישראל, וכן ראו דבר גדול כי הנם כתובים על ספר הישר על פי ה' להצטער בצרתם.

ואם כן כשיבא אותו עת הרמז בדברי הנביאים באחרית

♦ יום ראשון כ"ב תמוז ♦

לג (א) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לַעֲבֹדָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
 א אֵלֶּין מַסְלֵנִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי נִפְקִי מֵאֶרְעָא
 דְּמִצְרַיִם לְחִילִיָּהוֹן בִּידָא דְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

ה"א אֵלֶּה מַסְעֵי • לָמָּה נִכְתְּבוּ הַמַּסְעוֹת הַללוּ? לְהוֹדִיעַ חֲסִדּוֹ שֶׁל מָקוֹם, שְׂאֵף־עַל־פִּי שֶׁגִּזַּר עֲלֵיהֶם לְטַלְטֵלם וּלְהַנִּיעֵם בַּמִּדְבָּר, לֹא תֹאמַר שֶׁהָיוּ נָעִים וּמְטַלְטְלִים מִמַּסַּע לְמַסַּע כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הִיָּתָה לָהֶם מְנוּחָה, שֶׁהָיוּ אֵין כָּאֵן אֶלָּא אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם מַסְעוֹת; צֹא מֵהֶם י"ד, שֶׁכֵּלֶם הָיוּ בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה קֹדֶם גִּזְרָה, מִשְׁנִסְעוֹ מִרַעְמֶסס עַד שֶׁבָּאוּ לְרַתְמָה שֶׁמֶשֶׁם נִשְׁתַּלְחוּ הַמִּרְגָּלִים, שֶׁנֶּאֱמָר (לַעֲלֹל יב'): "וְאַחֲרֵי כֵן נִסְעוּ הָעָם מִחֲצֹרֹת וְגו'", (שם יג'): "שְׁלַח־לְךָ אַנְשִׁים וְגו'". וְכָאֵן הוּא אוֹמֵר: "וְיִסְעוּ מִחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרַתְמָה", לְמַדָּה, שֶׁהָיוּ בַּמִּדְבָּר פֶּאֶרְן. וְעוֹד הוּצֵא מִשֶּׁם שְׁמוֹנֶה מַסְעוֹת שֶׁהָיוּ לְאַחֲרֵי מִיתַת אַהֲרֹן – מִהַר הָהָר עַד עֲרֻבוֹת מוֹאָב בְּשָׁנָה הָאַרְבָּעִים נִמְצָא שֶׁכֵּל שְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לֹא נִסְעוּ אֶלָּא עֲשָׂרִים מַסְעוֹת. זֶה מִסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן. וְרַבִּי תַנְחוּמָא דְרַשׁ בּוֹ דְרָשָׁה אַחֲרַת: מִשֶּׁל לְמַלְךְ שֶׁהָיָה בְּנוֹ חוֹלָה וְהוֹלִיכּוֹ לְמָקוֹם רְחוֹק לְרַפְּאוֹתוֹ, פִּינָן שֶׁהָיוּ חוֹזְרִין, הַתַּחֲתִיל אָבִיו מוֹנֶה כָּל הַמַּסְעוֹת. אָמַר לוֹ: כָּאֵן יִשְׁנֶנּוּ, כָּאֵן הוֹקְרֶנּוּ, כָּאֵן חֲשִׁשְׁתָּ אֶת רֹאשְׁךָ וְכו' (במדבר רבה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 227)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים (לג, א) נשאלת השאלה, הרי בני ישראל יצאו ממצרים במסע אחד בלבד (המסע מרעמסס לסכות), ומדוע נאמר מסעי לשון רבים. ומבאר בחסידות, דהנה מצרים היא לשון מצר וגבול, וכל עוד לא הגיעו בני ישראל ל'ירדן יריחו' (לקמן פסוק מח), קמו למשיח ש'מורח ודאין' (סנהדרין צג, ב) – הם עדין בתוך המצר והגבול של 'ארץ מצרים'. לכן נאמר מסעי לשון רבים, כי מטרת כל המסעות היא – לצאת מכל מצר וגבול ולהגיע לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הם ס' רבוא נשמות קדושות, מחברת הכללות הוא משה רבנו בסוד משה עמו (ישעיה ס"ג י"א), כי הוא אילן שממנו נצצו נשמות ס' רבוא שהיו שם, ונסתייעו בעזר אלהי בשכונת שוכן הבירה ושברו מלחמות עול ובררו ברור עצום:

וכפי זה תכלית המעשה הוא כשנוסעים היו נוסעים עמם כל הדומה למין הקדוש לא בזמן התננה שצדין לא נעשה עמו דבר, והוא מה שרמו במאמר אלה מסעי, אלה פסל כל המסעות שבעולם שאין מסע כזה שהיו נוסעים עמם הון קדוש ונקר שאין ערוף אלי, והגם שקדמו האבות ודרכו מקומות ועשו חלקם בבורי ניצוצות, לא הגיעו לגדר זה, ואמר הכתוב עצמו טעם עלוי מסעות אלה לפי שהם של בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים ונצפרו בכור הבקרל שהיא ארץ מצרים כאמור ובהם היו נשמותם ראויים לברר ניצוצי הקדשה בכל המקום אשר יבואו שמה, ועוד לצבאתם שהיא שלמות הצבא אשר תשרה עליו השכינה שהוא מספר ס' רבוא ופחות ממספר זה אינו בגדר השלמות:

ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר פ"א) מכילתא (תרו) כי לסבה זו לא נתן ה' התורה לראשונים שלא היה בהם שלמות הצבא שתשרה עליהם שכינה הנקראת צבאות, גם

לפסלם, וזה שעור הכתוב אלה מסעי וגו' פרוש האמורים בסמוך הם המסעות הראויים והצריכים, וכל זולתם פסולים הן שלא היו אלא יסורין, להניעם במדבר בתוכחות של צון המרגלים:

עוד נראה בקציר למה בחר הכתוב למנות המסעות ולא התננות ומה גם לזכריהם ז"ל (מד"ר כאן) שאמרו משה למה נכו' כאן ישנו כאן נכו' עד כאן. שנה יותר בזכרון התננות לא במסעות, גם לפי מדקדק אחר (תנחומא) שאמרו שהזכיר המסעות לקבץ להם שער לעתיד לבוא דכתיב (ישעיה ל"ה א') יששום מדבר וגו', לפי זה היה ראוי למנות התננות:

אכן יתבאר על פי דברי אנשי אמת (זהר ח"ב קנ"ז). שאמרו שהליכת ישראל במדבר היתה לברר ניצוצי הקדשה שאנס איש הגלעל החונה במדבר השמים ששם קנה מקומו מקום נחש שרף ועקרב ודרכו שם עדת ה' להוציא בלעו מפיו, והוא הטעם שהיו ישראל חונים במקום אחד שנה ובמקום אחר י"ב שעות שהוא כפי מה שצריך לברור הניצוצות שישנם במקום ההוא, וברור זה אין כח בעולם שיכול עשותו זולת קדשה השלמה, ובסוד שלמות מחברת הכללות ומחברת הפרטות, קדשה השלמה היא השכינה וישראל והתורה, ומחברת הפרטות

אלה מסעי וגו'. רז"ל (ב"ר פ"ו) אמרו כל מקום שנאמר אלה פסל הקודמים, ובמה שלפנינו לא ראינו שקדמו במאמר מסעות זולתם לומר שנתפנו הכתוב לפסלם. והנה נראה כי נתפנו לפסל כל מסעות זולתם שישנם בעולם הגם שלא הזכירו, אלא שראוי שלא היו המסעות לשבח וילאי שלא היו בעולם כי רבים היו ליסורין של צון המרגלים, גם הקודמים היו דרך רחוקה לכל יתנו ראש וישבו דכתיב (שמות י"ג י"ז) ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, הא למדת שלא היה לרצון ולסדר הנכון למועדי רגל, גם אמרו רז"ל (נלקוט יתרו רע"ג) וזה לשונם וכל נתיבותיה שלום בקש הקדוש ברוך הוא לתן התורה לישראל כשיצאו ממצרים והיו חולקין אלו עם אלו וכו' מה כתיב ויסעו מספת ויחנו באיתם היו נוסעים במריבה וחונים במריבה וכו', עד כאן. ובפרוש זה אין במסעות אלו דבר יקר הערך לפסל כל זולתם:

ואפשר כי לפי שיש במסעות אלו האמורים בפרשה ב' התרגום, א' הם המסעות שהיו בשנה הראשונה קדם גזרת המרגלים, ב' המסעות שעשו בשביל גזרת המרגלים שלא היה בדעת ה' עשות זולת מה שעשו בב' שנים, ומסעות אלו גרועים הם מערך שלאחריהם, וינגדן נחפון ה' במאמר אלה

ב וכתב משה ית מסקניהון למסקניהון על
מימרא דני ואלין מסקניהון למסקניהון :

ג ונטלו מרעמסס בירחא קדמא בחדש
עשרא יומא לירחא קדמא מבתר פסחא
נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני כל
מצראי :

ד ומצראי מקברין ית די קטל זי בהון כל
בוקרא ובטעותהון עבד זי דינין :

ה ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכת :

ו ונטלו מסכת ושרו באתם די בסתר
מדברא :

ז ונטלו מאתם ותב על פום חירתא די קדם
בעל צפון ושרו קדם מגדל :

ח ונטלו מן פום חירתא ועברו בגו ימא
למדברא ואזלו מהלך תלתא יומין
במדברא דאתם ושרו במרה :

(ב) וכתב משה את-מוצאיהם למסעיהם על-פי יהוה
ואלה מסעיהם למוצאיהם: אור החיים

(ג) ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחדש עשר יום
לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני-ישראל ביד
רמה לעיני כל-מצרים: אור החיים

(ד) ומצרים מקברים את אשר הכה יהוה בהם כל-בכור
ובאלהיהם עשה יהוה שפטים:

ע"י ומצרים מקברים • טרודים באבלם.

(ה) ויסעו בני-ישראל מרעמסס ויחנו בסכת: אור החיים

(ו) ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר:

(ז) ויסעו מאתם וישב על-פי החירת אשר על-פני בעל
צפון ויחנו לפני מגדל:

(ח) ויסעו מפני החירת ויעברו בתוך-הים המדברה וילכו
דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הראשון עצמו היה על פי ה' הוא אמר אליו
שיהיה כותב והולך, ואומרו ואלה מסעיהם
וגו' פרוש אלה הם המסעות האמורים שכתב
משה למוצאיהם כל אחד בזמנו ובמקומו,
וזה העתקה:

(ג) ויסעו מרעמסס וגו'. הדרך לומר זכרון
בחדש הראשון ב' פעמים הגם שהיה יכול
לומר בחדש עשר יום ומוכן הדרך שבחדש
הראשון מדבר הכתוב, או על זה הדרך ויסעו
בט"ו לחדש הראשון, אולי שרמזו מה שאמרו
רבתינו ז"ל (שמו"ר פט"ו) כי חדש ניסן
הוא זמן שמוזלם של ישראל עומד, גם זמן
שלמות ההצלחה בו הוא ט"ו בחדש, והוא
אומרו ויסעו וגו' בחדש הראשון שהוא זמן
העמדת מזלם, ועוד לתוספת גדל המערכה
בט"ו שהוא זמן מלוי הלכנה, ואומרו לחדש
הראשון לפי שאין גדר זה מורה על רום
ההצלחה אלא כשהוא בחדש המצליח:

(ה) ויסעו וגו' ויחנו בסכת. קשה הלא
כבר אמר ויסעו בני ישראל מרעמסס
וגו' ולא היה צריך לומר אלא ויחנו בסכת.
ונראה שנתכונן לומר שלא היה מסע אחר
בין רעמסס לסכות, והוא מה שסמך לויסעו
ויחנו, וזולת זה אם היה מתחיל ויחנו
בסכות אין הערה לזה, ויכמו כן דקדק בכל
המסעות להסמיך התניה למסע:

כתבה והמסעות הכתובים בתורה מכלל
התורה, עוד היה לו לומר וכתב משה את
מסעיהם, עוד למה חזר לומר ואלה מסעיהם
וגו' והלא כבר אמר אלה מסעי וגו', עוד למה
שנה, בתחלה הקדים לומר למוצאיהם ואחר
כך אמר למסעיהם ואחר כך הקדים תבת
למסעיהם לתבת למוצאיהם:

ונראה שהכתוב נתכונן להודיענו סדר כתיבת
המסעות שלא נכתבו ביום אחד אלא
על זה הסדר שהתחיל משה לכתב בפנקסו
במצות המלך מיום שניצאו ממצרים, על זה
הדרך, יום שניצאו ממצרים כתב פסוק ויסעו
בני ישראל מרעמסס וגו' ב' כתובים הבאים
כאחד הכתובים לפנינו עד תבת שפטים,
וכשחנו בסכות כתב פסוק ויסעו וגו' ויחנו
בסכת, וכשנסעו מסכות כתב ויסעו מסכת,
וכשחנו באיתם כתב ויחנו באיתם, וכן על
זה הדרך היה כותב כל מסע בזמנו עד
שהגיעו לערבות מואב, ואחר כך אמר ה'
אליו שייסדרם בתורה בדרך שהיו כתובים
אצלו, והוא מה שאמר הכתוב וכתב משה
את מוצאיהם פרוש יום שניצאו ממצרים והם
ב' הכתובים מויסעו מרעמסס עד תבת
שפטים, ואומרו למסעיהם פרוש לסדר כל
מסעיהם שנסעו מיום צאתם ממצרים עד
סוף המסעות, ואומרו על פי ה' לומר שמכתב

רמז בכתב לצבאתם השראת שכינה עמכם,
הרי לפניך זכרון עם קדוש וזכרון מספר
השלם והשראת השכינה, וינגד מחברת
הכללות מספר השלם אמר ביד משה ואהרן,
משה הוא מחברת מספר השלם, ואהרן הוא
שושבין השכינה המקריב ומיחד אליה כל
הענפים כדוע בסוד הקרן:

אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם. לפי מה
שפרשנו כי תבת אלה הגידה על המסעות
המבחרים ופסלה מסעות הגורעים, סמך
הכתוב למאמר אלה מאמר אשר יצאו וגו'
לצבאתם, להעירך כי המבחרים הם אותם
שקדמו למרגלים שהם בני ישראל שניצאו
מארץ מצרים לצבאתם פרוש הצבאות עצמן
שניצאו, לשלל מסעות שהיו מזמן המרגלים
שלא היו לצבאתם שנגזרה גזרה למות במדבר
ומאותה שנה עצמה מתו חלק מהם ולא היה
בנמצא הצבאות שניצאו ממצרים, ואומרו ביד
משה ואהרן פרוש המסעות היו בידם דתריב
בפרשת בהעלתך (ט' כ"ג) ועל פי ה' יסעו
וגו' על פי ה' ביד משה, וסמך עמו אהרן
שאהרן הוא התוקע בתצורות למסעם לזה
שתפו עם משה:

(ב) וכתב משה את מוצאיהם וגו'. צריך
לדעת מה מודיענו הכתוב במאמר זה, אם
לומר שמשה כתבם הלא כל התורה משה

- (ט) וַיִּסְעוּ מִמֶּדְבָּרָה וַיָּבֹאוּ אֶל־מָהֳלָה וּבְאֵילָם שְׁתֵּים עָשָׂר
עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תַּמְרִים וַיַּחֲנוּ־שָׁם:
(י) וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־סוּף:
- ט ונטלו ממדברה ובאו אלמאה ושנים עשר
עשר מבויעין דמין ושבעין דקלין ושרו
תמן:
י ונטלו מאילם ושרו על ים סוף:

♦ יום שני כ"ג תמוז ♦

- (יא) וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־סִין:
(יב) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר־סִין וַיַּחֲנוּ בְּדַפְקָה:
(יג) וַיִּסְעוּ מִדַּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאֵלוֹשׁ:
(יד) וַיִּסְעוּ מֵאֵלוֹשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם לָעַם
לְשִׁתּוֹת:
(טו) וַיִּסְעוּ מִרַפִּידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינִי:
(טז) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת הַתְּאֻוָּה:
(יז) וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתְּאֻוָּה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֹרֹת:
(יח) וַיִּסְעוּ מִחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה:
כ"ג וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה • עַל שֵׁם לְשׁוֹן הָרַע שֶׁל מְרָגְלִים, שְׁנֵאמַר (תהלים קכ) : "מֶה יִתֵּן לָךְ וּמֶה יוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רִמְיָה
חָצִי גִבּוֹר שְׁנוּנִים עִם גְּחָלֵי רִתְמִים".
- טו ונטלו מרפידם ושרו במדבר סיני:
טז ונטלו ממדבר סיני ושרו בקברי
דמשאלי:
יז ונטלו מקברי דמשאלי ושרו בחצרות:
יח ונטלו מחצרות ושרו בריתמה:

- (יט) וַיִּסְעוּ מִרִּתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרָמֶן פָּרִץ:
(כ) וַיִּסְעוּ מִרָמֶן פָּרִץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה:
(כא) וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרֹסָה:
(כב) וַיִּסְעוּ מִרֹסָה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה:
(כג) וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שָׁפָר:
(כד) וַיִּסְעוּ מִהַר־שָׁפָר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה:
(כה) וַיִּסְעוּ מִחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמִקְהֶלֶת:
(כו) וַיִּסְעוּ מִמִּקְהֶלֶת וַיַּחֲנוּ בְּתַחַת:
(כז) וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתֶרֶח:
(כח) וַיִּסְעוּ מִתֶּרֶח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה:
(כט) וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בַּחֲשֻׁמְנָה:
(ל) וַיִּסְעוּ מִחֲשֻׁמְנָה וַיַּחֲנוּ בְּמִסְרוֹת:
- יט ונטלו מריתמה ושרו ברמן פרץ:
כ ונטלו מרמן פרץ ושרו בלבנה:
כא ונטלו מלבנה ושרו ברסה:
כב ונטלו מרסה ושרו בקהלתה:
כג ונטלו מקהלתה ושרו בהר שפר:
כד ונטלו מהר שפר ושרו בחרדה:
כה ונטלו מחרדה ושרו במקהל:
כו ונטלו ממקהלת ושרו בתחת:
כז ונטלו מתחת ושרו בתרח:
כח ונטלו מתרח ושרו במתקה:
כט ונטלו ממתקה ושרו בחשמנה:
ל ונטלו מחשמנה ושרו במסרות:

- (לא) וַיִּסְעוּ מִמִּסְרֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנְיָ יַעֲקֹן:
- (לב) וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגִּדְגָד:
- (לג) וַיִּסְעוּ מִחֹר הַגִּדְגָד וַיַּחֲנוּ בְּיִטְבַּתָּה:
- (לד) וַיִּסְעוּ מִיִּטְבַּתָּה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרָנָה:
- (לה) וַיִּסְעוּ מִעֵבְרָנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצִין גִּבֹר:
- (לו) וַיִּסְעוּ מִעֵצִין גִּבֹר וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר־צֶן הוּא קָדֵשׁ:
- (לז) וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהַר הָהָר בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוֹם:
- (לח) וַיַּעַל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הָהָר עַל־פִּי יְהוָה וַיָּמָת שֵׁם בִּשְׁנַת הָאֲרֻבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחֵר לַחֹדֶשׁ:
- כ"י • עַל־פִּי ה' • מִלְמַד שְׁמַת בְּנִשְׁיָקָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 412)

וימת שם . . . בחדש החמישי באחד לחודש (לג, לח) מיתת אהרן, שהיתה בראש חודש מנחם־אב, קשורה בחרבן הבית, שהיה אף הוא בחדש זה, כמאמר רז"ל (ראש השנה יח, ב) שקולה מיתתו של צדיקים כשפרת בית אלקינו. דהנה, יום מיתת צדיק הוא זמן של כבי ואבלות, אבל יחד עם זה הוא גם זמן ללמוד ממעשיו הטובים וללכת בדרכיו, שאז, כאשר זרעו בחיים, אף הוא בחיים (תענית ה, ב). ואף בחרבן הבית קר: מצד אחד, יש חיוב להתאבל על ירושלים, אף לאידו, הרי דוקא בין המצרים הוא זמן מיוחד לעסק בהלכות בית הבחירה, שאז מעלה עליו הכתוב כאלו עוסקים בבנין הבית (תנחומא צו יד). ויש בזה הדגשה מיוחדת: סבת חרבן בית שני היתה שנאת חנם (יומא ט, ב), והתקון הוא אהבת חנם: הוי מתלמידיו של **אהרן** . . . אוהב את הבריית ומקרבן לתורה.

(לט) וַאֲהֲרֹן בֶן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאָת שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּהַר הָהָר:

(מ) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עָרֹד וְהוּא יֹשֵׁב בְּגִבֹּב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵא בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י • וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי • כאן למד, שמיתת אהרן היא השמועה, שנסתלקו ענני כבוד, וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל, לפיכך חזר וכתבה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ביאורים לפירוש רש"י ד עמ' 290)

וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל (לג, מ) יש לדיק בזה, הרי מדבר בעמלק, כפרוש רש"י לעיל (חקת כא, א): וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי . . . זה עמלק. והרי עמלק הוא רצועת מרדות לישראל, מזמן בכל עת לפרענות (רש"י שם), והוא נלחם בישראל גם בפר"דים, בחייו של אהרן, ומה הפונה שסבור שנתנה **רשות** להלחם בישראל? אלא פונת רש"י היא, שעמלק יצא למלחמה לא כעמלק, שנתנה לו **הזדמנות** לפגוע בישראל, מחמת סליק ענני הכבוד, אלא ככנעני, שסבור שנתנה **רשות** להלחם בהם. הכתוב מלמדנו גדל חשיבות מיתת אהרן: מיתתו עצמה (לא סליק ענני הכבוד) יצרה את הרשם שנתנה רשות להלחם בישראל.

(מא) וַיִּסְעוּ מִהַר הָהָר וַיַּחֲנוּ בְּצִלְמָנָה:

(מב) וַיִּסְעוּ מִצִּלְמָנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוֹנֵן:

(מג) וַיִּסְעוּ מִפוֹנֵן וַיַּחֲנוּ בְּאַבְתָּ:

מא ונטלו מהר החר ויחנו בצלמנה:

מב ונטלו מצלמנה ויחנו בפונן:

מג ונטלו מפונן ויחנו באבת:

(מד) וַיִּסְעוּ מֵאֶבֶת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב:
 כח"י בְּעֵי הָעֵבְרִים • לְשׁוֹן חֲרָבוֹת וְגָלִים, כְּמוֹ (מיכה א): "לְעֵי הַשָּׂדֶה", (תהילים עט): "שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעֵיִם".

(מה) וַיִּסְעוּ מֵעֵיִם וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֵן גֹּד:
 מה ונטלו ממגזתא ושרו בדיבן גד:

(מו) וַיִּסְעוּ מִדִּיבֵן גֹּד וַיַּחֲנוּ בְּעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה:
 מו ונטלו מדיבן גד ושרו בעלמן דבלתימה:

(מז) וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ בַּהֲרֵי הָעֵבְרִים לִפְנֵי נָבוֹ:
 מז ונטלו מעלמן דבלתימה ושרו בטהרי העברים לפני נבו:

(מח) וַיִּסְעוּ מִבַּהֲרֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ בְּעֶרְכַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יִרְחוֹ:
 מח ונטלו מטהרי העברים ושרו דעבראי ושרו במישריא דמואב על ירדנא דירחו:

(מט) וַיַּחֲנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְּשׁוּמֹת עַד אֶבֶל הַשָּׁטִיִּם בְּעֶרְכַת מוֹאָב: ס
 מט ושרו על ירדנא מבית ישומות עד מישר שטין במישריא דמואב:

כח"י מִבֵּית הַיְּשׁוּמֹת עַד אֶבֶל הַשָּׁטִיִּם • כָּאֵן לְמִדָּה שְׁעוֹר מִחֲנֶה יִשְׂרָאֵל י"ב מִל, דְּאָמַר רַבֵּה בַר בַּר חֲנָה: "לְדִידֵי חֲזִי לִי הֵהוּא אֲתָרָא וְכוּ": אֶבֶל הַשָּׁטִיִּם • מִשׁוֹר שֶׁל שָׁטִיִּם "אֶבֶל" שָׁמוּ.

♦ יום שלישי כ"ד תמוז ♦

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְכַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יִרְחוֹ לֵאמֹר:
 א וימליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דירחו למימר:

(ב) וַיֹּבֶר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֵבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן:
 בא מלל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין ית ירדנא לארעא דכנען:

כח"י כִּי אַתֶּם עֵבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהוֹרִשְׁתֶּם וְגו' • וְהִלָּא כַּמָּה פְּעָמִים הִזְהַרְנוּ עַל כֵּךְ? אֵלָּא כֵּךְ אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: כְּשֶׁאַתֶּם עוֹבְרִים בַּיַּרְדֵּן בִּיבֻשָּׁה עַל־מֶנֶת כֵּן תַּעֲבְרוּ. וְאִם לֹא — מִיִּם בָּאִין וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶּם; וְכֵן מְצִינוּ שְׁאִמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ בְּעוֹדָם בַּיַּרְדֵּן.

(ג) וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאַבְדֶּתֶם אֶת כָּל־מִשְׁכֵּיתֶם וְאֵת כָּל־צִלְמֵי מִסְכֹּתֵם תֹּאבְדוּ וְאֵת כָּל־בְּמוֹתֵם תִּשְׁמִידוּ:
 גב ויתרכון ית כל יחבי ארעא מן קדמיכון ויתבדון ית כל בית סגדתהון וית כל צלמי מתכתהון תבדון וית כל במתהון תשצון:

כח"י וְהוֹרִשְׁתֶּם • וְגִרְשְׁתֶּם. מִשְׁכֵּיתֶם • כְּתַרְגוּמוֹ: "בֵּית סִגְדָהוֹן", עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְסַכְּכִין אֶת הַקֶּרֶקַע בְּרֻצָּפֶת אֲבָנִים שֶׁל שֵׁשׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֵיהֶם בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, כְּדִכְתִּיב (ויקרא כח): "וְאָכַן מִשְׁכֵּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ". מִסְכֹּתֶם • כְּתַרְגוּמוֹ: מִתְּכַתְּהוֹן. אִם הַחַיִּים

(נג) וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וַיִּשְׁכַּתֶּם־בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ:

כס"י וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ • וְהוֹרִשְׁתֶּם אֹתָהּ מִיִּשְׁבִּיָּהּ, וְאִזּוּ וַיִּשְׁכַּתֶּם־בָּהּ – תּוֹכְלוּ לְהִתְקַנֵּם בָּהּ, וְאִם לֹא – לֹא תּוֹכְלוּ לְהִתְקַנֵּם בָּהּ. אור החיים

(נד) וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם לְרֹב תְּרֹבּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ אֶל־אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמִשּׁוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ:

כס"י אֶל־אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה • מִקְרָא קָצֵר הוּא זֶה: אֶל מְקוֹם אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל, לוֹ יִהְיֶה. לְמִשּׁוֹת אֲבֹתֵיכֶם • (כ"ב ק"ו) לְפִי חֶשְׁבוֹן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם. דָּבָר אַחֵר: בְּשָׁנִים עָשָׂר גְּבוּלִין כְּמִנְיֵן הַשְּׂבָטִים.

(נה) וְאִם־לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂכִים בְּעֵינֵיכֶם וּלְצִנִּינִם בְּצִדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֹתְכֶם עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:

כס"י וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם • יִהְיֶה לָכֶם לְרָעָה. לְשָׂכִים בְּעֵינֵיכֶם • לִיתְדוֹת הַמְּנַקְרִים עֵינֵיכֶם. תְּרַגּוּם שֶׁל יְתִדוֹת: "סִיכָא". וּלְצִנִּינִם • פּוֹתְרִים בּוֹ הַפּוֹתְרִים לְשׁוֹן מְסוּכַת קוֹצִים הַסּוֹכְכָת אֹתְכֶם לְסָגֵר וּלְכַלֵּא אֹתְכֶם מֵאֵין יוֹצֵא וְבָא. וְצָרְרוּ אֹתְכֶם • כְּתִרְגוּמוֹ. אור החיים

(נו) וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דְּמִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעִשֶׂה לָכֶם: פ אור החיים

לד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־אַתֶּם בָּאִים אֶל־הָאָרֶץ כְּנַעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנַעַן לְגַבְלֶתֶיהָ:

כס"י זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם וְגו' • לְפִי שֶׁהִרְבֵּה מַצּוֹת נִוְהָגוֹת בָּאָרֶץ וְאֵין נִוְהָגִין בַּחוּצָה לָאָרֶץ, הַצָּרֵף לְכַתֵּב מִצְרָנִי גְבוּלֵי רִחוּתֶיהָ סָבִיב. לֹאמַר לָךְ: מִן הַגְּבוּלִים הֵלְלוּ וּלְפָנִים הַמַּצּוֹת נִוְהָגוֹת. תִּפֹּל לָכֶם • עַל שֵׁם שְׁנַתְחַלְקָהּ בְּגוֹרָל נִקְרָאת חִלּוּקָהּ לְשׁוֹן נִפְּלָה. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה אוֹמֵר: עַל־יְדֵי שֶׁהִפִּיל הַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׂרִיָּהֶם שֶׁל שְׂבָעִים אַמּוֹת מִן הַשָּׁמַיִם וּכְפָתָן לְפָנֵי מֹשֶׁה, אָמַר לוֹ: רֵא, אֵין בָּהֶם עוֹד כַּח!.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אֵלָּא גַם חֵלֶק שְׂזִיכֵתָם בּוֹ אַתֶּם וַיִּשְׁכַּתֶּם בּוֹ וְצָרְרוּ אֹתְכֶם עַל חֵלֶק שְׂאֵתָם יוֹשְׁבִים בּוֹ לֹאמַר קוֹמוּ צֵאוּ מִמֶּנּוּ, וּפְרוּשׁ תַּבַּת עַל, כְּדָרָף אוֹמְרוֹ (כ" כ"ד) עַל אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת פִּי, עַל אֲשֶׁר לֹא קִדַּשְׁתֶּם (דְּבָרִים ל"ב נ"א):

(נו) כַּאֲשֶׁר דְּמִיתִי וְגו'. פְּרוּשׁ חֲשַׁבְתִּי כְּמַצּוֹתֵי זֶה לָכֶם וְאַתֶּם לֹא עָשִׂיתֶם וְתִשְׁאָר מִחֲשַׁבְתִּי עוֹמְדָת בְּלֹא קִיּוֹם (וְקִימָה) [אַקְוִימָה] בָּהֶם:

(נה) וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ וְגו' וְהָיָה וְגו'. לְדְבָרֵיהֶם ז"ל (מְגִלָּה י'): שְׁאָמְרוּ כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה הוּא לְשׁוֹן שְׁמִיחָה כָּאֵן נִתְפָּנֶן לֹאמַר שֶׁהִגַּם שָׁהִם יוֹתִירוּ אֹתָם לְצַד הַרְצוֹן וְהַשְׁמִיחָה בָּהֶם לְצָרְכֵיהֶם הוּא מְבַשְּׂרָם שִׁיחִי לְשָׂכִים וְגו': וְצָרְרוּ אֹתְכֶם עַל הָאָרֶץ וְגו'. פְּרוּשׁ לֹא מְלַכְד שִׁיחִי וְיָקוּ בַּחֲלֶק מִהָאָרֶץ שֶׁלֹּא זִכִּיתֶם בּוֹ

(נג) וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־וְגו' וַיִּשְׁכַּתֶּם וְגו'. רַש"י ז"ל פֶּרֶשׁ שֶׁהַמַּצָּה הִיא וְהוֹרִשְׁתֶּם אֲבָל וַיִּשְׁכַּתֶּם הוּא הַבְּטָחָה, וְרַמְבַּ"ן ז"ל פֶּרֶשׁ שֶׁהַמַּצָּה הִיא וַיִּשְׁכַּתֶּם וּמִכָּאֵן סָמְכוּ לֹאמַר (כְּתוּבַת ק"י). הַכֹּל מַעֲלִין לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְנִרְאֶה פֶּשֶׁט הַכְּתוּב כְּדִבְרֵי רַש"י מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר אִמְרָה כִּי לָכֶם וְגו' לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ, וְאִם הִיִּשְׁכַּח הִיא הַמַּצָּה הִיא לֹא תִּתְּלוֹת בְּעֶקֶר הַמַּצָּה וְלֹאמַר כִּי לָכֶם וְגו' לְשַׁכַּת בָּהּ:

(ג) וְהָיָה לָכֶם פֶּאֶת־נֶגֶב מִמִּדְבַּר־צֶן עַל־יְדֵי אָדָם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יַם־הַמֶּלַח קִדְמָה:

ג' וְהָיָה לָכֶם רֹחַ דְּרוֹמָא מִמִּדְבַּר צֶן עַל תַּחוּמֵי אָדָם וְהָיָה לָכֶם תַּחוּם דְּרוֹמָא מִסִּפֵּי יָמָא דְּמִלְחָא קִדְמָא:

כ"ג וְהָיָה לָכֶם פֶּאֶת־נֶגֶב • רֹחַ דְּרוֹמִית אֲשֶׁר מִן הַמִּזְרָח לַמַּעֲרָב. מִמִּדְבַּר־צֶן • אֲשֶׁר אֵצֶל אָדָם מִתְחַלֵּת מִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית־מִזְרָחִית שֶׁל אֶרֶץ תְּשֻׁעַת הַמִּטּוֹת. כִּי־עַד? שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת יוֹשְׁבוֹת בְּדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל זֶה אֵצֶל זֶה: קֶצֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאֶרֶץ אָדָם כְּלָה, וְאֶרֶץ מִצְרַיִם כְּלָה; אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית־מַעֲרָבִית, שְׁנֶאֱמַר בְּפָרָשָׁה זֹאת: "מַעֲצֻמוֹן נִחְלָה מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו הַיָּמָה". וְנִחַל מִצְרַיִם הָיָה מִחֶלֶף עַל פְּנֵי כָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׁנֶאֱמַר (יהושע יג): מִן־הַשִּׁיחֹר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם. וּמִפְסִיק בֵּין אֶרֶץ מִצְרַיִם לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ אָדָם אֵצֶלָה לְצַד הַמִּזְרָח, וְאֶרֶץ מִצְרַיִם אֵצֶל אָדָם בְּסוֹף הַדְּרוֹם לַמִּזְרָח, וּכְשִׁינְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, אִם רָצָה הַמָּקוֹם לְקַרֵּב אֶת כְּנִיסָתָם לְאֶרֶץ, הָיָה מַעֲבִירָם אֶת הַנִּילוֹס לְצַד צָפוֹן וּבֵאִין לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂה כֵן; וְזֶהוּ שְׁנֶאֱמַר (שמות יג): "וְלֹא נָחֵם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים", שֶׁהֵם יוֹשְׁבִים עַל הַיָּם בְּמַעֲרָבָה שֶׁל אֶרֶץ כְּנָעַן – כְּעִנְיָן שְׁנֶאֱמַר בְּפִלְשְׁתִּים (צפניה ב): "לִשְׁבִּי חֶבֶל הַיָּם גּוֹי כְּרִיתִים". וְלֹא נָחֵם אוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ, אֲלֹא הִסְבֵּן וְהוֹצִיאָם דֶּרֶךְ דְּרוֹמָה אֶל הַמִּדְבָּר, וְהוּא שְׁקָרָא יִחְזָקָאֵל (יחזקאל ב): "מִדְבַּר הַעֲמִים", לְפִי שֶׁהָיוּ כְּמָה אֲמוֹת יוֹשְׁבוֹת בְּצִדוֹ וְהוֹלְכִין אֵצֶל דְּרוֹמוֹ מִן הַמַּעֲרָב כְּלָפֵי מִזְרָח תָּמִיד, עַד שִׁבְאוּ לְדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ אָדָם, וּכְקִשּׁוֹ מִמֶּלֶךְ אָדָם שִׁינִיחָם לְעִבְרֵי דֶרֶךְ אֲרָצוֹ וְלִהְיוֹת לְאֶרֶץ דֶּרֶךְ רַחֲבָה, וְלֹא רָצָה. וְהִצְרִיכוּ לְסַבֵּב אֶת כָּל דְּרוֹמָה שֶׁל אָדָם, עַד בּוֹאֵם לְדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׁנֶאֱמַר (שמות יא): "וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מִצְרַיִם שָׁלַח וְלֹא אָבָה". וְהָלְכוּ כָל דְּרוֹמָה שֶׁל מִצְרַיִם עַד סוּפָה, וּמִשָּׁם הִפְכוּ פְּנֵיהֶם לְצָפוֹן עַד שֶׁסָּבְבוּ כָל מִצְרַיִם מִזְרָחִי שָׁלָה לְרַחֲבָה; וּכְשִׁכְּלוּ אֶת מִזְרָחָהּ, מִצְאוּ אֶת אֶרֶץ סִיחֹן וְעוֹג, שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל אֶרֶץ כְּנָעַן וְהִירְדֵן מִפְסִיק בֵּינֵיהֶם; וְזֶהוּ שְׁנֶאֱמַר בִּפְתָח (עש): "וַיֵּלֶךְ בְּמִדְבָּר וַיִּסַּב אֶת־אֶרֶץ אָדָם וְאֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם, וַיָּבֹא מִמִּזְרָח־שָׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מִצְרַיִם". וּכְקִשּׁוֹ אֶת אֶרֶץ סִיחֹן וְעוֹג, שֶׁהָיְתָה בְּצָפוֹנָה שֶׁל אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְקָרְבוּ עַד הִירְדֵן, וְהוּא כְּנֶגֶד מִקְצוֹעַ צָפוֹנִית מַעֲרָבִית שֶׁל אֶרֶץ מִצְרַיִם. נִמְצָא, שֶׁאֶרֶץ כְּנָעַן שֶׁבְּעִבְרֵי הִירְדֵן לַמַּעֲרָב – הָיָה מִקְצוֹעַ דְּרוֹמִית־מִזְרָחִית שֶׁלָּהּ אֵצֶל אָדָם.

(ד) וַיִּסַּב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעְלָה עַקְרֵיבִים וְעִבְרֵי צִנָּה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו מִנֶּגֶב לְקִדְשׁ בְּרָנֵעַ וַיֵּצֵא חֲצֵר־אֲדָר וְעִבְרֵי עַצְמָנָה:

ד' וַיִּסְתַּח לָכֶם תַּחוּמָא מִדְּרוֹמָא לְמִסְקָנָא דְּעַקְרֵיבִים וְיַעֲבֵר לָצֵן וְיִהְיוּ מִסְקְנוֹהֵי מִדְּרוֹמָא לְרָקִם גִּיָּאָה וַיִּפּוֹק לְחֲצֵר אֲדָר וְיַעֲבֵר לְעַצְמָנָה:

כ"ג וַיִּסַּב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעְלָה עַקְרֵיבִים • כָּל מָקוֹם שְׁנֶאֱמַר "וַיִּסַּב" אוֹ "וַיֵּצֵא" מְלֻמָּד שֶׁלֹּא הָיָה הַמַּצָּר שֶׁהָיָה אֲלֵא הוֹלֵךְ וַיֵּצֵא לַחוּץ. וַיֵּצֵא הַמַּצָּר וְעוֹקֵם לְצַד צָפוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּאַלְכֶסוֹן לַמַּעֲרָב וְעוֹבֵר הַמַּצָּר בְּדְרוֹמָה שֶׁל מַעְלָה עַקְרֵיבִים. נִמְצָא מַעְלָה עַקְרֵיבִים לְפָנִים מִן הַמַּצָּר. וְעִבְרֵי צִנָּה • אֵל צִין, כְּמוֹ "מִצְרִימָה". וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו • קְצוֹתָיו. בְּדְרוֹמָה שֶׁל קִדְשׁ בְּרָנֵעַ. וַיֵּצֵא חֲצֵר־אֲדָר • מִתְפַּשֵּׁט הַמַּצָּר וּמִרַחֲבִי לְצַד צָפוֹן שֶׁל עוֹלָם וְנִמְשָׁךְ עוֹד בְּאַלְכֶסוֹן לַמַּעֲרָב וְכֵן לֹא חֲצֵר־אֲדָר וּמִשָּׁם לְעַצְמוֹן וּמִשָּׁם לְנִחַל מִצְרַיִם. וְלִשּׁוֹן "וַיִּסַּב" הָאֵמֹר כָּאֵן לְפִי שֶׁפְּתַב וַיֵּצֵא חֲצֵר־אֲדָר, שֶׁהִתְחִיל לְהִרְחִיב מִשְׁעָבֵר אֶת קִדְשׁ בְּרָנֵעַ. וְרַחֲבֵי אוֹתָהּ רְצוּעָה שֶׁכְּלֻטָּה לְצַד צָפוֹן הָיְתָה מִקְדָּשׁ בְּרָנֵעַ עַד עַצְמוֹן, וּמִשָּׁם וְהָלָא נִתְקַצַּר הַמַּצָּר וַיִּסַּב לְצַד הַדְּרוֹם וְכֵן לֹא לְנִחַל מִצְרַיִם, וּמִשָּׁם לְצַד הַמַּעֲרָב אֵל הַיָּם הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא מִצְרַיִם מַעֲרָבָה שֶׁל כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. נִמְצָא, שֶׁנִּחַל מִצְרַיִם בְּמִקְצוֹעַ מַעֲרָבִית דְּרוֹמִית.

(ה) וַיִּסַּב הַגְּבוּל מִעַצְמוֹן נִחְלָה מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו הַיָּמָה:

ה' וַיִּסְתַּח תַּחוּמָא מִעַצְמוֹן לְנִחְלָא דְּמִצְרַיִם וְיִהְיוּ מִסְקְנוֹהֵי לִיָּמָא:

כ"ג וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו הַיָּמָה • אֵל מִצְרַיִם הַמַּעֲרָב, שָׁאִין עוֹד גְּבוּל נֶגֶב מֵאֲרִיף לְצַד הַמַּעֲרָב מִשָּׁם וְהָלָא.

(ו) וַיִּגְבּוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וַיִּגְבּוּל זֶה־יְהִיָּה לָכֶם גְּבוּל יָם:

ו' וְתַחוּם מַעֲרָבָה וְהָיָה לָכֶם יָמָא רַבָּא וְתַחוּמָה דִּין יְהִי לָכֶם תַּחוּם מַעֲרָבָה:

כ"ג וַיִּגְבּוּל יָם • וּמִצְרַיִם מַעֲרָבִי מֵהוּ? וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל • לַמַּצָּר. וַיִּגְבּוּל • הַנִּסְתֵּן שְׁבִתוֹף הַיָּם, אִף הֵם מִן הַגְּבוּל, וְהֵם אֵיִם שְׁקוּרִין "אִיזל־ש".

שיעור יומי ליום שלישי כ"ד תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – לד – פרשת מסעי לא

(ו) וְזֶה־יְהִי־לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תִּתְּאוּ לָכֶם וְדִין יְהִי לָכֹן תַּחֲסֹם צְפוֹנָא מִן יִמָּא רַבָּא תְּכַנּוּן לָכֹן לְהַר טוֹרָא:

הַר הָהָר:

כ"י גבול צפון. מצר צפון. מן־הים הגדל תתאו לכם הר ההר. שהוא במקצוע צפונית מערבית וראשו משפיע ונכנס לתוך הים, ויש מרחב הים לפניו הימנו וחוצה הימנו. תתאו. תשפיעו לכם לנטות ממערב לצפון, אל הר ההר. תתאו. לשון סבה, כמו (ד"ה ב יב): "אל־תא הרצים", (יחזקאל כ): "ותאי השער" – היציע, שקורין "אנפנדיין", שהוא מסב ומשפע.

(ח) מִהָר הָהָר תִּתְּאוּ לָבֹא חֲמַת וְהָיוּ תּוֹצְאוֹת הַגָּבֹל צִדְדָה:

ח מהר טורא תכנון למטי חמת ויהיו מפקנהי דתחומא לצדד:

כ"י מהר ההר. תסבו ותלכו אל מצר הצפון לצד המזרח ותפגעו ב"לבא חמת" זו אנטוכיא. תוצאת הגבול. סופי הגבול. כל מקום שנאמר תוצאות הגבול, או המצר פלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל, או משם מתפשט ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשך להלן באלכסון יותר מן הרחב הראשון. ולענן רחב המדה הראשון קראו "תוצאת", ששם פלטה אותה מדה.

(ט) וַיֵּצֵא הַגָּבֹל וּפְרָנָה וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו חֹצֵר עֵינָן זֶה־יְהִי לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן:

ט ויפוק תחומא לזפרון ויהיו מפקנהי לחצר עינן דין יחי לכון תחום צפונא:

כ"י והיו תוצאותיו חצר עינן. הוא היה סוף המצר הצפוני, ונמצאת חצר עינן במקצוע צפונית־מזרחית. ומשם התאוויתם לכם אל מצר המזרחי.

(י) וְהִתְּאוּיִתֶם לָכֶם לַגְּבוּל קִדְמָה מִחֹצֵר עֵינָן שְׂפֵמָה:

י ותכנונו לכון לתחום קדומא מחצר עינן לשפם:

כ"י והתאוויתם. לשון הסבה ונטיה, כמו "תתאו". שפמה. במצר המזרחי ומשם הרבלה.

(יא) וַיֵּרֶד הַגָּבֹל מִשְׁפָּם הַרְבֵּלָה מִקֶּדֶם לַעֵין יוֹרֵד הַגָּבֹל וּמַחָה עַל־פִּתְחָ ים־כְּנָת קִדְמָה:

יא ויחזות תחומא משפם הרבלה מן־קדמא לעין יחזות תחומא וימטי על ביה ים גסר קדומא:

כ"י מקדם לעין. שם מקום, והמצר הולך במזרחו. נמצא העין לפניו מן המצר, ומאריך־ישראל היא. וירד הגבול. כל שהגבול הולך מצפון לדרום, הוא יורד והולך. ומחה על־פִּתְחָ ים־כְּנָת קִדְמָה. שיהא ים כנרת תוך לגבול במערב, והגבול במזרח ים כנרת, ומשם יורד אל הירדן, והירדן מושף ובא מן הצפון לדרום באלכסון נוטה לצד מזרח ומתקרב לצד ארץ כנען כנגד ים כנרת ומושף לצד מזרח של ארץ־ישראל כנגד ים כנרת עד שנופל בים המלח, ומשם פלה הגבול בתוצאותיו אל ים המלח, שממנו התחלת מצר מקצוע דרומית מזרחית, הרי סובבת אותה לארבע רוחותיה.

(יב) וַיֵּרֶד הַגָּבֹל הַיֵּרֶדְנָה וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לַגְּבֻלָּתָהּ סָבִיב:

יב ויחזות תחומא לירדנא ויהיו מפקנהי לימא דמלחא דא תהי לכון ארעא לתחומא סחור סחור:

יג ויצו משה את־בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אתה בגורל אשר צוה יהוה לתת לתשעת המטות וחצי המטה:

יג ופקיד משה ית בני ישראל למימר דא ארעא די תתחכנון יתה בעדבא די פקיד יי למתן לתשעת שבטין ופלגות שבטא:

יד ארי קבילו שבטא דבני ראובן לבית
אברהמהון ושבטא דבני גד לבית אברהמהון
ופלגות שבטא דמנשה קבילו אחסנתהון:

(יד) כי לקחו מטה בני הראובני לבית אבתם ומטה
בני הגדי לבית אבתם וחצי מטה מנשה לקחו

נחלתם: אור החיים

טו תרין שבטין ופלגות שבטא קבילו
אחסנתהון מעברא לירדנא דירחו קדומא
מדינתא:

(טו) שני המטות וחצי המטה לקחו נחלתם מעבר לירדן
ירחו קדמה מזרחה: פ

כז קדמה מזרחה • אל פני העולם, שהם במזרח, שרוח מזרחית קרויה "פנים" ומערבית קרויה "אחור", לפיכך
דרום לימין וצפון לשמאל. אור החיים

♦ יום רביעי כ"ה תמוז ♦

טז ומליל יי עם משה למימר:

(טז) וידבר יהוה אל משה לאמר:

יז אליו שמהת גבריא די יחסנון לכוון ית
ארעא אלעזר כהנא ויהושע בר נון:

(יז) אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ
אלעזר הכהן ויהושע בן נון:

כח אשר ינחלו לכם • בשבילכם. כל נשיא ונשיא אפטרופוס לשבטו, ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים,
ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה עשוי כאלו עשאו שלוחים. ולא יתכן לפרש "לכם"
זה, ככל "לכם" שבמקרא, שאם כן היה לו לכתב "ינחילו לכם", "ינחלו" – משמע שהם נחלים לכם בשבילכם
ובמקומכם, כמו (שמות יד): "ה' ילחם לכם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ביאורים לפירוש רש"י ד עמ' 297)

כל נשיא ונשיא אפטרופוס לשבטו, ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון (לד,
יז) יש לשאל, מנין לו לרש"י שהנשיאים חלקו את נחלת השבט למשפחות, ולא שחלקו את הארץ לשבטים? ויש לומר, דהנה
תפקידו של הנשיא נחלק לשנים. א. מצד ישראל – הוא שלוחם של ישראל לספוק כל צרכיהם, ודאגתו מצד תפקיד זה היא
בעקר לצרכי הכלל, וכדרך העולם, שכל קבוצ של אנשים ממנה מנהיג שדואג לצרכי הכלל. ב. מצד הקב"ה – הקב"ה מנה
אותו (על ידי משה) להיות נשיא שבטו, ומצד מנוי זה פעלתו כוללת גם את צרכי הפרט, שהרי הוא נשיאו של כל אחד פניח.
והנה, בפסוק נזכרו אלעזר ויהושע, שקבלו מנוי מיוחד מאת ה', ומזה למד רש"י שאף לגבי הנשיאים כן: מדבר במנוי מיוחד
מאת ה' להיות מנזרים ובעלים על כל עניני השבט. לכן מפרש רש"י שכל נשיא הוא אפטרופוס לשבטו והוא דואג לצרכיו
של כל יחיד כפרט.

יח ורבא חד רבא חד משבטא תסבון
לאחסנא ית ארעא:

(יח) ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את
הארץ:

כט לנחל את הארץ • שיהא נחל וחולק אותה במקומכם.

יט ואליו שמהת גבריא די יחסנון לכוון ית
כלב בר יפנה:

(יט) ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב
בן יפנה: אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בזוס, אברמוביץ

להם נחלתם שם כדבריהם שאמרו באה
נחלתנו אלינו:

טו שני המטות וגו' לקחו וגו'. נתפנו
במאמר זה לומר שנחלתם היתה יחד
ממשה מעבר הירדן וגו' ולא חלק משה חלק
לכל אחד בפני עצמו:

יט למשה יהודה וגו'. צריך לדעת למה

מנשה לא בא עם בני גד ובני ראובן יחד
לזה יחד לו לקיחה בפני עצמו, וכפי זה
מאמר לקחו נחלתם חוזר לחצי שבט
מנשה, ולזה הפסיק הכתוב במאמר לבית
אבתם בין ב' המטות לחצי שבט מנשה,
עוד ירצה בכפל הדברים לומר כי מה
שלקחו הוא כפי נחלתם באמת כי בא

(יד) כי לקחו מטה וגו'. פרוש נתינת טעם
להקדים למה הגביל ה' גבולות הארץ
בסדר זה כי לקחו מטה וגו' אבל זולת זה
אפשר שהיה ה' מרחיב להם הגבול יותר
מהגבולות האמורים בענין:

לקחו נחלתם. הדרך לכלל מאמר זה פעם
ב', לד לה לוקנטלפי שחצי שבט

- (ב) וּלְמַטֵּה בְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן-עֲמִיהוּד:
(בא) לְמַטֵּה בְנֵימָן אֱלִידָד בֶּן-כְּסִלּוֹן:
(בב) וּלְמַטֵּה בְנֵי-דָן נָשִׂיא בְּקִי בֶן-יִגְלִי:
(בג) לְבְנֵי יוֹסֵף לְמַטֵּה בְנֵי-מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חֲנִיאל בֶּן-אֶפְרַי:
(בד) וּלְמַטֵּה בְנֵי-אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל בֶּן-שַׁפְטָן:
(כה) וּלְמַטֵּה בְנֵי-זְבוּלֹן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן-פְּרֻזָּה:
(כו) וּלְמַטֵּה בְנֵי-יִשָּׁשְׁכָר נָשִׂיא פְּלִטְיָאֵל בֶּן-עֵזֶן:
(כז) וּלְמַטֵּה בְנֵי-אֲשֵׁר נָשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן-שְׁלֹמִי:
(כח) וּלְמַטֵּה בְנֵי-נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדֵהאֵל בֶּן-עֲמִיהוּד:
(כט) אֱלֹהֵי אֲשֵׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחַל אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: פ

כס"י – לְנַחַל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • שָׁהִם יִנְחִילוּ אוֹתָהּ לָהֶם לְמַחְלֻקוֹתֶיהָ.

♦ יום חמישי כ"ו תמוז ♦

- לה (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל-יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:
(ב) צֹוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנוּ לָלוֹיִם מִנַּחֲלַת אֲחֵיהֶם עָרִים לְשִׁבַת וּמִגְרָשׁ לָעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לָלוֹיִם:
כס"י – וּמִגְרָשׁ • רֹוח מְקוֹם חֶלֶק חוּץ לָעִיר סְבִיב לִהְיוֹת לְנוֹי לָעִיר, וְאֵין רִשְׁאִין לְבָנוֹת שָׁם בֵּית וְלֹא לְנָטֵעַ כְּרִם וְלֹא לְזֶרַע זְרִיעָה. אור החיים
(ג) וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשִׁבַת וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבִהֲמֹתָם וְלָרִכָּשׁם וְלִכְל חֵיתָם:
כס"י – וְלִכְל חֵיתָם • לְכָל צָרְכֵיהֶם. אור החיים

א ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דירחו למימר:

ב פקד ית בני ישראל ויתנון ללוואי מאחסנת אחודתהון קרוין למתב ורוח לקרויא סחרגיהון תתנון ללוואי:

ג ויהיו קרויא להון למתב ורוחיהון יהיו לבעירהון ולקנגיהון ולכל חיתיהון:

ג ויהיו קרויא להון למתב ורוחיהון יהיו לבעירהון ולקנגיהון ולכל חיתיהון:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לשבת פרוש לצד ההכרח לשבת בהם וגו', ולזה כפל לומר אחר כך והיו הערים להם לשבת להענין כי מאמר לשבת ראשון היא טעם הנתינה ומאמר והיו הערים להם לשבת הוא לומר לך שצריך שיהיו ראויים לישיבה, ורז"ל אמרו (מכות י"ב. ערכין ל"ג) שפא לומר שהערים יהיו לישיבה שאין עושים עיר מגרש:

(ג) ולכל חיתם. פשט הכתוב הוא לכל צרכיהם, אלא שלא היה צריך לומר,

ואפשר עוד לומר כי לא יחס נשיאות לכלב על יהודה משום כבוד מלכות שעומדת ממנו, וכמו כן לבנימין משום שממנו מתחלת המלכות בישראל שהוא שאול איש ימיני, ושמעון טעמו נכון, כדברי גאון: (ב) ונתנו ללוואי וגו'. פרוש הגם שצוה ה' שלא יהיה ללוואי חלק ונחלה בארץ אבל בתורת חסד יתנו להם מתנת חנם ממה שהגיעים, כדין שמפרנסים מי שהשיגה [שלא השיגה] ידו, והוא מה שדקדק לומר ערים

נשתנו מטה יהודה ומטה שמעון ומטה בנימין שלא הזכיר נשיא בהם, ואולי כי להיותם סמוכים לזכרון נשיא אחד נשיא אחד מוכן כי הם נשיאים ומשלשה ואילף הפלג זכרון הנשיאות והצורך הכתוב לזכרו בכל אחד: וראיתי בשם רבנו נסים גאון כי ביהודה לא הצורך כי ידוע כלב לנשיא, שמעון לא היה ראוי לנשיא משום מעשה זמרי, בבנימין אלידד זה אלקדד ובכר זכה לנבואה והזכירה היא לו לקרות נשיא, עד כאן:

(ד) וּמַגְרִשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוֹיִם מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָהּ
אֵלֶּף אַמָּה סָבִיב:

כ"י אֵלֶּף אַמָּה סָבִיב • (עירובין כא) וְאַחֲרָיו הוּא אוֹמֵר: "אֲלֵפִים בְּאַמָּה". הָא פִּיצֵד? אֲלֵפִים הוּא נוֹתֵן לָהֶם סָבִיב, וּמֵהֶם אֵלֶּף הַפְּנִימִיִּים לְמַגְרֵשׁ וְהַחִיצוֹנִים לְשְׁדוֹת וּכְרָמִים.

(ה) וּמִדֹּתָם מִחוּץ לָעִיר אֶת־פֶּאת־קִדְמָהּ אֲלֵפִים בְּאַמָּה
וְאֶת־פֶּאת־נֶגְבָּהּ אֲלֵפִים בְּאַמָּה וְאֶת־פֶּאת־יָם אֲלֵפִים
בְּאַמָּה וְאֶת פֶּאת צָפוֹן אֲלֵפִים בְּאַמָּה וְהָעִיר בִּתְּוֹךְ זֶה
יְהִי לָהֶם מִגְרִשֵׁי הָעָרִים:

(ו) וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוֹיִם אֶת שְׁש־עָרֵי הַמִּקְלָט
אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶם שָׁמָּה הִרְצָח וְעֲלִיָּהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים
וּשְׁתֵּים עִיר: אור החיים

(ז) כָּל־הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוֹיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר
אֲתֵּהֶן וְאֶת־מִגְרִשֵׁיהֶן:

(ח) וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאַחֲזֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֶבֶל
תִּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמַּעֲט תִּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ
יִתֵּן מֵעָרֵיו לָלוֹיִם: פ

♦ יום שישי כ"ז תמוז ♦

(ט) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(י) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנָעַן:

(יא) וְהַקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תַּהְיֶינָה לָכֶם וְנָם
שָׁמָּה רִצָּח מִבְּהֶגֶפֶשׁ בְּשֹׁנָה:

כ"י וְהַקְרִיתֶם • אֵין "הַקְרָה" אֵלָּא לְשׁוֹן הַזְּמָנָה; וְכֵן הוּא אוֹמֵר (בראשית כז): "כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי".

אור החיים על התורה – מהדורות בלום, אברמוביץ

כִּי נִתְּנָה הַכְּתוּב בְּזֶה לִתְּנוֹת שְׁנֵה לְיִשְׂרָאֵל
הַגּוֹלִיִּן וְלָלוֹיִם שֶׁיֵּד בְּלֵן שְׁנֵה, לְכֵן בְּפִסּוּק
רִאשׁוֹן אָמַר זְכוּת לַגּוֹלִיִּן שֶׁיִּהְיֶה שֵׁשׁ עָרֵי
מִקְלָט לָהֶם לְדוֹר בָּהֶם, וּבְפִסּוּק ב' נִתְּן זְכוּת
לָלוֹיִם, הָא לְמִדַּת שְׁהֵם שֶׁל לָלוֹיִם וְהֵם שֶׁל
הַגּוֹלִיִּן וְאֵין הַגּוֹלִיִּן מֵעֲלִין שָׂכָר, וְכֵן הִעֲלִי
בְּסוֹף הַגּוֹלִיִּן (מִכּוֹת י"ג). לְכֵן הַסְּבָרוֹת, וְסוֹבֵר
אֵין שָׂכָר לֹא נִדְחָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַגּוֹלֵה אִם
רְבוּ הַרְצָחִים וְהִצָּרְכוֹ לְשֵׁשׁ עִירוֹת יִדְחוּ הַלָּלוֹיִם
מֵהֶם שֶׁהֵיוּ הַקָּדִים הַכְּתוּב זְכוּת לַגּוֹלִיִּן:

וְכָלֹל הוּא בְּכָלֹל כּוֹשֵׁם שְׂאֵמֶר הַכְּתוּב, וְכֵן לֵ
בְּמִסְכַּת מִכּוֹת (י"ב). פָּרָשׁוֹ שְׂבָא לֹמַר שֶׁלֹּא
נִתְּנוּ אֵלָּא לְחַיִּים וְלֹא לְקַבּוּדָה שְׂאֵין קוֹבְרִין
בָּהֶם אֵלָּא הִרְצָח שְׂבָא בּוֹ מֵאִמֶּר ה' כִּי שֵׁם
תִּהְיֶה קְבוּרָתוֹ. וְלִדְבָרֵיהֶם ז"ל קִשָּׁה תַּבַּת וְלִכְל
כִּינֹן שֶׁלֹּא בָּא מֵאִמֶּר וְלִכְל חִתָּם אֵלָּא לְמַעַט
קְבוּרַת מַתִּים, לְחִתָּם הָיָה לוֹ לֹמַר כִּי וְלִכְל
מִשְׁמַע שְׂמִרְבָּה בְּתַשְׁמִישֵׁי הַמִּגְדָּשׁ, וְהָא גַם
בְּתוֹסֶפֶת נֹא"ו וְלִכְל חִתָּם רַבּוּי, [וְנִרְאָה דְּרָצָה]
וְרָצָה לֹמַר וְלִכְל רַבּוּי, לְהַשְׁכִּילוֹ שֶׁהַמַּעֲט
הוּא, הַנִּשְׁמַע מִתַּבַּת חִתָּם עֲצָמָה, אוֹ לְפִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ז ב עמ' 596)

וְנָס שְׁמָהּ רוֹצֵחַ מִכָּה נֶפֶשׁ בְּשַׁגָּה (לה, יא) נֶפֶשׁ – רומז לנפש השנית ב'ישראל' (תנא ריש ב"ב), שהיא חלק אלוהי ממועל ממש. מִכָּה נֶפֶשׁ – רומז לחטא ועון, שגורם לשפיכת ה'דם' והחיות של 'אדם דקדושה' ב'אדם דקליפה', כמובא בחסידות. בְּשַׁגָּה – ביהודי לא שר חטא במזיד, שהרי כל יהודי רוצה לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העברות (רמב"ם הלכות גרושין ב, כ).

(יב) וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט מִגָּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד-עֲמֹדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט: מִפְּנֵי מִגָּאֵל הַדָּם, שֶׁהוּא קָרוֹב לְנִרְצָח.

(יג) וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שְׁשֶׁ-עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם: יג וקרנא די תתנון שית קרוי שזביתא יהונן לכוון: כס"י שש-ערי מקלט • (מכות ט) מגיד, שאף על פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן, לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען (ספר).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ז ב עמ' 494)

שש ערי מקלט תהיינה לכם (לה, יג) ספר החנוך נותן סימן לשש המצוות התמידיות – שש ערי מקלט. ויש לבאר את הקשר בין שש מצוות אלה לערי מקלט, דהנה יצרו של אדם 'עובד' תמיד, ללא הפסק, ומוכן אפוא שיש צורך במצוות תמידיות, שישמרו על האדם מפני יצרו. והרי גם ערי מקלט מגנות על יהודי מפני 'גואל הדם' – השטן והיצר הרע. ובדרך הרמז: מי שנמצא בשעת ימי המעשה ומתעסק בעניני חליו, זקוק למצוות תמידיות שישמרו עליו מפני היצר. אבל מי שנמצא ביום השביעי ומקיים מצוות שבת, אין לו צורך כל כך בשש מצוות אלה. ואדרבה, הוא מקיים אותן בדרך נעלית יותר – לא בתור הגנה מפני היצר אלא בעניני קדושה.

(יד) אֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לִירְדֵן וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה: כס"י אֵת שלש הערים וגו' • (מכות שס) אף על פי שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי, השוה מגין ערי מקלט שלהם, משום דבגלעד נפיש רוצחים, דכתיב (דושע י): "גלעד קרית פעלי און עקבה מדם".

(טו) לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרֵי וּלְתוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שְׁשֶׁ-הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוֹס שָׁמָּה כָּל-מִכָּה-נֶפֶשׁ בְּשַׁגָּה: טו לבני ישראל ולגירא ולתושב בתוכם תהיינה שש-הערים האלה למקלט לנוס שמה כל-מכה-נפש בשגה:

(טז) וְאִם-בְּכָלִי בְּרוּל הִכְהוּ וַיָּמוּת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ: טז ואם בכולי ברול הכהו וימות רוצח הוא מות יומת הרצח:

כס"י ואם-בכלי ברול הכהו • אין זה מדבר בהורג בשוגג הסמוך לו, אלא בהורג במזיד; ובא ללמד, שההורג בכל דבר צריך שיהא בו שיעור כדי להמית, שנאמר בכלם: "אשר-ימות בו" דמתרגמינן: "דהיא כמסת דימות בה", חוץ מן הברזל, שגלוי וידוע לפני הקדוש-ברוך-הוא, שהברזל ממית בכל שהוא, אפלו מחט, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתב בו: "אשר ימות בו". ואם תאמר בהורג בשוגג הכתוב מדבר, הרי הוא אומר למטה: "או בכל-אבן אשר-ימות בה בלא ראות וגו'". למד על האמורים למעלה, שבהורג במזיד הכתוב מדבר.

(יז) וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ וַיָּמוּת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ: יז ואם באבן יד אשר-ימות בה הכהו וימות רוצח הוא מות יומת הרצח:

כס"י באבן יד • (ספר) שיש בה מלא יד. אשר-ימות בה • שיש בה שיעור להמית, כתרגומו. לפי שנאמר (שמות כא): "והכה איש את רעהו באבן ולא נתן בה שיעור. יכול כל שהוא? לכך נאמר: "אשר-ימות בה".

(יח) או בכלי עץ־יד אשר־ימות בו הפֶּהוּ וַיִּמָּת רֶצֶחַ הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֶצֶחַ:

כ"י"א או בכלי עץ־יד • לפי שְׁנָאֻמֶּר (שמות כא): "וכי יִכֶּה אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ אוֹ אֶת־אִמּוֹ בַּשֶּׁבֶט". יכול כָּל שֶׁהוּא? לִכְךָ נֶאֱמַר בַּעֲץ: "אשר־ימות בו", שִׁיָּהָה בוּ כְּדֵי לְהַמִּית.

(יט) גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת־הָרֶצֶחַ בַּפְּגְעוֹ־בוֹ הוּא יִמָּתְנוּ: כ"י"ב בַּפְּגְעוֹ־בוֹ • אִפְלוּ בַתּוֹךְ עָרֵי מִקְלָט.

(כ) וְאִם־בְּשִׁנְאָה יִהְיֶהנּוּ אוֹ־הַשְּׁלִיף עָלָיו בְּצִדָּהּ וַיִּמָּת: כ"י"ג בְּצִדָּהּ • כְּתִרְגוּמוֹ "בְּכַמָּנָא" בְּמֶאֱרַב.

(כא) או באִיכָּה הִפְהוּ בִּידּוֹ וַיִּמָּת מוֹת־יוֹמָת הַמִּכָּה רֶצֶחַ הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית אֶת־הָרֶצֶחַ בַּפְּגְעוֹ־בוֹ:

(כב) וְאִם־בַּפֶּתַע בְּלֹא־אִיכָּה הִדְפּוֹ אוֹ־הַשְּׁלִיף עָלָיו כָּל־כְּלִי בְּלֹא צִדָּהּ: כ"י"ד בַּפֶּתַע • בְּאִנּוֹס. וְתִרְגוּמוֹ "בְּתַכִּיף", שֶׁהִיָּה סְמוּךְ לוֹ וְלֹא הָיָה לוֹ שָׂהוּת לְהִזְהָר עָלָיו.

(כג) או בכל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמִית בָּהּ בְּלֹא רֹאוֹת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיִּמָּת וְהוּא לֹא־אֵיב לוֹ וְלֹא מִבְּקֵשׁ רַעְתּוֹ:

כ"י"ה או בכל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמִית בָּהּ • הִפְהוּ. בְּלֹא רֹאוֹת • שְׁלֹא רָאָהוּ. וַיִּפֹּל עָלָיו • (מכות יא) מִכָּאן אָמְרוּ: הַהוּרָג דֶּרֶךְ יְרִידָה, גּוֹלָה. דֶּרֶךְ עֲלִיָּה, אִינוֹ גּוֹלָה.

(כד) וְשִׁפְטוֹ הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:

(כה) וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־הָרֶצֶחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהִשְׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:

כ"י"ו עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל • שֶׁהוּא בֹא לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינָה בְּיִשְׂרָאֵל וּלְהַאֲרִיךְ יְמֵיהֶם, וְהַרְצִיחַ בֹּא לְסַלֵּק אֶת הַשְּׂכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל וּמִקְצֵר אֶת יְמֵי הַחַיִּים, אִינוֹ כְּדֹא שִׁיָּהָה לִפְנֵי כֹהֵן גָּדוֹל. דָּבָר אַחֵר: לְפִי שֶׁהָיָה לוֹ לַכֹּהֵן גָּדוֹל לְהַתְּפִלָּל שְׁלֹא תִאָּרַע תַּקְלָה זֶה לְיִשְׂרָאֵל בַּחַיּוֹ. אֲשֶׁר־מָשַׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ • לְפִי פְשׁוּטוֹ, מִן הַמִּקְרָאוֹת הַקְּצָרִים הוּא, שְׁלֹא פִּירַשׁ מִי מִשְׁחוֹ, אֵלָּא כְמוֹ: "אֲשֶׁר מָשַׁח הַמּוֹשֵׁחַ אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ". וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּהוּ בְּמִסְכַּת מִכּוֹת לְרֹאשִׁית דְּבָר, לְלַמֵּד שָׂאֵם עַד שְׁלֹא נִגְמַר דִּינוֹ, מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל וּמִגֵּדוֹ אַחֵר תַּחֲתָיו, וְלֹא־אֵחֶר מִכָּאן נִגְמַר דִּינוֹ, חוֹזֵר בְּמִיתָתוֹ שֶׁל שָׁנִי, שְׁנָאֻמֶּר: "אֲשֶׁר־מָשַׁח אוֹתוֹ", וְכִי הוּא מִשְׁחוֹ לַכֹּהֵן, אוֹ הַכֹּהֵן מָשַׁח אוֹתוֹ? אֵלָּא לְהַבִּיא אֶת הַנִּמְשָׁח בְּיָמָיו, שֶׁמִּתְזַרְזוּ בְּמִיתָתוֹ (מכות יא ב).

(כו) וְאִם־יֵצֵא יֵצֵא הָרֶצֶחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה:

כ"י"ז כִּי וְאִם מִפֶּק יִפּוֹק קְטוּלָא יֵת תַּחֲסוּם קְרִית שְׁנִיבּוּתָהּ דִּי עֵרַק לְתַמָּן:

שיעור יומי ליום שישי כ"ז תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת מסעי
 (כו) וּמָצָא אֹתוֹ גֵּאֵל הַדֶּם מִחוּץ לְגִבּוֹל עִיר מִקְלָטוֹ וַרְצָח
 גֵּאֵל הַדֶּם אֶת־הַרְצֵחַ אֵין לוֹ דָם:
 כז"י אֵין לוֹ דָם • (מכות ז) הָרִי הוּא כְּהוֹרֵג אֶת הַמֵּת שְׁאִין לוֹ דָם.

(כח) כִּי בָעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאַחֲרֵי־
 מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל יָשׁוּב הַרְצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אַחֲזָתוֹ:
 (כט) וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל
 מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
 כז"י בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם • לָמַד שֶׁתִּהְיֶה סִנְהֶדְרִין [קִטְנָה] נוֹהֶגֶת בַּחוּצָה לָאֶרֶץ כָּל זְמַן שְׁנוֹהֶגֶת בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.

(ל) כָּל־מִפְּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצָח אֶת־הַרְצֵחַ וְעַד אַחֵר
 לֹא־יֵעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לָמוֹת:
 כז"י כָּל־מִפְּה־נֶפֶשׁ וְגו' • הָבָא לְהַרְגוֹ עַל שֶׁהִכָּה אֶת הַנֶּפֶשׁ. לְפִי עֵדִים יִרְצָח • שְׂעִידוֹ שֶׁבִמְזִיד וּבִהֲתִרְאָה הִרְגוֹ.
 לא וְלֹא תִקְבְּלוּן מִמּוֹן עַל אִנָּשׁ קָטוֹל דִּי הוּא
 חַיִּב לְמַקְטֵל אֲרִי אֲתִקְטֵלָא יִתְקַטֵּל:

(לא) וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לָמוֹת
 בִּיְמֹת יוֹמָת:
 כז"י וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר • (כתובות לה) לֹא יִפְטֹר בְּמִמּוֹן.

(לב) וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לָנוֹס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לַשַּׁבָּת
 בְּאֶרֶץ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן:
 כז"י וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לָנוֹס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ, שֶׁהָרֵג בְּשׁוּגֵג, אֵינוֹ נִפְטָר מִגְּלוּת בְּמִמּוֹן
 לְתֵן כֹּפֶר לָשׁוּב לַשַּׁבָּת בְּאֶרֶץ בְּטָרָם יְמוֹת הַכֹּהֵן. לָנוֹס • כְּמוֹ לָנוֹס (בְּשׂוּא וּבְקִמְצוֹן), כְּמוֹ (מִיכָה ב): "שׁוֹבֵי מִלְחָמָה" – שֶׁשָּׁבוּ
 מִן הַמִּלְחָמָה. וְכֵן (צִפְנִיָּה ג) "נוֹגֵי מִמוּעַד", וְכֵן (יְהוֹשֻׁעַ ה) "כִּי מַלְּיִם הָיוּ". בְּאֲשֶׁר תֹּאמַר "שׁוֹב" עַל מִי שֶׁשָּׁב כָּבֵר,
 ו"מֹוֹל" עַל מִי שֶׁמָּל כָּבֵר, כֵּן תֹּאמַר "לָנוֹס" עַל מִי שֶׁנֹּס כָּבֵר, וְקוּרְהוֹ "נוֹס", כְּלוּמַר מִכָּרַח. וְאִם תֹּאמַר "לָנוֹס"
 – לְבֵרַח, וּתְפַרְשֵׁהוּ: לֹא תִקְחוּ כֹפֶר לָמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְבֵרַח, לְפָטְרוֹ מִן הַגְּלוּת, לֹא יִדְעָתִי הֵיאָף יֹאמַר: "לָשׁוּב לַשַּׁבָּת
 בְּאֶרֶץ", הָרִי עֲדִין לֹא נָס, וּמֵהֵיכָן יָשׁוּב?.

(לג) וְלֹא־תַחְנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הָדָם הוּא
 יַחְנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ
 בִּיָּאֵם בְּדָם שֹׁפְכוֹ:
 כז"י וְלֹא־תַחְנִיפוּ • וְלֹא תִרְשִׁיעוּ, כְּתַרְגוּמוֹ וְלֹא תַחְיִיבוּן.

(לד) וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר
 אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
 כז"י אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ • שְׁלֹא תִשְׁכְּנוּ אוֹתִי בְּטִמְאָתָהּ. כִּי אֲנִי ה' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • אֵף בְּזִמְנֵי שֶׁהֵם
 טְמֵאִים, שְׁכִינָה (שְׁרוּיָה) בִּינִיָּהֶם.

לג וְלֹא תַחְנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר
 אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
 כז"י וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר
 אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
 כז"י וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר
 אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
 כז"י וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר
 אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
 כז"י וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר
 אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

♦ שבת קודש כ"ח תמוז ♦

א וַיִּקְרְבוּ רִישֵׁי אֲבֹתָא לְזִרְעִית בְּנֵי גִלְעָד
בַּר מְכִיר בַּר מְנַשֶּׁה מְזֻרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף
וּמְלִילוֹ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם רַבְרַבִּיא רִישֵׁי
אֲבֹתָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ב וַיֹּאמְרוּ יְתֵיבֵינוּ פְּקִיד יְיָ לְמִתֵּן יְתֵיבֵינוּ
בְּאַחְסָנָא בְּעֵדְכָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַבְּנֵינוּ
אֶתְפַּקֵּד בְּמִימְרָא דִּי לְמִתֵּן יְתֵיבֵינוּ
צִלְפַּחַד אַחֵינוּ אֲחֵינוּ לְבִנְתָּהּ:

ג גִּיְהוֹנָן לְחַד מִבְּנֵי שְׂבָטֵי דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְנִשִּׁין וְתִתְמַנַּע אַחְסָנָתָהּ מֵאַחְסָנָתָהּ
אֲבֹתָהּ וְתִתְמַנַּע עַל אַחְסָנָתָהּ שְׂבָטֵי דִי
תְהוֹנָן לְהוֹן וּמַעֲבֵד אַחְסָנָתָהּ יִתְמַנַּע:

ד וְאִם יִהְיֶה הַיָּבֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתְמַנַּע
אֶחָדָהּ עַל אַחְסָנָתָהּ שְׂבָטֵי דִי תְהוֹנָן
לְהוֹן וּמֵאַחְסָנָתָהּ שְׂבָטֵי דְאֲבֹתָהּ יִתְמַנַּע
אֶחָדָהּ:

ה וְאִם יִהְיֶה הַיָּבֵל מִכָּאן הִיא רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: עֲתִיד הַיָּבֵל שִׁפְטָק. וְאִם יִהְיֶה הַיָּבֵל כְּלוֹמַר אֵין זֶה
מְכִירָה שְׁחוּזָתָה בַּיָּבֵל, שֶׁהִירָשָׁה אֵינָה חֲזוּזָתָה, וְאִפְלוּ אִם יִהְיֶה הַיָּבֵל, לֹא תִחְזֹר הַנְּחִלָּה לְשִׁבְטוֹ, וְנִמְצָא שְׁנוּסָפָה
עַל נְחִלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם.

ו וַיֵּצֵא מֹשֶׁה יְתֵיבֵינוּ יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן
מִטָּה בְּנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים: אֹר חַיִּים

ז הַדִּבְרִי אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צִלְפַּחַד לֵאמֹר לָטוֹב
בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֶךְ לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהֶם
תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: אֹר חַיִּים

ח וְלֹא־תִסָּב נְחִלָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל־מִטָּה כִּי אִישׁ
בְּנְחִלַת מִטָּה אֲבִיתוֹ יִדְבֹקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

לו (א) וַיִּקְרְבוּ רִישֵׁי הָאֲבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מְכִיר
בֶּן־מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי
הַנָּשִׂאִים רִישֵׁי אֲבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ב) וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנֵי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאָרֶץ בְּנְחִלָּה
בְּגִזְרֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנֵי צִוָּה בִּיהוָה לָתֵת אֶת־נְחִלַת
צִלְפַּחַד אַחֵינוּ לְבִנְתָּיו:

(ג) וְהָיוּ לְאַחַד מִבְּנֵי שְׂבָטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרָעָה
נְחִלָתָן מִנְחִלַת אֲבִיתָנוּ וְנוֹסֵף עַל נְחִלַת הַמִּטָּה אֲשֶׁר
תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגִּזְרֵל נְחִלָתָנוּ יִגְרָע:

ה"י – וְנוֹסֵף עַל נְחִלַת הַמִּטָּה • שְׁהָרִי בְּנֵה יוֹרְשָׁה וְהָבֵן מִתִּיחַס עַל שְׂבֵט אָבִיו.

(ד) וְאִם־יִהְיֶה הַיָּבֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסֵפָה נְחִלָתָן עַל נְחִלַת
הַמִּטָּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנְחִלַת מִטָּה אֲבִיתָנוּ יִגְרָע
נְחִלָתָן:

(ה) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן
מִטָּה בְּנֵי־יוֹסֵף דְּבָרִים: אֹר חַיִּים

(ו) זֶה הַדִּבְרִי אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צִלְפַּחַד לֵאמֹר לָטוֹב
בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֶךְ לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהֶם
תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: אֹר חַיִּים

(ז) וְלֹא־תִסָּב נְחִלָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּטָּה אֶל־מִטָּה כִּי אִישׁ
בְּנְחִלַת מִטָּה אֲבִיתוֹ יִדְבֹקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

אור החיים על התורה – מהדורת בלזס, אברמוביץ

אֲשֶׁר צִוָּה ה' לְבָנוֹת צִלְפַּחַד שֶׁהָרְשׁוֹת בְּיָדָם
לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם וְגו', וְדִקְדַּק לומר זֶה לומר וְלֹא
אַחֵר שֶׁלֹא עָשָׂה ה' מַעֲלָה זוֹ בְּרִשְׁיוֹן זֶה אֵלָּא
לָהֶם, וְהוּא מִה שֶׁרָמַז בְּאֹמְרוֹ בְּנוֹת צִלְפַּחַד
לֹאמַר שֶׁאֵין לְחֵבֶת לֹאמַר מִשְׁמַעוֹת, וְלִדְבָרָהּ
יְכוֹן לומר כִּי בֵּא הָאֱלֹהִים בְּמִקְרָא זֶה לְרוֹמַם
בְּכֹדָם:

לְשׁוֹנָם בְּנוֹת צִלְפַּחַד הִתְרוּ (לְנִשָּׂא לְכָל מִי
שִׁירְצוּ) [לְהִנָּשֵׂא לְכָל הַשְּׂבָטִים] שֶׁנֶּאֱמַר לְטוֹב
בְּעֵינֵיהֶם וְגו' אֵלָּא מִה אֲנִי מִקְדָּשׁ אֶךְ לְמִשְׁפַּחַת
מִטָּה אֲבִיהֶם וְגו' עֲצָה טוֹבָה וְכו'. עַד כָּאן.
וְהוּא אֹמְרוֹ זֶה הַדִּבְרִי פְרוּשׁ לְפִי שֶׁקֵּדָם וְאָמַר
כֵּן מִטָּה בְנֵי יוֹסֵף דְּבָרִים, שֶׁהִדִּין עִמָּם, וְחֲזֹר
וּפְרַשׁ שֶׁדִּין זֶה שֶׁל בְּנוֹת צִלְפַּחַד לֹא נִקְלַל
בְּגִזְרֵל גְּזֵרַת מִשְׁפָּט זֶה, וְהוּא אֹמְרוֹ זֶה הַדִּבְרִי

(ה) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. פְרוּשׁ
שֶׁצִּוָּה אוֹתָם עַל פִּי ה' שֶׁצִּוָּהוּ לֹאמַר
לְיִשְׂרָאֵל וּמִה צִוָּה, כֵּן מִטָּה בְנֵי יוֹסֵף וְגו'
פְרוּשׁ שֶׁבִּבְּחָה הַמִּצְוָה מִה' שֶׁשְׁעָנְתָם וְדִבְרֵיהֶם
אִמְתָּ, וְהַכְוִינָה בָּהֶם לְכַבֹּד וּלְתִפְאָרֶת בְּנֵי
יוֹסֵף:

(ו) זֶה הַדִּבְרִי. אֹמְרוֹ זֶה הַדִּבְרִי, יִתְבָּאֵר עַל פִּי
מִה שֶׁאָמְרוּ בְּמִסְכָּת בְּכָא בְּתֵרָא (ק"כ.) וְזֶה

ח וְכָל בְּרֵיתָא יִרְמֵת אַחֲסָנָא מִשְׁבֻּטָּא דְּבִנֵּי
יִשְׂרָאֵל לְחֵד מְזֻרְעִית שְׁבֻטָּא דְּאַבְוֵהָא תְּהִי
לְאַנְתּוּ דְּדִיל דִּי יִתְּנוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גְּבֵר
אַחֲסָנֵת אַבְהֵתוּהִי :

ט וְלֹא תִסְחַר אַחֲסָנָא מִשְׁבֻּטָּא לְשֻׁבְטָא
אַחֲרָנָא אֲרִי גְבֵר בְּאַחֲסָנְתָּהּ יִדְבְּקוּן שְׁבֻטָּא
דְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל :

י פָּקֵדָא דִּי פָקִיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה בֶּן עֲבָדוֹ בְּנֵת
צִלְפָּחֵד :

יא וְהָיָה מַחֲלָה תִרְצָה וְחִגְלָה וּמִלְכָּה וְנָעָה
בְּנֵת צִלְפָּחֵד לְבִנֵּי אַחֵי אַבְוֵהוּן לְנָשִׁין :

כס"י ◀ מַחֲלָה תִרְצָה וְגו' • (ב"ב ק"ט) כָּאן מִנָּאן לְפִי גְדֻלַּתָּן זֶה מִזֶּה בְּשָׁנִים וְנִשְׂאוּ כְּסֻדֵּר תּוֹלְדוֹתָן. וּבְכָל הַמִּקְרָא מִנָּאן
לְפִי חֻכְמָתָן, וּמַגִּיד, שֶׁשְּׂקוּלוֹת זֶה כְּזֶה.

יב מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־מִנְשֶׁה בֶּן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתִהְיֶי נַחֲלָתָן
עַל־מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן :

יג אֵלֶּיךָ פְּקוּדֵיָא וְדִינֵיָא דִּי פָקִיד יְיָ בִּידָא
דְּמֹשֶׁה לְוֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִישְׁרֵיָא דְּמוֹאֵב
עַל יִרְדְּנָא דִּירְחוֹ : חֲזַק

(ח) וְכָל־בֵּית יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמִּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד
מִמִּשְׁפַּחַת מִיטָּה אֲבִיהֶּ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבִיתּוֹ :

כס"י ◀ וְכָל־בֵּית יִרְשֶׁת נַחֲלָה • שְׁלֹא הָיָה בֶּן לְאֲבִיהָ.

(ט) וְלֹא־תִסָּב נַחֲלָה מִמִּטָּה לְמִטָּה אַחֵר כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתּוֹ
יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

(י) כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְּנֹת צִלְפָּחֵד :

(יא) וְתִהְיֶינָה מַחֲלָה תִרְצָה וְחִגְלָה וּמִלְכָּה וְנָעָה בְּנֹת
צִלְפָּחֵד לְבִנֵּי דִידֵיהֶן לְנָשִׁים :

כס"י ◀ מַחֲלָה תִרְצָה וְגו' • (ב"ב ק"ט) כָּאן מִנָּאן לְפִי גְדֻלַּתָּן זֶה מִזֶּה בְּשָׁנִים וְנִשְׂאוּ כְּסֻדֵּר תּוֹלְדוֹתָן. וּבְכָל הַמִּקְרָא מִנָּאן
לְפִי חֻכְמָתָן, וּמַגִּיד, שֶׁשְּׂקוּלוֹת זֶה כְּזֶה.

(יב) מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־מִנְשֶׁה בֶּן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתִהְיֶי נַחֲלָתָן
עַל־מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן :

(יג) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יִרְחוֹ :

חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזַּק

קל"ב פסוקים, חול"ה מוחל"ה סימן. חסלת פרשת מסעי

הפטרה לפרשת מסעי נדפסה בעמ' קמח

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כְּרִשְׁיוֹן שְׁנֵתָן לָהֶם, וְלָזֶה אִם הָיָה אוֹמֵר וַיַּעֲשׂוּ
בְּנֹת צִלְפָּחֵד וְגו' כְּאֲשֶׁר צִוָּה, יְהִיָּה נִשְׁמַע
שֶׁהוֹדִיעָה בָּאָה לוֹמַר הַמַּעֲשֶׂה שָׁעָשׂוּ, וּמוֹדִיעַ
בְּמִאֲמַר כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' כְּסֻדֵּר הִרְגִּיל לוֹמַר,
אֲכַל מֵאוֹמְרוֹ בְּתַחֲלָה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְאַחֲרֵי
כֵּן הוֹדִיעָת הַמַּעֲשֶׂה זֶה יִגִּיד כִּי לֹא בָּא לְהוֹדִיעַ
הַמַּעֲשֶׂה אֶלָּא לְשַׁלֵּל רִשְׁיוֹן הַפֶּה מִצִּוָּה
הַכְּלִילִית, וְהַבֵּן :

חֲסֻלַּת פְּרֻשַׁת מִסְעֵי

צִוָּה וְכָאן הַקָּדִים מֵאֲמַר כְּאֲשֶׁר וְגו' וְאַחֲרֵי כֵּן
אָמַר בֶּן עֲשׂוֹ :

וְנִרְאָה כִּי לְפִי שֶׁ' עָשָׂה לָהֶם יִתְּרוֹן לְכַנּוֹת
צִלְפָּחֵד וּמַעֲלָה וְהִתִּיר לָהֶם לְנִשְׂאָ לְכָל
אָדָם וְהוֹצִיאָם מִכָּל מִצְוָה הַכְּלִילִית, כֹּא
הַכְּתוּב לְהוֹדִיעַנו שֶׁהָגַם שֶׁ' עָשָׂה הַבְּחִירָה
בְּיָדָם אֲף עַל כֵּן לֹא עָשׂוּ אֶלָּא כְּמִצְוֹת
הַמִּלְךְ לַעֲם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אוֹמֵר כְּאֲשֶׁר
צִוָּה וְגו' פְּרוּשׁ מִצְוָה הַכְּלִילִית כֵּן עָשׂוּ וְלֹא

(ט) וְלֹא תִסָּב נַחֲלָה מִמִּטָּה וְגו'. טַעַם שֶׁכָּפַל
הַמֵּאֲמַר עֲצָמוֹ שֶׁאִמְרוּ בְּסֻמוֹךְ וְלֹא תִסָּב
וְגו', לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסֻמוֹךְ שָׂאִין זֶה אֶלָּא
עָשָׂה טוֹבָה, כֹּא מֵאֲמַר ב' לְחִיּוֹב לְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲלִיהֶם בָּאָה מִצְוֹת וְכָל בֵּית יִרְשֶׁת
וְגו' הָאֲמוּרָה קָדָם לָזֶה :

(י) כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ. צִרִּיף
לְדַעַת לָמָּה שָׁנָה הַכְּתוּב מֵאֲמַר זֶה מִסֻּדֵּר
הִרְגִּיל שְׁמִקְדִּים הַמַּעֲשֶׂה וְאַחֲרֵי כֵּן יֹאמַר כְּאֲשֶׁר

שיעורי תהלים לשבוע פרשת מסעי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ב תמוז מפרק קו עד סוף פרק קז	יום רביעי - כ"ה תמוז פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו
יום שני - כ"ג תמוז מפרק קח עד סוף פרק קיב	יום חמישי - כ"ו תמוז פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק
יום שלישי - כ"ד תמוז מפרק קיג עד סוף פרק קיח	יום שישי - כ"ז תמוז מפרק קכ עד סוף פרק קלד
שבת קודש - כ"ח תמוז פרק כ מפרק קלה עד סוף פרק קלט	

יום ראשון כ"ב תמוז

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' צה, פרק ה. והנה... עד עמ' 190, כדלקמן):

נשמה בגוף – "ויפח באפיו נשמת חיים" – שהיה זה באופן של
"ויפח", ומאן דנפח וכו'. – הנפוח – נופח מתוכיותו ומפנימיותו.
הרי, שגם ההמשכה של הנשמה בגוף (חיצונית הנשמה) היא באופן
של פנימיות, אלא שהמדובר כאן הוא על פנימיות הדיבור, שהיא
הפנימיות של החיצונית, שלא כפנימיות של הנשמה

1 פרק ה. בפרק הקודם, פרק ד', הסביר רבנו הזקן, שנשמתו של יהודי, היא
2 חלק משם הוי', כלומר, היא באה מפנימיות האלקות שהיא שם הוי', שלא
3 כמו שאר הנבראים שבאים משם אלקים ומהדיבור שלמעלה, שהוא
4 חיצוניות, אלא, כדי שתוכל הנשמה להתלבש בגוף של עולם הזה, היה עליה

5 לרדת בסתר המדרגות, על ידי
6 ה"דיבור" שלמעלה, במאמר
7 "נעשה אדם". כלומר, הנשמה
8 גם כן עברה אחר כך דרך
9 הדיבור שלמעלה, אבל היא
10 באה בתחילה מפנימיות
11 האלקות. לכן כתוב על הנשמה
12 הלשון "ויפח", שהכוונה ב"ויפח"
13 היא, שזה בא מהפנימיות, שכן
14 "מאן דנפח מתוכיה נפח" (הנופח
15 – נופח מתוכו ומפנימיותו).
16 וכיון שהנשמה היא חלק משם
17 הוי', לכן קיימים גם בה עשרה
18 כוחות, בדוגמה לעשר ספירות
19 הכלולות בשם הוי'. בפרק
20 הנוכחי יסביר רבנו הזקן, שגם
21 מה שהנשמה נמשכת למטה
22 בגוף (שעל כך הוסבר לעיל,
23 שזה) על ידי הדיבור "נעשה

24 אדם", ודיבור הוא הרי חיצוניות, אך, מאיזו מדרגה בדיבור נמשכה הנשמה
25 – מפנימיות הדיבור, שזה הענין של הבל (שלא כמו בשאר הנבראים, כולל
26 מלאכים, שהם באים מחיצונית הדיבור). כך, שגם פנימיות הנשמה וגם
27 חיצונית הנשמה באות מהפנימיות שלמעלה: פנימיות הנשמה באה
28 מהפנימיות שלמעלה (שהיא שם הוי'), וחיצונית הנשמה באה מפנימיות
29 הדיבור שלמעלה (כלומר, מהפנימיות של החיצונית, שכן, דיבור בכלל הוא
30 הרי חיצוניות).

31 והנה, המשכת וירידת הנפש האלקית לעולם הזה להתלבש
32 בגוף האדם, – שזה בא מהדיבור שלמעלה, מהמאמר "נעשה
33 אדם", נמשכה מפימיות ומקור הדבור, הוא הבל
34 העליון, המרמז באות ה"א תתאה – האות ה' האחרונה של שם
35 הוי', הנזכר לעיל, – שייכותה של האות ה' ל"הבל", וכמו
36 שכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה",
37 – הקב"ה נפח נשמה בגוף, שזה משמעות "ויהי האדם לנפש חיה",

אגרת התשובה

פרק ה והנה המשכת וירידת הנפש האלקי
לעוה"ו להתלבש בגוף האדם

נמשכה מבחי' פנימי' ומקור הדיבור הוא הבל העליון
המרומז באות ה"א תתאה כנ"ל וכמ"ש ויפח באפיו
נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ומאן דנפח וכו'.
וז"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו פי' כמו חבל
עד"מ שראשו א' קשור למעלה וקצהו למטה. כי הנה
פשט הכתוב מ"ש ויפח הוא להורות לנו כמו שעד"מ
כשהאדם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ
ומפסיק בינתיים אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל
לאותו מקום ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק
בין גוף האדם לבחי' הבל העליון. אך באמת אין
שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית' כי הלא את
השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודו
ולית אתר פנוי מיני' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת
אין עוד ואיהו ממלא כל עלמין וכו' אלא כמ"ש בישעי'

– פירוש, הַכְּתוּבִּים מֵהַ שְׁכָּתוּבִים: – לגבי הנשמה: "ויפח", הוא
להורות לנו, כמו שעל דרך משל בשהאדם נופח לאיזה מקום,
אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק בינתיים – בין האדם הנופח לבין
הדבר שעליו הוא נופח, אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל לאותו
מקום, – עליו הוא נופח? ככה ממש – בנמשל, אם יש דבר חוצץ
ומפסיק בין גוף האדם לבחינת הבל העליון. – אינו מגיע אז
ההבל שלמעלה שעליו נאמר "ויפח". אף באמת, אין שום דבר
גשמי ורוחני חוצץ לפניו יתברך, פי' – הרי כתוב: "הלא את
השמים ואת הארץ אני מלא", ו"מלא כל הארץ כבודו",
ולית אתר פנוי מנייה, – אין מקום שהוא פנוי ממנו יתברך,
בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, – בלעדי הקב"ה,
ולאיהו מלא כל עלמין וכו', – הוא יתברך מלא כל העולמות
וכו', הרי שהקב"ה נמצא בכל מקום ובכל דבר, כך שלא שייך שום
דבר שיתיר עליו יתברך, אלא כמו שכתוב בישעיה': "כי אם

1. בראשית א, כו. 2. האזינו לב, ט. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היתור ל' פשט הכתוב כו' לנו" (מה הי' חסר בהבנת הענין – בהשמתם?) 1) – י"ל דמבואר וגם מתרין מה שלכאורה אינו מובן כלל: ע"פ משנת"ל הסדר בהמשכת הנשמה מלמעלה"ט – פנימיות החיות, אח"כ פני' הדבור (ושניהם נלמדים מל' ויפח – כנ"ל) ואח"כ אותיות הדבור (ולא בנפיה) "נעשה אדם", ורק אח"כ "נעשה" ה' הפועל – התלבשות הנשמה בגוף – היינו ד"באפיו" נמשך מדבור ולא מ"ויפח"! ולזה מבאר דפשט הכתוב מה שבא להורות (דלכאורה הי' צ"ל "פירוש" "תוכנו" וכיו"ב או להשמיט התיבה) – על השינוי גם לאחר הפעולה ד"נעשה אדם", דגם אז (אף שאינו מפנימי') ה"ז עד"מ כשאדם נופח כו' (משא"כ דיבורו נשמע – היינו מגיע – גם כשיש חציצה, ולכן בשאר הנבראים אין ענין הכרת וכו') וענין זה דויפח ישנו בכל הדרגות ההמשכת הנשמה עד לגוף וגם לאח"כ – כל משך היותם "אדם" נשמה וגוף יחד. 4. ב"אגרת התשובה" מהדורא קמא, מביא כאן רבנו הזקן משל – "כגון בריאה של בהמה" – מהניפוח ב"ריאה" של בהמה. הרבי שליט"א הסביר פעם, שבכך רוצה רבנו הזקן להביא משל מתורה (שכן, ע"פ תורה (שו"ע יו"ד רס"ל ט) צריכה להיות בדיקת הריאה על ידי ניפוח). 5. ירמיה כג, כד. 6. ישעיה ו, ג. 7. נט, ב.

1 עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מִבְדִּילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם. וְהַטַּעַם, – מִדּוּעַ
2 יֵשׁ בְּכוֹחַ הָעוֹנוֹת לְכַסּוֹת וּלְהַבְדִּיל בֵּין הַנִּשְׁמָה לְאֵלֶקוֹת, הוּא: לְפִי
3 שָׁהֶם – הָעוֹנוֹת, נִגְדַּר רְצוֹן הָעֲלִיָּוָה בְּרוּךְ־הוּא הַמַּחֲזִיק אֶת הַכֹּל,
4 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עָשָׂה בְּשִׁמְיָם וּבָאָרֶץ" – הַכֹּל,

5 מִהַשְׁמִים עַד הָאָרֶץ, נִבְרָא
6 בְּרִצּוֹנוֹ שֶׁל הַקְּבִדָּה, (וְכַמוֹ

7 שֶׁנֶּחֱבָאָר לְעִיל, – בִּפְרָק ד',
8 שֶׁהוּא – הָרִצּוֹן הָעֲלִיָּוָה,

9 מִקּוֹר הַשְּׁפָעַת שֵׁם הָיָה, ה'
10 וְנִרְמָז בְּקוֹצֵי שֵׁל יו"ד). –

11 שֶׁל שֵׁם הָיָה, וְכִיוּן שֵׁם
12 הָיָה הוּא מִקּוֹר הַהִשְׁפָּעָה

13 לְכָל הַנִּבְרָאִים, הָרִי דָבָר
14 שֶׁהוּא נִגְדַּר מִקּוֹר הַהִשְׁפָּעָה

15 שֶׁל שֵׁם הָיָה (וְהוּא עֲנִין
16 הָעוֹנוֹת), הוּא מִנוֹגַד לַחֲיוּת

17 הָאֱלֵקִית וּמִכֹּסֶה עֲלֶיהָ. וְאִם
18 כֵּךְ – הָרִי הָעוֹנוֹת הֵם דָּבָר

19 הַמִּכֹּסֶה וְאִינוֹ נוֹתֵן לַחֲיוּת
20 הָאֱלֵקִית שֶׁמִּזֶּה הַכֹּל הָעֲלִיָּוָה

21 (עֲלֶיהָ נֶאֱמָר "וַיִּפְחֵ" לְהַגִּיעַ
22 אֶל גּוֹף הָאָדָם. וְזֶה עֲנִין

23 הַכֶּרֶת, שֶׁנִּכְרַת וְנִפְסָק
24 הַכֹּל הַמַּשְׁכָּה מִשֵּׁם

25 הָיָה בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁנִּמְשָׁכָה מִה"א תַּתְּאָה – הָאֵת ה' הָאֲחֵרוֹנָה

26 שֶׁל שֵׁם הָיָה, בְּנִזְכָּר לְעִיל, – הָרִי שֶׁאֵין הַנִּשְׁמָה שֶׁבִּגּוֹף מִקְבֶּלֶת חַיּוּת

27 מִמִּקּוֹרָה שֶׁבִּשְׁם הָיָה, וּבִשְׁעָה שֶׁחֲיוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי הִיא מִקְדוּשָׁה בְּלִבָּד

28 (כְּפִי שֶׁהִיא לְמִשְׁל בּוֹמֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ – כֵּךְ יִסְבִּיר לַהֲלֹךְ), מִבֵּיא אֶז
29 דָּבָר זֶה לְמִיתָה גִּשְׁמִית שֶׁל הַגּוֹף, וְכַמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת אֲמֹר:

30 "וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי, אֲנִי ה'" – כְּלוּמָר, מִשְׁמַעוֹת עֲנִין

31 ה'כֶּרֶת" הִיא, שֶׁהוּא נִכְרַת מִהוּי, וּבִלְשׁוֹן רַבֵּנוּ הוֹקֵן: "מִלִּפְנֵי" דִּיקָא.

32 – מִמִּנֵּי דוּקָא, מִשְׁמַעוֹת הַכֶּרֶתִּיהָ הִיא שֶׁהוּא נִכְרַת מִפְּנִימִיּוּת

33 הָאֱלֵקוֹת, שֶׁהִיא (כְּאִמּוֹר לְעִיל) שֵׁם הָיָה. וּבִשְׁאָר עֲבָרוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן

34 כֶּרֶת – עַל כָּל פְּנִיָּם הֵן פּוֹנֵמִין – אֵת הַנֶּפֶשׁ, בְּנִזְכָּר; וּפְנִיָּם, הוּא

35 מִלְּשׁוֹן פְּנִימָת חִסְפִּין. – סִכֵּן שֶׁחִטָּה פָּגוּם, הֵינִי שֶׁחֹסֵר מִשְׁהוּ

36 בְּאוֹתוֹ מִקּוֹם; כֵּךְ גַּם בְּעִנְיָנוּ, שֶׁחֹסֵר מִשְׁהוּ מִחֻבֵּל הַמַּשְׁכָּה שֶׁמִּשֵּׁם

37 הָיָה אֶל הַנִּשְׁמָה, כְּפִי שֶׁרַבֵּנוּ הוֹקֵן מִסְבִּיר מִיד לַהֲלֹךְ: וְהוּא עַל הַרְדָּךְ

38 מִשְׁל, מִחֻבֵּל עֵב שְׁזוֹר מִתְרִי"ג – 613, תְּכָלִים דִּיקָים, בְּכָה הַכֹּל

אגרת התשובה

כִּי אִם עוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מִבְדִּילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם. וְהַטַּעַם לְפִי שֶׁהֵם נִגְדַּר רְצוֹן הָעֲלִיָּוָה ב"ה הַמַּחֲזִיק אֶת הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עָשָׂה בְּשִׁמְיָם וּבָאָרֶץ" (וְכַמוֹ שֶׁל שֶׁהוּא מִקּוֹר הַשְּׁפָעַת שֵׁם הָיָה) וְנִרְמָז בְּקוֹצֵי שֵׁל יו"ד). וְזֶהוּ עֲנִין הַכֶּרֶת. שֶׁנִּכְרַת וְנִפְסָק חֻבֵּל הַמַּשְׁכָּה מִשֵּׁם הָיָה ב"ה שֶׁנִּמְשָׁכָה מִה"א תַּתְּאָה כְּנ"ל. וְכַמוֹ שֶׁכָּתוּב ב'פ' אֲמֹר וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מִלִּפְנֵי אֲנִי ה'. מִלִּפְנֵי דִיקָא. וּבִשְׁאָר עֲבִירוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן כֶּרֶת עַכ"פ הֵן פּוֹנֵמִין הַנֶּפֶשׁ כְּנוּדַע. וּפְנִיָּם הוּא מִלְשׁוֹן פְּנִימָת הַסִּכֵּן וְהוּא עַד"מ מִחֻבֵּל עֵב שְׁזוֹר מִתְרִי"ג חֻבֵּל דִּיקָים כְּכָה חֻבֵּל הַמַּשְׁכָּה הַנִּזְכָּר כְּלוּל מִתְרִי"ג מִצְוֹת וּכְשֶׁעוֹבֵר ח"ו עַל אַחַת מֵהֵנָּה נִפְסָק חֻבֵּל הַרְדָּךְ וְכו'. אֲךָ גַּם בְּחִיב כֶּרֶת וּמִיתָה נִשְׁאָר עֲדִיין בּוֹ הַרְשִׁימוּ מִנִּפְשׁוֹ הָאֱלֵקִי וְעִי"ו יִכּוֹל לַחֲיוּת עַד נ' אוֹ ס' שְׁנָה וְלֹא יוֹתֵר (וְכַמוֹ שֶׁכָּתוּב הָאֲרִיז"ל שֶׁנִּכְנָסָה בּוֹ בְּחִי הַמִּקְיָה וְכו') אִינוֹ עֲנִין לַחֲיוּת הַגּוֹף וּמִיּוֹרֵי עַד נ' שְׁנָה אוֹ בּוֹמֵן הוּא כְּדִלְקָמֵן):

נִשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה מִשְׁרָשָׁה, הָרִי הוּא, אֲבָל, מִקְבֶּל חַיּוּת מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה', מִשֵּׁם יִכּוֹל הוּא לְקַבֵּל חַיּוּת גַּם כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה

מִהַשְּׁפָעָה הַפְּנִימִית שֶׁל שֵׁם הָיָה (וְלִכְאוּרָה, מִבְּחִינָה זוֹ, יִכּוֹל הִיָּה הָרִי לַחֲיוּת יוֹתֵר מִחֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה? – אֵלָּא, הָאֲמֹר לְעִיל בִּשְׁם הָאֲרִיז"ל) אִינוֹ עֲנִין לַחֲיוּת גִּשְׁמִית הַגּוֹף¹⁰, – שֶׁמִּבְּחִינַת ה'מִקְיָה' יִכּוֹל לַחֲיוּת גַּם כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר שׁוֹם רוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, וּמִיּוֹרֵי – וּמִדּוּבָר, עַד נ' שְׁנָה, – כְּשֶׁעֲדִיין קִיִּים הַרוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, שֶׁבִּגְלָל כֵּךְ הוּא חַי בְּגּוֹף – אִזִּי יִשְׁנָה בּוֹ בְּחִינַת ה'מִקְיָה', אוֹ בְּזִמְנָה הוּא בְּדִלְקָמֵן): – כְּפִי שֶׁיִּסְבִּיר לַהֲלֹךְ, שֶׁבּוֹמֵן הוּא, כְּשֶׁחֲיוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי בָּאָה עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעִנְיָנִים שֶׁאֵינָם קְדוּשָׁה, הָרִי בִּיכּוּלָתוֹ לְקַבֵּל מִמִּילָא אֶת חַיּוּתוֹ גַּם אוֹ, כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ כְּרוּתָה מִשְׁרָשָׁה בִּשְׁם הָיָה, שֶׁלֹּא בּוֹמֵן הוּא יִכּוֹל גַּם מִי שֶׁחִיב כֶּרֶת אוֹ מִיתָה, לַחֲיוּת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר חֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה, וְאִזִּי חַיּוּת הַקְדוּשָׁה שֶׁמּוֹכֵרֶת שְׁתִּיהָ לַיהוּדִי, נִמְצָאָה בּוֹ מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה' (כְּאִמּוֹר הָאֲרִיז"ל).

נִשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה מִשְׁרָשָׁה, הָרִי הוּא, אֲבָל, מִקְבֶּל חַיּוּת מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה', מִשֵּׁם יִכּוֹל הוּא לְקַבֵּל חַיּוּת גַּם כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה

מִהַשְּׁפָעָה הַפְּנִימִית שֶׁל שֵׁם הָיָה (וְלִכְאוּרָה, מִבְּחִינָה זוֹ, יִכּוֹל הִיָּה הָרִי לַחֲיוּת יוֹתֵר מִחֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה? – אֵלָּא, הָאֲמֹר לְעִיל בִּשְׁם הָאֲרִיז"ל) אִינוֹ עֲנִין לַחֲיוּת גִּשְׁמִית הַגּוֹף¹⁰, – שֶׁמִּבְּחִינַת ה'מִקְיָה' יִכּוֹל לַחֲיוּת גַּם כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר שׁוֹם רוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, וּמִיּוֹרֵי – וּמִדּוּבָר, עַד נ' שְׁנָה, – כְּשֶׁעֲדִיין קִיִּים הַרוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, שֶׁבִּגְלָל כֵּךְ הוּא חַי בְּגּוֹף – אִזִּי יִשְׁנָה בּוֹ בְּחִינַת ה'מִקְיָה', אוֹ בְּזִמְנָה הוּא בְּדִלְקָמֵן): – כְּפִי שֶׁיִּסְבִּיר לַהֲלֹךְ, שֶׁבּוֹמֵן הוּא, כְּשֶׁחֲיוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי בָּאָה עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעִנְיָנִים שֶׁאֵינָם קְדוּשָׁה, הָרִי בִּיכּוּלָתוֹ לְקַבֵּל מִמִּילָא אֶת חַיּוּתוֹ גַּם אוֹ, כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ כְּרוּתָה מִשְׁרָשָׁה בִּשְׁם הָיָה, שֶׁלֹּא בּוֹמֵן הוּא יִכּוֹל גַּם מִי שֶׁחִיב כֶּרֶת אוֹ מִיתָה, לַחֲיוּת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר חֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה, וְאִזִּי חַיּוּת הַקְדוּשָׁה שֶׁמּוֹכֵרֶת שְׁתִּיהָ לַיהוּדִי, נִמְצָאָה בּוֹ מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה' (כְּאִמּוֹר הָאֲרִיז"ל).

נִשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה מִשְׁרָשָׁה, הָרִי הוּא, אֲבָל, מִקְבֶּל חַיּוּת מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה', מִשֵּׁם יִכּוֹל הוּא לְקַבֵּל חַיּוּת גַּם כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה

מִהַשְּׁפָעָה הַפְּנִימִית שֶׁל שֵׁם הָיָה (וְלִכְאוּרָה, מִבְּחִינָה זוֹ, יִכּוֹל הִיָּה הָרִי לַחֲיוּת יוֹתֵר מִחֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה? – אֵלָּא, הָאֲמֹר לְעִיל בִּשְׁם הָאֲרִיז"ל) אִינוֹ עֲנִין לַחֲיוּת גִּשְׁמִית הַגּוֹף¹⁰, – שֶׁמִּבְּחִינַת ה'מִקְיָה' יִכּוֹל לַחֲיוּת גַּם כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר שׁוֹם רוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, וּמִיּוֹרֵי – וּמִדּוּבָר, עַד נ' שְׁנָה, – כְּשֶׁעֲדִיין קִיִּים הַרוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, שֶׁבִּגְלָל כֵּךְ הוּא חַי בְּגּוֹף – אִזִּי יִשְׁנָה בּוֹ בְּחִינַת ה'מִקְיָה', אוֹ בְּזִמְנָה הוּא בְּדִלְקָמֵן): – כְּפִי שֶׁיִּסְבִּיר לַהֲלֹךְ, שֶׁבּוֹמֵן הוּא, כְּשֶׁחֲיוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי בָּאָה עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעִנְיָנִים שֶׁאֵינָם קְדוּשָׁה, הָרִי בִּיכּוּלָתוֹ לְקַבֵּל מִמִּילָא אֶת חַיּוּתוֹ גַּם אוֹ, כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ כְּרוּתָה מִשְׁרָשָׁה בִּשְׁם הָיָה, שֶׁלֹּא בּוֹמֵן הוּא יִכּוֹל גַּם מִי שֶׁחִיב כֶּרֶת אוֹ מִיתָה, לַחֲיוּת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר חֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה, וְאִזִּי חַיּוּת הַקְדוּשָׁה שֶׁמּוֹכֵרֶת שְׁתִּיהָ לַיהוּדִי, נִמְצָאָה בּוֹ מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה' (כְּאִמּוֹר הָאֲרִיז"ל).

נִשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה מִשְׁרָשָׁה, הָרִי הוּא, אֲבָל, מִקְבֶּל חַיּוּת מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה', מִשֵּׁם יִכּוֹל הוּא לְקַבֵּל חַיּוּת גַּם כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה

מִהַשְּׁפָעָה הַפְּנִימִית שֶׁל שֵׁם הָיָה (וְלִכְאוּרָה, מִבְּחִינָה זוֹ, יִכּוֹל הִיָּה הָרִי לַחֲיוּת יוֹתֵר מִחֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה? – אֵלָּא, הָאֲמֹר לְעִיל בִּשְׁם הָאֲרִיז"ל) אִינוֹ עֲנִין לַחֲיוּת גִּשְׁמִית הַגּוֹף¹⁰, – שֶׁמִּבְּחִינַת ה'מִקְיָה' יִכּוֹל לַחֲיוּת גַּם כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר שׁוֹם רוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, וּמִיּוֹרֵי – וּמִדּוּבָר, עַד נ' שְׁנָה, – כְּשֶׁעֲדִיין קִיִּים הַרוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, שֶׁבִּגְלָל כֵּךְ הוּא חַי בְּגּוֹף – אִזִּי יִשְׁנָה בּוֹ בְּחִינַת ה'מִקְיָה', אוֹ בְּזִמְנָה הוּא בְּדִלְקָמֵן): – כְּפִי שֶׁיִּסְבִּיר לַהֲלֹךְ, שֶׁבּוֹמֵן הוּא, כְּשֶׁחֲיוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי בָּאָה עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעִנְיָנִים שֶׁאֵינָם קְדוּשָׁה, הָרִי בִּיכּוּלָתוֹ לְקַבֵּל מִמִּילָא אֶת חַיּוּתוֹ גַּם אוֹ, כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ כְּרוּתָה מִשְׁרָשָׁה בִּשְׁם הָיָה, שֶׁלֹּא בּוֹמֵן הוּא יִכּוֹל גַּם מִי שֶׁחִיב כֶּרֶת אוֹ מִיתָה, לַחֲיוּת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר חֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה, וְאִזִּי חַיּוּת הַקְדוּשָׁה שֶׁמּוֹכֵרֶת שְׁתִּיהָ לַיהוּדִי, נִמְצָאָה בּוֹ מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה' (כְּאִמּוֹר הָאֲרִיז"ל).

נִשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה מִשְׁרָשָׁה, הָרִי הוּא, אֲבָל, מִקְבֶּל חַיּוּת מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה', מִשֵּׁם יִכּוֹל הוּא לְקַבֵּל חַיּוּת גַּם כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה

מִהַשְּׁפָעָה הַפְּנִימִית שֶׁל שֵׁם הָיָה (וְלִכְאוּרָה, מִבְּחִינָה זוֹ, יִכּוֹל הִיָּה הָרִי לַחֲיוּת יוֹתֵר מִחֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה? – אֵלָּא, הָאֲמֹר לְעִיל בִּשְׁם הָאֲרִיז"ל) אִינוֹ עֲנִין לַחֲיוּת גִּשְׁמִית הַגּוֹף¹⁰, – שֶׁמִּבְּחִינַת ה'מִקְיָה' יִכּוֹל לַחֲיוּת גַּם כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר שׁוֹם רוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, וּמִיּוֹרֵי – וּמִדּוּבָר, עַד נ' שְׁנָה, – כְּשֶׁעֲדִיין קִיִּים הַרוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, שֶׁבִּגְלָל כֵּךְ הוּא חַי בְּגּוֹף – אִזִּי יִשְׁנָה בּוֹ בְּחִינַת ה'מִקְיָה', אוֹ בְּזִמְנָה הוּא בְּדִלְקָמֵן): – כְּפִי שֶׁיִּסְבִּיר לַהֲלֹךְ, שֶׁבּוֹמֵן הוּא, כְּשֶׁחֲיוּתוֹ שֶׁל יְהוּדִי בָּאָה עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּעִנְיָנִים שֶׁאֵינָם קְדוּשָׁה, הָרִי בִּיכּוּלָתוֹ לְקַבֵּל מִמִּילָא אֶת חַיּוּתוֹ גַּם אוֹ, כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ כְּרוּתָה מִשְׁרָשָׁה בִּשְׁם הָיָה, שֶׁלֹּא בּוֹמֵן הוּא יִכּוֹל גַּם מִי שֶׁחִיב כֶּרֶת אוֹ מִיתָה, לַחֲיוּת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר חֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה, וְאִזִּי חַיּוּת הַקְדוּשָׁה שֶׁמּוֹכֵרֶת שְׁתִּיהָ לַיהוּדִי, נִמְצָאָה בּוֹ מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה' (כְּאִמּוֹר הָאֲרִיז"ל).

נִשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה מִשְׁרָשָׁה, הָרִי הוּא, אֲבָל, מִקְבֶּל חַיּוּת מִבְּחִינַת ה'מִקְיָה', מִשֵּׁם יִכּוֹל הוּא לְקַבֵּל חַיּוּת גַּם כְּשֶׁנִּשְׁמָתוֹ נִכְרַתָּה

מִהַשְּׁפָעָה הַפְּנִימִית שֶׁל שֵׁם הָיָה (וְלִכְאוּרָה, מִבְּחִינָה זוֹ, יִכּוֹל הִיָּה הָרִי לַחֲיוּת יוֹתֵר מִחֻמְשִׁים אוֹ שִׁשִּׁים שְׁנָה? – אֵלָּא, הָאֲמֹר לְעִיל בִּשְׁם הָאֲרִיז"ל) אִינוֹ עֲנִין לַחֲיוּת גִּשְׁמִית הַגּוֹף¹⁰, – שֶׁמִּבְּחִינַת ה'מִקְיָה' יִכּוֹל לַחֲיוּת גַּם כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר שׁוֹם רוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, וּמִיּוֹרֵי – וּמִדּוּבָר, עַד נ' שְׁנָה, – כְּשֶׁעֲדִיין קִיִּים הַרוּשָׁם מִהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֵקִית, שֶׁבִּגְלָל כֵּךְ הוּא חַי בְּגּוֹף – אִזִּי יִשְׁנָה בּוֹ בְּחִינַת ה'מִקְיָה', אוֹ בְּזִמְנָה הוּא בְּדִלְקָמֵן): – כְּפִי שֶׁיִּסְבִּיר לַהֲלֹךְ, שֶׁבּוֹמֵן

יום שני כ"ג תמוז

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 190, פרק ו. אמנם זהו... עד עמ' צו, כנודע ל"ח.

40 ההמשכה של שם הוי'. ולכן אין בזמן הגלות הסדר של "מת ממש" בחיבי
41 כריתות ומיתה בידי שמים. אלא אפשר הדבר שהם יאריכו ימים, דבר
42 המאפשר, אגב, הודמנות לחזור בתשובה ולתקן ענין הכרת או המיתה בידי
43 שמים, וכיצד באה.

44 אָמֵנָם, זְהוּ בּוֹמֵן שְׁהוּ

45 יִשְׂרָאֵל בְּמִדְרָגָה עֲלִיּוֹנָה,

46 בְּשִׁחִיתָה הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה

47 בְּיִשְׂרָאֵל¹ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ²,

48 וְאִזּוּ לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים חַיּוֹת

49 לְגוֹפֵם³ רַק עַל יְדֵי נֶפֶשׁ

50 הָאֱלֹקִית לְבָדָה, מִבְּחִינַת

51 פְּנִימִיּוֹת הַשְּׁפָעָה שְׁמִשְׁפָּעִי

52 אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא עַל יְדֵי

53 שֵׁם הַיְיִוָּה בְּרוּךְ־הוּא,

54 בְּנוֹכַח לְעִיל. – וּמִמִּילָא,

55 אִם נִפְסַק "חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה"

56 מִשֵּׁם הוּי', לֹא הִיְתָה יִכוֹלֶת

57 לְהַמְשִׁיךְ לַחַיּוֹת, כִּאֲמוֹר,

58 שֶׁבִשְׂעָה שֶׁעַל יְדֵי עֲנִין שֶׁל

59 כֶּרֶת נִכְרַת וּנְפִסַּק "חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה" מִשֵּׁם הוּי' לְנִשְׁמֹתוֹ שֶׁל יְהוּדִי,

60 הִיְהָ "מֵת מִמֶּשׁ", שֶׁכֵּן לֹא הִיְתָה לוֹ אֲפִשְׁרוּת לְקַבֵּל חַיּוֹתוֹ. אֲךָ לְאַחַר

61 שִׁיבָרְדוֹ מִמִּדְרָגָתוֹ, וְנִרְמָזוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם סוֹד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, –

62 שֶׁהַשְּׂכִינָה הִיא בְּגִלּוֹת בְּקִלְפוֹת וְסֵטְרָא אַחֲרָא, שִׁזָּה עֲנִין שֶׁל סוֹד,

63 כִּיכֵד יִתְכַּן הַדָּבָר שֶׁהַשְּׂכִינָה תִּהְיֶה בְּגִלּוֹת בְּקִלְפוֹת⁴, בְּמֹו שְׂפָתָיו⁵:

64 "וְכַפְשֵׁיכֶם שְׁלַחָה אִמְכֶם"⁶, – "אִמְכֶם" הֵינּוּ הַשְּׂכִינָה, "אִם

65 הַבְּנִימִ" (כִּמְבוּאָר בַּחֲלָק א' רִישׁ פֶּרֶק נ"ב), כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר

66 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת מַלְכוּת דִּאֲצִילוֹת. וּבִשֵּׁם הוּי' זֶה "ה' תַּתְּאֵה"

67 שֶׁל שֵׁם הוּי' שְׂכָאמוֹר לְעִיל – מִשֵּׁם בֵּא "חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה" לְנִשְׁמָה,

68 דְּהֵינּוּ שִׁיבָרְדָה הַשְּׁפָעָה בְּחִינַת ה' תַּתְּאֵה – שֶׁל שֵׁם הוּי', הַנּוֹכַח

69 לְעִיל, וְנִשְׁתַּלְשַׁל מִמִּדְרָגָה לְמִדְרָגָה לְמַטָּה מַטָּה, עַד

70 שְׁתַּלְשֻׁלָּה הַשְּׁפָעָתָה בִּי סְפִירוֹת דִּנְגָה, – בְּקִלְפֵת "נוּגָה" שֶׁהִיא

71 הַקְּלִיפָה שִׁישׁ בֵּה גַם טוֹב, יֵשׁ בֵּה עֶשֶׂר סְפִירוֹת לְעוֹמֶת עֶשֶׂר סְפִירוֹת

72 הַקְּדוּשָׁה⁸, הַמְּשַׁפְּעוֹת⁹ שְׁפָעָה וְחַיּוֹת עַל יְדֵי הַמּוֹלּוֹת וְכָל צָבָא

73 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שְׁעָלֵיהֶם, לְכָל חַיֵּי הַנֶּשְׁמָה שְׁבָעוֹלָם הָיָה, –

74 שְׁחִיּוֹתָם בֵּאָה מִקְּלִיפֵת "נוּגָה" עַל יְדֵי הַמּוֹלּוֹת וְצָבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ,

75 וְגַם לְכָל הַצּוֹמָח, – שֶׁגַם חַיּוֹתָם, הַמִּתְבַּטָּא בַּעֲנִין שֶׁל צְמִיחָה,

76 שֶׁהֵם צוֹמְחִים מִקְטָן לְגָדוֹל – בֵּאָה גַם כֵּן מִקְּלִיפֵת "נוּגָה" עַל יְדֵי

77 הַמּוֹלּוֹת וְצָבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, בְּמִאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ וְזָרְזָנוֹם

78 לְבִרְכָּהוּ¹⁰: "אֵין לָךְ כָּל עֹשֶׁב מִלְּמַטָּה שְׂאִין לוֹ מִזֶּל וְכוּ'". –

1 פֶּרֶק ו'. בְּפֶרֶק ד', בּוֹ הִחֵל רַבֵּנוּ הַזֶּה לְפָרֵשׁ עֲנִין הַתְּשׁוּבָה עַל פִּי דֶרֶךְ הַסּוֹד,
2 הַקִּדְמִי לְהַסְבִּיר מֵה שֶׁמִּהְפָּסוֹק וּמִדְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל אֲנִי יוֹדְעִים, שֶׁבִּכְרַת" הִיְהָ
3 הָאָדָם מֵת לִפְנֵי שִׁימְלָאוֹ לוֹ חֲמִשִּׁים שָׁנָה, וּבִ"מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם" הִיְהָ מֵת מִמֶּשׁ
4 לִפְנֵי שִׁימְלָאוֹ לוֹ שִׁשִּׁים שָׁנָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת עַל כֵּךְ הַשְּׁאֵלָה: הִרִי רֵאיוֹנוֹ הֶרְבֵּה

5 חִיבֵי כְרִיתוֹת וּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם

6 שִׁחִיו אֶת שְׁנוֹתֵיהֶם בְּאִרְיֹכּוֹת

7 יָמִים ו"בְּנִעִימִים"? כְּדִי לְהַבְהִיר

8 שְׁאֵלָה זוֹ, הַסְבִּיר רַבֵּנוּ הַזֶּה,

9 שֶׁהִנְשָׂמָה הִיא חֶלֶק מִשֵּׁם הוּי',

10 וְגַם פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה וְגַם

11 חִיצוֹנִיּוֹתָהּ הֵן שְׁתִּיהֵן בְּאוֹפֶן שֶׁל

12 "וִיפָח" ("וִיפָח בְּאִפּוֹ נִשְׁמַת

13 חַיִּים"), כְּלוּמָר, מִפְּנִימִיּוֹת

14 הָאֱלֹקוֹת: פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה בֵּאָה

15 מִפְּנִימִיּוֹת שֵׁם הוּי', וְשֵׁם הוּי' הוּא

16 הִרִי הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁבְּאֱלֹקוֹת. וְכֵן

17 חִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה הַנִּמְשָׁכָה

18 (בְּגוֹף) עַל יְדֵי הַדִּיבּוּר "נִעֲשֶׂה

19 אָדָם", הִיא גַם כֵּן בֵּאָה מִפְּנִימִיּוֹת

20 הַדִּיבּוּר. וּשְׁתִּיהֵן – פְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה – הֵן בְּאוֹפֶן שֶׁל "וִיפָח". שֶׁבְּכֵךְ

21 נִכְלָלוֹת כָּל מִדְרָגוֹת הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה כְּפִי שֶׁהִיא נִמְשָׁכָה בְּגוֹפוֹ שֶׁל

22 יְהוּדִי, וְכִפִּי שֶׁהִיא כִּבְר נִמְצָאָה בְּתוֹךְ גּוֹפוֹ שֶׁל יְהוּדִי. עַל כָּל זֶה נֹאמַר "וִיפָח".

23 דְּבַר הַמִּלְמָד אוֹתָנוּ, שֶׁאוֹפֶן הַמְשָׁכָה הַחַיּוֹת שֶׁל נִשְׁמָה, הַנִּמְשָׁכָה מֵאֱלֹקוֹת,

24 הִיא בְּאוֹפֶן שֶׁל "נִפְיחָה". שֶׁבִשְׂעָה שְׁקִיִּים דְּבַר הַחוּצָה וּמִפְּסִיק בֵּין הַנוֹפֵחַ לְבֵין

25 הַדָּבָר אֲלִיוֹ הוּא נוֹפֵחַ, אֵין הֶבֶל הַנוֹפֵחַ מְגִיעַ לְמִקּוֹם אֲלִיוֹ הוּא נוֹפֵחַ (שֶׁלֹּא כְמוֹ

26 בְּדִיבּוּר, שֶׁגַם אִם יֵשׁ דְּבַר הַמִּפְּסִיק, אֲפִשְׁרֵה לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַדִּיבּוּר, כְּלוּמָר, הַדִּיבּוּר

27 מְגִיעַ לְתַעֲוִדְתּוֹ לְמִירוֹת הַדָּבָר הַמִּפְּסִיק). בְּכֵךְ הַסְבִּיר רַבֵּנוּ הַזֶּה עֲנִין הִ"כְּרַת",

28 בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הִרִי "יַעֲקֹב חֶבֶל נִחְלָתָה" שֶׁגַם בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה יֵשְׁנוּ "חֶבֶל

29 הַהִמְשָׁכָה" שֶׁל חַיּוֹת הַנִּמְשָׁכָה מִהַנִּשְׁמָה בְּגוֹף; אֲךָ בִּשְׂעָה שִׁישְׁנוּ דְּבַר

30 הַמִּפְּסִיק, בְּמִיּוֹד עֲנִין שֶׁל כֶּרֶת רַחֲמָנָא לִיצְלָן הַחוּתָךְ אֶת חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה –

31 עֲלוּלָה אִזּוֹ חַיּוֹת שֶׁמֶה"וִיפָח" שֶׁלֹּא הִלְגִּיעַ לְנִשְׁמָה שֶׁבְּגוֹף וּמִמִּילָא הִיְהָ מִשְׁפָּעִי

32 הַדָּבָר לְהִיּוֹת "מֵת מִמֶּשׁ", שְׁמִי שֶׁהִיָּה חִיבֵי כֶּרֶת מֵת מִמֶּשׁ לִפְנֵי שִׁימְלָאוֹ לוֹ

33 חֲמִשִּׁים שָׁנָה, אוֹ מִי שֶׁהִיָּה חִיבֵי מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם הִיְהָ מֵת לִפְנֵי שִׁימְלָאוֹ לוֹ

34 שִׁשִּׁים שָׁנָה. בְּפֶרֶק הַנוֹכַח, פֶּרֶק ו', יִסְבִּיר רַבֵּנוּ הַזֶּה, שֶׁכֵּךְ הִיְהָ רַק בִּשְׂעָה

35 שֶׁהַשְּׂכִינָה שְׂרָתָה בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אוֹ הִיְתָה כָּל חַיּוֹתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

36 רַק מִצַּד הַקְּדוּשָׁה, מִהַשְּׁפָעָה הַפְּנִימִי שֶׁהַשְּׁפָעָה הַקְּבִי"ה עַל יְדֵי שֵׁם הוּי'. וְאִילוּ בּוֹמֵן

37 הַגְּלוּת, כִּשֶׁהַשְּׂכִינָה בְּגִלּוֹת, וְאִף חַיּוֹתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִכוֹלָה לְהִמְשִׁיךְ

38 בְּאִמְצָעוֹת "קְלִיפָה" (כְּלוּמָר, שְׁחִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה מִתְּלַבֵּשׁת בְּלִבּוֹשׁ שֶׁל קְלִיפָה), אוֹ,

39 גַם מִי שֶׁחִיבֵי כֶּרֶת אוֹ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, מִקְּבֵל חַיּוֹתוֹ, לְמִירוֹת שֶׁנִּכְרַת וּנְפִסַּק חֶבֶל

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו מראה מדר"י ישראל אז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו בכללות העולם, ובנוגע לשכינה, וכן בפרט ובנוגע לאדם - עוד ענין". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו גם כאו"א בפ"ע". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין לקמן קמ, ב". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה אינו מובן שע"י מעשה בני אדם יבוא גלות השכינה"? ! וע"ז מביא ראי' וגם ביאור: (א) ראי' - שכן הוא (ב) ביאור - מפני שהיא אמכם". 6. ישע"י נ, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפ"ד - בנוגע לכללות העולם. בפ"ה - בנוגע לנשמה דכאו"א". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ככב"א פיו". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בלאה"כ (ולא ע"י הגלות שכנוד"ד, כי אם מחטא עה"ד. ראה קמ, רע"א)". 10. ב"ר פ"י, ו.

1 "למעלה – המכה בו ואומר לו גדל", המשפיע בו ענין הצמיחה
 2 מקטנות לגדלות. ומאחר שכל אלה מקבלים חיותם על ידי קליפת
 3 "נוגה", לכן – ואזי יכול גם החוטא ופושעי¹¹ ישראל לקבל
 4 חיות לגופם ונפשם הפחמיות – גם כן מקליפת "נוגה", כמו
 5 שאר בעלי חיים ממש, –
 6 המקבלים חיותם על ידי
 7 קליפת "נוגה", כמו
 8 שכתוב¹²: – שקיים מצב
 9 שהאדם הוא "נמשל
 10 בבהמות נדמו". משולים
 11 ודומים לבהמות, ואדרבה –
 12 להיפך, לא זו בלבד שהוא
 13 גם יכול לקבל חיותו
 14 מקליפה, כמו בהמה ושאר
 15 דברים חיים או צומחים
 16 שבעולם הזה, אלא הוא
 17 מקבל חיותו ממש בניתר
 18 שאת יותר עז, – יותר
 19 מאלה, על פי המבאר
 20 מזהר הקדוש פרוש
 21 פקודי, שכל שפע וחיות

22 הנשפעות לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה הרע בעיני ה'
 23 במעשה או בדיבור או ברהורי עברה וכו'¹³ – בשלשה לבושי
 24 מחשבה דיבור ומעשה, הכל – כל השפע והחיות הללו, נשפע לו
 25 מהיכלות הסטרא אחרא המבארים שם בזהר הקדוש. – וישנם
 26 היכלות שונים של קליפה וסטרא אחרא, מהם באה החיות
 27 למעשים, דיבורים ומחשבות השונים שחיותם היא מקליפה.
 28 והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל הנשפעת מהיכלות
 29 הסטרא אחרא, – זאת כשהוא חושב, מדבר או עושה ענינים של

אגרת התשובה

מזל וכו'. ואזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל
 חיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש
 כמ"ש נמשל כבהמות נדמו. ואדרבה ביתר שאת
 ויתר עז עפ"י המבואר מזה"ק פ' פקודי שכל שפע
 וחיות הנשפעת לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה
 הרע בעיני ה' במעשה או בדיבור או בהרהורי עבירה
 וכו' הכל נשפע לו מהיכלות הסט"א המבוארים שם
 בוזה"ק. והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל הנשפעת
 מהיכלות הסט"א או מהיכלות הקדושה שמהם נשפעות
 כל מחשבות טובות וקדושות וכו'. כי זה לעז"ז עשה
 מהתלבשות והשתלשלות השפע ד"ס דנוגה הכלולה
 מבחי' טו"ר היא בחי' עה"ד וכו' כנועד לי"ח.

רע, או מהיכלות הקדושה¹⁴ שמהם נשפעות כל מחשבות
 טובות וקדושות וכו', – כלומר, גם דיבורים ומעשים טובים,
 שכל אלה מקבלים חיותם מהיכלות הקדושה. כי "זה לעצמת זה
 עשה האלקים" וכו'¹⁵. – לעומת כל דבר שבקדושה, יש כנגדו
 בקליפה וסטרא אחרא,
 והיכלות הסטרא אחרא
 מקבלים ויונקים חיותם
 מהתלבשות והשתלשלות
 הנשפע ד"ס ספירות דנוגה,
 – איך השפע בא ויורד
 ממדריגה למדריגה עד
 שהשפע יורד בהיכלות
 ה"סטרא אחרא", הפלולה
 – קליפת "נוגה" כלולה,
 מפחינת טוב ורע, היא
 פחינת "עץ הדעת" וכו',
 – בחינת עץ הדעת טוב
 ורע, שיש בו טוב ורע,
 כנועד ליודעי חן. – ליודעי
 חכמת הקבלה. הרי, כיוון
 שיש בו טוב ורע, נמשך
 משם אחרי ריבוי השתלשלות, הרע של היכלות ה"סטרא אחרא",
 שמשם מקבל האדם שפע כשהוא עושה ענינים של רע במחשבה,
 דיבור או מעשה. להלן יסביר רבנו הזקן, מדוע האדם החוטא –
 לא זו בלבד שהוא יכול לקבל חיות מ"סטרא אחרא" כשאר בעלי
 חיים, אלא שהוא יכול לקבל זאת ביתר שאת ויתר עז, מפני שהוא
 ממשיך לקליפות תוספת יניקה מהנשפעת הקדושה, ומפני שהוא
 הוא הממשיך להן זאת, הוא מקבל, לכן, החלק הראשון
 מההשפעה שהן משפיעות לאחר מכן,

יום שלישי כ"ד תמוז

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' צו, והנה יעקב... עד עמ' 192, נאמר וכו':

אגרת התשובה

והנה
 יעקב חבל נחלתו כתיב. עד"מ כמו החבל שראשו
 א' למעלה וראשו השני למטה אם ימשוך אדם בראשו

59 ובלשון רבנו הזקן: והנה,
 60 "יעקב חבל נחלתו"¹⁶
 61 פתיב¹⁷, – נשמתו של יהודי
 62 היא כמו חבל, על דרך

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צ"ל 'ופושע' ל' יחיד". 12. תהלים מט, יב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצע"ק מאי מרבה ב'וכו' – ואולי הכוונה ל'וגם אם אינו כו' (שבח"א פ"א) דל' 'וגם' משמע דאינו ענין בפ"ע לגמרי (דלכן אינו מפרטו בפ"ע – באגה"ת), אבל בכ"ז צריך ריבוי (ולכן מוסיף 'וכו')". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? והביאר – שאדרבא הוא חידוש גדול, דאף דשולחא אמכם כו' ונתלבשה ב"ס דנוגה (כנ"ל), בכ"ז בבחינתו – יכול לקבל מהיכלות קדושה! ואולי יש לבאר: דאז אף שנתלבשה ב"ס דנוגה – קליפת נוגה (הלבוש – בטל להמלוכש, מתהפך לטוב ו) נכללת בקדושה – עדמש"כ לעיל נד, סע"ב נ"א"כ – אינו כמש"כ בס' הר"ר ש"י קארפ. רצ"ע]. ועוד י"ל (ואולי שייך יותר לכאן, ממש"כ לעיל אך לאחר כו' האדם הוא בעל בחירה כו') דרק כשירדו ממדרי' האדם בעל בחירה לקבל חיותו מהיכלות דסט"א, משא"כ בזמן הבית, וכדלעיל ספ"ה". 15. קהלת ז, יד. 16. האיזני לב, ט. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הסגנון דדבר חדש קמ"ל – קשה, שהיך כל הפרק שלפ"ז מדבר בענין זה? ! אבל באמת כן הוא, שבא לבאר ענין חדש ואף הפכי מהקודם – ועפ"ז מובנים כמה שינוים מפרק לפרק. – שזהו (כסיום הענין דהכתוב – ע"י) שיעקב – חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה (ולכן קאמר ראשו כו' וקצהו), מלמעלמ"ט ע"י החבל. בפ"ו – הכתוב יעקב חבל נחלתו (כענין בפ"ע) (ולכן הוסיף כאן: יעקב חבל נחלתו כתיב)

טוב, שכן, ברכה והצלחה בבני ישראל הן דוקא על ידי פרנסה
בשמירת שבת ודיני התורה בכלל. וזהו שאמרו רבותינו וקרונו
לברכה¹⁹: "אין בדינו לא משלות הרשעים וכו"²⁰ – שהם חיים
בטוב, "בדינו" דוקא, כלומר בזמן הגלות אחר התרגון. – מפני
שמקבלים אז חיות
מדהקליפות. וזהו בחינת
גלות השכינה בביבול, –
כשנ"ה' תתאה" של שם הוי'
נמשך בקליפות, להשפיע
להיכלות הסטרא אחרא
אשר שנאה נפשו יתברך.
– יצטרך הקב"ה להשפיע
להן תוספת השפעה, יותר
מאשר הדקצב להן מראש
לינוק מקדושה, זאת – כדי
שיהיה ענין הבחירה וענין
העבודה. וכשהאדם עושה
השובה נכונה – אזי מסלק
מהם – מדהקליפות,
ההשפעה שהמשיך – בהן,
ומעשיו ומחשבותיו, כי
בתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה. וזהו
תשוב ה"א תתאה מבחי' גלות וכמ"ש ושב ה' אלוקך
את שבותך כלומר עם שבותך וכמאמר רז"ל והשיב
לא נאמר וכו':
שנמשכה בהן על ידי "גלות השכינה" בתוכן. וזהו – מה שהמלה
"תשובה" היא "תשוב ה'" (כמובא לעיל בפרק ד' מהזהר הקדוש).
ושובה של ה' תתאה" היא "תשובה תתאה", תשוב ה"א תתאה –
שבה מבחינת גלות, וקמו שבתוכה²¹: "ושב ה' אלוקך – מקור
נשמתך, את שבותך", כלומר עם שבותך, – הוא עצמו ישוב עם
שובך, וקמאמר רבותינו וקרונו לברכה²²: "השיב לא נאמר
וכו'": – אלא "ושב", והכוונה היא שהוא עצמו ישוב מהגלות, על ידי
שיחודי שב מגלות, – שב "אלוקך" מקור נשמתו, השכינה, מגלות.

וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו להמשיך. ובה
משך פשר נשמת האדם ומקורה מבחינת ה"א תתאה – ה'
אחרונה של שם הוי', הנזכר לעיל, – שבשעה שהוא עושה עבירה,
הוא ממשיך ומוריד השפעתה – של ה' תתאה", משם שרשו
ומקורו, על ידי מעשיו
הרעים ומחשבותיו עד תוך
היכלות הסטרא אחרא
בביבול, שמשם – מדיכלות
הסטרא אחרא, הוא מקבל
מחשבותיו ומעשיו. –
ולמרות שהסביר לעיל,
שבחיבי כריתות נפסק "חבל
ההמשכה" משם הוי', כיצד,
איפוא, הוא יכול על ידי חבל
זה להמשיך תוספת יניקה
לסטרא אחרא? – מובא,
אבל, בחסידות, שרושם
מהחבל (חיצוניות החבל)
נשאר, ולכן הוא יכול על ידי
כך להמשיך תוספת יניקה
ב"סטרא אחרא". ומפני
שהוא הוא הממשיך להם
ההשפעה, לבן הוא נוטל
חלק בראש, – חלק גדול
יותר. אשר לכן, לא זו בלבד שהחוטא יכול לקבל השפעתו מקליפות
וסטרא אחרא, אלא הוא מקבל יותר השפעה ודי למבין. – אלא, אף
על פי כן כתוב בחסידות¹⁸, שטוף סוף מן ההכרח שההשפעה תיפסק,
שכן, יהודי יכול רק באופן זמני לקבל השפעתו מסטרא אחרא, ולא
לזמן ממושך, כי אין זה המקום שממנו עליו לקבל חיות. הרבי שליט"א
הזכיר דבר זה בשיחה קדושה, בשייכות לחיזוק שמירת שבת בבני
ישראל, שיש להסביר ליהודי, שהריוח שהוא רואה ר"ל מחילול
שבת, עליו לדעת, שהסוף של ריוח זה וניצול הריוח לא יכול להיות

יום רביעי כ"ה תמוז

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 192, פרק ז. ואולם... עד עמ' צז, ונרבה וכו'.

השכינה). מקור הנשמה, נמשכת רחמנא ליצלן אל היכלות הקליפה
וה"סטרא אחרא", ממנה מקבל האדם חיות בשעה שהוא עושה חטאים
ועוונות, ועל ידי תשובה מחזיר האדם את ההשפעה ומחזיר את השכינה
מגלותה.

פרק ז בפרק הקודם, פרק ו', הסביר רבנו הזקן, ש"תשובה תתאה", שלפי
פירוש הזהר הקדוש הכוונה היא להשיב את ה' תתאה של שם הוי'
למקומה – היא השבת השכינה מגלותה, שכן, על ידי חטאים ועוונות נעשה
ענין גלות השכינה, שההשפעה של ה' תתאה שמשם הוי' (היא בחינת

(ולכן בפמ"ה שא"צ לשלול ענין וביאור שקדמו – לא הוסיף "כתיב") והפכי מהנ"ל) – שהלמטה, "ראשו (בנוגע לפעולה) השני", פועל על
הראש (בנוגע לחיות) דלמע' וממשיך (ועוד ענין חדש) ומוריד כו' (היכלות כו') (שבזה ב' פרטים חדשים: ההחבל ממשיך לאחרים (ולא כבפ"ה
– ליעקב) – ירידה למטה מיעקב חבל – עד תוך היכלות כו' – שלזה מוכרח לתרץ: איך אפשר לחבל שתוריד למטה מהחבל? ולזה כופל שמשם
מקבל כו', היינו שבאותו ענין יעקב מקבל (למטה מהמשפיע כו').". 18. קונטרס ומעין ע' 77-80. 19. אבות ד, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "דלשני הפי' (דהרע"ב) קשה הבידינו דוקא: (1) דרך רשעים צלחה – ה"ז שאלת ירמי' (יב, א) ומרע"ה (ברכות ז, א). (2) השלוח
דבשביל לטרדן כו' – למה זה לזמן הגלות דוקא? משא"כ להמבואר בפנים – דבזמן הגלות דוקא – הרשע מקבל חיות (וגם יכול להיות בנעימים
– כדלעיל רפ"ד –) ומקבל – בראש (וגם באיכות – היינו – שלוחה) ובכ"ז אין בידינו כו' כלומר יצאנו כו'". ראה להלן עמוד 1239. 21. נציבים
ל, ג. 22. מגילה כט, א.

כלומר ממדריגה עליונה ביותר, מ"אין סוף" שהוא חיי תחיים
 ברוך-הוא – ומשם נפלה הנשמה לבינא עמיקתא – לבור עמוק.
 "איגרא" ומדריגה בכלל הן גבוהות, והנשמה באה לא מ"איגרא"
 סתם, אלא מ"איגרא רמה", מדריגה גבוהה ביותר, ונפלה לא בבור
 סתם, שהוא מדריגה

תחתונה, אלא בבור עמוק,
 הן היכלות הפמא
 הפמא אחרא, – כמוסבר
 בפרק הקודם, שעל ידי
 חטאים ועוונות יורדת
 הנשמה בהיכלות הטומאה
 וה"סטרא אחרא", ועל
 האדם לעורר עליה את
 הרחמים העליונים, ועל
 מקורה – של הנשמה,
 במקור תחיים, הוא שם
 ה"רוח ברוך-הוא"; – כאמור
 לעיל, ששם ה"רוח הוא מקור
 הנשמה, ועל ידי ירידת
 הנשמה יורדת גם ההשפעה
 של שם ה"רוח בגלות של

קליפות ו"סטרא אחרא", הרי שהרחמנות היא גם על מקור הנשמה,
 הוא שם ה"רוח, וכמו שכתוב: "וישב אל ה' ה' וירחמנו", –
 "וירחמנו" הכוונה על שם ה"רוח", כלומר שיעורר רחמים על שם
 ה"רוח, פרוש – מה הכוונה לעורר רחמים על שם ה"רוח" – הרי זה:
 לעורר רחמים על השפעת שם ה"רוח ברוך-הוא, שנשתלשלה
 וירדה תוך היכלות הפמא אחרא הפמאים להחיותם, –
 להמשיך בהן חיות, על ידי מעשה אנוש – החטאים ותחבולותיו,
 ומחשבותיו הרעות; – שכן, גם על ידי מחשבות רעות בלבד,
 ממשיכים חיות ב"סטרא אחרא", וכמו שכתוב: "מלך אסור
 ברחמים" – הקב"ה, מלך העולם, קשור ברהטים, ברחמים מלא
 וכו', פירוש כ"ק אדמו"ר שליט"א: "די קארעטעס – אפטיילונגען
 פון מוח וואו עס לויפן די מחשבות (ע"ד רהטים שרצים בם המים)",
 כלומר, במחשבות החולפות של המוח, שגם על ידי המחשבות
 החולפות במוח, אם הן מחשבות רעות, הנה על ידי זה המלך אסור,
 זה מביא גלות להשפעה שמשם ה"רוח, היא בחינת גלות השכינה,
 – שהשכינה, בחינת מלכות דאצילות, באה על ידי כך בגלות, בנזק
 לעיל. – בפרק הקודם⁴, וזמן המסגל לזה – שיוכל האדם להרגיש
 ברחמנות שעל נשמתו ועל מקורה, ולעורר רחמים העליונים, הזמן
 המסוגל לכך, הוא בתקון חצות, כמו שכתוב בסדור בחרה,
 עין שם בפאריכות. וזהו שכתוב שם: – ב"תקון חצות" "נפלה
 עטרת ראשנו, אוי נא לנו כי חטאנו". – שעל ידי החטאים, נופלת

1 ואולם, דרך האמת והישר לבחינת תשובה תתא, ה"א
 2 תתא הנזכר לעיל – הם ב' דברים דרך כלל. – הרבי שליט"א
 3 (באחת משיחות הקודש) פירש דברי רבינו הזקן "דרך האמת והישר"
 4 – שדוקא זוהי הדרך האמיתית והישרה לתשובה תתא – על פי
 5 מה שלעיל (מיד בפרק א')

6 אמר רבנו הזקן, שעיקר ענין
 7 התשובה הוא "עזיבת
 8 החטא", שאם האדם מחליט
 9 בלב שלם שלא לחזור יותר
 10 על מעשה חטא זה, הרי זו
 11 כבר תשובה (הערת כ"ק
 12 אדמו"ר שליט"א: "וכאן –
 13 דורש עבודה והכנה ארוכות
 14 – אלא שאף שעזיבת החטא
 15 ה"ז כו") אך אין זה "דרך
 16 האמת", שכן, כשתשובה
 17 באה שלא בהכנה מתאימה
 18 (דבר שרבנו הזקן עומד
 19 להסביר בפרק זה), אפשר
 20 אכן שיתעורר בתשובה
 21 ויחליט בלב שלם על עזיבת

22 החטא (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וה"ז תשובה וכו"), אך לא
 23 תהיה לה קיום, וממילא אין זה אמת, שכן, אמת נקרא דבר שיש לו
 24 קיום, כמו שכתוב: "שפת אמת תכון לעד"², וכדי שהתשובה תהיה
 25 באמת (שיהיה לה קיום) נדרשת ההכנה לתשובה עליה ידון בפרק
 26 זה. לכן אומר רבנו הזקן, ש"דרך האמת" לתשובה תתא – היא על
 27 ידי ההכנה שהוא מסביר אותה להלן. ומה שרבנו הזקן אומר "דרך
 28 הישר" הוא, שכן, אפשר שתהיה התעוררות תשובה באמת, אך
 29 שתבוא לא על ידי דרך ישרה, אלא על ידי איזו סיבה שהיא, סיבה
 30 שהיא עצמה יכולה להיות דבר שהוא היפך מהכנה לתשובה, כפי
 31 שהיה בתשובתו של ר' אלעזר בן דורדיא, שהסיבה להתעוררותו
 32 לתשובה היתה על ידי ענין לא טוב ועל ידי הדברים שאמרו לו אז,
 33 לכן אומר כאן רבנו הזקן, שה"דרך הישר" להגיע לתשובה היא על
 34 ידי ההכנות שהוא מסביר אותן להלן. ושני הדברים הם: האחד, –
 35 הדבר הראשון להגיע לענין התשובה, הוא לעורר רחמים
 36 העליונים – של הקב"ה, במקור הרחמים – שכן, ישנן שתי בחינות
 37 – "אב הרחמן" ו"אב הרחמים"³: "אב הרחמן" היינו האב הרחום, האב
 38 שיש בו, בכיכול, מדת הרחמים, ואילו "אב הרחמים" היינו האב של
 39 רחמים, מקור הרחמים, והכוונה היא, הרחמים שאינם מוגבלים
 40 ולמעלה ממדת הרחמים שהיא מדודה ושקולה – והפירוש כאן הוא
 41 שיעורר את המדה העליונה יותר של רחמים, "רחמים העליונים",
 42 על נשמתו ונפשו האלקית, שנפלה מאגרא רמה – מגג גבוה,

1. משלי יב, יט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכבכ"א ספי"ג". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לקו"ת נשא כג, א. ושי"נ". 4. הערת
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל' הש"ס חגיגה ה, ב. וברשי"י שבש"ס נשמטה התיבה גג – ואיתא ברשי"י דע"י". 5. ישעיה נה, ז. 6. הערת כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: "שה"ז, ו. ועיין הצ"צ שם. וצ"ע". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הוס' לתקו"ת ת"ו". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 "ויש לעיין בכ"ז בח"א פמ"ה (ובהגהות לשם – להצ"צ איכה ע' 22 [אזה"ת נ"ך ח"ב ע' א' נג]) בהשינויים וכו'".

על ידי מה שזכרנו ומכניעים את הקליפה וה"סטרא אחרא"? על ידי
 - שהאדם פועל בקרב עצמו "לב נשבר ונדרה", ו"להיות נבזה
 בעיניו נמאס" וכו', - שכן כפי שהוסבר בפרק כ"ט בחלק הראשון,
 עיקר האדם, גם בבינוני, ובפרט באדם החוטא - הוא נפשו הבהמית,
 ועל ידי שהוא נשבר, נשברת

הרי גם נפשו הבהמית
 (הבאה מקליפה), הרי שעל
 ידי כך הוא שובר ומכניע את
 הקליפה ו"סטרא אחרא".
 וכמו שכתוב בזהר
 הקדוש¹² על פסוק¹³:
 "זבחי אלקים רוח נשברה,
 לב נשבר ונדרה וכו'", -
 מהו הזבח לשם אלקים? -
 כאשר יש "רוח נשברה",
 נשברת רוח הסטרא אחרא,
 ועל ידי מה נשברת רוח זו? -
 על ידי "לב נשבר", על ידי
 כך שיש לאדם לב נשבר,
 כפי שהוא מפרש מיד להלן,
 כי כל קרבן מן הבהמה -
 הוא לשם תוה"ה, היא
 מדת הרהמים, - לכן תמיד
 נזכר בקרבנות שם הוי': "אדם כי יקריב מכם קרבן להוי'", "ויח נחוח
 להוי'" וכדומה, אבל לשם אלקים, היא מדת הדין - אין מקריבין
 קרבן בהמה, כי אם - מהו כן ה"זבח" לשם אלקים (הערת כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: דכתב כאן "זבחי אלקים"? לשבר ולתעביר רוח
 הממאח והסטרא אחרא, וזהו "רוח נשברה" - זהו "זבחי אלקים",
 זבח לשם אלקים. והאיד נשברה רוח ה"סטרא אחרא"? בשת"ל
 נשבר ונדרה" וכו'¹⁴.

ה"עטרה", מקור הנשמה. ולכן נקרא הקדוש - ברוך - הוא מלך
 עלוב" בפרקי היכלות, כמו שכתב הרמ"ק ז"ל, - רבי משה
 קורדבירו זכרנו לברכה. כי אין לך עלבון גדול מזה¹⁰. - מגלות
 השכינה בהיכלות הטומאה וה"סטרא אחרא". ובפרט בפאשר
 יתבונן המשכיל בנדרת
 אין-סוף ברוך-הוא, ממלא
 כל עלמין - מחיה כל
 העולמות בחיות פנימית
 מותאמת לנבאר, וסובב כל
 עלמין, - מקיף כל
 העולמות, מחיה אותם
 בחיות שלמעלה מזה, חיות
 זו היא רק בבחינה של
 "מקיף" על העולמות, כל
 אחד ואחד לפי שיעור
 שכלו והתבונן - יתעמק
 בגדולת "אין סוף" ברוך הוא,
 יתמרמר על זה מאד מאד:
 - שכן, בהבינו גדולתו של
 הקב"ה, רק אז ירגיש את
 הרחמנות הגדולה שעל
 נשמתו ועל מקורה, ומיהו
 ה"מלך" שנמצא בגלות
 ומבויש - הרי זה משפיע עליו מרירות גדולה. זה הראשון משני
 הדברים שהם "דרך האמת והישר" לתשובה תתאה. והב' - הדבר
 השני, הוא: לבטש ולהכניע הקליפה וסטרא אחרא, אשר כל
 חיותה היא רק בחינת נפשות והנפחה, - וממילא, כשמכניעים
 ושוברים אותה, נוטלים ממנה את חיותה, כמו שכתוב¹¹: "אם
 תגביה פנשר וגו'", ולכן - והבטוש וההכניעה עד עפר ממש -
 זוהי מיתתה ובטולתה. - של הקליפה וה"סטרא אחרא". והינה, -

אגרת התשובה

הקדב"ה מלך עלוב בפרקי היכלות כמ"ש הרמ"ק ז"ל
 כי אין לך עלבון גדול מזה. ובפרט כאשר יתבונן
 המשכיל בגדולת א"ס ב"ה ממכ"ע וסכ"ע כל א' וא'
 לפי שיעור שכלו והבנתו יתמרמר ע"ז מאד מאד:
 והב' לבטש ולהכניע הקליפה וסט"א אשר כל חיותה
 היא רק בחי' גסות והגבהה כמ"ש אם תגביה כנשר
 וכו'. והביטוש וההכניעה עד עפר ממש זוהי מיתתה
 וביטולתה. והיינו ע"י לב נשבר ונדרה ולהיות נבזה
 בעיניו נמאס וכו'. וכמ"ש בזה"ק ע"פ זבחי אלקי'
 רוח נשברה לב נשבר ונדרה וכו'. כי כל קרבן מן
 הבהמה הוא לשם הוי' היא מדת הרחמים. אבל
 לשם אלקים היא מדת הדין אין מקריבין קרבן בהמה
 כ"א לשבר ולהעביר רוח הטומאה והסט"א וזהו רוח
 נשברה. והאיד נשברה רוח הסט"א. כשהלב נשבר
 ונדרה וכו'.

יום חמישי כ"ו תמוז

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' צז, והאיד נשבר... עד עמ' 194, בתשובה כנודע).

והאיד נשבר הלב ונדרה? הנה, מעט מזער הוא על ידי בפרקי" - שחרנו בתענית - שהרג את היצר הרע בתענית, ואילו
 סגופים ותעניות,
 בדורותינו אלה שאין לנו
 ב"ח להתענות הרבה כדור
 המלך, - שצם הרבה, ועל
 ידי כך, הסיר לגמרי את
 נפשו הבהמית שמצד
 הקליפה, כמאמר רבותינו
 זכרונם לברכה¹⁵ על
 פסוק¹⁶: "ולבי חלל"

אגרת התשובה

והאיד נשבר הלב ונדרה. הנה מעט
 מזער הוא ע"י סיגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין
 לנו כח להתענות הרבה כדור המלך כמאמר רז"ל
 ע"פ ולבי חלל בקרבי שהרגו בתענית. אך עיקר
 הכנעת הלב להיות נשבר ונדרה והעברת רוח הטומאה
 וסט"א הוא להיות נשבר ונדרה וכו' בעומק הדעת

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פייח". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "נקרא כו' גדול מזה (ר"ח ש' היראה ספ"י - בשם "מורי" היינו
 הרמ"ק - הובא בשל"ה ש' האותיות מע' הלל, ובס' משנת חכמים לר"מ חאגיז סי' קעג)". 11. ירמיה מט, טז. עובדיה א, ד. 12. הערת כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: "ויקרא ה, א". 13. תהלים נא, יט. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"כ - מהמובן מזה"ק". 15. הערת כ"ק אדמו"ר
 שליט"א: "ירושלמי ברכות בסופה. וכנזכר גם בח"א פ"א". 16. תהלים קט, כב.

1 שעושה בעל החשבון, הבעל הבית עצמו, שנוגע לו החשבון ביותר,
2 להעמיק דעתו ובינתו שעה אחת¹⁷ בכל יום או לילה לפני תקון
3 חצות, להתבונן כמה שפעל ועשה בחטאיו בדינת גלות
4 השכינה בנזכר לעיל, – שעל ידי חטאים גורמים לגלות השכינה,
5 וגם [גרם] לעקר נשמתו
6 ונפשו האלקית מחי
7 החיים ברוך-הוא, –
8 מהקב"ה שהוא חי החיים,
9 והורידה למקום החטא
10 והמות, הן היכלות
11 הסטרא אחרא, ונעשית –
12 הנשמה, בבחינת מרכבה
13 אליהם – כמו שמרכבה
14 בטלה לרוכב המנהיג אותה,
15 כך בטלה נשמתו לטומאה
16 ולקליפות מזהן היא מושכת
17 את חיותה, לקבל מהם
18 שפע וחיות להשפיע
19 לגופו, בנזכר לעיל. –
20 שהשפע והחיות לגוף

21 החוטא, באים מקליפה ו"סטרא אחרא". וכשהוא מתבונן ומתעמק
22 בכל זה, נוצרת בו הכנעת הלב ולב נשבר, שכפי שנאמר לעיל זהו
23 הזבח¹⁸ לשם אלקים. וזהו שאמרו רבותינו וזרזנו לבקרה¹⁹:
24 "רשעים בחייהם קרויים מתים", בלומר – "בחייהם", הכוונה בתוך
25 החיות שלהם, שהחיות עצמה היא ענין של מיתה, שתייהם נמשכים
26 במקום המות והחטא, – מהיכלות ה"סטרא אחרא", ענין של

אגרת התשובה

להעמיק דעתו ובינתו שעה אחת בכל יום או לילה
לפני תיקון חצות להתבונן כמה שפעל ועשה בחטאיו
בחי' גלות השכינה כנ"ל וגם [גרם] לעקור נשמתו
ונפשו האלקי מחי החיים ב"ה והורידה למקום הטומאה
והמות הן היכלות הסט"א ונעשית בבחי' מרכבה
אליהם לקבל מהם שפע וחיות להשפיע לגופו כנ"ל.
וזהו שאמרו רז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים כלומר
שחייהם נמשכים ממקום המות והטומאה (וכן מ"ש
לא המתים יהללו כו' אינו כלועג לרש ח"ו אלא
הכוונה על הרשעים שבחייהם קרויים מתים שמבלבלים
אותם במחשבות זרות בעודם ברשעים ואינם חפצים
(בתשובה כנודע).

טומאה ומות, היפך החיות של קדושה. (וכן מה שכתוב²⁰: "לא
המתים יהללו גו", אינו כ"לעג לרש" חס ושלום²¹, – אין הכוונה
למתים ממש, שכן, כשאומרים על מתים ממש שאין הם יכולים
להלל את ה', יש בכך משום לעג להם, אלא הכוונה על הרשעים
שכתביהם קרויים מתים, –
ועליהם אומרים, שאין הם
יכולים להלל את ה',
שמבלבלים אותם
במחשבות זרות בעודם
ברשעים, ואינם חפצים
בתשובה, כנודע). – שגם
בשעה שהרשע רוצה להלל
את ה', מבלבלים אותו
במחשבות זרות, שההלול
לא יהי' כדבעי, ומשום כך
אומרים עליהם "לא המתים
יהללו גו". הנה כל האמור,
צריך להביא אותו להיות
"לב נשבר", כשהוא מתבונן
שהוא כרת את נשמתו
ונפשו האלקית, מחי החיים ברוך הוא, והורידה למקום מיתה
וטומאה – זאת במי שעבר על איסור שיש בו כרת ומיתה בידי שמים,
שכפי שהוסבר לעיל, נכרתת על ידי כך הנפש משרשה. להלן, מוסיף
רבנו הזקן, שגם מי שלא עבר על איסור שיש בו כרת או מיתה בידי
שמים – יכול גם הוא למצוא את עצמו, שכרת את נפשו האלקית
מחי החיים, בדוגמא כפי שהדבר הוא בכרת או במיתה בידי שמים:

יום שישי כ"ז תמוז

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 194, ואף מי שלא עבר... עד עמ' צח, כנגד כולן:

53 ואף מי שלא עבר על עון ברת, וגם לא על עון מיתה בידי
54 שמים שהוא הוצאת זרע
55 לבטלה ובהאי גוונא, –
56 וכדומה, אלא – עבר על
57 שאר עבירות קלות,
58 אף-על-פי-כן מאחר שהן
59 פוגמים בנשמה ונפש
60 האלקית, וכמשל פגמת
61 ופסיקת חבלים דקים
62 בנזכר לעיל – בפרק ה',
63 ש"חבל ההמשכה" של
64 הנשמה, הוא כמו חבל
65 השזור מתרי"ג (613)

אגרת התשובה

ואף מי שלא עבר על עון כרת וגם
לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הוצאת ז"ל וכה"ג
אלא שאר עבירות קלות. אעפ"כ מאחר שהן פוגמים
בנשמה ונפש האלקית וכמשל פגמת ופסיקת חבלים
דקים כנ"ל. הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם
כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. ואפי' בכפילת
חטא אחד פעמים רבות מאד. כמו שהמשיל הנביא
החטאים לענן המאפיל אור השמש כמ"ש מחיתי כעב
פשעך הם עבירות חמורות [המבדילים] בין פגמת

17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אף שבדוחק י"ל שהכוונה שעה אחת וע"ד השהי' קודם התפלה". 18. על מה שרבנו הזקן משתמש כאן במלה "זבח" (ולא "קרבן") מעיר הרבי שליט"א: "ראה בזה"ק שם – קרבן אלקים לא כתיב". 19. ברכות יח, ב. 20. תהלים קטו, יז. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאיסור גמור הוא ועד כ"כ שאחז"ל לא יהלך כו' (ברכות יח, א)". 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכידוע הראי' ע"ז מר"ן (לפס"ד – בשו"ע או"ח סשכ"ח סט"ז – דאדה"ז) דאיסור מה"ת פחות מכשיעור אבל כמה פעמים – חמור מאיסור סקילה! (ומזה ראי' לא רק שהוא "כמו", אלא גם "ויותר" כדלקמן)". 23. ישעיה מר, כב.

1 [המבדילים] בין פנימית השפעת שם הוי"ה ברוך-הוא לנפש
2 האלקית, בהבדלת ענן עב וחשוד, המבדיל בין השמש לארץ
3 ולדרים עליה²⁴ על דרך משל; ומה שכתוב: "וכענן תפאיתך"
4 — כענן קל, מחיתי, חטאתיך, — הן עבירות קלות שאדם דש

5 בעקביו, המבדילים
6 בהבדלת ענן קל וקלוש
7 על דרך משל. והנה, כמו
8 שבמשל הזה, — מכיסוי
9 אור השמש, אם משים
10 אדם נגד אור השמש
11 בחלון מחצות קלות
12 וקלושות לרב מאד, —
13 מחיצות רבות דקות, הן
14 מאפילות — על אור השמש,
15 כמו מחצה אחת עבה,
16 ויותר — מכה, ובה משמש
17 הוא בנמשל — בעבירות
18 המשולות לעננים המעבים
19 על אור השמש, בכל עונות
20 שאדם דש בעקביו. —
21 מפאת שהם אינם נחשבים
22 בעיניו כעבירות חמורות,
23 אבל, מפני שהוא עובר
24 עליהם פעמים רבות, הרי זה
25 כמו הרבה מחיצות דקות
26 המכסות
27 מחיצה אחת עבה, או יותר
28 מאשר מחיצה אחת עבה,
29 ומכל שכן — העונות
30 המפרסמות מדברי

אגרת התשובה

השפעת שם הוי"ה ב"ה לנפש האלקית. כהבדלת ענן
עב וחשוד המבדיל בין השמש לארץ ולדרים עליה
עד"מ. וכענן חטאתיך הן עבירות קלות שאדם דש
בעקביו המבדילים כהבדלת ענן קל וקלוש עד"מ.
והנה כמו שבמשל הזה אם משים אדם נגד אור
השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן
מאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר. וככה ממש
הוא בנמשל בכל עונות שאדם דש בעקביו ומכ"ש
המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז וג"ע וש"ד.
כמו העלמת עין מן הצדקה כמ"ש השמר לך פן יהי'
דבר עם לבבך בליעל כו' ובליעל היא עע"א וכו'.
והמספר בגנות חבירו היא לה"ר השקולה כע"ז וג"ע
וש"ד וכל הכועס כאלו עע"ז וכן מי שיש בו גסות
הרוח. ובהנה רבות בגמרא. ות"ת כנגד כולן כמארז"ל
ויתר הקב"ה על ע"ז וכו'. ולכן סידרו בק"ש שעל
המטה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד וכו'. מלבד שעפ"י
הסוד כל הפוגם באות יו"ד של שם הוי' כאילו נתחייב
סקילה והפוגם באות ה"א כאילו נתחייב שריפה ובאות
ויו"ו כאילו נתחייב הרג ובאות ה"א אחרונה כאילו
נתחייב חנק. והמבטל ק"ש פוגם באות יו"ד ותפילין
באות ה"א וציצית באות ויו"ו ותפלה באות ה"א וכו'.
ומזה יכול המשכיל ללמוד לשאר עונות וחטאי' וביטול
תורה כנגד כולן:

31 רבותינו זכרונם לברכה, שהן ממש בעבודה זרה וגלוי עריות
32 ושפיכות דמים, כמו²⁵ העלמת עין מן הצדקה, כמו שכתוב²⁶:
33 "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל גו'", — להימנע מענין
34 של צדקה, ו"בליעל", — אומרים רבותינו ז"ל, היא עובדי עבודה
35 אלקים²⁷ וכו', — הרי שהעלמת עין מן הצדקה נחשבת כמו עבודה
36 זרה; והמספר בגנות חברו, היא לשון הרע, השקולה בעבודה
37 זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים²⁸, וכל הפוגם באלו עובדי
38 עבודה זרה²⁹, וכן מי שיש בו גסות הרוח³⁰, ובהנה רבות
39 בגמרא, — למרות שלגבי העונש אין עבירות אלו דומות לעבודה
40 זרה (עליה מגיע הרי מיתת בית דין, מה שאין כן על עבירות אלו).
41 אך לגבי הפגם הרוחני שהן פוגמות בנפש, הן דומות לחטאים
42 החמורים — עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ותלמוד תורה

אחרונה — של שם הוי', באלו נתחייב חנק; והמבטל קריאת שמע
— פוגם באות יו"ד, ותפילין — המבטל מצות תפילין, פוגם באות
ה"א, — הראשונה של שם הוי', וציצית — המבטל מצות ציצית,
פוגם באות ויו"ו, — של שם הוי', ותפלה — המבטל מצות תפלה,
פוגם באות ה"א — אחרונה של שם הוי', וכו'. — הרי, גם אם לא
עבר על שום עבירות חמורות שיש בהן מיתת בית דין, ישנן גם
עבירות אחרות שעל פי "קבלה" פוגמות בנפש באותה מדה של
העבירות החמורות שיש בהן מיתת בית דין. ולכן על האדם לקבל
על עצמו בקריאת שמע, ד' מיתות בית דין, כדי לתקן את הפגם
שפגם בנפשו. ומזה יכול המשכיל ללמוד — בקשר לשאר עונות
וחטאים, — הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לאיזה אות שייכים —
ובמילא לאיזה מד' מיתות ב"ד" — ובטול תורה כנגד כלן: — הנה

24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מיותר. וי"ל דזהו כבנמשל — ב' הענינים: ה"א תתאה (מל', ארץ), נפח"א (דרים עלי').". 25. הערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כתובות סח, א". 26. ראה טו, ט. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"כ הוא ע"פ גמרא שם וסנה' קיא, ב". 28. הערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ערכין טו, ב". 29. זח"ב קפב, ב. רמב"ם הלכות דעות פ"ב ה"ג. 30. ראה סוטה ה, א. 31. פתיחתא לאיכה רבה
אות ב' (בתחלתה). ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. 32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "השייכות לאגה"ת (שאינן ענינה ב"ה התפללות) — כי קשעה"מ
ענינה גם חשבון הנפש ותשובה (ראה ג"כ ח"א ספ"ז)". 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע שמביא כאן — ובב' הפעמים — הוי' שבמילואו
בגמ' נד. [בסידורו — מובא בלא מילין]."

1 מכל זה יכול האדם להגיע ל"לב נשבר", בהתבוננותו בדעתו בפגם
2 שפגם גם על ידי חטאים אחרים (ולא רק על ידי חטא שיש בו כרת
3 ומיתה בידי שמים). זהו הדבר השני המביא ל"תשובה תתאה" –

4 ה"לב נשבר" שיש לו, השובר ומסיר את "רוח הטומאה" וה"סטרא
5 אחרא", וממילא אפשר לו אז לחזור בתשובה ב"אמת", בחרטה על
6 העבר וקבלה טובה על להבא.

יום שבת קודש כ"ח תמוז

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' צח, פרק ח. והנה... עד עמ' 196, למלא וכו'.

7 **פֶּרֶק ח** בפרק הקודם, פרק ז', הסביר רבנו הזקן שני דברים המהווים הדרך
8 האמיתית והישרה להגיע ל"תשובה תתאה": – ההתבוננות ברחמנות הגדולה
9 שעל נשמתו (ועל מקור נשמתו); – וחשבון הנפש והתעמקותו בענין גלות
10 השכינה, שהוא גרם על ידי חטאים; חשבון נפש זה, מביא את האדם להיות
11 בעל "לב נשבר", שיש לו לב

של שם הוי' ובהשפעת שם הוי' על נשמתו, כפי שרבונו הזקן מפרט
מיד: וְלִבְּךָ – מפני שהן באות מדרגה זו, הוי' ג' מדות הַרְחֵמִים מְנַקִּים
כָּל הַפְּגָמִים, וְכִמּוֹ שְׂכָתוֹב²: – לגבי י"ג מדות הרחמים: "נִשְׂאָה עֵוֹן
וְפָשַׁע וְנִקָּה", וְשׁוֹב אֵין יִנִּיקָה לְחַיִּיצוֹנִים – לקליפות, וְהִסְטָרָא
אֲחֵרָא מְהַשְׁפֵּעַת ה"א
תַּתְּאָה, בְּנוֹכַח לְעֵיל –

אגרת התשובה

12 שבור, ובכך הוא שובר את רוח
13 ה"סטרא אחרא".

יש להן יניקה מדה' תתאה של

14 וְהֵנָּה, אֲחֵרֵי הַעֲמָקָת
15 הַדַּעַת כָּל הַנוֹכַח לְעֵיל, 3
16 – ברחמנות הגדולה שעל
17 נפשו האלקית ועל מקורה,
18 ובמה שגרם על ידי חטאים
19 יוכל לִבְקֶשׁ בְּאֵמֶת
20 מַעֲמָקָא דְלִבָּא – מעומק
21 הלב, את הבקשה שבפסוק:
22 "כִּי־בִרְכַּת רַחֲמֶיךָ מִחַח פִּשְׁעֵי
23 וְגוֹ'¹, – זה הרי פסוק בפרק
24 התהלים שאומרים בשעת
25 "תיקון חצות" וגם ב"קריאת
26 שמע שעל המטה",
27 שלפניהם הוא הזמון המסוגל
28 לחשבון הנפש (כפי שאמר
29 לעיל). הרי אחרי חשבון
30 הנפש שלפני תיקון חצות או
31 לפני קריאת שמע שעל
32 המטה, יכול האדם לבקש

פֶּרֶק ח וְהֵנָּה אחרי העמקת הדעת בכל הנ"ל יוכל
לבקש באמת מעומקא דלכא כרוב
רחמין מחה פשעי וכו'. כי אזי תקבע בלבו באמת
גודל הרחמנות על בחי' אלקות שבנפשו ושלמעלה
כנ"ל. ובוה יעורר רחמים העליונים מי"ג מדה'ר
הנמשכות מרצון העליון ב"ה הנרמז בקוצו של יו"ד
שלמעלה מעלה מבחי' ההשפעה הנשפעת מאותיות
שם הוי'. ולכן הוי' ג' מדות הרחמים מנקים כל הפגמים
וכמו"ש נושא עון ופשע ונקה. ושוב אין יניקה
להחיצונים והסט"א מהשפעת ה"א תתאה כנ"ל (ובוה
תשוב ה"א תתאה למקומה להתייחד ביה"ו וד"ל).
וכן ממש למטה בנפש האלקית שבאדם שוב אין
עונותיכם מבדילים וכמו"ש ונקה מנקה הוא לשבים
לרחוץ ולנקות נפשם מלבושים הצואים הם החיצונים
כמו"ש בגמ' מלפפתו וכו', ומאחר שרוח עברה
ותהרהר אזי תוכל נפשם לשוב עד הוי' ב"ה ממש
ולעלות מעלה מעלה למקורה ולדבקה בו ית' ביחוד
נפלא. כמו שהיתה מיוחדת בו ית' בתכלית היחוד
בטרם שנפחה ברוח פיו ית' לירד למטה ולהתלבש

הרחמים: "וְנִקָּה" – מפרשים חכמינו ז"ל³ – "מִנִּיקָה הוּא לְשִׁבּוֹם",
לְרַחֵץ וּלְנַקוֹת נִפְשָׁם מִלְּבוּשֵׁי הַצּוֹאִים, הֵם הַחַיִּיצוֹנִים –
הקליפות המקיפות את האדם על ידי חטאים ועוונות, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב
בְּמִקְרָא: "מִלְּפָפְתּוֹ וְכוּ'". – העבירה מלפפת ומקיפה את האדם
ונעשית לבוש לאדם החוטא – והכוונה לטומאה של העבירה,
המקיפה את האדם כמו לבוש – והתשובה מנקה אותו מלבושים
צואים אלה. וּמֵאַחֵר שְׂרִיטָה עֲבָרָה וְתַתְּרָם⁵, – הרח"ו של מחילה
וטהרה, עברה את הנפש וטיהרה אותה, אֵין תּוֹכֵל נִפְשָׁם לְשׁוֹב
עַד הַיּוֹ"ט בְּרוּךְ-הוּא מִמֶּשׁ, וְלַעֲלוֹת מַעְלָה מַעְלָה לְמִקְוֶה,
וְלִדְבֶקָה בּוֹ וְתַבְרָךְ בְּיַחְדוֹ נִפְלָא, כְּמוֹ שֶׁהִיָּתָה מִיְחָדָת בּוֹ
וְתַבְרָךְ בְּתַכְלִית יַיְחּוּד, כְּמִרְם שְׂנִיפָחָה בְּרוּחַ פִּיו וְתַבְרָךְ לִירֵד
– לרדת, לְמַטָּה וּלְהַתְלַבֵּשׁ בְּגוֹף הָאָדָם – אז היתה הרי הנשמה

באמת בקשה זו. כִּי אֵין תִּקְבֵּעַ בְּלִבּוֹ בְּאֵמֶת גִּדֹּל הַרְחֵמָנוּת עַל
בְּחִינַת אֱלֻקוֹת שְׂכָנָפְשׁוֹ וְשִׁלְמַעְלָה, – במקור נשמתו, בְּנוֹכַח
לְעֵיל. – בפרק ז' – שהרחמנות היא גם על נפשו האלקית וגם על
מקור נשמתו למעלה. וְכֵן יַעֲוֹרֵר רַחֲמִים הַעֲלִיּוֹנִים מִי"ג מִדּוֹת
הַרְחֵמִים, הַנִּמְשָׁכוֹת מִרְצוֹן הַעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ-הוּא, הַנִּרְמָז בְּקוּצוֹ
שֶׁל יו"ד, – של שם הוי', שִׁלְמַעְלָה מַעְלָה מִבְּחִינַת הַהֲשָׁפָעָה
הַנִּשְׁפָּעֶת מֵאוֹתוֹת שֵׁם הַיּוֹ"ט. – כאמור בפרק הקודם, פרק ז',
ישנן עבירות הפוגמות באות יו"ד של שם הוי' או באות ה"א וכו' –
ועל ידי הפגם, נפסקת ההשפעה משם הוי', שממנה באה חיות
ליהודי, ונמשך ממנה חיות לקליפה' ו"סטרא אחרא". אך בשעה
שהוא ממשיך רחמים העליונים מי"ג מדות הרחמים, שהם באות
מהרצון העליון שלמעלה משם הוי' – בא על ידי כך התיקון באותיות

1. תהלים נא, ג. 2. שלח יד, יח. 3. יומא פו, א. 4. סוטה ג, ב. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "איוב לו, כא. ופי' שההרוח מטטה השחקים מעננים". 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמו במשל – שרוח מפור ומבטל מציאות העננים – כך פעולת התשובה בהעב דפשע וכו'".

1 מאוחדת בתכלית היחוד עם הקב"ה. (וכמו על דרך משל, באדם
2 הנופח ברוח פיו, במרם שיצא הרוח מפיו - הוא מיוחד
3 בנפשו). - כך גם הנשמה לפני שניתנה בגוף האדם באופן של
4 "ויפח", אז היתה הרי מאוחדת בתכלית אתו יתברך, וגם כעת (אחרי
5 התשובה) תהיה שוב
6 מאוחדת בתכלית אתו
7 יתברך. וזו היא תשובה
8 שלמה. - אופן התשובה,
9 שהנשמה תהיה מאוחדת
10 אתו יתברך בתכלית - היא
11 תשובה שלמה. והנה,
12 בחינת יחוד זה - היחוד
13 שהנשמה מתאחדת שוב
14 אתו יתברך כפי שהיתה לפני
15 שניתנה בגוף האדם,
16 ותשובה זו, היא בחינת
17 תשובה עלאה - תשובה עליונה הבאה, שלאחר תשובה תתאה,
18 - לאחר התשובה התחתונה שהתבארה לעיל. וכמו שכתוב בזהר
19 הקדוש ברעיא מהימנא פרשת נשא, דתשובה עלאה היא,
20 דיתעסק באוריתא ברחימו דקדשא בריה הוא וכו', -
21 שתשובה עלילאה היא שיעסוק בתורה מתוך יראה ואהבה להקב"ה
22 כו', דאיהו בן י"ה - בינה וכו' - אז, אומר בזהר שם, הוא זוכה

אגרת התשובה

לאות ו' שהיא בחינת בן י"ה, בינה. בינה שהיא בחינת תשובה
עילאה (שובה של הו"א הראשונה ("עילאה") של שם הוי' המרמות
על מדרגת "בינה") מורכבת מ"בן י"ה" (האותיות שבמלה בינה),
והכוונה היא לאהבה ויראה הנולדות מחכמה ובינה שהן כנגד י"ה
של שם הוי'. (ומעלת בעלי
תשובה על צדיקים
1 גמורים פנה היא, -
2 שלכאורה, הרי ענין לימוד
3 תורה ביראת ה' ואהבת ה',
4 אינו ענין המיוחד לבעלי
5 תשובה, גם צדיקים גמורים
6 לומדים תורה ביראת ה'
7 ואהבת ה', במה, איפוא,
8 מתבטאת מעלתם של בעלי
9 תשובה לגבי צדיקים? - הרי
10 זה, כמו שכתוב בזהר
11 הקדוש פרשת תזריע, דאינון - בעלי התשובה, משכי עליהו
12 - ממשיכים על עצמם, ברעותא דלפא יתיר - ביותר "רעותא
13 דלבא", רצון פנימי של הלב, ובחילא סגי - ביותר כוח, לאתקרבא
14 למלכא וכו'): - להיות קרוב יותר להקב"ה, בכך מתבטאת מעלתם
15 של בעלי תשובה, שהתקרבותם להקב"ה היא ברצון ובתוקף חזק
16 יותר מאשר הדבר בצדיקים גמורים.

7. זח"ג כג, א. 8. קכט, ב.

אגרות קודש

בי"ה, כ"ז תמוז, תשי"ח
ברוקלין.

מרת שושנה תחי'

שלום וברכה! לאחר הפסק ארוך נתקבל מכתבה מט"ו תמוז, ותוכנו אודות כתבת המצבה,
ומבארת אשר ישנו בזה ספור אבות מסבא של הנפטר, אבל אינה מזכירה נוסח הכתבת על מצבת אבי
הנפטר בנו של הסבא, שמוכן שבטח הנפטר לקח חלק בעריכתה, ואם נעשתה ע"פ הספור - ה"ז הוראה
למצבת הנפטר ג"כ. אלא שיש להוסיף, לדעתי, בתוארו של אבי הנפטר "הרה"ח", וכן "הי מגדולי חסידי
אדמו"ר מוה"ר שמואל ואדמו"ר מוה"ר שלום דובער, זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע", וכוונתי בכדי שיזכר שמם
של נשיאי חב"ד נשיאי ישראל במצבה זו, וק"ל.

ויהי רצון שיהיו מכתבי מכאן ולהבא אך בעיניים של שמחה, שמחה שלמה.

בברכה לבשו"ט.

נ.ב. אינה מזכירה במכתבה ע"ד עיניי בריאות שלה ושל ב"ב שי' - ובטח זהו סימן אשר הדברים
בסדר. מובן שנוסח הכתובת - צ"ל דוקא בהסכמתם של יו"ח שליט"א של הנפטר.

ובטח - והוא העיקר - שיתבוננו בענין המצבה, שזוהי מצבת אבן והכתובת חרותה על אבן, אבל
יו"ח הנפטר - ה"ה מצבה חי', ופעולותיהם והנהגתם בחיי היום יומים (לא רק ביום היארצייט וכיו"ב) -
ה"ה כתובת החי' שעל מצבה החי', ובידם, ורק בידם, תלוי הנוסח שלה. ובסגנון חכמינו ז"ל - ברא כרעא
דאבוה.

יום ראשון	יום ראשון	כב תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מטו"מ, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קוֹרֵקוּ. תנאי: פרק ה. והנה . . . כדלקמן.			

אאמו"ר אמר: א חסידישער ווארט מאכט קלאָר די קאַפּ און ריין די האַרץ. א חסידישע הנהגה טובה מאַכט ליכטיג אין שטוב. א חסידישער ניגון שטאַרקט די תקוה ובטחון בריינגט שמחה און שטעלט אוועק די הויז מיט דער הויז געזינד אין קרן אורה.

אָדנִי אָבִי מוֹרִי וְרָבִי [הַרש"ב] אָמַר: פֿתָּגָם חֲסִידֵי מִבֵּיא ל'רֹאשׁ צִלּוּל' וּמִנְקָה אֶת הַלֵּב. הִנֵּהגָה טוֹבָה חֲסִידִית עוֹשֶׂה אֹרֶךְ בְּבֵית. נִגּוֹן חֲסִידִי מַחֲזִק אֶת הַתְּקוּהָ וְהַבְּטָחוֹן, מִבֵּיא שְׂמִיחָה וּמַעֲמִיד אֶת הַבֵּית וְאֶת בְּנֵי הַבֵּית בְּקֶרֶן אֹרֶחַ.

יום שני	יום שני	כג תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מטות־מסעי, שני עם פירש"י. תהלים: קח־קִיב. תנאי: פרק ו. אמנם . . . צו לי"ח.			

פֿאַשֶׁר מִטּוֹת וּמִסְעֵי נִפְרָדוֹת, קוֹרִין - בְּמִנְחַת שַׁבָּת, ב', ה' - לָלוּי עַד סוֹף כָּל הַמִּסְעוֹת.

יום שלישי	יום שלישי	כד תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מטות־מסעי, שלישי עם פירש"י. תהלים: קִיג־קִיח. תנאי: והנה יעקב . . . נאמר וכו'.			

מִפֿתַּגְמֵי הַצ"צ: א פֿנימִי אִיז, אַז בעטען א ברכה אויף עבודה אִיז דאָס אַל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי הַבַּל, און עס דאַרף זיין תִּכְבֵּד הָעֲבוּדָה עַל הָאֲנָשִׁים.

מִפֿתַּגְמֵי הַצ"ח צִדְקָה: "פֿנימִי" הוּא - שְׁלִבְקֵשׁ בְּרָכָה עֲבוּר 'עֲבוּדָה' הָרִי זֶה "אַל יִשְׁעוּ בְּדַבְרֵי הַבַּל", וְנִחוּץ שִׁיחֵיהָ "תִּכְבֵּד הָעֲבוּדָה עַל הָאֲנָשִׁים".

יום רביעי	יום רביעי	כה תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: מטות־מסעי, רביעי עם פירש"י. תהלים: קִיט, אשרי . . . מצותך מאד. תנאי: פרק ז. ואולם . . . צו ונדכה כו'.			

אין חסידות אִיז פֿאַראַן צוויי זייער כאַראַקטעריסטישע אויסשפּראַכען: (א) א איד דערקענט גטליכקייט און פֿילט די איבערנאַטירליכקייט און בעדאַרף אויף דעם קיין באַוויזען ניט האָבען. (ב) א איד ניט ער וויל און ניט ער קען זיין אָפּגעריסען פון גטליכקייט.

דער אמת אִיז אַז די צוויי אויסשפּראַכען זיינען איין זאַך: א איד דערקענט גטליכקייט און פֿילט דעם למעלה מן הטבע, דערפֿאַר אִיז ניט ער וויל ניט ער קען זיין אָפּגעריסען פון גטליכקייט.

בחסידות יש שני בטויים מאד אפיניים: (א) יהודי מכיר באלקות וחס את העל טבעי ואינו זקוק לשום הוכחות על כך. (ב) יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות מנתק מאלקות. האמת היא, ששני הבטויים חד הם: יהודי מכיר באלקות וחס את הלמעלה מן הטבע, לכן אינו רוצה ואינו יכול להיות מנתק מאלקות.

ה'תש"ג

כו תמוז

יום חמישי

יום
חמישי

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: והאיך . . . בתשובה כנוודע.

אין לערנען איז די איבערגעגעבענקייט פון מענטשען צו א זאך, וועלכע ער וויל פארשטיין און פארשטייט. אין דאוונען איז די איבערגעגעבענקייט צו העכער ווי פארשטאנד.

אין לערנען תורה פילט זיך א איד ווי א תלמיד בא א רבי'ן, אין דאוונען – ווי א קינד בא א פאטער.

בלמוד – התמסרות האדם היא לדבר שהוא חפץ להבין, ומבין. בתפלה – ההתמסרות היא אל הנעלה מההבנה.
בלמוד תורה מרגיש יהודי עצמו כתלמיד בפני רבו, בתפלה – כבן אצל אביו.

ה'תש"ג

כז תמוז

יום ששי

יום
ששי

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, ששי עם פירש"י.
תהלים: כקלד.
תניא: ואף מי . . . כנגד כולן.

אחד מהעלויים המפרסמים, בעל פשרון גדול ועמקן נפלא, בא לליאזנא ושקד בלמוד החסידות, ובגדל בשרונותיו רכש לו במשך זמן קצר ידיעה גדולה ורחבה בתורת החסידות. ביחידות הראשונה שנכנס לרבנו הזקן שאל: רבי, מה חסר לי? ויענהו רבנו הזקן: אין חסר לך מאומה, כי ירא אלקים אתה ולמדן, רק צריך אתה להוציא את החמץ שהוא הישות וגסות הרוח, ולהכניס מצה שהוא בטול. וכלי שנשתמש בו בישות, שנדמה לו שהוא אור, כגון שפודין, שדוחקין רגלי השכינה, דאין אני והוא יכולין לדור, צריך לבון. והלבון הוא עד שיהיו הניצוצות דהברורים נתזין ונכללין בהאור האמתי.

ה'תש"ג

כח תמוז

שבת

שבת
קודש

מברכים ראש חודש מנחם אב. אמירת כל התהלים בהשפחה. יום התועדות.
הפטורה: שמעו – אלקיך יהודה. אם תשוב – ובו יתהלל.
שיעורים. חומש: מטות-מסעי, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: פרק ח. והנה . . . למלכא וכו'.

לכל אחד מהרביים [=האדמו"רים] היו מאמרים קבועים ביחוד בשביל זה (לטהר אור העולם), אשר פעם בשנים או בשלש שנים היו חוזרים עליהם ברבים. אחד ממאמרי רבנו הזקן – "החלצו" שב"לקוטי תורה" בלי ההגהות. אחד ממאמרי אדמו"ר האמצעי – "יפה שעה אחת", ותכנו עשרה פרקים הראשונים דדבור המתחיל "הנה כל אחד ואחד אומר אלקי נשמה" ו[ש] בספר "דרך החיים". אחד ממאמרי ה"צמח צדק" – "מה טבו" שב"לקוטי תורה". אחד ממאמרי אדני אבי מורי ורבי [מהר"ש] – "מי כמוכה באלים". אחד ממאמרי אדני אבי מורי ורבי [הר"ב] – "וידעת היום", מאסקווא רנ"ז.

כל דאלים גבר

יום ראשון כ"ב תמוז ה'תשע"א

הרמב"ם כאן שהקודם ותופס, האשה או הכהנים, אין מוציאין מידו.

והנה, במקום אחר (הל' טוען ונטען פט"ו ה"ד) כתב הרמב"ם: "שנים שהיו עוררין על השדה – זה אומר שלי וזה אומר שלי ואין לאחד מהם ראייה... מניחים אותה וכל המתגבר ירד בה ויהיה האחר מוציא מידו ועליו הראייה...". וה'משנה למלך' שם מציין לדברי הרמב"ם כאן, בהל' ערכין, ומסיק שהקביעה "כל דאלים גבר" היא טעם הדין שלפנינו שכל הקודם לתפוס בנכסי האשה נעשה מוחזק ואין מוציאין מידו.

והחידוש הוא שבדין זה של שדה האשה, הספק למי שייכת השדה אינו מתעורר בעקבות טענות הצדדים אלא זהו ספק בדין (האם פדיון הבעל נחשב פדיון), ובכל זאת פוסק הרמב"ם ש"כל דאלים גבר".

הלכות ערכין וחרמין פרק ד, הלכה כב: האשה שהקדישה שדה אחותה, וגאלה בעלה מיד ההקדש, והניע היובל והיא תחת יד הבעל – הרי הדבר ספק אם תחזור לאשה או תצא לבתניהם. לפיכך, קדמה האשה והחזיקה בה אחר היובל – אין הכהנים יכולין להוציא מידה. וכן אם קדמו הכהנים והחזיקו בה – אינה יכולה להוציא מידם.

מקור הדין הוא במסכת ערכין (כה, ב) שם מסתפקת הגמרא לגבי אשה שהקדישה שדה מלוג – מי יפדה את השדה מיד ההקדש שלא תצא לכהנים ביובל (אם היא אינה יכולה לפדות): האם הבעל יפדה או אולי הבן? והגמרא משאירה הדבר ב'יתיק'.

לפי זה, אם הבעל פדה מיד הקדש – הספק האם השדה יוצאת לכהנים ביובל נותר בעינו, כי יתכן שאין בידיו כוח לפדות הקרקע ולפעול שלא תצא לכהנים. ועל כך פוסק

אין לשבש את דרכי המסחר

יום שני כ"ג תמוז ה'תשע"א

דרכי המסחר בין בני האדם. אם המוכר יכול לגאול את שדהו בקלות מיד לאחר המכירה – יינעלו שערי המסחר! מי ירצה לקנות שדה, כאשר בכל עת יוכל המוכר להוציאה ממנו? זו הסיבה שצמצמו למוכר את האפשרויות לפדות את השדה: א. לא מאפשרים לו לפדות בשנתיים הראשונות שאחר המכירה (שם ה"ט). ב. אין הוא יכול לפדות בכספים שאינם זמינים אצלו. ג. אין גאולה לחצאין.

מה שאין כן בשדה שהקדיש – הרי, אדרבה, מצוה לפדות מהקדש כל דבר שאינו משמש אותה. ומן הראוי, אם כן, להקל על הבא לפדות מן ההקדש, שיוכל לנצל את האפשרות הזו.

[ערוך השולחן העתיד, יובל סימן לה, טז]

הלכות ערכין וחרמין פרק ה, הלכה ב: רצה האדון למכור שדות... או ללוות בדי לפדות שדה זו שהקדיש – הרשות בידו... וכן אם רצה לגאל חציה – גואל. מה שאין בן המוכר להדיוט. זה חמור בהדיוט מבהקדש.

מוכר שדה אחוזה, אינו יכול למכור מרכושו כדי לגאול את השדה מיד המוכר, וכן אינו רשאי ללוות כסף לצורך זה, ואף אין לו אפשרות לגאול אותה לחצאין (הל' שמיטה יא, יז). שלא כמו בהקדש, כהדגשת הרמב"ם: "זה חומר בהדיוט מבהקדש".

מדוע באמת החמירה התורה עם מוכר שדה אחוזתו, והקשתה עליו את האפשרות לגאול אותה מיד הקונה? מכאן למדים אנו על החשיבות שמייחסת התורה לניהול

כמה שווה מצוה?

יום שלישי כ"ד תמוז ה'תשע"א

אך את מחירו האמיתי של החפץ עליו לשלם אף אם זהו כל רכושו (חלקת יואב דיני אונס ס' ז).

אך לדעת רוב הפוסקים בכל אופן אינו צריך להוציא יותר מחומש, ואת הקושיא הנזכרת מיישבים: הטעם שאין לבזבז יותר מחומש הוא כדי שלא ירד מנכסיו ויצטרך לבריות, וזה שייך כאשר ממון זה מהווה את בסיס פרנסתו (כגון שרוכש בו סחורה וכיו"ב), אך שכיר המתפרנס ממשכורת, ואף אם יוציא את כל שבידו לא ייפגע פרנסתו, צריך להוציא לקיום המצוה את כל המצוי בידו (ביאור הלכה א"ח שם).

ויש חולקים וסוברים שגם שכיר אינו צריך להוציא יותר מחומש, אלא שבכל המצוות הוצאת הממון אינה עצם המצוה אלא הכנה אליה, והנידון הוא עד כמה מחויב להוציא מנכסיו כדי לאפשר את קיום המצוה (כגון לרכוש אתרוג כדי שיוכל לקיים את המצוה), ועל כך נאמר שיעור חומש, אך בפדיון הבן עצם הוצאת הממון היא המצוה, ולכן עליו להוציא כל ממון שיש לו כדי לקיימה (אג"מ א"ח ה' ס' מא).

הלכות ערכין וחרמין פרק ח, הלכה יג: כל המפדו קמונו במצות – אל יפזר יותר מחמש.

בגמרא (כתובות ג, א): "באושא התקינו, המבזבז – אל יבזבז יותר מחומש". ופירש רש"י: "המבזבז – לעניים", היינו לצדקה. אך מהרמב"ם מבואר שהתקנה היא לכל המצוות. וכן כתב הרא"ש (ב"ק פ"א ס"ז) והוסף שאפילו במצוה עוברת (שאם לא יקיימה כעת לא יוכל לקיימה שוב) לא יבזבז יותר מחומש וכן פסק הרמ"א (א"ח ס' תרנ"ו).

אך במקום אחר (קידושין כט) דנו באדם שיש בידו רק חמשה סלעים ולפתחו עומדות מצוות פדיון הבן, ועליה לרגל – איזו מהן יקיים? ולכאורה, אם חמשת הסלעים הם כל רכושו למה לא ייפטר משתי המצוות והרי אין עליו להוציא על אף מצוה יותר מחומש?

יש מתרצים לפי דיוק הלשון "המבזבז...", היינו ששווי האמיתי של החפץ למצוה הוא פחות מכפי שנדרש לשלם עליו ועל כך נאמר שאין לו לבזבז מעל לשווי יותר מחומש מנכסיו,

יום רביעי כ"ה תמוז ה'תשע"א

אין אדם אוסר דבר שאינו שלו

פסלה, אף שהפסול הוא רק אם המלאכה נעשית לרצונו. והמסכך גפנו על תבואת חבירו לא אסרה כי גזירת הכתוב היא "לא תזרע כרמך - ולא של אחר". ובעבודה זרה לא אסר של חבירו, כי בדבר שאינו שלו אין שם 'תקרובת עבודה זרה' עליו. ומבאר הגר"ע איגר (בהגהותיו לש"ע א"ח סי' רנ"ג ס"ב) את מחלוקת הראשונים:

גם הר"ש סובר שאין אדם אוסר של חבירו באיסור של מחשבה, אלא שלדעת התוספות כל מעשה שנדרש לו גם מחשבה או רצון אינו אוסר אם אינו שלו, אבל לדעת הר"ש רק אם עיקר האיסור הוא במחשבה, אינו אוסר שאינו שלו (כמו בעבודה זרה שללא מחשבתו אין כאן עבודה זרה ובשל חבירו אין מחשבתו מועילה), אבל באיסור שעיקרו הוא המעשה ונדרש גם רצונו, אוסר גם בשל חבירו (כמו בפרת חטאת שהמלאכה היא הפוסלת רק שנדרש גם רצון).
וכך גם בכלאים: עיקר האיסור הוא מעשה התערובת, ולכן אלמלא גזירת הכתוב היה יכול לאסור את של חבירו.

הלכות כלאים פרק ה, הלכה ח: אין אדם מקדש דבר שאינו שלו. לפיכך, המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו – קדש גפנו ולא נתקדשה התבואה.

הרמב"ם פוסק כר' יוסי ור' שמעון (כלאים פ"ז מ"ה) שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולכן המסכך גפנו על תבואת חבירו - לא נאסרה תבואת חבירו.

וכתבו התוספות (יבמות מג, ד"ה אין) שרק באיסור התלוי במחשבה, כגון השוחט בהמת חבירו לעבודה זרה (ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"ח ה"א), אינו אוסר את של חבירו, אבל אם האיסור אינו תלוי במחשבה ורצון אלא במעשה (כגון הנותן חלב בתבשיל בשרי של חבירו), אדם אוסר גם במה שאינו שלו. ואף לענין כלאים, אין אדם אוסר תבואה שאינה שלו כי האיסור נקבע במחשבה, כמו ששינוי (כלאים פ"ה מ"ו) שירק הגדל בכרם נאסר בכלאים רק אם בעליו רוצה בקיומו.

אך לדעת הר"ש (כלאים שם) גם בדבר התלוי במחשבה יכול לאסור דבר שאינו שלו, כמו שמצינו (כ"ק נו, א) לענין פרת חטאת (הנפסלת אם נעשית בה מלאכה) שהעושה מלאכה בפרת חבירו

יום חמישי כ"ו תמוז ה'תשע"א

כלאים מבית ומחוץ

איסור כלאים, שהרי "אם השווה את קרויו (שקירה כל הבית - רש"י) אסור". זאת אומרת, אם שני המינים היו בתוך הבית, הדבר אסור.

ויש מי שביאר (משפט כהן סי' מט) שדין כלאים בבית שנוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בדין תרו"מ בבית: לדעת הרמב"ם (הל' מעשר פ"א ה"י), גידולי בית פטורים מתרו"מ מן התורה אבל חייבים מדבריהם, ואילו הראב"ד (שם) פטר לגמרי. ויש לומר שכמו כן חלוקים לעניין כלאים, אך אפשר גם לחלק אחרת (משפט כהן, שם): כלאי זרעים אכן אינם נוהגים בבית, שכן נאמר בהם 'שדך', אבל כלאי הכרם נוהגים בבית, כי לא נאמר בהם 'שדך' אלא 'כרמך'.

הלכות כלאים פרק ז, הלכה יח: בית שחציו מקדש וחציו אינו מקדש, ונפנים נטועות בצד זה – מתר לזרע ורקות בצד האחר; שחרי פי תקרה באלו ירד וסתם, ונעשה ביניהן כמחיצה. ואם השווה את קרויו – אסור.

נאמר בתורה "שדך לא תזרע כלאים" (ויקרא יט, יט). והירושלמי (עלה א, ב) מבחין בין 'ארץ' ו'שדה'. 'שדה' – ממעט גידולים תחת תקרה ופטר גידולי בית מתרומות ומעשרות שנאמר בהם "היוצא השדה", ואילו ערלה בה נאמר "כי תבואו אל הארץ", ונהגת גם באילן שבבית.

אמנם, אין איסור תורה בזריעת כלאים בבית, כי נאמר בהם 'שדה'. אולם, מדברי הרמב"ם כאן משמע שגם בבית קיים

יום שישי כ"ז תמוז ה'תשע"א

מתי כלאים הם דבר חיובי?

שאינו לחברם. ומוסיף הרקאנטי (משפטים כג, יט) שצמר ופשתים, וכן שור וחמור, רומזים לחדש וגבורה שהן מידות הפכיות שלא מתחברות. וצריך ביאור: הרי בחיבור הפכים יש מעלה נפלאה – ענין השלום, ו"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" (רמב"ם סוף הל' תנוכה) וידוע שלמעלה יש התכללות המדות? ומבאר ה'צמח צדק' (אוה"ת נ"ק עמ' קלב): בקדושה יכולה להיות התכללות של מידות מנוגדות, כי "הכל הוא מין אחד – הביטול וההכנעה אליו יתברך", אבל בעניני העולם אין מידה אחת נותנת מקום למידה שונה ונוגדת לה.

וזה ההבדל בין כלאי בהמה וזרעים לכלאי בגדים: כלאי בהמה וזרעים נועדו "להוליד מינים זרים משונים בתולדות", וזהו בניגוד לרצון הבורא ובין בעניני העולם ובין בדברי מצוה וקדושה אסור לבטל את הגדרים שקבע הקב"ה,

הלכות כלאים פרק י, הלכה לב: האבנט שהוא בלאים; ולא התירו בו אלא בשעת עבודה, שהיא מצות עשה, כפיצית.

כלאי בגדים הותרו בעבודת בית המקדש ובמצוות יציאת ומדוע בכלאי בהמה וכלאי זרעים לא מצאנו שיהיו מותרים במצוה או בקדשים?

והביאור: בטעם האיסור של כלאי בהמה וכלאי זרעים כתב הרמב"ן (קדושים יט, יט), שהקב"ה ברא את בעלי החיים ואת הצמחים "ונתן בהם כח התולדה כדי שיתקיימו המינים... וצוה שיוציאו למיניהם ולא ישתנו לעד". וכאשר האדם מערב שני מינים, הרי הוא "משנה ומכחיש במעשה בראשית".

והנה, כתב רבינו בחיי (קדושים שם) שכלאים אינם רק עירוב גשמי של שני מינים אלא גם עירוב כוחות עליונים מנוגדים

שענינם ביטול לקב"ה, חיבור שני ההפכים והתכללותם גורם שלום ואחדות ולכן הותרו כלאי בגדים בציצית ובמקדש.

(לקוטי שיעור כט, עמ' 122)

אבל בכלאי בגדים שהצמר והפשתים נשארים במציאותם והחיסרון הוא שהכוחות העליונים שבהם מנוגדים זה לזה ואין חיבורן עולה יפה, הדברים אמורים בעניני העולם שאין בהם "ביטול והכנעה אליו יתברך", אבל בעניני מצוה וקדושה

שבת קודש כ"ח תמוז ה'תשע"א

ספק מתנות עניים

העני יצטרך להפריש מכך תרומות ומעשרות, אבל הפסוק 'תעזוב' הנאמר בפרשת לקט, מחדש שגם על ספק לקט חל דין לקט, וכשם שלקט ודאי פטור מתרומה, גם לקט זה שנוצר על ידי הספק פטור מתרומה. ולכן מביא הרמב"ם כאן פסוק זה דווקא.

אמנם בזרעים שנגררו על ידי הנמלים אי אפשר ללמוד זאת מהפסוק 'תעזוב', המדבר דווקא בספק שקול. ואילו בזרעים שנמצאו בחורי הנמלים, כיון שרוב הזרעים אינם לקט והולכים אחר הרוב, יש להניח שאינם לקט. ועל כך נתחדש שמכל מקום יש להניחם לעניים מדין 'עני ורש הצדיק' אלא שמאחר והעני מחזיק בהם רק מספק, עליו להפריש מהם תרומות ומעשרות.

(משנת יעבץ י"ד ס' יח, א"ב)

הלכות מתנות עניים פרק ד, הלכה ו: ספק מתנות עניים – לעניים; שְׁנֵאֲמָר: תַּעֲזֹב – הִנֵּחַ לַפְּנִיָּהֶם מְשֻׁלָּךְ.

להלן (ה"ט) פסק הרמב"ם שזרעים שנגררו על ידי הנמלים לחוריהן ואין ידוע אם הן משל בעל הבית או משל הלקט השייך לעניים – הרי הן של עניים. ובגמרא (חולין קל"ד, א) נלמד דין זה מן הכתוב "עני ורש הצדיק" – הצדיקהו במתנותיו, היינו שבמקום ספק יש להכריע לטובת העני.

ומדוע כאן הביא הרמב"ם פסוק אחר?

אלא שכל אחד משני הפסוקים מלמד דין שונה:

הפסוק "עני ורש הצדיק" מלמד כי בשונה משאר דיני ממונות אשר 'המוציא מחברו עליו הראיה', במתנות עניים העני מוציא מבעל הבית גם בספק ואם כן, כיון שאין זה לקט ודאי,

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח תמוז, תשי"ח

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה יעקב יוסף שי' שו"ב

שלום וברכה! במענה למכתבו מכ"ג תמוז.

במ"ש אודות להגיש עוד פעם בקשה בהנוגע לברגרשאפט, בכלל נכון הדבר, אבל ע"פ המובא בדברי רז"ל אין הזמן גרמא בתחלת ח' מנ"א כ"א ביום או לאחר ט"ו באב.

במה שמוזכר חדש חשון, כמדומה שאין נוהגים בתוככי אנ"ש לעשות חתונה בחדש זה.

לפלא שאין מזכיר דבר ממסירת הפ"ש מכאן בתוככי אנ"ש דלונדון, והרי מדובר כ"פ וגם בכמה סיפורי חסידים, שבנסיעה כנסיעתו לכאן - צריך להשתדל ביותר שתהי' בזה גם תועלת הרבים, ובפרט שבנדון ידי' הרי אין זקוק בזה להתשדלות וליגיעה גדולה, שהרי עריכת התועדות ולבוא למסור נקודות ממה שנדבר במאמר ושיחות - אין בזה יגיעה כלל, ואדרבה משביע רצון ושל נה"ב ג"כ, שהרי סו"ס לאחר כמה שנים שנמצאת ביחד עם נה"א אי אפשר שלא יפעול עלי' עצם השכנות. ובפרט כשכל אחד לפי מעמדו ומצבו משתדלת נה"א שבו בהנוגע לנה"ב שבו, וביחוד בתוככי תלמידי התמימים, ויהי רצון שיבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה לבשו"ט

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – כ"ב כ"ח תמוז ה'תשע"א

יום ראשון כ"ב תמוז ה'תשע"א

הלכות ערכין וחרמין

פרק שני

1. **א.** האומר: ערף ידי או ערף עיני או רגלי עלי, או שאמר: ערף יד זה² או עינו עלי – לא אמר כלום³. ערף לבי או כבדי עלי, או ערף לבו של פלוני או כבדו עלי – נותן ערף פלוני⁴. וכן כל איכר שאם ינטל מן החי ימות, אם אמר ערפו עלי – נותן ערף פלוני.
2. **ב.** אמר: חצי ערפי עלי – נותן חצי ערפו. ערף חצי עלי – נותן ערף פלוני⁵; שאי אפשר שינטל חצי ויחיה⁶.
3. **ג.** האומר: דמי ידי עלי, או דמי יד פלוני עלי – שמין אותו כמה הוא שנה ביד וכמה הוא שנה בלא יד ונותן להקדש⁷. כיצד? אם נמכר הוא פלוני – [יהיה] שנה חמשים; ואם ימכר חוץ מידו, שתשאר ידו זו לבעליו ולא יהיה ללוקח כה כלום⁸ – שנה ארבעים. נמצא זה יתחייב לשלם להקדש עשרה⁹. וכן כל פיוצא כזה.
4. **ד.** האומר: דמי ראשי או כבדי עלי, או דמי ראשו של פלוני או לבו או כבדו עלי – נותן דמי פלוני. וכן האומר: דמי חצי עלי – נותן דמי כלו. אבל האומר: חצי דמי עלי – נותן חצי דמי.
5. **ה.** האומר: משקלי עלי, או משקל פלוני עלי – נותן

- מִשְׁקָלוֹ. אם כסף – כסף, אם זהב – זהב, כמו שפרש. אמר: 22 משקל ידי או רגלי עלי – רואין כמה היא ראויה לשקל ונותן ממון שפרש¹⁰. עד היכן היא היד לענין זה? עד האציל¹¹. והרגל? עד הארכבה¹². לפי שבגדרים הולכין אחר לשון בני אדם¹³.
- ו. האומר: קומתי עלי כסף או זהב – נותן שרכיט¹⁴ שאינו נכסף¹⁵ מלא קומתו ממין שפרש. אמר: מלא קומתי עלי – נותן אפלו שרכיט שנכסף¹⁶ ממין שפרש.
- ז. האומר: משקלי עלי, ולא פרש מאי זה מין, אם היה עשיר ביותר ונתפון¹⁷ למתנה מרבה – נותן משקלו זהב. והוא הדין באומר: משקל ידי או רגלי או קומתי, ולא פרש מאי זה מין – נותן זהב. ואם אינו מפלג בעשירות – נותן משקלו או משקל ידו מדברים שדרכן להשקל באותו מקום, אפלו פרות¹⁸. וכן נותן שרכיט מלא קומתו אפלו של עץ¹⁹. הפל לפי ממונו ודעתו²⁰.
- ח. האומר: עמדי עלי, ושיבתי עלי, או מקום ושיבתי עלי, או רחבי עלי, עבדי עלי, הקפי עלי – כל אלו ספק, ומביא לפי ממונו, עד שיאמר: לא כף נתפונתי²¹. ואם מת – יתנו חיוורשים פחות שבלשונות²².
- ט. האומר: הרי עלי מטבע כסף – לא יפחת מדינר כסף²³. מטבע נחשת – לא יפחת ממעה כסף²⁴. הרי עלי ברזל – לא יפחת מאמה על אמה לכולה עורב²⁵ שהיה למעלה בגג ההיכל²⁶, כמו שיתבאר במקומו²⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) החילוק בין המעריך אבר רגיל למעריך אבר שיש בו נשמה, וההבדל בזה בין ערכין לדמים, האומר משקלי עלי ולא פירש מאיזה מין משקל נדר, לשכת חשאים ולשכת כלים שבמקדש מה היו משמשות, אם משנים מקדשי בדר הבית לקדשי מזבח או להפך. (2) של אדם זה. (3) והטעם מפורש שם ד. שנאמר "בערךך" ולא נאמר "בערך", ללמדך ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך אברים. (4) כל אלה הם אברים שהנשמה תלויה בהם והתורה אמרה: "בערךך נפשות" תלה הכתוב ב"נפש". (5) חצי גופי. ואין זה גרוע מערך לבי או ערך כבדי. (6) הדמים – המשתלמים לפי שווי האדם ולא לפי שנותיו – אינם כערכים. (7) שלא יעשה בה מלאכה לרבו שני אלא לרבו ראשון. (8) אבל אין שמין אותו "אומד של נזקין", לומר כמה הוא יפה כשנקטעה ידו, וכמה היה שווה בשתי ידיו שלימות, שמי שנקטעה ידו אין שמין אותו אלא בזול, לפי שרואים אותו מזולזל, וזה שאמר: דמי ידי עלי, הרי לא נקטעה ידו, לפיכך, אין שמין אותו אלא כאמור לעיל. (9) ואין אומרים ימלא כלי מים ויכניס ידו בנחת ואחרי כן ישקול את המים שיצאו מהכלי, כי אין לדמות משקל מים כמשקל בשר ועצמות וגידים. (10) מרפק. (11) הברך, פרק הרגל שבין השוק והיך. (12) אבל בעניינים אחרים אין יד נקראת אלא עד הפרק, שהוא מקום חיבור כף היד והזרוע. (13) מקל. (14) מעצמו, שהוא עבה, כקומתו, שהיא ניצבת מעצמה ואינה נכפפת. (15) הואיל והוסיף תיבת: מלוא, לא נתכוון זה אלא להודיע, שאין דעתו אלא למידת גובה קומתו ולא לעובי. שעלינו לדייק בכל לשון יתירה ולפרשה כראוי. (16) בכל הדפוסים שלפנינו כתוב: "ונתכוון", לפיכך סובר ה"כסף משנה" לפרש כוונת רבינו לומר, שלא הממון עצמו קובע – אלא הוא אדם חשוב ועשיר או להיפך אלא אופיו ונדבת ליבו. שאם הוא קמצן, אפילו הוא עשיר לא נתכוון למתנה מרובה, ודינו כדון עני, חשב עליו לאמוד את דעתו, שאם הוא נדיב, וודאי נתכוון למתנה מרובה. וזה שדקדק רבינו "ונתכוון למתנה מרובה" שיודעים אנו כי לכך נתכוון. (17) ואפילו בצלים. (18) נלמד מדרן משקלי עלי. (19) רוחב לבו ונדיבותו. (20) שיהיה כל כך רב עד שידע בוודאי שלא לכך נתכוון. (21) כי ביחס אל הנדר עצמו יש כאן שאלת איסור, שלא יעבור על "לא יחל דברו" וכבר אמרנו "סתם נדרים להחמיר". אבל לגבי חיוורשים אין שאלת איסור, שהרי הם לא נדרו, אלא שאלת ממון בלבד, וספק ממון להקל. (22) ודווקא כשהזכיר מטבע. (23) יביא נחושת בשווי מעה כסף. (24) טס של ברזל חד כמין סייף, גבהו אמה היה מתוח על גבי מעקה ההיכל סביב כדי שלא ינחו עליו העופות ויטנפוהו. "כלה עורב" – שמכלה העורבים משם. (25) שבמקדש. (26) ולא ביאר רבינו דין האומר: הרי עלי מטבע זהב, בעוד שהמשנה במנחות אומרת: "לא יפחות מדינר זהב"? ואולי סמך רבינו על מה שכתב בהלכות מלווה

1 י. האומר: הרי עלי כסף או זהב, ולא הזכיר מטבע - יביא
2 לשון²⁸ של כסף או של זהב. יהיה משקלה עד שיאמר: לא
3 לכה נתכוננתי. וכן אם פרש המשקל ושכח כמה פרש - יביא
4 עד שיאמר: לא לכה נתכוננתי²⁹.
5 יא. אחד האומר: דמי עלי או דמי פלוני עלי, או האומר:
6 הרי עלי מנה או חמשים או כסף או זהב - הכל הן
7 הנקראים חבי דמים. והדמים והערכין - לבדק הבית, כמו
8 שבארנו.
9 יב. שתי לשכות³⁰ היו במקדש: אחת - לשפת חשאים,
10 ואחת - לשפת הפלים. לשפת חשאים - יראי חטא נותנין
11 לתוכן בחדשי³¹, ועניים בני טובים³² מתפרנסים ממנה
12 בחדשי³³. לשפת הפלים - כל מי שהתנדב פלי זורקו
13 לתוכה, ואחת לשלשים יום הגזברין פותחין אותה. כל פלי
14 שנמצא בו ערך לבדק הבית - מניחין אותו, והשאר נמכרין
15 ודמייהו נופלין ללשפת בידק הבית.
16 יג. הצרכו לקדשי מזבח³⁴ ולא הספיקה להן תרומת
17 הלשכה³⁵ - מוציאין את הראוי להן מקדשי בידק הבית; אבל
18 אם הצרכו לבדק הבית ולא מצאו בלשפת בידק הבית דבר
19 המספיק להן - אין מוציאין הראוי להן מקדשי המזבח³⁶.

פרק שלישי

21 א. המעריך את הפחות מכן עשרים, ולא עמד בדין עד
22 שהיה יתר על עשרים - אינו נותן אלא ערך פחות מכן
23 עשרים; שאין הערך אלא בזמן הערך, לא בזמן ההעמדה
24 בדין.
25 ב. כל הערכין הקצובין בתורה הן שנותן המעריך אם היה
26 עשיר; אבל אם היה עני ואין ידו משגת - נותן כל הנמצא
27 בידו, אפלו סלע אחד, ונפטר; שנאמר: ואם מן הוא
28 מערכך, על פי אשר תשיג יד הנדר.
29 ג. ומנן שהוא נותן אפלו סלע אחד אם אין לו אלא סלע
30 אחד? שנאמר: וכל ערכך יהיה בשקל הקדש. הא למדת,
31 שאין בערכין פחות מסלע, ולא יותר על חמשים.

32 ד. הרי שלא נמצא בידו אפלו סלע - אין לוקחין ממנו
33 פחות מסלע, אלא ישאר הכל עליו חוב, ואם מצאה ידו
34 והעשיר - יתן ערך שלם הקצוב בתורה.
35 ה. עשיר שהעריך והעני, או שהעריך כשהוא עני והעשיר
36 - הרי זה חייב בערך עשיר. אבל אם העריך כשהוא עני
37 והעשיר וחרו והעני - נותן ערך עני.
38 ו. עשיר שאמר: ערכי עלי, או ערך פלוני, ושמע העני
39 ואמר: מה שאמר זה עלי - הרי העני חייב בערך עשיר,
40 שהוא ערך שלם. אבל עני שהעריך את העשיר ואמר: ערך
41 זה עלי - אינו חייב אלא בערך עני, שהוא כפי אשר תשיג
42 ידו.
43 ז. מה בין החייב בערך עני להחייב בערך עשיר, שהוא
44 הערך הקצוב בלו? שהחייב בערך עני שלקחו ממנו כל מה
45 שידו משגת, אפלו סלע אחד, ואחר כך העשיר - אינו חייב
46 לשלם; ואם היה חייב בערך עשיר - ישאר שאר הערך עליו
47 עד שיעשיר וישלים הערך שעליו.
48 ח. המקדש את הערך ואמר: ערכי עלי חמשים סלעים, או
49 ערך פלוני עלי שלשים סלעים - אינו נדון בהשג יד, אלא
50 לוקחין כל הנמצא בידו, והשאר עליו חוב עד שיעשיר
51 ויתן.
52 ט. וכן האומר: דמי עלי, או דמי פלוני עלי - אינו נדון
53 בהשג יד. שחייב דמים הרי פרושו נדרן, והרי הן כמי
54 שאמר: מנה עלי הקדש, שהוא חייב לתן מנה גמור.
55 י. האומר 'הרי עלי ערך' סתם, ולא פרש - אינו כמפרש
56 שלשת שקלים, אלא נדון בהשג יד כשאר המערכין.
57 יא. האומר: ערכי עלי, וחרו ואמר: ערכי עלי, והיו בידו
58 עשר סלעים, ונתן תשע לשניה וסלע לראשונה - יצא ידי
59 שתייהן. שהערכין לאו כחובות הן. שאף על פי שכל מה
60 שבידו משעבד לראשונה, הקדש מאחר שגבה - גבה. אבל
61 אם נתן תשע לראשונה ואחת לשניה - ידי שניה יצא, שהרי
62 כשנתן הסלע לא נשאר בידו כלום והרי אין ידו משגת;
63 ידי ראשונה לא יצא, שהרי כל מה שהיה בידו משעבד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ולוהו פרק כד הלכה יז: "כתב בו (בשטר) מטבע זהב אין פחות מדינר זהב" ואם בשטר שיד בעל השטר על התחונה הדין כן, בהקדש שיפה כוחו לא כל שכן. (28) רצועה ארוכה בדמות לשון. (29) יביא כל כך עד שיוודע בעצמו שלעולם לא לכה נתכוון. (30) חדרים. (31) בסתר, "קול דממה דקה" מתרגם יונתן: קל דמשבחין בחשאי. (32) נכבדים ומיוחסים. (33) "שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו ... הנותן צדקה לעניים ולא ידע למי נתן ולא ידע העני ממי לקח, שהרי זו מצוה לשמה כגון לשכת חשאים שהייתה במקדש". (34) להקריב קרבנות על המזבח. (35) כסף השקלים שבלשכה, הנועד מתחילה לקניית קרבנות. (36) מתרומת הלשכה המיועדת לקדשי מזבח. והראב"ד חולק, ולדעתו שלוש לשכות היו שם, אחת לשכת בידק הבית, ששם היו נותנים הכסף לצרכי בידק הבית, ומכסף זה אסור היה לקחת לקדשי מזבח, כמו ששינו: "אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בידק הבית אין משנים אותם מקדושה לקדושה" ואחת - לשכת התרומה, שהייתה מיועדת לקדשי מזבח, ואין מוציאים ממנה לקדשי בידק הבית. ואחת - "לשכת הכלים" משותפת לשניהם, שכל כלי הראוי למזבח היו נוטלים ממנה ושאר הכלים שהיו בלשכה זו היו נועדים לבדק הבית. וכך הייתה עשויה על תנאי זה מתחילתה, ומתוך שרוב כליה היה מיוחדים לצרכי בידק הבית הייתה נקראת: לשכת בידק הבית. ורבינו מפרש דברי המשנה בתמורה לב. שקדשי בידק הבית אין משנים אותם מקדושה לקדושה, הכוונה, "שאם הקדיש דבר לבדק ההיכל אין משנים אותו לבדק המזבח". (1) קביעת סכום הערך לפי זמן הערך לא לפי שעת ההעמדה בדין, תנאי הישג יד בערכין, המפרש סכום הערך אם נידון בהישג יד, המפריש ערכו או דמיו ונגבבו, כיצד ממשכנים חייבי ערכים ודמים ומה משאירים להם, שאין להקדש אלא מקומו ושעתו.

זאת, אם ימתינו בה לאטלס, משפחת עשרה; ומרגלית זו, 43
אם מעלין אותה למקום פלוני, תשוה ממון רב, וכאן אינה 44
שנה אלא מעט - אין שומעין להן. אלא כיצד עושין? 45
מוכרין הכל במקומו ובשעתו כמה שהוא. שנאמר: ונתן 46
את הערף ביום ההוא קדש לה' - לרבות כל דבר של 47
הקדש שאין מפרנסין אותו ואין ממתינין בו לשוק ולא 48
מוליכין אותו ממקום למקום. אין להקדש אלא מקומו 49
ושעתו. 50

כ. במה דברים אמורים? במטלטלין ועבדים; אבל 51
הקרקעות - מכרין עליהם ששים יום ורצופים בבקר 52
ובערב ואחר כך מוכרין אותם. 53

פרק רביעי

א. שדה שירשה אדם ממורישו - היא הנקראת שדה 54
אחזה. ושדה שלקחה או זכה בה - היא הנקראת שדה 55
מקנה. והמקדיש שדה אחזה - מודדין אותה, וערפה הוא 56
הערף הקצוב בתורה. 57

ב. וכמה הוא? כל מקום שראוי לזרע בו חמר שעורים, 58
ויזרענו ביד ולא יקרב וזיעתו ולא ירחק אותה - ערכו 59
חמשים שקלים לכל שני יובל. ואין שנת יובל מן המנין. 60
ואחד המקדיש שדה טובה שאין בכל ארץ ישראל כמותה, 61
או שדה רעה שאין כמות לרע - כנה מעריכין אותה. 62

ג. כבר בארנו בהלכות שקלים, שהשקל האמור בתורה 63
הוא הנקרא סלע בלשון חכמים. והגנה האמורה בתורה - 64
היא המעה בדברי חכמים. והוסיפו על השקל ועשו אותו 65
סלע. והסלע ארבעה דינרין. והדינר שש מעין. והמעה שני 66
פונדיונין. נמצא לכל שנה סלע ופונדיון. שאף על פי 67
שהסלע שמונה וארבעים פונדיונין, כשיתן פונדיונות לקח 68
סלע מן השלחני - נותן תשעה וארבעים. 69

ד. החמר הוא הכר, והוא שני לתבין. והלתך חמש עשרה 70
סאין. נמצא החמר שלשים סאה, שהן עשר איפות. כל 71
שלש סאין - איפה. וכבר בארנו בהלכות שבת, שהמקום 72
שיש בשבורו חמשים אמה על חמשים אמה הוא בית סאה, 73
והוא מזרע סאה. נמצאת למד, שהמקום שישי בשבורו 74
חמשה ושבועים אלה אמה, שהוא ברבוע מאתים ארבע 75
ושבועים אמות על מאתים ארבע ושבועים אמות בקרוב, 76
הוא בית כר, והוא זרע חמר שעורים. 77

ה. כיצד דרך החשבון בערכי שדות? הרי שהקדיש שדה 78
אחזה, ונשאר ליובל שמונה שנים, חוץ משנת היובל 79
שאינה בחשבון כמו שבארנו, כל הרוצה לפדותה מיד 80
הקדש - נותן לכל זרע חמר שעורים שמונה סלעים ושמונה 81
פונדיונות. ואם רצו הבעלים לפדותה - נותנין עשר סלעים 82
פונדיונות. ואם רצו הבעלים לפדותה - נותנין עשר סלעים 83

לראשונה, וכשנתן התשע נשאר לו סלע, והרי לא נתן כל 1
מה שידו משנת. לפיכך ישאר עליו שאר ערף ראשון עד 2
שיעשיר וישראלים. 3

יב. האומר: שני ערכי עלי, ולא היה בידו אלא פחות מכדי 4
שני ערכין - הרי הדבר ספק אם נתפס לשנייה ונתן חצי 5
מה שיש לו לערף אחד וחצי לערף השני ויפטר; או יתן 6
ערף אחד מהן שלם, או כל הנמצא בידו באחד מהן, וישאר 7
הערף האחר עליו חוב עד שיתן אותו בפעירות או בפעירות 8
כפי השג ידו. 9

יג. המפריש ערכו או דמיו ונגבנו או אבדו, אף על פי 10
שלא אמר 'עלי' - חייב באחריותו עד שיגיעו ליד הגזבר; 11
שנאמר: ונתן את הערף ביום ההוא קדש לה' - הרי הן 12
חלין אף על פי שהפרישן עד שיגיעו ליד הגזבר. 13

יד. חייבי ערכין ודמים - ממשכנין אותן, ולוקחין מהן בעל 14
כרחן מה שגדורו. ואין חייבין להחזיר להם המשכונן ביום 15
או בלילה. ומוכרין כל הנמצא להם מן הקרקע ומן 16
המטלטלין, מכסות וכלי תשמיש הפית ועבדים ובהמה, 17
ונפרעין מן הכל. ואין מוכרין לא כסות אשתו ולא כסות 18
בניו, ולא בגדים שצבען לשמן, ולא סנדלים חדשים 19
שלקחן לשמן. וכן המקדיש כל נכסיו - לא הקדיש את 20
אלו. 21

טו. ונותנין לו מכל נכסיו, לזה שיש עליו ערכין או דמים 22
או שהקדיש מנה לבדק הפית ואין לו - נותנין לו תפלין 23
של ראש ושל יד, וסנדליו, וכסא לישב עליו, ומטה ומצע 24
הראויין לו לישן עליהם. ואם היה עני - נותנין לו מטה 25
ומפץ לישן עליו. ונותנין לו מזון שלשים יום, וכסות שנים 26
עשר חדש. לו לבדו, אבל לא לאשתו ובניו, אף על פי 27
שהוא חייב במזונותיהם ובכסותם. ואין נותנין לו אלא כסות 28
הראויה לו. 29

טז. היו עליו כלי משי ובגדים מזקבין - מעבירין אותן 30
מעליו, ונותנין לו כסות הראויה לאיש כמותו. לחל, אבל 31
לא לשבתות וימים טובים. 32

יז. ואם היה אמן - נותנין לו שני כלי אמונות מכל מין 33
ומין. כיצד? אם היה חרש - נותנין לו שני מעצדים ושתי 34
מגרות. היו לו פלים מרבין ממין אחד ומועטין ממין שני 35
- אין מוכרין מן המרבה ולוקחין לו מן המועט, אלא נותנין 36
לו שני פלים מן המרבין וכל שיש לו מן המועט. 37

יח. היה חמר או אפר - אין נותנין לו בהמתו, אף על פי 38
שאין לו מזונות אלא ממנה. היה ספן - אין נותנין לו 39
ספינתו, אלא ימכר הכל. 40

יט. היו בנכסים בהמה ועבדים ומרגליות, ואמרו התגרים: 41
אם ילקח לעבד זה כסות בשלשים, משבח הוא מאה; ופרה 42

1 וְעִשְׂרֵה פוֹנְדִיּוֹנוֹת, לְפִי שֶׁהֵן מוֹסִיפִין חֲמֵשׁ. וְכֵן כָּל חֲמֵשׁ
2 הָאָמוֹר בַּתּוֹרָה, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הֶקְרָן עִם הַתּוֹסֶפֶת חֲמֵשֶׁה,
3 נִמְצָא שֶׁהוֹסִיף רַבִּיעַ הֶקְרָן. וְכֵן אִם פָּדְתָה אִשְׁתּוֹ שֶׁל מְקַדֵּשׁ
4 אוֹ אֶחָד מִיּוֹרְשָׁיו - הָרִי אֵלּוֹ מוֹסִיפִין חֲמֵשׁ.
5 ו. נִשְׁאָר לַיּוֹבֵל אַרְבַּע שָׁנִים - נוֹתֵן הַפּוֹדָה אַרְבַּע סְלָעִים
6 וְאַרְבַּעַת פּוֹנְדִיּוֹנוֹת לְכָל חֶמֶר. וְאִם הִבְעֵלִים פָּדוּ אוֹתָהּ -
7 נוֹתֵן חֲמֵשׁ. וְכֵן לְפִי חֲשׁבוֹן זֶה סְלַע וּפּוֹנְדִיּוֹן לְכָל שָׁנָה.
8 וְאִינוּ נוֹתֵן שָׁנָה בְּשָׁנָה, אֲלָא נוֹתֵן הַכֹּל בְּאֶחָד.
9 ז. נִשְׁאָר בֵּינוֹ וּבֵין הַיּוֹבֵל שָׁנָה - אִינוּ יָכוֹל לִתֵּן סְלַע
10 וּפּוֹנְדִיּוֹן לַפּוֹדָתָהּ; שְׁנָאֹמֶר: וְחֲשַׁב לוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי הַשָּׁנִים
11 הַנוֹתְרוֹת - אֵינָה נִפְדֵּית בְּגִרְעוֹן כֶּסֶף אֲלָא קֹדֶם לַיּוֹבֵל בְּשִׁתִּי
12 שָׁנִים אוֹ יוֹתֵר.
13 ח. נִשְׁאָר בֵּינוֹ וּבֵין הַיּוֹבֵל שָׁנָה וְחֲדָשִׁים, אִם רָצָה הַגּוֹבֵר
14 לַחֲשֹׁב הַחֲדָשִׁים שָׁנָה וְיִתֵּן שָׁנִים שְׁקָלִים וּשְׁנִים פּוֹנְדִיּוֹנִים
15 לְכָל זֶרַע חֶמֶר - הָרִי זֶה מִתֵּר. לְפִי שְׁאִין מִחֲשָׁבִין חֲדָשִׁים
16 לְהַקְדֵּשׁ; שְׁנָאֹמֶר: עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנוֹתְרוֹת - שָׁנִים אִתָּהּ
17 מִחֲשַׁב לְהַקְדֵּשׁ, וְאִי אִתָּהּ מִחֲשַׁב חֲדָשִׁים.
18 ט. לְפִיכָף אֵין רְאוּי לְאָדָם לְהַקְדִּישׁ שְׂדֵהוּ לְפָנֵי הַיּוֹבֵל
19 בְּפָחוֹת מִשְׁתֵּי שָׁנִים. וְאִם הַקְדִּישָׁה - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת. וְאֵינָה
20 נִפְדֵּית בְּגִרְעוֹן כֶּסֶף; אֲלָא אִם רָצָה הַפּוֹדָה לִתֵּן חֲמִשִּׁים
21 שְׁקָל לְכָל חֶמֶר - פּוֹדָה אוֹתָהּ. וְאִם לֹא פָדָא - הָרִי זֶה
22 יוֹצֵאָה לַכֹּהֲנִים בַּיּוֹבֵל, כְּמוֹ שִׁתִּיבָאָר.
23 י. הַקְדִּישׁ שְׂדֵהוּ בְּשָׁנָה הַיּוֹבֵל עֲצָמָה - אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת. וְכֵהֵן
24 וְלֹא שֶׁהַקְדִּישׁוֹ בְּשָׁנָה הַיּוֹבֵל עֲצָמָה - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת.
25 יא. כֶּשֶׁם שֶׁגּוֹאֲלִין לְעוֹלָם, כֹּף מְקַדִּישִׁין לְעוֹלָם.
26 יב. הַמְקַדֵּשׁ אֶת שְׂדֵהוּ אַחֵר הַיּוֹבֵל - אֵינָה נִפְדֵּית בְּגִרְעוֹן
27 כֶּסֶף עַד שֶׁיִּגְמֹר שָׁנָה אַחֵר הַיּוֹבֵל, לְפִי שְׁאִין מִחֲשָׁבִין
28 חֲדָשִׁים לְהַקְדֵּשׁ. לְפִיכָף, אִם רָצָה הַפּוֹדָה לִתֵּן חֲמִשִּׁים שְׁקָל
29 לְכָל זֶרַע חֶמֶר - הָרִי זֶה פּוֹדָה אֶפְלוֹ בְּיוֹם שֶׁאַחֵר הַיּוֹבֵל,
30 וְאִינוּ גֹרֵעַ כָּלוּם.
31 יג. בְּשִׁמוּדֵּינִי - אֵין מוֹדִדִין אֲלָא מְקוֹמוֹת הָרְאוּיִין לְזִרְיָעָה.
32 הֵיוּ שֵׁם סְלָעִים גְּבוּהִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אוֹ נִקְעִים מִלְּאִים
33 מִים עֲמָקִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים - אֵין נִמְדָּדִין עֲמָה; פָּחוֹת מִכָּאֵן
34 - נִמְדָּדִין עֲמָה.
35 יד. הֵיוּ בָּהּ מְקוֹמוֹת נְמוּכוֹת עֲשָׂרָה אוֹ יוֹתֵר וְאֵין בָּהֶן מִים
36 - נִמְדָּדִין בְּפָנֵי עֲצָמָן, וּמִחֲשָׁבִין לָהֶם מֵה שְׂרָאוּי לָהֶם.
37 טו. הִיָּתָה מְלֵאָה אֵילָנוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא פָּרַשׁ - הָרִי
38 הַקְדִּישׁ גַּם הָאֵילָנוֹת; שְׁכָל הַמְקַדֵּשׁ - בְּעֵין יָפָה הוּא
39 מְקַדֵּשׁ. וּמִחֲשָׁבִין אֶת הָאֵילָנוֹת בְּשִׁנְיָהֶן, וְהַקְרַק מוֹדִדִין
40 אוֹתָהּ וְיִהְיֶה עֶרְפָּה סְלַע וּפּוֹנְדִיּוֹן לְכָל שָׁנָה וּלְכָל זֶרַע חֶמֶר,
41 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
42 טז. הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַשְּׂדֵה שְׁאֵינָה רְאוּיָה לְזִרְיָעָה, וְהִיא
43 הַנִּקְרָאת טְרָשִׁין - פּוֹדִין אוֹתָהּ בְּשִׁנְיָהּ. וְכֵן הַמְקַדֵּשׁ אֶת
44 הָאֵילָנוֹת בְּלִבָּד - פּוֹדִין אוֹתָן בְּשִׁנְיָהֶן.
45 יז. הֵיוּ הָאֵילָנוֹת שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת לְתוֹךְ בֵּית סָאָה, וְלֹא פָּרַשׁ
46 שֶׁהָאֵילָנוֹת בְּלִבָּד הוּא שֶׁהַקְדִּישׁ - הָרִי זֶה הַקְדִּישׁ אֶת
47 הַקְרַק וְאֶת הָאֵילָנוֹת שֶׁבִּנְיָהֶן. אֲבָל אִם הֵיוּ הָאֵילָנוֹת

48 נְטוּעִים כָּל שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בֵּיתָר מִבֵּית סָאָה אוֹ בְּפָחוֹת, אוֹ
49 שֶׁהַקְדִּישׁ זֶה אַחֵר זֶה - הָרִי זֶה לֹא הַקְדִּישׁ אֶת הַקְרַק וְלֹא
50 אֶת הָאֵילָנוֹת שֶׁבִּנְיָהֶם.
51 יח. הַקְדִּישׁ הָאֵילָנוֹת וְאַחֵר כֹּף הַקְדִּישׁ אֶת הַקְרַק - פּוֹדָה
52 אֶת הָאֵילָנוֹת בְּשִׁנְיָהֶן, וְאֶת הַקְרַק עַל פִּי מִדָּתָהּ.
53 יט. הַמְקַדֵּשׁ שְׂדֵה אַחֲזוֹתָו וְהִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִפְדֵּית, אֲלָא
54 הָרִי הִיא תַּחַת יַד הַקְדֵּשׁ - הַכֹּהֲנִים נוֹתְנִין אֶת דְּמִיָּה וְתִהְיֶה
55 אַחֲזָה לָהֶם; שְׁאִין הַקְדֵּשׁ יוֹצֵא כָּלָא פְדִיּוֹן. וְאוֹתָן הַדְּמִים
56 יְפִלוּ לְהַקְדֵּשׁ בְּדָק הַבֵּית.
57 כ. גָּאֲלָה הַמְקַדֵּשׁ קֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ הַיּוֹבֵל - הָרִי זֶה חוֹזֶרֶת
58 לְבַעֲלָיָהּ, וְהַעֲרֵךְ שָׁנָתָה יִפֹּל לְבָדָק הַבֵּית, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְכֵן
59 אִם גָּאֲלָה בְּנוֹ שֶׁל מְקַדֵּשׁ - הָרִי זֶה חוֹזֶרֶת לְאֲבִיו בַּיּוֹבֵל.
60 אֲבָל אִם גָּאֲלָה אוֹתָהּ בְּתוֹ אוֹ שְׂאָר קְרוֹכִיו אוֹ נִכְרִי מִיָּד
61 הַהַקְדֵּשׁ: אִם חֹזֵר הַמְקַדֵּשׁ וּגָאֲלָה מִיָּדָן - חוֹזֶרֶת לוֹ לְעוֹלָם;
62 וְאִם לֹא גָאֲלָה מִיָּדָן, אֲלָא הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְהִיא תַּחַת יַד הַבֵּית
63 אוֹ שְׂאָר קְרוֹכִים אוֹ נִכְרִי - הָרִי זֶה יוֹצֵאָה לְהַקְדֵּשׁ, וְאֵינָה
64 חוֹזֶרֶת לְבַעֲלִים לְעוֹלָם, אֲלָא תִּהְיֶה אַחֲזָה לַכֹּהֲנִים; שְׁנָאֹמֶר:
65 וְהִיא הַשְּׂדֵה בְּצֵאתָו בִּיבֵל לַכֹּהֵן וְגוֹמֵר. וְאֵין הַכֹּהֲנִים צָרִיכִין
66 לִתֵּן דְּמִים, שֶׁכָּבֵר נִפְדֵּית מִיָּד הַהַקְדֵּשׁ וְלִקַּח עֶרְפָּה מֵאַחֵר,
67 אֲלָא תַּחֲזוֹר לַכֹּהֲנִים כָּאֵלּוֹ הֵם בְּעָלֶיהָ.
68 כא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּישְׂרָאֵל; אֲבָל אִם הִיא
69 הַמְקַדֵּשׁ כֹּהֵן אוֹ לֹא - הָרִי זֶה גּוֹאֵל לְעוֹלָם. וְאַפְלוֹ עֶבֶר
70 עָלֶיהָ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִפְדֵּית מִן הַהַקְדֵּשׁ - פּוֹדָה אוֹתָהּ אַחֵר
71 הַיּוֹבֵל; שְׁנָאֹמֶר: גָּאֲלֵת עוֹלָם תִּהְיֶה לְלוּזִים.
72 כב. הָאִשָּׁה שֶׁהַקְדִּישָׁה שְׂדֵה אַחֲזוֹתָהּ, וּגָאֲלָה בְּעָלָהּ מִיָּד
73 הַהַקְדֵּשׁ, וְהִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְהִיא תַּחַת יַד הַבַּעַל - הָרִי הַדָּבָר
74 סֶפֶק אִם תַּחֲזוֹר לְאִשָּׁה אוֹ תִּצָּא לַכֹּהֲנִים. לְפִיכָף, קִדְּמָה
75 הָאִשָּׁה וְהַחֲזִיקָה בָּהּ אַחֵר הַיּוֹבֵל - אֵין הַכֹּהֲנִים יְכוּלִּין
76 לְהוֹצִיא מִיָּדָהּ. וְכֵן אִם קִדְּמוּ הַכֹּהֲנִים וְהַחֲזִיקוּ בָּהּ - אֵינָה
77 יְכוּלָה לְהוֹצִיא מִיָּדָם.
78 כג. הַמְקַדֵּשׁ שְׂדֵהוּ וּפָדָה אוֹתָהּ כֹּהֵן מִיָּד הַהַקְדֵּשׁ, וְהִגִּיעַ
79 הַיּוֹבֵל וְהִיא תַּחַת יַד הַכֹּהֵן - לֹא יֵאמָר: הוֹאִיל וְהָרִי הִיא
80 יוֹצֵאָה לַכֹּהֲנִים, הָרִי הִיא תַּחַת יָדִי וְנִכְיָתִי בָּהּ; אֲלָא יוֹצֵאָה
81 לְכָל אַחֲזֵי הַכֹּהֲנִים.
82 כד. כְּשֶׁתִּצָּא הַשְּׂדֵה לַכֹּהֲנִים בַּיּוֹבֵל - תִּתֵּן לַכֹּהֲנִים
83 שְׁבַמְשָׁמֵר שְׁפָעַע בּוֹ הַיּוֹבֵל. וְאִם הִיא רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל יוֹבֵל
84 בְּשִׁבְתָּהּ, שֶׁהָרִי מְשָׁמֵר יוֹצֵא וּמְשָׁמֵר נִכְנָס - תִּתֵּן לְמִשְׁמֵר
85 הַיּוֹצֵא.
86 כה. הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאֵילָנוֹת, וְהִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְלֹא פָּדוּ אוֹתָם
87 - אֵינֶן יוֹצֵאִין לַכֹּהֲנִים; שְׁנָאֹמֶר: וְהִיא הַשְּׂדֵה בְּצֵאתָו בִּיבֵל,
88 וְאֵין אֵלּוֹ שְׂדֵה. אֲבָל הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַטְּרָשִׁים, וְהִגִּיעַ יוֹבֵל
89 וְלֹא פָּדוּ אוֹתָן הִבְעֵלִים - הָרִי אֵלּוֹ יוֹצֵאִין לַכֹּהֲנִים; שְׁנָאֹמֶר:
90 וְהִיא הַשְּׂדֵה, וְזוֹ נִקְרָאת שְׂדֵה.
91 כו. בִּיצֵד דִּין מְקַדֵּשׁ שְׂדֵה מִקְנָתוֹ? שְׁמִין אוֹתָהּ בְּדְמִיָּה,
92 וְרֹאשִׁין בְּמָה הִיא שָׁנָה עַד הַיּוֹבֵל, וּפּוֹדָה אוֹתָהּ כָּל מִי
93 שִׁירְצָהּ. וְאִם פָּדָה אוֹתָהּ הַמְקַדֵּשׁ - אֵינוּ מוֹסִיף חֲמֵשׁ.
94 וּפְדִיּוֹנָהּ לְבָדָק הַבֵּית, כְּשֶׁשְׂאָר עֲרִכִין וְדְמִים. וְכִשְׁיִגִּיעַ הַיּוֹבֵל

- 1 - תחזור לבעלים הראשונים שמכרוהו. בין שנפדית מיד
- 2 הגזבר והרי היא יוצאה מיד אחר, בין שלא נפדית והרי
- 3 היא יוצאה מיד ההקדש - הרי זו חוזרת למוכר, ואינה
- 4 יוצאה לפניהם; שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.
- 5 כז. כל שדה ששמן אותה להקדש למכר אותה בדם, ו
- 6 מכריון עליה ששים יום רצופין בבקר בשעת הכנסת
- 7 פועלים ובקרב בשעת הוצאת פועלים. ומסימין מצניה
- 8 ואומרין: כך היא יפה ובקב היא שומה, כל הרוצה לקח -
- 9 יבוא ויקח.
- 10 כח. הלוקח שדה מאביו או משאר המורישין אותו
- 11 והקדישה, בין שהקדישה אחר מות אביו או מורישו ובין
- 12 שהקדישה בחי אביו או שאר מורישיו ואחר כך מת אביו
- 13 - הרי זו כשדה אחזה; שנאמר: ואם את שדה מקנתו אשר
- 14 לא משדה אחזתו - שדה שאינה ראויה להיות שדה אחזה,
- 15 יצאת זו שראויה לו לירשה.
- 16 יום שני כ"ג תמוז ה'תשע"א
- 17 פרק חמישי
- 18 א. המקדיש שדה אחזתו² - מצוה עליו לפדותה הוא,
- 19 שהאדון קודם³. ואם לא רצה - אין כופין אותו. במה
- 20 דברים אמורים?⁴ בזמן שמצות יובל נהגת, שאם יגיע יובל
- 21 ולא יגאלנה - תצא לפניהם, כמו שבארנו⁵; אבל בזמן
- 22 שבטלו היובלות⁶, שהרי אינה יוצאת לפניהם, אלא סופה
- 23 להפדות לעולם - כופין את האדון לפתח בה תחלה⁷. והיא
- נפדית בשויה⁸, כשאר ההקדשות. אם נמצא מי שמוסיף
- עליו וגואל אותה - יגאל; ואם לא - אומרין לו: הגיעתך⁹,
- ויתן מה שאמר. ואינו פותח בפחות מארבע פרוטות, כדי
- שיהא החמש שמוסיף פרוטה¹⁰.
- ב. רצה האדון למכר שדות אחרות משדותיו או ללוות¹¹
- כדי לפדות שדה זו שהקדיש - הרשות בידו. בין בזמן
- שהיובל נוהג בין בזמן שאין היובל נוהג. והוא קודם לכל
- אדם. וכן אם רצה לגאל חציה - גואל¹². מה שאין כן
- במוכר להדיט. זה חמר בהדיט מבהקדש.
- ג. המקדיש את ביתו או את בהמה טמאה שלו או שאר
- מטלטלי¹³ - הרי אלו נערכין בשויה¹⁴, בין טוב ובין רע¹⁴.
- ואם פדה אותן המקדיש או אשתו או יורשו - מוסיף
- חמש¹⁵. וכופין את הבעלים לפתח ראשון¹⁶. והדמים לבדק
- הפית¹⁷. בין שהיה הפית מבתי ערי חומה¹⁸ בין שהיה
- מבתי החצרים¹⁹ - הרי זה נגאל לעולם²⁰.
- ד. גאלו אחר מיד ההקדש: אם היה בית ערי חומה, וקם ביד
- הגואל שנים עשר חדש - נחלט²¹; ואם היה בית החצרים,
- והגיע היובל והוא ביד הגואל - חוזר לבעליו ביובל²².
- ה. המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הפית²³, אף על
- פי שעבר על עשה - מה שעשה עשוי, וחלה קדשה עליה.
- ונפדית כשהיא תמימה²⁴. ומעריך אותה הפהן בדם, ו
- הדמים יפלו לבדק הפית. ואין הפודה אותה פודה אלא
- על מנת להקריבה למזבח למה שהיא ראויה²⁵; שכל דבר
- הראוי למזבח - אינו יוצא מידי מזבח לעולם²⁶.
- ו. ומנין שאסור להקדיש תמימין לבדק הפית? שנאמר:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) שמצוה על הבעלים לפדות שדה אחוזתם, ובזמן שאין היובל נוהג כופים אותם על פדיונה, חומר בהדיט מבהקדש בתנאי הפדיה, המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית כיצד פודים אותה. הקדיש נכסיו סתם והיו בהם דברים הראויים למזבח מה יעשה בהם, דין פדיון בהמה תמימה שהוקדשה למזבח והוממה, המקדיש דמי בהמה למזבח, הקדיש ערכו למזבח אם נידון בהישג יד, הקדיש שדה אחוזה למזבח לפי איזה ערך פודים אותה. 2) שירשה ממורישיו. 3) שנאמר במתפס בהמה טמאה "ואם לא יגאל ונמכר בערכך" מכאן שמצוות גאולה באדון תחילה והוא הדין למקדיש שדה אחוזה. 4) שאין כופים אותו. 5) נמצא שאין צורך לכפותו, שהרי כפוי ועומד הוא, שאם לא יגאלנה תצא לכהנים. וגם ההקדש לא יפסיד בזה, שהרי הכהנים נותנים את דמיה. 6) "משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה (בסוף ימי הבית הראשון) בטלו היובלות, שנאמר "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה" - "בזמן שכל יושביה עליה". 7) מפני החומש, שהבעלים מוסיפים ואפילו בזמן שאין היובל נוהג. וגם הואיל והיא חביבה עליו, יוסיף בפדיונה. 8) ולא בשכר קצוב חמישים שקלים לבית כור. 9) הרי היא שלך. 10) שכבר נתבאר שהחומש הוא רביע הקרן, ואין פודים בדבר שאין בחומשו פרוטה. וכדאי להעיר, שכל הלכה זו אינה נוהגת אלא בזמן הבית, אבל המקדיש שדה אחוזה בזמן הזה שאין בית המקדש, מותר לו לפדותה אפילו בפרוטה אחת ומשליכה לים המלח. 11) כסף. 12) וכשתשיג ידו יגאל את כולה. 13) הקדשם - אינו מפרש בתורה. אבל בירושלמי אמרו: "ואיש כי יקדיש את ביתו" - במה אנו קיימים? אם בבית דירה - כבר כתוב: ואם המקדיש יגאל את ביתו, אלא במקדיש נכסיו, מכאן - שסתם הקדשות לבדק הבית. 14) לפי טיבם או רעתם, ולא לפי שכר קצוב, שאינו מבחין בין טוב לרע, כי לא נאמרו ערכים קבועים בתורה אלא בערכי אדם ובשדה אחוזה. 15) "ואם גאול יגאלנה - לרבות את האשה ואת הירוש". והטעם, שהבעלים מוסיפים חומש, כי נוה להם לשלם יותר, כדי שישאר חפצו אצלו, על פי הכלל "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו". 16) להציע מחירו קודם לאחרים, בגלל החומש. 17) בדק הבית - תיקון בית המקדש ושיכלולו. 18) ערים המוקפות חומה. 19) עיירות פתוחות מאין חומה. 20) אפילו עבר היובל ולא גאלו עדיין יכול לגאלו מן ההקדש, בניגוד למוכר בית לחבירו. 21) נשאר לו לצמיתות, ואפילו ביובל אינו יוצא. אבל נשאר ביד הקדש גואלו לעולם, שאין להקדש דורות, שאין פריה ורבייה כלפי שמים. נחלט - נחזק, נפסק הדבר ונגמר. 22) כדין המוכר בית כזה לחבירו הדיט. אבל אילו היה נשאר ברשות ההקדש עד היובל לא היה חוזר לבעליו עד שיפדהו, שאין הקדש יוצא בלא פדיון. 23) שאמר בפירוש שהוא מקדישה לטובת בדק הבית. 24) בניגוד למקדיש בהמה תמימה למזבח, שאינה נפדית אלא כשתומם. שבקדושת בדק הבית, שאינה קדושת הגוף אלא קדושת דמים, אין לחלק בפדיונה בין תמימה לבעלת מום. 25) אם הוא זכר לעולה ולאשם ואם היא נקבה לחטאת ולשלמים. 26) "המתפס תמימים לבדק הבית כשהם נפדים אינם

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ושור ושה שרוע וקלוט²⁷ נדבה תעשה אתו. מפי השמועה²⁸
 2 למדו: נדבה לבדק הבית²⁹. וכן הדברים מראין שאינה אלא
 3 קדשת דמים, שאין מקריבין בעל מום למזבח³⁰. שנאמר
 4 'אתו' - אותו³¹ אתה עושה נדבה לבדק הבית, ואין אתה
 5 עושה תמימים נדבה לבדק הבית. ולא הפא מקלל עשה -
 6 בעשה הוא³².
 7 ז. המקדיש את בהמתו סתם, או שהקדיש את נכסיו סתם³³
 8 - רואין כל בהמה תמימה הראויה להקריב על גבי המזבח,
 9 זכרים ימכרו לצרכי עולות³⁴ ויקריבו אותן עולות,
 10 והנקבות³⁵ ימכרו לצרכי שלמים³⁶ ויקריבו אותן שלמים,
 11 והדמים יפלו לבדק הבית³⁷; שסתם הקדשות - לבדק
 12 הבית. ועל זה נאמר: ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן
 13 לה', כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש. כלומר: כל הראוי
 14 לקרבן על גבי המזבח יקרב³⁸.
 15 ח. הקדיש נכסיו סתם, והיו בהן יינות ושמן וסלתות³⁹
 16 ועופות הראויין לקרב על גבי המזבח⁴⁰ - ימכרו לצרכי
- אותו המין ויקריבו אותן, והדמים ילקח בהן זכרים ויקריבו
 עולות.
 ט. ומפני מה יקריבו דמי אלו עולות⁴¹, ודמי הבהמה
 התמימה יפלו לבדק הבית? לפי שהבהמה הקדושה
 למזבח, אם נפל בה מום - יש לה פדיון, כמו שיתבאר⁴²; ו
 הסלת והיין והשמן והעופות שנפסלו⁴³ - אין להן פדיון.
 שנאמר: והעמיד את הבהמה⁴⁴ וגומר; כל שישנו בכלל
 העמדה והערכה - יש לה פדיון, וכל שאינו בכלל העמדה
 והערכה - אין לה פדיון⁴⁵.
 י. הקדיש נכסיו סתם, והיתה בהן הקטרת שנותנין
 לאמנין⁴⁶ בשכרן⁴⁷ עד שיתחזרו⁴⁸ ויקחו אותה⁴⁹, כמו
 שבארנו בשקלים⁵⁰ - הרי זו⁵¹ תנתן לאמנין בשכרן, כמו
 שעושין במותר הקטרת⁵². וכן עושין אם יש בנכסיו אחד
 מסמנין⁵³ הקטרת.
 יא. המקדיש בהמה תמימה למזבח, ונפל בה מום
 ונפסלה⁵⁴ - הרי זו נערכת⁵⁵ ונפדית⁵⁶. ועל זה נאמר: ואם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נפדים אלא למזבח ומכאן, שנפדים אפילו כשהם תמימים, שהרי בעלי מומין אינם ראויים למזבח. (27) אלו הם בעלי מומים:
 שרוע - אבר אחד גדול מחבירו, קלוט - שפרסותיו קלוטות (אינן סדוקות) כשל חמור. (28) מתורה שבעל פה, שנתפרשה למשה
 מסיני. (29) לדמי קדשי בדק הבית. (30) שנאמר "ואשה לא תתנו מהם (מבעלי מומים) על המזבח לה'". (31) אותו בעל מום.
 (32) ואף על פי שרבי יהודה אומר שם: שעובר בלא תעשה, שנאמר: "אל משה לאמר" "לא - אמור" בדברים, כלומר, אמור
 לישראל, שיש כאן איסור לאו, אולם ב"תורת כוהנים" לפסוק זה, אמרו בפירושו: "וחכמים אומרים אינו בלא תעשה" ופסק רבינו
 כחכמים (תורה תמימה). וכבר קדמו ה"משנה למלך" בזה. (33) ולא פירש אם לקדשי מזבח או לקדשי בדק הבית הקדיש.
 (34) ליחיד הרוצה להביא קרבן עולה. (35) שאינן ראויות לעולה, שהיא מן הזכרים. (36) הבאים גם מן הזכרים וגם מן הנקבות.
 (37) וכרבי אליעזר, האומר סתם הקדש לבדק הבית, אפילו בדבר הראוי למזבח. (38) כמשמעות הכתוב: "יהיה קדש". דרשה זו
 לא נמצאת בשום מקום, אולם הנצי"ב בפירושו לתורה "העמק דבר" לפסוק זה מוכיח, שכן הוא פשוטו של מקרא, שהרי כל
 הפרשה מדברת בקדשי בדק הבית, ומדוע כתוב בפסוק שאחרי זה: "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" והלא דין תמורה אינו נוהג אלא
 בקדשי מזבח? אלא על כורחך כוונת הכתוב, שאפילו הקדיש לבדק הבית, הואיל והם תמימים, אינם יוצאים מידי מזבח לעולם.
 וראה בתוספות לזבחים נט. דיבור המתחיל עד שלא נבנה, שכל הדין הזה אינו אלא מדרבנן. (39) והם דברים הראויים למזבח,
 למנחות ונסכים. (40) תורים ובני יונה. (41) ואינם נופלים לבדק הבית. (42) ודברים שיש להם פדיון חלה קדושתם על פדיונם
 ונעשית בהם מצוותם. (43) שנטמאו, והעופות - נחסר מהם אבר, או שנולדה בהם אחת מן הטריפות, אבל המומים אינם פוסלים
 בהם. (44) "לא נאמר פדיון אלא בבהמה". (45) "כל שישנו בהעמדה - נערך, ואלו (הסולת והיין והשמן) אינם בכלל העמדה
 לפיכך אינם נפדים לעולם". ומתוך שאין להם פדיון, אין הקדושה חלה על דמיהם, ואפילו יפלו לבדק הבית לא נעשית בהם
 מצוותם ולפיכך יביא בדמיהם עולות, ובירושלמי אמרו: "נאמר "לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה" - הכול קרב
 עולה (כל מה שנודרים מדברים הנקריבים לה' אפילו יינות ושמים יהיו לעולה), יכול אפילו עופות? (יקריב בדמיהם, או אם הקדיש
 עוף יקריבו עולה) תלמוד לומר לומר בבקר בכשבים וגו' אינו מקריב אלא בהמה בלבד, ועיקר הטעם, מפני שאין אלו בני פדיון, אין
 קדושתם חלה על צרכי בדק הבית. (46) העוסקים בפיתום (מיזוג הסממנים) הקטורת. (47) שכר עבודתם. (48) הגוזרים.
 (49) מכסף התרומה החדשה שבלשכה. (50) שכך היו עושים הגוזרים במותר הקטורת, שנשארה בכל שנה, כדי להקטירה לשנה
 הבאה. שאין לך שנה, שאין בה מותר, שהקטורת הייתה נעשית שס"ח מנים. שס"ה - כנגד ימי החמה, מנה ליום, ושלושה מנים
 יתירים שמהם כהן גדול מכניס מלוא חפני ביום הכיפורים ולא היו נכנסים כולם בחפני ונשאר המותר. ועוד, בכל שנה פשוטה
 היה מותר, שאין מספר ימיה אלא שני, ואותו מותר לא היה ראוי לשנה הבאה מניסן ואילך, שהרי צריך לחדש ולהביא קרבן
 וקטורת מתרומה חדשה, היו מפרישים מן הלשכה שקלים (היו מותרים שנה הבאה מניסן ואילך, ואחרי שזכו הגוזרים בשקלים
 לצורך האומנים, היו מחללים הקטורת על אותם השקלים, והיו נותנים הקטורת לאומנים בשכרם, נמצאת הקטורת חולין בידם,
 ואחרי כן היו חוזרים וקונים אותה האומנים בכסף התרומה החדשה. (51) הקטורת, שהייתה בידי אומן הקטורת, שהקדיש נכסיו,
 ונמצאת בנכסיו קטורת שקיבל בשכרו. (52) בכל מותר הקטורת שבכל שנה. שאי אפשר למכרה ליחיד ולהביא בדמיה עולות, או
 שיפלו לבדק הבית, כי אין היחיד מתנדב קטורת, נמצא, מוכרים אותה לציבור לצרכי קטורת ונותנים אתה לאומנים בשכרם וחוזרים
 וקונים אותה מהתרומה החדשה להקטירה לשנה הבאה. (53) שאינו מקטורת מפורטת שבמקדש, אלא סממן פרטי חילוני משלו,
 נותנים אותו לאומני הקטורת בשכרם וחוזרים ולוקחים אותו מידם מכסף התרומה החדשה ומשתמשים בו לפיתום הקטורת.
 (54) להקריבה, שאין בעל מום קרב על המזבח. (55) על ידי כהן. (56) מוכרים אותה ויוצאת לחולין.

- 1 פל בהמה טמאה⁵⁷ אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה',
2 והעמיד את הבהמה וגומר. ויביא בדמיה קרבן אחר כמותה.
3 יב. כל המקדיש בהמה בתייה, בין שהורה בין טמאה, בין
4 קדשי (בדק) הבית⁵⁸ בין קדשי מזבח שנפל בהן מום, או
5 תמימה הראויה לקרב⁵⁹ כמו שיתבאר - הרי זו צריכה
6 העמדה בבית דין, שנאמר: והעמיד את הבהמה. לפיכך,
7 אם מתה⁶⁰ הבהמה קדם שתערוך ותפדה⁶¹ - אין פוֹדֵין
8 אותה אחר שמתה⁶², אלא תקבר⁶³. אבל אם הקדיש
9 שחוטה או נבלה לבדק הבית⁶⁴ - הרי זו תפדה כשאר
10 מטלטלין⁶⁵.
11 יג. שחט בה שנים⁶⁶ או רב שנים⁶⁷ ועדין היא מפרקסת⁶⁸
12 - הרי היא פתיה לכל דבריה⁶⁹ ונערכת. והרי היא בכלל
13 והעמיד והעריך עד שתמות.
14 יד. המקדיש בהמה תמימה לדמיה - הרי זו נתקדש גופה.
15 כיצד? האומר: דמי בהמה זו הקדש למזבח⁷⁰ - היא עצמה
- 16 תקרב⁷¹. הקדיש אחד מאבריה לדמיו, ואמר: דמי רגלה של
17 פרה זו הקדש למזבח - הרי זו ספק אם פשטה קדשה
18 בכלה או לא פשטה⁷². ולפיכך תקרב⁷³ ולא תפדה.
19 טו. וכיצד עושין⁷⁴? מוכרין אותה פלה למי שיקריב
20 אותה⁷⁵, ודמיה חלין⁷⁶ חוץ מדמי אותו אבר⁷⁷. ואם היה
21 אבר שהנשמה תלויה בו⁷⁸ - פשטה קדשה בכלה⁷⁹.
22 טז. היתה בהמה בעלת מום שאינה ראויה לקרב⁸⁰,
23 והקדיש אבר מאבריה לדמיו⁸¹, בין שהנשמה תלויה בו בין
24 שהנשמה אין תלויה בו - לא נתקדש אלא דמי אותו אבר
25 בלבד⁸². כיצד? כגון שאמר: דמי רגל פרה זו או דמי לבה
26 הקדש למזבח - הוא והקדש שתפין בה⁸³.
27 יז. וכן האומר: ראש עבד זה או לב חמור זה הקדש
28 למזבח⁸⁴, או שאמר: ראשי הקדש למזבח - אינו חייב אלא
29 בדמי ראשו⁸⁵. ורואין כמה ישנה אותו אבר אלו היה
30 נמפרק⁸⁶, ויביא בדמיו קרבן.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(57) שאין הכתוב מדבר בבהמה טמאה ממש, שהרי אמורה היא במקום אחר: "ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך" על כורחך בבהמה טהורה שהוממה ונפסלה הכתוב מדבר, וקוראה הכתוב: טמאה. ומכאן, הלשון: "ירעו עד שיסתאבו" המצוי בתלמוד במקום: עד שיוממו. (58) לאחר שהקדישה למזבח. (59) והקדישה לדמיה. (60) ואינה ראוייה עוד להעמדה. (61) ואפילו הועמדה והוערכה, אלא שלא הספיקו לפדותה עד שמתה. (62) ואפילו נשחטה. (63) "והעמיד" - והעריך - את שיש לו עמדה יש לו ערכה ואת שאין לו עמדה אין לו ערכה. (64) שדמיהם יפלו לברק הבית. (65) שחלה עליהם קדושת בדיק הבית ונפדים ללא עמדה. והראב"ד מעיר שאפילו אם הקדישם למזבח (=לדמיהם) ואפילו הקדישם כשהם חיים, כל שקדם מומם להקדישם - ייפדו ללא עמדה, שכלל הוא "בעלי מומים מעיקרם" (=מתחילתם) לא היו בכלל העמדה והערכה" שהרי זה כמקדיש עצים ואבנים, שאינם ראויים למזבח ונפדים ללא עמדה. ומרן הכסף משנה מיישב דברי רבינו, שנקט בלשוננו: "לבדק הבית", שכן זהו המנהג, להקדיש מינים אלו רק לבדק הבית, ואין דרך העולם להקדיש שחוטה או נבילה למזבח. אבל וודאי יודה רבינו שאם הקדישם למזבח ייפדו, שכן כתב: "ואם מתה קודם שתיפדה נפדית אחר שתמות, שהרי לא חלה קדושה גמורה על גופה (של בעלת מום מתחילתה - שהוקדשה למזבח), אלא על דמיה, מפני שהייתה בעלת מום קבוע" הרי כל שקדם מומה להקדישה שלא הייתה ראוייה כלל למזבח, כשתמות, נפדית היא ללא העמדה. אמנם כשתפדה בחייה תצטרך העמדה והערכה. (66) שני סימני השחיטה הווטט והגרגרת. (67) שהשחיטה כשרה גם בחיתוך רוב הסימנים. (68) מפרפרת בידה וברגליה. (69) "בהמה או חיה טמאה שנשחטה אינה מטמאה משום נבילה כל זמן שהיא מפרקסת עד שיתיו את ראשה". וראוי להעיר, שדעת התוספות בבבא קמא עו. דיבור המתחיל שחיטה, שכל שנשחטה כהלכתה על ידי ישראל, אינה נערכת ואינה נפדית, והרי היא כמתה ממש, ולא אמרו: "מפרקסת כחיה" אלא בשחיטת בהמה טמאה, או בטהורה ונשחטה על ידי גוי, שאינה שחיטה כשרה המתרת לאכילה, ולפיכך כל שלא מתה הרי היא כחיה. (70) שאמכרנה ואביא בדמיה עולה. (71) מתוך שירדה עליה קדושת דמים, ירדה עליה גם קדושת הגוף, והואיל והיא עצמה ראוייה להיקרב אינה יוצאה מיד מזבח. אבל אם הייתה בעלת מום, תימכר ויביא בדמיה עולה. (72) ספק אם אומרים: מתוך שנתקדשה מקצתה, פשטה קדושה בכולה, ומתוך שנתקדשה קדושת דמים, נתקדשה גם קדושת הגוף, או שמא "מתוך" (=מיגו) אחד - מועיל, שני "מתוך" לא מועילים, שהרי אתה צריך לומר: מתוך שחלה קדושה על הרגל פשטה קדושה בכולה, ומתוך שקדשה לדמיה, קדשה גם קדושת הגוף. (73) היא עצמה, שמא פשטה קדושה בכולה, ואינה יוצאה לחולין על ידי פדיון, ככל קדושת הגוף שאינה נפדית כשהיא תמימה. וה"אור שמח" גורס בדברי רבינו כאן: "ספק אם פשטה קדושה בגופה או לא" כלומר, זה וודאי שאומרים מתוך שנתקדשה מקצתה נתקדשה כולה לדמיה, רק הספק הוא אם אומרים את ה"מתוך" השני, מתוך שנתקדשה לדמיה נתקדשה לגופה, כי אולי אין אומרים "מתוך" שתי פעמים. (74) שהרי אין למכרה ולהוציאה לחולין, שמא פשטה קדושת הגוף בכולה, וגם אין לחייבו להקריבה כולה כמות שהיא, שמא לא קדשה אלא רגלה בלבד ואין לו להפסיד כל בהמתו. (75) שנדר להביא עולה. (76) אין הדמים נתפסים בקדושת עולה, שאפילו "המוכר עולתו" (ממש) לא עשה כלום ודין תורה שיחזרו המעות חולין, כל שכן זו, שהיא רק ספק עולה, ומוכרה להקריבה עולה, אין הדמים נתפסים בקדושת עולה. (77) שהוא קדוש ואינו יכול למכרו. ושאלו: הלא הקונה עולה זו מקריב בהמה מחוסרת אבר, שאותו אבר לחובת המוכר הוא קרב, והלוקח נדר להביא עולה שלימה? וביירושלמי הובא ברש"י שם, מתוצים: כגון שנדר הקונה להביא שווה וזו מבהמה לעולה, והרי יש בבהמה זו כדי כמה זוזים. (78) כגון לב או כבד. (79) כיוון שאין הבהמה יכולה לחיות בלי אבר זה, הרי זה כאילו הקדישה כולה. (80) על המזבח. (81) שיימכר ויביא בדמיו עולה. (82) כיוון שאינו ראוי לעלות על המזבח מחמת מומו, אין לומר בו פשטה קדושה בכולו. (83) לא שותפות לחצאין, אלא כל אחד זוכה בשלו. (84) דמיו יהיו קודש להקריבם עולה. (85) מכיוון שאינם ראויים להקריבה, אין לך מום גדול מזה, ולא נתקדשו אלא דמי אותו אבר בלבד. (86) הראב"ד שואל: מה ישווה אדם כאשר יוסר ראשו ואפילו לכלבים אינו ראוי שהרי אסור ליהנות מן המת, אכן, כוונת רבינו שימכרו את העבד לאחר, הגוף - לקונה,

יח. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים⁸⁷? בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ⁸⁸; אֲכָל בְּקִדְשֵׁי
בֶּדֶק הַבֵּית, הָאוֹמֵר: דְּמִי רֹאשׁ חֲמוֹר זֶה אוֹ בְּבִדּוֹ הִקְדַּשׁ⁸⁹,
אוֹ דְּמִי רֹאשׁ עֶבֶד זֶה אוֹ בְּבִדּוֹ הִקְדַּשׁ, הוֹאִיל וְהוּא דָּבָר
שֶׁהִנְשָׂמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ - הֲרִי זֶה חֵיב בְּדָמִי כְּלוּ⁹⁰. שֶׁפֶל הִקְדַּשׁ
בֶּדֶק הַבֵּית קִדְשֵׁת דָּמִים הוּא⁹¹.
יט. הָאוֹמֵר: עֶרְכִּי עָלִי לְמִזְבֵּחַ⁹² - מֵבִיא בְּעֶרְכוֹ קֶרֶן. וְאִם
אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת לַעֲרֹךְ שְׁלֹם⁹³ - הֲרִי זֶה דָּבָר סֶפֶק אִם נִדּוֹן
בְּהֶשֶׁג יָד⁹⁴, הוֹאִיל וְהוּצִיאָו בְּלִשׁוֹן עֶרֶךְ, אוֹ אֵינוֹ נִדּוֹן בְּהֶשֶׁג
יָד, הוֹאִיל וְלִמְזִבְחָהּ נִדְרָה⁹⁵. וְכֵן הַמְּקַדֵּשׁ שָׂדֶה אֲחֻזָּתוֹ
לְמִזְבֵּחַ⁹⁶ - הֲרִי זֶה נִפְדִּית, וְהַדָּמִים יִבְיָאוּ בָּהֶן עוֹלוֹת לְמִזְבֵּחַ.
וַיֵּשׁ בְּדָבָר סֶפֶק, אִם פּוֹדִין אוֹתָהּ בְּעֶרֶךְ הַקָּצוֹב כֶּה⁹⁷ אוֹ
פּוֹדִין אוֹתָהּ בְּשׁוּיָהּ, הוֹאִיל וְלִמְזִבְחָהּ הִקְדִּישׁ⁹⁸. וְנִדְוִין בְּכָל
אֵלוֹ וְכִיּוּצָא בָּהֶן לְהִתְמִיר⁹⁹.

פֶּרֶק שְׁשִׁי

א. אֶחָד הָאוֹמֵר: הֲרִי זֶה הִקְדַּשׁ לְבֶדֶק הַבֵּית, אוֹ חֶרֶם לְבֶדֶק
הַבֵּית, אוֹ חֶרֶם לְשִׁמְשִׁים; וְכֵן בְּכָל נִכְסֵיוֹ, אִם אָמַר כָּל נִכְסֵיוֹ
הִקְדַּשׁ אוֹ חֶרֶם לְבֶדֶק הַבֵּית אוֹ חֶרֶם לְשִׁמְשִׁים - הֲרִי אֵלוֹ
יָפְלוּ לְבֶדֶק הַבֵּית. אֲכָל אִם אָמַר חֶרֶם סֶתֶם - הֲרִי אֵלוֹ
לִכְהֻנָּה. שְׁסֶתֶם חֶרֶמִים - לִכְהֻנָּה; שְׁנֶאֱמַר: כָּל חֶרֶם
בִּישְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה.
ב. מִחֲרִים אָדָם מִן בְּקָרוֹ וּמִצִּאֲנוֹ וּמִעֶבְדֵּיו וּמִשְׁפָּחוֹתָיו
הַכֹּנְעָנִים וּמִשְׁדֵּה אֲחֻזָּתוֹ. אֲכָל לֹא יִחְרִים כָּל בְּהֶמְתּוֹ, וְלֹא
כָּל עֶבְדּוֹ, וְלֹא כָּל שְׂדוּתָיו, וְלֹא כָּל מִין שִׁישׁ לוֹ מִשְׁאָר
הַמְּטַלְטֵלִין; שְׁנֶאֱמַר: מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ. וְאִם הִחְרִים אֶת הַכֹּל,
אֶפְלוּ הִחְרִים כָּל נִכְסֵיוֹ - הֲרִי אֵלוֹ מִחֲרָמִין. בֵּין שֶׁהִחְרִים
לִכְהֻנָּה בֵּין שֶׁהִחְרִים לְבֶדֶק הַבֵּית.

ג. וְכָל מִי שֶׁהִחְרִים אוֹ הִקְדִּישׁ כָּל נִכְסֵיוֹ - לוֹקַחְתִּין כָּל מָה
שִׁישׁ לוֹ, וְאֶפְלוּ תַּפְלִין שֶׁבְּרֹאשׁוֹ, וְאֵין צָרִיף לוֹמַר כָּלִי
אֲמָנוֹתוֹ וּבְגָדָיו; שֶׁהִכֵּל הִקְדִּישׁ אוֹ חֶרֶם.
ד. מָה בֵּין חֶרְמֵי כְּהֻנָּה לְחֶרְמֵי שְׁמִים? שֶׁחֶרְמֵי שְׁמִים -
הִקְדַּשׁ, וְנִפְדִּין בְּשׁוּיָתָן, וְיָפְלוּ הַדָּמִים לְבֶדֶק הַבֵּית, וַיִּצְאוּ
הַנִּכְסִים לְחֵלְקִין; וְחֶרְמֵי כְּהֻנָּה - אֵין לָהֶן פְּדִיּוֹן לְעוֹלָם, אֲלָא
נִתְּנִין לְכְּהֻנָּה בְּתִירוּמָהּ. וְעַל חֶרֶם כְּהֻנָּה הוּא אוֹמֵר: לֹא
יִמְכֹּר וְלֹא יִגָּאֵל - לֹא יִמְכֹּר לְאַחֵר, וְלֹא יִגָּאֵל לְבַעֲלִים.
ה. וְאֶחָד הַמְּחַרְמִים קֶרֶקַע אוֹ מְטַלְטֵלִין - הֲרִי אֵלוֹ נִתְּנִין
לְכֹהֵן שֶׁבְּאוֹתוֹ מִשְׁמֵר בְּשֶׁעָה שֶׁהִחְרִים. חֶרְמֵי כְּהֻנָּה, כָּל
זֶמַן שֶׁהֵן בְּבֵית הַבְּעָלִים - הֲרִי הֵן הִקְדַּשׁ לְכָל דְּבָרֵיהֶם;
שְׁנֶאֱמַר: כָּל חֶרֶם קִדְשׁ קִדְשִׁים הוּא לָהֶן. נִתְּנוּ לְכֹהֵן - הֲרִי
הֵן כְּחֵלְקִין לְכָל דְּבָרֵיהֶם; שְׁנֶאֱמַר: כָּל חֶרֶם בִּישְׂרָאֵל לָךְ
יִהְיֶה.

ו. כֹּהֵן שֶׁהִתָּה לוֹ שָׂדֶה חֶרֶם שְׁזָכָה בָּהּ אַחֵר הַיּוֹכֵל
וְהִחְרִימָהּ - הֲרִי זֶה מִחֲרָמָתָהּ, וַיּוּצֵאָהּ לְאַחֵיו הַכְּהֻנָּה.
שְׁנֶאֱמַר: לְכֹהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ - מִלְּמַד, שֶׁשָּׂדֶה חֶרְמוֹ לוֹ
כְּשֶׂדֶה אֲחֻזָּה לִישְׂרָאֵל, שָׁאֵם הִחְרִימָהּ - הִיא מִחֲרָמָתָה מִיָּד.
ז. מִכֹּר הַכֹּהֵן שָׂדֶה חֶרְמוֹ, וְהִקְדִּישָׁה לוֹקַח, אֶפְלוּ הִיא
הַלּוֹקַח הַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהִחְרִימוּהָ - הֲרִי זֶה כְּשֶׂדֶה
מִקְנֶה, וְחוּצָתָהּ לְכֹהֵן שֶׁמִּכְרָהּ בַּיּוֹכֵל. אֲכָל קֶרֶקַע אוֹ
מְטַלְטֵלִין שֶׁל כְּהֻנָּה וְלוֹיִם - אֵינֶם מִחֲרָמִין אוֹתָן. שֶׁהֲרִי
אוֹמֵר בְּשָׂדֶה: כִּי אֲחֻזָּת עוֹלָם הוּא לָכֶם; וּמִטַּלְטֵלִין הִקְשׁוּ
לְקֶרֶקַעוֹת בְּחֶרְמִין, שְׁנֶאֱמַר: מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ וּמִשְׁדֵּה אֲחֻזָּתוֹ.
ח. הַמְּקַדֵּשׁ קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ לְבֶדֶק הַבֵּית - הֲרִי הִקְדַּשׁ חָל
עֲלֵיתָן, וְהַעֲרַף הַבְּהֵמָה וְהַפָּדָה, וְיָפְלוּ דָּמֶיהָ לְבֶדֶק הַבֵּית,
וְהַבְּהֵמָה תִּקְרַב לָמָּה שֶׁהִתָּה בְּתַחֲלָה. אֲכָל הַמְּקַדֵּשׁ קִדְשֵׁי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

והראש יישאר למוכר, שאם הוא תורגמן או זמר או צופה למרחוק יהיה למוכר, ומה שישתכר בשאר אברי הגוף יהיה לקונה. וכן כתבו התוספות "שישמו אותו אבר שמכר לאיזו מלאכה הוא ראוי" והכוונה, כשהוא חכם, וממציא המצאות, ויכולים ליהנות ממנו עצה, שיש בה תועלת, כמו שישנם כמה שרים יועצים ואינם ראויים לעשות מלאכה אחרת, אלא זו שבראש. ולדעת הרדב"ז בהבנת דברי רבינו, הכוונה שהמקדיש וההקדש שותפים הם לחצאים ממש, מכיוון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו, ואי אפשר להתקיים זה בלא זה, על כורחך חולקים הם בשווה. ומה שכתב רבינו: "אינו חייב אלא בדמי ראשו" לא התכוון לומר, אלא שאינו חייב בכולו כשם "שהוא חייב בכולו" בהלכה הבאה. וראייה לדבריו, דברי רבינו בהלכות מכירה פרק כז הלכה ח "האומר לחבירו ראש עבד זה או ראש חמור זה אני מוכר לך הרי זה מכר חציו, וכן הדין בכל אבר שהנשמה תלויה בו. (87) שאינו חייב אלא בדמי האבר שהקדישו לדמיו. (88) שהקדישו, לדמיו, לצרכי עולות למזבח, ולפיכך אפילו הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו לא נתקדש אלא אותו אבר בלבד שלא מצינו בתורה דין זה שיהא הגוף נידון אחרי אבר שנפשו תלויה בו, בקדשים כאלו. (89) וסתם הקדש לבדק הבית. (90) שנאמר "בערךנך נפשות" לומר שערך כל הגוף נמשך אחרי ערך אבר שהנשמה תלויה בו, שאם אמר ערך לבי עלי נותן ערך כולו. (91) לדעת הרדב"ז נתכוון רבינו, כיוון שהקדיש לבדק הבית, הקדיש את דמיו, וכיוון שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו הרי זה ממילא כאילו הקדישו כולו, שהרי כל דמיו תלויים באבר זה, טול ממנו אבר זה אין לו דמים ושיווי כלל. (92) שכסף ערכי היא קרבן למזבח. (93) הקצוב בתורה. (94) לפי יכולתו הכספית, שאם אין לו את כל הסכום, נותן מה שבירד ונפטר. (95) ולא מצינו פדיון בקרבן מזבח אלא לפי שוויו. (96) שכסף שדהו היא קרבן למזבח. (97) חמישים שקל לזרע בית כור. (98) ולא מצינו בקרבנות מזבח שהוממו, שיפדו פחות משווים. (99) שבהקדש אומרים "די הקדש על העליונה". ואם טובת ההקדש, שלא ישלם לפי שכן קצוב, אלא לפי דמי השדה וטיבה, הרי זה משלם כפי דמיה העולים על השכר הקצוב בתורה. והוא הדין להיפך. (1) איזה חרם הוא לבדק הבית ואיזה חרם ניתן לכהנים, מה בין חרמי כהנים לחרמי שמים, שהקדש בדק הבית חל על קדשי מזבח ולא להיפך, דין המקדיש עבדו ושפחתו הכנענים, ומשפט המקדיש את עצמו, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ואינו ברשותו, אעפ"י שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אם נדר להקדישו – חייב להקדישו כשיבוא לעולם משום נדרו, ראייה לדבר מיעקב אבינו, הקדש בטעות אינו הקדש, והמתפס בטעות הרי זה מותפס וקדוש.

כא. אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. פיצד? כגון
 שהחריש בנו ובתו ועבדו ושפחתו העבדים או שדה מקנתו
 - הרי אלו אינן מחרמין; שאין אדם מקדיש דבר שאין גופו
 שלו.
כב. אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו. פיצד? הרי לו
 פקדון ביד אחר, וכפר בו זה שהוא אצלו - אין הבדלים
 יכולין להקדישו. אבל אם לא כפר בו - הרי הוא ברשות
 בעליו בכל מקום שהוא.
כג. במה דברים אמורים? במטלטלין; אבל קרקע שגזלה
 אחר וכפר בה, אם יכול להוציאה בדינין - הרי זה יכול
 להקדישה, ואף על פי שעדין לא הוציאה; שהקרקע עצמה
 הרי היא ברשות בעליה.
כד. הגזל את חברו ולא נתיאשו הבעלים - שניהם אינן
 יכולין להקדיש; זה - לפי שאינו שלו, וזה - לפי שאינו
 ברשותו. וכן כל פיוצא בזה.
כה. מי שהיה מוכר דלועין או פיצים וכיוצא בהן, ובא
 לוקח ונטל אחת והלך לו: אם היו דמי כל אחת ואחת
 קצובין - הרי זה כמי שפסק, ואין המוכר יכול להקדיש
 דלעת זו, שהרי אינה ברשותו; ואם אין הדמים קצובין
 והקדישה - מקדשת; שעדין ברשותו היא, שזה שלקחה
 לא לקחה דרך גזלה. וכן כל פיוצא בזה.
כו. אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. פיצד? מה
 שתעלה מצודתי מן הים קדש, מה שתוציא שדה זו מן
 הפרות חרם - לא אמר כלום.
כז. האומר לחברו: שדה זו שמכרתי לך לכשאקנה ממך
 מקדשת, ולקחה - אינה מקדשת. לפי שפשהקדישה לא
 באה ברשותו.
כח. וכן המקדיש מעשה ידי אשתו - הרי זה עושה
 ואוכלת, והמותר חלין. אמר לה: קדשו ידך לעושיהן -
 הואיל והן משעבדין לו, הרי כל מעשה ידיה קדש. הא
 למה זה דומה? לאומר: אילן זה קדש, שכל פרות שיעשה
 להבא קדש. וכן כל פיוצא בזה.
כט. האומר לחברו: שדה זו שאני מוכר לך לכשאקנה
 ממך תתקדש - הרי זו מקדשת כשיקנה, שהרי עתה (בא)
 ידו להקדישה. שדה זו שמשפנתי לך לכשאפנה ממך תהי
 קדש - משפנה אותה תתקדש, שהרי בידו לפדותה. ואפלו
 היתה ממשפנת לזמן קצוב, שהרי בידו לפדותה אחר הזמן.
 ל. המשפיר בית לחברו וחזר והקדישו - הרי זה קדש,
 ופקעה השכירות. ואם דר בו השוכר - מעל.
לא. יראה לי, שאף על פי שאין אדם מקדיש דבר שלא
 בא לעולם, אם אמר: הרי עלי להקדישו - הרי זה חייב
 להקדישו כשיבוא לעולם משום נדרו. ואם לא הקדיש -
 הרי זה עובר משום פל תאחר ולא יחל דברו, ומשום פכל
 היצא מפיו יעשה, כשאר הנדרים.
לב. פיצד? האומר: הרי עלי להקדיש כל שתעלה מצודתי
 מן הים, הרי עלי לתן לעניים פרות שתוציא שדה זו, הרי
 עלי להחריש או לתן לשבויים כל שאשתפר בשנה זו, וכל

1 פדק הבית למזבח ואמר: הרי זו עולה או שלמים, או
 2 החרימם לכהנים - לא עשה כלום, ואין הקדש מזבח ולא
 3 החרם חל על קדשי בך הבית, שאין אדם מקדיש דבר
 4 שאינו שלו.
 5 ט. האומר: שור זה הקדש לאחר שלשים יום, ושחטו
 6 בתוך שלשים יום - הרי זה מתר בהנאה. הקדישו למזבח
 7 - הרי זה הקדש למזבח. אבל אם אמר: הרי זה הקדש
 8 מעכשיו לאחר שלשים יום, ושחטו בתוך שלשים יום - הרי
 9 זה אסור בהנאה. ואם הקדישו בתוך השלשים למזבח -
 10 אינו מקדש.
 11 י. המקדיש עולה לברך הבית - אין בה אלא עכוב גזברין
 12 בלבד. ומדברי סופרים, שלא תשחט עד שתפדה. לפיכך,
 13 אם עבר ושחטה - הרי זו כשרה.
 14 יא. מחריש אדם בין קדשי קדשים בין קדשים קלים, בין
 15 חרמי כהנים בין חרמי בך הבית. ואם היו קדשים שהוא
 16 חייב באחריותו - נותן את דמיהן בין לכהנים בין לברך
 17 הבית, ויגרבו אותן הקדשים אחר שיפדו למה שהן.
 18 יב. היו נדבה והחרימן - פיצד פודין אותן? אומרים במה
 19 אדם רוצה לתן בבהמה זו להעלותה עולה שאינו חייב בה,
 20 וכל הנותן אותו שעור - יקריב בהמה זו נדבה כמו שהיתה.
 21 יג. ישאל שהחריש את בכור בהמה לשמים, בין שהיה
 22 תמים בין שהיה בעל מום - הרי זה מתרם. ואין צריך לומר
 23 שהחרימו הכהן לשמים אחר שבא לידו.
 24 יד. וכיצד פודין אותן? אומרים במה אדם רוצה לתן בכור
 25 זה כדי שיהיה לו ותהיה הרשות בידו לתנו לכל כהן
 26 שירצה, לקרובו או לרעו, וכל הנותן אותו שעור - יקח
 27 הבכור ויתנו לו לכל כהן שירצה. ויפלו הדמים לברך הבית.
 28 טו. המתרים את המעשר - הרי זה כמתרים שלמי נדבה,
 29 לפי שאינו חייב באחריותו.
 30 טז. המקדיש שקלו לברך הבית - הרי זה קדש. הקדיש
 31 בכורים לברך הבית - אינן קדש. אבל אם הקדישן הכהן
 32 אחר שבאו לידו - הרי אלו קדש.
 33 יז. המתרים חצי עבדו ושפחתו - הוא והכהנים שתפין בו.
 34 אבל אם הקדיש או החריש לשמים חצי עבדו - פלו קדש,
 35 כמו שבארנו. וכל המקדיש עבדו ושפחתו הכנענים, או
 36 המקדיש פל נכסיו והיו בהן עבדים - הרי גופן קדש.
 37 לפיכך אסורים להנות בהן עד שיפדו.
 38 יח. ואין הגזברין רשאים לקח דמיהן מאחרים ולהוציא
 39 אותן לחרות; אלא מוכרין אותן לאחרים, ואחרים מוציאין
 40 אותן לחרות אם רצו.
 41 יט. המקדיש ידי עבדו - כל היתר על פרנסתו קדש. וכיצד
 42 הוא מתפרנס עבד זה? לווה ואוכל, ועושה ופורע. והוא
 43 שיעשה פחות פחות משנה פרוטה ויפרע; שאם עשה
 44 בפרוטה - ראשון ראשון קנה הקדש.
 45 כ. המקדיש את עצמו - לא הקדיש אלא דמיו, והרי הוא
 46 חייב בדמי עצמו. ומתו לו לעשות ולאכל, שהרי לא נתקדש
 47 גופו כעבד.

חמש וחללו על בהמה אחרת, ונתכפר באשם אחר, ונתקה
בהמה שחלל עליה לרעה, כמו שיחבאר במקומו - הרי
הוא ספק אם מוסיף עליה חמש, הואיל והוא קרבן עולה
והרי הוא גוף אחר וקדשה אחרת, או אינו מוסיף עליה
חמש, מפני שהיא באה מפת הקדש ראשון שפכר הוסיף
עליו חמש.
ז. קדשי בדק הבית - אין עושין תמורה, שלא דנה תורה
בתמורה אלא בקדשי מזבח. ביצד? היו לפניו בהמת חלין
ובהמת קדשי בדק הבית, ואמר: זו חלופת זו, או זו תמורת
זו - לא אמר כלום. אבל אם אמר: הרי זו תחת זו, הרי זו
מחללת על זו - דבריו קימין, ויצאתה בהמה הראשונה
לחלין, ונתפסה השנייה.
ח. אחד קדשי בדק הבית ואחד קדשי מזבח שנפל בהן
מום - אין פודין אותן לכתחלה אלא בשוייהן. ואם עבר
וחללן על פחות משוייהן, אפלו הקדש שוה מאה דינר
שחללו על שוה פרוטה - הרי זה פדוי, ויצא לחלין, ומתור
להנות בו. ומדברי סופרים, שהוא צריך חקירת דמים, וחיב
להשלים את דמיו.
ט. ביצד? היתה לו בהמת קדשי מזבח שנפל בה מום,
והרי היא שוה עשרה, ובהמת חלין ששוה חמשה, ואמר:
הרי זו מחללת על זו - הרי זו נפדית, ויצאת לחלין, אבל
צריך להשלים החמשה. וכן אם היתה בהמה הראשונה
קדשי בדק הבית - הרי זו יוצאת לחלין להגזו ולהעבד,
ותכנס השנייה תחתיה, דין תורה. אבל מדבריהם צריך
חקירת דמים, אם היתה זו שחלל עליה שוה או ישרים
דמיה.
י. שמו אותה שלשה ואמרו שזו בדמיה, אפלו באו אחר
בן מאה ואמרו: של קדש היתה יפה - אינו חוזר. הואיל
וחקירת הדמים מדבריהם, לא החמירו בה. אבל אם שמו
אותה שנים, ובאו שלשה ואמרו שהונה ההקדש בכל שהוא
חוזר.
יא. אין פודין את ההקדש אכסרה, אלא בחקירת דמים,
כמו שבארנו. ואם פדה - יד הקדש על העליונה. ביצד?
פרה זו תחת פרה זו של הקדש, טלית זו תחת טלית זו של
הקדש - הקדשו פדוי, ויד הקדש על העליונה: אם היתה
השנייה יפה מן הראשונה ביותר - לוחקין אותה הגזברין
ושוחקין; ואם אינה יפה - משלם את הדמים, כמו שבארנו,
ומוסיף חמש. אבל אם אמר: טלית זו בעשר סלעים תחת
טלית של הקדש, ופרה זו בעשר סלעים תחת פרה זו של
הקדש, אפלו היתה של הקדש שוה חמש ושלו עשר - הרי
זה מוסיף חמש ונותן שתי סלעים ומחצה, שהרי בדמים
קצובים פדה. ושניה אינה טעונה חמש, כמו שבארנו.
יב. הפודה מיד ההקדש, משך במנה ולא הספיק לתן

פיוצא במאמרים אלו - הרי זה חיב לתן ולעשות בהן מה
שאמר פשיבאו לידו. וזה וכיוצא בו בכלל נדרים הוא, לא
בכלל הקדשות.
לג. ראיה לדבר זה, מה שאמר יעקב אבינו: וכל אשר נתן
לי עשר אעשרנו לך. ונאמר: אשר נדרת לי שם נדר. והרי
האומר: לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר - חיב לנהוג
בנזירות ואף על פי שעדין לא נדר בנזיר; הואיל ואמר
שידר בנזיר - חיב להנזיר. וזה פיוצא בו. וכנה ראוי לדון.
לד. הקדש טעות - אינו הקדש. ביצד? האומר: שור שחור
שיצא מבית ראשון הרי הוא הקדש, ויצא לכן - אינו
הקדש. דינר זהב שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש,
ועלה של כסף - אינו הקדש. חבית של יין שפעלה בידי
ראשונה הקדש, ועלה של שמן, בין שהיין יקר מן השמן
באותו מקום או השמן יקר מן היין - אינו הקדש. התפיס
בה אחרת ואמר: זו כזו - הרי השנייה הקדש. וכן כל פיוצא
בזה.

פרק שביעי

א. ההקדשות אין פודין אותן לא בקרקע, ולא בעבדים,
שהרי הקשו לקרקעות, ולא בשטרות (מפני), שאין גופן
מזון. שנאמר: ונתן את הכסף - אחד הכסף ואחד שאר
המטלטלין ששוין כסף, ואפלו סבין.
ב. כל הפודה קדשו - מוסיף חמש. ואחד המקדיש עצמו
או אשתו או הירוש - מוסיפים חמש, כמו שבארנו. ואף
החמש לא יהיה אלא מן המטלטלין. והחמש שמוסיף -
הרי הוא בהקדש עצמו, ודין אחד להם.
ג. הפודה קדשו - אין החמש מעכב, אלא מאחר שנתן
את הקרן יצא הקדש לחלין ומתור להנות בו. ומדברי
סופרים, שאסור לו להנות עד שיתן החמש, שמה יפגע
ולא יתן. אבל בשבת, מפני ענג שבת, התירו לו לאכל ואף
על פי שעדין לא נתן את החמש, והרי הגזברין תובעין
אותו.
ד. קדשי מזבח שנפל בהן מום ונפדו, אם פדה המקדיש
עצמו - מוסיף חמש כשאר ההקדשות. והמקדיש שפדה
לעצמו הוא שמוסיף חמש, לא המתכפר בה שפדאה.
והקדש ראשון הוא שחיב בתוספת חמש, אבל הקדש שני
אינו מוסיף עליו חמש; שנאמר: ואם המקדיש יגאל את
ביתו ויסף חמישית - המקדיש ולא המתפיס.
ה. לפיכך, אם חלל בהמה על בהמה שניה, בין בקדשי
בדק הבית בין בקדשי מזבח שנפל בהם מום, או שהמיר
בקדשי מזבח, כשהוא פודה את השנייה שחלל עליה או את
התמורה לעצמו - אינו מוסיף חמש.
ו. המפריש אשם להתכפר בו ונפל בו מום, והוסיף עליו

יז. המקדיש כל נכסיו ואחר כך גרש את אשתו, וגבתה
כתבתה מן הפודה מן ההקדש - אינה גובה עד שדירנה
הנאה, שמא קנוניא עשו על ההקדש. ואין אומרים: אלו
רצה, היה אומר: בטעות הקדשתי, וישאל על הקדשו
לחכם ויחזור לו.

יח. וכן אין נאמן לומר אחר שהקדיש: מנה לפלוני חוב
עלי, או כלי זה של פלוני הוא, שמא יעשו קנוניא על
ההקדש. ואפלו היה שטר ביד בעל חוב - אינו גובה על
פי זה אלא בדרך שגובין כל בעלי חובות, כמו שבארנו.
יט. במה דברים אמורים? בבריא; אבל חולה שהקדיש כל
נכסיו ואמר בשעה שהקדיש: מנה לפלוני בדי - נאמן;
שאין אדם עושה ערמה על ההקדש בשעת מיתתו וחוטא
לאחרים, שהרי הוא הולך למות. לפיכך, אם אמר: תנו
אותה לו - נוטל בלא שבועה. ואם לא אמר 'תנו' - אין
נותנין; אלא אם כן היה בידו שטר מקים - הרי זה נוטל
מן ההקדש מפני הצנאה. ואם אחר שהקדיש אמר 'תנו' -
אין שומעין לו, אלא הרי הוא כשאר בעלי חובות: אם
נתקיים שטרו - נשבע וגובה מן הפודה ולא מן ההקדש.
כ. מי שיצא עליו קול שהפקיר את נכסיו או הקדישן או
החרימן - אין חוששין לו, עד שתהיה שם ראיה ברורה.

יום שלישי כ"ד תמוז ה'תשע"א

פרק שמיני

א. בחמשה עשר באדר בית דין נפנין² לחפש ולבדק על
צרכי צבור³ ועל עניני ההקדשות⁴. ובדקין עליהן ודורשין
וחוקרין, ופודים את ההקדשות ואת החרימין⁵, וגובין את
הערכין ואת הדמים⁶ מכל החיב בהן, כדי שיהיה כל העם
עתיד לתן תרומת השקלים⁷ לחזק את בית אלהינו.
ב. אין פודין את ההקדשות אלא בשלשה בקיאים⁸. וכן
כשגובין מטלטלין שממששכנין מחיבי ערכין - שמין אותן
בשלשה⁹. וכשמעריכין בהמה וכיוצא בה משאר
מטלטלין¹⁰ - שמין אותה בשלשה. אבל כשמעריכין את
הקרנעות¹¹, או אם הזקקו לגבות ערכי אדם מן הקרקע
של¹² - אין מעריכין אותן אלא בעשרה ואחד מהן כהן.

הדמים עד שעמד במאתים - נותן מאתים; שנאמר: ונתן
את הפסף וקם לו - בנתינת הפסף הוא שלו. משכו
במאתים ולא הספיק לתן את הדמים עד שעמד במנה -
נותן מאתים; לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש, והרי
קנה במשיכה ונתחייב בדמים.

יג. פדה במאתים ונתן הדמים, ולא הספיק למשכו עד
שעמד במנה - כבר קנה בנתינת הפסף ומושף את שלו,
וזכה הקדש במאתים. פדה במנה ונתן הדמים, ולא הספיק
למשכו עד שעמד במאתים - מה שפדה פדוי, ואינו נותן
אלא המנה שפכה נתן. ואין אומרים כאן: לא יהא כח הדיוט
חמור מכח הקדש; שאפלו הדיוט אינו יכול לחזור בו עד
שיקבל מי שפרע, כמו שיתבאר במקומו, ואין הקדש ראוי
לקבל מי שפרע.

יד. המקדיש כל נכסיו והיתה עליו כתבת אשה או שטרי
בעלי חובות - אין האשה יכולה לגבות כתבתה מן ההקדש
ולא בעל חוב את חובו; שההקדש מפקיע השעבוד שקדם.
אבל כשימכר ההקדש הקרקע שלו ותצא השדה לחלין -
יש לבעל חוב ולאשה לגבות מן הפודה, שהרי שעבודה
עומד על קרקע זו.

טו. הא למה זה דומה? לשני לקוחות, שכתבה לראשון:
דין ודברים אין לי עמך, ומכר לשני - שהיא טורפת מן
השני.

טז. וכיצד פודין קרקע זה? משביעין את האשה או בעל
חוב תחלה, בדרך כל הבא לפרע מנכסים משעבדים, ואחר
כך מכריזין עליהם ששים יום בבקר ובערב, כמו שבארנו,
ואומדין כמה אדם רוצה לתן בשדה על מנת לתן לאשה
כתבתה ולבעל חוב את חובו. ואחר שפודין אותה ולוקח
אותה הלוקח אפלו בדינר, כדי שלא יאמרו הקדש יוצא
בלא פדיון, חוזר הפודה ומגבה לאשה כתבתה או לבעל
חוב את חובו. אפלו היה החוב מאה והשדה שנה תשעים
- על מנת כך פודה אותה הרוצה לפדותה. אבל אם היה
החוב שנים בדמי השדה, כגון שהיתה שנה מאה ויש עליו
חוב וכתבת אשה מאתים - אין פודין אותה על מנת לתן
החוב או הכתבה, אלא פודין אותה סתם; שאם התנו לתן
- אינה נפדית כלל.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) בט"ו באדר בית-דין נפנה לבדוק על צרכי ציבור ועל עניני ההקדש, סדר מכירת ההקדש וההבדל בזה בין מטלטלין לקרקעות, שהבעלים קודמים לכל אדם בפדית ההקדש, המקדיש או המחזיק בזמן הזה, החילוק בין קרקע ארץ-ישראל לקרקע חוץ-לארץ לענין חרימים, שאסור להקדיש כל ממונו, והמפורז ממונו במצוות אל יפור יותר מחומש נכסיו, לעולם יכלול אדם דבריו במשפט, אפילו דבריו תורה. (2) מתפנים. (3) כגון לדון דיני ממונות ודיני נפשות ופדיות ערכים וחרימים והקדשות ועוד. "ויוצאים שלוחי בית דין להפקיר את הכלאים ופודים את השבויים ואת הערכין ואת החרימים ואת ההקדשות ... ושורפים את הפרה ... ומצינינים על הקברות שמיוח גשמים את ציונם כדי שיפרשו מהם הכהנים, שכל אלו צרכי רבים הם". (4) שאם הקדיש איש ביתו או שאר נכסיו קודש לה' הרי יש לפדותם מידי הגזבר, והדמים יפלו לבדק הבית. (5) כשאמר על נכסיו חרם הם לשמים, או חרם הם לבדק הבית, שהם נופלים לבדק הבית. אבל אם אמר חרם סתם - הרי הם לכהנים ואינם נפדים לעולם, אלא ניתנים מתנה לכהנים. (6) אם אמר דמי עלי נתחייב ליתן דמי כעבד הנמכר בשוק ודמיו לבדק הבית. (7) יחד עם מחצית השקל הניתנת אף היא באותו פרק זמן, לשם קניית קרבנות הצבור, שהם קדשי מזבח. כלומר, כסף הערכין והדמים יחד עם תרומת מחצית השקל, יחזקו את בית אלו קינו לכל צרכיו. (8) שמאים מומחים. (9) שלא טעו בהערכתם. (10) שהוקדשו לבדק הבית ועומדים לפדיון. (11) שהוקדשו, כגון שדה מקנה, או שדה אחוזה בזמן שבטלו היובלות. (12) כגון שאין לו כסף, וממשכנים אותו מהם.

1 שְׁהָרִי כֹהֵן כְּתוּב בַּפָּרֶשֶׁה¹³. וְכֵן הָאָמֵר: דְּמִי עָלִי, אוֹ דְּמִי
2 פְּלוּנִי עָלִי, אוֹ דְּמִי יָדִי אוֹ רִגְלִי עָלִי, כְּשֶׁשָּׁמִין אוֹתוֹ כִּמְה
3 הוּא שָׁוֶה אוֹ כִּמְה דְּמִי יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ - שָׁמִין בַּעֲשָׂרָה וְאַחַד
4 מִהֶן כֹּהֵן¹⁴.
5 ג. כְּשֹׁפוֹדִין הֶהְקֵדְשׁוֹת מִיַּד הֶהְקֵדֶשׁ, בֵּין שֶׁהָיוּ קָרְקָעוֹת אוֹ
6 מִטְּלָטְלִין - מִכְרִיזִין עֲלֵיהֶן בְּפָנֵי כָל הַבָּאִין לַפְּדוּת¹⁵. אָמַר
7 אָחַד: הֲרִי הֵן שְׁלִי בַּעֲשָׂר סָלְעִים, וְאָמַר אָחַד בַּעֲשָׂרִים,
8 וְאָמַר אָחַד בִּשְׁלֹשִׁים, וְאָמַר אָחַד בְּאַרְבָּעִים, וְאָמַר אָחַד
9 בְּחֲמִשִּׁים, חֲזוֹר בּוֹ שֶׁל חֲמִשִּׁים לְכָדוֹ - מִמַּשְׁכָּנִין מִנְּכֶסֶּי
10 עֶשֶׂר וְנוֹתְנִין אוֹתָן הֶהְקֵדְשׁוֹת לְזֶה שְׁנֵת אַרְבָּעִים. וְנִמְצָא
11 הֶהְקֵדֶשׁ נוֹטֵל חֲמִשִּׁים, עֶשֶׂר מִזֶּה וְאַרְבָּעִים מִזֶּה. חֲזוֹר בּוֹ
12 אַחֲרֵי כֵן שֶׁל אַרְבָּעִים - מִמַּשְׁכָּנִין מִנְּכֶסֶּי¹⁶ עֶשֶׂר, וְנוֹתְנִין
13 אֶת הֶהְקֵדֶשׁ לְבַעַל הַשְּׁלֹשִׁים. וְכֵן עַד הָרִאשׁוֹן. חֲזוֹר בּוֹ
14 הָרִאשׁוֹן שְׁנֵת עֶשֶׂר - מִכְרִיזִין עַל הֶהְקֵדֶשׁ פַּעַם שְׁנִיָּה
15 וּמוֹכְרִין אוֹתוֹ. אִם נִפְדָּה בַּפְּחוֹת מִעֶשֶׂר - נִפְרָעִין מִשָּׁל בַּעַל
16 הָעֶשֶׂר אֶת הַמֹּתֵר.
17 ד. בִּמְה דְּכָרִים אֲמֹרִים¹⁷? כְּשֶׁחֲזָרוּ זֶה אַחֵר זֶה¹⁸; אָבָל
18 חֲזָרוּ כֻּלָּן בְּאַחַד - מִשְׁלֹשִׁין בִּינֵיהֶם בְּשָׁוֶה¹⁹. כִּיצַד? אָמַר
19 הָרִאשׁוֹן: הֲרִי הוּא שְׁלִי בַּעֲשָׂר, וְאָמַר הַשְּׁנִי בַּעֲשָׂרִים, וְאָמַר
20 הַשְּׁלִישִׁי בְּאַרְבַּע וְעֶשְׂרִים, וְחֲזָר בּוֹ הַשְּׁלִישִׁי וְהַשְּׁנִי כְּאַחַד -
21 נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְרִאשׁוֹן בַּעֲשָׂר, וּמִמַּשְׁכָּנִים מִנְּכֶסֶּי הַשְּׁנִי בַּשֹּׁבַע
22 וּמִנְּכֶסֶּי הַשְּׁלִישִׁי בַּשֹּׁבַע²⁰; וְנִמְצָא הֶהְקֵדֶשׁ גּוֹבֵה אַרְבַּע

1 וְעֶשְׂרִים. וְכֵן אִם חֲזָרוּ שְׁלֹשָׁתָן כְּאַחַת וְנִמְכַּר הֶהְקֵדֶשׁ בַּשֹּׁלֶשׁ
2 - מִמַּשְׁכָּנִין מִנְּכֶסֶּי כָל אָחַד מִשְׁלֹשָׁתָן שֹׁבַע סָלְעִים. וְכֵן עַל
3 דְּרָךְ זֶה לְעוֹלָם²¹.
4 ה. הַבְּעָלִים²² קוֹדְמִין לְכָל אָדָם²³, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מוֹסִיפִין
5 חֲמִשָּׁ²⁴. וְאִין מוֹסִיפִין חֲמִשׁ עַל עֲלוּתָן²⁵ שֶׁל שְׂאָר הַפְּדוּתִים,
6 אֲלֹא עַל מֶה שְׁנֵתָנוּ הֵם תְּחִלָּה. כִּיצַד? אָמְרוּ הַבְּעָלִים: הֲרִי
7 זֶה שְׁלָנוּ בַּעֲשָׂרִים, וְכָא אָחַד וְאָמַר: הֲרִי הוּא שְׁלִי בַּעֲשָׂרִים
8 - הַבְּעָלִים קוֹדְמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹסִיפִין חֲמִשׁ וְנוֹתְנִין חֲמִשׁ
9 וְעֶשְׂרִים. כָּא אָחַד וְאָמַר: הֲרִי הוּא שְׁלִי בְּאַחַת וְעֶשְׂרִים, אִם
10 שְׁתָּקוּ הַבְּעָלִים וְלֹא הוֹסִיפוּ כְּלוּם - מוֹכְרִין אוֹתָהּ לָהֶם
11 בְּחֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים²⁶; וְאִם הוֹסִיפוּ הַבְּעָלִים עַל עֶשְׂרִים וְאַחַת
12 אָפְלוּ פְּרוּטָה אַחַת - הֲרִי אֵלּוּ נוֹתְנִין שֵׁשׁ וְעֶשְׂרִים וּפְרוּטָה
13 אַחַת: אַחַת וְעֶשְׂרִים וּפְרוּטָה שְׁנֵתָנוּ מִעֲצָמָן, וְחֲמִשׁ שֶׁהֵן
14 חִיבִין בּוֹ מִשּׁוּם חֲמִשׁ הַמֶּתֶן שְׁנֵתָנוּ תְּחִלָּה. וְכֵן אִם כָּא הַשְּׁנִי
15 וְאָמַר: הֲרִי הוּא שְׁלִי בַּעֲשָׂרִים וּשְׁתֵּים, וְכָא שְׁלִישִׁי וְאָמַר
16 בַּעֲשָׂרִים וְשֹׁלֶשׁ, וְכָא רְבִיעִי וְאָמַר בַּעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע, וְכָא
17 הַחֲמִישִׁי וְאָמַר בַּעֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ, וְהוֹסִיפוּ הֵן עַל הָעֶשְׂרִים
18 וְחֲמִשׁ אָפְלוּ פְּרוּטָה אַחַת - כּוֹפִין אוֹתָן לִתֵּן שְׁלֹשִׁים
19 וּפְרוּטָה: חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים וּפְרוּטָה שְׁנֵתָנוּ מִעֲצָמָן, וְחֲמִשׁ
20 מִחֲמִשׁ שֶׁהֵן חִיבִין בּוֹ. לְפִי שְׂאִין הַבְּעָלִים מוֹסִיפִין חֲמִשׁ
21 עַל עֲלוּתוֹ שֶׁל זֶה, אֲלֹא חֲמִשׁ מִה שְׁנֵתָנוּ תְּחִלָּה מוֹסִיפִין עַל
22 מִה שְׁנֵתָנוּ הָאֲחֵרוֹן, אִם רְצוּ²⁷.

13 ועשרה כוהנים כתובים שם: שלושה בערכים, ושלושה בהקדשת בהמה, וארבעה בהקדש בית וקרקעות. ומתוך שהשלמת מניין עשר היא בקרקעות, דין הערכתם בעשרה. ובכל זאת אין צורך שיהיו כולם כוהנים, כי ההכן הראשון הוא לגופו, והשאר אינם אלא מיעוט אחר מיעוט ו"אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות". ובתוספות שם העירו שיצטרכו להיות אחד עשר, שהרי אין עושים בית דין שקול (ווגי) ויוסיפו עליהם עוד אחד לצרכי הכרעה. (14) מפני ששמים אותו כעבד הנמכר בשוק, ועבד (כנעני) השווה לקרקעות ככתוב "והתנחלתם אותם לבניכם... לרשת אחוזה". (15) אבל כשמשכנים חייבי ערכים ודמים ומוכרים את מטלטליהם אין מכריזים. (16) אף על פי שלא התחייב אלא בדיבור, אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. ולדעת ה"מגיד משנה" בהלכות מכירה פרק ט' הלכה ב, אין זה אלא מדברי חכמים בלבד, שאין זה כנדר גמור, ומן התורה אין הקדש נקנה אלא בנתינת כסף, ככתוב "ויסוף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו". (17) שכל החזור מפסיד את כל מה שהוסיף על קודמו, ואין הקודם משתתף עמו בהפסד. (18) שבשעה שחזר בעל החמישים עדיין לא חזר בו בעל הארבעים נמצא שאינם שייכים זה לזה. (19) חולקים ביניהם בשווה. הואיל ובעל השלושים ובעל הארבעים הסכימו לבעל החמישים בחזרה נעשו כולם שותפין בהפסד ומשלשים ביניהם בשווה. (20) שאלה השניים חזרו כאחד ונעשו שותפים בהפסד. (21) ולדעת רש"י וכן דעת הראב"ד משלשים ביניהם בדרך אחרת, באופן שהראשונים הנמוכים נשכרים ושניים האחרונים מפסידים. כיצד? מכרם גזבר בחמשה סלעים נמצאו פחותים ארבעים וחמשה סלע, יתן בן החמישים עשרה שלו לברו, ומעשרה של בן הארבעים יתן החצי, ששניהם נתרצו בהם, ומעשרה של בן השלושים של בן השליש, ובן ארבעים - שלישי, ובן שלושים - שליש, ששלושתם שלשים אמרו (שיש בכלל חמישים - שלשים), והעשרה של בן העשרים יתנו בין ארבעתם (חלק כחלק), ובחמישה שפחתו מבין העשרה, יתנו חמשתם, באופן שהמרכה משתתף בחזרת הממעט, ואין הממעט משתתף בחלק המרכה. והשווה כתובות צג. מי שהיה נשוי שלוש נשים ומת, כתובה של זו מנה, ושל זו מאתיים, ושל זו שלוש מאות ואין שם אלא שלוש מאות דינר, של מנה נוטלת חמישים, ושל מאתיים - מנה, ושל שלוש מאות - מנה וחמישים, כל אחת לפי מעותיה. ודעת רבינו הואיל ואמרו בגמרא "משלשין ביניהם" על כורחך, שמשותפים בהפסד בשווה, כי זוהי משמעות לשון "משלשין" חולקים בשווה. (22) שהקדישו את החפץ. (23) בפדיונו. (24) רביע הקרן, שהוא חומש מבחוץ. אבל אחרים הפודים אינם מוסיפים חומש, נמצא כשיפדוהו אחרים יפסיד הקדש חומש. (25) העלאת המחיר. (26) אבל אין מוסיפים חומש על הסלע האחד ועשרים שהעלו האחרים. (27) אבל אם בא שיש ואמר בעשרים ושלש והבעלים לא רצו להוסיף כלום על בעל העשרים ושש, הוא קודם. וסובר רבינו שמה ששנינו במשנה "אמר אחד הרי היא שלי בעשרים ואחת הבעלים נותנים עשרים ושש" אינו אלא כשהוסיפו הבעלים על עשרים ואחת, פרוטה אחת, אבל אם שתקו אינם נותנים אלא עשרים וחמש, והם קודמים בגלל החומש. אבל לדעת רש"י והראב"ד אם אמר אחד עשרים ואחד (לאחר שהבעלים אמרו עשרים) אפילו לא רצו הבעלים, נותנים על כורחם עשרים ושש, כי אי אפשר לתת לאחרים בעשרים ואחד משום הפסד החומש, נמצאו בעלים נותנים אותו סלע שהוסיף זה, ועשרים וחמישה שלהם וכן בכולם. עד עשרים ושש, שאז האחרים קודמים מפני תוספת סלע.

- 1 ו. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים²⁸? שְׁלֹא שָׁמוּ הֶהָקֵדֵשׁ שְׁלֹשָׁה
2 מִמָּחִין; אֲכָל אִם שָׁמוּ אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה מִמָּחִין וְאָמְרוּ שֶׁהוּא
3 שֶׁהָיָה מֵה שֶׁנִּתְּנָה הָאֶחָד²⁹, וְהוֹסִיפוּ הַבְּעָלִים עַל עֲלוֹיו אֶפְלוּ
4 פְּרוּטָה אַחַת - הֲרִי הֵן מוֹסִיפִין חֲמֵשׁ עַל עֲלוֹיו שֶׁל אֶחָד, וְנוֹתֵנִין אַחַת וְשְׁלֹשִׁים וְדִינָר וּפְרוּטָה³⁰.
5 ז. הֲרִי שְׁלֹא נָשׁוּם הֶהָקֵדֵשׁ, וְנִתְּנוּ הַבְּעָלִים תְּחִלָּה עֶשְׂרִים,
6 וְכֹא אַחֵר וְנִתְּנָה חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים, וְשִׁתְּקוּ הַבְּעָלִים וְלֹא הוֹסִיפוּ
7 כָּלִים - הַבְּעָלִים קוֹדְמִין, שָׁאֵף הֵן חִיבִין לִתֵּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים
8 מִפְּנֵי הַחֲמֵשׁ. כֹּא אַחֵר וְנִתְּנָה שֵׁשׁ וְעֶשְׂרִים³¹ - הוּא קוֹדֵם³².
9 וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים וְהוֹסִיפוּ אֶפְלוּ פְּרוּטָה - נוֹתֵנִין אַחַת
10 וְשְׁלֹשִׁים וּפְרוּטָה³³, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה לְעוֹלָם³⁴.
11 ח. אֵין מְקַדִּישִׁין וְלֹא מַעְרִיכִין וְלֹא מַחְרִימִין³⁵ בְּזִמְנָה הַזֶּה,
12 שְׁאִין שָׁם מְקַדֵּשׁ בְּחֻטְאֵינוּ כְּדִי לְחַזֵּק אֶת דִּקְדוּקָה³⁶. וְאִם
13 הִקְדִּישׁ אוֹ הִעֲרִיף אוֹ הִחְרִים: אִם הִתְּנָה בְּהֵמָה - נוֹעַל דָּלַת
14 בְּפִנְיָה עַד שֶׁתָּמּוּת מֵאֲלִיָּה³⁷; וְאִם הָיוּ פְּרוֹת אוֹ כְּסוֹת אוֹ
15 פְּלִים - מִנִּיתִין אוֹתָן עַד שֶׁיִּרְקְבוּ; וְאִם הָיוּ מְעוֹת אוֹ כָּלִי
16 מִתְּכּוֹת - יִשְׁלִיכֵן לִים הַמֶּלֶח³⁸ אוֹ לִים הַגְּדוֹל כְּדִי לְאֲבֹדָן.
17 ט. הִקְדִּישׁ אוֹ הִחְרִים עֲבָד שְׁנֹכְנִס לְמִצְוֹת³⁹ - פּוֹדֶהוּ וְיִלְכּוּ
18 דָּמִיו לִים הַמֶּלֶח, כִּשְׁאָר דָּמִים וְעֲרִכִין שֶׁל זִמְנָה הַזֶּה⁴⁰. וְאִם

- הָיָה עֲבָד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּמִזְלֹת - לֹא מַעְלִין⁴¹ וְלֹא
מִוְרִידִין⁴².
י. מִתֵּר לְפִדּוֹת הֶהָקֵדֵשׁ בְּזִמְנָה הַזֶּה לְכַתְּחִלָּה וְאֶפְלוּ
בְּפְרוּטָה⁴³, וּמִשְׁלִיף אוֹתָהּ לִים הַמֶּלֶח. וְחֻכָּמִים דָּנוּ שֶׁיִּפְדֶּה
בְּאֲרֵבָעָה זְוִזִים אוֹ קָרוֹב לָזֶה, כְּדִי לְפָרֶסֶם הַדָּבָר. אֲכָל בְּזִמְנָה
הַמְּקַדֵּשׁ - לֹא יִפְדֶּה לְכַתְּחִלָּה אֲלָא בְּשׂוּיָו, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
יא. מִי שֶׁהִחְרִים בְּזִמְנָה הַזֶּה מִטְּלָטְלִין סֶתֶם⁴⁴ - הֲרִי אֵלוּ
נִתְּנִין לְכַהֲנִים הַנּוֹמְצִין בְּאוֹתוֹ מְקוֹם⁴⁵. אֲכָל אִם הִחְרִים
שְׂדֵה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סֶתֶם אוֹ שֶׁהִחְרִימָהּ לְכַהֲנִים - אֵינָה
חֵרֶם; שְׁאִין שְׂדֵה חֲרָמִים נוֹהֵג אֲלָא בְּזִמְנָה שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג⁴⁶.
הִחְרִים לְכַהֲנִים קֶרֶקַע בְּחוּץ לְאֶרֶץ, וְאֶפְלוּ בְּזִמְנָה הַזֶּה - הֲרִי
הוּא כִּמְטְלָטְלִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְנִתְּנָה לְכַהֲנִים⁴⁷.
יב. אֵף עַל פִּי שֶׁהִקְדִּישׁוּת וְהִחְרִימוּ וְהִעֲרִיכוּ מִצְוֹת⁴⁸,
וְרֹאיוּ לוֹ לְאֶדָם לְהִנְהִיג עֲצָמוּ בְּדָבָרִים אֵלוּ כְּדִי לִכְפֹּי יִצְרוּ⁴⁹
וְלֹא יִהְיֶה כִּילִי⁵⁰, וְיִקְרֶם מֵה שֶׁצָּוּ נְבִיאִים: כִּפְּדֵה אֶת ה' -
מִהוֹנֵף; אֵף עַל פִּי כֵן, אִם לֹא הִקְדִּישׁ וְלֹא הִעֲרִיף וְלֹא
הִחְרִים מְעוֹלָם - אֵין בְּכֶף כָּלִים. הֲרִי הַתּוֹרָה הִעֲרִיחָה
וְאִמְרָה: וְכִי תַחְדֹּל לְנִדֵּר לֹא יִהְיֶה כֶּף חֻטָּא⁵¹.
יג. לְעוֹלָם לֹא יִקְדִּישׁ אֲדָם וְלֹא יִחְרִים כָּל נִכְסָיו. וְהָעוֹשָׂה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(28) שאין מוסיפים חומש על עליו אחרים. (29) שאמר עשרים וחמשה סלע. (30) שחלק רביע (שהוא החומש מבחוץ) מעשרים וחמשה סלע עולה לשישה סלעים ודינר. שהוא רביע הסלע, נמצאו שלושים ואחד סלע ודינר ופרוטה. ופרוטה שהוסיף מדעתו אין בה חומש, שכל "שאיין בחומשו פרוטה אינו מוסיף עליו חומש". (31) והבעלים שתקו. (32) שהרי הוא מוסיף סלע על סכום הבעלים. (33) עשרים ושישה ופרוטה שנתנו מעצמם, וחמישה - החומש שהם חייבים בו. (34) "דאמרו בעלים פרוטה". ומפרש רבינו: אחר שהוסיפו אחרים הוסיף הוא עליהם פרוטה, נמצא שקבל על עצמו מה שהציעו אחרים ועוד פרוטה. (35) חרמי שמים, שהם לבדק הבית אבל חרם סתם הרי הוא לכהנים. (36) ואם הקדיש בהמה למזבח, אין לנו מזבח להקריבה. ולהשהותה עד שיפול בה מום אי אפשר, משום תקלה, שמא ייחנה בה בינתיים, בגיזתה ועבודתו בה. (37) מחמת רעבון. (38) מקום שאין אנשים מצויים שם. והוא הדין לשאר נהרות אם ישחוק תחילה את המעות והכלים. והראב"ד מעיר, כל זה כשאנו רוצה לפדותם. אבל אם ירצה לפדותם פודם בפרוטה ויוליכה לים המלח, ולדעת ה"כסף משנה" גם רבינו יודה לזה. אלא שרבינו העתיק הברייתא כלשונו, כדרכו בהרבה מקומות. (39) עבד כנעני שנמכר לישראל ומלו רבו והטבילו לשם עבדות הריהו חייב במצוות כנשים. (40) "עבד נכרי מאי". וסובר רבינו שהבעיית שם מכוונת גם לעניין לקיחת עבדים מן הנכרים וגם לעניין הקדשתם, ושם סיכמו שעבד ישראל (כלומר, שנכנס למצוות) חל עליו הקדש ופודהו, כדי שיוכל ליהנות ממנו. (41) מן הבור אם נפל לתוכו אלא מניחו וימות. (42) לבור, להמיתו בידים, כדין כל הגויים עובדי עבודה זרה. ולפיכך עבד זה אינו פודהו ואסור ליהנות ממנו כהקדש, ואם מת - מת. (43) כשמואל האומר: "הקדש שווה מנה, שחיללו על שווה פרוטה - מחולל" ואף על פי שלכתחילה אין פודים על פרוטה, אין זה אלא בזמן שהמקדש קיים, משום הפסד בית המקדש, אבל בזמן הזה שאין לנו מקדש, אפילו לכתחילה. (44) שלא אמר: לשמים, או: לבדק הבית, וסתם חרם הוא לכהנים. (45) ואפילו בחוץ לארץ. (46) שנאמר "והיה השדה בצאתו ביובל ... כשדה החרם" הרי שאין שדה חרם אלא בזמן שהיובל נוהג. ולדעת הראב"ד אין השדה ניתנת לכהנים, אבל עדיין היא קדושה לשמים, בקדושת בדק הבית, שמכיוון שהחרמים ניתנים לכהנים שבמשמר, ועכשיו אין משמר לא נתכוון זה אלא לשמים, אולם רבינו סובר שאין כאן חרם כלל, לא לשמים ולא לכהנים, כמשמעות הפשוטה של לשון הברייתא: "אין שדה חרמים נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג" ובהשוואה לעבד עברי השנוי שם ש"אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג" ועל כורחך שאינו נוהג כלל. (47) "מקרקעי דחוץ לארץ כמטלטלי דארץ ישראל דמי" (=דומים). אין קנינים יציב, וסופינו לנטשם ולעלות לארץ הקודש. וכתב הטור בחושן משפט סימן צה, שיש גאונים הסוברים שרקעות שבחוץ לארץ הואיל ועומדים למכירה, יש להם דין מטלטלין, ונשבעים עליהם ויש להם דין אונאה, אולם הראב"ד סובר, שאין זה אלא לעניין ערכין וחרמים, אבל לעניין אונאה ושבועה הרי הם כרקעות שבארץ ישראל. (48) "רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלים". (49) בחולין שם, מבואר שאין רבי יהודה מתיר לידור אלא לנדר, לומר: הרי זה עולה, אבל לידור ולומר הרי עלי עולה, אסור שמא ייכשל ולא יקיים את נדרו, נמצא שאסור להעריך, שהרי הערכים הם נדר? אולם אדם, שרוצה לכוון דעותיו, מותר לו לידור, וזהו שציין רבינו: "כדי לכוף יצור", וכגון שמרגיש בעצמו שהוא כילי, וכיוצא בזה כתב רבינו "שאין הכשרים נודרים בדרך אסור וכעס" משמע מזה, שאם נתכוון לתקן דעתו ואופיו הקמצני - מותר ומצוה לו לידור. (50) קמצן, שחס על כל פרוטה משלו. (51) מכאן, ש"כל הנודר אף על פי שמקיימו נקרא חוטא". אולם ב"נדר הקדש" כבר כתב רבינו "נדר הקדש מצוה לקיימו ... שנאמר, נדרי לה' אשלם".

1 כן - עובר על דעת הפתוב. שהרי הוא אומר: מכל אשר
2 לו - ולא כל אשר לו, כמו שבארנו חכמים. ואין זו חסידות,
3 אלא שטות, שהרי הוא מאבד כל ממונו ויצטרף לבריות,
4 ואין מרחמין עליו. ובזה וכיצא בו אמרו חכמים: חסיד
5 שוטה⁵² - מכלל מבלי עולם⁵³. אלא כל המפזר ממונו
6 במצות - אל יפזר יותר מחמש⁵⁴. ויהיה כמו שצונו נביאים
7 מכלל דבריו במשפט, בין בדברי תורה בין בדברי עולם⁵⁵.
8 אפלו בקרבנות שאדם חייב בהן הרי חסה תורה על המזון
9 ואמרה שייביא פני מסת ידו⁵⁶, קל וחמור לדברים שלא
10 נתחייב בהן אלא מחמת נדרו שלא ינדר אלא פראוי לו;
11 שנאמר: איש כמתנת ידו בכרפת ה' אלהיך אשר נתן לך⁵⁷.
12 סליקו להו הלכות ערכין וחרמין בסיעתא דשמיא
13 נגמר ספר הפלגה, ומנן פרקיו שלשה וארבעים פרקים:
14 הלכות שבועות - שנים עשר פרקים. הלכות נדרים -
15 שלשה עשר פרקים. הלכות נזירות - עשרה פרקים.
16 הלכות ערכין וחרמין - שמונה פרקים.
17 תהי. ידך לעזרני, כי פקודיך בחרתי

ספר שביעי והוא ספר זרעים

18
19 הלכותיו שבע. וזהו סדורן:
20 א. הלכות כלאים.
21 ב. הלכות מתנות עניים.
22 ג. הלכות תרומות.
23 ד. הלכות מעשרות.
24 ה. הלכות מעשר שני ונטע רבעי.
25 ו. הלכות פפורים ושאר מתנות כהנה שפבולין.
26 ז. הלכות שמטה ויובל.

הלכות כלאים

27
28 יש בכללן חמש מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) שלא
29 לזרע זרעים כלאים. (ב) שלא לזרע תבואה או ירק בכרם.
30 (ג) שלא להרביע בהמה כלאים. (ד) שלא לעשות מלאכה
31 בכלאי בהמה כאחד. (ה) שלא ללבש כלאים.
32 ובארנו מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

33
34 א. הזרע שני מיני זרעים כאחד בארץ ישראל - לוקה,
35 שנאמר: שדך לא תזרע כלאים.

36 ב. ואחד הזרע או המנפש או המנפשה, כגון שהיתה חטה
37 אחת ושעורה אחת או פול אחד ועדשה אחת מנחין על
38 הארץ וחפה אותן בעפר, בין בידו בין ברגלו בין בכלי -
39 הרי זה לוקה. ואחד הזרע בארץ או בעצין נקוב; אבל
40 הזרע בעצין שאינו נקוב - מפני אותו מפת מרדות.
41 ג. אסור לזרע כלאים לנכרי. ומתור לומר לנכרי לזרע לו
42 כלאי זרעים. ואסור לאדם לקים כלאי זרעים בשדהו, אלא
43 עוקרן. ואם קימן - אינו לוקה. ומתור לישראל לזרע כלאי
44 זרעים בידו בחוצה לארץ. ואפלו לערב הזרעים לכתחלה
45 ולזרען בחוצה לארץ - מתור. ודברים אלו דברי קבלה.
46 ד. אין אסור משום כלאי זרעים אלא הזרעים הראויין
47 למאכל אדם; אבל עשבים המרים וכיוצא בהן מן העקרין
48 שאינן ראויין אלא לרפואה וכיוצא בהן - אין בהן משום
49 כלאי זרעים.
50 ה. כלאי האילנות - הרי הם בכלל מה שנאמר: שדך לא
51 תזרע כלאים. כיצד? המרביב אילן באילן, כגון שהרביב
52 יחור של תפוח באתרוג או אתרוג בתפוח - הרי זה לוקה
53 מן התורה בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ. וכן
54 המרביב ירק באילן או אילן בירק - לוקה בכל מקום.
55 ו. ואסור לישראל להניח לנכרי שירביב לו אילנות כלאים.
56 ומתור לזרע זרעים וזרע אילן כאחד. וכן מתור לערב זרעי
57 אילנות ולזרען כאחד. שאין לך כלאים באילנות אלא
58 הרבבה בלבד.
59 ז. הזרע זרעים כלאים, וכן המרביב אילנות כלאים, אף
60 על פי שהוא לוקה - הרי אלו מתרין באכילה, ואפלו לזה
61 שעבר וזרען. שלא נאסר אלא זרעיתו בלבד. ומתור לטע
62 יחור מן האילן שהרביב כלאים, ולזרע מזרע היק שנוזע
63 כלאים.
64 ח. הזרעונין נחלקין לשלשה חלקים: האחד מהם הוא
65 הנקרא תבואה, והיא חמשה מינין: החטים, והכסמין,
66 והשעורים, ושבלת שועל, והשיפון. והשני מהן הוא הנקרא
67 קטנית, והן כל זרעים הנאכל לאדם חוץ מן התבואה, כגון
68 הפול והאפונים והעדשים והדחן והארו והשמשמין
69 והפרגין והספיר וכיוצא בהן. והשלישי מהן הוא הנקרא
70 זרעוני גנה, והן שאר זרעונין שאינן ראויין למאכל אדם,
71 והפרי של אותו הזרע מאכל אדם, כגון זרע הפצלים
72 והשומין וזרע החציר והקצח וזרע לפת וכיוצא בהן. וזרע
73 פשתן - הרי הוא בכלל זרעוני גנה. כשיזרעו כל מיני

(52) ראה אשה טובעת בנהר, אמר, אסור להסתכל בה ולהצילה - זהו חסיד שוטה; ובירושלמי אמרו: "איזהו חסיד שוטה? ראה תינוק מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילי אצילנו, אם כשהוא חולץ תפילי הוציא זה [=התינוק] את נפשו". (53) מחריבי עולם. וכן בפירוש המשנה לרבינו בסוטה שם: "מבלי עולם או מבלי עולם, - שאלה הדברים מפסידים מציאות האדם". (54) שנאמר "וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך" שני עישרים - הרי הם חומש, ובשולחן ערוך פסק: חומש זה - שנה ראשונה מהקדן, מכאן ואילך חומש שהרוויח בכל שנה. וראה ברמ"א שם, שבשעת מותו יכול אדם ליתן צדקה כל מה שירצה. (55) תלמיד חכם מכלכל דבריו במשפט ... וזן את אנשי ביתו כפי ממונו והצלחתו, ולא יטריח על עצמו יותר מדאי. (56) קצבת יכולתו. (57) והכתוב מדבר בקרבנות עולות ראה ושלמי חגיגה, שחייב אדם להביא בשלוש רגלים, ומצוותם בהתאם לעושרו אשר ברכו ה'. (1) יבאר כמה מינים יזרע ויהיה כלאים. והזרע בעצין שאינו נקוב. אם אסור לזרוע כלאים לנכרי או לקיימם הישראל בשדהו.

לזרע השני מינין שנתערבו; אבל אם נתפנו לערב זרע בזרע
אחר או לזרע השני מינין, אפלו היתה חטה אחת בתוך כרי
של שעורים - אסורה לזרעה. וכן כל פיוצא בזה.
ז. הזרע שדהו מין מן המינין, וכשיצמח ראה בו כלאים:
אם היה המין האחד אחד מעשרים וארבעה בשדה - הרי
זה ילקט עד שימזעטנו; מפני מראית העין, שמא יאמרו
כלאים זרע בכונה. בין שהיה המין האחד שצמח תבואה
וקטנית בתבואה וקטנית, או זרעוני גנה בתבואה וקטנית
ובזרעוני גנה. ואם היה הצומח פחות מכן - אינו צריך
למזעטו.
ח. במה דברים אמורים? בזמן שיש מקום לחשד; אבל
בזמן שהדברים מראין שאין זה מדעתו של בעל השדה,
אלא מאליהן עלו - אין מחיבין אותו למזעט.
ט. כיצד? כגון תבואה שעלו בה ספיחי אסטים, ותלתן
שזרעה למאכל אדם שעלו בה מיני עשבים; שזה מפסיד
הוא. וכן כל פיוצא בזה.
י. ובמה יודע שהתלתן ורועה למאכל אדם? כשהיתה
ורועה ערוגות ערוגות ולה גבול סביב. וכן מקום הגרנות
שעלו בה מינין הרבה - אין מחיבין אותו לעקר; שהרי
הדבר ידוע שאינו רוצה שיצמח צמח במקום הגרנות. ואם
הסיר מקצתן - אומרין לו: עקר הכל חוץ ממין אחד; שהרי
גלה דעתו שרוצה בקיום השאר.
יא. אין נוטעין ירקות בתוך סדן של שקמה וכיוצא בה.
הטומן אגדת לפת וצנון וכיוצא בה תחת האילן, אפלו תחת
הגפן, אם היו מקצת העלין מגלין - אינו חושש; שהרי
אינו רוצה בהשרשתן. ואם אינן אגדה, או שלא היו העלין
מגלין - חושש משום כלאים.
יב. שדה שהיתה ורועה, וקצר הזרע ונשארו העקרין
בארץ, אף על פי שאין מוציאין צמח אלא אחד כמה שנים
- לא יהיה זורע באותה שדה מין אחר עד שיעקר העקרין.
יג. היתה שדהו ורועה חטים, ונמלף לזרעה שעורים קדם
שיצמחו החטים - ימתין לה עד שיפסדו החטים ויתליעו
בארץ כמו שלשה ימים, אם היתה שדהו רוח, ואחר כך
יהפכה במחרשה ויזרע המין האחר. ואינו צריך להפוך את
כלה עד שלא תשאר חטה שלא נעקרה, אלא חורש את
השדה בדרך שחורשין אותה קדם המטר כדי שתרוה.
יד. צמחו החטים ואחר כך נמלף לזרעה שעורים - יתפך
ואחר כך יזרע. ואם הוריד בהמתו לתוכה וקרקסמה את
הצמח - הרי זה מתיר לזרע שם מין אחר.

זרעונים אלו ויצמחו - נקרא הצמח כלו כל זמן שלא נפר
הזרע דשא, ונקרא ירק.
ט. ויש מזרעוני גנה זרעונים שדרך לזרע מהן שדות, כגון
הפשתן והחרדל, ואלו הן הנקראים מיני זרעים. ויש
מזרעוני גנה זרעונים שאין דרך בני אדם לזרע מהם אלא
ערוגות ערוגות קטנות, כגון הלפת והצנון והתדרים
והבצלים והכספר והכרפס והמרור וכיוצא בהן, ואלו הן
הנקראים מיני ירקות.

פרק שני

א. זרע שנתערב בו זרע אחר, אם היה אחד מעשרים
וארבעה, כגון סאה של חטים שנתערבה בעשרים ושלש
סאה של שעורים - הרי זה אסור לזרע את המערב, עד
שימזעט את החטין או יוסיף על השעורים. ואם זרע -
לוקה.
ב. וכל שהוא כלאים עם הזרע - מצטרף לאחד מעשרים
וארבעה. כיצד? עשרים ושלש סאה של חטים שנתערב בה
שני קבין שעורים ושני קבין עדשים ושני קבין פולים -
הרי זה לא יזרע הכל, עד שימזעט סאה של תערבת ויבר
מקצתה או יוסיף על החטים; שהשעורים והעדשים והפול
- כלם כלאים עם החטים.
ג. במה דברים אמורים? בשינתערבו מיני תבואה זה בזה
או מיני קטניות זה בזה, או שנתערבה תבואה בקטניות או
קטניות בתבואה; אבל זרעוני גנה שנתערב אחד מהן
בתבואה או בקטניות - שעורן אחד מעשרים וארבעה ממה
שזרעין בבית סאה מאותו המין. אם נתערב בסאה של
תבואה או קטנית - לא יזרע עד שימזעט או יוסיף על
התבואה.
ד. כיצד? חרדל שנתערב בתבואה, והרי החרדל זורעין
ממנו קב בכל בית סאה, אם נתערב ממנו אחד מעשרים
וארבעה מן הקב בסאה של תבואה או של קטנית - חיב
למזעט. וכן אם היה מין זה מזרעוני גנה וזרעין ממנו סאתים
בכל בית סאה, אם נתערב ממנו חצי קב בכל סאה של
תבואה או של קטנית - ימזעט.
ה. לפיכך, תבואה שנתערב בה זרע פשתן: אם היה שלשת
רביעים בכל סאה - הרי זה ימזעט, ואם לאו - אינו צריך
למזעט; לפי שבית סאה זורעין בו שלש סאים זרע פשתן.
ועל דרך זה משערים בכל הזרעים האחרים.
ו. במה דברים אמורים? בשלא נתפנו לערב ובשלא נתפנו

28 והקשות עם המלפפון, והכרוב עם התרובות¹⁵, והתרדין
29 עם הלעזנין - אינן כלאים זה עם זה. אבל הענן עם
30 הנפוסין, והחרדל עם הלפסן, ודלעת יוגית עם דלעת
31 מצרית או עם דלעת הרמוצה, אף על פי שדומים זה לזה
32 - הרי אלו כלאים זה בזה.
33 ד. וכן באילן שיש שני מינין שדומין זה לזה בעלין או
34 בפרות, הואיל והן שני מינין - הרי אלו כלאים. כיצד?
35 התפוח עם החורד¹⁶, והפרסקין¹⁷ עם השקדים, והשניפין¹⁸
36 עם הרימין, אף על פי שדומין זה לזה - הרי הן כלאים זה
37 בזה. אבל האגסים עם הקרוסטמלים, והפרישים עם
38 העזרדין - אינן כלאים זה בזה.
39 ה. וכן אם יש שם זרעים ואילנות אחרות, אף על פי שהן
40 שני מינין בטבען, הואיל ועלין של זה דומין לעלין של זה
41 או פרי של זה דומה לפרי של זה דמיון גדול, עד שיראו
42 כשני גננין ממין אחד - לא חששו להן לכלאים זה עם זה;
43 שאין הולכין בכלאים אלא אחר מראית העין.
44 ו. כיצד? הלפת¹⁹ עם הענן - אינן כלאים זה בזה, מפני
45 שפריהן שוין. והלפת עם הנפוס - אינן כלאים זה בזה,
46 מפני שהעלין שלהן שוין. אבל ענן עם הנפוס, אף על פי
47 שהעלין דומין זה לזה והפרי דומה לפרי - הרי אלו כלאים,
48 הואיל וטעם פרי זה רחוק מטעם פרי זה ביותר. וכן כל
49 פיוצא באלו.
50 ז. כמה מרחיקין בין שני מיני זרעים שהן כלאים זה עם
51 זה? כדי שיהיו נראים מבדילין זה מזה. אבל אם נראין
52 ששורעו בערבובכא - הרי זה אסור.
53 ח. ושעורין רבים יש בהרחקה הזאת, הכל לפי גדל השדה
54 הנזרעת ולפי רב העלין ושלוח היתונקות²⁰.
55 ט. כיצד? שדהו שהיתה זרועה מין תבואה, ובקש לזרע
56 בצדה מין תבואה אחרת בשדה אחת - מרחיק ביניהן בית
57 רבע²¹. והוא כעשר אמות וחמש אמה²² על עשר אמות

1 טו. באחד באדר משמיעין על הכלאים, וכל אדם יוצא
2 לגנתו ולשדהו ומנקין אותן מן הכלאים. ובחמשה עשר בו
3 יוצאים שלוחי בית דין ומסבכים לבדק.
4 טז. בראשונה היו עוקרין ומשליכין, והיו בעלי בתים
5 שמחים שמנקין להן שדותיהן. התקינו שיהיו מפקירין את
6 כל השדה שימצאו בו כלאים. והוא שימצאו בה מין אחד
7 אחד מארבעה ועשרים; אבל פחות מכן - לא יגעו בה.
8 יז. וחזרין שלוחי בית דין בחלו של מועד הפסח לראות
9 האפיל שיצא. וכלאים שהנצו - אין ממתינים להן, אלא
10 יוצאין עליהן מיד ומפקירין את כל השדה, אם יש בה אחד
11 מעשרים וארבעה.

יום רביעי כ"ה תמוז ה'תשע"א

הלכות כלאים

פרק שלישי

15 א. יש מינין בזרעין שיהיה המין האחד נפרד לצורות
16 הרבה, מפני שני מקומות² והעבודה³ שעובדין הארץ, עד
17 שיצאה בשני מינין. ואף על פי שאין דומין זה לזה, הואיל
18 והן מין אחד - אינן כלאים זה בזה.
19 ב. ויש בזרעים שני מינין שהן דומין זה לזה⁴ וצורת שניהן
20 קרובה להיות צורה אחת, ואף על פי כן, הואיל והן שני
21 מינין - הרי אלו אסורים זה עם זה.
22 ג. כיצד? החזרת עם חזרת גלים⁵, והעלשין עם עלשי
23 שדה⁶, והפרשין עם כרשי שדה⁷, הפסבר עם פסבר הרים⁸,
24 וחרדל⁹ עם חרדל מצרי, ודלעת המצרית עם דלעת הרמוצה
25 - אינן כלאים זה בזה. וכן החטין עם הזונין¹⁰, והשעורים
26 עם שבלת שועל¹¹, והפסמין¹² עם השיפון¹³, והפול עם
27 הספיר, והפרקן עם הטפח¹⁴, ופול לכן עם השעועים,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר שיש מינין בורעים אחד נראה כשנים, או איפכא, וכן באילן. אין הולכים בכלאים אלא אחר מראית העין. כמה מרחיקין בין שני זרעים שהם כלאים. הייתה שדהו זרועה ירק ובקש לזרוע ירק אחר בצדה. הייתה שדהו זרועה חטים ורצה לזרוע בתוכה ירק. הייתה שדהו זרועה חטים אם מותר לחבירו לזרוע בצדן שעורים. והפסק בין שני המינין בור או ניר או גפה או דרך. הייתה שדהו חטים ושל חבירו שעורים אם מותר לזרוע תלם פשתן בצד חטים שלו. ודין אם הייתה שדהו ורצה חבירו לזרוע תבואה, אם יזרע ביניהם חרדל. (2) ולפיכך יש להם שם לווי כמו: כוסבר הרים, חרדל מצרי ודלעת מצרית. (3) כמו "דלעת רמוצה" על שם שטומנים אותה ברמץ, הוא אפר חם מפני שטעמה מר ואינה ראוייה לאכילה בלי הטמנה זו. (4) במשנה כלאים: "אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה בזה". (5) והן "חסא גנית וחסא הררית". (6) יש עולשין של פרס ועולשין של מדבר. (7) כרשין חם כרתים, וזהו החציר הנזכר בתורה. ויש כרתי של גינה וכרתי של מדבר. (8) במשנה שם: "כסבר עם כסבר שדה". ו"גני ומדברי". והוא זרע גד הנזכר בתורה. (9) חרדל המדינה. (10) והוא מין ממני החיטה, וישתנה בארץ בתכונתו וטבעו. ועל כן נקרא זונין מעין היצאה מדרך הישור, כמו ליבם הזונה. (11) שעורים מדבריות. (12) חיטה מדבריות. (13) מין ממני החיטים המדבריות. (14) גרגרים לבנים עגולים קשים להשתבר, וטבעו קרוב לטבע השעורים, וקראוהו הרופאים: קרטומין. (15) כרוב מדברי שקלחיו דקים. (16) תפוח יערי. ומשליכים פריו לחזירים. (17) וכשהם קטנים, בתחילת צאתם, דומים לשקדים. (18) בירושלמי מפרש: הנוטע זיתים ורימונים יחד יוצאים שזיפים. (19) [אף על פי שהלפת היא משאר זרעונים שאינם נאכלים, ובזרעים כאלה אין איסור כלאים כלל - הרי כתב רבינו שכל זמן שלא ניכר הזרע היא בכלל ירק]. (20) הענפים הרכים. (21) והוא מקום שזורעים בו רובע הקב תבואה, ושיעורו אחד מעשרים וארבעה בסאה, שהרי הסאה שישה קבים. (22) דקדק לכתוב "כעשר", וכן כתב בפירוש המשנה: "בית רובע עשר אמות וחומש על עשר אמות וחומש בקירוב". מפני שאין החשבון מדויק, שהרי עשר אמות וחומש על עשר אמות וחומש אינן אלא מאה וארבע אמות ועוד אחד מעשרים וחמש באמה. ואילו בית רובע, הוא מאה

טו. היתה בין שני המינים בור²⁹ או ניר³⁰ או גפה³¹ או דרך³², או גדר שהוא גבוה עשרה טפחים, או חריץ שהוא עמק עשרה טפחים ורחב ארבעה, או אילן שהוא מסף על הארץ הוא³³, או סלע שהוא גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה³⁴ - הרי זה מתיר לסמוך המין האחד לצד אחד מאלו, והמין האחר לצד השני. הואיל ואחד מכל אלו מבדיל ביניהן, הרי הן נראים מבדילין זה מזה.

טז. במה דברים אמורים שצריך הרחקה או דבר המבדיל? בשורע בתוך שדהו; אבל אם היתה שדהו ורועה חטים - מתיר לחברו לזרע³⁵ בצדה שעורים. שנאמר: שדך לא תזרע פלאים - אין האסור אלא שזרע שדהו פלאים; שלא נאמר: הארץ לא תזרע פלאים³⁶. ולא עוד, אלא אפילו זרע בתוך שדהו שעורים סמוך לחטים, ומשך זרע השעורים עד שסמכו לשדה חברו שהיא ורועה שעורים - הרי זה מתיר, מפני שנראו השעורים שבתוך שדהו שהן סוף שדה חברו.

יז. היתה שדהו ורועה חטים, ושדה חברו בצדה ורועה חטים³⁷ - מתיר לו לזרע תלם אחד של פשתן בצד חטים שלו סמוך לשדה חברו. שהרואה יודע שאין דרך העם לזרע תלם אחד של פשתן, ולא נתפזן זה אלא לבדק שדהו אם ראוייה היא לזרע פשתן אם לא, ונמצא כוזרע להשתתה³⁸. לפיכך³⁹ אסור לזרע מין אחר בין שתי שורות אלו שהן ממין אחד עד שצריך בתוך שדהו⁴⁰.

יח. היתה שדהו⁴¹ ושדה חברו שבצדה ורועין שני מיני תבואה⁴² - לא יזרע ביניהם חרדל וחרירע אפילו תלם אחד, מפני שהעם זורעים מאלו תלם אחד⁴³. אבל אם היו שתי השדות ורועין שני מיני ירקות - מתיר לזרע ביניהם חרדל או חריע. שמתיר להקיף חרדל או חריע לכל מין, חוץ מן התבואה, מפני שאינן מציקין אותה⁴⁴. וכן אם היתה

וחמש אמה מרבע. בין מן האמצע בין מן הצד²³. ואם לא היתה ביניהן פשעור הזה - אסור; ואינו לוקה עד שיהיו קרובין בתוך ששה טפחים.

י. היתה שדהו ורועה ירק, ובקש לזרע בצדה שדה ירק אחר, אפילו דלעת - מרחיק בין שתי השדות ששה טפחים על ששה טפחים מרבע. בין מן הצד בין מן האמצע. ופחות משעור זה - אסור; ואינו לוקה עד שיהיו קרובין בתוך טפח²⁴.

יא. היתה אחת משתי השדות ורועה תבואה, והשניה שבצדה ירק או דלעת - מרחיק ביניהן בית רבע.

יב. במה דברים אמורים שצריך להרחקה בשעורין הללו? בין שתי שדות²⁵; אבל אם היתה שדהו ורועה ירק, ורצה לזרע בצדה שורה של ירק ממין אחר - די לו לעשות בין השדה ובין השורה תלם אחד, ארכו ששה טפחים בלבד ורחבו כעמקו²⁶.

יג. היתה שדהו ורועה תבואה, ורצה לזרע בתוכה שורה של ירק, אפילו שורה של דלועין שעלין שלחן ארפים ומסתבכין - מרחיק ביניהן ששה טפחים. ואם נמשכו העלים של דלעת ונקנסו לתבואה ונסתבכו בה - יצטרך מן התבואה שלפני הדלעת עד שלא יתערבו העלין. ואין צריך לומר, שאם זרע שורה ממין זה ושורה ממין אחר - שדי לו להיות ביניהן תלם אחד²⁷, כמו שיתבאר.

יד. הרחק²⁸ בין שני המינים הרחקה הראויה להן, והיה מין זה נוטה על גבי מין זה, בין שנטתה תבואה על התבואה או ירק על גבי ירק, או ירק על התבואה או תבואה על הירק - הכל מתיר, שהרי הרחק פשעור. חוץ מדלעת יונית, שהיא נמשכת הרבה. לפיכך, אם נטתה - יצטרך מלפניה, כמו שבארנו.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

וארבע אמות ושני שלישי אמה בקירוב. (23) כלומר, אין צורך להפסק של בית רובע שבכל אורך השדות, אלא במקום אחד: או באמצע או מן הצדדים. (24) ירושלמי שם: "באיסור - שישה על שישה, ללקות - טפח". (25) שיעור השדה לא נתבאר, ובעניין פאה אמרו ששיעורו, של שדה קטנה הוא חמישים אמה על רוחב שתי אמות. ובעניין חלוקת שותפין אמרו ששיעורה כדי זריעת סאה וחצי. (26) "ורוחב מלואו", וכתב רבינו בפירוש המשנה: "צריך להיות רוחב החפירה ההיא כפי עומקה. והוא מה שאמר מלואו, רוצה לומר מלא התלם ואפילו יהיה עומקו אמה", ונראה שעמקו אינו פחות מטפח. (27) שהרי שני המינים, שורות בודדות ולא שדות. [וכן מפורש בתוספתא "היו לו שתי שורות אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים, מותר לעשות ביניהן תלם להיות זרוע אחת חטה ואחת שעורה"]. (28) "תבואה נוטה על גבי תבואה, וירק על גבי ירק, תבואה על גבי ירק, ירק על גבי תבואה - הכל מותר". (29) מקום שאינו חרוש וזרוע. ויש אומרים, שצריך שיהא בית רובע. והרשב"א מפרש: בור חפור בקרקע ושיעורו כמו חריץ עמוק עשרה ורוחב ארבעה. (30) מקום חרוש. (31) גדר אבנים סדורות בלי טיט. (32) סתם דרך ארבע אמות רוחב. (33) הוא שידבקו ענפיו לארץ. והרשב"א פירש שאינו גבוה מן הארץ שלושה טפחים. (34) יש מפרשים, שרוחבו זה הוא עובי. ואף על פי שגדר עובי כולו שהוא, כנ"ל - בסלע שלא נעשה בידי אדם לשם גדר, החמירו. (35) "שלו חטים ושל חבירו מין אחר, מותר לסמוך לו מאותו המין". (36) למד כן רבינו ממה שנאמר בספרא פרשת קדושים בעניין הרבעת בהמה: "אין לי אלא בהמתן כו' בהמת אחרים מניין? תלמוד לומר את חוקותי תשמרו" ואילו בכלאי זרעים לא אמרו כן, הרי ש"שדך" ממעט של אחרים. (37) השמיענו רבינו בזה, שאף על פי ששתי השדות ממין אחד, ונראה כאילו זרוע באמצע שדהו, שזה בוודאי אסור - ובכל זאת התירו. וכל שכן שמות לזרוע פשתן בסוף שדהו, כשאין לחבירו שדה במקום זה. (38) ובדורע להשתתה אין איסור כלאים. (39) וכל ההיתר הוא מפני שהכל יודעים שזה כוזרע להשתתה, בשאר מינים שאין לומר כן - אסור. (40) אבל לצד חברו מותר לסמוך. (41) כן פירש רבינו מה שאמר שם פרק ב משנה ה: "אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחרירע, אבל סומכין לשדה ירקות חרדל וחרירע". (42) אף כאן השמיענו, שאפילו בשני מיני תבואה אסור לזרוע ביניהם חרדל וחרירע, וכל שכן אם הם מין אחד, שבוודאי יחשדוהו שזרוע באמצע שדהו. (43) למעלה פרק א הלכה ט כתב, שחרדל דרכו להזרוע שדות, וצריך עיון. (44) כלומר,

1 זוית⁴⁵ של זרע זה נוגעת בצלע של זרע האחר בתוך שדהו
2 - הרי זה מתר, מפני שהן נראין מבדלין זה מזה. ואין צריך
3 לומר, אם היתה זוית של זרע זה נוגעת בזוית של זרע
4 האחר; מפני שהן נראין בסוף שדה⁴⁶ שנגע בסוף שדה⁴⁷,
5 שהוא מתר בלא הרחקה ולא הבדלה, כמו שבארנו.

פרק רביעי

7 א. מתר לזרע שתי שורות זו בצד זו של קשואין, ושתי
8 שורות בצדן של דלועין, ושתי שורות של פול המצרי, ותלם
9 בין כל מין ומין. אבל לא יזרע שורה אחת של קשואין
10 ושורה אחת של דלועין ושורה אחת של פול המצרי, אף על
11 פי שהתלם מבדיל בין כל מין ומין; מפני שמנין אלו עלים
12 שלהן ארפין ונמשכין ומסתבכין, ואם יזרען שורה בצד שורה
13 - יתערב הכל, ונראו כנזרעין בערבוביא.

14 ב. היתה שדהו זרועה מין ממני ירקות, ובקש לזרע
15 בתוכה שורות שורות של דלועין - עוקר מן הירק מקום
16 שזרע בו שורה של דלועין ומבדיל בינה ובין הירק בתלם,
17 ומניח מן הירק רחב שתים עשרה אמה ועושה שורה שניה
18 של דלועין, ומבדיל בינה ובין הירק בתלם, וכן עד מקום
19 שירצה; שנגמץ בין כל שתי שורות של דלועין שתים
20 עשרה אמה. אבל פחות מכן - אסור, מפני העלין
21 שמסתבכין מכן ומכן בירק שביניהם, ונראה הכל כאלו
22 נזרע בערבוביא.

23 ג. היתה שורה של דלעת זרועה, אפלו דלעת יחידית, ובא
24 לזרע בצדה תבואה - מרחיק בית רבע; שהרי נמשכו עליה
25 והחזיקה מקום גדול. וכל דבר שיהיה בתוך בית רבע
26 שמרחיקין בין שני המינין - עולה מן המדה, כגון הקבר
27 והסלע וכיוצא בהן.

28 ד. התלם או אמת המים שהן עמקים טפח - זורעין לתוכו
29 שלשה מיני זרעים: אחד על שפת התלם מכן, ואחד מכן,
30 ואחד באמצע.

31 ה. ומתו לנטע שני מינין בתוך גמא אחת, ואפלו קשות
32 ודלעת. והוא שיהיה מין זה נוטה מעל שפת הגמא לכאן
33 והמין האחר נוטה לצד השני, ויראו נבדלין זה מזה. וכן
34 אם נטע ארבעה מינין בתוך הגמא והפך לארבע רוחותיה
35 - הרי זה מתר.

36 ו. הרוצה לזרע שדהו משר משר מכל מין ומין - מרחיק
37 בין כל משר ומשר שתי אמות על שתי אמות, ומצר והולך
38 עד שלא ישאר ביניהן בסוף המשר אלא כל שהוא; שהרי
39 הן נראין שלא נזרעו בערבוביא.

40 ז. רצה לעשות שדהו קרחת קרחת מכל מין ומין - לא
41 יעשה בתוך כל בית סאה יתר על תשע קנחות, כל קרחת
42 מהן בית רבע; ונגמץ רחוק בין קרחת וקרחת קרוב לעשר
43 אמות פחות רביע, שכל בית סאה חמשים על חמשים.
44 ח. ומה בין המשר לקרחת? שהמשר ארץ והקרחת
45 מרבעת.

46 ט. מיני ירקות שאין דרך בני אדם לזרע מהם אלא מעט
47 מעט, כמו שבארנו - מתר לזרע מהם אפלו חמשה מינין
48 בתוך ערוגה אחת שהיא ששה טפחים על ששה טפחים.
49 והוא שיוזרע ארבעה מינין בארבע רוחות הערוגה ואחד
50 באמצע, וירחק בין מין ומין כמו טפח ומחצה, כדי שלא
51 ינקו זה מזה. אבל יותר על חמשה מינין - לא יזרע, אף
52 על פי שמרחיק ביניהם; לפי שמנין הרבה בערוגה כזו הרי
53 הן כנטועין בערבוביא.

54 י. במה דברים אמורים? בערוגה שהיא בתרפה ואין שם
55 זרע חוצה לה; אבל ערוגה בין ערוגות - אסור לזרע בה
56 חמשה מינין; שאם יזרע בכל רוח מערוגה זו ובכל רוח
57 מערוגותיה שסביבותיה - יראה הכל כמערכב. ואם הטא
58 עליון שבבערוגה זו לכאן ועליון שבבערוגה שבצדה מכאן, עד
59 שיצאו מבדלים - מתר. וכן אם עשה תלם בין כל ערוגה
60 וערוגה - מתר.

61 יא. ואסור לזרע חוץ לערוגה בלא תלם ובלא גובה ואפלו
62 כנגד הקרנות של ערוגה שאין בהן זרע; גזירה שמה יזרע
63 ארבעת המינין בארבע זויות ערוגה, ויזרע מינין אחרים
64 חוצה לה כנגד הזויות, ונגמץ הכל כמערכב.

65 יב. היתה הערוגה ששה על ששה והיה לה גבול גבוה
66 טפח ורחב טפח סביב - מתר לזרע בה אפלו שמונה עשר
67 מינין, שלשה על כל גבול וגבול וששה באמצע, וירחק
68 בין כל מין ומין טפח ומחצה. ולא יזרע ראש הלפת בתוך
69 הגבול, שמא ימלאהו. יותר על זה - לא יזרע.

70 יג. ואסור לזרע בערוגה מיני זרעים כענין זה, מפני שהן
71 נראין כלאים. אבל מיני ירקות, הואיל ואין דרך בני אדם
72 לזרע מהן אלא מעט מעט - הרי זה מתר, כמו שבארנו.

73 יד. גבול שהיה גבוה טפח וזרע בו מינין הרבה כמו
74 שבארנו, ונתמעט מטפח מאחר שזרע בו - פשר, שהיה
75 פשר מתחלתו.

76 טו. הרוצה למלאת כל גנותו מיני ירקות רבים ולא ירחיק
77 ביניהם - עושה כל הגנה ערוגות מרבעות, אפלו ששה על
78 ששה, ועושה בכל ערוגה חמשה עגולין, ארבעה בארבע
79 רוחותיה ואחד באמצע, וזרע מין בכל עגול, וזרע ארבעה

בכרמו והניחם הרי זה קדש. ואין אדם מקדש דבר שאינו
שלו. לפיכך, המספך גפנו על גבי תבואתו של חברו - קדש
גפנו ולא נתקדשה התבואה. ספך גפן חברו על תבואתו -
קדש תבואה ולא קדש גפן חברו. ספך גפן חברו על תבואת
חברו - לא קדש אחד מהן. ומפני זה, הזרע כרמו
בשביעית - לא קדש.
ט. הרוצה בלאים בכרם חברו ונקמן - הרי זה הרוצה אסור
בהנייתו, וכל אדם מתירין בהן. ואילו קימן בעל הכרם - הנה
מקדש אותן לכל אדם, כמו שבארנו.
י. האנס שזרע בלאים בכרם חברו: אם נשתקעו הבעלים,
אף על פי שלא נתיאשו - הרי זה קדש מן התורה; ואם
לא נשתקעו הבעלים, אף על פי שנתיאשו - אינו מקדש
אלא מדברי סופרים.
יא. הרוח שעקרה פארות הגפן ושלחה אותן על התבואה
- יגדל אותן מיד. ואם ארעו אנס ולא סלקן - הרי אלו
מתירין ולא נתקדשו.
יב. אנס שזרע הכרם - כשיצא האנס יקצר הזרע מיד,
ואפלו בחלו של מועד. ואם לא מצא פועלים - יוסיף להן
עד שליש בשכרן. בקשו ממנו יותר מכן או שלא מצא
פועלים - הרי זה מבקש בנחת וקוצר. ואם נשתקע הזרע
עד שהגיע לעונת שיקדש - הרי זה יקדש ויאסרו שניהם.
יג. מאימתי תבואה או ירק מתקדשין? משישירשו. ענבים
- משיעשו כפול הלבן. שנאמר: המלאה הזרע אשר תזרע
ותבואת הכרם - עד שיזרע זה ויהיה זה תבואה. אכל
תבואה שיבשה כל צרכה וענבים שבשלו כל צרכן - אינן
מתקדשות. [כיצד? תבואה שיבשה כל צרכה וקא נטע גפן
בתוכה, וכן ענבים שבשלו כל צרכן וזרע תבואה או ירק
בצדן, אף על פי שזה אסור - אינן מתקדשות].
יד. כרם שלא הגיעו ענביו להיות כפול הלבן אלא עדין
הן בסר, וזרע בתוכו ירק או תבואה והשרישו - הרי זה לא
קדש. ואף על פי כן, קונסין אותו ואוסרין הזרע; אבל הבסר
- מתר. ואם עקר הזרע קדם שיעשו הענבים כפול הלבן -
הרי זה מתר בהנחה. מקצתן נעשו כפול הלבן ומקצתן לא
נעשו: את שנעשו - נתקדשו, ואת שלא נעשו - מתירין.
טו. ענבים שנעשו כפול הלבן וזרע בצדן תבואה או מיני
ירקות, ולקט הזרע קדם שישיריש - הרי זה מתר בהנאה.
ואם השריש - אסור.
טז. גפן שיבשו העלין שלה ונפלו, בדרך שתיבש הגפן בימי
הקר - אסור לזרע בצדה ירק או תבואה; ואם זרע - לא קדש.
וכן הזרע בעצין שאינו נקוב המנח בכרם - לא קדש, ומכין
אותו מפת מרדות. אבל עצין נקוב - הרי הוא כפאריך.
יז. היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים, או שיעצו עם
הזבלים או עם המים, או שהיה זרע או זורה בשדה לכן

מינים אחרים בארבעה קרנות צרוגה. נמצאו תשעה מינין
בכל צרוגה והן נראין מבדלין זה מזה. ואינו מפסיד אלא
מה שבין העגולין בלבד, שהוא מניחו חרב כדי שיראו
העגולין מבדלין מן הקרנות ומבדלין זה מזה. ואם רצה
שלא יפסיד כלום: אם היו העגולין זרועים שתי - זרע מה
שביניהן ערב, ואם היו זרועין ערב - זרע מה שביניהן
שתי, כדי שיראו מבדלין.
טז. מפל אלו הדברים נתבאר לה, שבזמן שיש בין שני
המינין הרחקה הראויה להם כדי שלא ייקו זה מזה - אין
חוששין למראית העין, כמו שבארנו; ובזמן שיראו
מבדלים זה מזה - אין חוששים ליניקתן אפלו הן זה בצד
זה, כמו שנתבאר עתה.
פרק חמישי
א. הזרע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע
הכרם - הרי זה לוקה שתיים: אחת משום שדרך לא תזרע
כלאים, ואחת משום לא תזרע כרמך בלאים.
ב. ואינו לוקה משום זרע בלאי הכרם עד שיזרע בארץ
ישאל חטה וישעורה וחרצן במפלת יד. וכן אם חפה אותם
בעפר - לוקה. וכן אם זרע שני מיני ירק וחרצן או זרע
אחד ירק וזרע אחד מין תבואה וחרצן במפלת יד - הרי
זה לוקה.
ג. ואינו חייב מן התורה אלא על קנבוס ולוף וכיוצא בהן
מזרעים שנגמרים עם תבואת הכרם, אבל שאר הזרעים
אסורים מדבריהם. וכן אסור מדבריהם לזרע בלאי הכרם
בחוצה לארץ.
ד. ולמה אסור בלאי הכרם ובחוצה לארץ ולא אסור בלאי
זרעים? מפני שכלאי הכרם חמורין הם, שאם נזרעו בארץ
ישאל - הרי הן אסורין בהנאה, וכיון שהן אסורין בהנאה
בארץ אסור לזרען בחוצה לארץ.
ה. ואין עודרין עם הנכרי בכלאים, אבל עוקרין עמו, כדי
למעט התפלה.
ו. אין אסור משום בלאי הכרם אלא מיני תבואה ומיני
ירקות בלבד; אבל שאר מיני זרעים - מתר לזרעם בכרם,
ואין צריך לומר שאר אילנות.
ז. אסור לזרע ירקות או תבואה בצד הגפנים או לטע גפן
בצד הירק או תבואה. ואם עשה כן, אף על פי שאינו לוקה
- הרי זה קדש, ונאסרו שניהם בהנאה, הירק או התבואה
או הגפנים, ושורפין את שניהן; שנאמר: פן תקדש המלאה
הזרע. ואפלו הקש של תבואה והעצים של גפנים האלו -
אסורין בהנאה ושורפין אותם. ולא יסיק בהן תנור וכירים
ולא יבשל בהם בעת שרפתן.
ח. אחד הנוטע ואחד המקיים, כיון שראה בלאים צמחו

1 וסערתו הרוח לאחוריו ונפלו הנרעים בכרם, וצמחו - הרי זה
2 לא נתקדש; שגאמר: אשר תזרע - וזה לא זרע. וחזק לעקר
3 כשיקרא; ואם קימן - הרי זה קדש. סערתו הרוח לפניו
4 ורואה הנרעים שנפלו לכרם - הרי זה כוזרע. וכיצד
5 יעשה? אם צמחו העשבים - יהפכם במחרשה ודיו. ואם
6 מצאן שנעשו אביב - ינפץ אותו אביב כדי להשחיתו,
7 שהכל אסור בהנאה. ואם מצאה שנעשית דגן - הרי זו
8 תשרף. ואם ראה אותן וקימן - הרי אלו ישרפו עם
9 הגפנים הסמוכות להן.

10 יח. הרואה בכרם עשב שאין דרך בני אדם לזרעו, אף על
11 פי שהוא רוצה בקיימו לבהמה או לרפואה - הרי זה לא
12 קדש, עד שיקים דבר שפמחו מקימין רב העם באותו
13 מקום. כיצד? המקימין קוצים בכרם בערב, שרוצים בקוצים
14 לגמליהם - הרי זה קדש.
15 יט. הארוס והקיסוס ושושנת המלך ושאר מיני זרעים -
16 אינן פלאים בכרם. הקנבוס והקנסיס וצמר גפן - הרי הן
17 כשאר מיני ירקות ומקדשים בכרם. וכן כל מיני דשאים
18 שעולין מאליהן בשדה - הרי הן מקדשין בכרם. ופול
19 המצרי - מין זרעים הוא ואינו מקדש. הקנים והגדר
20 והאטדין - מיני אילן הן ואינן פלאים בכרם.
21 כ. זה הפלל: כל המוציא עליו מעקרו - הרי זה ירק, וכל
22 שאינו מוציא עליו - הרי זה אילן. והצלף - אילן לכל דבר.
23 כא. הרואה ירק בכרם ואמר: כשאגיע לו אלקטנו - מתר.
24 הגיע לו ועבר מעליו ואמר: כשאחזור לו אלקטנו, אם שהה
25 עד שהוסיף אחד ממאתים - הרי זה קדש.
26 כב. וכיצד משערין שעור זה? רואין, אם נחתך ירק זה או
27 מין תבואה זה מן הארץ, בכמה זמן ייבש. הגע בעצמך
28 שייבש עד שלא תשארו בו לחה במאה שעה, אם נשתהה
29 בארץ משהגיע לו חצי שעה - הרי הוסיף במאתים לאסור;
30 ואם שהה פחות מחצי שעה - מתר.

31 כג. אסור לעבר בעציץ נקוב שזרוע בו ירק בתוך הכרם.
32 ואם הניחו תחת הגפן ונשתהה שם בארץ כדי להוסיף אחד
33 ממאתים - הרי זה קדש.
34 כד. בצל שננטעו בכרם, ואחר כך נעקר הכרם, ואחר כך
35 צמחו בצלים מן העקר הנטוע, אף על פי שרבו הגדולים
36 על עקרו במאתים - הרי אותו העקר באסורו; שאין גדולי
37 התר מעלין את העקר האסור.

יום חמישי כ"ו תמוז ה'תשע"א

פרק ששי

39 א. הזורע ירק או תבואה בכרם, או המקימו עד שהוסיף
40 במאתים² - הרי זה מקדש מן הגפנים שסביבותיו שש
41 עשרה אמה³ לכל רוח. עגלות⁴ ולא מרבעות. ורואין כל
42 העגול שרחבו שתיים ושלושים אמה כאלו הוא פלו מלא
43 ירק⁵, וכל גפן שתהיה בתוך עגול זה - נתקדשה עם הירק,
44 וכל שחוץ לעגול - אינן מתקדשות.
45 ב. כמה דברים אמורים? כשהיה בין שפתי העגול הזה⁶
46 ובין שורות הגפנים שחוצה לו יותר על ארבע אמות; אבל
47 אם היה ביניהם ארבע אמות מצמצמות או פחות - רואין
48 את העגול כאלו הגיע לשורה הסמוכה לו⁷, וכאלו רחב
49 העגול ארבעים אמה; ורואין, כל גפן שתפל בתוך עגול זה
50 של ארבעים אמה - הרי היא מתקדשת.
51 ג. כמה דברים אמורים? בזורע או מקים תוך הכרם; אבל
52 הזורע חוץ לכרם וסמוך לו - הרי זה מקדש שתי שורות⁸
53 של גפנים הסמוכות לזרע בארץ כל הזרע, ויתר ארבע
54 אמות חוץ לזרע, ומתקדש מן הזרע רחב ארבע אמות בארץ
55 כל השורה של כרם. ואם זרע בצד גפן יחידית - אינו
56 מקדש מן הזרע אלא ששה טפחים לכל רוח.
57 ד. ילדה פחות מטפח - אינה מקדשת את הזרעים⁹. כמה

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

או ירק מתקדשין. והמקיים דבר שכמוה מקיימין העם באותו מקום. איזהו נקרא ירק. והרואה ירק בכרם ואמר: כשאגיע אליו אלקטנו. ואם אסור להעביר עציץ נקוב בתוך הכרם. (1) יבאר הזורע ירק או תבואה בכרם או המקיימו. ודין כמה גפנים יקדש מי שהיה שדהו ירק או תבואה ונמלך ליטע בה גפנים או איפכא. המברך את הגפן בארץ והזורע תחת מותר האפיפירות. המותח זמורה מאילן לאילן. (2) בכרם שהיה מקודם, אבל הירק או התבואה, שנזרעו עכשיו באיסור - נאסרו מיד בהשרשה. (3) אף על פי שהזורע ירק או תבואה סמוך לכרם אינו מקדש אלא שתי שורות: השורה הסמוכה והשורה שלפנים הימנה - בזורע בתוך הכרם וגפנים סביב לה, החמירו, ונתנו לו דין של קרחת הכרם שדינו בשש עשרה אמה. (4) וראה בפרק י"ב מהלכות שבת הלכה יח, שלענין שבת חושבים אותן מרובעות, ויש שם הוספה של אמה ושלושה חומשי אמה, כפי הכלל ש"כל אמה ברבוע - אמה ושני חומשין באלכסון". (5) מקור דברים אלו בירושלמי "שתהא האמצעית עגולה ירק". (6) כלומר, חוץ לעיגול הנ"ל, שמידתו שלושים ושתיים על שלושים ושתיים. (7) למד זאת רבינו ממה שנאמר שם במשנה: "הנוטע ירק בכרם או מקיים הרי מקדש ארבעים וחמישה גפנים. אימתי, בזמן שהיו נטועות על ארבע ארבע או על חמש חמש". וכשחן נטועות על חמש חמש אמות אין שם אלא שלושים ושבע גפנים. ומתוך זה הכריע שגם הגפנים שחוץ לעיגול, אם אינן רחוקות אלא ארבע אמות בלבד, הן נאסרות. (8) כדעת בית הלל. (9) רש"י (שם) פירש, שהמדובר בשאר מיני זרעים שאינם אסורים אלא מדרבנן וכשהגפנים פחותים מטפח לא גזרו חכמים. אבל בקבוס ולוף שהם אסורים מן התורה - אסור גם בילדה פחות מטפח, ולדעת ר"י קורקוס, כן היא דעת רבינו שהעתיק לשון הגמרא: "אינה מקדשת את הזרעים". והכסף משנה והרדב"ז כתבו, שכיוון שרבינו לא חילק בין זרעים לזרעים, נראה שאפילו קנבוס ולוף, שהם אסורים מן התורה, אינם מתקדשים על ידי ילדה פחות מטפח.

- 1 דְּכָרִים אֲמֹרִים? בְּשָׁתִים כְּנָגֵד שְׁתֵּים וְאַחַת יוֹצֵאָה זָנְבָה;¹⁰
- 2 אָבֵל אִם הָיָה כָּל הַכֶּרֶם בֶּן - הָרִי זֶה מְקֻדָּשׁ.¹¹
- 3 ה. שְׁתֵּי גִנוֹת זוֹ עַל גִּב זוֹ: הַתַּחְתּוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם - זֹרַע
- 4 אֶת הָעֲלִיּוֹנָה עַד שֶׁהוּא מֵגִיעַ לְאֹוִיר עֲשֶׂהָ טַפְחִים קְרוֹב
- 5 לְכֶרֶם; שְׁאֹוִיר עֲשֶׂהָ טַפְחִים סְמוּךְ לְכֶרֶם אוֹ לְגֶפֶן יַחֲדוּת
- 6 - אֲסוּר לְזַרְעָה¹² בּוֹ זֵרַעִים. וְאִם הָיְתָה הָעֲלִיּוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם
- 7 - הָרִי זֶה זֹרַע אֶת הַתַּחְתּוֹנָה עַד שֶׁהוּא מֵגִיעַ לַמָּטָה
- 8 מְשַׁלְשָׁה טַפְחִים מֵעֵקֶר הַגֶּפֶן.
- 9 ו. מִי שֶׁהָיְתָה שְׂדֵהוּ זֹרַעָה יָרֵק אוֹ תְּבוּאָה, וְנִמְלָךְ לְטַע בָּהּ
- 10 גֶּפֶן - הוֹפֵךְ אֶת הַזֵּרַעִים בְּמַחְרָשָׁה¹³ וְאַחֵר כֶּף נוֹטֵעַ, וְלֹא
- 11 יִטַע וְאַחֵר כֶּף יִהְיֶה. הָיְתָה נְטוּעָה גֶּפֶן, וְנִמְלָךְ לְזַרְעָה בָּהּ
- 12 זֵרַעִים - מְשַׁרֵּשׁ אֶת הַגֶּפֶן וְאַחֵר כֶּף זֹרַע אֶת הַזֵּרַעִים. וְאִם
- 13 רָצָה לְקַץ אֶת הַגֶּפֶן עַד שֶׁלֹא יִשָּׂאֵר מִהֶן אֶלָּא פָחוֹת
- 14 מִטַּפַּח סְמוּךְ לְאַרְץ - הָרִי זֶה מֵתָר לְזַרְעָה¹⁴ וְאַחֵר כֶּף יִחְזוֹר
- 15 וְיִשָּׂרֵשׁ אֶת הַנֶּשֶׂאֵר בְּאַרְץ מִן הַגֶּפֶן.
- 16 ז. הַמְכַרְיָה¹⁵ אֶת הַגֶּפֶן בְּאַרְץ, אִפְלוּ הַכְרִיכָה בְּתוֹךְ הַדְּלָעַת
- 17 שְׂכִיבָהּ וְנַעֲשֶׂת פְּסִילוֹן אוֹ בְּתוֹךְ סִילוֹן שֶׁל חֶרֶשׁ¹⁶: אִם הָיָה
- 18 הָעֵפֶר עַל גִּבָּה שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אוֹ יוֹתֵר - הָרִי זֶה מֵתָר לְזַרְעָה
- 19 עַל גִּבָּה; וְאִם הָיָה עַל גִּבָּה פָחוֹת מִזֶּה - אֲסוּר לְזַרְעָה עַל
- 20 גִּבָּה, וּמֵתָר לְזַרְעָה בְּצִדָּה¹⁷.
- 21 ח. הַכְרִיכָה בְּסִלְעָה¹⁸, אֵף עַל פִּי שְׂאִין עֵפֶר עַל גִּבָּה אֶלָּא
- 22 שֶׁלֹא אֲצַבְעוֹת - מֵתָר לְהִבְיָא זֶרַע עָלֶיהָ. בְּמָה דְּכָרִים
- אֲמֹרִים? שְׂאִין עֵקֶר הַגֶּפֶן נִרְאָה¹⁹; אָבֵל אִם נִרְאָה²⁰ - צָרִיף
- לְהַרְחִיק שְׂשָׂה טַפְחִים לְכָל רוּחַ וְאַחֵר כֶּף יִזְרַע, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.
- ט. הַמְכַרְיָה שֶׁלֹא גֶפֶן יַחֲדוּת נִרְאָה: אִם יֵשׁ בִּיגִיָּה²¹
- מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה²² - הָרִי אֵלּוּ מְצֻטְרְפִין לְשָׂאֵר
- גֶּפֶן הָעוֹמְדוֹת²³, וְכֹאֵלּוּ לֹא הַכְרִיכָה²⁴; וְאִם לֹא - אֵינָם
- מְצֻטְרְפוֹת.
- י. הֵיוּ פָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה²⁵ - אֵין מְצֻטְרְפִין²⁶, אֶלָּא מְרַחֵק מִהֶן
- שְׂשָׂה טַפְחִים²⁷ לְכָל רוּחַ וְזוֹרַע.
- יא. כָּל הַזֹּרַע תַּחַת הַשָּׂרִיגִים²⁸ וְהַעֲלִין הַיּוֹצֵאִין מִן הַגֶּפֶן
- הָרִי זֶה קֻדָּשׁ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִזְרַע רְחוֹק מֵעֵקֶר הַגֶּפֶן בְּמָה
- אַמּוֹת.
- יב. הַדְּלָה²⁹ אֶת הַגֶּפֶן עַל מְקַצַּת אֲפִפְרוֹת³⁰ - לֹא יִזְרַע תַּחַת
- מוֹתֵר הָאֲפִפְרוֹת, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין עָלֶיהֶן לֹא עֲלִין וְלֹא
- שָׂרִיגִים. וְאִם זֶרַע, הוֹאִיל וְאֵין הִזְרַע תַּחַת סִכּוֹ הַגֶּפֶן - הָרִי
- זֶה מֵתָר. וְכֵן אִם הַדְּלָה³¹ הַגֶּפֶן עַל מְקַצַּת בִּידֵי³² אֵילָן שְׂאִינוֹ
- עוֹשֶׂה פְרוֹת, כְּגוֹן הָאֵרֶז וְהַבְּרוֹשׁ. אָבֵל אִם הַדְּלָה עַל מְקַצַּת
- אֵילָן מֵאָבֵל - הָרִי זֶה מֵתָר לְזַרְעָה תַּחַת בִּידֵי הָאֵילָן שֶׁלֹא
- נִמְשְׁכוּ עָלֶיהֶן שָׂרִיגֵי הַגֶּפֶן; שְׂאִין אָדָם מְבַטֵּל אֵילָן מֵאָבֵל
- וְעוֹשֶׂה אֲפִפְרוֹת לְגֶפֶן. וְאִם נִמְשְׁכוּ הַשָּׂרִיגִים אַחֵר שְׂזוֹרַע
- וְסָכְכוּ עַל הִזְרַע - הָרִי זֶה מְחִזְזִים לְמָקוֹם אַחֵר.
- יג. הַזֹּרַע תַּחַת מוֹתֵר הָאֲפִפְרוֹת אוֹ תַּחַת מוֹתֵר אֵילָן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

10) שדינן ככרם קטן. [והנה בגמרא (סוטה שם) אמר עזר ר' אליעזר בן יעקב: "ילדה פחותה מטפח חייבת בערלה כל שנותיה כו' והני מילי שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה זנב" וכתב רבינו בפרק י מהלכות מעשר שני הלכה יט: "ילדה פחותה מטפח חייבת בערלה", ומכיון שכאן בהלכות כלאים לא כתב רבינו "בנטיעה אחת או בשתיים כנגד שתיים וכו'", נראה מדבריו שילדה פחותה מטפח אין דינה ככרם, אף על פי שיש בה שיעור אילנות בכרם, אבל מדין גפן יחידית אינה יוצאה, ויש להרחיק שיש טפחים לפחות, כדין זורע על יד הגפן]. 11) שאז נחשב הוא ככרם. 12) אבל אינו נאסר. 13) לפי מה שכתב רבינו למעלה פרק ב הלכה יג צריך גם התלעה לפני ההיפוך. 14) [ואף על פי שילדה פחותה מטפח כתב רבינו שאם כל הכרם כן הרי זה מקדש, וראה למעלה שכתבנו שם שמה שכתב "אינה מקדשת" היינו בתורת כרם, אבל בתורת גפן יחידית היא מקדשת - כאן כיוון שקצץ עד פחות מטפח, גילה דעתו שאינו רוצה בכלאים, ולפיכך מותר]. 15) והוא שיטמינה בארץ. כלומר: כל הגפן טמונה בארץ, ואין ערוביאי למעלה. ולדעת הרא"ש לא אסרו אלא במברך, שכבר היה שם אילן על הענף, אבל הרכבת שרשים בשרשים אינה אסורה. אבל דעת רבינו שגם הרכבת שרשים בשרשים אסורה. [וראה שם שכתבנו שלדעת רבינו נקטו "המברך" לרבותא, שאפילו במברך ענפים יש חשש של הרכבה, וכל שכן בשרשים שהם רכים יותר, אולם במברך לא אסרו אלא בגפן, שענפיה רכים, אבל בשאר אילנות שענפיהם קשים לא אסרו]. 16) אבל בסילון של מתכת אין השרשים עוברים. 17) ברייתא בבבא בתרא יט: "אבל זורע את הצדין אילך ואילך", שאין השרשים מתפשטים לצדדים, לא השרשים של התבואה, ולא השרשים של הגפן. 18) משנה שם. ובפירושו שם כתב: "סלע היא הקרקע הקשה". וכן הוא בירושלמי שם שבסלע רך אסור, מפני שהשרשים מפעפעים ועוברים. 19) שהוכרחה הגפן כולה. 20) שהוכרחה רק זמורה. 21) בין הגפנים האלו, וכן ביניהם לבין השורה השנייה של הגפנים. 22) שזוהי שיעור המרחק בין הגפנים להחשיבים ככרם. 23) להחשב ככרם. הראב"ד כתב: "כי מצטרפות שאמרו חכמים, אפילו אין שם יותר הן מצטרפות להיות כרם, שהן נידונות כשש גפנים, שהעיקר כגפן וראה הבריכה היוצא ממנה, גפן אחרת". וכן פירש הרשב"ם בבבא בתרא פג. אבל לפי זה לא יתיישב מה בין שלוש לשתיים, הרי אם ישנה גפן אחת היוצאת בזנב, יצטרפו גם שתיים לכרם, ולכן פירש רבינו באופן אחר. 24) [כלומר, אף על פי שאמרו בכלאים שם: "הארכובה שבגפן אין מודדין לה אלא מן העיקר השני" כלומר, מסוף הארכובה שנמשכה אל הארץ, ולא מעיקר הגפן - זה אינו אלא לחומרא, אבל לא לקולא, ולפיכך מצטרפות כאן הגפנים האלו אל השורה שעל ידה ואינן בטלות לגבי ההברכות שלהן]. 25) כן נראה במשנה ששנינו "המברך שלוש גפנים", הרי שפחות מכן - לא. 26) [אל השורה הסמוכה, אלא בטלות לגבי ההברכות שלהן]. 27) כההרחקה מגפן יחידית. 28) הענפים. 29) הגביה. 30) "ואותם הקנים וכיוצא בהם, שעשה מהם מטה או שבכה והדלה עליהם את גוף הגפן, הם הנקראים אפיפרות". 31) "וכן המדלה על מקצת אילן סרק". 32) ענפי. באילן נקראו בדים. ובגפן נקראו שריגים.

1 שאינו עושה פרות³³, ונמשכו שריגי הגפן וסככו על
2 הזרעים - הרי זה אסור לקימו³⁴ או להחזיר השריגים. אלא
3 כיצד עושה? עוקר הזרע.
4 יד. קנים היוצאים מן העצים³⁵ וחס עליהן לפסוקן כדי שלא
5 ינחית האפיפרות³⁶ - הרי זה מתיר לזרע³⁷ תחתיהן. ואם
6 הניחם³⁸ כדי שיהלכו עליהן השריגים והעלין היוצאים -
7 הרי זה אסור לזרע תחתיהן.
8 טו. פרח³⁹ היוצא מן העצים או מן הדלית⁴⁰ - רואין אותו
9 כאלו משקלת תלויה בו עד הארץ, ואסור לזרע תחתיו. וכן
10 המותח ומונה מאילן לאילן - אסור לזרע תחתיה.
11 טז. קשר חבל או גמי בזמורה, וקשר הראש האחד באילן
12 - הרי זה מתיר לזרע תחת החבל⁴¹. ואם מתח חבל זה כדי
13 שיהלכו עליו השריגים והעלים - הרי הוא כאפיפרות,
14 ואסור לזרע תחתיו.

פרק שביעי

16 א. הבא לזרע בצד הפנים - מרחיק ממנו ארבע אמות
17 מעקרי הגפנים וזורע. ואם גפן יחידית היא - מרחיק ממנה
18 ששה טפחים וזורע. היתה שורה אחת של גפנים זו בצד
19 זו, אפלו הן מאה - אין זה פנים, אלא גפן יחידית, ומרחיק
20 מן השורה ששה טפחים וזורע. היו שתי שורות - הרי אלו
21 פנים, וצריך להרחיק ארבע אמות מכל צד ואחר כך יזרע.
22 ב. וכמה יהיה בכל שורה? שלש גפנים או יותר. במה
23 דברים אמורים? בשניה בין כל גפן וגפן מארבע אמות עד
24 שמונה אמות; אבל אם היה בין שתי השורות שמונה אמות
25 חוץ ממקום הגפנים עצמן - הרי אלו כמבדלות זו מזו ואינן
26 פנים אחד, ואינו מרחיק אלא ששה טפחים מכל שורה. וכן
27 אם היה ביניהן פחות מארבע - הרי אלו כגפן אחת,
28 ומרחיק ששה טפחים לכל רוח.
29 ג. היו שלש שורות, אף על פי שיש ביניהן פחות מארבע
30 - הרי אלו פנים, ורואין את האמצעיות כאלו אינם. וכן אם
31 היו שלש שורות ובין כל שורה ושורה שמונה אמות או
32 יותר - הרי זה זורע בין השורות.
33 ד. לפיכך, הנוטע את פרמו מתחלה והרחיק בין כל שורה
34 ושורה שמונה אמות - מתיר להביא זרע בתוכו, ומרחיק
35 מכל שורה ששה טפחים בלבד. אבל אם זרע חוצה לו -
36 צריך להרחיק משורה החיצונה ארבע אמות כשאר
37 הפנים. ואין דין בין השורות של זה הפנים כפנים שחורב
38 באמצעו, שהרי מתחלה נטען מרחקין.
39 ה. היתה בשדה זו שורה אחת של גפנים ובשדה חבירו
40 שורה אחת כנגדה קרובה לה, אף על פי שמפסיק ביניהן

41 דרך היחיד או דרך הרבים או גדר שהוא נמוך מעשרה
42 טפחים - הרי אלו מצטרפות להיות שתייהן פנים. והוא
43 שיהיה ביניהן פחות משמונה.
44 ו. נטע שורה אחת בארץ ושורה אחת במדרגה: אם גבוהה
45 המדרגה מן הארץ עשרה טפחים - אינם מצטרפין; פחות
46 מכאן - מצטרפין.
47 ז. הנוטע חמש גפנים שמים כנגד שמים ואחת יוצאת ונב
48 - הרי זה נקרא פנים קטן וצריך להרחיק מהן ארבע אמות
49 לכל רוח. אבל אם נטען שמים כנגד שמים ואחת באמצע,
50 או שלש בשורה זו ושמים כנגדן בשורה שניה - אינם פנים,
51 ואינו מרחיק מהן אלא ששה טפחים לכל רוח.
52 ח. פנים שחורב, אם יש בו ללקט עשר גפנים לכל בית סאה
53 ויהיו נטועות שמים כנגד שמים ואחת יוצאה ונב, או יש
54 בו לכונן שלש כנגד שלש - הרי זה נקרא פנים דל, ואסור
55 לזרע בכלו.
56 ט. פנים שאינו נטוע שורות שורות אלא מערבב: אם יש
57 בו לכונן שמים כנגד שלש - הרי זה פנים; ואם לאו - אינו
58 פנים, אלא דיו להרחיק ששה טפחים מכל גפן וגפן וזורע.
59 י. היו העקרים מכונין והנוף אינו מכונן - הרי זה פנים;
60 הנוף מכונן והעקר אינו מכונן - אינו פנים. היו דקות ואינן
61 מכוננות, העבו והרי הן מכוננות - הרי זה פנים. כיצד הוא
62 יודע אם הן מכוננות - מביא חוט המדה ומותח מזו לזו.
63 יא. פנים שחורב באמצעו ונשאר שלם מכל סביבו: אם יש
64 בקרחת שבאמצעו שש עשרה אמה - הרי זה מרחיק מעקרי
65 הגפנים ארבע אמות לכל רוח וזורע באמצע הקרחת; ואם
66 אין בה שש עשרה אמה - הרי זה לא יביא זרע לשם; ואם
67 הביא, הואיל והרחיק ארבע אמות לכל רוח מן הגפנים של
68 פנים - הרי זה לא קדש.
69 יב. וכן מקום שנשאר פנוי בלא גפנים בין סוף הפנים ובין
70 הגדר שלו, והוא הנקרא מחול הפנים: אם יש בו שמים
71 עשרה אמה - מרחיק מן הגפנים ארבע אמות וזורע את
72 השאר.
73 יג. היה בו פחות משמים עשרה אמה - לא יביא זרע
74 לשם; ואם הביא, הואיל והרחיק ארבע אמות - הרי זה לא
75 קדש. במה דברים אמורים? בפנים גדול; אבל בקטן - אין
76 לו מחול, אלא מרחיק ארבע אמות מסוף הגפנים וזורע עד
77 הגדר. וכן פנים גדול שהיה בין כל שורה ושורה שמונה
78 אמות או יתר - אין לו מחול.
79 יד. היה הגדר המקיף את הפנים פחות מעשרה טפחים, או
80 שהיה גבוה עשרה טפחים ואין בו רחב ארבעה טפחים -
81 אין לו מחול, אלא מרחיק מסוף הגפנים ארבע אמות וזורע

(33) שדינו כאפיפרות. (34) משנה שם: "ואם הלך החדש אסור" שכיוון שבתחילה זרע באיסור - קנסוהו לעקור. (35) היא אפיפרות שלמעלה. (36) חמל עליהם לכרות אותם שלא יתקלקל העצים. (37) שאינן חשובות בכלל האפיפרות אלא אם כן הייתה מחשבתו לרלות עליהם הענפים הצומחים. (38) כן הוא במשנה שם: "עשאו כד שיהלך עליהן החדש אסור". (39) והוא מלשון "הפרחה הגפן". (40) הוא הגפן בלא ערים. (41) כיוון שאין מחשבתו להעלות עליו את השריגים. (1) יבאר הזורע תבואה בצד הכרם או בצד גפן יחידית. שמים כנגד שמים ואחת יוצאת ונב. כרם שחורב באמצעו ונשאר שלם מכל סביבו. דין

43 **כג.** הבית שפפך: אם היה יותר משלשה טפחים על
44 שלשה טפחים עד ארבעה - זורעין בתוכו ירק; ואם היה
45 פחות משלשה על שלשה - הרי הוא כסתום ואין זורעין
46 בתוכו.
47 **כד.** גפן יחידית שהיתה נטועה בתוף הנקע או בתוף
48 החריץ - מרחיק ממנה ששה טפחים לכל רוח וזורע את
49 כל החריץ, בדרך שעושה במישור. ואם היה עמק עשרה
50 והיה רחב שפת החריץ למעלה ארבעה - אסור לזרע בתוכו
51 אף על פי שהרחיק ששה.
52 **כה.** וכן גפן יחידית שהיתה מקפת גדר גבוה עשרה ורחב
53 ארבעה - לא יזרע בכל המחיצה ואף על פי שהרחיק ששה.
54 ואם הרחיק ששה וזרע - לא קדש. וכמה מרחיק לכתחלה
55 ויזרע? ארבע אמות לכל רוח, ואחר כך יזרע שאר החריץ
56 או שאר המקום המקף גדר.

פרק שמיני

57 **א.** הגפנים שגדלו בכרייתן, והרי השריגים והאשכולות
58 שלהן משלכין בארץ - הן הנקראין כרם. אבל העושה כמו
59 מטה או כמו שבכה גבוהה מעל הארץ, כדי שיהיו
60 האשכולות והשריגים נמשכין עליה, והגביה נוף הגפנים
61 מעל הארץ על אותה המטה והדלה אותו - הרי זה נקרא
62 עריס. ואותם הקנים וכיצא בהן שעשה מהן מטה או
63 שבכה והדלה עליהן את נוף הגפן - הן הנקראים
64 אפיפירות. ודינים אחרים יש בעריס.
65 **ב.** הנוטע שורה אחת של חמש גפנים או יותר וערסן על
66 גבי כהל גבוה עשרה וכיצא בו, או שנטען בצד חריץ עמק
67 עשרה ורחב ארבעה - הרי אלו נקראין עריס. וצריך
68 להרחיק מן העריס ארבע אמות ואחר כך יזרע, בדרך
69 שמרחיק מן הכרם.
70 **ג.** ומהיכן מודדין? מעקר הגדר שערסן עליו. ביצד? הרחיק
71 את השורה של גפנים מן הכהל אמה, ונמצא העריס מן
72 הגפנים ולכתל - מודד מן הכהל ארבע אמות וזורע, ונמצא
73 בין הזרע ובין עקרי הגפנים חמש אמות. ואם בא לזרע מצד
74 הגפנים - מרחיק מעקרי הגפנים ארבע אמות, שנמצא נחוק
75 מן הכהל חמש אמות. ועל דרך זו דנין בכל עריס.
76 **ד.** אחד הבונה את הגדר ואחר כך נטע או שנטע ואחר כך
77 עשה הגדר, הואיל וערסן - הרי זה עריס. נהרס הגדר או
78 נסתם החריץ - אין כאן עריס, אלא הרי כל השורה כגפנים
79 יחידים.
80 **ה.** עריס שחבר אמצעו ונשתתו בו חמש גפנים בצד הגדר
81 מכאן וחמש גפנים בצד הגדר האחר מנגדן - זהו הנקרא
82 פסקי עריס. אם יש ביניהן שמונה אמות ואחד מששים

1 עד המחיצה. אפלו היה בין הגפנים ובין המחיצה ארבע
2 אמות ומחצה - זורע את חצי האמה.
3 **טו.** גדר שהוא גבוה עשרה טפחים, וכן חריץ שהוא עמק
4 עשרה טפחים ורחב ארבעה - הרי זה מתר לטע כרם בצדו
5 מכאן וירקות בצדו מכאן. אפלו מחצה של קנים, אם אין
6 בין קנה לחברו שלשה טפחים - הרי זה מבדיל בין הכרם
7 והירק בגדר.
8 **טז.** גדר המבדיל בין כרם וירק שנופרץ עד עשר אמות -
9 הרי זה כפחת ומתיר; היתה פרוצה יותר מעשר - כנגד
10 הפרצה אסור עד שירחיק מן הגפנים כשעור. ונפרצו בו
11 פרצות רבות: אם היה העומד פרוץ - הרי זה מתר כאלו
12 אין שם פרצה; היה פרוץ מרבה על העומד - לא יזרע כנגד
13 כל המקומות הפרוצים עד שירחיק כשעור.
14 **יז.** מחצית הכרם שנופרצה - אומרים לו 'גדר'. גדרה
15 ונופרצה - אומרים לו 'גדר'. נתיאש ממנה ולא גדרה - הרי
16 זה קדש.
17 **יח.** בית שחציו מקרה וחציו אינו מקרה, וגפנים נטועות
18 בצד זה - מתר לזרע ירקות בצד האחר; שהרי פי תקרה
19 כאלו ירד וסתם, ונעשה ביניהן מחיצה. ואם השווה את
20 קרויו - אסור.
21 **יט.** חצר קטנה שנופרצה במלואה לגדולה, והיו הגפנים
22 בגדולה - אסור לזרע בקטנה. ואם זרע - הורעים אסורין,
23 והגפנים מתירין. היו הגפנים בקטנה - מתר לזרע בגדולה.
24 הואיל ויש בגדולה פסין מכאן ומכאן - הרי היא כמבדילת
25 מן הקטנה, ואין הקטנה מבדילת מן הגדולה.
26 **כ.** חריץ שהוא עובר בכרם עמק עשרה ורחב ארבעה: אם
27 היה מפלש מראש הכרם ועד סופו - הרי זה נראה כבין
28 שני הכרמים ומתיר לזרע בתוכו; ובלבד שלא יהיו הגפנים
29 מספקין עליו, כמו שבארנו. ואם לא היה מפלש - הרי הוא
30 כגת שבאמצע הכרם, שאף על פי שהיא עמקה עשרה
31 ורחבה ארבעה או יותר - אסור לו לזרע בתוכה, אלא אם
32 כן היה בקרחת שש עשרה אמה.
33 **כא.** שביל שבין שני הכרמים - הרי הוא ככרם שחבר
34 מאמצעו: אם יש ביניהם שש עשרה אמה - מרחיק מזה
35 ארבע אמות ומזה ארבע אמות וזורע את המותר; ואם היה
36 פחות מכאן - לא יביא זרע לשם.
37 **כב.** שומרה שפפך, אם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה -
38 מתיר לזרע בראשה ירק; ובלבד שלא יהיו השריגין נוגעין
39 בה, כדי שלא יראה ירק בתוף הכרם מלמעלה. כמה דברים
40 אמורים? במרבעת; אבל אם היתה השומרה עגלה - צריכה
41 שיהיה בתוכה חלל ארבעה טפחים, כדי שתהיה מפלגת מן
42 הארץ, וצריכה עפר על ראשה מלמעלה שלשה טפחים.

באמה - הרי זה מרחיק מפל שורה ששה טפחים וזווע; 1
והוא שלא יזרע תחת האפיפרות, כמו שבארנו. 2
ו. היה ביניהן שמונה אמות בצמצום - הרי זה לא יזרע 3
לשם. ואם זרען, הואיל והרחיק מפל שורה ששה טפחים - 4
הרי זה לא קדש, ואם אין שם גדר - מרחיק מפל שורה ששה 5
טפחים וזווע; שאין כאן לא ערים ולא פסקי ערים. חזר ובנה 6
הגדר - חזר ערים למקומו, וחזרו פסקי ערים למקומן. 7
ז. גנה קטנה שהיא מקפת גדר, וערס את הגפנים סביב לה 8
מבחוץ על כל כתליה: אם יש בה מלא בוצר וסלו מפאן 9
ומלא בוצר וסלו מפאן, הואיל והיא מקפת גדר - וזרעין 10
בתוכה ירקות; ואם אין [בה] פשעור הנה - אין זורעים 11
בתוכה, מפני שנראה הפל כערים אחד וירק בתוכו. 12
ח. גפנים שהיו ורועים במדרגה גבוהה והערים שלהן יוצא 13
ומסכף על השדה: אם עומד בארץ ובוצר את פלו - רואין 14
כל המקום שתחת הערים כאלו הוא מקום עקרי הגפנים, 15
ואוסר ארבע אמות בשדה לכל רוח משפת הערים; ואם 16
אינו יכול לבצר עד שיעלה במדרגה או בסלם - אין אסור 17
לזרע אלא תחת הערים בלבד. 18
ט. שני בתלים הסמוכין זה לזה והגפנים נטועים בנאות 19
ביניהם, והערים יוצא עם הפתלים מתוך הקרן וכלה - 20
מרחיק מעקרי הגפנים פשעור וזווע במקום הפלה שאין 21
עליו ערים. ואף על פי שהנזע מכנן בין שני הפתלים 22
שביניהן הערים, הואיל והרחיק פשעור - הרי זה זווע בין 23
הפתלים. 24
י. גפן שעלה העץ שלה מן הארץ מעט ואחר כך נעקם 25
ונמשך על הארץ וחזר ועלה כמו ארכבה, כשמודדין בין 26
הגפן ובין הנזע ששה טפחים או ארבע אמות - אין מודדין 27
אלא מסוף הארכבה, לא מעקר הגפן הראשון. 28
יא. כפר בארנו, שאף על פי שמרחיק בין הנזע ובין הגפן 29
פשעור, צריך להזהר שלא תסכף הגפן על הירק או יסכף 30
הירק על הגפן. זרע ירק או תבואה וצמחה, ואחר כך סכף 31

יום שישי כ"ז תמוז ה'תשע"א

פרק תשיעי

עליה את הגפן - הקשין מתרין, והדגן ידלק. היו שרשי הגפן 32
יוצאין לתוך הארבע אמות שבין הפרס והתבואה - יעקר. 33
היו שרשי התבואה יוצאין לתוך הארבע אמות - מתר. 34
יב. כל ההרחקות והשעורין האמורין בכלאים - באמה בת 35
ששה טפחים שוחקות. ולא יצמצם במדות הפלאים, שאין 36
מצמצמים אלא להחמיר. 37
יג. כל השעורין האלו שמרחיקין בין הגפנים והתבואה או 38
הירק - אינן אלא בארץ ישראל או בסוריא; אבל בחוצה 39
לארץ - מתר לזרע בצד הגפנים בתוך הפרס לכתחלה. ולא 40
אסרו בחוצה לארץ אלא לזרע שני מיני ירק או תבואה עם 41
החרצן במפלת יד. ואם אמר לתינוק נכרי לזרע לו בחוצה 42
לארץ - מתר. אבל לא יאמר לנכרי גדול, שלא יתחלף 43
בישראל. 44
יד. ואף על פי שמתר לזרע הירק בצד הפרס בחוצה 45
לארץ, הרי אותו הירק הנזע שם אסור באכילה ואפלו 46
בחוצה לארץ. והוא שיראה אותו לוקט ומוכר; אבל ספקו 47
- מתר, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות. 48
יום שישי כ"ז תמוז ה'תשע"א 49
פרק תשיעי 50
א. המרכיב זכר על נקבה שאינו מינו², בין בבהמה בין 51
בחיה ובעוף³, ואפלו במיני חיה שפנים⁴ - הרי זה לוקה מן 52
התורה בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ⁵; שגאמר: 53
בהמתך לא תרביע פלאים. ואחד בהמה חיה ועוף שלו או 54
של חברו⁶. ואינו לוקה עד שיקניס בידו כמכחול 55
בשפופרת⁷; אבל אם העלם זה על זה בלבד או שעזרן 56
בקול⁸ - מכין אותו מכת מרדות⁹. 57
ב. מתר להקניס שני מינין לסהר אחד. ואם ראה אותם 58
רוכעים זה את זה - אינו זקוק להפרישן. ואסור לישאל 59
לתן בהמתו לעובד פוכבים להרביעה¹⁰ לו¹¹. 60

יבאר המרכיב זכר על בהמה שאינו מינו. וסימני פרדות שמותר לזווגן. הילודין מן הכלאים אם מותרין בהנאה, ואם מותרים 1
בהרכבה. העושה מלאכה בשני מיני בהמה או חיה. היושב בעגלה שמושכין אותה כלאים. בהמת פסולי המוקדשין. (2) אפילו 2
שניהם ממין טהור. ודווקא בשאינו מינו, אבל מין במינו, כגון שור שחזר על גבי פרה לבנה - מותר. ולמדו כן מכלאי בגדים 3
שתפרו בהם שני מינים "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים". (3) והנה בתורה לא נאמר אלא "בהמתך לא תרביע כלאים" ולא נזכרו 4
חיה ועופות. אבל חכמינו ז"ל אמרו: "אחד שור ואחד כל בהמה כו' לכלאים וכו' וכן חיה ועוף" ולמדו כן בגזירה שווה "בהמתך" 5
- "בהמתך" משבת, שכשם שבשבת נחרבו גם חיה ועוף שנאמר "לא תעשה כל מלאכה וגו' ושורך וחמורך וכל בהמתך", "וכל 6
בהמתך" מרבה כל מיני בעלי חיים, כמו כן לעניין כלאים, (4) "המרביע שני מינים שבים לוקה". ולמדו כן בגזירה שווה "למינהו" 7
- "למינהו", נאמר "למינהו" ביבשה ונאמר "למינהו" בים, ללמד ששכשם שביבשה יש איסור כלאים, כמו כן יש בים. וצריך לומר 8
ש"מיני חיה" שכתב רבינו מין חיה בלבד אלא כוונתו לנפש חיה, והכל בכלל. (5) שהרי אינה מן המצוות התלויות בארץ. 9
(6) ספרא פרשת קדושים פרק ד הלכה יד "בהמת אחרים על בהמת אחרים מניין? תלמוד לומר את חוקותי תשמורו". (7) כך קבלו 10
חכמים שלא אסרה התורה אלא אם האדם עושה מעשה ההרבעה בידיו ממש. (8) עוררם בקול להרבעה. ונאף על פי שבחרישה 11
בכלאים אמרו: "הנהיגם בקול - לוקה" שהקפידה התורה גם אם אין האדם עושה מעשה החסימה בידו, וגם המנהיג בקול עובר 12
על הלאו של "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", אלא שיש סברא לומר כי זהו לאו שאין בו מעשה, ואין לוקים עליו - בזה אמרו 13
כי בקולו הוא עושה מעשה, וחייב מלקות, אבל בהרבעה לא אסרה התורה אלא בעושה מעשה, אבל בלי מעשה אינו עובר על 14
הלאו. (9) שאסור מדרבנן. וראיה לכך ממה שהתירו להקניס מין ושאינו מינו לדיר, ולא אמרו שמותר גם להעלות זה על זה. 15
(10) באינו מינה. (11) כלומר, בשביל ישראל, ואיסורו משום "אמירה לנכרי שבות". [אבל להרבעה בשביל הגוי אין איסור אמירה

- 1 ג. מי שעבר והרפיב בהמתו¹² פלאים - הרי הנולד מהם
2 מתר בהנאה¹³. ואם היה מין טהורה עם מין טהורה¹⁴ -
3 מתר באכילה¹⁵, כמו שבארנו במאכלות אסורות.
4 ד. שני מיני בהמה או חיה שדומין זה לזה, אף על פי
5 שמתעברין זה מזה ודומין זה לזה, הואיל והם שני מינין
6 - הרי הם פלאים ואסור להרפיבן. כיצד? הנזב עם הכלב,
7 והכלב הפרי¹⁶ עם השועל, והצבאים¹⁷ עם העזים,
8 והיעלים¹⁸ עם הרחלים, והסוס עם הפדר¹⁹, והפרד עם
9 החמור, והחמור עם הערוד²⁰, אף על פי שדומין זה לזה -
10 הרי הן פלאים זה בזה.
11 ה. מין שיש בו מדברי ישובי, כגון שור הפר²¹ עם
12 השור²², והרמף²³ עם הסוס - מתר להרפיבן זה עם זה,
13 מפני שהן מין אחד. אבל אלו עם אלו בר - פלאים זה בזה.
14 מפני שהאזן (ביתי) ביציו מבפנים, ואזו בר - ביציו
15 מבחוץ, מכלל שהם שני מינין. והכוי - פלאים עם החיה
16 ועם הבהמה; ואין לוקין עליו, מפני שהוא ספק²⁴.
17 ו. הילודים מן הפלאים: אם היו אמותיהן מין אחד²⁵ -
18 מתר להרפיבן זה על זה; ואם היו שני מינין²⁶ - אסור
- 1 להרפיבן זה על זה, ואם הרפיב - לוקה²⁷. וכן אם הרפיב
2 זה הנולד²⁸ אפילו על מין אמו²⁹ - לוקה³⁰. כיצד? פרד
3 שאמו חמור - מתר להרפיבו על פרדה שאמה חמור³¹,
4 ואסור להרפיבו³² אפילו על החמור; אבל פרד שאמו סוס
5 - אסור להרפיבו³³ על פרדה שאמה חמור. וכן כל פיצא
6 בזה. לפיכך, הרוצה להרפיב פרד על פרדה או למשך בשתי
7 פרדות - בודק בסימני אונים וזנב וקול; אם דומין זה לזה
8 - בידוע שאמן ממין אחד ומתיר.
9 ז. כל העושה מלאכה בשני מיני בהמה או חיה כאחד,
10 והיה אחד מהן מין טהורה והשני מין טמא³⁴ - הרי זה
11 לוקה בכל מקום³⁵; שגאמר: לא תחרש בשור ובחמור יחדו.
12 אחד תחרש או תזרע³⁶ או המושך בהם עגלה או אגן
13 כאחד³⁷, או הנהיגם כאחד ואפילו בקול - לוקה; שגאמר:
14 יחדו - מכל מקום³⁸. אבל המזונג³⁹ - פטור, עד שימשך או
15 ינהיג.
16 ח. אחד שור וחמור ואחד כל שני מינין שאחד טמא ואחד
17 טהור, בין בהמה עם בהמה כחזיר⁴⁰ עם הפכש, או חיה
18 עם חיה כחמור עם הפיל, או חיה עם בהמה ככלב⁴¹ עם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

לנכרי שבות. ואף על פי שהגוי מוזהר על רביעת בהמה באינו מינה - כאן מדובר, כנראה, באופן שאומר לו להרביע על ידי העלאת זה על זה, בלי מעשה של "מכחול בשפופרת", שבישראל אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן, ובגוי לא שייך איסור דרבנן. אבל אם אומר לו להרביע במעשה, עובר על לפני עיוור לא תיתן מכשול, אפילו אם אומר לו להרביעו בשביל הגוי. (12) המדובר בשני מינים טמאים. (13) אבל באכילה לא, שהרי הם טמאים. (14) כגון בהמה עם חיה. (15) "בהמתך לא תרביע כלאים וכו' מה בהמתך היוצא ממנה מותרת כו' מדאסור רחמנא כלאים לגבוה (=לקרבן), מכלל דלהדיט שרי (=מותר אף באכילה). (16) כלב הציד מיוחס לכפר. (17) עפרים. (18) הם מין חיה. (19) נולד מן הסוס והחמור. (20) חמור מדברי. (21) השור המדברי. (22) לפי ששניהם מין בהמה. (23) מין ממניי הסוסים ונזכר במגילת אסתר "בני הרמכים". (24) אם הוא מין חיה או מין בהמה. (25) וכן אבותיהם מין אחד. (26) וגם אבותיהם שני מינים. (27) זה לא ייתכן אלא אם נפסוק שבוודאי "אין חוששין לזרע האב", אבל אם זה ספק - אינו לוקה. שהרי אם וודאי הוא שחוששין לזרע האב - מותר לכתחילה, כמו שאמרו בחולין עט. לדעת חנניה, שכל הפרדות מין אחד הם. ואם כן קשה כאן כמה קושיות: א. איך כתב בסמוך "וכן אם הרכיב זה הנולד אפילו על מין אמו לוקה", הרי שם אמרו שאם אין חוששין לזרע האב מותרים לכתחילה, שהרי אמותיהם שוות, ואיך כתב רבינו שאסור ולוקה. ב. הרי שם אמרו במסקנא, שספק הוא אם חוששין לזרע האב או לא. ג. הרי בפרק י"ב מהלכות שחיטה הלכה י"א פסק רבינו שספק הוא אם חוששין לזרע האב או לא. לכן נראה שיש להגיה גם כאן וגם בסמוך, כדלהלן: "ואם הרכיב [אינו] לוקה, וכן אם הרכיב זה הנולד אפילו על מין אמו [אינו] לוקה". ולפי זה פסק רבינו כמסקנת הגמרא שם, וכמו שפסק בהלכות שחיטה שם, שספק הוא אם חוששין לזרע האב או לא. ולפיכך בשני מינים אסור שמא אין חוששין לזרע האב, ואינו לוקה שמא חוששין. ואם הרכיבו על מין אמו אסור שמא חוששין לזרע האב, ואינו לוקה שמא אין חוששין. (28) מסוס וחמורה. (29) חמור הבא מחמור וחמורה. (30) צריך להיות: "אינו לוקה", כמבואר למעלה. (31) ממה נפשך: אם אין חוששין לזרע האב הרי הם מין אחד מצד האם, ואם חוששין לזרע האב, הרי כל הפרדות מין אחד, כנ"ל. (32) אין כאן אלא איסור בלבד מחמת ספק, אבל אינו לוקה, כנ"ל. (33) ואינו לוקה, כנ"ל. (34) בכלאים פרק ח משנה א"ב: "כלאי בהמה וכו' ואינם אסורים אלא מלהרביע, בהמה עם בהמה וחיה עם חיה, בהמה עם חיה וחיה עם בהמה, טמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה, טמאה עם טמאה אסורין לחרוש ולמשוך ולהנהיג". ומפרשה רבינו שם: "כשאמר כלאי בהמה אינם אסורים אלא מלהרביע (=כלומר, אבל לחרוש מותר) אמר שאינו זה אלא לבהמה עם בהמה וכו'. אבל בהמה טמאה עם טהורה וטהורה עם טמאה יש בה תוספת על איסור ההרביעה, והוא: שהם אסורים לחרוש ולמשוך ולהנהיג וכו' וזה עניין שאמר הכתוב לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", רוצה לומר: לעניין הרביעה שנאמר "בהמתך לא תרביע כלאים" כל שהם שני מינים הרי הם בכלל כלאים ואפילו שניהם טהורים, אבל בחרישה לא פרט הכתוב אלא באופן שאחד טמא ואחד טהור - "שור וחמור", וכן הוא בתוספתא שם פרק ה: "לא יקשור סוס לפרד ופרד לחמור וחמור לערוד כו' אם עשה כן כו' וחכמים פוטריין". (35) אפילו בחוצה לארץ. שכל מצוה שאינה תלויה בארץ, נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ. (36) בספרי פרשת כי תצא: "לא תחרוש, אין לי אלא חורש, מניין לרבות את הדוש וכו' תלמוד לומר יחדיו מכל מקום". (37) בפירוש המשנה שם כתב רבינו: "ואמרו שעניין יחדיו, רוצה לומר לחבר ביניהם ולייחדם על איזה דרך שיהיה, או לחרישה וזולתה. (38) [זה מוסב על זרע ומושך ומנהיג, וכדברי הספרי (שהובא למעלה) שם"יחדיו" למדו שחרישה לאו דווקא]. (39) ברייתא בבבא מציעא שם. ופירש רש"י: "המזונג שור וחמור לקרון ולא הנהיג בהם". (40) חזיר הוא מין בהמה. (41) שהוא מין חיה.

מתוך מהדורת וגשל

1 פתבנית הזהב, והוא רב ביותר, וכלף שמו. ואסור עם
2 הפשתן מפני מראית העין, שהוא דומה לצמר רחלים. וכן
3 השירים והכלף אסורין מפני מראית העין.
4 ב. רחל בת עז - צמרה אין לוקין עליו משום פלאים, אבל
5 אסור הוא מדבריהם מפני מראית העין. פיון שנתחבר
6 הצמר עם הפשתן צד חברו בעולם - הרי זה פלאים מן
7 התורה. כיצד? צמר ופשתים שטרפן זה עם זה ופשע אותן
8 ועשה מהן לבדין - הרי אלו פלאים. טרפן וטנה אותן
9 כאחד וארג בגד מטוי זה - הרי זה פלאים.
10 ג. תפר בגד צמר בשל פשתן, ואפלו תפרן במשי, או
11 שתפר בגד צמר בחוטי פשתן או בגד פשתים בחוטי צמר,
12 או קשר חוטי צמר בחוטי פשתים או גדלן, אפלו נתן צמר
13 ופשתים בשק או בקפה ויכרכן - הרי אלו פלאים. ואפלו
14 קשר גדיל של צמר בגדיל של פשתן, אף על פי שהרצועה
15 באמצע, וכן אם כפל בגדי צמר ופשתן וקשרן - הרי אלו
16 פלאים. שניאמר: צמר ופשתים יחדו - מכל מקום, פיון
17 שנתאחד נאסר.
18 ד. ומנין שכל אסורין אלו של תורה? שהרי הצרף הכתוב
19 להתיר פלאים בציצית, כמו שלמדו מפי השמועה שלא
20 נסמכה פרשת פלאים לפרשת ציצית אלא להתיר פלאים
21 בציצית, והציצית חוטין קשורין בלבד הן, מכלל שחבור
22 כזה שלא במקום מצוה אסור מן התורה, שאינו ממצע
23 בתורה דבר שהוא אסור מדברי סופרים.
24 ה. הפלאים אין לו שיעור, אפלו חוט כל שהוא של צמר
25 בבגד גדול של פשתן או של פשתן בצמר - אסור.
26 ו. צמר רחלים וצמר גמלים וכיוצא בו שטרפן זה בזה
27 וטנה מהן טוי: אם היה החצי מן הרחלים - הרי הפל בצמר
28 רחלים, והרי הוא פלאים עם הפשתן; ואם היה הרב מן
29 הגמלים - מתיר לערכו עם הפשתן, מפני שצורת הכל צורת

1 העז או צבי עם החזיר וכיוצא בהם - על כל אלו לוקה מן
2 התורה; שחיה בכלל בהמה⁴² היא, כמו שבארנו בהלכות
3 מאכלות אסורות. אבל מדברי סופרים⁴³, שני מינין שהן
4 פלאים בהרבעה - אסורים לחרש בהן כאחד ולמשכן
5 ולהנהיגן. ואם עשה בהן מלאכה כאחד או משך או הנהיג
6 - מפין אותו מפת מרדות. ואסור להנהיג בהמה מן היבשה
7 עם חיה שבים, כגון עז עם שבוט⁴⁴; ואם עשה - פטור⁴⁵.
8 ט. עגלה שהיו מושכין אותה פלאים - היושב בעגלה
9 לוקה, ואף על פי שלא הנהיג; שישיתבו גורמת לבהמה
10 שתמשך העגלה. וכן אם היה יושב אחד בעגלה ואחד
11 מנהיג - שניהן לוקין. ואפלו מאה שהנהיגו פלאים כאחד
12 - כלן לוקין.
13 י. מתיר לעשות מלאכה באדם ובבהמה או חיה כאחד, כגון
14 אדם שחורש עם השור או מושך עגלה עם חמור וכיוצא
15 בזה; שניאמר: בשור ובחמור יחדו - לא באדם וחמור או
16 באדם ושור.
17 יא. בהמת פסולי⁴⁶ המקדשין, אף על פי שהיא גוף אחד,
18 עשאה הכתוב כשני גופין. מפני שהיתה קדש⁴⁷, ונעשתה⁴⁸
19 בקדש ויחל מערבין זה בזה⁴⁹, ונמצאת בהמה זו בבהמה
20 טמאה עם הטהורה המערבין כאחד. הרי הוא אומר: ואם
21 כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן ליי. מפי
22 השמועה למדו, שאינו מדבר אלא בפסולי המקדשין⁵⁰.
23 לפיכך, החורש בשור פסולי המקדשין או המרביע - הרי
24 זה לוקה משום פלאים. ואסור זה מדברי קבלה.

פרק עשירי

25
26 א. אין אסור בכלאי בגדים אלא צמר ופשתן בלבד,
27 שניאמר: לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו. ויש בכרכי
28 הים כמו צמר שגדל על האכנים שבים המלח, תבניתו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

42 בבא קמא נד: ושם למדו כלאים דחרישה בגזירה שווה "שור" - "שור" משבת, מה שור האמור בשבת גם עוף בכלל, אף כלאים כן. וכן הוא בספרי שם: "מניין לרבות שאר בהמה וחיה ועוף כיוצא בשור, תלמוד לומר לא תחרוש". ורבינו השמיט כאן "עוף". 43 שהרי אמרו בבבא קמא שם "אחד השור ואחד כל בהמה". כלומר, מזה משמע שגם כשניהם טהורים או שניהם טמאים הם בכלל האיסור, ולדעת רבינו זה אינו אלא מדברי סופרים. 44 בעיא היא שם נה. אם יש בזה איסור כלאים או מכיוון שאינם יכולים להתחבר, שהרי העז לא ייכנס לים והדג לא ייצא ליבשה. ולא נפשטה הבעיית. 45 מאחר שלא נפשטה הבעיית, אינו לוקה מספק. ורוצה לומר פטור ממכת מרדות, שהרי גם העז וגם השבוט שניהם ממין טהור. (עיי' שבת קט. וקידושין מא. "רבא מלח שיבוטא" ובחולין קט: אסר לנו חזיר - התיר לנו מוח של שיבוטא), ומן התורה אינו חייב מלקות אלא במין אחד טהור ומין אחד טמא. 46 כלומר, פסולי המקדשין שנפדו. 47 לפני שפדו אותה. [וצריך עיון למה הוצרך רבינו לכתוב כן, הלא גם בלי זה הוא כלאים, כמו שמבאר להלן: שיש בו תורת חולין ותורת קדשים]. 48 לאחר פדיון. 49 כלומר, חולין, שומות באכילה מחוץ לפתח אהל מועד, וקודש שאסורה בגיזה ועבודה קדשים. וכן כתב רש"י במכות שם. וטעם זה מספיק, לדעת רבינו, רק בהרבעה שאסורה אפילו בשני מינים טהורים, אבל בחרישה הוצרך רבינו להא דלהלן. 50 הוצרך רבינו לכך לשיטתו שאין איסור חרישה בכלאים אלא במין טהור ומין טמא. [ולפי זה אין בכור בעל מום בכלל זה, שהרי עליו לא אמרו שהוא בכלל בהמה טמאה שהרי הוא אינו טעון פדיון ולא העמדה והערכה. אבל לעניין הרבעה, שאסור מן התורה אפילו בשני מינים טהורים, גם בכור בכלל, שהרי גם הוא מעורב קודש וחול. 1] יבאר כלאי בגדים שאינו אלא בצמר ופשתים בלבד. צמר רחל בת עז אם יש בה משום כלאים. קשר גדיל של צמר בגדיל של פשתן. הכלאים אם יש להם שיעור. והקנבוס והפשתן שטרפן זה בזה. כלאי בגדים אם יכול לעשותן ולמוכרם או לישב עליהם. מנעל שהוא כלאים. ותופרי כסות אם תופרין כדרך. אין איסור כלאים אלא בגדים שהם דרך חימום. בגד צמר שחיברו עם בגד פשתן בתכיפה אחת. הלוקח כלי צמר מן הגוי, והוראה כלאים של תורה על חבירו בשוק. ודין המלביש את חבירו כלאים. וכהן שלבש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה.

48 כגון הפתלת והמזנפת והמכנסים והאבנט והשמלה ובגדים
49 שמחפין בהן את השוקים ואת הידים וכיוצא בהם. אבל
50 צלצולין קטנים שעושים אותן העם בבית יד שלהן לצרור
51 בהן מעות או תבלין, וסמרטוט שמניחין עליו רטיה או
52 מלוגמא או אספלגית וכיוצא בהן - הרי אלו מתרין, אף
53 על פי שבשור נוגע בהן, שאין דרך חמום בכך.
54 כ. ציץ של עור או משי וכיוצא בהן שפלה בו חוטי צמר
55 וחוטי פשתן מדלדלין על פני האדם כדי להפריח הזובבין
56 - אין בו משום פלאים, שאין דרך חמום בכך.
57 כא. המנהיג בהמות ומכניס חכלים לתוך ידו, מהן פשתים
58 ומהן צמר - הרי זה מתר ואף על פי שכורכן על ידו. אבל
59 אם קשרן בלן - נעשו פלאים ואסור לו לכרכן על ידו.
60 כב. מטפחות שמקנחין בהן את הידים, ומטפחות
61 שמספגין בהן הפלים והקרעו, (ומטפחת ספר תורה),
62 ומטפחות ספרים - אסורים משום פלאים, שהרי הידים
63 נוגעות בהן והן נכרכין על היד תמיד ומתחממין.
64 כג. אותות שעושים הכובסין והגרדין בבגדים כדי שיהא
65 כל אחד מכיר את שלו, אם היתה אות של צמר בפשתן או
66 פשתן בצמר - הרי זה אסור, אף על פי שאינו חשוב אצלו.
67 כד. בגד צמר שחברו עם בגד פשתן בתכיפה אחת - אינו
68 חבור ואין זה פלאים. קבץ שני ראשי החוט באחד או
69 שתבכף שתי תכיפות - הרי זה פלאים.
70 כה. מתר לעשות מן הפלאים תכריכין למת, שאין על
71 המתים מצוה. ולעשות ממנו מרדעת לחמור ויושב עליה,
72 והוא שלא יהיה בשור נוגע בה. ולא יניח מרדעת זו על
73 כתפו, אפילו להוציא עליהן את הזבל.
74 כו. המת והבהמה שהיו מלבשין פלאים - מתר לנשאן על
75 כתפו.
76 כז. בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן, או בגד פשתן
77 שאבד בו חוט של צמר - הרי זה לא ימכרנו לנכרי, שמא
78 ימכרנו הנכרי לישראל. ולא נעשנו מרדעת לחמור, שמא
79 ימצא אותו אחר ויקרענו מעל המרדעת וילבשנו, שהרי אין
80 הפלאים נכר בו. וכיצד תפנת בגד זה? צובעו, שאין הצמר
81 והפשתים עולים בצבע אחד, ומיד הוא נכר לו ושומטו.
82 ואם לא נכר - הרי זה מתר; שמא נשמט והלך לו, שהרי
83 בדיק ולא מצאו. וכבר בארנו בהלכות ביאות אסורות, שכל
84 אסור ספקות מדברי סופרים, ולפיכך הקלו בספק.
85 כח. הלוקח כלי צמר מן הנכרי - צריך לבדקו יפה יפה,
86 שמא הן תפורין בפשתן.
87 כט. הרואה פלאים של תורה על חבורו, אפילו היה מהלך
88 בשוק - קופץ לו וקורעו עליו מיד. ואפילו היה רבו שלמדו
89 חקמה. שאין כבוד הבריות דוחה אסור לא תעשה המפרש
90 בתורה. ולמה נדחה בהשם אבדה? מפני שהוא לאו של
91 ממוץ. ולמה נדחה בטמאת מת? הואיל ופרט הכתוב
92 'ולאחיות'. מפי השמועה למדו: לאחיות אינו מטמא, אבל
93 מטמא הוא למת מצוה. אבל דבר שאסורו מדבריהם - הרי
94 הוא נדחה מפני כבוד הבריות בכל מקום. ואף על פי

1 צמר גמלים, ואין חוששין לנימות של צמר המערבין בהן,
2 מפני שאינן חוטי צמר.
3 ז. לפיכך, עורות הנכשים שעושים מהן בגדים, אף על פי
4 שתופרין אותן בפשתן - מתרין, ואין חוששין לנימות של
5 צמר, אף על פי שנוכרו בכלל חוט הפשתן שתפרו בו,
6 שהרי בטלו במעוטן.
7 ח. וכן הקנבוס והפשתן שטרפן זה בזה: אם רב מן
8 הקנבוס - מתר לארג הטוי מהן עם חוטי צמר; ואם היו
9 מחצה למחצה - אסור.
10 ט. העושה בגד בלו צמר גמלים או צמר ארנבים או
11 קנבוס, וארג בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד
12 זה - הרי זה אסור משום פלאים.
13 י. בגד צמר שנפרם - מתר לפרק אותו בחוטי פשתן.
14 וקושר, אבל לא יתפר.
15 יא. לובש אדם בגדי צמר ובגדי פשתן וחוגר עליהם
16 מבחוץ, ובלבד שלא יכרך את המשיחה ויקשר בה בין
17 כתפיו.
18 יב. פלאי בגדים - מתר לעשותם ולמכרם, ואין אסור אלא
19 ללבשן בלבד או להפסות בהן. שנאמר: לא תלבש
20 שעטנז, ונאמר: לא יעלה עליך; העליה שהיא דרך לבישה
21 - אסור, אבל עליה שאין דרך לבישה, כגון אהל שהוא
22 כלאים - מתר לישב תחתיו. וכן מתר מן התורה לישב על
23 מצעות של פלאים; שנאמר: לא יעלה עליך - אבל אתה
24 מצינו תחתיה. ומדברי סופרים, אפילו עשר מצעות זו על
25 גבי זו והתחתון שבהן פלאים - אסור לישב על העליון,
26 שמא תכרך נימא על בשור.
27 יג. במה דברים אמורים? ברכין, כגון יריעות ושמלות;
28 אבל בקשין שאינן נכרכין, כגון כרים וכסתות - מתר לישב
29 ולהסב עליהן, והוא שלא יהיה בשור נוגע בהם.
30 יד. וכן הפרכת שהיא פלאים: אם היתה רפה - אסורה,
31 שמא יסמך לה השמש ותעלה על בשור; ואם היתה קשה
32 שאינה נכרכת - מתרת.
33 טו. מנעל שהוא פלאים ואין לו עקב - מתר ללבושו לה;
34 שעור הרגל קשה הוא, ואינו נהנה כשאר עור הגוף.
35 טז. תופרי כסות - תופרין בדרך, ובלבד שלא יתפנו
36 בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. והצנועין
37 תופרים בארץ. וכן מוכרי כסות - מוכרין בדרך, ובלבד
38 שלא יתפנו בחמה שיצל להם הפלאים שעל כתפן מן
39 החמה, ולא יתפנו בגשמים להתחמם בו. והצנועין
40 מפשילין במקל לאחוריהן.
41 יז. לא יקח אדם ביצה כשהיא חמה בבגד פלאים, שהרי
42 הוא נהנה בפלאים מפני החמה או מפני הצנה. וכן כל
43 פיוצא בזה.
44 יח. לא ילכש אדם פלאים עראי, ואפילו על גבי עשרה
45 בגדים שאינו מהנהו כלום, ואפילו להכריח את המכס. ואם
46 ללכש בן - לוקה.
47 יט. אין אסור משום פלאים אלא בגדים שהן דרך חמום,

ג. אבד כל הקציר שקצר או נשרף קדם שנתן הפאה - הרי זה לוקה; שהרי עבר על מצות לא תעשה, ואינו יכול לקיים עשה שבה שנתק לו.
ד. וכן בלקט, בשקוצר ומאלם - לא ילקט השבילים הנופלות בשעת הקציר, אלא יניחם לעניים; שנאמר: ולקט קצירך לא חלקט. עבר ולקטן, אפלו טחן ואפה - נתן לעניים; שנאמר: לעני ולגר תעזב אתם. אבדו או נשרפו אחר שלקטן קדם שנתן לעניים - לוקה.
ה. וכן בפרט שנפרט מן הענבים בשעת הבצירה, וכן בעוללות; שנאמר: וכרמך לא תעולל, ופרט כרמך לא תלקט, לעני ולגר תעזב אתם. וכן המעמר ושכח אלמה אחת בשדה - הרי זה לא יקחנה; שנאמר: ושכחת עמר בשדה, לא תשוב לקחתה. עבר ולקחו, אפלו טחנו ואפאו - הרי זה נותנו לעניים; שנאמר: לגר ליתום ולאלמנה יהיה - זו מצות עשה. הא למדת, שכל מצות לא תעשה הנתק לעשה הן, ואם לא קיים עשה שבהן - לוקה.
ו. כשם שהשכחה בעמרים, כך היא במקמה. אם שכח מקצת הקמה ולא קצרה - הרי זו לעניים. וכל ששכחה בתבואה וכיוצא בה, כך יש שכחה לאילנות פלן; שנאמר: כי תחבט זיתך לא תפאר אתריך, והוא הדין לשאר האילנות.
ז. נמצאת למד, שארבע מתנות לעניים בפרט: הפרט והעוללות והפאה והשכחה. ושלש מתנות בתבואה: הלקט והשכחה והפאה. ושתיים באילנות: השכחה והפאה.
ח. כל מתנות עניים אלו - אין בהן טובת הגנה לבעלים, אלא העניים באין ונוטלין אותן על כרחן של בעלים. ואפלו עני שבישראל - מוציאין אותן מידו.
ט. כל גר האמור במתנות עניים - אינו אלא גר צדק. שהרי הוא אמר במעשר שני: וכל הלוי והגר; מה הלוי בן ברית, אף הגר בן ברית. ואף על פי כן, אין מונעין עניי עובדי כוכבים ומזלות ממתנות אלו, אלא באין בכלל עניי ישראל ונוטלין אותן, מפני דרכי שלום.
י. נאמר במתנות עניים: לעני ולגר תעזב אתם - כל זמן שהעניים תובעין אותן. פסקו העניים לבקש ולחזר עליהם - הרי הנשאר מהן מתר לכל אדם; שאין גופו קדוש פתרומות. ואינו חייב לתן להן דמיהן; שלא נאמר בהן ונתן לעניים, אלא 'תעזב אתם'. ואינו מצוה לעזב אותן לחיה ולעופות, אלא לעניים, והרי אין עניים.
יא. מאימתי מתרין כל אדם בלקט? משיפנסו המלקטים שניים וילקטו אחר מלקטים הראשונים ויצאו. מאימתי מתרין כל אדם בפרט ובעוללות? משיהלכו העניים בפרט ויבואו. הנשאר אחרי כן - מתר לכל אדם. מאימתי מתרין כל אדם בשכחה של זיתים? בארץ ישראל, אם שכח אותה

שכתוב בתורה: לא תסור מן הדבר, הרי לאו זה נדחה מפני כבוד הבריות. לפיכך, אם היה עליו שעטניו של דבריהם - אינו קורעו עליו בשוק, ואינו פושטו בשוק, עד שמגיע לביתו. ואם היה של תורה - פושטו מיד.
ל. הלובש פלאים או המתכסה בו - לוקה. היה לבוש בכלאים כל היום כלו - אינו לוקה אלא אחת. הוציא ראשו מן הכנף והחזירו, הוציא ראשו והחזירו, אף על פי שלא פשט הכנף כלו - הרי זה חייב על כל אחת ואחת. במה דברים אמורים שהוא חייב אחת כל היום? כשהתרו בו התראה אחת; אבל אם התרו בו ואמרו לו: פשט פשט, והוא לבוש בו, ושהה כדי לפשט וללבש אחר שהתרו בו - הרי זה חייב על כל שהיה ושהיה שהתרו בו עליה ואף על פי שלא פשט.
לא. המלביש את חברו פלאים: אם היה הלובש מזיד - הלובש לוקה, והמלביש עובר משום ולפני עור לא תתן מכשל; ואם לא ידע הלובש שהכנף הוא פלאים, והיה המלביש מזיד - המלביש לוקה, והלובש פטור.
לב. כהנים שלבשו בגדי כהנה שלא בשעת עבודה, אפלו במקדש - לוקין, מפני האכנט שהוא פלאים; ולא התרו בו אלא בשעת עבודה, שהיא מצות עשה, בציצית. סלקו להו הלכות פלאים בסייעתא דשמיא.

הלכות מתנות עניים

יש בכללן שלש עשרה מצות. שבע מצות עשה, ושש מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להניח פאה. (ב) שלא יכלה אותה. (ג) להניח לקט. (ד) שלא ילקט הלקט. (ה) לעזוב עוללות הפרט. (ו) שלא יעולל הפרט. (ז) לעזוב פרט הפרט. (ח) שלא ילקט פרט הפרט. (ט) להניח שכחה. (י) שלא ישוב לקחת השכחה. (יא) להפריש מעשר לעניים. (יב) לתן צדקה כמסת יד. (יג) שלא יאמץ לבבו על העניים. וכאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. הקוצר את שדהו - לא יקצר את כל השדה כלה, אלא יניח מעט קמה לעניים בסוף השדה; שנאמר: לא תכלה פאת שדך בקצרך. אחד הקוצר ואחד התולש. וזה שמניח הוא הנקרא פאה.
ב. וכשם שמניח בשדה, כך באילנות. כשאוסף את פרותיהן - מניח מעט לעניים. עבר וקצר את כל השדה או אוסף כל פרות האילן - לוקח מעט ממה שקצר או ממה שאוסף ונותנו לעניים; שנותנתו מצות עשה, שנאמר: לעני ולגר תעזב אתם. ואפלו טחן הקמה ולשו ואפאו פת - הרי זה נתן ממנו פאה לעניים.

יום שבת קודש כ"ח תמוז ה'תשע"א

פרק שני

1 בראש הית - הרי זה מתר בזה מראש חדש כסלו, שהוא
2 זמן רביעה שניה בשנה אפילה. אבל צבורי זיתים ששכחן
3 תחת האילן - הרי זה מתר בהן משיפסקו העניים מלחזור
4 אחריהן.

5 יב. כל זמן שיש לעני לטל שכחת הזיתים המנחות בארץ
6 תחת האילנות - נוטל, ואף על פי ששכר התר כל אדם
7 בשכחה שבראש האילן. וכל זמן שיש לו לטל שכחה
8 שבראש האילן - נוטל, ואף על פי שעדין אין לו שכחה
9 תחתיה.

10 יג. מתנות עניים שבשדה שאין העניים מקפידים עליהן -
11 הרי הן של בעל השדה, ואף על פי שעדין לא פסקו העניים
12 מלחזור על מתנותיהם.

13 יד. כל מתנות העניים האלו אינן נוהגות מן התורה אלא
14 בארץ ישראל, כתרומות ומעשרות. הרי הכתוב אומר:
15 ובקצרכם את קציר ארצכם, כי תקצר קצירך בשדך. וכבר
16 נתפרש בגמרא, שהפאה נוהגת בחוצה לארץ מדבריהם.
17 ויראה לי, שהוא הדין לשאר מתנות עניים אלו, שכלן
18 נוהגות בחוצה לארץ מדבריהם.

19 טו. כמה הוא שיעור הפאה? מן התורה אין לה שיעור.
20 אפלו הניח שבלת אחת - יצא ידי חובתו. אבל מדבריהם
21 אין פחות מאחד מששים, בין בארץ בין בחוצה לארץ.
22 ומוסיף על האחד מששים לפי גדל השדה, ולפי רב
23 העניים, ולפי ברפת הזרע. כיצד? שדה שהיא קטנה ביותר,
24 שאם הניח ממנה אחד מששים אינו מועיל לעני - הרי זה
25 מוסיף על השעור. וכן אם היו העניים מרבין - מוסיף. ואם
26 זרע מעט ואסף הרבה, שהרי נתברר - מוסיף לפי הברכה.
27 וכל המוסיף על הפאה - מוסיפין לו שכר. ואין לתוספת
28 זאת שעור.

30 א. כל אכל, שגדוליו מן הארץ, ונשמר, ולקטתו כלו
31 בפאה, ומכניסין אותו לקיום - חייב בפאה; שנאמר:
32 ובקצרכם את קציר ארצכם.
33 ב. כל הדומה לקציר בחמש דרכים אלו - הוא שחייב
34 בפאה. כגון התבואה והקטניות והחרובין והאגוזין
35 והשקדים והרמונים והענבים והזיתים והתמרים בין יבשים
36 בין רכים³, וכל פיוצא באלו⁴. אבל אסטיס⁵ ופואה וכיוצא
37 בהן - פטורין, מפני שאינן אכל⁶. וכן כמהין ופטוריות -
38 פטורין, מפני שאין גדוליהן מן הארץ כשאר פרות הארץ⁷.
39 וכן ההפקר - פטור, שאין לו מי שישמרנו, שהרי הוא
40 מפקר לכל. וכן התאנים - פטורין, מפני שאין לקטתן
41 בפאה, אלא יש באילן זה מה שיגמר היום ויש בו מה
42 שיגמר לאחר כמה ימים. וכן ירק - פטור, שאין מכניסין
43 אותו לקיום. השומים והבצלים - חייבין בפאה, שהרי
44 מיבשין אותן ומכניסין אותן לקיום. וכן האמהות⁸ של
45 בצלים, שמניחין אותן בארץ לקח מהן הזרע - חייבות
46 בפאה. וכן כל פיוצא בהן.
47 ג. קרקע כל שהיא⁹ - חייבת בפאה, ואפלו היתה של
48 שתפיץ; שנאמר: קציר ארצכם - אפלו של רבים.
49 ד. שדה שקצרוה נכרים לעצמן¹⁰, או שקצרוה לסטים, או
50 קרסמוה¹¹ נמלים, או שברתה הרוח או בהמה - הרי זו
51 פטורה מן הפאה¹²; שחובת הפאה בקמה¹³.
52 ה. קצר חציה וקצרו הלסטים חציה שנשאר - הרי זו
53 פטורה; שהחייב בחצי שקצרו הלסטים¹⁴. אבל אם קצרו
54 הלסטים חציה וחרור הוא וקצר השאר - נותן פאה כשעור
55

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר כל הדברים שחייבין בפאה. וכמה שיעור הקרקע שיהיה חייב בפאה ודין שחייב הפאה בקמה. הקוצר שדהו קודם שתוגמר או המקדיש שדהו והיא קמה. גוי שקצר שדהו ואח"כ נתגייר. ואם שוכרים פועלים נכרים לקצור. באיזה מקום מן השדה מניחים הפאה. ואם הפועלים מוזהרים להניחם. פאת דברים הנקצרים, אם קוצרים אותם העניים. ואם מחלקים אותם או בוזזין אותה. ודין בכמה עותות ביום מחלקין הפאה. והעני שנטל מקצת הפאה וזרק על השאר. (2) בספרא שם: "מה קציר מיוחד שהוא אוכל ונשמר (שסתם קציר הוא כן - ר"ש פאה שם), וגידולו מן הארץ, ולקטתו כאחת ומכניסו לקיום" (שסתם קציר מתבשל ביחד ומכניסו לקיום - שם). (3) כדעת חכמים בירושלמי, שגם רוטבי תמרים (=תמרים רכים) חייבים בפאה שאף הם נגמרים כאחת, ולא כדברי ר' יוסי בן רבי יהודה שם הפוטרים מפני שאינם נלקטים כאחת. (4) במשנה ובספרא שם נזכר גם אוג ולפי שהוא שביהודה הוא מהקלים שבדמאי שחזקתם מן ההפקר, השמיטו רבינו בכדי שלא להאריך ולפרט, באוג שאינו מן ההפקר, שהרי ההפקר פטור מפאה, וכללו בכלל "כל כיוצא באלו". (5) [בשבת סח. אמרו: "אוכל למעוטי ספיחי סטיס". אבל בכתב יד אוקספורד שם חסרה המלה ספיחי, וכן הוא בפירוש רבינו לתלמוד מסכת שבת. וסובר רבינו שרק סטיס אוכל, אבל הספיח שלו הוא אוכל. ומקור דבריו ממה ששנינו בכלאים פרק ב משנה ה: "תבואה שעלה בה ספיחי אסטיס", הרי שהוא אוכל, שאם לא כן אין בו משום כלאים כלל, שצריך שהיא מאכל אדם]. (6) והם מיני צבעים. (7) כלומר, אף על פי שגדלים הם מן הארץ - אינם יונקים מן הארץ כשאר אילנות. (8) הבצלים השומרים לזרע. (9) וכדעת רבי עקיבא, ש"שדר" משמע אפילו שדה כל שהוא. ובירושלמי שואל: הגע עצמך שהייתה שכולת אחת, עד שלא קצרה - אין כאן חיוב, משקצר אין כאן שיעור? ומתיר שהיה קלח אחד ובו ה' שבלים. (10) ירושלמי שם: "מתניתא כשקצרוה לעצמן, אבל קצרוה לישראל חייבת". ובספרא פרשת קדושים: "ובקצרכם פרט לשקצרוה גויים, מיכן אמרו נכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגייר פטור מן הלקט והשכחה והפאה". ואם כן "קצרוה גויים לעצמן" כאן, הוא מה שהיה רבינו להלן הלכה ט "גוי שקצר שדהו ואחר כך נתגייר וכו'". (11) כמו כרסמה, והוא מעניין כריתה. (12) שאמר הכתוב בחיוב הפאה ובקוצרכם שנהיה אנחנו הקוצרים. (13) כלומר, אף על פי שאם לא נתן פאה מן הקמה, מפריש מן העמרים, היינו דווקא כשנתחייב בקמה, אבל כאן שבקמה פטור - אינו מתחייב אחר כך. (14) "שחובת הפאה בקמה".

- 1 מה שקצצר¹⁵. קצר חציה ומכר חציה - הלוקח נותן פאה
 - 2 (לכל¹⁶). קצר חציה והקדיש חציה - הפודה מיד הגזבר
 - 3 נותן פאה לכל¹⁷. קצר חציה והקדישו¹⁸ - מניח מן הנשאר
 - 4 פאה הראויה לכל¹⁹.
 - 5 ו. פרה שהיה בוצר²⁰ ממנו ענבים למכר בשוק²¹, ובדעתו
 - 6 שיניח הנשאר לגת לדרף אותו: אם היה בוצר לשוק מכאן
 - 7 ומכאן - הרי זה נותן פאה למה שבוצר לגת כפי הנשאר²²;
 - 8 ואם היה בוצר לשוק מרוח אחת בלבד - הרי זה נותן פאה
 - 9 מן הנשאר כפי הראוי לכל הפרס; הואיל ובצר מרוח אחת
 - 10 - אינו כבוצר עראי, מעט מכאן ומעט מכאן, שהוא פטור.
 - 11 וכן כל הקושף מלילות²³ מעט מעט ומכניס לביתו, אפלו
 - 12 קטף פן כל שדהו - פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה.
 - 13 ז. הקוצר כל שדהו קדם שתגמר²⁴ ועדין לא הביאה שליש
 - 14 - הרי זו פטורה²⁵. ואם הגיעה לשליש - חיבת. וכן בפרות
 - 15 האילן²⁶, אם נגמרו שליש גמירתן - חיבתן.
 - 16 ח. המקדיש שדהו והיא קמה - חיבת בפאה²⁷. קצרה
 - 17 הגזבר ואחר כך פדאה - פטורה; שבשעת חיוב הפאה
 - 18 היתה קדש, שאינו חייב בפאה²⁸.
 - 19 ט. נכרי שקצר שדהו ואחר כך נתגזר - הרי זו פטורה מן
 - 20 הפאה ומן הלקט ומן השכחה, אף על פי שאין השכחה
 - 21 אלא בשעת העמור²⁹.
- י. אין שוכרין פועלים נכרים לקצר, מפני שאינן בקיאים בלקט ופאה³⁰. ואם שוכר וקצרו את פלה³¹ - הרי זו חיבת בפאה³².
- יא. בעל הבית שקצר כל שדהו ולא הניח פאה - הרי זה נותן מן השבילים פאה לעניים, ואינו צריך לעשר. ואם נתן להם רב הקציר³³ משום פאה - הרי זה פטור מן המעשרות. וכן אם דש ועדין לא זרה³⁴ - נותן להם הפאה קדם שיעשר³⁵. אבל דש וזרה ברכת ובמזרה וגמר מלאכתו - מעשר³⁶ ונותן להם מן הפרות המעשרין שעור הפאה הראויה לאותה שדה³⁷. וכן באילנות.
- יב. אין מניחין³⁸ את הפאה אלא בסוף השדה, כדי שיהיו עניים יודעין מקום שיבואו לו³⁹. וכדי שתהיה נפרת לעובדים ולשבים ולא יחשדו⁴⁰. ומפני הרמאים, שלא יתבונן לקצר הכל ואומר לאלו שרואים אותו קוצר סוף השדה: בתחלת השדה הנחתה. ועוד, שלא ישמר שעה שאין שם אדם ויניחנה ויתננה לעני הקרוב לו⁴¹. עבר והניח הפאה בתחלת השדה או באמצעה - הרי זו פאה⁴². וצריך שיניח בסוף השדה כשעור הפאה הראויה למה שנשאר בשדה אחר שהפריש את הראשונה.
- יג. בעל הבית שנתן פאה לעניים, ואמרו לו: תן לנו מצד זה, ונתן להם מצד אחר - זו פאה. וכן בעל השדה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(15) "נותן פאה ממה שקצר". (16) ובפירוש המשנה שם כתב: "כשידע הלוקח שקצרו חצייה נתחייב בלא ספק לתת כל הפאה שמחוייבת לתת לאותה שדה, לפי שאין לו רשות למכור מתנות הקדוש-ברוך-הוא, ולפיכך יהיה כאילו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר הוצאת הפאה שנתחייבה אותה השדה". (17) יוציא הפאה כולה מן החצי שפדה. (18) כלומר, את החצי הזה שקצר. (19) מפני שחובת הפאה בקמה וחייב הפאה על מה שקצר - בנשאר. (20) "כרם המדל נותן מן המשואר על מה ששייר, והמחליק מאחת יד נותן מן המשואר על הכל". וכתב רבינו בפירושו שם: "וכרם המדל, כרם מדולדל, גזור ממלת דל, והוא שיבצור מקצתו וימכור ויעזוב הנשאר לדרך או לייבש, אמר שחייב לתת פאה מן השארית הנשארת כפי מה שנשאר לא כפי הכרם כולו, וזה כשיבצור הענבים מכל צד מצידי הכרם, אבל כשיבצור מצד אחד ומכר והניח הנשאר, ייתן ממה שנשאר, פאה המחוייבת לכל הכרם, וזהו פירושו מה שאמר המחליק מאחת יד, רוצה לומר הבוצר או הקוצר מצד אחד". (21) אבל מדל לבית נותן מן המשואר על הכל. כלומר, המדל לשוק הרי הוא כבוצר עראי מעט מעט, כדלהלן. אבל מדל לבית לעשותו גורן הכל מצטרף והרי זו בצירת קבע. (22) לפי שהוא כבוצר עראי. (23) תוספתא פרק א: "המקטף ומכניס לביתו אפילו כל שדהו, פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה". ומפרשה רבינו משום בצירה עראית ולא משום שקטיפה אינה קצירה שהרי בדברים שדרכם בקטיפה חייבים בפאה. (24) שתתבשל. (25) שאינה קצירה. (26) ושיעור שליש גמירתן נאמר לעניין מעשרות. (27) שבשעת חובתה, היינו קצירתה, הייתה ביד הדיוט. (28) שכשם שממעטים קצירת גוים מהפסוק "ובקוצרכם" - "פרט לשקצרוה גוים", כמו כן ממעטים קציר הקדש. (29) כחכמים הפוטרים, וטעמם בירושלמי: "כתוב ושכחת עומר בשדה ושכחת קמה (כלומר, מן המלה "בשדה" למדו לרבות שכחת קמה), את שיש לו שכחת קמה יש לו שכחת עומרין, את שאין לו שכחת קמה, אין לו שכחת עומרין". (30) ולא ניחו לעניי ישראל לטול לקט ופאה. ונהנה בתוספתא וירושלמי שם לא נזכר אלא "לקט", ורבינו הוסיף גם "פאה", והשמיט "שכחה", מפני שפאה ולקט תלויים בקוצרים. אבל בשכחה, אם שכחו הפועלים ולא שכחו בעל השדה אינה שכחה, ואם ישכח גם בעל השדה, עליו לברר, אם שכחו גם הפועלים יעזוב אותה לעניים. (31) [כלומר, אף על פי שקצרו את כולה והישראל לא קצר כלום בכל זאת חייבת בפאה]. (32) היינו מן העמרין. (33) ולא כל הקציר, ש"העושה כל שדהו פאה אינה פאה". ומה שאמרו בנדרים - "שאם רצה לעשות כל שדהו פאה - עושה", היינו לאחר שהתחיל לקצור ו"כל שדהו" לא דווקא. (34) לא פזור ברוח את המזן מן הזרעים. (35) שלפני גמר המלאכה לא חלה עליו חובת המעשר. (36) שכבר חלה עליו חובת מעשר מן השדה. (37) ואינו מנכה שיעור המעשר שנתן. (38) דברי ר' שמעון: "מפני ארבעה דברים לא ייתן אדם פאה אלא בסוף מפני גזל העניים, ומפני ביטול עניים, ומפני מראית העין ומפני הרמאין". (39) שלא יהו עניים יושבין ומשמרין כל היום ואומרים עכשיו הוא נותן פאה, עכשיו הוא נותן פאה". וזה הוא "ביטול עניים", האמור בכל המקורות הנ"ל. (40) שלא יהו עוברין ושבין אומרים ראו היאך פלוני שקצר את שדהו ולא הניח ממנו פאה". וזהו "מפני מראית העין" האמור שם. (41) זהו "מפני גזל עניים". (42) כלומר, הרי היא לעניים ופטורה מתרומות ומעשרות. פאה פרק א משנה ג: "נותנין פאה מתחילת השדה ומאמצעה". ולמדו שם בירושלמי ממה שנאמר "לקצור" - "אפילו יש לו כמה לקצור".

עליה, או שפרש טליתו עליה - קונסין אותו ומעבירין אותו
ממנה⁵⁶, ואפלו מה שנטל לוקחין אותו מידו⁵⁷ וינתן לעני
אחר⁵⁸. [וכן בלקט וכן בעמר השקחה].
יט. מי שלקח את הפאה⁵⁹ ואמר: הרי זה לאיש פלוני
העני, אם עני הוא זה שלקח - מתוך שזכה בו⁶⁰ לעצמו
זכה בו לאותו פלוני; ואם עשיר הוא - לא זכה לו, אלא
יתנה לעני שנמצא ראשון.
כ. בעל הבית שהניח פאה לעניים אלו העומדים לפניו,
ובא עני אחר מאחוריו ונטלה - זכה בה; שאין אדם זוכה
בלקט שכחה ופאה וסלע של מציאה עד שגיע לידו⁶¹.

פרק שלישי

א. אין מניחין את הפאה משדה על חכרתה. כיצד? היו
לו שתי שדות - לא יקצר את האמת כלה ויניח בשניה פאה
הראויה לשתייהן. שנאמר: לא תכלה פאת שדה בקצרך -
שניית בכל אחת ואחת פאה הראויה לה. ואם הניח משדה
על חכרתה - אינה פאה.
ב. היתה שדהו זרועה כלה מין אחד, והיה נחל בתוך
השדה, אף על פי שאינו מושף, או אמת המים, שאינו יכול
לקצר מה שבשני צדדיה כאחת, והוא שתהיה מושכת
וקבועה - הרי זה כשתי שדות, ונותן פאה מצד זה לעצמו
ומצד זה לעצמו.
ג. וכן אם היה מפסיק דרך היחיד שהוא רחב ארבע אמות,
או דרך הרבים הרחב שש עשרה אמה. אבל שביל היחיד
והוא פחות מארבע, או שביל הרבים פחות משש עשרה
אמה: אם היה קבוע בימות החמה ובימות הגשמים -
מפסיק; ואם אינו קבוע בימות הגשמים - אינו מפסיק,
אלא הרי הוא פשדה אחת.
ד. היה מפסיק בה ארץ בורה, שאינה זרועה ולא חרושה,

1 שהפריש פאה ואמר: הרי זו פאה וגם זו⁴³, או שאמר: הרי
2 זו פאה וזו⁴⁴ - הרי שתייהן פאה.
3 יד. אסור לפועלים לקצר⁴⁵ את כל השדה, אלא מניחין
4 בסוף השדה קשעור הפאה. ואין לעניים בה כלום עד
5 שיפרישנה בעל הבית מדעתו⁴⁶. לפיכך, עני שראה פאה
6 בסוף שדה - אסור לגע בה משום גזל עד שיודע לו שהוא
7 מדעת בעל הבית.
8 טו. הפאה של תבואה וקטניות וכיוצא בהן מורעים
9 הנקצרים, וכן פאת הפרם והאילנות⁴⁷ - נתנת במחבר
10 לקרע. והעניים בוזזין⁴⁸ אותה בידם, ואין קוצרין אותה
11 במגלות⁴⁹ ואין עוקרין אותה בקרדמות, כדי שלא יכו איש
12 את רעהו. רצו העניים לחלקה ביניהם⁵⁰ - הרי אלו
13 מחלקין⁵¹. אפלו תשעים ותשעה אומרים לחלק, ואחד אומר
14 לבו - לזה האחד שומעין, שאמר בהלכה.
15 טז. פאה של דלית⁵² ושל דקל, שאין עניים מגיעין לבו
16 אותה אלא בסכנה גדולה - בעל הבית מוריד אותה ומחלק
17 אותה בין העניים. ואם רצו כלן לבו אותה לעצמן - בוזזין.
18 אפלו תשעים ותשעה אומרים לבו, ואחד אומר לחלק -
19 שומעין לאחד, שאמר בהלכה, ומחביין בעל הבית להוריד
20 ולחלק ביניהן.
21 יז. בשלש עתות ביום⁵³ מחלקין את הפאה לעניים בשדה
22 או מניחין אותם לבו: בפשור, ובחצי היום, ובמנחה⁵⁴. ועני
23 שבא שלא בזמן זה - אין מניחין אותו לטל. כדי שיהיה
24 עת קבוע לעניים שיתקבצו בו כלן לטל. ולמה לא קבעו
25 לה עת אחת ביום? מפני שיש שם עניות מניקות, שצריכות
26 לאכל בתחלת היום. ויש שם עניים קטנים, שאין נעזרין
27 בבקר ולא יגיעו לשדה עד חצי היום. ויש שם זקנים,
28 שאינם מגיעין עד המנחה.
29 יח. עני שנטל מקצת הפאה ונרק על השאר⁵⁵, או שנפל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(43) בנדרים ו: אמרו שפשוט הדבר שכיוון שאמר "וגם זו", אין זו אמירה
מפורשת לפאה, אלא הרי היא כיד (=רמו בעלמא), והסתפקו שם אם יש יד לפאה כמו לקרבנות, או לא. ופסק רבינו לחומרא
בספק ממון עניים. (45) כי יד פועל כיד בעל הבית וחלה עליהם חובת לא תכלה פאת שדה. (46) ש"אין פאה אלא שיש להם
שם", היינו שצריך לקרוא לה שם פאה. (47) שאינם גבוהים ביותר, ואין סכנה בעלייה עליהם. (48) חוטפים וקוטפים. ולמדו
כן בספרא שם מ"תעזוב" - "הנח לפנייהם והם יבזבוזו". (49) בחרשיים. (50) היינו שבעל הבית יחלק ביניהם. (51) למד כן
ממה שנאמר שם במשנה א: "אפילו תשעים ותשעה אומרים לחלק ואחד אומר לבו, לזה שומעין שאמר כהלכה" מכלל שאם
כולם אומרים לחלק - מחלקין ביניהם. (52) שם. גפן מודלה על גבי כותל גבוה. (53) לא פחות ולא יותר. (54) היינו מנחה
קטנה. (55) בכוננה לקנות על ידי זה את השאר. ואין זה אלא טעות מצידו של העני כי לפי האמת אין זה קניין כלל. (56) זה
מוסב על "נפל עליה" ו"פירש טליתו עליה". (57) זה מוסב על נטל מקצת הפאה וזרק על השאר. והנה במשנה שם: "נטל מקצת
פאה וזרקה על השאר אין לו בה כלום" ובתוספתא פרק ב הלכה א נוסף לזה: "ר' מאיר אומר קונסין אותו ונוטלין היינו זו וזו".
וסבור רבינו כי ר' מאיר לא בא לחלוק על דברי התנא הראשון אלא לפרש דבריו, וכן כתב בפירוש המשנה. ואף לדברי האומרים
שר' מאיר חולק על דברי תנא קמא יש מקום לפסקו של רבינו לפי מה שפסק בפרק ג מהלכות בכורות הלכה ד כר' מאיר בעניין
בכור שנשחט שלא על פי מומחה, הרי ש"הלכה כר' מאיר בגזירותיו ובקנסותיו". (58) ואין בעל השדה יוצא ידי חובתו בעזיבה
אלא צריך ליתן. (59) שם משנה ט: "מי שלקח את הפאה ואמר הרי זו לאיש פלוני עני ר' אליעזר אומר זכה לו, וחכמים אומרים
יתנה לעני הנמצא ראשון". ופירשה עולא במסכת בבא מציעא, כשהיה המלקט עשיר שאסור לו ללקט לעצמו, אבל עני, שרשאי
ללקט לעצמו, וזכה גם לאחרים. ופסק רבינו כחכמים ולפי פירושו של עולא. (60) כלומר, מתוך שיכול לזכות בו. (61) כלומר,
עד שיקנה באחד מדרכי הקניין. (1) יבאר אם מניחין פאה משדה אחת לחברתה. ההפסק שעושה השדה כשתי שדות, והזורע בין
האילנות. הזורע שדהו מין אחד בשתי גרנות או ב' מינין בגורן א'. האחין שחלקו או השותפין שקצרו חצי השדה ואח"כ חלקו.
המוכר מקומות משדהו. ושנים שחלקו אילן. שדה חרובין וזיתים. והבוצר מקצת כרם להקל מעל הגפן.

יבש ויעשה ממנו גרן - חייב להניח פאה לזה שמוכר לח
 בפני עצמו ולזה שקוצר אותו יבש בפני עצמו.
יד. הזרע את שדהו מין אחד, אף על פי שהוא עושהו
 שתי גרנות - מניח פאה אחת. וזרע שני מינים, אף על פי
 שהוא עושה אותה גרן אחת - נותן פאה למין זה בפני
 עצמו ופאה למין זה בפני עצמו.
טו. זרע שני זרעים ממין אחד, כגון שזרעה שני מיני חטים
 או שני מיני שעורים: אם עשאן גרן אחת - נותן פאה
 אחת; שתי גרנות - נותן שתי פאות. ודבר זה הלכה למשה
 מסיני.
טז. האחין שחלקו - נותנין שתי פאות. חזרו ונשתתפו -
 נותנין פאה אחת. השתתפו ששקצרו חצי השדה ואחר כך
 חלקו - זה שלקח הקציר אינו מפריש כלום, וזה שלקח
 הקמה מפריש על החצי שלקח כלבד. חזרו ונשתתפו וקצרו
 החצי האחר בשתפות - כל אחד מהן מפריש מחלקו
 שבקמה על חלק חברו שבקמה, אבל לא על החצי שנקצר.
יז. שדה שהגיע חציה עד שליש וחציה לא הגיע, והתחיל
 וקצר בחצי שהגיע חציו, ואחר כך הביאה כלה שליש,
 ואחר כך גמר החצי הראשון שהגיע בתחלה - מפריש מן
 הראשון על האמצעיים, ומן האמצעיים על הראשון ועל
 האחרון.
יח. המוכר מקומות מקומות משדהו לאנשים הרבה, אם
 מכר כל השדה - כל אחד ואחד נותן פאה אחת מחלקו
 שלקח. ואם התחיל בעל השדה לקצר ומכר מקצת ושיר
 מקצת - בעל השדה נותן פאה הראויה לכל; שכין
 שהתחיל לקצר נתחייב בכל. ואם מכר תחלה - מפריש
 הלוקח על מה שלקח, ובעל השדה על מה ששיר.
יט. שדה אילן - אין מפסיק בה אלא גדר גבוה המבדיל
 בין האילנות. אבל אם היה הגדר מבדיל מלמטה, והבדים
 והפאות מערבין למעלה ונוגעים בגדר על גבו - הרי זה
 כשדה אחת ונותן פאה לכל.
כ. שנים שלקחו אילן אחד - נותנין ממנו פאה אחת. לקח
 זה צפונה וזה דרומה - זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה
 לעצמו.
כא. החורבין, כל שאדם עומד בצד חרוב זה וחברו עומד
 בצד חרוב זה ורואין זה את זה - הרי הן כשדה אחת,
 ופאה אחת לכלן. היו שני הצדדין רואין את האמצעיים
 ואין הצדדים רואין זה את זה - מפריש מצד אחד מן
 הראשונים על האמצעיים, ומן האמצעיים על הראשונים;
 אבל לא יפריש מצד זה על הצד האחר.
כב. הזיתים, כל מה שיש מהן ברוח אחת מרוחות העיר,
 כגון זיתים שיש במערב העיר כלן או במזרח - הרי הן
 כשדה אחת, ופאה אחת לכלן.
כג. הבוצר את מקצת פרמו מכאן ומכאן כדי להקל מעל
 הגפן עד שימצאו שאר האשכולות רוח ויסיפו - הוא
 הנקרא מדל. וכבר בארנו, שהבוצר מרוח אחת - אינו מדל,

או ארץ נירה, והיא שנחרשה ולא נזרעה, או שהפסיק בה
 זרע אחר, כגון שהיה חטים מכאן וחטים מכאן ושעורים
 באמצע, או שקצר באמצעה, אפלו קדם שתביא שליש,
 וחרש מקום שקצר - הרי זו נפסקת לשתי שדות. והוא
 שהיה רחב כל אחד מאלו בשלשה תלמים של פתיח, והוא
 פחות מבית רבע. במה דברים אמורים? בשדה קטנה,
 שהיא חמשים אמה על שתי אמות או פחות; אבל אם
 הייתה יתרה על זו - אין הבזר או הנזיר מפסיקה לשתיים,
 אלא אם כן הייתה בו רחב בית רבע; אבל זרע אחר כל
 שהוא - מפסיק בה.
ה. אכלה גובאי או קרסמיה נמלים באמצעה, אם חרש
 מקום שאכלו - הרי זה מפסיק.
ו. הזרע בה שאינו פלו שוה, אלא יש בו תלים גבוהים
 ומקומות מקומות עמקות, אף על פי שאינו יכול לחרש
 אותו פלו ולזרעו כאחת, אלא נחרש המקום הגבוה בפני
 עצמו והנמוך בפני עצמו - הרי זה כשדה אחת, ומניח פאה
 אחת בסוף ההר על כל ההר.
ז. מדרגות שהן גבוהות עשרה טפחים - נותן פאה מכל
 אחת ואחת. ואם היו ראשי שורות מערבים - נותן מאחת
 על הכל. היו פחות מעשרה, אף על פי שאין ראשי השורות
 מערבין - נותן מאחת על הכל. היה סלע על פני כל השדה:
 אם עוקר הוא את המחרשה מצד זה ונותנה מצד זה -
 מפסיק, ואם לאו - אינו מפסיק.
ח. הזרע שדה שיש בה אילנות, אף על פי שהיא מלבנות
 מלבנות בין האילנות ואין כל הזרע מערב - נותן פאה אחת
 לכל השדה; שדבר ידוע ששדה אחת היא, ומפני מקום
 האילנות נחלק הזרע.
ט. במה דברים אמורים? בשדה האילנות כל עשרה בתוך
 בית סאה; אבל אם היו כל עשרה אילנות ביותר מבית סאה
 - הרי זה נותן פאה מכל מלבן ומלבן; שחרי האילנות
 מרחקים הרבה, ולא מפני האילנות זרע מלבנות מלבנות.
י. וכן מלבנות הבצלים שבין הירק - נותן פאה אחת לכל
 הבצלים, ואף על פי שהירק מבדיל ביניהן ומשימם
 מלבנות מלבנות.
יא. שדה שפלה זרועה מין אחד, וכיון שהתחילו בה
 מקומות ליבש עקר או תלש מה שיבש מכאן ומכאן, עד
 שנשארו הלח מפרד מלבנות מלבנות מרחקות זו מזו: אם
 היה דרך בני אדם שם לזרע מאותו המין ערוגות וערוגות,
 כגון שבת או חרדל - הרי זה מניח פאה מכל מלבן ומלבן;
 שהרואה אומר: ערוגות ערוגות נזרעו. ואם היה מין אחד
 שזרעין אותו שדות, כגון תבואה וקטניות - נותן אחת לכל.
יב. במה דברים אמורים? כשהיה יבש מכאן ומכאן יבש בפני עצמו,
 ולח באמצע; אבל לח מכאן ומכאן יבש באמצע - מניח
 מן היבש בפני עצמו ומן הלח בפני עצמו.
יג. שדה שזרעה בצלים או פולים או אפונים וכיוצא בהן,
 והיה ברעתו למכר מקצתן לחין בשוק, ומניח מקצת השדה

ח. הצריך לרבץ את שדהו קדם שילקטו העניים לקט
שבה: אם הזקו מרבה על הפסד הלקט - מתר לרבץ; ואם
הפסד הלקט מרבה על הפסדו - אסור לרבץ. ואם קבץ את
כל הלקט והניחו על הגדר עד שיבוא העני ויטלנו - הרי
זה מדת חסידות.

ט. ורעים הנמצאים בחורי הנמלים: אם היו החורים בתוך
הקמה - הרי הוא של בעל השדה, שאין לעניים מתנה
בתוך הקמה; ואם היו במקום שנקצר - הרי זה של עניים,
שלא מן הלקט גרוהו. ואף על פי שנמצא שחור - אין
אומרים: הרי זה משנה שעברה; שספק הלקט - לקט.

י. שבלת של לקט שנתערבה בגדיש - הרי זה מפרש שתי
שבולות ואומר על אחת מהן: אם הלקט היא זו - הרי היא
לעניים, ואם אינה לקט - הרי המעשרות (שהיא) שחבת
בהן שבלת זו קבועים בשבלת שניה; וחזור ומתנה בן על
שבלת שניה, ונותן אחת מהן לעני והאחרת תהיה מעשר.
יא. לא ישכר אדם את הפועל על מנת שילקט בנו אחריו.

אבל האריסין והתכירין והמזכר קמתו לחברו לקצר - ילקט
בנו אחריו. ויש לפועל להביא אשתו ובניו ללקט אחריו,
ואפלו שכרו לטל חצי הקציר או שלישי או רביעי בשכרו.
יב. מי שאינו מניח את העניים ללקט, או שהוא מניח אחד
ומונע אחד, או שמסיע את אחד מהן על חברו - הרי זה
גוזל את העניים.

יג. ואסור לאדם להרביץ ארי וכיוצא בו בתוך שדהו, כדי
שיראו העניים ויברחו. היו שם עניים שאינן ראויין לטל
לקט: אם יכול בעל הבית למחות בידן - ממתה; ואם לאו
- מניחן, מפני דרכי שלום.

יד. המפקיר את הלקט עם נפילת רבו - אינו הפקר; מאחר
שנשר רבו, אין לו בו רשות.

טו. אי זהו פרט? זה גרגר אחד או שני גרגרים הנפרטים
מן האשכול בשעת הבצירה. נפלו שלשה גרגרים בבת אחת
- אינו פרט.

טז. היה בוצר וברת את האשכול והסבף בעליו ונפל לארץ
ונפרט - אינו פרט. היה בוצר ומשליף לארץ, כשפנה
האשכולות, אפלו חצי אשכול הנמצא שם - הרי הוא פרט.
(וכן אשכול שלם שנפרט שם - הרי הוא פרט). והמניח את
הפלפלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר - הרי זה גוזל את
העניים.

יז. אי זו היא עוללת? זה אשכול הקטן שאינו מעבה,
כאשכול שאין לו פתח ואין ענביו נוטפות זו על זו, אלא
מפזרות. יש לה פתח ואין לה נטף, או יש לה נטף ואין לה
פתח - הרי היא של בעל הגפן; ואם ספק - לעניים.

1 וליפיקך נותן מן הנשאר פאה הראויה לכל, ואף על פי
2 שבצר לשוק. אבל אם הדל למכר בשוק - אינו נותן פאה
3 לזה שהדל. הדל להביא בביתו - נותן מן הנשאר שהניח
4 לדרך פאה אחת הראויה לכל.

פרק רביעי

א. איזהו לקט? זה הנפל מתוך המגל בשעת קצירה או
הנפל מתוך ידו כשקבץ השבילים ויקצר. והוא שהיה
הנפל שבלת אחת או שתיים; אבל אם נפלו שלש כאחד
- הרי שלשיתן לבעל השדה. והנפל מאחר המגל או מאחר
היד, אפלו שבלת אחת - אינה לקט.

ב. היה קוצר ביד בלא מגל, הנפל מתוך ידו - אינו לקט.
אבל התולש דברים התולשים אותם, הנפל מתחת ידו -
לקט. היה קוצר או תולש דבר שדרכו להתלש, ואחר שקצר
מלא זרועו או תלש מלא קמצו הכהו קוצ ונפל מידו על
הארץ - הרי זה של בעל הבית.

ג. היה קוצר ונשארה שבלת אחת שלא נקצרה ונקצר כל
שסביבותיה: אם היה ראשה מגיע לקמה שבצדה ויכולה
להקצר עם הקמה - הרי היא של בעל השדה; ואם לאו -
הרי היא של עניים.

ד. היו שתי שבולות זו בצד זו, הפנימית יכולה להקצר
עם הקמה, והחיצונה יכולה להקצר עם הפנימית ואינה
יכולה להקצר עם הקמה - הפנימית נצלת ומצלת את
החיצונה. שהרי היא כנופלת מתוך המגל, ואף על פי
שעדין לא נקצרה. והשבילים שבקש - הרי הן של בעל
השדה.

ה. הרוח שפזרה את העמרים ונתערב קציר של בעל השדה
עם הלקט - אומדין את השדה כמה לקט היא ראויה
לעשות ונותן לעניים, מפני שזה אנס. וכמה הוא שעור זה?
אךבעה קבין תבואה לכל בית כור.

ו. לקט שנפל לארץ ולא לקטוהו עניים, וכא בעל השדה
והגדיש את הקציר שלו על הארץ - פיצד הוא עושה?
מפנה הגדיש שלו בלו למקום אחר, וכל השבילים הנוגעות
בארץ - בלן לעניים. מפני שאין אנו יודעים אי זו היא מהם
שהיתה לקט, וספק מתנות עניים - לעניים; שנאמר: תעזב
- הנח לפניהם משלך.

ז. ולמה אין אומדין אותה ויתן לעניים מה שראויה לעשות
לקט? מפני שעבר והגדיש על הלקט, קנסוהו. ואפלו היה
שוגג, ואפלו היה הלקט שעורים והגדיש עליו חטין, ואפלו
קרא לעניים ולא באו, אפלו הגדישוהו אחרים שלא מדעתו
- כל הנוגעות בארץ הרי הן לעניים.

1 יח. אי זו היא פתף? פסיגין המהפירות בשדרה זו על גבי
2 זו. נטף? ענבים המהפירות בשדרה ויורדות. והוא שיהיו כל
3 הענבים שבעוללות נוגעין בפס ידו. ולמה נקרא שמו
4 עולל? מפני שהוא לשאר האשכולות בעולל לאיש.
5 יט. ואין בעל הפית חייב לבצר העוללות ולתנן לעניים, אלא
6 הן בוצרין אותן לעצמן. וגרגר יחידי - הרי היא עוללת.
7 כ. זמורה שהיה בה אשכול ובארבעה של זמורה עוללת:
8 אם נקצצה עם האשכול - הרי היא של בעל הפרס, ואם
9 לאו - הרי היא לעניים.
10 כא. פרס שכלו עוללות - הרי הוא לעניים; שנאמר:
11 וכתב לא תעולל - אפלו כלו עוללות. ואין הפרט
12 והעוללות נוהגין אלא בפרס בלבד.
13 כב. אין העניים זוכין לקח פרט ועוללות עד שיתחיל בעל
14 הפרס לבצר פרמו; שנאמר: וכי תבצר פרמך לא תעולל. וכמה
15 יבצר ויהיו זוכין בהן? שלשה אשכולות שהן עושין רביע.

16 כג. המקדיש פרמו עד שלא נודעו העוללות - אין
17 העוללות לעניים; ואם משנודעו העוללות - העוללות
18 לעניים, ויתנו שבר גדולם להקדיש.
19 כד. הזמר את הגפן אחר שנודעו העוללות - הרי זה זומר
20 בדרפו; וכשם שפירות האשכולות, כך פירות העוללות.
21 כה. נכרי שמכר פרמו לישראל לבצר - חייב בעוללות.
22 ישראל ונכרי שהיו שתפים בפרס - חלקו של ישראל חייב,
23 ושל נכרי פטור.
24 כו. בן לוי שנתנו לו מעשר טבל, ומצא בו עוללות - נותן
25 לעני. ואם נקצצת עם האשכול - יש לו לעשות תרומת
26 מעשר על מקום אחר.
27 כז. מי שהיה לו חמש גפנים ובצרם לתוך ביתו: אם לאכל
28 ענבים - פטור מן הפרט ומן השכחה ומן הרבעי, וחייב
29 בעוללות; ואם בצרן לעשות זין - חייב בכל, אלא אם בן
30 שיר מקצתן.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ב כ"ח תמוז ה'תשע"א

יום ראשון כ"ב תמוז ה'תשע"א

הלכות מכירה

פרק תשיעי

31 א. המוכר להקדיש, ואמר לו הגזבר: בכמה אתה מוכר
32 חפץ זה? ואמר: בעשרה - אפלו היה שנה מאה, בין
33 שאמר בעשרה אינו יכול לחזור בו; שאמירה לגבוה
34 במסירה להדיא.
35 ב. הגזבר שקנה להקדיש או שמכר - ידו על העליונה.
36 כיצד? נתן דמים של הקדש, אף על פי שלא משך הפרות,
37 אם הוקרו - קנה, כדין תורה. ואם הוזלו הפרות - חזר;
38 שהרי לא משך, ולא יהא כח הדיא חמור מכלל הקדש.
39 וכן אם מכר חפץ של הקדש, ומשכו הלוקח ולא נתן דמים,
40 והוזל החפץ - קנה; שלא יהא כח הדיא חמור מכלל
41 הקדש. ואם הוקר החפץ - חזר בו; שהרי לא לקח הגזבר
42 דמים, וההקדש אינו נקנה אלא בכסף, שנאמר: ונתן הכסף
43 וקם לו. ואין הגזבר חייב לקבל מי שפרע.
44 ג. נכסי יתומים - הרי הן כהקדש. כיצד? יתומים שמכרו
45 פרות, ונמשכו מהן הפרות וצדין לא לקחו הדמים, והוקרו
46 הפרות - חוזרין בהן; שאין נכסי יתומים נקנין אלא בכסף,
47 כהקדש. הוזלו הפרות - לא יהיה כח הדיא יותר חמור
48 מכתן.
49 ד. וכן אם לקחו הדמים וצדין לא נמשכו פרותיהן, והוקרו

53 - חוזרין, כשאר ההדיאיות. אבל אם הוזלו הפרות, ורצו
54 הלקוחות לחזור בהן - חוזרין, ומקבלין מי שפרע, כדינם
55 עם שאר העם. שאם נחייב אותם לקח הפרות כדין תורה -
56 הרי זה רעה ליתומים; שאם יהיה דינם כך, כשיצטרכו
57 למכור לא ימצאו מי יתן להם דמים.
58 ה. וכן יתומים שלקחו פרות, ומשכו הפרות ולא נתנו
59 הדמים, והוקרו - לא יהיה כח הדיא גדול מכתן. ואם
60 הוזלו הפרות - אינן חוזרין; שזו רעה להם, כשיצטרכו
61 לקנות פרות לא ימצאו מי שימכר להם.
62 ו. נתנו הדמים ולא משכו הפרות, והוזלו הפרות - חוזרין;
63 לא יהיה כח הדיא גדול מכתן. הוקרו, אם רצו המוכרים
64 לחזור בהן - חוזרין, ומקבלין מי שפרע. שאם יהיה דינם
65 שיקנו בנתינת המעות, יאמר להם המוכר: נשרפו הפרות
66 שלקחתם או אבדו באנס, וכבר נעשו ברשותכם משעת
67 נתינת המעות.
68 ז. בארבעה פרקים בשנה העמידו דבריהם על דין תורה
69 בכשר, מפני שהעם פלן צריכין לכשר. ואלו הן: ערב יום
70 טוב האחרון של חג, וערב יום טוב הראשון של פסח,
71 וערב העצרת, וערב ראש השנה. כיצד? היה לשבח שור,
72 אפלו שנה מאה דינרין, ולקח דינר אחד מן הלוקח כדי לתן
73 לו בשר כשישחט, ולא נתקבצו לו כל דמי השור - אינו
74 יכול לחזור בו; אלא משחיטין את השבח בעל כרחו, וכופין
75 אותו לשחט ולתן הפשר ללוקח. לפיכך, אם מת השור -
76 מת ללוקח.

פרק עשירי

א. מי שאנסוהו עד שמכר, ולקח דמי המקח, אפלו תלוהו עד שמכר - ממכרו ממכר, בין במטלטלין בין בקרקעות; שמפני אנסו גמר ומקנה. אף על פי שלא לקח הדמים בפני העדים. לפיכך, אם מסר מודעה קדם שמכר, ואמר לשני עדים: דעו, שזה שאני מוכר חפץ פלוני או שדה פלוני לפלוני, מפני שאני אנוס - הרי הממכר בטל. ואפלו החזיק כמה שנים - מוציאין אותו מידו, ומחזיר הדמים.

ב. וצריכין העדים לידע שהוא מוכר מפני האנס ושהוא אנוס ודאי, לא יסימכו על פיו. וכל מודעה שאין כתוב בה: ואנו העדים ידענו שפלוני זה אנוס היה - אינה מודעה.

ג. כמה דברים אמורים? במוכר או בעושה פשרה; אבל במתנה או במחילה, אם מסר מודעה קדם מתנה, אף על פי שאינו אנוס - הרי המתנה בטלה. שאין הולכין במתנה אלא אחר גלוי דעת הנותן; שאם אינו רוצה להקנות בכל לבו - לא קנה המקבל מתנה. והמחילה מתנה היא.

ד. אחד האנוס את חברו בשהפיהו או תלאהו עד שמכר, או שהפחידו בדבר שאפשר לו לעשות, בין בידי עכו"ם בין בידי ישראל - הרי זה אנוס. ומעשה באחד ששכר פרדס מחברו לעשור שנים, ולא היה שטר חוב ביד המשפיר, ואחר שאכלו השוכר שלש שנים אמר לו: אם לא תמכרנו לי, אכבש שטר שכירות ואטען שהוא לקוח בידי; ואמרו חכמים, שזה אנוס. וכן כל פיוצא כזה. לפיכך, אם תבעו המשפיר בבית דין, וכפר בו וטען שהפרדס שלו, ואחר כך מסר המשפיר מודעה, ואחר כך מכר לשוכר שקפר בו - הרי הממכר בטל; שהרי יש לו עדים שהוא אנוס. והם העדים שקפר בפניהם בבית דין, והם עדי המודעה. וכן כל פיוצא כזה.

ה. כמה דברים אמורים? באנס; שהרי הוא חמסן, מפני שכופה את המוכר למכר שלא ברצונו. אבל הגזל והחזק בגזלן ואחר כך לקח שדה שגזל - אין המוכר צריך למסר מודעה, כמו שבארנו בהלכות גזלה.

ו. עדי המודעה יש להם לחתם הם עצמן באותו הממכר שנמסרה להם המודעה עליו, ואין בכך כלום. ואפלו אמר להם בפני האנס: ברצוני מכרתי בלא אנוס - הרי המודעה קיימת; כשם שאנסו שמכר בלא רצון, כך אנסו עד שאמר: ברצוני אני מוכר.

ז. וכן אם הודה בפניהם שלקח הדמים אחר שמסר מודעה על כך - אינו חייב להחזיר כלום; שהאנס אנסו עד שיודה, והעדים כבר ידעו שהוא אנוס. אבל אם מנה הדמים בפניהם - חייב להחזיר.

ח. העידו עליו עדי הממכר שבטל המודעה - הרי המודעה בטלה. ואם אמר לעדי המודעה: היו יודעין, שכל קנן

שאני לוקח לבטל המודעה, ומודעי דמודעי, שהכל בטל, ואיני אומר כך אלא מפני האנס שאתם יודעין, ואין בדעתי להקנות לזה האנס לעולם - הרי הממכר בטל. ואף על פי שקנו מידו לבטל המודעה, על הדרך שבארנו.

יום שלישי כ"ד תמוז ה'תשע"א

פרק אחד עשור

א. המקנה בין קרקע בין מטלטלין, והתנה תנאין שאפשר לקימן, בין שהתנה המקנה בין שהתנה הקונה: אם נתקימו התנאין - נקנה הדבר שהקנה; ואם לא נתקיים התנאי - לא קנה. וכבר בארנו משפטי התנאים בהלכות אישות.

ב. כמה דברים אמורים? בשקנה בדרך מן הדרכים שקנין בהן, והרי יש עליו לקיים את התנאי. אבל אם לא קנה עתה, והתנה עמו: שאם נתקיים התנאי זה יקנה, ואם לא נתקיים לא יקנה - אף על פי שנתקיים התנאי, לא קנה; שזו אסמכתא היא, שהרי סמך קנינו לעשות כך וכך, וכל אסמכתא אינה קונה, שהרי לא גמר בלבו להקנותו.

ג. כיצד? המוכר בית לחברו או נתנו לו במתנה על מנת שילך עמו לירושלים ביום פלוני, והחזיק זה בבית - הרי זה קנה כשילך עמו לירושלים באותו היום; ואם עבר אותו היום ולא הלך - לא קנה. אבל אם התנה ואמר לו: אם תלך עמי לירושלים ביום פלוני או אם תביא לי דבר פלוני, אמתן לך בית זה או אמכרנו לך בכך וכך; והלך עמו באותו היום או שהביא לו, אף על פי שהחזיק בבית אחר שקנים התנאי - לא קנה, שזו היא אסמכתא. וכן כל פיוצא כזה.

ד. לפיכך, הנותן ערבון לחברו, ואמר לו: אם אני חוזר בי, ערבוני מחול לך, והלה אומר: ואם אני חוזר בי, אכפל לך ערבונך; אם חזר בו הלוקח - קנה זה הערבון, שהרי הוא תחת ידו; ואם חזר בו המוכר - אין מחיבין אותו לכפל הערבון, שזו אסמכתא היא, ואסמכתא לא קנה.

ה. וכן מי שפרע מקצת חובו, והשליש את השטר, ואמר לו: אם לא נתתי לך עד יום פלוני, תן לו שטר; והגיע זמן ולא נתן לו - לא יתן השליש את השטר, שזו אסמכתא היא.

ו. וכן כל תנאין שמתנין בני אדם ביניהן, אף על פי שהן בעדים ובשטר: אם יהיה כך או אם תעשה כך - אמתן לך מנה או אקנה לך בית זה, ואם לא יהיה או לא תעשה - לא אקנה לך ולא אמתן לך; אף על פי שעשה או שהיה הדבר - לא קנה. שכל האומר 'אם יהיה או לא יהיה', לא גמר והקנה; שהרי דעתו עדין סומכת שמה יהיה או שמה לא יהיה.

ז. כל האומר 'קנה מעכשיו' - אין פאן אסמכתא כלל, וקנה; שאלו לא גמר להקנותו, לא הקנה מעכשיו. כיצד? אם באתי מכאן ועד יום פלוני, קנה בית זה מעכשיו, וקנו מידו על כך - הרי זה קנה, אם בא בתוך הזמן שקבע. וכן כל פיוצא כזה.

ח. מי שמכר חצרו או שדהו, ופרש בשעת המכירה שהוא מוכר כדי לילך למקום פלוני, או מפני המטר שנמנע כדי לקנות חטים בדמי חצרו - הרי זה כמוכר על תנאי. לפיכך, אם ירד המטר אחר שמכר, או באו חטין והזלו, או נמנע הדרך לילך לאותה הארץ, או שלא נסתיע לו להעלות או לקנות חטים - הרי זה מחזיר אותן הדמים, ותחזור לו קרקע; שהרי פרש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני, והרי לא נעשה. וכן כל פיוצא בזה.

ט. אבל המוכר סתם, אף על פי שהיה בלבד שמפני כך וכך הוא מוכר, ואף על פי שמראין הדברים שאינו מוכר אלא לעשות כך וכך, ולא נעשה - אינו חוזר; שהרי לא פרש, ודברים שבלב אינן דברים.

י. מי שהקנה לחברו, והתנה עליו 'על מנת שתתן מקח זה או תמכרנו לפלוני': אם נתנו או מכרו לאותו פלוני - קנה; ואם לא קים התנאי, ומכרו לאחר, או שלא מכרו ולא נתנו בזמן שקבע לו - לא קנה. וכן המוכר או הלוקח שהתנו שיתחזיר לו המקח בזמן פלוני או כשתתן לו המעות - הרי המכר קים, ויתחזיר כשהתנה.

יא. מכר קרקע לחברו, והתנה המוכר ואמר ללוקח: כשיהיו לי מעות תחזיר לי הקרקע זו - הרי הפרות של מוכר. מכר לו סתם, ואמר לו הלוקח מדעתו: כשיהיו לי מעות תביאם לי ואני אחזיר לך קרקע זו - הרי התנאי קים, והלוקח אוכל פרות. ואין בזה אבק רבית, שהרי מדעתו חייב עצמו בתנאי זה.

יב. מעשה באשה, ששילחה ראובן לקנות לה חצר משמעות, שהיה קרובה, ואמר שמעון המוכר לראובן השליח: אם יהיו לי מעות, תחזיר לי פלונית קרובתי קרקע זו; והשיבו ראובן ואמר לו: אתה ופלונית קרובים כמו אחים. כלומר, הדבר קרוב שהיא תחזיר לך, ואינה מקפדת על זו. ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: הרי זה השליח לא קנה כלום. שהרי לא סמכה דעתו של קרוב זה על דברי השליח, מפני שלא השיבו תשובה ברורה, ונמצא שלא גמר ולא הקנה. וכן כל פיוצא בזה.

יג. אסמכתא שקנו מידו עליה בבית דין חשוב - הרי זה קנה. והוא שיתפס זכיותיו בבית דין. והוא שלא יהיה אגוס.

יד. כיצד? הרי שהתפס שטרו או שוכרו בבית דין, וקנו מידו, שאם לא בא ביום פלוני ינתן שטר זה לבצל דינו, והגיע היום ולא בא - הרי אלו נותנים. ואם עכבו נהר או חלי מלכוא - לא יתנו. וכן כל פיוצא בזה. והוא שיהיה בבית דין חשוב.

טו. המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי כלל, אף על פי שלא היה חייב לו כלום - הרי זה חייב; שדבר זה מתנה היא, ואינה אסמכתא. כיצד? האומר לעדים: 'היו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה', או שכתב לו בשטר: 'הריני חייב לך מנה', אף על פי שאין שם עדים, או שאמר לו בפני עדים: 'הריני חייב לך מנה בשטר', אף על פי שלא

אמר 'אתם עדי'; הואיל ואמר 'בשטר' - הרי זה כמי שאמר 'היו עלי עדים', וחייב לשלם. אף על פי ששניהם מודים, והעדים יודעים, שלא היה לו אצלו כלום. שהרי חייב עצמו, כמו שישתעבד הערב. וכן הורו רב הגאונים.

טז. חייב עצמו בדבר שאינו קצוב, כגון שאמר: 'הריני חייב לזון אותך או לכסות חמש שנים' - אף על פי שקנו מידו, לא נשתעבד; שזו כמו מתנה היא, ואין כאן דבר ידוע ומצוי שנתנו במתנה. וכן הורו רבנן.

יז. ומפני מה הפוסק עם אשתו שיהיה זן את בתה - חייב לזונה? מפני שפסק בשעת נשואין, והדבר דומה לדברים הנקנין באמירה.

יח. כשהיו חכמי ספרד רוצים להקנות באסמכתא, כך היו עושין: קונין מזה שהוא חייב לחברו מאה דינרין, ואחר שחייב עצמו קונין מבצל חובו, שכל זמן שיהיה כך או שיעשה כך - הרי החוב זה מחול לו מעכשיו, ואם לא יהיה או לא יעשה - הריני תובעו בממון שחייב עצמו בו. ועל דרך זו היינו עושין בכל התנאים שבין אדם לאשתו בשדוכין, ובכל הדברים הדומין להם.

יום רביעי כ"ה תמוז ה'תשע"א

פרק שנים עשר

א. אסור למוכר או לקונה להונות את חברו; שנאמר: וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, אל תונו. ואף על פי שהוא עובר בלא תעשה - אינו לוקה, מפני שנתן להשכון. ובין שהונה במזיד, בין שלא ידע שיש במקר זה הונאה - חייב לשלם.

ב. וכמה תהא הונאה ויהיה חייב להשיב? שתות בשוה. כיצד? הרי שמכר שוה שש בחמש, או שוה שבע בשש, או שוה חמש בשש, או שוה שש בשבע - הרי זה הונאה; ונקנה המקח, וחייב המאנה לשלם את ההונאה ולהחזירה בלה למתאנה.

ג. היתה ההונאה פחות מזה בכל שהוא, כגון שמכר שוה ששים דינר בחמשים ופרוטה - אינו חייב להחזיר כלום; שכל פחות משתות דרך הכל למחל בו.

ד. היתה ההונאה יתרה על השתות בכל שהוא, כגון שמכר שוה ששים בחמשים פחות פרוטה - בטל מקח, והמתאנה יכול להחזיר החפץ ולא קנה כלל; אבל המאנה אותו אינו יכול לחזר, אם רצה זה וקבל. ואף על פי שבטל המקח, אין המאנה חייב להחזיר עד שתהיה ההונאה יתר על פרוטה. היתה פרוטה בשוה - אינו מחזיר, שאין הונאה לפרוטות.

ה. עד מתי יהיה לו לחזר ולתבוע ההונאה או לבטל המקח? עד כדי שיראה לתגר או לקרובו. ואם שהה יותר מזה, אפלו לקח שוה מאה במאתים - אינו חוזר.

ו. במה דברים אמורים? בלוקח, שהרי המקח בינו ומראהו; אבל המוכר חוזר בהונאה לעולם, ואין צריך לומר

בבטול מקח, שאינו יודע דמי זה שמכר עד שיראה כמותו
 שנמכר בשוק. לפיכך, אם היה המקח דבר שאין במינו
 שנוי והוא כלו שנה, כגון פלפלין וכיוצא בהן - הרי זה
 אינו חוזר אלא עד כדי שישאל על שער שבשוק בלבד.
 ז. וכן אם נודע שבא לידו כממכרו, וידע שטעה ולא תבע
 - אינו יכול לחזור ולתבע, שהרי מחל.
 ח. כשם שהונגה להדיוט, כך הונגה לתגר, אף על פי שהוא
 בקי. וכשם שהונגה בפרות ובבהמה, כך יש דין הונגה
 במטבעות.
 ט. כיצד? הרי שהיה דינר של זהב בעשרים וארבעה דינר
 של כסף, ויצרפה בעשרים דינר או בעשרים ושמונה - הרי
 זה מחזיר את ההונגה. היה יתר על זה - בטל הצרוף. פחות
 מכאן - מחילה.
 י. וכן אם היתה הסלע חסרה שתות, והיו מוציאים הסלעים
 במנין ולא במשקל - מחזיר ההונגה.
 יא. עד מתי חייב להחזיר הדינר או הסלע? בפרקים - עד
 כדי שיראה לשלחני; בפפרים, שאין השלחני מצוי שם -
 יש לו להחזיר עד ערכי שבתות. שאין מכיר הסלע וחסרונה
 ודמיה אלא השלחני. והוא הדין למוכר ספרים, אבנים
 טובות ומרגליות, שיש ללוקח לחזור עד שיראה אותם
 לתגרים הבקיאם בהן בכל מקום שהן; שאין הכל בקיאים
 בדברים אלו. לפיכך, אם לא היה מכיר באותה מדינה,
 והוליך המקח למקום אחר, או שבא הבקי לאחר זמן מרבה
 והודיעו שטעה - הרי זה חוזר.
 יב. הנותן סלע חסרה לחברו, אם היה מכירה, אפלו לאחר
 שנים עשר חדש - הרי זה מחזירה. ואם היה אפשו
 להוציאה על ידי הדחק - אינו יכול להחזירה לאחר זמן,
 אלא אם כן קבלה ממנו במדת חסידות.
 יג. המוכר לחברו שנה ארבע בחמש, שהרי המקח בטל
 כמו שבארנו, ולא הספיק להראות לתגר או לקרובו עד
 שהוקר ועמד בשבע - לוקח יכול לחזור בו, ולא המוכר;
 שהרי הלוקח אומר למוכר: אלו לא הוניתני לא היית יכול
 לחזור, ועתה שהוניתני תחזור? ! היאך יהיה החוטא נשכר?
 יד. וכן מוכר שמכר שנה חמש בארבע, וזל ועמד בשלש
 - מוכר יכול לחזור בו, ולא לוקח; שהרי אומר לו המוכר
 ללוקח: לא מפני שהוניתני תחזור בך.
 טו. המוכר שנה חמש בשש, ולא הספיק להראותו עד
 שהוקר ועמד בשמונה - הרי המוכר חייב להחזיר האחת
 של הונגה; שהרי נקנה המקח וחייב להחזיר, וכשהוקר
 ברשות לוקח הוקר. וכן אם מכר שנה שש בחמש, והזילו
 ועמדו על שלש - הרי הלוקח חייב להחזיר סלע אחת של
 הונגה; שהרי נקנה המקח, וברשות הלוקח הזול.
 יום חמישי כ"ו תמוז ה'תשע"א
 פרק שלשה עשר
 א. המחליף בלים בלים או בהמה בבהמה, אפלו מחט

בשירים או טלה בסוס - אין לו הונגה; שנה רוצה במחט
 יותר מן השירים. אבל המחליף פרות בפרות, בין ששמו
 אותם קדם המכירה בין ששמו אותם אחר מכירה - יש להן
 הונגה.
 ב. הלוקח בדמים אכסרה, כגון שחפן ממעות ואמר לו:
 מכר לי פרתך באלו - אף על פי שקונה בחליפין, קנה
 ומחזיר הונגה, כמו שבארנו. והוא הדין ללוקח פרות
 אכסרה בסלע או בשתים, שקנה ומחזיר אונאה. בעל הבית
 שמכר כלי תשמישו - אין לו הונגה; שאלולי לא הרבו לו
 הדמים לא היה מוכר לו כלי תשמישו.
 ג. האומר לחברו: על מנת שאין לך עלי אונגה - יש לו
 עליו הונגה. במה דברים אמורים? בסתם; שאין יודע כמה
 הונגה יש בו כדי שיתחל. ואין צריך לומר, אם אמר לו:
 על מנת שאין בו הונגה; שהרי יש בו. אבל במפרש - אין
 לו הונגה; שכל תנאי שבממון - קנס.
 ד. כיצד? מוכר שאמר ללוקח: חפץ זה שאני נותן
 במאתים, יודע אני שאינו שנה אלא מנה, על מנת שאין
 לך הונגה אני מוכר לך - אין לו עליו הונגה. וכן לוקח
 שאמר למוכר: חפץ זה שאני לוקח ממך במנה, יודע אני
 ששנה מאתים, על מנת שאין לך עלי הונגה אני לוקח ממך
 - אין לו עליו הונגה.
 ה. הנושא והנותן באמונה - אין לו עליו אונגה. כיצד?
 חפץ זה בכך וכך לקחתיו, כך וכך אני משתפר בו - אין
 לו עליו הונגה.
 ו. והנושא והנותן באמונה, אם לקח בלים רבים או בגדים
 בממכר אחד - לא יחשב את הרע באמונה ואת הטובה
 בשנה, אלא זה וזה באמונה או זה וזה בשוין. ויש לו
 להעלות על המקח שכר הכסף, ושכר החמר, ושכר פנדק;
 אבל שכר עצמו, מפני שהוא כפועל - אינו מוסיף אותו על
 המקח, אלא מפרש ואומר לו: כך וכך אני משתפר.
 ז. העכו"ם אין לו הונגה; שנאמר: איש את אחיו. ועכו"ם
 שהונה את ישראל - מחזיר הונגה בדינין שלנו; לא יהיה
 זה חמור משראל.
 ח. אלו דברים שאין להם הונגה: הקרקעות, והעבדים,
 והשטרות, וההקדשות. אפלו מכר שנה אלה בדינר או שנה
 דינר באלף - אין בהן הונגה. שנאמר: או קנה מיד עמיתך
 - דבר הנקנה מיד ליד. יצאו הקרקעות; ויצאו עבדים,
 שהקשו לקרקעות; ויצאו שטרות, שאין גופן קנוי אלא
 לראיה שבהן; 'עמיתך' - ולא הקדש.
 ט. כמה דברים אמורים? במוכר נכסי עצמו; אבל השליח
 שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות - חוזר.
 ונראה לי, שכן הדין באפוסטרופוס שטעה בכל שהוא, בין
 במטלטלין בין בקרקעות - חוזר. ואינו דומה לבית דין,
 מפני שהוא יחיד.
 י. בית דין שמכרו נכסי יתומים וטעו, בין בקרקעות בין
 במטלטלין: אם טעו בפחות משתות - הרי זו מחילה,
 כהדיוט; טעו בשתות - בטל המקח. ואם רצו שלא לבטל

1 יינות שמנים וסלתות; אבל העקרין, כגון הקשט והלבונה
2 וכיוצא בהן - אין פוסקין להם שער, אלא ישתפר כל מה
3 שירצה.
4 ג. ואין משתפרין פעמים בביצים; אלא התגר הראשון הוא
5 מוכרן בשכר, והלוקח ממנו מוכרן בקרן בלבד.
6 ד. אסור לעשות סחורה בארץ ישראל בדברים שיש בהן
7 חיי נפש, אלא זה מביא מגרנו ומוכר, וזה מביא מגרנו
8 ומוכר, כדי שימכרנו בזול. ובמקום שהשמן מרבה, מתר
9 להשתפר בשמן.
10 ה. אין אוצרין פרות שיש בהן חיי נפש בארץ ישראל, וכן
11 בכל מקום שרבו ישראל, שהרי מגיע מדבר זה צער
12 לישראל. במה דברים אמורים? בלוקח מן השוק; אבל
13 המכנים משלו - מתר לעשות לו קבו אוצר.
14 ו. מתר לאצר פרות שלש שנים: ערב שביעית, ושביעית,
15 ומוצאי שביעית. ובשני בצרת - אפלו קב חרובין לא יאצר,
16 מפני שמכנים מארה בשערים. וכל המפקיע שערים, או
17 שאצר פרות בארץ או במקום שרבו ישראל - הרי זה
18 כמלוה ברבית.
19 ז. במה דברים אמורים? בפרות שיש בהן חיי נפש; אבל
20 התבלין, כגון פמון ופלפלן - מתר לאצר אותן בארץ
21 ישראל, ולהוציא אותן ממקום למקום, כשאר העקרין.
22 ח. אין מוציאין פרות שיש בהן חיי נפש, כגון יינות
23 שמנים וסלתות, מארץ ישראל לחוצה לארץ או לסוריא,
24 ולא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר בארץ ישראל.
25 ט. רשאים בני העיר לקץ להם שער לכל דבר שירצו,
26 ואפלו בשר ולחם, ולהתנות ביניהם לכל מי שיעבר יענשו
27 אותו כף וכף.
28 י. רשאים אנשי אמניות לפסוק ביניהם, שלא יעשה אחד
29 ביום שיעשה חברו, וכיוצא בזה, וכל מי שיעבר על התנאי
30 יענשו אותו כף וכף.
31 יא. במה דברים אמורים? במדינה שאין בה חכם חשוב
32 לתקן מעשה המדינה ולהצליח דרכי יושביה; אבל אם יש
33 בה אדם חכם חשוב - אין התנאי שלקח מועיל כלום, ואין
34 יכולין לענש ולהפסיד על מי שלא קבל התנאי, אלא אם
35 כן התנה עמהם ועשו מדעת החכם. וכל מי שהפסיד לפי
36 התנאי שאינו מדעת החכם - משלם.
37 יב. כשם שהונה במקח וממכר, כך יש הונה בדברים;
38 שגאמר: ולא תוננו איש את עצמיתו וזראת מאלהיד אני יי -
39 זה הונת דברים.
40 יג. כיצד? היה בעל תשובה - לא יאמר לו: זכר מעשיך
41 הראשונים! ואם היה בן גרים - לא יאמר לו: זכר מעשה
42 אבותיך! היה גר ובא ללמד תורה - לא יאמר לו: פה
43 שאכל גבלות וטרפות יבוא וילמד תורה שנתנה מפי
44 הגבורה?! היו חלאים וסורים באין עליו, או שהיה מקבר
45 את בניו - לא יאמר לו בדרך שאמרו חבריו לאיוב: הלא
46 יראתך פסלתך, זכרנא מי הוא נקי אבד.
47 יד. היו חמירין מבקשין תבואה - לא יאמר להם: לכו אצל

1 הממכר ויחזירו ההונה - מחזירין; לא יהיה פח הדיוט
2 חמור מהן.
3 יא. נראה לי, שבית דין שמכרו קרקע או עבדים של
4 תומים שנה מנה במאתים - אין הלוקח יכול לחזר בהן;
5 לא יהיה פח הדיוט חמור מפת התומים. וכן הדין
6 באפטרופוס שמכר קרקע ועבדים, שאין הלוקח יכול לחזר
7 בהונה, כדן ההדיוט.
8 יב. האחין והשתפין שחלקו המטלטלין - הרי הן
9 פלקוחות: פחות משתות - נקנה מקח, ואין מחזיר כלום;
10 יתר על שתות - בטל מקח; שתות - קנה ומחזיר אונאה.
11 ואם התנו ביניהם שיחלקו בשום הדינין, וטעו בשתות -
12 בטלה חלקה; שהדינין ששמו ופחתו שתות או הותירו
13 שתות - מכרן בטל.
14 יג. בהבמה והמרגלית והסיף וספר תורה - הרי הן כשאר
15 מטלטלין, ויש בהן הונה. אין לה דבר שאין בו הונה חוץ
16 מארבעה דברים שמנו חכמים; והוא שיהיה מוכר קונה
17 בנכסי עצמו, כמו שבארנו.
18 יד. כשם שאין לקרקעות הונה, כך שכירות קרקע אין לו
19 הונה. אפלו שכר טרקלין גדול בדינר בשנה, או רפת קטנה
20 בדינר בכל יום - אין לו הונה.
21 טו. השוכר את הפועל לעשות עמו, בין בקרקע בין
22 במטלטלין - אין לו הונה; מפני שהוא קונה אותו לזמן,
23 ועבדים אין בהם הונה.
24 טז. שכוזר לזרע לו קרקע, ואמר: זרעתי בה זריעה הראוי
25 בה, ובאו עדים שזרע בה פחות מן הראוי לה - הרי זה
26 ספק אם יש לו הונה, מפני הזרע, או אין לו הונה, מפני
27 הקרקע. לפיכך אין מוציאין מיד נתבע. וכן אין משיביעין
28 אותו אלא שבושת הסת, מפני צד הקרקע שיש כאן.
29 יז. השוכר את הכלים או את הבמה - יש להם אונה;
30 שהשכירות מכירה פת יומה היא. ואם יש בה הונה שתות
31 או יותר, בין שנתאנה שוכר בין שנתאנה משכיר - הרי זה
32 מחזיר הונה, ואפלו לאחר זמן מרבה.
33 יח. נראה לי, שהקבלן יש לו הונאה. כיצד? כגון שקבל
34 עליו לארג בגד זה בעשרה זוזים, או לתפר חלוק זה בשני
35 זוזים - הרי זה יש לו הונה; וכל אחד משניהם, בין קבלן
36 בין בעל הבגד, חוזר לעולם כמוכר.

יום שישי כ"ז תמוז ה'תשע"א

פרק ארבעה עשר

37 א. כבר בארנו, שהנשוא נותן באמונה, ואמר: כך וכך אני
38 משתפר - אין לו הונה. ואפלו אמר: זה לקחתי בסלע,
39 ובכסף אני מוכר - מתר. אבל בית דין חבין לפסוק
40 השערים ולהעמיד שוטרין לכוף. ולא יהיה כל אחד ואחד
41 משתפר כל מה שירצה, אלא שתות בלבד יפסקו להם
42 בשכרם, ולא ישתפר המוכר יתר על שתות.
43 ב. במה דברים אמורים? בדברים שיש בהם חיי נפש, כגון

לָקַח פֶּתַח הַמּוֹם - הִרְשׁוּת בֵּיד הַמּוֹכֵר; שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ: או
תִּקְנָה אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא, או טַל דְּמִים שֶׁלֹּךְ וְלָךְ.
ה. כָּל שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו בְּנֵי הַמִּדִּינָה שֶׁהוּא מוֹם שֶׁמְחִזִּיר בּוֹ
מִקָּח זֶה - מְחִזְרִין; וְכָל שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו שֶׁאִינוּ מוֹם - הֲרִי
זֶה אִינוּ מְחִזִּיר בּוֹ, אֲלָא אִם פִּרְשׁ. שֶׁכָּל הַנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן סֶתֶם,
עַל מִנְהַג הַמִּדִּינָה הוּא סוֹמֵךְ.
ו. כָּל הַלּוֹקֵחַ סֶתֶם, אִינוּ לוֹקֵחַ אֲלָא הַדְּבָר הַשֶּׁלֵּם מִכָּל מוֹם.
וְאִם פִּרְשׁ הַמּוֹכֵר וְאָמַר: עַל מִנֵּת שֶׁאֵין אֵתָּה חוֹזֵר עָלֶי בְּמוֹם
- הֲרִי זֶה חוֹזֵר, עַד שִׁפְרֹשׁ הַמּוֹם שֶׁיֵּשׁ בְּמִמֶּכְרוֹ וְיִמְחַל
הַלּוֹקֵחַ; או עַד שִׁיאֲמַר לוֹ: כָּל מוֹם שֶׁיִּמְצָא בְּמִקָּח זֶה,
הַפּוֹחֵת דָּמָיו עַד כֶּף וְכָף, קַבְּלָתִי אוֹתוֹ. שֶׁהַמּוֹחֵל צָרִיךְ לִידַע
הַדְּבָר שֶׁיִּמְחַל לוֹ בּוֹ וַיִּפְרֹשׁ אוֹתוֹ, כְּמוֹ הַמִּפְרֹשׁ בַּהוֹנָה.
ז. הַמּוֹכֵר פָּרָה לַחֲבֵרוֹ, וּמִנָּה כֶּה מוֹמִין גְּלוּיִים וּמוֹמִין שֶׁאֵין
נִכְרִין, וְלֹא הִיָּה כֶּה מֵאוֹתָן הַמּוֹמִין הַגְּלוּיִין שִׁמְנָה, וְנִמְצָא
כֶּה מוֹם מֵאוֹתָן שֶׁאֵין נִכְרִין - הֲרִי זֶה מִקָּח טְעוּת, וְחוֹזֵר,
וְאֵף עַל פִּי שֶׁפִּרְשׁ הַמּוֹם שֶׁנִּמְצָא. שֶׁהֲרִי הַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר:
כְּשֶׁרָאִיתִי שֶׁאֵין כֶּה אֵלּוֹ הַמּוֹמִין שֶׁנִּכְרְאִין שִׁמְנָה, אֲמַרְתִּי: כֶּף
אֵין כֶּה אֵלּוֹ שֶׁאֵין נִכְרְאִין שִׁמְנָה, וְאִינוּ מִפְּרֹשׁ מוֹמִין אֵלּוֹ
אֲלָא כְּדִי לְהַשְׁבִּיחַ דַּעֲתִי.
ח. בִּיצַד? פָּרָה זֹו עוֹרֵת הִיא, חֲגֵרֶת הִיא, נִשְׁכָּנִית הִיא,
רִבְצָנִית הִיא, וְנִמְצָאֵת רִבְצָנִית בְּלֶכֶד אוֹ נִשְׁכָּנִית - הֲרִי זֶה
מִקָּח טְעוּת; הִיּוּ כֶּה כָּל הַמּוֹמִין שִׁמְנָה - אֵין זֶה מִקָּח טְעוּת.
וְכֵן אִם הִיָּתָה חֲגֵרֶת וְנִמְצָאֵת נִשְׁכָּנִית, אֵף עַל פִּי שֶׁאִינוּ
עוֹרֵת - אֵין זֶה מִקָּח טְעוּת.
ט. הֲרָאָה לוֹ הַמּוֹם שֶׁיֵּשׁ כֶּה, וְאָמַר לוֹ: מוֹם זֶה יֵשׁ כֶּה
וּמוֹם פְּלוֹנִי [וּמוֹם פְּלוֹנִין], אֵף עַל פִּי שֶׁאֲוֹתָן הַמּוֹמִין שִׁמְנָה
נִכְרְאִין, וְנִמְצָאוּ כֶּה כָּל אוֹ מִקָּצֵתָן - אֵין זֶה מִקָּח טְעוּת.
י. וְכֵן הַמּוֹכֵר שֶׁפָּחָה לַחֲבֵרוֹ, וְאָמַר לוֹ: גְּדִמֶת הִיא, חֲגֵרֶת
הִיא, סוֹמָא הִיא, שׁוֹטָה הִיא, נִכְפִּית הִיא, וְלֹא הִיָּה כֶּה מוֹם
מֵאלּוֹ הַמּוֹמִין שִׁמְנָה, וְנִמְצָאֵת נִכְפִּית - הֲרִי זֶה מִקָּח טְעוּת.
וְכֵן כָּל בִּיצָא כֶּה.
יא. מִכָּאֵן אֲנִי אוֹמֵר, שֶׁהַמּוֹכֵר חִפֵּץ לַחֲבֵרוֹ בְּמֵאָה דִּינָרִין,
וְאָמַר לוֹ: חִפֵּץ זֶה אִינוּ שְׁנֵה אֲלָא זֹו אֶחָד, עַל מִנֵּת שֶׁאֵין
לָךְ עָלֶי אוֹנָא - הֲרִי זֶה יֵשׁ לוֹ עָלָיו אוֹנָא. שֶׁהֲרִי אוֹמֵר:
פִּיּוֹן שֶׁרָאִיתִי שֶׁאֲמַר שֶׁאִינוּ שְׁנֵה אֲלָא זֹו, יִדְעָתִי שֶׁאִינוּ
מִתְּפוֹן אֲלָא לְהַשְׁבִּיחַ דַּעֲתִי. עַד שִׁפְרֹשׁ כְּדִי הַהוֹנָה שֶׁיֵּשׁ
בְּמִקָּחוֹ בְּיָדָא, או קְרוֹב לֵה בְּכִדִּי שֶׁהִדְעַת טוֹעָה; שֶׁהֲרִי יָדַע
בְּיָדָא הַדְּבָר שֶׁמְחַל בּוֹ. וְכֵן רָאוּי לְדוֹן.
יב. הַמּוֹכֵר עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה - אֵין הַלּוֹקֵחַ יָכוֹל לְהַחֲזִירוֹ
מִפְּנֵי מוֹמִין שֶׁאֵין מִבְּטָלִין אוֹתוֹ מִמְּלֹאכְתּוֹ. וְהֵן הַנִּקְרָאִין
סִמְפוֹן. שֶׁאִם הִיָּה זֶה סִמְפוֹן גְּלוּי - כֶּכֶר רָאָהוּ; וְאִם אִינוּ
נִרְאָה, כְּגוֹן שׁוּמָא בִּפְשָׁר אוֹ נְשִׁיכַת כֶּלֶב, או רִיחַ הִפָּה אוֹ
חֲחֻטִּים וְכִיּוֹצָא בֵּהֶן - הוֹאִיל וְאִינוּ מִבְּטָלוֹ מִמְּלֹאכְתּוֹ, אִינוּ
מְחִזְרִין; שֶׁאֵין הַעֲבָדִים לְתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה, אֲלָא לְמִלְאכָה.
יג. נִמְצָא בּוֹ שְׁחִין רַע אוֹ חֲלִי הַמַּתִּישׁ אֶת כָּחוֹ, או שֶׁהִיָּה
נִכְפָּה או מְשַׁעֲמִם - הֲרִי זֶה מוֹם, מִפְּנֵי שֶׁמְבַטְלוֹ מִמְּלֹאכְתּוֹ.

פְּלוֹנִי! וְהוּא יוֹדַע שֶׁלֹא מִכָּר תְּבוּאָה מְעוּלָם. נִשְׁאַלָה שֶׁאֲלָה
עַל דְּבַר חֲכָמָה - לֹא יֹאמַר לְמִי שֶׁאִינוּ יוֹדַע אוֹתָהּ חֲכָמָה:
מָה תִּשְׁבִּיב בְּדָבָר זֶה? או: מָה יִדְעָתָךְ בְּדָבָר זֶה? וְכֵן כָּל
בִּיצָא בְּדָבָרִים הֵלֵל.
טו. כָּל הַמֵּאֲנָה אֶת הַגֵּר, בֵּין בְּמִמּוֹן בֵּין בְּדָבָרִים - עוֹבֵר
בְּשִׁלְשָׁה לְאוּיִן. שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַר לֹא תוֹנֶה - זֶה הוֹנִית דְּבָרִים;
וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ - זֶה הוֹנִית מִמּוֹן. הָא לְמַדָּת, שֶׁכָּל הַמֵּאֲנָה אֶת
הַגֵּר - עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לְאוּיִן: מִשּׁוּם לֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת
עַמִּיתוֹ, וּמִשּׁוּם אֵל תוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחֲיוֹ, וּמִשּׁוּם וְגַר לֹא
תוֹנֶה.
טז. וְכֵן אִם לְחָצוֹ וְהוֹנֶהוּ בְּמִמּוֹן - עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לְאוּיִן:
מִשּׁוּם אֵל תוֹנוּ אִישׁ אֶת אַחֲיוֹ, וּמִשּׁוּם וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת
עַמִּיתוֹ, וּמִשּׁוּם וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ.
יז. וּמִפְּנֵי מָה עוֹבֵר בְּגַר עַל לֹא שֶׁל הוֹנִית דְּבָרִים אֵף
בַּהוֹנִית מִמּוֹן, וְעַל לֹא שֶׁל הוֹנִית מִמּוֹן אֵף בַּהוֹנִית
דְּבָרִים? מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב אֶת שְׁנֵיהֶם בְּלִשׁוֹן הוֹנִיָּה
סֶתֶם, וְכָפַל לְאוּיִן בְּגַר בְּשְׁנֵי הַדְּבָרִים בְּפִירוּשׁ: לֹא תוֹנֶה וְלֹא
תִלְחָץ.
יח. גְּדוּלָה הוֹנִית דְּבָרִים מֵהוֹנִית מִמּוֹן; שֶׁזֶה נִתֵּן לְהַשְׁבּוֹן,
וְזֶה לֹא נִתֵּן לְהַשְׁבּוֹן, וְזֶה בְּמִמּוֹנוֹ, וְזֶה בְּגוּפוֹ. וְהֲרִי הוּא
אוֹמֵר בַּהוֹנִית דְּבָרִים: וְיִרְאֵת מֵאֲלֹהֶיךָ, לְפִי שֶׁהַדְּבָר מְסוּר
לְלֵב. הָא לְמַדָּת: כָּל דְּבַר שֶׁהוּא מְסוּר לְלֵב, נֶאֱמַר בּוֹ:
וְיִרְאֵת מֵאֲלֹהֶיךָ. וְכָל הַצּוּעַק מֵהוֹנִית דְּבָרִים - נִעְנֶה מִיָּד;
שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי אֲנִי יי.

יום שבת קודש כ"ח תמוז ה'תשע"א

פרק חמשה עשר

א. הַמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ בְּמִדָּה, בְּמִשְׁקָל אוֹ בְּמִנְיָן, וְטָעָה בְּכָל
שֶׁהוּא - חוֹזֵר לְעוּלָם; שֶׁאֵין הוֹנָה אֲלָא בְּדָמִים, אֲבָל
בְּחִשְׁבּוֹן - חוֹזֵר.
ב. בִּיצַד? מִכָּר לוֹ מֵאָה אֲגוּזִים בְּדִינָר, וְנִמְצָאוּ מֵאָה וְאַחַד
או תִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה - נִקְנָה הַמִּקָּח, וּמְחִזִּיר אֶת הַטְּעוּת,
וְאִפְלוּ לְאַחַר כְּמָה שָׁנִים. וְכֵן אִם נִמְצָאוּ הַמְּעוֹת חֹסֵר אוֹ
יֹתֵר מִן הַמִּנְיָן שֶׁפָּסְקוּ - חוֹזֵר. וְאִפְלוּ לְאַחַר שֶׁקָּנוּ מִיָּד שֶׁלֹא
נִשְׁאַר לוֹ אֲצֵל חֲבֵרוֹ כְּלוּם - חוֹזֵר, שֶׁקָּנָן בְּטְעוּת הוּא. וְכֵן
כָּל בִּיצָא כֶּה.
ג. וְכֵן הַמּוֹכֵר לַחֲבֵרוֹ קֶרֶע אוֹ עֶבֶד אוֹ כְּהֵמָה אוֹ שֶׁאֵר
מִטְּלָטְלִין, וְנִמְצָא בְּמִקָּח מוֹם שֶׁלֹא יָדַע בּוֹ הַלּוֹקֵחַ - מְחִזְרִיו
אִפְלוּ לְאַחַר כְּמָה שָׁנִים; שֶׁזֶה מִקָּח טְעוּת הוּא. וְהוּא שֶׁלֹא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִקָּח אַחֵר שִׁידַע בְּמוֹם; אֲבָל אִם נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אַחֵר
שֶׁרָאָה הַמּוֹם - הֲרִי זֶה מְחַל, וְאִינוּ יָכוֹל לְהַחֲזִיר.
ד. אֵין מְחַשְׁבִּין פֶּתַח הַמּוֹם. אִפְלוּ מִכָּר לוֹ כְּלִי שֶׁוֹהַ עֲשָׂרָה
דִּינָרִין, וְנִמְצָא בּוֹ מוֹם הַמִּפְחִיתוֹ מִדְּמִיו אֶסֶר - מְחִזִּיר אֶת
הַכְּלִי, וְאִינוּ יָכוֹל לֹמַר לוֹ: הִילָךְ אֶסֶר פֶּתַח הַמּוֹם;
שֶׁהַלּוֹקֵחַ אוֹמֵר: בְּחִפֵּץ שֶׁלֵּם אֲנִי רוּצָה. וְכֵן אִם רָצָה הַלּוֹקֵחַ

1 וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בה מדברים אלו המגאלים
2 - הרי זה מום; מפני שנפשו של אדם אוננת מהם, ונמצא
3 שאינו מתעסק לו במלאכת אכילה ושתיה. וכן אם נמצא
4 לסטים מזין - הרי זה מום המאבד את פלו; מפני שהמלך
5 תופס אותו והורגו. וכן אם נמצא מכתב למלכות - הרי זה

6 מום ומחזירו; מפני שהמלך תופשו למלאכתו בכל עת
7 שירצה. אבל אם נמצא גנב או חוטף או גונב נפשות, או
8 בורח תמיד, או זולל וסובא, וכיוצא בדברים אלו - אינו
9 יכול להחזיר; שכל העבדים בחזקת שיש בהן כל הדעות
10 הרעות. אלא אם כן פרש.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ב-כ"ח תמוז ה'תשע"א

יום ראשון כ"ב תמוז ה'תשע"א

11 מצות עשה קטו. קטז. קיו.
12 המצוה הקט"ו — הצווי שנצטוינו בדין ערכי
13 בהמה טמאה, והוא אמרו: "והעמיד את-הבהמה
14 לפני הפה והעריך הפה" (ויקרא כז,
15 יא-יב). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה מקומות
16 בתורה (לב:) ומעילה (יב:).
17 המצוה הקט"ז — הצווי שנצטוינו בערכי בתים.
18 והוא אמרו: "ואיש כי-יקדיש את-ביתו קדש לה'
19 והעריכו הפה" (שם, יג). וכבר נתבאר דיני מצוה
20 זו במסכת ערכים (לא:).
21 המצוה הקי"ז — הצווי שנצטוינו בערכי שדות,
22 והוא אמרו יתעלה: "ואם משדה אחתו וגו' (שם,
23 טז); ואם את-שדה מקנתו אשר לא משדה אחתו
24 וגו'" (שם, כב). וכן בשדה אחתו "והיה ערךך
25 לפי זרעו וגו'" ובשדה מקנתו "וחשב-לו הפה
26 את מכסת הערךך". וכבר נתבאר גם דיני מצוה
27 זו בלם בשלמות במסכת ערכים (פרק ז ופרק ח).
28 ואל יחשוב החושב, שארבעת סוגי ערכים אלו
29 יש ביניהם שתוף המחייב שימנו במצוה אחת —
30 אלא הן ארבע מצות: לכל-אחת מהן דין שאינו
31 באחרת, אבל שם 'ערך' כוללם על דרך שתוף
32 השם. לכן אין למנות מיני הערכים בלם במצוה
33 אחת, כמו שאין אנו מונים מיני הקבנות בלם
34 במצוה אחת (אף ששם "קרבן" משותף לכולם). וזה
35 ברור בשנתבונן.

יום שני כ"ג תמוז ה'תשע"א

37 מצות עשה קמה.
38 מצות לא תעשה קי.
39 המצוה הקמ"ה — הצווי שנצטוינו לדון בדיני

40 חרמים, הינו שמי שהחרים דבר מוכושו ואמר
41 'הרי זה חרם' — יתן אותו הדבר לכהן; אלא אם
42 פרש לשם, שאז הוא לבדק הבית. לפי שסתם
43 חרמים לכהנים, והוא אמרו יתעלה: "אך כל-
44 חרם אשר יחרים איש לה' מכל-אשר-לו מאדם
45 ובהמה" (ויקרא כז, כח). ורמז לנו על כך שסתם
46 חרמים לכהנים, באמרו יתעלה: "בשדה החרם
47 לכהן תהיה אחתו" (שם, כא). וכבר נתבאר דיני
48 מצוה זו בפרק ח' מערכים (כח). וכריש נדרים
49 (פרק ב משנה ד).

50 המצוה הקי"י — האזהרה שהזהרנו מלמכר שדה
51 שהחרימו אותו בעליו, ואפלו לגזבר שהוא
52 הממנה על ההקדש, והוא אמרו יתעלה: "כל-
53 חרם וגו' לא ימכר" (שם, כח). ולשון ספרא
54 (פרשת בחוקותי): "לא ימכר לגזבר". וחרם זה
55 אינו אלא סתם חרמין (שלא פירש לשמים
56 וכדומה).

יום שלישי כ"ד תמוז ה'תשע"א

57 מצות לא תעשה קיא. רטו.
58 המצוה הקי"א — האזהרה שהזהרנו מלפדות
59 סתם חרמי הארץ גם-כן, והוא אמרו "לא ימכר
60 ולא יגאל" (ויקרא כז, כח). ולשון ספרא: "לא יגאל
61 לבעלים, מה-יעשה בו? "בשדה החרם לכהן תהיה
62 אחתו", יכול אף-על-פי שפרש לשם? תלמוד
63 לומר: "הוא". וכבר נתבאר דיני מצוה זו, כלומר:
64 שדה חרמין במסכת ערכין (כח:). ושם נתבאר
65 שסתם חרמין לכהנים. ושם אמרו: "חרמי כהנים
66 אין להם פדיון אלא נתנים לכהנים בתרומה".

67 המצוה הרט"ו — האזהרה שהזהרנו מלזרוע

המצוה הרי"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות
מלאכה בכלאי בהמה ביחד, והוא אמרו: "לא-
תחרש בשור-ובחמור יחדו" (דברים כב, י). ואם
עשה בהם מלאכה, כגון שחרש בהם או דש או
הנהיגם יחד — לוקה, שנאמר "יחדו" הכונה
בזה שלא יאחדם ביחד בשום מלאכה מן-
המלאכות. מן-התורה אינו חייב מלקות אלא על
שני מינים: שאחד מהם בהמה טהורה והאחר
בהמה טמאה כשור וחמור, שאם חרש בהם או
משך או הנהיג — לוקה; אבל מדרבנן לוקה על
כל-שני מינים שיהיו. וכבר נתבארו דיני מצוה זו
בפרק ח' מכלאים.

יום שישי כ"ז תמוז ה'תשע"א

מצות לא תעשה מב.

מצות עשה קכ. מצות לא תעשה רי.

המצוה המ"ב — האזהרה שהזהרנו מללבוש
בגד הארוג מצמר ופשתים כמו שהיו לובשים
כמרי עבודה זרה באותו הזמן, והוא אמרו
יתעלה: "לא תלבש שעטנז" (דברים כב, יא). וזה
מפרסם היום אצל נזירי הקבטים המצרים. העובר
על לאו זה — חייב מלקות; וכבר נתבארו דיני
מצוה זו במסכת כלאים (פרק ט) וגם בשבת (נד).
ובסוף מכות (כ).

המצוה המשלמת ק"כ — הצווי שנצטוינו להניח
פאה (קצה בשדה) מן-התבואה והפרות וכיוצא
בהן והוא אמרו יתעלה: "תעזב אתם" (ויקרא יט,
י) אחר שהזכיר הפאה. וכבר נתבאר בגמרא מכות
(טז); שהפאה היא לאו שנתק לעשה. הלאו —
הוא אמרו: "לא תכלה פאת שדה" (לא תעשה
רי); והעשה — הוא אמרו (בהמשך): "לעני ולגר
תעזב אתם". וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכת
פאה. ודין תורה, שלא תהא נוהגת אלא בארץ.

המצוה הרי"י — האזהרה שהזהרנו מלקצור
כל-הזרוע, אלא יניח ממנו שארית לעניים בפאת
השדה, והוא אמרו יתעלה: "לא-תכלה פאת שדה
בקצרך" (שם כג, כב), ולא זו נתק לעשה, לפי
שאם עבר וקצר כל-הזרוע, יתן לעניים כשעור
הפאה מן-הקציר, והוא אמרו יתעלה: "לעני ולגר

כלאים, והוא אמרו יתעלה: "שדה לא-תזרע
כלאים" (שם יט, יט), וכלאי זרעים אלו אין אסור
לזרעם אלא בארץ ישראל, והזרעם שם — חייב
מלקות דאורייתא; ובחוצה לארץ — מותר. וכבר
נתבארו דיני מצוה זו במסכת כלאים.

יום רביעי כ"ה תמוז ה'תשע"א

מצות לא תעשה רטז.

המצוה הרט"ז — האזהרה שהזהרנו מלזרוע
תבואה בכרם, וכן שאר ירקות. ומין זה מן-
הכלאים נקרא: כלאי הכרם, והוא אמרו יתעלה:
"לא-תזרע כרמך כלאים" (דברים כב, ט). ולשון
ספרי (פרשת דברים כב, ט): "לא-תזרע כרמך
כלאים" — מה אני צריך, והלא כבר נאמר:
"שדה לא-תזרע כלאים", וזה כולל בלי ספק
הכרם והזרעים? אמרו: מלמד שכל-המקיים
כלאים בכרם — עובר בשני לאוין. ודע שאין
כלאי הכרם אסורים מן-התורה אלא בארץ
ישראל, והזרעם בארץ ישראל — לוקה מלקות
דאורייתא. ובתנאי שיזרע חטה ושעורה וחרצן (=)
גידולי הכרם) במפלת יד (בבת אחת). ומדרבנן
אסור לזרעם גם בחוצה לארץ, והזרוע בחוצה
לארץ חטה ושעורה וחרצן (= גידולי הכרם)
במפלת יד — לוקה מדרבנן. אבל הרבבת אילן
לוקין עליה בכל-מקום, והאזהרה על כך נכללת
בכלל אמרו: "שדה לא-תזרע כלאים". וכבר
נתבארו גם דיני מצוה זו במסכת כלאים.

יום חמישי כ"ו תמוז ה'תשע"א

מצות לא תעשה ריז. ריח.

המצוה הרי"ז — האזהרה שהזהרנו מלהרביע
(להכליא לצורך גידול צאצאים) כלאי (שני מיני)
בהמה, והוא אמרו: "בהמתך לא-תרביע כלאים"
(ויקרא יט, יט), ואם הרביע בהמה — לוקה,
ובתנאי שירביב בידו אבר הזכר בנקבה במכחול
בשפופרת, ובפרוש אמרו (בבא מציעא צא).
בנואפים (שאינן נסקלין אלא): עד שיראו כשהם
מנאפין, ובכלאים: עד שיכניס במכחול
בשפופרת, ואז ילקה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו
בפרק ח' מכלאים.

1 תַּעֲזֹב אֹתָם" (שם) כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ בְּמִצְוֹת עֲשֵׂה
2 (מצות עשה קב – לעיל). וְהִפָּאָה חוֹבָה גַּם לְאִילָן
3 כְּמוֹ שֶׁהִיא חוֹבָה לְשָׂדֶה. וּמִצְוָה זוֹ חוֹבָה מִן־
4 הַתּוֹרָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלֶכֶד. וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי
5 מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכָּתָא שְׁחִבְרָה לָהּ ("פאה").

יום שבת קודש כ"ח תמוז ה'תשע"א

7 מצות עשה קבא. מצות לא תעשה ריא.

8 מצות עשה קבג. מצות לא תעשה ריב.

9 הַמִּצְוָה הַקַּכ"א — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְהִנִּיחַ אֶת־
10 הַלֵּקֶט (שבליים הנופלות בשעת הלקט) וְהוּא אָמְרוּ:
11 "וְלֵקֶט קְצִירָךְ לֹא תִלְקֹט לְעֹנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם"
12 (ויקרא כג, כב), וְגַם זֶה לֹא (לא תעשה ריא) שֶׁנִּתְּקַן
13 לְעֲשֹׂה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִסְכָּת מְכוֹת (טז): לְגַבִּי
14 פָּאָה. וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ גַּם דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכָּת פָּאָה
15 (פרק ד). וְדִין תּוֹרָה, שֶׁלֹא תִהְיֶה נֹהֲגָת אֶלָּא בְּאֶרֶץ.
16 הַמִּצְוָה הַרִי"א — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִרָנוּ מִלְקַחַת
17 הַשִּׁבְלִים הַנוֹפְלוֹת בְּשַׂעַת הַקְּצִירָה, אֶלָּא יִנְחוּ
18 לְעֹנִיִּים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלֵקֶט קְצִירָךְ לֹא
19 תִלְקֹט" (שם). וְגַם זֶה נִתְּקַן לְעֲשֹׂה (מצות עשה
20 קבא), כְּמוֹ שֶׁבָּאֲרָנוּ בְּפָאָה. וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי

21 מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכָּת פָּאָה (פרק ד משנה י).
22 הַמִּצְוָה הַקַּכ"ג — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְהִנִּיחַ לְעֹנִיִּים
23 אֶת־הַשְּׂאִרִיּוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת בַּכֶּרֶם בְּשַׂעַת הַקְּצִיר
24 פְּרוּתִיו, וְהֵן הַנִּקְרָאוֹת עוֹלָלוֹת (אשכול קטן שיחסו
25 הגדול כעולל-תינוק), וְגַם בָּהֵן אָמַר הַכֹּתֹב: "לְעֹנִי
26 וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם" (שם יט, י), אַחֵר שֶׁהִזְכִּיר
27 אֶת־הַעוֹלָלוֹת. וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכָּת
28 פָּאָה (פרק ז). וְאִינָה נֹהֲגָת מִן־הַתּוֹרָה אֶלָּא בְּאֶרֶץ.
29 הַמִּצְוָה הַרִי"ב — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִרָנוּ מִלְכָּלוֹת
30 אֶת־הַכֶּרֶם בְּשַׂעַת הַקְּצִירָתוֹ (לא לבצור את העוללות),
31 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְכִרְמְךָ לֹא תַעֲזוֹלֵל" (שם),
32 אֶלָּא יִנְחוּ הָאֲשֻׁכּוֹלוֹת הַקִּיצוֹנִיּוֹת (העוללות
33 נמצאות בקצה) — לְעֹנִיִּים. אֲכַל אִין דְּכָר זֶה בְּשָׂאָר
34 הָאֵילָנוֹת וְאֶפְלוּ הַדּוֹמִים לַכֶּרֶם (וזוהי אזהרה יחודית
35 בכרם), לִפִּי שֶׁהַאֲזַהְרָה בְּאָמְרוֹ: "כִּי תַחֲבֹט זִיתְךָ לֹא
36 תִפָּאָר אַחֲרֶיךָ" (דברים כד, כ) הִיא שְׁלֹא יִקַּח אֶת־
37 הַשִּׁכְחָה וּמִן־הַזִּית נִלְמַד הַדִּין (אך ורק) בְּשִׁכְחָה
38 לְשָׂאָר הָאֵילָנוֹת. וְגַם זֶה (הלאו של "עוללות") נִתְּקַן
39 לְעֲשֹׂה. וּכְבֹר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכָּת פָּאָה
40 (פרק ז משנה ד).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תמוז, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

... באיחור זמן הגיע לידי מכתב כת"ר שי' ותוכנו, אולי טוב לעשות שידוך עם בנו שי'.

והנה ראיתי בהאברכים דכאן ובכ"מ אשר כשמתחילים לדבר עמהם מענינים כהנ"ל, הרי זה מביא תומ"י לפזור הנפש ולפעמים הכי תכופות הרי זה ללא תועלת, כיון שנמשך כמה זמן עד שמוצאים הצעה מתאימה ויהי' הענין נוגע לפועל, ובהתאם לגילו הרך של בנו שי' הרי חשש הנ"ל הוא בתוקף עוד יותר, שלכן לדעתי לאחר שלפי דעת כת"ר יבוא הזמן לחשוב ע"ד חתונה בפועל וכן תהי' הצעה בפועל, אזי יש להתבונן באם להציע לו תיכף.

שמואל ב ז זיז

ז בְּכָל אֲשֶׁר־הִתְחַלֵּכְתִּי בְּכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִדְבַּר דְּבַרְתִּי אֶת־אַחֲרִי שְׁבַמִּי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְרַעוֹת אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא־בָנִיתֶם לִי בַּיִת אֲרוֹזִים: ה וְעַתָּה כֹּה־תֹאמְרוּ לְעַבְדִּי לְדָוִד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֲנִי לִקְחָתִיךָ מִן־הַנְּהוּה מֵאַחֲרֵי הַצָּאן לַהֲיוֹת נָגִיד עַל־עַמִּי עַל־יִשְׂרָאֵל: ט וְאַהֲיָה עִמָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלַכְתָּ וְאַכְרַתָּה אֶת־כָּל־אֹיְבֶיךָ מִפְּנֵיךָ וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בְּאַרְצִי: י וְשָׁמַתִּי מָקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְנִמְעַתִּיו וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַּז עוֹד וְלֹא־יִסִּיפוּ בְּנִי־עוֹלָה לְעֲנוֹתוֹ כְּאֲשֶׁר בְּרָאשׁוֹנָה: יא וּלְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפָטִים עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּחְתִּי לְךָ מִכָּל־אֹיְבֶיךָ וְהִנִּיד לְךָ יְהוָה בֵּרִית יַעֲשֶׂה־לְךָ יְהוָה: יב כִּי י יִמְלְאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת־אַבְתְּיָךְ וְהִקִּימְתִּי אֶת־זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ וְהִכִּינְתִּי אֶת־מַמְלַכְתּוֹ: יג הוּא יִבְנֶה־בֵּית לְשָׁמִי וְכִנְנִתִּי אֶת־כִּפְסָא מִמְּלַכְתּוֹ עַד־עוֹלָם: יד אֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּתַעֲוָתוֹ וְהִכְחַתִּיו בְּשִׁבְטִי אֲנָשִׁים וּבְנֵי אָדָם: טו וְחִסְדִּי לֹא־יִסּוֹר מִמֶּנּוּ כְּאֲשֶׁר הִסְרִיתִי מִעַם שָׂאוֹל אֲשֶׁר הִסְרִיתִי מִלְּפָנֶיךָ: טז וְנִאֲמַן בֵּיתְךָ וּמִמְּלַכְתְּךָ עַד־עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסְאֶךָ יִהְיֶה נִכּוֹן עַד־עוֹלָם: ז בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּבְכָל הַחֲזִיוֹן הַזֶּה כֵּן דִּבֶּר נָתָן אֶל־דָּוִד: ס

רש"י

השופטים עד כאן: והניחותי לך. יותר ויותר, עד שתנוח מכל אויביך: והגיד לך ה'. היום על ידי, כי בית יעשה לך להושיב בנך על כסאך, ויתקיים לך בית המלכות, והוא יבנה הבית: (יד) בשבט אנשים. זה הדד ורוזן בן אלידע: ונגעי בני אדם. זה אשמדאי, שדחהו ממלכותו, והשדים בני אדם הראשון הם, שכל מאה ושלושים שנה שפירש אדם מאשתו במות הבל, היו הרוחות מתייחמות ויולדות הימנו (ילקוט שמעוני רמז קמו):

מצודת ציון

(ח) הנוה. גדרות הצאן, כמו (ישעיהו סה ט'): והיה השרון לנוה צאן: (י) ירגז. ענין תנועה ממקום המונח, וכן (שמואל א כח טו): למה הרגזתני: לענותו. מלשון עינוי: (יד) בהעותו. מלשון עון: והוכחתיו. ענין מוסר ההכאה, כמו (חבקוק א יב): וצור להוכיח יסדתו: בשבט. בשרביט: ובנגעי. רצה לומר בהכאה, וכפל הדבר במלות שונות: (טז) ונאמן. ענין קיום, כמו (ישעיהו כב כג): יתד במקום נאמן: (יז) החזיון. ענין ראייה, כמו (שמות יח כא): ואתה תחזה, ורוצה לומר ראיית הנבואה:

מצודת דוד

(ז) בכל אשר התהלכתי. בכל המקומות אשר התהלכתי וגו', וכי דברתי להמיוחד שבהם הוא השופט אשר הוקם לרעות את עמי, וכי דברתי לו למה לא תבנו לי בית במקום הזה ולא אשב עוד באהל, ואם כן מזה דע לך שבנין הבית שמור הוא למי שיבנהו, ולא כל הרוצה לבנות יבוא ויבנה, שאם היה לכל מסור, הייתי מצוה עליו מאז: (ח) ועתה. רצה לומר: הואיל ודבר גדול הוא, אמור לדוד עבדי, הלא הרבה טובה עשיתי עמך, כי לקחתך מן הנהו וגו': (ט) שם גדול. להתפרסם בכל העולם, ככל הגדולים אשר מעולם אנשי השם. ורבותינו ז"ל

אמרו (פסחים ק"ז ב): שזהו מה שאומרים מגן דוד: (י) ושמתי מקום. בימך שמתי מקום מנוח וקבוע לעמי ישראל, ונטעתיו על אדמתו ושכן במקומו: ולא ירגז. לא יחרד עוד לנוע ממנה: כאשר בראשונה. רצה לומר: טרם הקמת השופטים: (יא) ולמן היום. מוסב למקרא של מעלה, לומר: לא יענו עוד בימך את ישראל, כאשר ענו בראשונה עד לא הוקמו השופטים ובזמן השופטים: והניחותי לך. כי אניח לך מכל אויביך: והגיד לך ה'. עוד זאת עשה עמך ה', שהגיד לך שיעשה לך בית, רוצה לומר: בית מלכות לך ולזרעך אחריך, וכאשר אמרה אביגיל (שמואל א כח כח): כי עשה וגו' בית נאמן, ואם כן מה מאוד היטב עמך, ודי לך באלה אף אם לא תבנה הבית: (יב) כי ימלאו ימֶיךָ. אלא כאשר ימלאו ימֶיךָ וגו': (יג) הוא יבנה. כי אליו שמורה הגדלת השם בבנין ביתי: עד עולם. לזרעו אחרי: (יד) לאב. כמו האב המייסר את בנו בשבט, ואל המיתו בל ישא נפשו: בהעותו. כשיחטא לפני, אייסרו בשבט ובנגעים שמייסרים להם בני אדם: (טו) וחסדי. אבל לא אסיר חסדי ממנו למאוס בו כאשר הסירותי חסדי מעם שאול, אשר בעונו הסירותיו מלפניך, לשתייר אתה את מלכותו: (טז) ונאמן ביתך. וקיום ביתך וממלכתך תהיה עד עולם, כמו שהוא היום לפניך, כן יהי כסאך נכון עד עולם: (יז) כן דבר נתן. רוצה לומר: עם שמתחילה הסכים על ידו ואמר לו כל אשר בלבבך לך עשה, לא בוש לחזור ולמחות בו בדבר ה':

תהלים כז זיך

ז שְׁמַע־יְהוָה קוֹלִי אֶקְרָא וְחַנּוּנִי וְעֲנֵנִי: ח לךְ | אָמַר לְבִי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת־פָּנֶיךָ יְהוָה אֲבַקֵּשׁ: ט אֶל־תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ | מִמֶּנִּי אֶל־תֵּת בָּאֶף עֲבֹדְךָ עֲזֹרְתִי הָיִיתָ אֶל־תַּפְשִׁנִי וְאֶל־תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹהֵי יִשְׁעֵי: י פִּירָאֵבִי וְאִמִּי עֲזֹבֹנִי וְיְהוָה יֹאסֶפְנִי: יא הוֹרֵנִי יְהוָה דְּרָכְךָ וְנַחֲנִי בְּאֵרֶחַ מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרֵי: יב אֶל־תִּתְּנִי בְּנַפְשׁ צָרִי כִּי קְמוּרֵי עֲדִי־שָׁקֶר וַיִּפַּח חֲמָם: יג לֹא־לֹא הֶאֱמַנְתִּי לְרָאוֹת פְּטוּב־יְהוָה בְּאֶרֶץ חַיִּים: יד קוֹה אֶל־יְהוָה חֲזֹק וַיֹּאמֶן לִבִּי וְקוֹה אֶל־יְהוָה:

רש"י

(ח) לך אמר לבי בקשו פני. בשבילך בשליחותך אומר (ל) לבי בקשו כלכם ישראל את פני ואני שומע לו, את פניך ה' אבקש: לך. כמו (איוב ל"ג) הן אני כפיך לאל, במקומו, אם לאל תריבון (שם י"א), במקומו, אף כאן לך אמר לבי במקומך בא אלי לבי לומר כן: (ט) אל תט. אל תכריע כמו ויט שמים (לעיל י"ח): (י) כי אבי ואמי עזבוני. בשעת תשמיש להנאתך נתכוונו כיון שגמרו הנאתך זה הופך פניו אילך וזה הופך פניו אילך: וזה יאספני. הקב"ה שומר את הטיפה וצר את העובר: (יב) בנפש צרי. בתאות שונאי להיות תאותם מתקיימת עלי: ויפח חמס. דוברי רעה, לשון אחר לשון מוקש (סא"א): (יג) לולא האמנתי וגו'. אם לא שהאמנתי בהקב"ה כבר קמו בי אותם עדי שקר וכלוני, לולא נקוד עליו למדרש שדרשו רבותינו יודע אני שאתה נותן שכר לצדיקים לעולם הבא אבל איני יודע אם יש לי חלק עמהם אם לאו: (יד) וקוה אל ה'. ואם לא תתקבל תפלתך חזור וקוה:

מצודת דוד

(ז) קולי אקרא. קולי אשר אקרא: (ח) לך. בשליחותך אומר לי לבי בקשו פני וכן אעשה כי את פניך ה' אבקש: (ט) אל תט. אל תטה את עבדך לנפול ביד האף הלא מעולם היית עזרתי לזה גם עתה אל תטשני: (י) עזבוני. לא נתנו לי די מחסורי: יאספני. אסף אותי אליו בתת לי די מחסורי: (יא) למען שוררי. כי כשאכשל בדרכי ה' ואענש עליו ישמחו שוררי ויאמרו ידיהם רמה: (יב) בנפש צרי. להשיג בי תאוותם ורצונם: ויפח חמס. המדברים עלי דברי חמס:

(יג) לולא. כאומר הנה כמעט היו מאבדים אותי אם לא עמדה לי זכות האמנה שהאמנתי בדבר ה' אשר הבטיחני לראות בטובו בזה העולם: (יד) קוה. ואמרת אל נפשי קוה אל ה' וחזק בהבטחתו וזכות האמנה היא היא אשר עמדה לי: וקוה וגו'. כפל הדבר להתמתן:

יהל אור

נק' ודאי פנימיות לגבי ז"ת כמבואר באריכות בבה"ז פ' אחרי במאמר דשם דע"ז ב' בענין ההפרש בין חיות העולמות ובין האור והחיות המאיר בג"ע. ועיין בת"א פ' חיי בד"ה להבין מארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז ג"כ נתבאר מזה. ותדע דבמשה נאמר ופני לא יראו. ומאחר שע"י היו"ט נאמר בקשו פני הלא דבר גדול הוא. ושייכות יו"ט לבחי' בקשו פני י"ל ממקרא מפורש שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני הוי' אלקיך כו' ולא יראו פני ריקם ס"פ ראה ועיין בלק"ת בשה"ש בד"ה מה יפו פעמך בנעלים שבחי' יראה את פני הוי' אלקיך הוא עתה בתפלה כו' דהיינו ע"י אהבה ויראה והתעוררות רחמים כו' ע"ש. ויש להעיר מפסוק ואני אמרתי בשלוי כו' ה' ברצונך העמדת להררי עוז הסתרת פניך הייתי נבהל אליך ה' אקרא כו' וזהו בקשו פני. ועמ"ש בסדור בד"ה עבדים היינו לפרעה. פרעה אותי הערף שהוא ניקתו מעורף דא"א שבחי' א"א הוא ארך אפים וגדל חסד דקמ' כחשיכה כאורה כו'. אבל עכ"ז מקבל רק מבחי' עורף ואחוריים. אבל ויוציאנו ה' אלקינו משם ע"י יאר ה' פניו אליך שבחי' הפנים זהו הגבה למעלה מעלה לאין שיעור מבחי' אחוריים כו'. ולזאת לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש:

ח לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש. בזח"ג פ' אמור דצ"ג ע"ב הקדים פסוק זה לענין הפסוק אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם וז"ל ר' יצחק פתח לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש. ופירש' לך בשליחותך אומר לי לבי בקשו פני. ר"ל הלב אומרי לי בשליחות הקב"ה שיבקשו פניו יתברך. וכן אעשה דהיינו את פניך ה' אבקש. ובוזהר כאן פ' אלין עטרי מלכא ופ' המק"מ שהם המוחין דז"א והרמ"ז פ' שה"ס ההויות שהם העיקר והפנים. וגם ידוע שד' מדרגות פנים ואחור ימין ושמאל הם בסוד אבי"ע וידוע שאור חכ' ה"ס אצילות וזהו בקשו פני. ופ' את פניך הוי' אבקש להמשיך הפנים של הוי' כגון אורות אריך ועתיק כו'. והוסיף לפרש שהיו"ט עצמן הם מבינה וענין בקשו פני להמשיך בהם אור אבא על ידי המעשים והתפלות של המועדים. וא"כ י"ל פ' אלה מועדי ה' זהו ההמשכה מבינה שזהו יו"ט בעצם וכמ"ש בכהאריז"ל אלה מועדי ה' ר"ת אמי. אך כאשר תקראו אותם ר"ל שתמשיכו בהם אור אבא ודוגמת ענין לעשות את השבת. וע' מזה בד"ה מצה זו בלק"ת פ' צו אך מדכ' הזהר בקשו פני אלין זמנייא ותגייא משמע לפרש אשר תקראו אתם קאי על עצם ענין קדושת יו"ט שהוא יסוד הפנימיות דהיינו המשכה מבחי' ג"ר שהם

רש"י

עין יעקב

דף לב עמ' ב בפעון שבועת שוא¹¹⁶⁷, ו¹¹⁶⁸ שבועת שקר,
 ו¹¹⁶⁹ חלול¹¹⁷⁰ השם¹¹⁷¹, ו¹¹⁷² חלול¹¹⁷³ שבת¹¹⁷⁴, חיה רעה
 רבה¹¹⁷⁵, ו¹¹⁷⁶ בהמה¹¹⁷⁷ בלה¹¹⁷⁸, ו¹¹⁷⁹ בני אדם מתמעטין¹¹⁸⁰,
 והדרכים¹¹⁸¹ משתוממין¹¹⁸², שנאמר¹¹⁸³: (שם) "ואם באלה
 לא תוסרו לי"¹¹⁸⁴, אל תיקרי: "באלה", אלא: "באלה"¹¹⁸⁵.
 וכתיב: (שם) "והשלחתי בכם את חית השדה וגו'". ו¹¹⁸⁶ כתיב
 בשבועת שקר: (שם יט) "ולא תשבועו בשמי לשקר, וחללת
 את שם אלהיך"¹¹⁸⁷. ו¹¹⁸⁸ בחלול השם פתיב: (שם כב) "ולא
 תחללו את שם קדשי"¹¹⁸⁹. ובחלול שבת¹¹⁹⁰ כתיב: (שמות לא)
 "מחלליה מות יומת"¹¹⁹¹, ו¹¹⁹² יליף¹¹⁹³ חלול¹¹⁹⁴, חלול¹¹⁹⁵
 משבועת שקר.

שבועת שוא. כל המשנה את
 הידוע כגון על איש שהוא אשה:
 שבועת שקר. שאין בדאותו ניכר
 (ומאמין) שקר לבריות:
 והדרכים משתוממין. מאין עובר:
 אלא באלה. ויש במשמעה בין
 שוא שקר וכתוב בשבועת
 שקר וחללת ובשבת ובחלול השם
 כתיב חלול וגמרינן משבועה:
 חלול השם. אדם גדול שבני אדם
 למדין הימנו ואינו נזהר במעשיו
 נמצאו הקטנים מזוללים התורה
 על ידו ואומרים זה מבין שאין
 ממש בתורה ובמצות ונמצא השם
 מתחלל ונעשה דברו חולין:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

תוסרו", למרות שאין כאן רשימה של עבירות, אלא
 רשימה של ענשים, אם כן חזית המלה "באלה" להצביע
 על הסבה לענשים, לכן ¹¹⁸⁶ בשבועה, דהינו: שבועת
 שוא ושקר והדומים להם, שהם הסבה לענש. מתוך
 הנאמר: באלה/באלה למדנו מקור לענש על חלול
 שבועה בשוא ובשקר, אך ברשימה מובא שגם על חלול
 ה' עתידים לבוא ענשים אלה, זאת מפני שחלול שבועה
 וחלול ה' דומים במהותם, ¹¹⁸⁷ לכן הם מגדרים בתורה
 באפן זהה, כפי ש ¹¹⁸⁸ הרי שהלשון "חלול" נאמרה על
 שבועת שוא ושקר, ¹¹⁸⁹ גם ¹¹⁹⁰ הרי שהתורה
 משתמשת באותה לשון: "חלול" גם לשבועה מחללת
 וגם להתנהגות המחללת את כבוד ה' וקדשת שמו, מפני
 שמהות שלילית משתפת יש למחלל השבועה ולמחלל
 ה', שניהם נוטלים את הנושא המקדש והעליון ביותר,
 מרוקנים אותו מתוכן ועושים אותו חלול ¹¹⁹¹ במפך
¹¹⁹² הרי שהלשון: "חלול" המופיע בכלם מלמד על תכן
 משתף. ¹¹⁹³ התנא ¹¹⁹⁴ למד בגזרה שוה: ¹¹⁹⁵ הכתוב
 בחלול-השם ובחלול שבת, מ

¹¹⁶⁷ מלדון נכון ובישר, על פי התורה. ¹¹⁶⁸ שמשקר
 בשבועה בדבר הידוע לכל, כגון נשבע על איש שהוא
 אשה, או על ברזל שהוא אבן וכדומה, כלומר: מבזבז
 שבועת שקר על הכל. ¹¹⁶⁹ כן שבועת שקר, שמשקר
 בשבועה דבר שרק הוא עצמו יודע כי שקר בפיו, כגון
 נשבע שאכל, והוא לא אכל, או נשבע שלא אכל והוא
 כן אכל, זהו שקר אך לא שוא. ¹¹⁷⁰ כן פעון ¹¹⁷¹ קדשת
 שם ¹¹⁷² הגדול והנורא, ¹¹⁷³ כן פעון ¹¹⁷⁴ קדשת ה'
 וקבוצה, שעושה מלאכה האסורה, ואינו שומר את
 מצות השבת, או שאינו מכבד אותה. אי-שמירה על
 רשימת התחומין המבארים בקטעים הקודמים, תגרום
 לטשטוש תחומין בין האדם לבין חיות הטורף, והתוצאה
 תהיה ש ¹¹⁷⁶ פעולם, ¹¹⁷⁷ על כן ¹¹⁷⁸ אשר במרעה
¹¹⁷⁹ מן העולם, כי כלן נופלות טרף לשני החיות ¹¹⁸⁰ לכן
¹¹⁸¹ הערים מתרוקנות ¹¹⁸² המובילות אל העיר, והדרכים
 אשר בתוכם ¹¹⁸³ נעשים שממה מחסר אדם.
¹¹⁸⁴ בתוכה: ¹¹⁸⁵ [=לא תקבלו את תוכחת] — — —
 והכתי אתכם" (ויקרא כו/כג). כיון שבכל התוכחה
 כתוב: "ואם לא תוסרו", וכאן כתוב: "ואם באלה לא

מסיימת הגמרא את קושייתה: **מאי לא בעוף**, שכן מצינו בו דקא
בעי ליה לדמיה לנייבא – שהוא צריך לדמו, כדי להבריא את העש
 מהבגדים. הרי ששחיתת העוף מן התורה, שאם לא כן נחירתו היא
 שחיתו ותהיה טעונה כיסוי.

מתרצת הגמרא: **לא** בעוף דיברה הברייתא אלא **בתייה**, שמצינו
 דקא **בעי ליה לדמיה ללפא** – שהוא צריך את דמה לצבוע בו עור
 אדם.

הגמרא מקשה על דברי רב יהודה ממשנה: **תא שמע**, מליקת עוף
 היא בציפורן ומן העורף ולא בסכין ומן הצואר כשחיתה, וקודם שובר
 את המפרקת ואחר כך חותך את הסימנים. ושנינו בובחים (סח), שאם
מלק בסכין ולא בציפורן, נעשה העוף נבילה, והרי הוא **מטמא**
בגדים אפית הפליעה, כדין נבלת עוף טהור, המטמאת את האדם
 האוכלה ואת הבגדים שעליו בשעה שהיא נכנסת לבית בליעתו. ואי
אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה, נהי נמי דכי תבר ליה – אפילו
 שאם שבר את השדרה ואת המפרקת הויה לה מרפה קודם
 שחיתו, מכל מקום תהני לה שחיתת הסכין לטהרה מיד נבלה.
 שהרי אף שאין השחיטה מתירה את הטריפה באכילה, הרי היא
 מטהרת אותה מידי טומאת נבילה. ואף במליקה בסכין יש לעוף
 להטהר מידי נבילה, ואפילו שאין זו שחיטה כהלכתה, הרי לרב
 יהודה עוף אינו צריך שחיטה.

מתרצת הגמרא: מחלוקת תנאים היא בשחיתת עוף, ורב יהודה בשם
 רבי יצחק בן פנחס הוא דאמר כי **האי תנא** הסובר שאינה מן
 התורה. **דתניא**, רבי אלעזר הקפדן דרבי אומר, מה תלמוד לומר
 בבהמת פסולי המוקדשין שנפדתה **אף באשר יאכל את הצבי וגו'**
ואת האיל בן תאכלנו (דברים יב כב), וכי מה למדנו מצבי ואיל. אלא
 אמור **מעשה**, הרי זה [הצבי והאיל] בא ללמד על פסולי
 המוקדשין, ונמצא למד מהם. שמקיש הכתוב צבי ואיל לפסולי
 המוקדשין, מה בהמת פסולי המוקדשין אינה ניתרת אלא
בשחיטה, אף חיה כצבי ואיל אינו ניתר אלא בשחיטה. ואולם עוף
 אין לו שחיטה מדברי תורה, אלא מדברי סופרים.
 שואלת הגמרא: מאן הוא התנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפדן,
 וסובר שיש לעוף שחיטה מן התורה.

משיבה הגמרא: רבי היא. **דתניא**, רבי אומר, נאמר (שם יב כא) **וְזָבַחְתָּ**
מִבְּקָרְךָ וּמִצִּיבְאֵנְךָ וּגְו' בַּאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ, והרי לא מוזכר בשום מקום
 שציווהו, אלא **מלמד שנצטווה משה בעל פה על שחיתת הושט ועל**
שחיתת הקנה, ועל דין שחיתת רוב סימן אחד בעוף, ועל רוב שנים
בבהמה. ומסתמימת דברי רבי רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה,
 משמע שכשם שבהמה הם בשחיטה דווקא הוא הדין לעוף.

שנינו במשנה: השוחט סימן אחד בעוף שחיתו כשירה. ונחלקו
 אמוראים באיזה סימן היא כשירה: איתמר, רב נחמן אמר, או
 בושט לבדו או בקנה לבדו. ורב אדא בר אבהו אמר, דווקא
 בשחיטה הוושט לבדו העוף כשר, ולא בשחיטה הקנה.
 מפרשת הגמרא: רב נחמן אמר 'או וושט או קנה' משום ש'אחד'
 קתני, ומשמע אחד כל דהו – איזה שיהיה. ורב אדא בר אבהו
 אמר, 'וושט ולא קנה', משום דמאי 'אחד', המיוחד שבסימנים,
 שעיקר החיות תליה בו. והוא הושט שנטרף אף על ידי נקב כלשהו,
 מה שאין כן בקנה, שאינו נטרף אלא בפסיקת רובו.

(סימן שחט חצאין נגירת פנימה דחטאת העוף)
 מקשה הגמרא על שיטת רב נחמן מברייתא: מיתיבי, שחט בעוף את
 הוושט, ואחר כך נשמה הנגירת ממקומה, כשרה. ואף על פי
 שמשוטת גרירת היא טריפה, מכל מקום בשעת שחיתתה עדיין היתה
 כשירה. אבל אם קודם נשמה הנגירת, ורק אחר כך שחט את
 הוושט, הרי היא פסולה, שכן נטרפה קודם השחיטה.
 ואם שחט את הוושט, ולאחר השחיטה נמצאת הנגירת שמוטה,
 ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמה והרי היא טריפה, או אם
 לאחר שחיטה נשמה והרי היא כשירה, זה היה מעשה שבא לפני
 חכמים. ואמרו בו, כל שנולד ספק בשחיטה, האם נעשתה בכשרות
 והתירה את העוף באכילה או לא, הרי היא פסולה. ומכך שדנה
 הברייתא דווקא באופן שבו נשחט הושט ונשמה הגרירת, ואילו
 אופן הפוך של שחיטה בנגירת ונשחט הושט לא קתני, משמע
 שאין די בשחיתת הגרירת לבדה, ודלא כרב נחמן המכשיר אף בזה.

מתרצת הגמרא: לעולם אף שחיתת גרירת לבדה כשירה. ומה שלא
 שנתה הברייתא 'שחט את הגרירת ונשחט הושט', הוא משום דרק
 נגירת עבירה לאישתמוטי [דרכה להשטט], אבל ושת אין דרכו
 להשטט ממקומו.

מוסיפה הגמרא להקשות על רב נחמן מברייתא אחרת: **תא שמע**,
שחט שני חצאי סימניו בעוף פסולה, עד שישחוט רובו של אחד
 מהם. ואין צריך לומר בבהמה ששחיתה בשני סימנים, שהשחיטה
 פסולה עד שישחוט רוב שנים. רבי יהודה אומר, בעוף אין די
 בשחיתת הסימן בלבד, אלא עד שישחוט את הושט ואת הנגידין.
 משמע מדברי, ששחיתת העוף אינה כשירה אלא בושט ולא בקנה,
 ודלא כרב נחמן.

מתרצת הגמרא: הוא הדין שאף שחיתת הקנה כשירה, אלא משום
 דהושט סמוך לנגידין, ורבי יהודה מצריך את שחיתת הורידים, על
 כן נקט ושת יחד עם הורידים.

מקשה הגמרא על רב אדא בר אבהו מברייתא: **תא שמע**, אם
 הפסיק באמצע השחיטה ושהה שיעור זמן שיש בו כדי לעשות
 שחיטה אחרת, ואחר כך השלים את השחיטה, שחיתו פסולה משום
 'שהיה'. אבל אם שחט חצי נגירת ושהה כדי שחיטה אחרת,
 ואחר כך נגרה – את השחיטה, שחיטתו כשרה. משום שבחיתוך
 חצי הקנה הראשון עדיין לא התחילה יציאת חיות הבהמה ואינו
 נחשב להתחילת השחיטה. מאי לא בשחיטת עוף דיברה הברייתא,
 ומאי נגרה? נגרה לשחיטת הנגידת. הרי שאף שחיתת הקנה
 בלבד כשירה בעוף, ולא כרב אדא בר אבהו.

מתרצת הגמרא: לא רק בעוף דיברה הברייתא, אלא אף בבהמה.
 ומאי נגרה? נגרה לשחיטה פולה. שאם שחט חצי קנה ושהה,
 ואחר כך השלים את שחיתת הקנה והושט, שחיתו כשירה.

מוסיפה הגמרא להקשות על רב אדא בר אבהו מברייתא אחרת: **תא**
שמע, הרי שהיה חצי קנה פגום מאליו, והוסיף עליו חיתוך כל
 שהוא ונגמרו למעשה השחיטה, שחיטתו כשרה. שכן על ידי אותו
 משהו ששחט בו, כבר נשחט רוב הסימן. מאי לאו [האם לא] דיברה
 הברייתא בעוף, ומאי נגמרו? נגמרו לקנה. הרי שדי לו לעוף
 בשחיתת רוב קנה, ולא כרב אדא בר אבהו.

מתרצת הגמרא: לא בעוף דיברה הברייתא אלא בבהמה דווקא,
 ומאי נגמרו? נגמרו לושט. שאם שחט כל שהוא בקנה ונעשה שחוט
 ברובו, ואחר כך שחט גם את רוב הושט, שחיתו כשירה.

מוסיפה הגמרא להקשות על רב אדא בר אבהו מברייתא אחרת: **תא**
שמע, כיצד מולקין את חטאת העוף, חותך בציפורנו את השדרה
 ואת המפרקת בלא רוב בשר הצואר, עד שמגיע לושט או לקנה.
 הגיע לושט או לקנה, חותך סימן אחד מהם ורוב הבשר עמו.
 ובעולה של עוף הוא חותך שנים, או רוב שנים. הרי מפורש
 בברייתא, שהכשר העוף הוא בין בושט ובין בקנה, ותיבתא דרב
 אדא בר אבהו.

מסיימת הגמרא: אכן תיובתא היא מכאן לדבריו.
 שואלת הגמרא: מאי הוי עלה – מה יהיה דין שחיתת העוף, האם
 הכשרו אף בקנה כדברי רב נחמן, או שאין הכשרו אלא בושט בלבד
 כדברי רב אדא בר אבהו.

תמדה הגמרא: וכי יש מקום יש להסתפק בדיון זה ולשאל 'מאי הוי
 עלה', הלא כבר נדחו דברי רב אדא בר אבהו מהברייתא המבארת
 דין מליקה, שמפורש בה שהכשר העוף הוא בין בושט ובין בקנה,
 בדרקאמרת – כאמור לעיל.

משיבה הגמרא: אכן מפורש בברייתא שמליקת חטאת העוף כשירה
 בקנה בלבד, אך דלמא [שמא] יש לחלק בין שחיטה למליקה,
 ולשאול לתם במליקה, משום דאיכא בה גם שבירת שדרה
 ומפרקת על כן נפסקת חיותה בכל שהוא, ואף בחיתוך הקנה בלבד.
 אבל שחיטה שאין בה שבירת שדרה ומפרקת, עדיין יש להסתפק בה
 מאי דינה, האם היא כשירה אף בקנה לבד או לא.

מוכיחה הגמרא כדברי רב נחמן ממעשה שהיה: **תא שמע**, דההוא
 בר אוזיא דתהו בי רבא, אתא כי ממסמס קועיה דמא – אותו אוז
 שהיה בבית רבא הגיע כשצוארו מלוכלך בדם, והיה צורך לבדוק
 את סימניו, שמא נפסק לו הקנה או ניקב הושט. אמר רבא, היכי
 נעביה, איך נוכל לבדוקו.

מאי לא בעוף – קאי, שהרי דמו ראי לניכא, לתולעת הגדלה בבגדי צמר שקורין *טיניא, כדכתיב "כבגד אכלו עש" ואיוב יג, וקאמר: נחירו ויפטר מן הכסוי. ואי אין שחיטה לעוף – נחירו צריך כסוי, שזו היא שחיטתו ללא – צבע עור אדום שקורין **פרק"א. מלך – עוף קדשים בסבין – נבילה, דאין מליקה אלא בציפורן. נהי נמי

(דבי תנר) שדרה ומפרקת – בלא רוב בשר, כדאמרין בפרק קמא (חולין כא.) היא טרפה, משום דסבין לאו מליקה הוא. תיהני לה סבין – שחותר סימנן לאחר שנטרפה. למהרה מדי נבילה – דהא טרפה ששחטה אינה מטמאה, (ועוד) נחירתו זו היא שחיטתו. והך שחיטה מן העורף, בין שהוא מחליד ובין שהוא דורס כדאמרין בפרק קמא (חולין כב.), מכל מקום לא נרעה מנחירה. וטרפה מיהא היא, דמוחה רבי יצחק שיש טריפה לעוף כדתנן (חולין נא.) אלו טרפות בעוף. ואין כשר בו אלא נחירה שהיא בסימנן, כדכתיב "ושפר", או עיקור, אבל הריגה בעלמא לא. הוא דאמר – רבי יצחק בן פנחס, דאמר כי האי תנא: עוף אין לו שחיטה וכו'. כרבי = גידול בדורו. אך כאשר יאכל וגו' – בפסולי המוקדשין שנפדו במומן קאי. מה למדנו מצבי ואיל – הכי לכתוב: "אך הטמא והטהור יחדו יאכלו" מה פסולי המוקדשין בשחיטה – דלעיל מזההו קרא כתיב "ובחית מבקר" וגו'. בספרי גרסינן: מקיש צבי ואיל לבהמה, מה בהמה בשחיטה כו', ולא מוקי להאי קרא ד"כי ירחיב" בפסולי המוקדשין, אלא בבשר תאוה של חולין. מאן תנא – דלעיל, דקתני: נחירו או עיקורו, דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר. כאשר צויתך – למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה, דהינן ציודו בכתב. רוב אחד כו' – לאו מקרא יליף. אלא כלומר, על הלכות שחיטה נצטוו. וזושט – מיוחד שבסימנים הוא, שחיות הבהמה תלוי בו, דהא בנקב במשוה מיטרפא, ואילו קנה עד דמיפסק רובא. שחט את הוושט – בעוף, ואילו שחיטה בגרירת לא קתני – דנימא: שחט גרירת ואחר כך נשחט הוושט כשרה. אלמא לא מיתכשרא בקנה לחודיה. משום דגרירת עבידא לאשתמושי – להכי נקט שחיטה ביושט והשמיטה בגרירת. שני תנאי סימנן – פסול, דכמו דלא עביד מדי דמי, דחיל הכא ליכא שיעורא חיל הכא ליכא שיעורא. בעוף – שצולחו כולו כאחד, וצריך שירציא דמו בשחיטה יפה. עד שישחוט כו' – ותנא קמא לא פליג אלא אורידין. משום דזשט סמוך לוורידין – נקט ליה, וימיה הוא הדין לקנה. הוושט הי בין קנה למפרקת, סמוך לוורידין. ושהה בה כו' כשרה – משום דחצי גרירת לאו התחלת שחיטה היא. שאפילו נקרע חציו לא מיטרפא בהכי. לא בבהמה – כלומר, הא אפילו בבהמה קאמר, דהא גמרה לאו אנגרת קאי, אלא אכולה שחיטה קאי. וגמרו – סלקא דעתין: וגמרו בהאי כל שהוא, שהרי נשחט הרוב, דפגימה כמיתא כשלימה דמאי, והאיכא רוב קמן. גמרו לוושט – והכי קאמר: והוסיף עליו כל שהוא, דהוה ליה רובא. וגמרו לו לוושט לאחר מכן. בלא רוב בשר – כדאמרן בפרק קמא (חולין כבא.) דאי חתיך רוב רוחב הבשר עם המפרקת קודם לסימנן – היא לא מתה קודם חתיכת הסימנן, ותו מאי מליק. בעולה – דבעי הכולה, כדאמרן בפרק קמא (חולין כבא.) חותך שנים. קתני מיהא "לוושט או לקנה", כרב נחמן. מאי הוי עלה – לענין שחיטה. בדקאמרת – במליקה. דלמא – מליקה שאני, דאיכא חתיכת שדרה ומפרקת, ואילו ליה חיותיה בכל דהו. מפסמם קועיה – מלובלך צוארו בדמא. שנקרע צוארו, וצריך לבדוק בסימנן שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט. ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקה, דתלינן בכלבא או בקניא, כדאמרין התם (חולין נגב.) ספק כלבא ספק שונרא – אימר כלבא.

תיהני לה סבין לטירה מדי נבלה – הך פירכא ליתא לרבי יוסי, דאמר בובחים פרק "חטאת העוף" (סטב.) גבי מלך ומציצת טרפה, דאין מליקה מטרת מדי נבלה, דדוקא שחיטה מטרת בבהמה. אלא לרבי מאיר פריך, דקאמר התם נמי דמליקה מטרת. רבי היא דתניא כו' – הוה מצי למימר: בר קפרא היא, אלא דניחא ליה לאוקמי משניות דלעיל כרבי. הקשה רבינו אפרים: דהכא סבירא ליה לרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה, ובפירק "מי שאמר הריני נזיר ושבעה אומר ואני" (נזיר כטב.) קאמר גבי פלוגתא דרבי ורבנן, דכולי עלמא כדי לחנוכו במצוה, ואם כן לרבי הא קא אביל כון מליקה דהבי נמי פריך לעיל מיניה למאן דאמר כדי לחנוכו במצוה: קאביל כון מליקה, ומשני: קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה. ולרבי ליכא לשני הכי, אם כן תיסק. ואפילו יחזיר סימנן וחילץ ויביא – נבלה היא לרבי, דבעי שחיטה בחלוש בפרק קמא (חולין טזא.) מ"ויקח את המאכלת", ועוד, דמאן דאמר מחזיר קסבר מולין ומביא במליקה פסול, דבעין אחר לא מיתוקמא מתניתין דפרק קמא (שם יטב.) דנמצא כשר בשחיטה. ואם כן הוה ליה דרוסו ויש לומר: דהתם בנייר ידחיא בעלמא הוא, דמהחיא ליכא למידק דתהוי פלוגתא דתנאי אי הלכה הוא בנייר או כדי לחנוכו. אבל מכל מקום אמת הוא דרבי סבר דהלכה הוא בנייר, בין דסבר דיש שחיטה לעוף מן התורה. אי נמי, קסבר כדי לחנוכו, ומביא חטאת העוף ואינו נאכל, מדי דהוה אחטאת העוף הבאה על הספק, ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה – יש מפרשים דררשי בגימטריא ד"כאשר", אלף – אחד בעוף, ש"ן – שנים בבהמה, ר"ש – רוב של אחד כמזה, רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה – ראשי תיבות למפרע של "כאשר" הי רוב של אחד כמזה. אלא כי ממסמם קועיה דמט – פירש בקונטרס: וצריך בדיקה בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט. ומשום ספק דרוסה לא בעי בדיקה, דתלינן בכלבא או בקנה, דאמר ב"אלו טרפות" (חולין נגב.) ספק כלבא ספק שונרא – אימר כלבא. ואם תאמר: למאי נפקא מינה אי תלינן בכלבא או בקניא, כיון דאפילו קניא עש בדיקה: ויש לומר: דנפקא מינה דאי הוה תלינן בשונרא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אף על גב דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנן. אי נמי, לענין ספק דרוסה, אפילו לא האדימו הסימנן אלא משוה טריפה. כדאמר לקמן (נדא.) דגרירת דרוסוה במשוה, דזההא מיקלא קליא. ורבינו יצחק בן אשר מפרש, דהכא בשמעתין היא משום

מאי לאו בעוף, דקא בעי ליה לרמיה לניכא? – לא, בחיה, דקא בעי ליה לרמיה ללכא. תא שמע: מלך בפסין – מטמא בגדים אבות הבליעה; ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה, נהי נמי דכי תכר ליה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה, תהני לה סבין לטירה מדי נבלה! – הוא דאמר כי האי תנא: דתניא, רבי אלעזר הקפר פרכי אומר: מה תלמוד לומר "אך כאשר יאכל את הצבי וגו'?" וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה? הרי זה בא ללמד ונמצא למד, מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין: מה פסולי המוקדשין בשחיטה – אף צבי ואיל בשחיטה; ועוף אין לו שחיטה מדכרי תורה אלא מדכרי סופרים. מאן תנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר? רבי היא; דתניא, רבי אומר: "וּבְחִיתָ... כְּאֶשֶׁר צִוִּיתָךְ" – מלמד שצִוִּיתָה משה על הוֹשֵׁט ועל הקנה, ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה. "אחד בעוף". איתמר, רב נחמן אמר: או וֹשֵׁט או קנה, רב אדא בר אהבה אמר: וֹשֵׁט ולא קנה. רב נחמן אמר או וֹשֵׁט או קנה – אחד קתני, אחד כל דהו; רב אדא בר אהבה אמר וֹשֵׁט ולא קנה, מאי אחד – מיוחד. (סימן: שחט חצאין גרירת פגימה דחטאת העוף) מיתבי: שחט את הוֹשֵׁט ואחר כך נִשְׁמְטָה הַגְּרִירָת – כְּשֶׁרָה, נִשְׁמְטָה הַגְּרִירָת ואחר כך שחט את הוֹשֵׁט – פסולה. שחט את הוֹשֵׁט ונמצאת גְּרִירָת שְׂמוּטָה, ואינו יודע אם קודם שחיטה נִשְׁמְטָה אם לאחר שחיטה נִשְׁמְטָה, זה היה מעשה, ואמר: כל ספק בשחיטה – פסולה; ואילו שחיטה בגְּרִירָת לא קתני! – משום דגְּרִירָת עבידא לאִשְׁתְּמוּטִי. תא שמע: שחט שני חצאי סימנן בעוף – פסולה, ואין צריך לומר בבהמה. רבי יהודה אומר: בעוף עד שישחוט את הוֹשֵׁט ואת הוֹרִידִין – משום דְּשֵׁט סמוך לוֹרִידִין, תא שמע: שחט חצי גְּרִירָת, וְשָׁהָה כְּדִי שְׂחִיטָה אַחֶרֶת, וְגַמְרָה שְׂחִיטָתוֹ – כְּשֶׁרָה; מאי לאו בעוף, ומאי גְּמָרָה – גְּמָרָה לְשְׂחִיטָה כּוּלָּהּ. תא – לא, בבהמה, ומאי גְּמָרָה – גְּמָרָה לְשְׂחִיטָה כּוּלָּהּ. תא שְׂמַע: הרי שְׁהִיָּה חצי קנה פגום, והוסיף עליו כל שהוא וגמרו – שְׂחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה; מאי לאו בעוף, ומאי גְּמָרו – גְּמָרו לְקֶנֶה? – לא, בבהמה, ומאי גְּמָרו וגמרו לוֹשֵׁט. תא שמע: כיצד מולקין חטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שְׂמִינֵי לוֹשֵׁט או לְקֶנֶה; הִגִּיעַ לוֹשֵׁט או לְקֶנֶה חוֹתֵךְ סִימָן אֶחָד וְרֹב בֶּשֶׂר עִמּוֹ, וּבְעוּלָה – שְׁנִים או רוב שְׁנִים; תּוֹכְתָּה דְּרַב אֲדָא בַּר אֲהֵבָה! תּוֹכְתָּה. מאי הוּי עֵלְהָ?! כְּדַקְאֻמְרָת! – דְּלִמָּא שְׂאֵנִי הֵתֵם, דְּאִיבָא שְׁדֶּרָה וּמִפְרָקָת. מאי? תא שְׂמַע: דְּהִהוּא בַּר אֲוֹזָא דְּהוּה בִּי רַבָּא, אֲתָא כִּי מִמְסָמִם קוֹעִיָּה דְּמָא, אָמַר רַבָּא: הִכִּי נַעֲבִיד?

נשחטה

והדר

1 זה בלא אז — כשר, ובשניקב הפנימי הזכי ידעין
 2 אי נקב חיצון אי אלמא, כיון דאין לו בדיקה מבחוץ
 3 אפילו לעצן נקב? ודוחק לומר: כגון שניקב
 4 הפנימי מחמת חורלי, ובחיצון אי נכר שום חורלי.
 5 והרב ברבי אלמאן קשה! אי ושטש ש' לו בדיקה
 6 מבחוץ, אם כן מאי פריך: רבי מאיר הזכי אבל
 7 בשרא? דלמא במקום נקב שחט! וינמא דרודה
 8 אכיל על ידי בדיקה? ונראה לי: שיש שום חורלי
 9 שיאדים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ. אי
 10 נמי, הכי פירוש: וכי תימא דלא הוה אבל בלא
 11 בדיקה, פסול וקדשים נמי איכא דלמין? דאי
 12 אפשר להפריד העור ולבדוק, דאין מום גדול
 13 מזה. **רב** אמר מחצה על מחצה כרוב — ובפרק
 14 "אלו טריפות" (חולין מדב.) גבי (פסק את)
 15 ופסוקת! הגרגרת, דאתא לקמיה דרב ובדקה
 16 כרוב עוביה — מחצה נמי קרי לה רוב. ובמסנא
 17 דאמר רבסל עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב,
 18 נידא טפ.

שכיחא הוא. ואין להקשות על רב אש, דאפילו כי שוי בי חדיד – לשתרי, דקיימא לן פרי שמונה, אבל במבוי שבע נותר בעומד מרובה על הפרזן כו', ואיהו סבר התם דפרזן בעומד אפשר לצמצם אפילו ביד אדם, ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה. ומאן דשרי – משום דאימא נשאר רובא קיים, ואפילו הן שוין – רחמנא אמר: שחוט רובא. וכן גבי פרזן דבספא דאורייתא הוי אסור משום חששא שמוה הן שוין, אף על גב דאי עומד נפיש או פרזן פרזן בעומד. ואם כן, בהדיא דלחי – אפילו הוי פסיקא דאורייתא תשתרי ונראה לי: דאיכא לחי, ולחכי דחוקא בספא דבריהם יש להלקח. אבל קשה לפירוש: דהיכי דייקא בפרק שני דבב גב דאי אפשר לצמצם ולחין, מכל מקום מודים רבנן דמביאין שתי עגלות, משום דכל אחא ואפילו קרובותו ולפירוש קמא אתי שפיר, דלעולם אי אפשר לצמצם ולהיות שיהיו שוין, אל בלא תניא ממה נפשך, דאם קרובה היא – יוצאה בה, ואם רחוקה היא – תביא בשביל חבי' ד"ה (וספא) אפשר בי

כָּרוּב. רַב אָמַר מִחֲצָה עַל מִחֲצָה כָּרוּב - הִכִּי אָמַר לֵיהּ
כִּהְנֵא אָמַר מִחֲצָה עַל מִחֲצָה אֵינוּ כָּרוּב - הִכִּי אָמַר לֵיהּ
חֲצִי קְטִינָא גִבְרַת פְּנִימָה תֵּנּוּ: חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף, וְאֶחָד
אֶמְרֵת מִחֲצָה עַל מִחֲצָה כָּרוּב, אֲמַאי פְּסוּל? הָא עֶבֶד
לְמַעֲבָד פִּלְגָא. אָמַר רַב קְטִינָא, תָּא שְׁמַע: חֲלָקוּ לְשֵׁנִים
אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם; הָא אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם - טְהוּרִין, אֲמַאי טְהוּרָא
אֵיבָא רִיבָא! אָמַר רַב פֶּפְא: תֵּרִי רִיבִי בְּחַד מְנָא לִיבָא. ה

ישוה כי הדדי — לשתי, דקיימא לן פרוץ כעומד מותר. דרב אשי קאי ארב הונא הפרוץ בר, ואידו סבר התם דפרוץ כעומד אסור. ודבר רבינו שמעון היה מפרש: דלנו דהוי מחצה על מחצה. ומאן דשרי — משום דאימא דישוט רובא, ואפילו הוה רחמנא אמר: שחוט רובא. וכן גבי פרוץ כעומד, והשתא ניחא טפי דאמור דספק דשוין, אף על גב דא עומד נעיש וא פרוץ נעיש הוי שרי. והכא שריא אפילו באינסוף, ופאקא דאורייתא תשתייר ותרעל לן: דאיכא התם למיחוש שחוט משונה אפילו אינסוף, ושה לפירשה: דהיכי דייקא בפרק שני דבבבבב (י"ב), מההוא דנמצא מכון בין שתי בנות דמביאין שתי עגלות, משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמוא היא קרובא י"א אפשר לצמצם ולחיות שיהיו שוין, אלא אחת מן קרובא יתיר. והצאן בשל אגאבה, ואם ורחוקה היא — תביא בשביל תבירתה. מאי אמרת? שמוא מצומצמות — הן דיה' (ספא) אפשר בערות השם יתירר יתיר.

מר: מִחֶצֶה עַל מִחֶצֶה אֵינוֹ
צֶה בְּרוֹב - הִכִּי אָמַר לִיה רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה: לֹא תִשְׁיִיר רוּבָא. רַב
אֵינוֹ בְּרוֹב - הִכִּי אָמַר לִיה רַחֲמָנָא לְמֹשֶׁה: שְׁחוּט רוּבָא. (סִימֵן):
נֵן: חֲצִי אֶחָד בְּעוּף, וְאֶחָד נֶחְצִי בְּבִהֶמָה - שְׁחִיטתוֹ פְּסוּלָה; אִי
בִּלְבָד, אֲמַאי פְּסוּלָה? הָא עֲבַד לִיה רוּב! - מְדַרְבְּנֵן, דְּלִמָּא לֹא אֲתִי
אֵי, תָּא שְׁמַע: חֲלָקוּ לְשִׁנִּים וְהֵן שׁוּין - שְׁנִינָהּ מְמַאיִן, לִפִּי שְׂאִי
מִמַּעַם - מְהוּרִין, אֲמַאי מְהוּרִין? וְיֵל הָבָא אֵיבָא רוּבָא, וְיֵל הָבָא
תְּרִי רוּבִי בְּחַד מָנָא לִיבָא. תָּא שְׁמַע: שְׁחַט חֲצִי גִזְגֵּרַת וְשִׁחָה בְּהַ
כִּי

עומד מותר. דרב אשי קאי ארב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם: לא אמרו אלא במבוי סתום. והרב רבינו שמעון היה מפרש: דאמוראי דהבא ודפרוך בעומד מצו סברי כרבנן, דאי נסום דאימא דשחט רובא, ואפילו הן שוין — רחמנא אמר: לא תשייר רובא. ומאן דאסר — עומד, והשתא ניהא טפי והיא דספק דבריהם להקל, דאי אפשר לכרך. אבל קשה: דמשמע שם הנה שרי. והבא שריא אפילו באיסור דאורייתא, כשההיתור מצוי יותר מן האיסור, וכן גבי תחם למיחש שמו שמונה אמות אינם מצומצמות, ואפילו פרוץ מרובה לא יזא נידון משום (ז,יז), מזההו דנמצא מכוח בין שתי עיריות, דבידי אדם אפשר לצמצמו? התם נמי, אף על ביא עגלה ממה נפשך שמוא היא קרובה, ואפילו הן מצומצמות — "הקרובה" אמר רחמנא. וחת מזה קרובה יותר, וירצאן בשל תנאי. ויש לומר: דלפירוש הרב רבינו שמעון נמי יוצאים. וזא אמר? שמוא מצומצמות הן — זה אינו מצוי. ואין להאריך כאן יותר, ובעירובין (הב, ז) יתבאר יותר.

אמר ליה ההוא סבא, הכי אמר רבי אלעזר. ואמרי לה ויש
אומרים. אמר ליה ההוא סבא לרבי אלעזר, הכי אמר רבי יוחנן.
אין הורידים צריכים שחיטה דווקא, אלא מנכבין בקוץ והן כשרין.
ואם כן בודאי ששהיה ושאר פסולי שחיטה אינם פוסלים בהם.
הגמרא מביאה סיוע לדברי רב חסדא מברייטא: תניא בנותיה דרב
הסבא, שלא הצריך רבי יהודה ניקוב הורידים אלא בעוף בלבד.
שחט שני חצאי סימנין בעוף פסול, ואין צריך לומר בבקמה. רבי
יהודה אומר, בעוף עד שישחוט את הנושט ואת הוורדין. הרי
שלא הצריך רבי יהודה חיתוך ורידים אלא בעוף ולא בבקמה.
שנינו במשנה: חצי אחד בעוף וכו' שחיטתו פסולה. אהמא, רב
אמר, מחצה על מחצה הרי הוא כרוב. וסוברת עתה הגמרא,
שדברי רב אמורים לענין שחיטה, שהשחט חצי סימן הרי זה כשוחט
את רובו, ושחיטתו כשירה. ורב כהנא אומר, מחצה על מחצה אינו
כרוב, ואם שחט חצי סימן בלבד שחיטתו פסולה.
מפרשת הגמרא את טעם המזלוקת: רב אמר מחצה על מחצה
כרוב, משום דהכי אמר ליה רחמנא למשה בשעידהו על השחיטה,
לא תשייר רובא של סימן בלתי שחוט. אבל אם שחט חצי סימן ולא
נשאר שלם אלא חציו בלבד, שחיטתו כשירה. ורב כהנא אומר
מחצה על מחצה אינו כרוב, משום דהכי אמר ליה רחמנא למשה,
שחוט רובא של הסימן.
(סימן חצי קטינא גרנרת פנימה)
מקשה הגמרא על שיטת רב ממשנתנו: תנן, שחט חצי סימן אחד
בעוף, וסימן אחד וחצי בבקמה, שחיטתו פסולה. ואי אמרת
מחצה על מחצה כרוב, אמאי הוא פסול בחצי סימן, הא עבד ליה
שחיטת רוב סימן, שכן לרב מחציתו של סימן היא כרוב.
מתרצת הגמרא: מה שפסלה המשנה שחיטת חצי סימן אינו אלא
מדרבנן. שגזרו חכמים לשחוט את רוב הסימן, משום שאם נתיר
לשחוט את חציו בלבד, דלמא לא אתי למעבד אף פלגא אלא
ישחוט רק את מיעוטו, ותפסל השחיטה מן התורה.
אמר רב קטינא להקשות על רב, תא שמע, הלכה בידינו, תנור חרס
שנטמא איך לו טהרה במקוה, ואינו נטהר אלא על ידי נתיצתו. כמו
שנאמר (ויקרא יא לח) בטומאת נבילה, וכל אשר יפל מנגלתם עליו
יטמא, תנור וכירים יתץ, טמאים הם וטמאים יקדו לכם. ואם שבר את
מיעוטו ונשאר רובו שלם אין זו נתיצה, ועדיין הוא עומד בטומאתו.
ואם חלקו לשנים ושני החלקים הן שוין, שניהם טמאין, לפי שאי
אפשר לצמצם ולקבוע ששני החלקים שוים במדויק, אלא יתכן
שחלק אחד גדול במשאו מחבירו. ומאחר שיש בו בחלק זה את רוב
התנור, הרי הוא טמא. ולפי שאין אנו יודעים איזה הוא החלק הגדול
יותר, שני החלקים טמאים.
מסיים רב קטינא את קושייתו: משמע שדווקא משום שאי אפשר
לצמצם שניהם טמאים. הא אילו היה אפשר לצמצם ולקבוע ששני
החלקים שוים לגמרי, יהיו שניהם טהורין. ולדברי רב הסובר
שמחצה על מחצה הרי הוא כרוב, אמאי יהיו טהורין. הלא זיל תבא
ו-לך לכאן לחצי האחד, הא איבא בו רובא של תנור, וזיל תבא
לחצי השני, הא איבא גם בו רובא של תנור. ואם כן, יש לטמא
בתורת ודאי את שניהם.
אמר רב פפא לתרץ, אף לרב שמחצה כרוב, לא יתכן לומר כן בכלי
שנשבר, שהרי תרי רובי בחד מנא ליבא – לא יתכן שיהיה פעמיים
רוב באותו הכלי, שהרי אם לחצי זה יש דין רוב, בהכרח שלחצי השני
יש דין מיעוט.
עוד מקשה הגמרא על שיטת רב: תא שמע, שחט חצי גרנרת,
והפסיק ושהה בה

אם נשחטיה לאותו וחדר ו-ואחר כך נבדקיה, הלא לאחר השחיטה
אי אפשר לבודקו מנבא, שהרי דלמא במקום נבב קשחית ואי
אפשר להבחין בנבב. ואם נבדקיה מבחוץ וחדר נשחטיה, הלא
בדיקה זו אינה מועילה. דהאמר רבה, וישט אין לו בדיקה מנבב
מבחוץ, אלא מבפנים, שכן נקיבת הושט אוסרת במשנה, ומאחר
שצידו החיצוני של הושט הוא אדום, יש לחשוש שנכנסה טיפת דם
בנבב וסתמה אותו, ואי אפשר להבחין בו. ואין בדיקה מנבב מועילה
אלא מצידו הפנימי של הושט שהוא לבן, ועל כן טיפת דם ניכרת בו,
אבל קודם השחיטה אי אפשר להופכו ולבודקו מבפנים.
אמר ליה רב יוסף בריו ו-בנו של רבא לרבא, נבדקיה לקנה
מבחוץ, ואחר כך נשחטיה לקנה לבדו ולבשריה – ובכך נבשר את
העוף לאכילה, שכן שחיטתו בסימן אחד, וחדר לפבנה לישט
ולבדקיה – ולאחר השחיטה נעקור את הושט ממקומו ונהפכנו,
ונבדקנו מצידו הפנימי אם יש בו נבב או לא. ואמר רבא בשבח עצת
בנו, חכים יוסף ברי – חכם יוסף בני בטרפות כמו רבי יוחנן.
מוכיחה הגמרא: אלמא 'סימן אחד בעוף' דקאמר תנא משנתנו, או
האי ו-ושט) או האי ו-קנה) קאמר, וכדברי רב נחמן.
שנינו במשנה: רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורדין. אמר רב
הסבא, לא אמר רבי יהודה שצריך לשחוט את הורידים אלא בעוף,
הואיל וחדר היא להיות צולחו פולו באחד בלא לתתו לנתחים.
לפיכך צריך לחתוך את ורידיו כדי שיצא כל דמו. אבל בהמה, בין
דמנתקה אבר אבר קודם מליחתה או צלייתה, לא צריך לשחוט
את ורידיה, ואף בלא כן יוצא דמה בצליה או במליחה דרך מקומות
חיתוכה.
מקשה הגמרא: למימרא ו-וכי תאמר) דמעמא דרבי יהודה משום
איסור אכילת דם הוא, ולא משום דין שחיטה. והתנן, רבי יהודה
אומר, עד שישחוט את הוורדין. ואם הוא כדי שיצא הדם למה
צריך לשחוטם בדווקא, הלא די בנקיבתם. מתרצת הגמרא: אימא עד
שינקב את הוורדין, ואף לרבי יהודה אין צריך לשחוטם. וימאי 'עד
שישחוט' שאמר רבי יהודה, עד שינקב אותם בשעת השחיטה ולא
לאחריה. ולהלן יבואר טעם הדבר.
ושוב מקשה הגמרא: תא שמע, וורדין בשחיטה. דברי רבי יהודה.
ומשמע דווקא בשחיטה, ואין די בנקיבתם. מתרצת הגמרא: אימא,
וורדין צריך לנקב בשעת שחיטה, דברי רבי יהודה.
ושוב מקשה הגמרא: תא שמע, אמרו לו חכמים לרבי יהודה,
מאחר שלא הוצרכו וורדין בשחיטה אלא כדי להוציא מהן דם,
מה לי אם חותכם בשחיטה, מה לי בנקיבה שלא בשחיטה. ומכלל
שאלת חכמים משתמע, דרבי יהודה סבר שהורידים הם דווקא
בשחיטה ולא בנקיבה.
מתרצת הגמרא: לעולם גם לרבי יהודה די בנקיבת הורידים ואין
צריך לשחוטם, אלא הכי קאמרי לה) חכמים לרבי יהודה,
מאחר שכל טעם נקיבת הורידים הוא כדי שיצא הדם, מה לי לנקבן
בשעת שחיטה, מה לי לנקבן שלא בשעת שחיטה. ומדוע אתה
מחייב לנוקבם בשעת שחיטה בדווקא. והוא ו-רבי יהודה) סבר,
דווקא בשעת שחיטה אתי דם דחיים – יוצא הדם דרך הנבב
שבורים, לפי שהוא עדיין חם. אבל שלא בשעת שחיטה לא אתי
דם דרך הנבב, משום דכבר קריר.
הגמרא מביאה ספק בדין שחיטת ורידים לשיטת רבי יהודה: בעי רבי
ירמיה, וורדין לרבי יהודה, אם שהה בקו והפסיק באמצע
שחיטתם כשיעור שהיה הפוסלת בשחיטה, או שלא חתכם דרך
הולכה והבאה אלא דרם בקו בכח עם הסכין כאופן דרסה הפוסל
בשחיטה, מהו דינם. האם מצריך בהם רבי יהודה תורת שחיטה, או
שדי בהם בכל חיתוך שהוא.

כשיעור זמן שיש בו כדי לשחוט שחיטה אחת, ואחר כך נקרה
לשחיטה, שחיטתו בשרה. וסברה הגמרא בקושייתה שמדובר
בבהמה, ועל כן הקשתה, ואי אמרת מחצה על מחצה ברוב, הרי
לאחר שנשחט חצי הקנה הרי הוא כמו שנפסק רובו, ואימרפא לה,
שכן אינו מצטרף למעשה השחיטה של החצי השני מכיון ששהה
ביניהם. מתרצת הגמרא: מי קברת שמדובר בבמה, לא כן הוא,
אלא מדובר בעוף שדי לו בסימן אחד. לפיכך שהה לאחר שחיטת
חצי קנה, ואחר כך השלים את השחיטה מפה נפשך שחיטתו
כשירה. אי מחצה על מחצה ברוב, הא בשחיטת חצי כר עבד
ליה שחיטת רובא, ומן התורה אינו צריך כלל להמשיך ולשחוט. ואי
מחצה על מחצה אינו ברוב, בחצי קנה בלבד לא עבד ולא כלום
ועדיין לא נטרפה, ועד שלא שחט יותר מחציה עדיין לא התחיל כלל
מעשה השחיטה.

הגמרא מקשה מברייתא נוספת על רב: תא שמע הרי שהיה חצי
קנה של העוף פגום והוסף עליו כל שהוא ונמרו, שחיטתו בשרה.
ואי אמרת מחצה על מחצה ברוב, הלא אם נפסק חצי הקנה נרפה
הוויא, ואיך הברייתא מכשירה אותה.

אמר רבא, שאני לענין נרפה שמודה בה רב שאינה אלא ברוב
קנה, משום דבטרפה בענין רוב הנראה לעינים, כלומר, מעט יותר
מחציו שהוא ניכר לעינים ולא חצי בלבד.

אמר ליה אביי לרבא, וכי לא כל דבן הוא, ומה נרפה דבאברים
מסוימים אף בנקב פשוטו מימרפא ומכל מקום היבא דבעינן רובא
להטריפה וכגון בפסיקת הקנהו בענין רוב הנראה לעינים ואין די
בחצי, שחיטה דעד דאיבא רובא לא מיתבשרא בשום מקום, לא
כל שכן דבעינן בה רוב הנראה לעינים.

מכח קושיא זו מפרשת הגמרא את המחלוקת באופן אחר: אלא
דבולי עלמא מודים שבשחיטה מחצה על מחצה אינו ברוב, וכי
איתמר מחלוקתם דרב ודרב כהנא, לענין פסח הקרב בטומאה
אתמר. שכן כשרוב הציבור טמאים הם מקריבים פסח בטומאה ואינם
נודחים לפסח שני. ונחלקו רב ורב כהנא, הרי שהיו ישראל מחצה
טהורים ומחצה טמאים, רב אמר מחצה על מחצה ברוב,
והטמאים מקריבים בטומאה והטהורים בטורה. ורב
כהנא אמר, מחצה על מחצה אינו ברוב, אלא הטהורים עושים
פסח ראשון, והטמאים נדחים לפסח שני.

שאלת הגמרא: והתם בפסח, מאי מעמא דרב שמחצה עושים פסח
בטומאה, הלא בכל התורה מחצה אינו כרוב. ומשיבה: משום דבתבי
בפסח שני (במדבר ט ז-ט), 'איש איש כי יהיה טמא לנפש', איש נדחה
לפסח שני ואין ציבור נדחין לפסח שני, אלא עושים פסח בטומאה.

וחצי ציבור אף שאינו בכלל רוב, מכל מקום אינו בכלל יחידים.
שנינו במשנה: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה.
מקשה הגמרא: הלא כבר תנינא חתא וימנא דין זה, שכן נאמר

ברישא 'רובו של אחד כרובא' (הכש פשח סימן)

מתרצת הגמרא: אמר רב הושעיא, תרא משתי בבות אלו מדברת
בחולין, וחדא מדברת בקדשים. וצריכא להשמיענו דין רוב גם
בקדשים וגם בחולין. משום דאי אשמעינן בחולין, היינו אומרים
שדווקא התם הוא דסני ליה בשחיטת רובא, משום דלאו לרם הוא
צריך, ואין שום צורך בדם. אבל בקדשים, דלרם הובח הוא צריך
כדי לזרוק על המזבח, אימא לא תיכני ליה בשחיטת רובא של
סימן אלא צריך לשחוט עד דאיבא פוליה – עד שיהיה כולו שחוט,
כדי שיצא כל הדם.

ואי אשמעינן בקדשים, היינו אומרים שדווקא בהם צריך לשחוט
רוב סימנים, משום דלרם הוא צריך, אבל בשחיטת חולין דלרם
לא צריך, אימא בפלגא סימן סני ליה. קא משמע לן, שבין בחולין
ובין בקדשים השחיטה כשירה ברוב סימנים.

שאלת הגמרא: הוי מהבבות מדברת בחולין, והי מהן מדברת
בקדשים. אמר רב כהנא, מיסתברא שרישא בחולין וסיפא
בקדשים. וממאי מוכח כן, מדקתני ברישא 'השוחט אחד בעוף
ושנים בבהמה'. ואי סלקא דעתך שרישא בקדשים, 'המולק אחד
בעוף מיבעי ליה לומר, שהרי עוף קדשים דינו במליקה.

מקשה הגמרא: אלא מאי תאמר, שסיפא בקדשים, הלא שנינו בה

רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו בשרה, ואם מדובר
בקדשים 'מליקתו בשרה' מיבעי ליה לומר. מתרצת הגמרא: הא
לא קשיא. שכן אידי דסליק – מתוך שמסיים) התנא בסיפא מדין
בהמה, תנא נמי 'שחיטתו בשרה' ולא 'מליקתו'. אלא 'השוחט'
האמור ברישא, מכרי – (הרי) על עוף קא, שכן הוא סמוך לתיבת
עוף, כדתנן 'השוחט אחד בעוף', ואי סלקא דעתך שהוא אמור
בקדשים, 'המולק' מיבעי ליה.

הגמרא מביאה עוד הוכחה שהרישא מדברת מחולין: רב שימי בר
אשי אמר, יש להוכיח שרישא בחולין מהכא. דקתני ברישא 'סימן
אחד בעוף'. ואי סלקא דעתך שמדובר בקדשים, הא איבא עולת
העוף דבעי למלוך בה את שני הסימנים.

מקשה הגמרא: אלא מאי תאמר, שסיפא בקדשים, הלא שנינו בה
'רוב אחד בעוף'. ואם מדובר בקדשים הא איבא עולת העוף דבעי
למלוך בה שני סימנים. מתרצת הגמרא: על הסיפא לא קשה, שכן
מאי 'רוב אחד בעוף', רוב של כל אחד ואחד מהסימנים. וברין
הוא דמשום עולת העוף ליתני 'רוב שנים' גם בעוף כמו ששנה
בבהמה, אך מכיון דאיבא חטאת העוף דסני ליה במליקת חד
סימן, משום הכי לא פסיקא – (מוחלט) ליה לתנא לשנות 'רוב
שנים', אלא שנה 'רוב אחד' שהוא מתפרש בשני פנים.

הגמרא מביאה עוד הוכחה שהרישא מדברת בחולין: רב פפא אמר,
יש להוכיח שרישא בחולין מהכא. דקתני בה 'רבי יהודה אומר,
עד שישחוט את הורידין'. ופליגי רבנן עליה וסוברים שדי בשחיטת
סימנים. אי אמרת בשלמא שהרישא מדברת בחולין, וצריך לנקוב
את הורידים משום איסור דם, שפיר אמרו חכמים שאין צריך
לנקובם בשעת שחיטה. אלא אי אמרת שמדובר בקדשים, אמאי
פליגי רבנן עליה. הלא בקרבנות הוא עצמו לרם הוא צריך כדי
לזרוק על המזבח, ולא יתכן שלא יסכימו חכמים שלכתחילה יש
לשחוט גם את הורידים כדי שירבה הדם הנוק על המזבח.

הגמרא מביאה עוד הוכחה שהסיפא מדברת בקדשים: רב אשי
אמר, יש להוכיח שהסיפא מדברת בקדשים מהכא. דקתני במשנה
הבאה שהיא המשך לסיפא של משנתנו, 'השוחט שני ראשין באחד
(שתי בהמות בבת אחת) שחיטתו כשרה, אבל לכתחלה לא יעשה כן. אי
אמר בשלמא שמדובר בקדשים, היינו הסעם דלכתחלה לא
ישחוט שניים יחד, משום דתני רב יוסף, נאמר בקדשים (וידרא ט ה),
'תנבחהו'. ותיבת 'תנבחהו' מורכבת משתי תיבות, 'תנבח הוא'. ושני
דינים למדנו מתיבה זו. ממשמעות 'תנבח' שהוא לשון יחיד למדנו,
שלא יהו שנים שוחטים ובה אחד אלא אדם אחד בלבד ישחטנו.
ומ'תנבחהו', 'תנבח הוא' למדנו שלא יהא אדם אחד שוחט שני
ובתים בבת אחת. ואמר רב כהנא בביאור הדרשה הראשונה, שאף
על גב שקריאתה של 'תנבחהו' בויז היא בלשון רבים (שאף שנים
שוחטים קרבן אחד), מכל מקום 'תנבחהו' ככתיב חסר בתיב,
שמשמעותו לשון יחיד. אלא אי אמרת שהסיפא מדברת בחולין,
הלא אפילו לכתחלה נמי מותר לשחוט שני בהמות בבת אחת,
ומדוע שנתה המשנה לשון 'השוחט' שמשמעותה שרק בדיעבד
שחיטתו כשירה.

הגמרא מביאה שיטה נוספת המעמידה את הרישא בחולין ואת
הסיפא בקדשים: ואף רבי שמעון בן לקיש כבר שהרישא מדברת
בחולין ואילו הסיפא מדברת בקדשים. דאמר רבי שמעון בן לקיש,
מאחר ששנינו ברישא 'רובו של אחד כמזהו', למה שנינו גם
בסיפא 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבמה'. והשיב: לפי ששנינו
ביומא (א), 'הביאו לי לכהן הגדול גיוס הכיפורים את התמיד,
קריצו – (חזק את רוב סימניה), ומירק – (וגמר) כהן אחד את שחיטתו
על ידו – (בשבילו) והשלים את שחיטת הסימנים כולם. ויבול
להשתמע מכך שאם לא מירק את שחיטת הסימנים יהא התמיד
פסול, ואין די בקדשים בשחיטת רובם אף בדיעבד. לכן שנינו כאן
במשנתנו, 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבמה' שחיטתו כשרה,
להשמיענו שאף בקדשים אין שחיטת כל הסימנים מעכבת.

מפרשת הגמרא את מימרת רבי שמעון בן לקיש האמורה: אמר מר,
יבול לא מירק יהא התמיד פסול בדיעבד.

חולין. פרק שני – השוחט דף כט עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קז

תוספות

רש"י

ז"ל הכא איכא רובא – ואם תאמר: מאי קשיא ליה? דכי אמר נמי הכא: הכי אנגריה רחמנא למשה לא תשייר רובא. כדלעיל, הרי אין כאן רוב וטוהרין ויש לומר: תדליה הדבר בחשיבות, דמשום דחשיב ליה מחצה כרוב שרי לעיל, דיש כאן שיעור הכשר שחיטה. ובאן נמי יש חשיבות, מחצה דינו כרוב. **דכולי** עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב – ואם תאמר: דבפרק קמא דעירובין (טזב) פסקין כרב פפא, דאמר פרוץ כעמוד מותרו והיה נראה לחלק בין שאר איסורי דברו תהלי בחיזה, לא דמייתי עלה לעיל דתנור. וגם תימה דבעירובין לא מייתי לה, והנהו דמייתי התם לא מייתי הכא ושמן יש לחלק, דהכא איסור וטומאה, והתם לענין מחיצות, ולא דמי.

איש נדחה ואין ציבור נדחין – תימה: דבפרק קמא דטוהרין (טזא) גבי "הורגת את האיש ההוא" וגו', דרשינן: איש ואשה אתה מוציא לשעריך, ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך. והכא לא ממעטי מ"איש" אלא רוב ישראל ויש לומר: דהתם מצינו שחלק הכתוב בין יחיד למרובים משום עיר בעלמא לענין עיר ונדחת, לפיכך מסתברא לחלק משום שבט ולומר דלא מיקרי איש. אי נמי, טובא איש ואשה כתיבי התם. **אבל** בחולין דלאו לדם הוא צריך אימא בפלגא סגי – והא דקתני: חצי אחד בעוף. ואחד וחצי בבמה שחיטה פסולה – היינו סיפא דאיירי בקדשים.

ומירק אחר שחיטתו על ידו – "מירק" לשון גמר, כדאמרין במדרש וירושלמי סוף פרק קמא דראש השנה: מי שהתחיל במצוה אומרם לה מירק.

אם

רובו של אחד כמותו! (הכש פשה סימן) אמר רב הושעיא: תדא בחולין ותדא בקדשים. וצריך, דאי אשמועינן חולין – התם הוא דסגי ליה ברובא, משום דלאו לדם הוא צריך, אבל קדשים דלדם הוא צריך – אימא לא תיסגי ליה ברובא עד דאיכא כוליה; ואי אשמועינן קדשים – משום דלדם הוא צריך, אבל חולין דלדם לא צריך, אימא בפלגא סגי ליה, קא משמע לן. הי בחולין והי בקדשים? אמר רב כהנא: מיתבבא רישא בחולין וסיפא בקדשים, ממאי? מדקתני "השוחט", ואי סלקא דעתך רישא בקדשים, "המולק" מיפעי ליה. – אלא מאי, סיפא בקדשים? "שחיטתו בשרה", "מליקתו בשרה" מיפעי ליה! – הא לא קשיא, אידי דסליק מבמה, תנא נמי "שחיטתו בשרה". אלא רישא, מכדי על עוף קא, אי סלקא דעתך בקדשים – "המולק" מיפעי ליה. רב שימי בר אשי אמר: רישא בחולין מהבא, דקתני: אחד בעוף, ואי סלקא דעתך בקדשים – הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים! – אלא מאי, סיפא בקדשים? רוב אחד בעוף? הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים! – מאי "רוב אחד" – רוב כל אחד ואחד, ויבדן הוא דלתני "רוב שנים", פיון דאיכא חטאת דסגי ליה בחד סימן – משום הכי לא פסיקא ליה. רב פפא אמר: רישא בחולין מהבא: דקתני, רבי יהודה אומר: עד שישחוט את הורדין, ופליגי רבנן עליה; אי אמרת בשלמא בחולין – שפיר, אלא אי אמרת בקדשים, אמאי פליגי רבנן עליה? הוא עצמו לדם הוא צריך! רב אשי אמר: סיפא בקדשים מהבא, דקתני: השוחט שני ראשין באחד – שחיטתו בשרה; "השוחט" – דיעבד אין, לכתחלה לא. אי אמרת בשלמא בקדשים – היינו דלכתחלה לא, משום דתני רב יוסף: "תזבח" שלא יהא שנים שוחטים זבח אחד, "תזבחהו" – שלא יהא אחד שוחט שני זבחים; ואמר רב כהנא: "תזבחהו" כתיב. אלא אי אמרת בחולין – אפילו לכתחלה נמי. ואף רבי שמעון בן לקיש סבר: רישא בחולין וסיפא בקדשים. דאמר רבי שמעון בן לקיש: מאחר ששנינו רובו של אחד כמותו, למה שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבמה? לפי ששנינו: הביאו לו את התמיד, קרצו ומירק אחר שחיטתו על ידו; יכול לא מירק יהא פסול? לכך שנינו: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבמה. אמר מר: יכול לא מירק יהא פסול?

אם

דבקדשים לא סגי ברוב שנים? לכך – הוצרך לשנות כאן: רוב אחד בעוף וכו', דרישא – חולין הוה שמעינן מינה, ותנא סיפא משום קדשים. ופרכינן: יכול לא מירק יהא פסול? בתמידי, הא אם כן היא לך הא מירק עבדה באדם אחר שלא בבחן גדול, ותניא: כל עבודת יום הכפורים כו'. ברייתא היא בשילוח הוריות ויב.ב. מצוה

כדי שחיטה אחרת – היינו שיעור שהייה. וגמרה – קא סלקא דעתך בבמה קא, דבעיא רוב שנים, ומאי גמרה – לשחיטה. ואי מחצה כרוב – כיון דשהה בחצי – אולא לה שחיטה, והויה לה כפגימה בעלמא, ואיטרפא לה בפסוקת הגרגרתו אלא שמע מינה אינו כרוב, ופסוקת הגרגרת ברובא בעינן. לא בעוף – דממה נפשך כשרה כדמפרש. הא עבד ליה רובא – ואיתבשרא מקמי שהייה. לא עבד ליה כלום – מעשה טרפה. חצי קנה פגום – בעוף. רוב הנראה לעינים – כלומר, רוב גמור, שהוא ניכר. מה טרפה – דאיכא מקומות טובא דמיטרפא בהו במשהו, כגון נקובת הושת והריאה הודקין. בעינן רוב הנראה לעינים – במקומות שחוזר בהן רוב, כגון בקנה ובחוט השדרה. שחיטה דעד דאיכא רובא לא מתבשרא – דאפילו מאן דמכשר – משום דקרי ליה רובא הוא, ובמיעוטא כולוהו מדר. מחצה על מחצה כרוב – וטוהרים עושין לעצמן בטהרה, וטמאין עושין לעצמן בטומאה ולא מידחו לפסח שני ביחודין. אינו כרוב – ונדרין הטמאין לשני. והתם מאי טעמא דרב – הא בעלמא אמרת דלא הוי רובא דכתיב איש איש כי יהיה טמא – ידחה לשני. ופלגא, נהי דרובא לא מיקרי, מיהו מכלל יחודין נפקי להו, ולא מידחו. לדם הוא צריך – לזריקה. מליקתו כשרה מיבעי ליה – כלומר, אעוף איבעי ליה למיתן מליקתו כשרה, והדר ליתני אבהוה: שחיטתה כשרה. הא לא קשיא – גבי הדדי תננהו, וכי סליק מבמה נקט שחיטה. אלא רישא – כי תנא השוחט. מכדי בעוף קא – ובו התחיל להורות, והכי סמך ליה שחיטה בעוף קדשים? "המולק" מיפעי ליה! הכי גרסינן: מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד – ולא גרסינן "אלא". לא פסיקא ליה – ותנא מילתא דמישתמע בתרייהו. דהכי משמע: רוב כל אחד בעוף כשרה; היכא דסגי בחד כגון חטאת – הוי רובו ככולו, והכי דבעי תרתי – הוי רוב כל אחד ככולו. שפיר – משום הכי פליגי רבנן עליה. דכיון דלא הוהו וירדין אלא משום דם, מה לי בשעת שחיטה ומה לי לאחר שחיטה? אלא בקדשים – היכי פליגי רבנן עליה? הוא עצמו – כל עצמה ועקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה. תובא – "לרצונכם תזבחהו", ואמרין לקמן: "תזבחהו" כתיב, ויש אם למסורת. "תזבח" משמע דלשוחט יחיד קאמר ולא לשנים, מדלא כתיב "תזבחהו". ומדכתיב "הוא" משמע נמי אובח, שאף הוא יהא יחיד. ואמר רב כהנא – גרסינן. הא דריש לקיש בסדר יומא (לבב) גבי הביאו לו לכחן גדול את התמיד. קרצו – מפרשינן התם: ברוב שנים, שלא היה יכול למרק ולגמור את השחיטה כולו. לפי שכל עבודת יום הכפורים אינה כשרה אלא בו, דכתיב ב"אחרי מות" ויקרא טז: "וכפר הכהן אשר ימשח אותך", והיה צריך לאחוז מדר את המזוק ולקבל הדם – לפיכך חותך בו כדי הכשר שחיטה, ומניחה, וממהר לקבל. ומירק – כן אחר שחיטה. על ידו – בשבילו, כמו (עירובין פבב): מערב אדם על יד בנו ובתו – בשבילם. ומפני ששנינו שם דצריך למרק, יכול לא מירק יהא פסול, דבקדשים לא סגי ברוב שנים? לכך – הוצרך לשנות כאן: רוב אחד בעוף וכו', דרישא – חולין הוה שמעינן מינה, ותנא סיפא משום קדשים. ופרכינן: יכול לא מירק יהא פסול? בתמידי, הא אם כן היא לך הא מירק עבדה באדם אחר שלא בבחן גדול, ותניא: כל עבודת יום הכפורים כו'. ברייתא היא בשילוח הוריות ויב.ב. מצוה

אם כן הוי ליה עבודה באחר – הוה מיצ מי למיפרך: אם כן הויא ליה שחיטה בשנים, כיון דאם לא מיקר פסול, ואין שנים שוחטין בובא אחד אפילו בזה אחר זה, כדמוכח לקמן בשמעתין. ואם תאמר: ומאי קשיא ליה מעברה באחר? הא בפרק "טרף בקלף" (יזנא מבא), איכא מאן דסבר אפילו שחיטה פר כהן גדול בור. ואפילו מאן דפסיל – היינו דוקא פרה,

דקאית לחובת יום הכפורים וקיי עליה אחרן

וחוקה. אבל תמיד, דלא שייך לחובת יום

הכפורים לא קאי עליה אחרן חוקה – לא ויש

לומר: דמכל מקום פסול מדרבנן. למה לי למר

– ואף על גב דבחולין נמי בעינן כל השנים

לכתחלה, מכל מקום כיון שיש דוחק בדבר – לא

היה לנו לעשות על ידי אחר. אמר ריש לקיש

משמיה דלי סכא אינה לשחיטה אלא בסוף –

אף על גב דרבא סבירא ליה הכי בפרק שני

דזבחים (לא), אפילו הכי לא חשיב ליה בהדי

תלת דהלכה כריש לקיש לגבי רבי יוחנן בריש

פרק "החולין" (יבמות לא), משום דהך משמיה

דלי אמרה ריש לקיש. בגון ששחט סימן אחד

בחורץ – פירש בקונטרס: בעוף קדשים. וקשה

לפירושו: דמאי טעמא דמאן דפטרי? כיון

דבמליקה בחורץ לא מחייב אלא בשחיטה, והרי

עשה הכשר שחיטה בחורץ? ורב יוסף נמי, למה

ליה למינקט: שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף?

הוה ליה למימר: משום דהכשר שחיטה העוף

בסימן אחד! ועוד: דנקט רב יוסף דאחד בחורץ

ואחד בפנים נמי פסולה. משמע: אי שניהם

בפנים – כשרה. ואי בעף – הא אין הכשר

אלא במליקה, ריחייב" הוה ליה למינקט, ולא

"פסולה"! ונראה לפרש דאיירי בבמה, "פסולה"

דנקט רב יוסף לאו דוקא. דריחייב נמי לכולי עלמא.

דאי חיובא ליכא – אם כן לוקי פלוגתיהו בסימן

אחד בחורץ וסימן אחד בפנים, ופליגי בחיובא,

ואמאי מוקי לה במיעוט סימן? ויגמור

בפנים? ואם תאמר: ובסוף פרקין (מב) גבי הא

דנתיא: השוחט חטאת בשבת בחורץ לעבודה וזה

חייב שלש חטאות. ומוקי לה בחטאת העוף.

שהיה חצי קנה פגום והסיף עליו כל שהוא,

דאתו כולוהו בהדי הדדי. ולהכי נקט חטאת ולא

נקט זבח, כשכאר זבח מצי שחט סימן אחד

לעבודה וזה אסור. ותו לא מחייב משום שחט

חורץ. והשתא, אכתי כיון דבביתא נמי מחייב

בסימן אחד משום שחט חורץ – לשמעין זב, ו

ובחצי קנה פגום. ואף על גב דסימן אחד לא

מחייב משום שבת, שלא תקן כלום, מה בכך?

מכל מקום כשיגמור סימן שני מידא לחייב

משום שבת ויש לומר, דרא דמחייב בסימן אחד

הכא – היינו משום דגמור השני בפנים. אבל התם

דאיירי בשוחט לעבודה וזה, מכיון דנאסרה

בסימן ראשון – לא חשיב סימן שני אלא כמחור

בעפר. והוי כמו נתקלקלה בשחיטה, דאמר

בסמוך דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה

היא כלל גבי פרה. לכך נקט עוף דהכשרה בסימן

אחד, וכן פירש לקמן בקונטרס. אירע פסול

בשחיטה – פירש הקונטרס: כגון נתגבלה.

ורבינו תם מפרש: פסול של מלאכה אחרת,

דומיא דהזאה. דאי אמרת בשחיטה נמי יש חילוק

במלאכה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה, אם

כך לפלוג בשחיטה עצמה, ואמאי נקט הזאה? ואף

על גב דאיירי בפסול מלאכה, מכל מקום קאמר

שפיר בסמוך: שאני נתקלקלה בשחיטה דאגלאי

מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל. דכיון

דנתקלקלה – אם כן לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות.

אבל אירע פסול בהזאה – אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות. תרי

בכך שלא היו שנים שוחטין זבח אחד – היינו לכתחלה, אבל בדעיבד כשר. כמו אחד שחט שני זבחים. דמוקי לעיל מתניתין שחט שני ראשים באחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן

אכתי לפלוג בהכשר דפרה ויש לומר: דכיון דלכתחלה אסור – מילתא דלא שכחא היא. אף על גב דפרקי: לפלוג בשני סדרים – הא שכחא טפי.

דכיון

דנתקלקלה – אם כן לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות.

אבל אירע פסול בהזאה – אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות. תרי

בכך שלא היו שנים שוחטין זבח אחד – היינו לכתחלה, אבל בדעיבד כשר. כמו אחד שחט שני זבחים. דמוקי לעיל מתניתין שחט שני ראשים באחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן

אכתי לפלוג בהכשר דפרה ויש לומר: דכיון דלכתחלה אסור – מילתא דלא שכחא היא. אף על גב דפרקי: לפלוג בשני סדרים – הא שכחא טפי.

דכיון

אם כן הויא ליה עבודה באחר, ותניא: כל עבודת
יום הכפורים אינן פשרות אלא בו! – הכי קאמר:
יכול יהא פסול מדרבנן? דסלקא דעתך אמינא איכא
פסול מדרבנן – לכך שנינו: רוב אחד בעוף ורוב
שנים בבמה. – ומאחר דאפילו פסולא דרבנן ליכא,
למה לי למר? – מצוה למרק. אמר רבי שמעון
בן לקיש משום לוי סכא: אינה לשחיטה אלא
בסוף, ורבי יוחנן אמר: ישנה לשחיטה מתחלה
ועד סוף. אמר רבא: הכל מודים, היכא דשחט
סימן אחד גוי וסימן אחד ישראל – שהיא
פסולה, שהרי נעשה בה מעשה מרפה ביד גוי;
בעולת העוף נמי, היכא דמליק סימן אחד למטה
וסימן אחד למעלה – פסולה, שהרי עשה בה
מעשה חטאת העוף למטה; לא נחלקו אלא
בגון ששחט סימן אחד בחורץ וסימן אחד בפנים,
למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף
מחייב, למאן דאמר אינה לשחיטה אלא
בסוף – לא מחייב. אמר ליה רבה בר רב יוסף: היכא
מר לא אמר הכי, ומנו? רב יוסף: היכא
דשחט סימן אחד בחורץ וסימן אחד בפנים
– נמי פסול, שהרי עשה בה מעשה חטאת
העוף בחורץ; לא נחלקו אלא בגון ששחט מיעוט
סימני בחורץ וגמור בפנים, למאן דאמר ישנה לשחיטה
מתחלה ועד סוף – מחייב, למאן דאמר אינה לשחיטה
אלא בסוף – לא מחייב. מתיב רבי יזרא: כל העסקין
בפרה מתחלה ועד סוף – מטמאין בגדים ופוסלין אותה
במלאכה אחרת. אירע בה פסול בשחיטה – בין קודם
פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים; בהזאתה,
קודם פסולה – מטמאה בגדים, לאחר פסולה – אינה
מטמאה בגדים; ואי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד
סוף – לפלוג נמי בשחיטה: אירע בה פסול בשחיטה,
קודם פסולה – מטמאה בגדים, לאחר פסולה – אינה
מטמאה בגדים! אמר רבא: נתקלקלה שחיטה קאמר?
שאני התם, דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא
כלל. אמר רבא: אי קשיא לי – הא קשיא לי: למאן דאמר
אינה לשחיטה אלא בסוף, לפלוג בהכשרה דפרה, בגון
דשחיטה בתרי גברי, דגברא קמא לא מטמאה, וגברא
בתרא מטמאה! אמר רב יוסף: תרי גברי בחד זיבזא
קאמר? בר מיניה דההוא, דתנינא: "תופח" – שלא יהו
שנים שוחטין זבח אחד, "תופח" – שלא יהא אחד
ליה אבין: לא אתמר עלה, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי אלעזר ברי שמעון

מצוה למרק – משום דם. ואני שמעתי ביומא: משום "ברוב עם הדרת מלך". ואין לבי
כך, דאם כן כל עבודות נמי, והרי הכתוב הקפיד בכך גדול וגירש את רוב עם. אינה
לשחיטה – אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה. ולקמיה מפרש למאי הלכתא.
ישנה לשחיטה – הכל קרוי שחיטה. פסולה – ואפילו למאן דאמר אינה לשחיטה
אלא לבסוף ולא מיקרי שחיטה גוי, מיהו
שחיטה ישראל נמי לא היא, והיא לא כחך
בעלמא ואיטרפא לה. מעשה טרפה –
מעשה שהיה כדי וכשיעור לטרפה בו, נעשה
בה ביד גוי. עולת העוף למעלה מחוט
הסיקרא, חטאת העוף למטה, כדאמר בובחים
(סד, סהא). שהרי עשה בה [מעשה חטאת
העוף] למטה – במקום פסולה, מעשה שהוא
חשוב בחטאת העוף להכשירו בכך. שמליקת
חטאת העוף בסימן אחד, הילכך הכי נמי
חשיב לפסול, אף על גב דבעולה לא הוי סוף
מליקה עד גמור השני. מחייב – משום שחט
חורץ. מר לא אמר הכי – דאילו בעוף, אם
שחט סימן ראשון בחורץ – מחייב, שהרי
דכוותה כשר בפנים במליקת חטאת העוף.
השוחט עוף קדשים בחורץ חייב, דיליף
מריבויא ד"אשר יחט" בשחיטת קדשים
בפרק "השוחט" (קא), אבל המולק את העוף
פטור. כל העסקין בפרה – אדוניה. מתחלה
ועד סופה – באחת עבודותיה, בין באמצע
ובין בתחלה ובין בסוף. מטמאין את הבגדים
– כדכתיב (במדבר יט): "עץ אור ואזוב ושני
תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה",
וסמך ליה: "וכבס בגדיי הכהן" וגו', וכתיב
בשריפתה: "והשורף אותה" וגו'. ותניא
בסיפרי: אם המשליך את האזוב מטמא
בגדים, השורף לא כל שכן? מה תלמוד לומר
"השורף" – בא הכתוב ללימד על כל
העסקים בפרה מתחלה ועד סוף שיהיו טעונים
תכבוסת בגדים. ופוסלין אותה במלאכה –
אם נתעסק עמה במלאכה אחרת, כגון
שחט חתך עמה דלעת. דתניא (ספרי פרשת
חקת): "ושחט אותה" – בא הכתוב ללימד על
הפרה שתהא מלאכה פוסלתה בשחיטתה,
"שורף את הפרה" – בא הכתוב ללימד שתהא
מלאכה פוסלת בשריפתה. בשחיטתה – כגון
שנתבללה. אינה מטמאה בגדים – שאין כאן
עבודה. ואם אסך אפרה או שרפה ולא נגע
בה, או אפילו נגע בה בפשוט כלי עץ, שלא
טמאתו משום נבלה – אינו טמא משום
מתעסק בפרה, שאין כאן פרה אדומה.
בהזאתה – בהזאת דמה, שהיה מזה הימנה
שבע פעמים כנגד פתח של היכל, כדכתיב
(במדבר יט): "והזה אל נכח פני" וגו'. קודם
פסולה מטמאה בגדים – דמתעסק בפרה
הוא, וכבר נעשית שחיטה בהכשר. דלא
שחיטה היא כלל – שהרי סופה להזבח. אבל
היכא דנגמרה שחיטה ממש, אימא לך דכולה
קרייה שחיטה מתחלה ועד סוף. לפלוג נמי –
האי תנא בהכשרא דפרה, אפילו בפרה שלא
נפסלה יש לחלק בין בגדים לבגדים.
סתומאה

סתומאה

תרי גברי בחד זיבזא קאמר – תימה: הא על

כרחיך שלא היו שנים שוחטין זבח אחד – היינו לכתחלה, אבל בדעיבד כשר. כמו אחד שחט שני זבחים. דמוקי לעיל מתניתין שחט שני ראשים באחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן

אכתי לפלוג בהכשר דפרה ויש לומר: דכיון דלכתחלה אסור – מילתא דלא שכחא היא. אף על גב דפרקי: לפלוג בשני סדרים – הא שכחא טפי.

דכיון

דנתקלקלה – אם כן לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות.

אבל אירע פסול בהזאה – אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות. תרי

בכך שלא היו שנים שוחטין זבח אחד – היינו לכתחלה, אבל בדעיבד כשר. כמו אחד שחט שני זבחים. דמוקי לעיל מתניתין שחט שני ראשים באחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן

אכתי לפלוג בהכשר דפרה ויש לומר: דכיון דלכתחלה אסור – מילתא דלא שכחא היא. אף על גב דפרקי: לפלוג בשני סדרים – הא שכחא טפי.

מקשה הגמרא: איך יעלה על הדעת שמירוק מעבב אף בדיעבד, הלא
 אם בן מכלל עבודת היום הוא, ואיך יכול כהן אחר לעשותו, ותויה
 ליה עבודה באתר, ותניא בהוריות (ב), כל עבודת יום הפסחים
 אינן בשירות אלא בו (בבבן גדול) עצמו.
 מתרצת הגמרא: הכי קאמר רבי שמעון בן לקיש, יכול יהא התמיד
 שלא מירוק פסול מדרבנן, דסלקא דעתך אמינא דאיכא פסול
 מדרבנן בלא מירוק, משום שיש לזרוק את כל הדם ואין כולו יוצא
 אלא במירוק. לכך שנינו 'רוב אחד בעוף ורוב שנים בבקמה
 שחיטתו כשירה', ואף מדרבנן אין המירוק מעבב.
 שואלת הגמרא: דבלא מירוק אפילו פסולא דרבנן ליכא,
 למה לי למרק כלל. ומשיבה: מצוה למרק את השחיטה כדי שיצא
 כל הדם לצורך זריקתו.
 מעשה השחיטה נמשך לאורך כל שחיטת הסימנים. בבהמה הוא
 מחיתוך רובו של הקנה ועד גמר שחיטת הושט, ובעוף הוא מתחילת
 חיתוך הושט עד גמר חיתוך רובו. ונחלקו האמוראים שלפנינו בשם
 'שחיטה', האם כולה קרויה שחיטה, או שרק סופה קרויה שחיטה.
 אמר רבי שמעון בן לקיש משום לוי קבא, אינה לשחיטה אלא
 בפסוף, ואינה קרויה שחיטה אלא בגמר שחיטת רוב סימן אחד בעוף
 ורוב שנים בבהמה. ורבי יוחנן אמר, ישנה לשחיטה מתחלה ועד
 סוף, ומתחילת שחיטת הושט בעוף או רוב הקנה בבהמה היא קרויה
 שחיטה.
 הגמרא דנה באיזה אופן נחלק: אמר רבא, הכל מודים דהיכא
 דשחט סימן אחד עובר בדיקון (ושחיטתו פסולה) וסימן אחד
 ישראלי, שהיא שחיטה פסולה, שהרי נעשה בה מעשה מרפה ביד
 עובר בדיקון. שכן אף למאן דאמר 'אינה לשחיטה אלא בסוף', ואין
 שחיטת הסימן הראשון קרויה 'שחיטת עובר בדיקון', מכל מקום אף
 אין זו שחיטת ישראל. ומאחר שהבהמה נטרפת בפרימת רוב הקנה
 או בנקיבת הושט, כל שנעשתה פגימה זו על ידי עובר בדיקון הרי
 היא כמו שנעשתה על ידי קוץ בעלמא, ואינה מצטרפת למעשה
 השחיטה.
 כמו כן אמר רבא: בעולת העוף שמליקתה בשני הסימנים ונמלק
 הסימן הראשון בפסול, נמי לא נחלקו לוי סבא ורבי יוחנן שאף
 למליקת הסימן הראשון יש שם מליקה, והיכא דמליק בעולת העוף
 סימן אחד למטה מחוט הסיקרא, וסימן אחד למעלה ממנו, לדברי
 הכל היא פסולה. שכן עולת העוף נמלקת דווקא למעלה מחוט
 הסיקרא, שהוא קו המקיף את המזבח באמצע גובהו, ואילו חטאת
 העוף נמלקת בכל מקום במזבח. ואף למאן דאמר 'אינה לשחיטה
 אלא בסוף', אין אומרים שמליקת הסימן הראשון למטה בעולה אינה
 פוסלת משום שאינה קרויה מליקה, שהרי עשה בה מעשה חטאת
 העוף למטה. לפיכך אף שבעולה אין מליקת הסימן הראשון קרויה
 מליקה, מכל מקום מאחר שבחטאת היא קרויה מליקה, אם נעשתה
 בפסול הרי היא פסולה אף בעולה.
 האופן שבו נחלקו לוי סבא ורבי יוחנן לדעת רבא: לא נחלקו, אלא
 בגון ששחט סימן אחד בעולת העוף בחוץ ו-מחוץ לעזרה וסימן
 אחד בפנים. למאן דאמר 'ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף',
 מיתייב משום שחיטת קדשים בחוץ אף בשחיטת הסימן הראשון
 בלבד, שכן אף היא קרויה שחיטה. אבל למאן דאמר 'אינה לשחיטה
 אלא בפסוף' לא מיתייב, שכן לשחיטתו אין קרויה שחיטה אלא סופה
 בלבד, ובעולת העוף סוף השחיטה אינה אלא בגמר הסימן השני
 שנשחט בפנים העזרה.
 אמר ליה רבה בר שמי לרבא, מר לא אמר הכי כדבריו. ומנו
 (-מיהו) מר, רב יוסף הוא. שאמר רב יוסף, היכא דשחט בעולת
 העוף סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול לדברי הכל
 משום שחיתו חוץ, שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ, ועל
 כן אף בעולה נחשבת שחיטת סימן אחד בחוץ למעשה הפוסל את
 המליקה.
 האופן שבו נשנתה המחלוקת האמורה לדעת רב יוסף: מסיק רב יוסף,
 לא נחלקו לוי סבא ורבי יוחנן אלא בגון ששחט בקרבן מיעוט

סימנים בחוץ, ונמרו לרוב הסימנים בפנים. למאן דאמר 'ישנה
 לשחיטה מתחלה ועד סוף', מיתייב משום שחיטת חוץ, שכן אף
 שחיטת המיעוט הראשון של הסימנים קרויה שחיטה. אבל למאן
 דאמר 'אינה לשחיטה אלא בפסוף', לא מיתייב משום שחיטת חוץ,
 שכן תחילת השחיטה אינה קרויה שחיטה אלא רק סופה.
 מקשה הגמרא על רבי יוחנן הסבור 'ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף'
 מדברי המשנה במסכת פרה: מתיב רבי יודא, שנינו במשנה (פ"ד מ"ד),
 כל העוסקין בעבודות פרה אדומה, מתחלה ועד סוף עשייתה
 נטמאים, ואף מטמאין את הבגדים שעליהם. וכמו כן הרי הם
 פוסלין אותה במלאכה אחרת, שכל העוסק בעשיית הפרה בכל
 אחת מעבודותיה, אם בו בזמן הוא עוסק במלאכה אחרת הרי הוא
 פוסל אותה, משום שהוא מסיח את דעתו מהפרה. ואין עשיית הפרה
 מטמאת את העוסקים בה, אלא כשהיא נעשית בהכשר. אבל אם
 איננו עושה פסול בשחיטתה וכגון שנתבלה בשחיטה, בין שעסקו בה
 בתחילת השחיטה קודם שאירע פסולה ובין שעסקו בה לאחר
 שאירע פסולה, אינה מטמאה אותם ואת הבגדים שעליהם, שהרי
 מאחר שלא נשחטה כהלכתה, מתגלה למפרע שלא חל בה מעולם
 דין פרה אדומה. אולם אם נפסלה רק לאחר שחיטתה בהזאתה –
 בשעת הזאת דמה שבע פעמים נגד פתח ההיכל, במקרה זה חלוק
 דינה. אם עסקו בה קודם שאירע פסולה, הרי היא מטמאה אותם
 ואת הבגדים שעליהם. אבל אם עסקו בה לאחר שאירע פסולה,
 אינה מטמאה את העוסקים בה ואת הבגדים שעליהם.
 מסיים רב יודא את קושייתו: ואי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד
 סוף, לפלוג נמי (-יש לחלק גם) בשחיטתה. שאם אירע בה פסול
 בתחילת השחיטה, המתעסק בה קודם שאירע פסולה היא מטמאה
 בגדים, שכן אף תחילת השחיטה שנעשתה בהכשר קרויה שחיטה,
 ויש לה לטמאות את העוסק בה, ורק לאחר שאירע פסולה אינה
 מטמאה בגדים של העוסק בה.
 אמר רבא לתרץ, וכי מ'נתלקלה' שחיטה קאמרת להקשות על
 רבי יוחנן. הלא שאני התם שונה הדין שם משום דעל ידי
 שהתלקלה השחיטה בסופה אנלא מלתא למפרע דאף בתחילתה
 לאו שחיטה היא כלל. ולא אמר רבי יוחנן 'ישנה לשחיטה מתחילה
 ועד סוף' אלא כשנגמרה השחיטה בהכשר. לפיכך אף אם התנבלה
 הפרה בסוף שחיטתה אינה מטמאה אף בתחילת שחיטתה.
 רבא מקשה קרישא אחרת על שיטת לוי סבא: אמר רבא, אי קשיא
 לי ממשנה זו, הא (קרישא זו) קשיא לי. למאן דאמר 'אינה לשחיטה
 אלא בפסוף', לפלוג בהכשרה דפרה – יש לה למשנה לחלק גם
 בפרה שנעשתה בהכשר, ולא רק אם לבסוף נפסלה. ובגון דשחטוה
 בתרי נכרי, הנכרי קמא לא מטמאה, ונכרי בתרא מטמאה –
 שנשחטה על ידי שני אנשים, שהראשון שעשה רק את תחילת
 השחיטה אינו נטמא, שכן עדיין אין זו שחיטה ואינה קרויה פרה, ורק
 השני שגמר את השחיטה נטמא.
 רב יוסף מתרץ את קושיית רבא: אמר לו רב יוסף לרבא, וכי מתרי
 נכרי בחד זיבא קאמרת – משני אנשים השוחטים זבח אחד אמרת
 להקשות על לוי סבא, פר מיניה דההוא – אופן זה הוא מבחוץ ואין
 המשנה יכולה לדבר בו. דהרי תנינא בברייתא, נאמר בקדשים (ויקרא
 י"ט ה'), 'ותזבחוהו', שמשמעו 'זבח הוא', כלומר 'זבח אותו'. ושני דינים
 למדנו מתיבה זו. ממשמעות 'ותזבח' שהוא לשון יחיד למדנו, שלא
 יהיו שנים שוחטין זבא אחד, אלא ישחטנו שוחט אחד בלבד.
 ומ'ותזבחוהו', כלומר מ'הוא' הכלול בתיבה זו, משמע זבח אחד
 בלבד, שלא יהא אדם אחד שוחט שני זבחים בבת אחת. ואמר רב
 כהנא, אף שנקראת תיבה זו 'ותזבחוהו' ביידי, שמשמעותו לשון רבים,
 מכל מקום 'ותזבחוהו' בתיב חסר כתיב שנים שמשמעו לשון יחיד. ומכאן
 שלא יהיו שנים שוחטים זבח אחד אפילו בזה אחר זה.
 אביי מקשה על תירוצו של רב יוסף: אמר ליה אביי לרב יוסף, וכי
 לאו אתמר עלה על ברייתא זו, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי
 יוחנן, הלכה זו של 'לא יהיו שנים שוחטים זבח אחד' היא מדברי רבי
 אלעזר ברבי שמעון

1 כְּתִיבָא – שהרבה משניות וברייתות שנשנו בסתם נאמרו על פי
2 שיטתו. ואף ברייתא זו הדורשת מ'זבוח' שאין שנים שוחטים זבח
3 אחד נאמרה רק בשיטתו. אֲכַל חֲכָמִים אֲמָרִים, אפילו שְׁנִים
4 שֹׁחֲטִים זָבַח אֶחָד. ואם כן חזרת קושיית רבא למקומה, מדוע לא
5 חילקה המשנה לשיתת חכמים המתירים שחיטת שנים אף בפרה
6 שנעשתה בהכשר.

7 עוד הקשה אביי: וְאִם לְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן האוסר שחיטה
8 בשנים, נִמְי יֵשׁ לָהּ לַמְּשֵׁנָה לְפָלוֹג בֵּין תַּחֲלִיל הַשְּׁחִיטָה לַסּוּפָה. וּבִגְזֵן
9 דְּשָׁחַט חֵד נִבְרָא בְּשְׁנֵי סוּדְרִים, שהתחיל לשחוט בסודר אחד, וקודם
10 שגמר את השחיטה בא חבירו ונטל את הסודר ועטפו באחר, וכך
11 סיים את השחיטה. דָּאִם אֵינָה לַשְּׁחִיטָה אֵלָּא לַבְּסוּף, סוּדֵר קָמָא לֹא
12 מְטַמָּא, מאחר שהיה לבוש בו רק בתחילת השחיטה, ועדיין לא
13 נחשבה זו לשחיטת פרה, וְרַק סוּדֵר בְּתָרָא שהיה לבוש בו בסופה
14 מְטַמָּא.

15 מסיים אביי את תירוצו: אֱלָא יֵשׁ לַתְּרֵץ עַל קוּשִׁיית רבא לֹא כַּתְיוֹרֵץ
16 רב יוסף לעיל, אלא צריך לומר שרק בְּפִסְקוּלָא דְּפָרָה קָא מִיִּירִי –
17 המשנה מדברת, ובאה להשמיענו שאף שלבסוף נפסלה הפרה, מכל
18 מקום היא מטמאה את כל העוסקים בה קודם הפסול. אבל בְּהִבְשָׁרָה
19 דְּפָרָה לֹא קָא מִיִּירִי הַמְּשֵׁנָה, ולא ראתה צורך להשמיענו שרק סוף
20 השחיטה מטמאה ואינה לשחיטה אלא לבסוף.

21 הגמרא בפקשה על מאן דאמר 'אינה לשחיטה אלא לבסוף', מדברי
22 המשנה בפסחים: מְתִיב רַב אִידִי בְּרַ אֲבִין, שנינו בפסחים (סג),
23 שלדעת רבי שמעון השוחט בפסח כל קרבן שהוא בזמן שיש לו חמץ
24 ברשותו, הרי הוא לוקה משום 'לֹא תִשָּׁחַט עַל חֶמֶץ דָּם זָבַח' (שמות לד
25 כה). אך אינו עובר אלא כשהקרבן כשר ולא בקרבן פסול. ולפיכך
26 השוחט בְּמוֹעֵד את הפסח לְשִׁמּוֹ לשם קרבן פסח, ויש ברשותו חמץ,
27 הרי הוא פְּטוּר, לפי שאין זמנו אלא בערב פסח ולא בתוך המועד.
28 ומאחר ששחטו שלא בזמנו לשם פסח הרי הוא פסול, ואין מתחייבים
29 עליו. אבל אם שחט במועד את הפסח שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ אלא לשם
30 שלמים, ויש ברשותו חמץ, הרי הוא חֵיִיב, שכן מאחר ששחטו לשם
31 שלמים הרי הוא קרבן כשר, ולפיכך עוברים עליו. וְהִינֵן בָּהּ בַּמְּשֵׁנָה
32 זו (שם סד), הלא מכך ששתנה 'שלא לשמה חייב', משמע דַּמְעָמָא
33 דְּחֵיב הוּא דווקא משום דְּחָשַׁב בִּפְיֹרֶשׁ לַשּׁוֹחֵט שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ אלא
34 לשם שלמים, ורק בכך הוא נעקר מפסח לשלמים. הָאֵא אִם שִׁחֲטוּ
35 בְּכֶתֶמָּא עֲדִין נִשְׁאָר עָלָיו שֵׁם פֶּסַח, ומאחר שנשחט שלא בזמנו הוא
36 פסול, ולפיכך השוחטו על החמץ פְּטוּר. והקשינו על זה, וְאִמָּא
37 פְּטוּר הוּא, פֶּסַח שֶׁנִּשְׁחַט בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִים הוּא, ומאחר
38 שהוא נעשה לקרבן שלמים כשר, יש להתחייב עליו משום הלאו
39 האמור. וניסינו להסיק מכך קושיא זו, שְׁמַע מִינָהּ, שאפילו אם
40 נשחט הפֶּסַח בְּשָׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה בְּעֵי עֲקִירָה לַשְּׁלָמִים על ידי
41 מחשבה מפורשת לשם שלמים, ולא כשנשחט בסתם. וְאִמָּר רַבִּי
42 חֵיִיב בְּרַ נִבְרָא, נִזְרָקָה מִפִּי כָל בְּנֵי הַחֲבוּרָה לְחַיִּיהָ עַל הַזִּכָּה זו.
43 וְאִמָּר, לַעֲלוֹם פֶּסַח שֶׁעָבַר זִמְנָא אִינוּ צָרִיךְ עֲקִירָה, אֵלָּא הֵכָא בְּמֵאִי
44 עֲקִירָנָא, בְּגִזֵּן שְׁהִי הִבְעִילִים שֶׁל קָרְבַּן פֶּסַח זֶה מְטַמָּא מְתִים בְּעֵרַב
45 פֶּסַח, דְּנִדְחִין הֵם לְפֶסַח שָׁנִי. ובמקרה זה הוא צריך עקירה משום
46 דְּכֶתֶמָּא לְשִׁמּוֹ קָא, שהרי הוא ראוי להקרב לפסח שני. וְדוּקָא הָאֵי
47 פֶּסַח הוּא דְּבָעֵי עֲקִירָה, הָאֵא פֶּסַח אֶחָד שֶׁאִינוּ עוֹמְדִים לַהֲקָרֵב בַּפֶּסַח
48 שֶׁנִּי לֹא בְּעֵי עֲקִירָה, ומאליו הוא נעשה שלמים.

49 מסיים רב אידי את קושייתו: אִי אִמָּרַת בְּשִׁלְמָא יִשְׁנָה לְשִׁחִיטָה
50 מִתַּחֲלָה וְעַד סוּף, אִיפְסִיל לִיָּה הִקְרָבָן מִתּוֹרַת שְׁלָמִים כְּבַר מִתַּחֲלָתָה
51 הַשְּׁחִיטָה, שכן אז עדיין היה ראוי להקרב לשם פסח בפסח שני, ועל
52 כן תחילת השחיטה בסתם נעשית לשם פסח ופוסלת אותו מלהקרב
53 בתורת שלמים. אֱלָא אִי אִמָּרַת 'אֵינָה לַשְּׁחִיטָה אֱלָא בְּפוּף', הלא
54 בסופה כבר אין השחיטה עומדת לשם פסח, שהרי מִכִּיּוֹן דְּשָׁחַט בֵּיהּ
55 פְּוִרְתָּא וְ–מִקְצַת סִימָנִים, כְּבַר אִידִחִי לִיָּה מְפִסָּה, ושוב אינו ראוי
56 להקרב בפסח שני. נִמְצָא דְּאִידִךְ וְ–שָׂאֵר הַסִּימָן בִּי קָא שְׁחִיט אֹתוֹ
57 שְׁלָמִים קָא שְׁחִיט. ואף שבתחילת השחיטה עדיין היה ראוי לפסח,
58 מכל מקום אין ההתחלה נחשבת לשחיטה, ואינה פוסלת את הקרבן
59 מדין פסח שנשחט שלא בזמנו, וסוף השחיטה מחייבת משום שכבר

60 יֵשׁ בּוֹ שֵׁם 'שְׁלָמִים'. ואם כן שוב חזרת קושיית הגמרא בפסחים
61 לַמְּקוּמָה, מדוע השוחט את הפסח על החמץ במועד בסתם פטור.
62 אֲמָר לִיָּה אֲבִין, נָהִי דְּבִסּוּף הַשְּׁחִיטָה כְּבַר אִידִחִי לִיָּה מְפִסָּה, אולם
63 מְדַמֵּי פִסָּח מִי אִידִחִי. שכן לאחר שנשחטו מקצת סימניו, הרי הוא
64 נעשה בעל מום, ודינו כדיון פסולי המוקדשין שהם נפדים ומביאים
65 מדמיהם קרבן אחר תחתיהם. וכן פסח זה שנדחו בעליו לפסח שני,
66 מאחר שנפל בו מום בתחילת שחיטתו, הרי הוא עומד להפדות
67 ולהביא מדמיו פסח שני. ומאחר שאף בסוף השחיטה הוא עומד לדמי
68 פסח, כל זמן שלא נעקר בפירוש לשלמים עדיין שם פסח עליו,
69 ושחיטתו בסתם עשויה לשם פסח.

70 מחזק אביי את תירוצו: וְכִי תִיָּמָא לְדַחוּת אֶת הַתִּירוֹץ הָאֶמּוֹר, ולומר
71 שלאחר שהומם הפסח על ידי תחילת שחיטתו שוב אינו ראוי
72 להפדות ולהביא מדמיו פסח שני, משום שפדיון קרבן בעל מום בְּעֵי
73 הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, ולאחר שנשחטה הבהמה הרי היא כמותה ואינה
74 יכולה לעמוד על רגליה – אין זו קושיא. וְנִשְׁמֹעַ דְּהִתְנָן, שְׁחַט בָּהּ
75 שְׁנִים אִו רֹב שְׁנִים, וְעֲדִין הִיא מְפִרְכָּסָה, חֵרִי הִיא בְּחִיָּה לְכָל
76 דְּבָרֶיהָ. אם כן אף לאחר תחילת שחיטתו עדיין ראוי הפסח להעמדה
77 והערכה, ועומד להפדות ולהביא מדמיו פסח שני.

78 הגמרא מביאה מחלוקת האמוראים בבהמה שנשחטה בכמה
79 מקומות: אֲמָר רַב יְהוּדָה אֲמָר רַב, הַשּׁוֹחֵט בְּשְׁנֵים וְשְׁלִישָׁה מְקוּמוֹת
80 – שלאחר ששחט במקום אחד רוב הסימנים חתך את הסימנים
81 במקום אחר או בשני מקומות נוספים, למעלה או למטה במקום
82 השחיטה, שְׁחִיטָתוֹ בְּשָׂרָה.

83 ואמר רב יהודה: כִּי אִמָּרְתָּה לְדִין זֶה קָמִיָּה דְּשִׁמּוּאֵל אֲמָר לִי, אם
84 חתך את הסימנים ביותר ממקום אחד, שחיטתו פסולה. משום דְּבָעִינָן
85 שְׁחִיטָה מְפִרְצָה וְ–מְגוּלָה וְנִכְרָתָה, וְלִכְּפָא. שבשחיטה רגילה
86 מתרחקים שני צידי החתך זה מזה ובית השחיטה מתרווח וחללו
87 מגולה. אבל אם חתך חתכים נוספים למעלה או למטה ממנו, שוב
88 אין מתרחב חלל בית השחיטה, ואינו מגולה.

89 הגמרא מביאה עוד אמורא הסובר כשמואל: וְאִם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
90 לִקְיֵשׁ סָבַר, בְּעֵינָן שְׁחִיטָה מְפִרְצָה, ומשום כן השוחט בכמה
91 מקומות שחיטתו פסולה. דְּאִמָּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ, מִנֵּין לַשְּׁחִיטָה
92 שְׁהִיא צְרִיכָה לְהִיּוֹת מְפִרְצָה, שְׁנֵאמַר (ירמיה טו) 'חֵין שְׁחֻטִּים לְשׁוֹנִם
93 מִרְמָה דְּבָר'. מכאן שהשחיטה צריכה להדמות לדקירת חץ, וכשם
94 שהחץ חותך במקום אחד וממשיך לחתוך באותו מקום, כן השחיטה
95 צריכה להיות במקום אחד.

96 רבי אלעזר מקשה על שיטת שמואל וריש לקיש מהמשנה להלן:
97 מְתִיב רַבִּי אֱלֶעָזָר עַל שְׁמוּאֵל וְרִישׁ לִקְיֵשׁ, שנינו במשנה להלן (ע"א),
98 שְׁנִים אוֹחִיוֹן בְּסִבְיָן וְשׁוֹחֲטִין, אֲפִילוּ אֶחָד מַלְמַעְלָה וְאֶחָד מַלְמַטָּה
99 שְׁחִיטָתוֹ בְּשָׂרָה. וסבר רבי אלעזר, שהכוונה לשני בני אדם
100 השוחטים בשני סבינים, ואחד מהם שוחט בחלק העליון של הסימנים
101 לצד הראש, והשני שוחט בחלק התחתון לצד הזוהר. ולדבריהם,
102 אֲמָאִי הַשְּׁחִיטָה כְּשִׁירָה, וְהָאֵא בַּשְּׁחִיטָה בְּכַמָּה מְקוּמוֹת לִכְּפָא שְׁחִיטָה
103 מְפִרְצָה.

104 רבי ירמיה מתרץ את הקושיא האמורה: אֲמָר לִיָּה רַבִּי יְרֵמְיָה, אִי
105 מְשַׁנְתִּינוּ מִדְּבַרְתָּ בְּבַהֲמָה שֶׁנִּשְׁחַטָה בְּסִבְיָן אֶחָד וְעַל יְדֵי שְׁנֵי בְנֵי
106 אָדָם בְּמִקּוֹם אֶחָד, ואפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיטתו
107 כשירה. ואף שהם נחזיקים את הסבין באלכסונו של רוחב הצואר,
108 ומצד אחד נשחט הסימן בצידו העליון ומהעבר השני הוא נשחט
109 בצידו התחתון, מכל מקום שחיטה מפורעת היא.

110 רבי אבא מקשה על רבי ירמיה: אֲמָר לִיָּה רַבִּי אֲבָא לְרַבִּי יְרֵמְיָה, אִי
111 הָכִי הֵינָנו דְּתַנִּי עֲלָה – יִקְשֶׁה עַל מַה שֶּׁמִּפְרֶשֶׁת הַבְּרִיתָא שֶׁחִידוּשׁ
112 הַמְּשֵׁנָה הוּא, שְׁאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִתְרָפוּ אֶת הַבְּהֵמָה זֶה עַל זֶה –
113 בְּכַךְ שֶׁהֵם מַצְטַרְפִּים זֶה לַזֶּה. אִי אִמָּרַת בְּשִׁלְמָא בְּשְׁתֵּי סִבְיָן וְשְׁנֵי
114 בְנֵי אָדָם הַשּׁוֹחֲטִים בְּשְׁנֵי מְקוּמוֹת, מְבֹאֲרַת שְׁפִיר הַבְּרִיתָא. שכן
115 מִהוּ דְּתִיָּמָא, לִיְחֻשׁ דְּלָמָא סְמְכִי אַחֲרֵי, וְהָאֵי לֹא אֲתִי לְמַעַבְד
116 רֹבָא, וְהָאֵי לֹא אֲתִי לְמַעַבְד רֹבָא – שִׁישׁ מְקוֹם לַחֲשׁוֹשׁ שֶׁכָּל אֶחָד
117 מֵהֶם יִשְׁחוּט מִקְצַת סִימָנִים, ויסמוך על כך שחבירו ישחט את הרוב,
118 ומתוך כך לא ישחט את הרוב אף אחד מהם. קָא מְשַׁמַּע לָן דְּאִין

והוי"נ בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור – כן היא גירסת הקונטרס. וקשה:
דאדייק מסיפא. נידוק מרישא איפכא: טעמא דלשמו, הא סתמא – חייב, אלמא
דלא בעינן עקירה וברוב ספרים ישנים גרסין: והוי"נ בה, לשמו אמאי פטור? פסח בשאר
ימות השנה שלמים הוא, שמע מינה בעי עקירה. פירוש: דאי סתמא לא בעי עקירה – אם

כן סתם היה שלמים, ובשר כשחטו לשם פסח,
מידי דהוה אשלמים ודאי ששחטו לשם פסח,
דכשרין. **מרי"מ** – פסח מי אידיד – ואם תאמר:
ממה נפשך אידיד גמ דמי פסח, דמי שחט
פורתא – אינה ראיה לפדות אלא לכלבים, ואין
פדין קדשים להאכלין לכלבים. ואם לאחר פדין
גומר שחיטתו – אם כן היא לה חולין בעורה,
ואסורה באכילה ויש להם: דמיד אחר פדין
יציאנו חוץ לגמור – שחיטתו.

והתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא
מפרכת הרי היא כחיה לכל דבריה –
אין המשנה כן בשום מקום. אלא רדייק לה
מתניתין ד"הער והרשב" (חולין ק"ז). דתנן:
השוחט בהמה טמאה לנכרי ומפרכת –
טעמא טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות.

השוחט בשנים או בשלשה מקומות – פירש
בקונטרס: חתך כאן, וחזר והתחיל
לחתוך למעלה או למטה. וקשה: דאם אין רוב
במקום אחד – היאך שחיטתו כשרה? ואם יש
רוב במקום אחד – אם כן שחיטה מפורעת היא?
יש להוסיף דאף על גב דיש רוב במקום אחד לא
הי שחיטה מפורעת. דבשלל נחתך הסימן לא
למעלה מבית השחיטה ולא למטה – או היא

שחיטה מפורעת, דבית השחיטה מירוח רווח,
אבל כשנחתך למעלה או למטה – לא מירוח,
ואינה מפורעת. וכי פריך משנים אוחזין בסכין
ושוחטין – לא הוי מצי לשנוי דהתם כששחט
כל אחד רוב והרי היא מפורעת. ומכל מקום
כשקדם האחד ושחט רוב, וחבירו לא שחט עדיין
אלא מיעוט – אינה מפורעת, ותפסלה, ובין
דכבר נפסלה – תו לא הורא ומוכשרא כשגם

חבירו גמר הרוב. ובשאלות דרב אחאי מפרש
שנים או שלשה מקומות – כגון שכל אותן
מקומות בהיקף של סימן, כגון שחתך סביב סביב,
כאן אחד שחט כמעט, שבבית אחד בקנה, ובכיוון
בו בוטש, ובין הכל יש רוב. ועוד פירש
בשאלות: שאפילו חתך מיעוט הקנה למעלה
לצד העור, וחזר ושחט מיעוט למטה לצד אחר,
זה שלא כנגד זה – דכשרה, כיון דבין הכל יש

רוב. ורבינו חננאל פירש שנים או שלשה מקומות
– כגון רוב הקנה למעלה ורוב הוושט למטה.
ולפירוש לא משכחת שלשה מקומות. **מתיב**
רבי אלעזר שנים אוחזין בסכין ושוחטין –
לפירוש רבינו חננאל והשאלות לא בעי לשנוי
דהכא כששחט האחד הרוב, דהא משמע
שהשחיטה כשרה על ידי שניהם. **דלמא** סמכי
אהדיד ולא עבדי רובא – לפירוש הקונטרס, כן
אחד לא ישחט רוב. ולפירוש השאלות, כל

שניהם לא יעשו רוב.
למדתנו

שחט

שחט

שחט

שחט

סתימתא – שיש משנה וברייתא הרבה שאמר רבי אלעזר ברבי שמעון ורגילים
התנאים לסדרן במשנה בלשון סתם. והאי סתמא ד"תובח" – הוא נמי אמרה. וגמרא
גמיר לה רבי יוחנן מרביה דהא רבי אלעזר אמרה. **זכא אחד** – ולרבנן ליפלוג ועוד,
לרבי אלעזר גופיה ליפלוג, כגון דשחט חד גברא בתרי סודרי, שבאמצע שחיטה בא
חברו ונטל סודרו מראשו ועטפו בסודר אחד.

ומדלא מפליג – שמע מינה תרוייהו מיטמו.
דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. **אלא** –
לא מתרץ ברב יוסף. אלא הכי תרין: דתנא
בפרה פסולה איצטריך ליה לפלוגי,
ולאשמועינן דאף על גב דנפסלה, מיהו קודם

פסולה תורת פרה עליה והעוסקין בה נטמאו.
ובהכשרה לא חש לאורויי אי ישנה לשחיטה
מתחלה ועד סוף אי אינה אלא לבסוף.
ובמועד לשמו פטור – בשוחט הפסח על
החמץ קאי, בפרק "תמיד נשחט" (פסחים
ט"ז, א), ומרבינן התם לשאר זבחים ששחטן

בפסח על החמץ, שלוקה עליהן משום "לא
תשחט על חמץ" (שמות ל"ד). וקאמר רבי
שמעון שהשוחט פסח בתוך המועד, כגון
שאבד בארבעה עשר והקריב אחר תורתיו,
ונמצא הראשון במועד, ושחטו לשמו על
החמץ – פטור. דהא זבח פסול הוא, דלא חזי
שלא בזמנו לשמו. **שלא לשמו** – דשחטו

לשם שלמים. **חייב** – דפסח לאחר זמנו קרב
שלמים, וזה שנשחט לשלמים – זבח כשר
הוא. ומדקדקני שלא לשמו חייב, מכלל
דרישא דקתני: לשמו פטור – היינו דשחיטה
סתמא, וסתמא קרי "לשמו". דאי לשמו דוקא

קאמר, הא סתמא חייב – קשיא סיפא, דלא
מחייב ליה אלא בשלא לשמו בהדיא.
וגרסינן: והוי"נ בה טעמא דשלא לשמו הא
סתמא פטור. והוי"נ בה – בסתמא אמאי
פטור? **הא סתמא שלמים הוא** – דנפקא לן

מ"זבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר" (דברים
ט"ז) ומותר פסח קרב שלמים, בפסחים (ע"ב).
ובמנחות (פ"ג), ובבבבבב בפרק קמא (ט"א).
שמע מינה – מדקרי ליה פסול, דפסח בשאר
ימות השנה בעי למיעקר שם פסח מניה, וכל

כמה דמא עקר – שם הוא, וכי שחט ליה
שלא בזמנו – הוי פסח פסול. ומיפלג פליגי
בה בפסחים (ע"ג). **אמר רבי חייא בר גמרא**
נזרקא – תשובה זו שאני משיב מפי חבורה,
ואמרה: לעולם לא בעי עקירה. והאי דמשמע

דבעי עקירה. כגון שהיו בעלים – בפסח
ראשון טמאי מתים, ופסח זה לא נדחה מחמת
איבוד, אלא מחמת בעלים שנדרו מחמת
טומאה לפסח שני. והאי פסח חזי ליקרב
באייר, הלכך בעי עקירה. **אי אמרת בשלמא**

ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף – אפסיל
ליה בתחלת שחיטה, דסתמיה הוי לפסח,
דחתלת שחיטה נמי פסלה. **אלא אי אמרת**
לא פסלה עד גמר שחיטה – הא גמר
שחיטה לאו פסח הוא, דכיון דשחט ביה

פורתא ולא איחיו לשחיטה לפסח שני –
אידידו ליה מפסח. ובין דלא חזי לפסח – הא
אמרת דלשלמים קאי, וגמר שחיטה ידידה לשלמים הוא. ובפורתא קמא לא איפסל משום שחיטת פסח שלא בזמנו, דהא אינה לשחיטה אלא לבסוף **לשם פסח קא שחיט**
– לא גרסינן. מדמי פסח – ראוי הוא לימכר קודם גמר שחיטה ולצאת לחולין, שאין לך מום קבוע גדול מזה, ודמיו לפסח. וכיון דחזי לזמי פסח – סתם שחיטה ירידה כולה
לפסח. **וכי תיבא** – אין קדשים נפדין בלא העמדה והערכה, דכתיב (ויקרא כז): "והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה", וזו אין יכולה לעמוד על רגליה.
בשנים ושלשה מקומות – שחתך כאן וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה. **מפורעת** – מגולה ונכרת, דהיינו במקום אחד. **חין שחוט** – שחיטה דומיא דחין, שאינו חותך
בשני מקומות. **שנים אוחזין בסכין** – קא סלקא דעתין בשני סכינין, אחד למעלה לצד הראש ואחד למטה לצד החזה. **בסכין אחד** – ומאי אחד למעלה ואחד למטה –
דנקט סכינא באלכסון. **אי הכי** – לשון קשיא הוא.

שחט

דינו כמטלית, או שאין בכיסוי הסכין על ידי הצמר משום חלדה.
מסיקה הגמרא: תיקו – תעמודנה שאלות אלו בספק, שלא נפשטו.
הגמרא מביאה ספק נוסף בדיון חלדה: **בְּעֵי רַב פִּפְא, אִם שָׁחַט אֶת**
רֹב הַסִּימָנִים כְּחֻלְכָּתָם, וְאַחֲרַיָּךְ כִּי הִחְלִיד אֶת הַסִּכּוּן בְּמִיעוּט האחרון
של הסימנים ושחטו בדרך חלדה, מהו דינו, האם לאחר שנשחט
הרוב כדינו כבר הוכשרה השחיטה, והמיעוט האחרון אינו מעלה
ולא מוריד. או שמא אף שאין מיעוט זה צריך שחיטה כלל, מכל
מקום אם נשחט שלא כדין הרי הוא פוסל את השחיטה כולה, שכן
שחיטה אחת היא. מסיקה הגמרא: תיקו.

משנה

המשנה שלפנינו מביאה כמה דינים בהלכות שחיטה, וביניהם 'פסול
דרסה': **הַשּׁוֹחֵט שְׁנֵי רִאשִׁין שֶׁל שְׁתֵּי בִּהְמוֹת בְּאַחַד – בְּאוֹתָהּ הוֹלֵכֶת**
וְהַבָּאֵת הַסִּכּוּן, שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה.
שְׁנַיִם אוֹחִזִין בְּסָפִין וְשׁוֹחֲטִים יָחַד בְּהִמָּה אַחַת, וְאִפְּלוּ אִם אֶחָד
שׁוֹחֵט לְמַעַלָּה בְּגוֹבָהּ שֶׁל הַסִּימָן וְאֶחָד לְמַטָּה בְּתַחְתִּית הַסִּימָן,
שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה.
הֵתִיז אֶת הָרֹאשׁ בְּכַת אַחַת, כְּדֶרֶךְ שְׁמִיתוֹ דָּבָר קָשָׁה כִּקְנָה אוֹ דִלְעַת
בְּדַחִיקַת הַסִּכּוּן בִּכּח וְלֹא בְּדֶרֶךְ הוֹלָכָה וְהַבָּא, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה
מִשּׁוּם 'דְּרָסָה'.
הָיָה שׁוֹחֵט בְּמַשִּׁיבַת הַסִּכּוּן וְלֹא בְּדְרָסָה, וְהֵתִיז אֶת הָרֹאשׁ בְּכַת
אַחַת – שֶׁבַּהֲבֵאת הַסִּכּוּן לְבִדָּה כָּבֵד הוֹתוֹ הָרֹאשׁ, אִם יֵשׁ בְּסָפִין
אוֹרֶךְ שֶׁל עוֹד מְלֵא צִנּוֹר מִחוּץ לְצוּרָה, כְּלוּמָר אוֹרֶךְ הַסִּכּוּן הוּא
כְּאוֹרֶךְ שְׁנֵי צוּרָי הַבְּהֵמָה הַנִּשְׁחָטָה, שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה. אֲבָל אִם אֵין
בְּסָפִין כְּדִי אוֹרֶךְ זֶה שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, שָׁכַן לֹא יִתְכַּן שֶׁתַּחְתּוֹךְ סָכִין זֶה
אֶת רֹב הַסִּימָנִים בְּתַנוּעָה אַחַת בְּלֹא דְרָסָה.
הָיָה שׁוֹחֵט שְׁתֵּי בִּהְמוֹת יָחַד, וְהֵתִיז אֶת שְׁנֵי הָרִאשִׁין בְּכַת אַחַת
בְּהַבָּא אוֹ בְּהוֹלָכָה אַחַת קוֹדֵם שֶׁהִסְפִּיק לְהַחְזִיר אֶת הַסִּכּוּן, אִם יֵשׁ
בְּסָפִין אוֹרֶךְ שֶׁל עוֹד מְלֵא צִנּוֹר מִחוּץ לְצוּרָה, שְׁחִיטָתוֹ בְּתַנוּעָה
הַנִּשְׁחָטוֹת, כְּלוּמָר, שְׁאוֹרֶךְ הַסִּכּוּן הוּא כְּאוֹרֶךְ שְׁלֹשָׁה צוּרָרִים,
שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה. אֲבָל אִם אֵין בְּסָכִין כְּאוֹרֶךְ זֶה שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, שָׁכַן
בְּפִחוֹת מִשְׁעִיר זֶה לֹא יִתְכַּן שִׁיחֲתֹכוֹ סִימָנֵי שְׁתֵּי הַבְּהֵמוֹת בְּתַנוּעָה
אַחַת שֶׁל הַסִּכּוּן בְּלִבָּד בְּלֹא דְרָסָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּזִמָּן
שֶׁהוֹלִיד אֶת הַסִּכּוּן עַל הַצּוּרָה וְלֹא הִבִּיא אוֹתָהּ בְּחֹזֶרָה, אוֹ שֶׁהִבִּיא
אֶת הַסִּכּוּן וְלֹא הוֹלִיד אוֹתָהּ בְּחֹזֶרָה, אֲלֵא שָׁחַט בְּתַנוּעָה אַחַת בְּלִבָּד.
אֲבָל אִם הוֹלִיד אֶת הַסִּכּוּן וְהִבִּיא אוֹתָהּ, אִפְּלוּ אִם הַסִּכּוּן הִיא
בְּאוֹרֶךְ כָּל שְׁהוּא, וְאִפְּלוּ אִם שָׁחַט בְּאִזְמֵל שְׁהוּא תֵּעַר דֶּק וְקֹטֵן
מָאֵד, שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה. שָׁכַן כָּל שְׁהוּא מוֹלִיד וּמִבִּיא יִכּוֹל לְגַמּוֹר אֶת
שְׁחִיטָת שְׁנֵי הַסִּימָנִים בְּכַמָּה בִּהְמוֹת בְּלֹא דְרָסָה.

גמרא

הגמרא מביאה מקור פסול דרסה: **מִנָּה הֵנִי מִלֵּי שֶׁאִם הֵתִיז אֶת**
הָרֹאשׁ בְּכַת אַחַת שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. אָמַר שְׁמוּאֵל, דְּאָמַר קְרָא (ירמיה)
וְחִין שְׁחֹט לְשׁוֹנֵם מְרָמָה דְּבַר'. מִזֶּה חֵץ הוֹלֵךְ בְּמַשִּׁיכָה, אִף
שְׁחִיטָה צְרִיכָה לְהִיעֲשׂוֹת בְּמַשִּׁיבַת הַסִּכּוּן.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִקּוֹר נֹסֵף לְפִסּוּל דְּרָסָה: תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל,
נֹאמַר בְּתוֹרָה (ויקרא א טו) 'וְשָׁחֲטוּ, וְאִין 'וְשָׁחֲטוּ' אֵלֶּךָ לְשׁוֹן 'וְשָׁחֲטוּ',
כְּלוּמָר מַשִּׁיבַת הַסִּכּוּן עַל הַצּוּרָה בְּהוֹלָכָה וְהַבָּא. וְכֵן הוּא אוֹמַר
(מלכים א' י טו) 'וְהָבָה שְׁחֹטוּ, שְׁמַשְׁמַעוּ זֶהֱב מִשּׁוֹךְ, שֶׁכְּשֶׁהוּא רַךְ
מוֹשְׁכִים מִמֶּנּוּ חוּטִים. וְעוֹד אוֹמַר הַכְּתוּב, 'חֵץ שְׁחֹט לְשׁוֹנֵם מְרָמָה
דְּבַר'. שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: מֵא' 'אוֹמַר', לָשׁ מִזֶּה הוֹצֵרֵךְ תָּנָא דְּבִי רַבִּי
**יִשְׁמַעְאֵל לְהִבִּיא מִקּוֹר נֹסֵף. מַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: וְכִי תִּימָא – (אם תאמר)
שְׁמ' וְהָבָה שְׁחֹטוּ' אֵין הִכְרַח שְׁהוּא מִלְשׁוֹן מַשִּׁיבָה, שָׁכַן יֵשׁ לְפֶרֶשׁ
'שְׁשֹׁחֲטוּ' מִלְשׁוֹן 'נִפְסוּחָה בְּחֹט' הוּא, תָּא שְׁמַע – בּוֹא וְלַמַּד מ'חֵץ
שְׁחֹט לְשׁוֹנֵם' שְׁשֹׁחֲטָה הִיא מִלְשׁוֹן מַשִּׁיבָה.
רַבָּא הָוֵה בְּרִיק לִיה גִּידָא – בְּדַק חֵץ מִחֻשׁ פְּגִימָה לְרַבִּי יוֹנָה בְּרִי
תַּחְלִיפָא, וִירֵה רַבִּי יוֹנָה חֵץ זֶה וְשָׁחֲטָה בָּהּ עוֹפָא בְּהַר דְּפָרַח – תוֹךְ
כְּדִי מַעוּפָא.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְדָלָא עֲבִיד חֲלָדָה, שָׁכַן יִתְכַּן שְׁחָדָר הַחֵץ תַּחַת
הַסִּימָנִים וְשָׁחֲטָם בְּדֶרֶךְ חֲלָדָה שְׁהִיא שְׁחִיטָה פְּסוּלָה. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא:
חֲוִינָן**

שְׁמָא יְדָרוּסוּ זֶה עַל זֶה, וְלֹא 'שְׁמָא יִטְרֹפוּ זֶה עַל זֶה. שְׁמִתוֹךְ שְׁזֶה
מוֹשֵׁךְ אֶת הַסִּכּוּן לְכֹאֵן זֶה מוֹשֵׁךְ לְכֹאֵן, הֵם דּוֹחֲקִים אֶת הַסִּכּוּן עַל
הַצּוּרָה, וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִתִּיזוּ אֶת הָרֹאשׁ בְּכַת אַחַת.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה קוּשִׁיא נֹסֶפֶת עַל שִׁטָּת שְׁמוּאֵל וְרִישׁ לְקִישׁ: מְרִיב
רַבִּי אֲבִין, שִׁנְיָנוּ בְּבִרְיָתָא, שְׁחָט אֶת הַחוּשָׁט לְמַטָּה וְאֶת הַקֶּנָּה
לְמַעַלָּה, אוֹ שְׁחָט אֶת הַחוּשָׁט לְמַעַלָּה וְאֶת הַקֶּנָּה לְמַטָּה, שְׁחִיטָתוֹ
בְּשֶׁרֶה. וְלִדְבָרֵי שְׁמוּאֵל וְרִישׁ לְקִישׁ אֲמַאי הַשְׁחִיטָה כְּשִׁירָה, וְהָא
מֵאֲחַר שְׁהוּשָׁט וְהַקֶּנָּה לֹא נִשְׁחָטוּ בְּאוֹתוֹ גּוֹבָה, לִיבָא שְׁחִיטָה
מְפֻרָּצָה, שָׁכַן אֵין בְּמִקּוֹם אַחַד רֹב סִימָנִים שְׁחֹטִים.
הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵךְ לָהּ – רַב אֲבִין שְׁהִקְשָׁה הוּא אִף זֶה
שְׁמִתוֹרָךְ, שֶׁהִבְרִייתָא מְדַבֵּרַת בְּשְׁחִיטָה הַעֲשִׂיָּה בְּאִלְבֹּסוֹן בְּחוּדוֹ שֶׁל
קוֹלְמוֹס הָעֵשׂוִי בְּשִׁפּוּעַ. וְכַגּוֹן שֶׁהִתְחִיל לְשַׁחֹט אֶת הַקֶּנָּה מִלְמַעַלָּה,
וְחֹתֵךְ בְּשִׁפּוּעַ כְּלָפִי מִטָּה, וּבְמִקּוֹם שֶׁנִּגְמְרָה שְׁחִיטָת הַקֶּנָּה הִתְחִילָה
שְׁחִיטָה הוֹשָׁט, שְׁאִף שֶׁהַקֶּנָּה שָׁחֹט לְמַעַלָּה וְהוֹשָׁט לְמַטָּה, מִכָּל מִקּוֹם
שְׁחִיטוֹת שְׁנִיָּהם מִחוּבְרוֹת זֶה לָזֶה, וְהָרִי זֶה שְׁחִיטָה מְפֻרָּצָה.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֶׂה שֶׁמִּשְׁתַּמֵּעַ מִמֶּנּוּ שֶׁהִלְכָה כִּרְבִּי: הָהוּא תוֹרָא
(שור) דְּאִישְׁחָט בְּשְׁנַיִם וְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת. עַל (בא) רַב יִצְחָק בְּרִי
שְׁמוּאֵל בְּרִי מִרְתָּא, שֶׁקָּל מִשּׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי – וְנִטְלָה לְעַצְמוֹ נִתַּח
מִשּׁוּבָּח מִהַשּׁוּר. אָמַר לִיה רַבִּי יוֹרָא, לְמַדְתָּנוּ רַבִּינוּ, שְׁמִשְׁתַּתִּינוּ
הַמְכַשִּׁירָה שְׁחִיטָה בְּשְׁנַיִם, מִתִּירָה אִף בְּשְׁנֵי סָפִין וְשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם
הַשּׁוֹחֲטִים בְּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וְכִדְבָרֵי רַב וְלֹא כִדְבָרֵי שְׁמוּאֵל וְרִישׁ לְקִישׁ.
אַחַד מִהַדְּבָרִים הַפּוֹסְלִים בְּשְׁחִיטָה הוּא 'חֲלָדָה'. שֶׁאִם הַסִּכּוּן מְכוּסָה
בְּשַׁעַת הַשְׁחִיטָה, הַשְׁחִיטָה פְּסוּלָה. וְדִנָּה הַגְּמָרָא שֶׁלִּפְנֵינוּ בְּאוֹפְנֵי
פְּסוּל זֶה: אָמַר רַב יְהוֹדָה אָמַר רַב, אִם תַּחְלִיד (תחב) אֶת הַסָּפִין
בֵּין סִימָן לְסִימָן וְיִפְסְקוּ – וְחֹתֵךְ אֶת הַסִּימָן הִתְחַתּוֹךְ, וְאַחֲרַיָּךְ כִּי הוֹצִיאָ
אֶת הַסִּכּוּן וְשָׁחַט אֶת הַסִּימָן הָעֶלְיוֹן כְּדִרְכּוֹ, שְׁחִיטָה זֶה פְּסוּלָה, שְׁהָרִי
בְּשַׁעַת שֶׁשָׁחַט אֶת הַסִּימָן הִתְחַתּוֹךְ הִתָּה הַסִּכּוּן מְכוּסָה וְשִׁמּוּנָה תַּחַת
הַסִּימָן הָעֶלְיוֹן שְׁהוּא מְכַלָּל הַשְׁחִיטָה. אֲבָל אִם תַּחַב אֶת הַסִּכּוּן תַּחַת
הָעוֹר וְשָׁחַט אֶת שְׁנֵי הַסִּימָנִים, שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה, שָׁכַן הָעוֹר אֵינוֹ מְכַלָּל
הַשְׁחִיטָה, וְאֵין חֲלָדָה פּוֹסֵלֶת אֲלֵא כִּשְׁהַסִּכּוּן תְּחוּבָה תַּחַת דְּבַר שְׁהוּא
בְּרִי שְׁחִיטָה.
שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: מֵאִי קָא מְשַׁמַּע לָן רַב בְּדִינוּ הָרֹאשׁוֹן, הֲלֵא כָּבֵד
תְּנִינָא דִין זֶה בְּמַשְׁנֵה לְהֵלֵךְ (לכ). אוֹ שְׁשָׁחַט אֶת הַסִּימָן הָרֹאשׁוֹן
כְּחֻלְכָּתוֹ וְאַחֲרַיָּךְ כִּי הִחְלִיד אֶת הַסָּפִין תַּחַת הַסִּימָן הַשְּׁנִי וְיִפְסְקוּ, רַבִּי
יִשְׁבָּב אוֹמַר, הִרִי הִיא נִבְלָה וּמִטְמָאָה בְּמַגַּע וּבְמַשָּׁא. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמַר, הִרִי הִיא כְּמִרְפָּה שֶׁנִּשְׁחָטָה, שְׁאִינָה מִטְמָאָה כְּנִבְלָה. הִרִי
שֶׁלִּדְבָרֵי הַכֹּל הִחְלִית הַסִּכּוּן תַּחַת הַסִּימָן פּוֹסֵלֶת אֶת הַשְׁחִיטָה, וְלֹא
נִחְלָקוּ רַבִּי יִשְׁבָּב וּרְבִי עֲקִיבָא אֲלֵא אִם הִיא טְרִיפָה אוֹ נִבְלָה.
מַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אוֹ מִמִּתְנִיתִין בְּלִבָּד הָוֵה אֲמִינָא, הֵנִי מִלֵּי שְׁהִיא
פְּסוּלָה, דּוּקָא כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵט אֶת הַסִּימָן מְלַמְטָה לְמַעַלָּה, וְפִסּוּל
חֲלָדָה אֵינוֹ מִשּׁוּם שֶׁהַסִּכּוּן מְכוּסָה אֲלֵא מִשּׁוּם דְּלֹא קָעָבִיד בְּרִדְךָ
שְׁחִיטָה, וְהַקְפִּידָה הַתּוֹרָה שֶׁתִּהְיֶה דּוּקָא מִלְמַעַלָּה לְמַטָּה. אֲבָל אִם
תַּחַב אֶת הַסִּכּוּן בֵּין שְׁנֵי הַסִּימָנִים וְשָׁחַט אֶת הַסִּימָן הִתְחַתּוֹךְ כְּדִרְכּוֹ
מִלְמַעַלָּה לְמַטָּה, דְּקָעָבִיד בְּרִדְךָ שְׁחִיטָה, אוֹמַר שְׁפִיר דְּמִי
וְשְׁחִיטָתוֹ כְּשִׁירָה. קָא מְשַׁמַּע לָן רַב, שְׁאִפְּלוּ בְּאוֹפֵן כּוֹה הַשְׁחִיטָה
פְּסוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁשְׁחִיטָת הַסִּימָן הִתְחַתּוֹךְ הִתָּה בְּחֲלָדָה.
הַגְּמָרָא חֹזֶרֶת עֲתָה לְדִינוּ הַשְּׁנִי שֶׁל רַב: רַב יְהוֹדָה אָמַר בְּשֶׁם רַב שֶׁאִם
תַּחַב אֶת הַסִּכּוּן תַּחַת הָעוֹר שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרֶה. אֲבָל בִּי רַב (תלמיד)
בֵּית רַב) אָמַרִי בְּשִׁמּוֹ, חֲלָדָה תַּחַת הָעוֹר, אוֹיֵנִי יוֹדַע מִזֶּה דִּינָה, הֵאֵם
גַּם בְּאוֹפֵן זֶה יִשְׁנֹו לְפִסּוּל חֲלָדָה, אוֹ שְׁמָא אֵין חֲלָדָה אֲלֵא בְּסָכִין
הַתְּחוּבָה בְּתוֹךְ הַצּוּרָה עֲצָמָה, אֲבָל לֹא תַּחַת הָעוֹר שְׁהוּא מִחוּץ
לְמִקּוֹם הַשְׁחִיטָה.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה כְּמָה סְפִיקוֹת בְּדִין חֲלָדָה לְשִׁטָּת בִּי רַב: אוֹיֵבָא לָהּ,
לְבִי רַב דְּאָמַרִי חֲלָדָה תַּחַת הָעוֹר אוֹיֵנִי יוֹדַע אִם הִיא פּוֹסֵלֶת אוֹ לֹא,
אִם תַּחַב אֶת הַסִּכּוּן תַּחַת מְטִלִית הַכְּרוּכָה סָבִיב צוּרָה הַבְּהֵמָה, מִזֶּה
דִּינוּ. הֵאֵם לְפִי הַצֵּד שְׁכִיסוּי עַל יְדֵי הָעוֹר נִחְשָׁב לְחֲלָדָה אִפְּלוּ שְׁהוּא
מִחוּץ לְמִקּוֹם הַשְׁחִיטָה, כְּמוֹ כֵּן כִּיסוּי עַל יְדֵי הַמְטִלִית נִחְשָׁב לְחֲלָדָה.
אוֹ שְׁמָא דּוּקָא תְּחוּבָה תַּחַת הָעוֹר הִיא חֲלָדָה, שָׁכַן הָעוֹר הוּא מְגוּף
הַבְּהֵמָה, אֲבָל הַמְטִלִית שְׁאִינָה מְגוּף הַבְּהֵמָה אֵינָה גּוֹרֵמַת לְפִסּוּל
חֲלָדָה. עוֹד מִסְתַּפֶּקֶת הַגְּמָרָא: אִם תַּחַב אֶת הַסִּכּוּן תַּחַת צִמְרָא מְסוּבָּה
(צפוף, שְׁסִיבּוֹ כְּרוּכִים זֶה בְּזֶה) שֶׁעַל צוּרָה הַבְּהֵמָה, מִזֶּה דִּינוּ. הֵאֵם

גִּידְפִי דְּמִיפְרָמִי – שהותר העוף בשחיטה זו רק כשניכר שנוצות
הצואר נכרתו על ידי החץ, ומכך מוכח ששחט את הסימנים מבחוץ,
שאם לא כן היה יוצא רוחב פיו מהעבר השני בין הנוצות ולא היה
כורתן.

ושב מקשה הגמרא: והא דם העוף בְּעֵי כְּפוּי, שכן השוחטו חייב
במצות כיסוי הדם, וכשנשחט תוך כדי פריחתו מתפור דמו ואין ידוע
מקומו. וְכִי תִמָּא דְּמָכְסוּ לִיהּ כל מקום בבקעה שניכר בה רושם
דם, והאמר רבי ירמיה אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה
מהדם וְעַפְרָא לְמַעַלָּה מֵהָדָם, ועל כן צריך לשחוט על עפר כדי שיפול
עליו הדם. שְׁנַיִמָּא (ויקרא יז יג) 'וּבִקְעָהוּ בְּעֶפְרָא' 'עֶפְרָא' לֹא נֶאֱמַר אֱלָא
'בְּעֶפְרָא', ומשמע שצריך שיהיה כולו טמון בעפר, וּמִלְמַד הכתוב
שֶׁהַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ שִׁיתֵּן עֶפְרָא לְמִטָּה וְעֶפְרָא לְמַעַלָּה. ואין קרוי 'עפר'
אלא עפר תיחוח [–רַךְ], ואם כן איך שחט רבי יונה עם החץ, הרי לא
ידע היכן ישפר דם העוף כדי לשטוח שם עפר, ואסור לשחוט במקום
שאינן בידו לקיים מצות כיסוי כהלכתה.

מתרצת הגמרא: דְּמוֹמִין לִיהּ לְעֶפְרָא דְּכוּלָּהּ פִּתְקָא – כתש רבי יונה
את כל עפר הבקעה שפרח בה העוף כדי שיהיה ראוי לכיסוי הדם
מלמטה.

שנינו במשנתנו: הִיָּה שׁוֹחֵט וְהָתִין [וְכוּ] את הראש, אם יש בסכין
מלא צואר כשרה. אָמַר רַבִּי יוֹרְאָה, צריך שיהיה בסכין שיעור מלא
צִנּוֹרֵא הִבְהֵמָה, ומלבד זה צריך שימשך אורך הסכין מחוץ לַצִּנּוֹרֵא.
הגמרא מסתפקת בביאור דברי רבי יורא: אִיבְעִינָא לְהוּ, האם כוונתו
היא, שעל הסכין להיות בשיעור מלא צִנּוֹרֵא הִבְהֵמָה, ומלבד זאת
צריך שיהיה בה מחוץ לַצִּנּוֹרֵא עוד שיעור של כְּמִלָּא צִנּוֹרֵא, דְּבִסְךְ
הכל הוּא לֹה תִרִי צִנּוֹרֵאִי – שיעור שני צוארים באורך הסכין וראה
איור. או דְּלָמָא, שיעור הסכין הוא מלא צִנּוֹרֵא הִבְהֵמָה, ומחוץ
לַצִּנּוֹרֵא אין צריך שיהיה בה אלא עוד מִשְׁהוּ בלבד.

הגמרא פושטת את הספק האמור: תָּא שְׁמַע, שנינו במשנה, הִיָּה
שׁוֹחֵט שְׁתֵּי בִּהְמוֹת, והתני את שְׁנֵי הָרָאשִׁין בְּכַת אַחַת, אִם יֵשׁ
בְּסִכִּין מְלֵא צִנּוֹרֵא אֶחָד, כְּשֶׁר. מֵאִי 'מלא צִנּוֹרֵא אֶחָד', אִילָמָא
מְלֵא צִנּוֹרֵא אֶחָד וְתוֹ לֹא, הרי השתא אם בְּהֵמָה אַחַת בְּעֵינִי סִכִּין
בשיעור מלא צִנּוֹרֵא וְחוּץ לַצִּנּוֹרֵא, וכי יתכן שְׁבִשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת כְּנִי לָהּ
בסכין שאין בה כי אם כְּמִלָּא צִנּוֹרֵא אֶחָד. אֱלָא פְּשִׁיטָא שצריך אותו
אורך של מלא צִנּוֹרֵא להיות מחוץ לְשְׁנֵי צִנּוֹרֵאִין של שתי הבהמות,
כלומר שלשה צוארים. ואם כן שְׁמַע מִיָּנָה שאף בבהמה אחת צריך
שהיה בסכין שיעור מלא צִנּוֹרֵא חוץ לַצִּנּוֹרֵא.

מסיימת הגמרא: שְׁמַע מִיָּנָה.
שנינו במשנתנו: בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים בְּזִמְן שְׁהוּלִיף וְלֹא הִבִּיא
וְכוּ, אבל אם הולך והביא, אפילו כל שהוא אפילו באיזמל כשרה.
אָמַר רַב מְנַשֶּׁה, אין השחיטה כשירה אלא בְּאִיזְמַל שְׁאִין לוֹ קָרְנִים,
אבל באיזמל שיש לו קרנים ובלטות העשויות לנוי הכפופות לצד
ראש הסכין שחיתתו פסולה. שכן מתוך שהאיזמל קטן מאד, יש
לחשוש שישמט מעל הסימנים, ויחלידו הקרנים תחת הסימנים או
ינקבו אותם, ויתסרף הבהמה משום נקיבת הושת.

הגמרא מביאה כמה ספיקות בדיון שחיטה במחט: אָמַר לִיהּ רַב אֶחָא
בְּרִיהּ דְּרַב אֲוֵיָא לְרַב מְנַשֶּׁה, שחיטה בחודה דְּמִחְטָא מֵאִי דינה.
אָמַר לִיהּ רַב מְנַשֶּׁה, מִחְטָא אינה ראויה לשחיטה, משום דְּמִכְּבֹּעַ בְּזַע
– שהיא קורעת ונוקבת את הסימנים ואינה חותכת אותם.
ושב שאלו: מִחְטָא דְּאוּשְׁכָּפִי [– של רצענים] שצדדיה מחודדים,
מֵאִי דינה, האם אפשר לשחוט באורך צדדיה, או שדינה כמחט סתם
שאינה כשירה לשחיטה.

אָמַר לִיהּ רַב מְנַשֶּׁה, תְּנִינָא במשנה שבהולכה והבאה כשירה אֲפִילוּ
סכין באורך כָּל שְׁהוּא. מֵאִי לֹא [– האם לא] באה המשנה לרבות
אף מִחְטָא דְּאוּשְׁכָּפִי.

דוחה הגמרא: לֹא, אלא להכשיר אִיזְמַל לשחיטה.
מקשה הגמרא על דחיה זו: הלא אִיזְמַל בְּהָדִיא קָתְנִי לָהּ במשנה
שהוא כשר לשחיטה, ובהכרח ש'כל שהוא' בא לרבות דבר אחר.
מתרצת הגמרא: סוף הדין פְּרוּשִׁי קָא מְפָרֵשׁ לתחילתו, מֵאִי כָּל

שְׁהוּ, זה הוא 'אִיזְמַל'.

מוכיחה הגמרא כתירוץ האמור: הִכִּי נִמְי מִסְתַּבְרָא, משום דְּאִי
סִלְקָא דְּעִתָּךְ ש'כל שהוא' בא לרבות מִחְטָא דְּאוּשְׁכָּפִי, אם כן לשם
מה כתבה שאיזמל כשר. הלא הִשְׁתָּא שִׁמְחָטָא דְּאוּשְׁכָּפִי שְׂרִיא
[– מותר], וכי אִיזְמַל מִיבְעִינָא לה למשנה להכשיר. הלא איזמל עדיף
על מחטא דאוּשְׁכָּפִי, שכן הוא רחב ממנו.

דוחה הגמרא: אף אם מחטא דאוּשְׁכָּפִי, עדיף אִיזְמַל אֲצִרְיָא לִיהּ
לתנא המשנה להשמיענו שהוא כשר. שכן סִלְקָא דְּעִתָּךְ אֲמִינָא,
לִיגְדוּר על אִיזְמַל שְׁאִין לוֹ קָרְנִים ולפוטלו אֲמוּ אִיזְמַל שְׁשִׁי לוֹ
קָרְנִים שנוקב את הסימנים, שכן אם נתיר באיזמל ללא קרנים יבוא
לשחוט אף ביש לו קרנים. קָא מְשַׁמַּע לָן שכל שאין לו קרנים כשר.

משנה

המשנה דנה בשחיטה שנעשית לא מכח אדם: נִפְלָה סִכִּין מאלוה
וְשִׁחְטָהּ, אָף עַל פִּי שְׁשִׁחְטָהּ בְּדַרְכָּהּ [– כהלכתה], הרי זו שחיטה
פְּסוּלָה. שְׁנַיִמָּא (דברים יב כא) 'וּבִחְבֹּת מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' לָךְ
כְּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ וְאִכְלָתָּ, מִה שְׁאֵתָה וּזְבַחַתָּ אֹתָהּ אוֹכֵל, ולא שחיטה
שנעשתה מאלוה.

גמרא

הסוגיא שלפנינו דנה במחלוקת בדיון שחיטה בלא כוונה. מדייקת
הגמרא: משמע מהמשנה שִׁמְחָטָא של פסול השחיטה הוא משום
דְּנִפְלָה הסכין מאלוה, הָא אִם הִפִּילָה הוּא [– האדם] ושחטה תוך
כדי נפילתה השחיטה בְּשִׁרָה, וְאָף עַל גַּב דְּלֹא מִיבְּנִין שתשחוט
הסכין. שואלת הגמרא: מָאן הוּא הַתָּנָא הסובר דְּלֹא בְּעֵינִי בְּוִנָּה
לְשִׁחְטָהּ.

משיבה הגמרא: אָמַר רַבָּא, משנתנו רבי נתן היא. דְּתַנִּי אוּשְׁעִיָא
זְעִירָא, דְּמִן חֲבֵרָא – מבני הישיבה, וְרַק סִכִּין כדי לְנוֹעֲצָה בְּבוֹתָל,
וְהִלְכָה וְשִׁחְטָהּ בְּדַרְכָּהּ, רַבִּי נָתַן מְכַשֵּׁיר שחיטה זו, ואף שאינה
בכוונה. וְחֲכָמִים פְּסוּלִים שחיטה זו.

עוד מביאה הגמרא בשמו של אושעיא זעירא: הוּא תַנִּי לָהּ לברייתא
זו, והוא אף אָמַר לָהּ והכריע, הִלְכָה בְּרַבִּי נָתַן ששחיטה אינה
צריכה כוונה.

מקשה הגמרא: והא כבר אָמַרְהּ רַבָּא חֲדָא וְיִמְנָא [– פעם אחת]
שהמשנה היא כרבי נתן ששחיטה אינה צריכה כוונה. דְּתַנִּי לעיל (ב),
הכל שוחטין ושחיתתן כשירה, חוץ מחרש שוטה וקטן. וְכוּלָּן שְׁשִׁחְטוּ
וְאֶחָרִים רֹאשִׁין אוֹתָן, שְׁחִיתוּתָן בְּשִׁרָה. וְאֶמְרִינֵן לעיל (ב), הלא
לחרש שוטה וקטן אין דעת לבחון לשחיטה, ומכוונים לחיתוך
בעלמא. ואם כן מָאן הוּא תָנָא משנתנו המכשיר את שחיתתם,
וסובר דְּלֹא בְּעֵי בְּוִנָּה לְשִׁחְטָהּ. וְאָמַר רַבָּא, רַבִּי נָתַן הִיא. ומאחר
שכבר השמיענו רבא שהמשנה כרבי נתן, מדוע הוצרך לחזור ולדייק
גם ממשנתנו שאם הפיל את הסכין השחיטה כשירה, ושהיא כרבי
נתן.

מתרצת הגמרא: צְרִיכָא להשמיענו בשני המקומות שהמשנה כרבי
נתן. דְּאִי אֲשַׁמְעִינֵן הָתָם בחרש שוטה וקטן, היינו סבורים שדווקא
שם הכשיר רבי נתן, מִשּׁוֹם דְּהָחֵרשׁ או השוטה או הקטן קָא מִיבְּנִין
לְשׁוֹם חֲתִיכָה בְּעוֹלָם, ואפילו שאינו מכון לשחיטה מכון לחיתוך
בשר. אֲבָל הָכָא שהפיל את הסכין, דְּלֹא קָא מִיבְּנִין כלל לחיתוך,
אִימָא שאף לדעת רבי נתן לֹא הוכשרה השחיטה.

וְאִי אֲשַׁמְעִינֵן רבא הָכָא, היינו סבורים שדווקא כאן הכשיר רבי נתן,
מִשּׁוֹם דְּקָאֲתִי השחיטה מִכָּח בְּן דְּעֵת שהפיל את הסכין, ואף שלא
התכוין לשחיטה. אֲבָל הָתָם בחרש שוטה וקטן ששחטו, דְּלֹא קָאֲתִי
השחיטה מִכָּח בְּן דְּעֵת, אִימָא שאף לרבי נתן לֹא הוכשרה
השחיטה. על כן צְרִיכָא להשמיענו שהיא כשירה.

הגמרא מביאה נידון דומה בטבילה ללא כוונה: נדה צריכה טבילה
גם כדי להתירה לבעלה וגם כדי להתירה באכילת תרומה וקדשים.
וְאֶתְמַר, נִדָּה שְׁנַאנְסָה וְטַבְלָה [– שטבלה שלא מרצונה], אָמַר רַב
יְהוּדָה אָמַר רַב, מְהוּרָה לְבִיתָהּ [– לבעלה], וְעֵדִין אֲסוּרָה לְאִכּוּל

1 חוין לצואר כמלא צואר – לכאורה נראה שצריך לחולין כל אותו מלא צואר שחין
2 לצואר, ולכן צריך אותו שיעור. ומידו נראה דאין צריך, ולא הוצרך שיעור זה אלא
3 כדי שישחוט בריח, ופעמים שהסבין חרין ושחוט הרוב בלא הולכת כמלא צואר. והא
4 אמרה רבא חדא זימנא – אמתניתין לא פריך "הא תנינא חדא זימנא", כדפירש בקנטרס,
5 משום דבמתניתין לא תנא בהדיא: הא הפילה
6 הוא כשרה, אלא רבא חדא זימנא רדיק לה. ועוד,
7 דאפילו אי תנן לה בהדיא במתניתין לא היה יכול
8 להקשות, דהא לא פריך ארבה: למה ליה למידק
9 הא הפילה הוא כשרה, הא תנינא לעיל
10 מדמכשרין שחטת דרש שוטה וקטן. דאי לאו
11 דאמר רבא אמתניתין דדרש שוטה וקטן רבי נתן
12 היא – לא היה מקשה כלום, דלמא בחרש שוטה
13 וקטן מכשרין טפ, ואפילו רבנן מודו, דמיכחתי
14 לחתיכת בשר. אלא פריך משום דאוקמינן
15 להדיא כרבי נתן, אלמא מכשרא מתניתין אפילו
16 היכא דלא מיכחין לחתיכת בשר, כמו זרק סבין
17 לנעצה בבית, ואם כן למה ליה לרבא למידק:
18 הא הפילה הוא כשרה? ומשני: דהוא אמינא
19 לנעצה עדיף, דמיכחבין מיהא לחתיכה בעלמא,
20 אבל הפילה לא מכחין כלל לשום חתיכה.
21 וא' אשמועינן הפילה – השתא דק צריכותא
22 לא הוית דומיא אדיון. דלא בא לפרש
23 טעם אמאי איצטרך ליה לרבא למימר גבי חרש
24 שוטה וקטן רבי נתן היא, דאם כן מאי קאמר: אבל
25 ההם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא? הא
26 בהדיא תנן דבשרה אלא אמתניתין גופא עבדי
27 צריכותא אמאי איצטרך. ורבא איצטרך
28 לאשמועינן דרבי נתן היא, דאי לאו דאשמועינן,
29 הוה אמינא דהתם אפילו רבנן מודו, דהא מיכחתי
30 לחתיכת בשר, להכי אשמועינן דאפילו הכי פסלי
31 רבנן. והא דקאמר רבא לקמן ועמוד ב', ורבנן, נהי
32 דלא בעי כוונה לבדיחה, לחתיכה מיהא בעיא –
33 היינו לחתיכת סימנים.
34 ואסורה לאכול בתרומה – אפילו למעשר
35 אסורה, כדאמרין בסמוך, אלא נקט
36 תרומה דנחגת בזמן הזה. עון כרת הותר –
37 איפכא הוה ליה למימר: עון מיתה אסרת, עון
38 כרת מיבעיא? דהא פשטא דבעין כוונה
39 בתרומה, וכדתנן ב"חומר בקדש" (תנא דהא)
40 טבל לחולין – אסור במעשר, ואף בחולין בעי
41 רבא למימר דטבל ולא הוזהר כאילו לא טבל
42 יש לומר: משום דנקט מעיקרא טהורה לביתה
43 קאמר הכי, אי נמי, נאנסה עדיף מטבל לחולין,
44 שאם היתה יודעת היתה מתכוונת אף למעשר.
45 ומדקאמר: טהורה לביתה – אלמא חשיבא ליה
46 כוונה, אם כן אף לתרומה תהא מותרת.
וכי

1 גידפי – נרצה שסביב הצואר. דמיפרימי – ברותות, *מינציר"ש בלעז. דאי עבד
2 חלדה מבפנים היה יוצא רוחב פי החץ בין הכנפים ולא היה חותכו. צריך שיתן עפר
3 – תיחוח למטה, דאם העפר קשה לא מקרי עפר למטה. בעפר – משמע: כולו טמון
4 בעפר. דמוזין ליה לעפרא דכולה פתקא – עפר כל הבקעה היה מסייע וכותש, או
5 שהיה עפר תיחוח ומוזמן [בפה] לכך. פתקא
6 = בקעה. אמר רבי יודא מלא צואר –
7 דמתניתין – חוץ לצואר בעינן, ולא תימא
8 מלא צואר דוקא. איבעיא להו – האי חוץ
9 לצואר דרבי יודא, משהו קאמר אנ מלא
10 צואר קאמר? אלא פשיטא מלא צואר חוץ
11 לשני צוארים – ושמע מינה: מלא צואר
12 דקתני מתניתין נמי ברישא – אחוץ לצואר
13 קאי. שאין לו קרנים – דרגילין היו לעשות
14 כמין קרנים לאומילין לנוי על גביהן, מטין
15 לצד ראשן. ומתוך שהוא קטן מאד הוא
16 נשטט מן הצואר, וכשהוא מוליד ומביא יש
17 לחוש שמא יחלילו הסימנים או ינקבו אותן
18 הקרנים. מיבוע בוע – כשמוליד ומביא,
19 מתוך שהוא חד הוא נוקב וקורע ולא דותר.
20 מחטא דאושכפי – מרצע הרצענין, שפיתיו
21 חדרוין וחותכין חוטי התפר. ואף על גב דלא
22 מיכחין – לשחוט, אלא להפלת סבין. מאן
23 תנא. ועירא דמן חבריא – צעיר הישיבה.
24 ולי נראה ד"אושכפי" היה נקרא, דמן
25 חבריא – שמבני הישיבה. הוא תני לה –
26 שונה המשנה מרוב. והוא אמר – מדרעה,
27 שהלכה כרבי נתן. וכולן ששחטו – חרש
28 שוטה וקטן. והא אמרה רבא חדא זימנא
29 – ולמה ליה לרבא למידק ממתניתין
30 ולמימר: הא הפילה הוא כשרה,
31 ולאשמועינן דסתם לן תנא כרבי נתן? הא
32 אשמועינן רבא חדא זימנא דסתם לן תנא
33 כרבי נתן? צריכא – ליה לרבא לאשמועינן
34 בתרומה. אבל הכא דלא מיכחין – אפילו
35 לחתיכה בעלמא, אי לאו דאשמועינן רבא
36 – לא הוה דייקא מיניה: הא הפילה הוא
37 כשרה. דאפילו הפילה הוא הוה אמינא
38 דפסולה, והיא גופא איצטריכא לאשמועינן.
39 מה שאתה זוכה אתה אוכל, דבעינן שחטת
40 מכח אדם. קא משמע לן רבא דהא נמי
41 דייקא מינה, מדלא קתני "הפיל סבין", או
42 "זרק סבין". והא דפריך: והא אמרה רבא
43 חדא זימנא, ולא פריך "תנינא חדא זימנא"
44 – משום דבמתניתין לא תני בהדיא: הפילה
45 הוא דכשרה, אלא רבא דייק לה. נדה
46 שנאנסה וטבלה – לקמיה מפרש היכי
47 נאנסה. לביתה – ליעקב לבעלה. טמא
48 שאכל תרומה – במיתה ביד שמים, ב"אלו
49 חן הנשרפין" (סנהדרין פגא). וברת חמור
50 ממיתה, דימיו נכרתים חוררו נכרת כדכתיב
51 (ויקרא כ): "עריהם ידור", ומנא תימרא –
52 דלחולין לא בעינן כוונה. שנתלש – מן
53 הים. הכי גרסינן: מה בליים דלא מיכווני –
54 דהא לית להו דעת.

הכי

1 רבא חדא זימנא! דתנן: וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן – שחיתתן פשרה; ואמרין: מאן תנא
2 דלא בעי כוונה לשחיתיה? ואמר רבא: רבי נתן היא! – צריכא, דאי אשמועינן התם – משום
3 דקא מיכחין לשום חתיכה בעולם, אבל הכא דלא קא מיכחין – אימא לא; ואי אשמועינן הכא –
4 משום דקאיתי מפה בן דעת, אבל התם דלא קאיתי מפה בן דעת – אימא לא, צריכא. אתמר:
5 נדה שנאנסה וטבלה – אמר רב יהודה אמר רב: טהורה לביתה, ואסורה לאכול בתרומה.
6 ורבי יוחנן אמר: אף לביתה לא טהרה. אמר ליה רבא לרב נחמן: לרב, דאמר: טהורה לביתה
7 ואסורה לאכול בתרומה, עון כרת הותרה, איפור מיתה מיבעיא? אמר ליה: בעלה – חולין
8 הוא, וחולין לא בעי כוונה. תימרא? דתנן: גל שנתלש וכו' ארבעים סאה, ונפל על האדם ועל הכלים – טהורין; מאי לאו אדם
9 דומיא דכלים? מה בליים דלא מיכווני, אף אדם נמי – לא בעי כוונה? – ממאי? דלמא ביישב ומצפה עסקינו אימתי יתלש הגל
10 וכלים

וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא – פירוש: אי אמרת בשלמא דלא מיירי ביושב ומצפה, אלא סתמא כדקתני – אתי שפיר, דמשמע דאשמועינן דחולין לא בעו כוונה. אבל אי איכא למיודי דאיירי ביושב ומצפה, מאי למימרא? דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה, דהא לא משמע מיניה דאיירי ביושב ומצפה, דסתמא קתני: "ונפל", דמשמע טפי בלא יושב ומצפה. והרב רבינו

יהודה בן פירוש מאי למימרא – דליכא למימר דאתא לאשמועינן דבעו כוונה, דהא קתני: טהורה, משמע דקולא אתא לאשמועינן. גזירה משום חרדילית של גשמים – פירש בקונטרס: ואין טובלין בחרדילית, משום דתני (טהרות פ"ח מ"ט): הנצוק והקטפרס אין חיבור, ואין כאן ארבעים סאה במקום אחד אף על פי שיש הרבה למעלה ולמטה. ובחנם פירש כן, דאפילו יש כמה סאין באותו מדרון אסור לטבול בו, דמקוה אינו מטוהר בוחלין, כדנתיב בתורת כהנים: "אך מעין ובור" וגו', אי מה מעין מטוהר בוחלין אף מקוה כ"ר תלמוד לומר: "אך מעין ובור", מעין מטוהר בוחלין ומקוה באשבורן. ובקונטרס הביאה פרק "במה אשה" (שבת ס"ה ד"ה וסבר).

דתני מטבילין בראשין – קצת תימה: דאי משנה היא, מה צריך לאשמועינן תרי זמני דמטבילין בראשין ושמא ההוא דמטבילין בראשין איירי מדאורייתא. דומיא דאין מטבילין בכיפין דהוי מדאורייתא. ובההיא דגל שנתלש לאשמועינן דאפילו מדרבנן לא גזרינן. ופירות הרי הן כבי יותן – היינו לאחר שהעלים. דכל זמן שזן מחוברין במים לא מיתכשרי, כדתנן במסכת מבשרין (פ"ד מ"ז): נדה שהיתה מדיחה צנן במערה – טהרה, העלתה כל שהוא – טמא. פירוש: דאז הוכשרו. והא דאמר פרק קמא דפסחים (ט"ז), דאיכא תרי קראי לענין הכשר, חד בתלושין וחד במחוברים, וצריכי – היינו כשנפלו במחוברים, דמיתכשרי לאחר שהעלים. ואף על פי שאז הם תלושין, מכל מקום אצטרך, משום דבתלת דרבין היו במים מחוברים. הוא סבר דיהוי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא כ"ר – ואם תאמר: אמאי סבר דמדחי ליה? והלא כבר זה דקדק מן המשנה דקתני ידיו טהורות, ומה מדרק יתיר מבריתא זו? ויש לומר: דיש חילוק בין טבילת כל גופי לנטילת ידים, דטבילת גופי חמירא טפי. וכן צריך לומר בסמוך, דפרקי מטתם משנה לרבי יוחנן, ומשני דשחיטה אפילו רבי יוחנן מודה. ואכתי תקשי ליה משנה דמסכת מבשרין (פרק ד משנה ז') אלא טבילת ידים שאני. נח"י דלא בעינן כוונה לזביחה – פירוש: להחירה בזביחה זו. לחתיכה מיהא בעינן, פירוש: לחתיכת סימנים, כדפרישית.

נשחטה

ובלים דומיא דאדם, מה אדם דבעינן כוונה, אף בלים נמי – דקא מכין ליה אדם! וכי תימא: ביושב ומצפה, מאי למימרא? מהו דתימא: ליגזר משום חרדילית של גשמים, אי נמי ליגזר ראשין אפיו כיפין, קא משמע לן דלא גזרינן! ומנא תימרא דלא ממבילין בכיפין? דתני: ממבילין בראשין ואין ממבילין בכיפין, שאין ממבילין באויר. אלא חולין דלא בעי כוונה מיהא מנלן? דתני: פירות ששפלו לתוך אמת המים, ופשט מי שידיו טמאות ונטלן – ידיו טהורות, ופירות אינן כ"כ יתן, ואם בשביל שייחדו – ידיו טהורות, ופירות כ"כ יתן. איתביה רבא לרב נחמן: טבל לחולין והוחזק לחולין – אסור למעשר; הוחזק – אין, לא הוחזק – לא! הכי קאמר: אף על פי שהוחזק לחולין – אסור למעשר. איתביה: טבל ולא הוחזק – כאילו לא טבל, מאי לאו כאילו לא טבל כלל? – לא, כאילו לא טבל למעשר, אבל טבל לחולין. הוא סבר דיהוי קא מדחי ליה; נפק דק ואשכח, דתניא: טבל ולא הוחזק – מותר לחולין ואסור למעשר. אמר ליה אב"י לרב יוסף: לימא תיחוי תיובתא דרבי יוחנן מהא? אמר ליה: רבי יוחנן הוא דאמר ברבי יוחנן בן יוסף; דתניא, רבי יוחנן בן יוסף אומר: "וכבש", מה תלמוד לומר "שנית"? מקיש תכבוסת שניה לתכבוסת ראשונה, מה תכבוסת ראשונה לדעת – אף תכבוסת שניה לדעת; אי מה להלן בעינן דעת כהן, אף כאן בעינן דעת כהן? תלמוד לומר: "וטהר", מכל מקום. מתקוף לה רב שמי בר אשי: ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה; ותנן: נפלח ספין ושחטה, אף על פי ששחטה כדרכה – פסולה; והיונן בה: מעמא דנפלה, הא הפילה הוא – כשרה, ואף על גב דלא מיפיון; ואמרין: מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה? אמר רבא: רבי נתן היא! – בשחיטה אפילו רבי יוחנן בן יוסף; מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול – מכלל דחולין לא בעינן כוונה. ורבנן? נחי דלא בעינן כוונה לזביחה, להחיתה. אמר רבא: בהא זכננו רבי נתן לרבנן, מי פתיב "והחבת"? "חבתה" פתיב, אי בעינן כוונה להחיתה –

נשחטה

טבילה לשחיטה, דקדריש "וכבש שנית", ובשחיטה קרא קדריש להכשרי, כדאמרין: מדגלי רחמנא מתעסק כ"ר. ולרבנן – דבעו מיהא כוונה לחתיכה, ודכוותה בטבילה, מכשר רב אליבייה. כשירדה לחקר – ולא לטבול, ונפלה כולה לתוך המים. שחט – פרה אדומה. ושחט אחרת עמה – חולין שנתכין לה. דבר הכל – פרה פסולה מחמת מלאכה האחרת, ובהמה כשרה. הכי גרסינן: שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה דברי הכל פסולה נשחטה בהמה אחרת עמה לרבי נתן פרה פסולה בהמה כשרה לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה.

כדבריו. דתניא, כָּבֵל וְלֹא הוֹחֵק [וְהַתְּכוּיִן] כָּלֵל לְהִיטְהֵר בְּטִבִּילָה
זו, הרי הוא מותר לחולין ואסור למעשר.
אמר ליה אביי לרב יוסף, לימא תייתי תיובתא דרבי יוחנן
המצריך לעיל (ע"א) כוונה בטבילת נדה אף כדי להתירה לבעלה
שהוא בחולין מהא ברייתא.
אמר ליה רב יוסף, מחלוקת תנאים היא, והברייתא אכן סוברת שאין
צריך כוונה לחולין, אבל רבי יוחנן הוא דאמר פשיטת רבי יוחנן
בן יוסף המצריך כוונה אף לחולין.
הגמרא מביאה את מקור שיטת רבי יוחנן בן יוסף: דתניא, לאחר
שרואה הכהן גגע בבגד מסגירו שבעת ימים. ולאחר מכן שוב רואהו
הכהן, ואם לא פשה [וְהַתְּרוּחָה] מַכְבְּסִים אוֹתוֹ, שְׁנֵאמַר (ויקרא יג נד)
יִכְבְּסוּ אֶת אֲשֶׁר בּוֹ הַגֶּעֶץ, וּמִסְגִּירוּ שְׁנֵיתָ. ואם לאחר מכן סר הגגע
מִהֲבֶגֶד, מַכְבְּסִים [וְטוֹבְלִים] אוֹתוֹ שְׁנֵיתָ כְּדִי לְטַהֲרוֹ מִטּוּמְאָתוֹ,
שְׁנֵאמַר (שם נח) יִכְבְּסוּ שְׁנֵיתָ וְטָהַר. רבי יוחנן בן יוסף אומר, הלא
די שיאמר בכיבוס השני 'יִכְבְּסוּ וְטָהַר', מה תלמוד לומר 'שְׁנֵיתָ',
הלא פשיטא שזוהו כיבוס שני. אלא מְקִישׁ תְּכַבּוּסָתָּ שְׁנֵיתָ לְתַכְּבּוּסָתָּ
רִאשׁוֹנָה. מה תְּכַבּוּסָתָּ רִאשׁוֹנָה שְׁנֵיתָ דווקא לְדַעַת הַכֹּהֵן וְלֹא
כְּשֶׁהִתְכַּסּ מֵאֵלָיו, כְּכַתּוּב 'צוּהוּ הַכֹּהֵן וּכְבֹּסוּ', אִם תְּכַבּוּסָתָּ שְׁנֵיתָ
שְׁנֵיתָ הַטְּבִילָה אֵינָה אֵלָּא לְדַעַת, אֲבָל אִם נִטְבַּל מֵאֵלָיו אֵינוֹ נִטְהָר.
שְׁמַת אֲמַר, אִי מַה לְהֵלֵךְ בְּכִיבּוּס הָרִאשׁוֹן פְּעִינָן שְׁנֵיתָ עַל דַּעַת
הַכֹּהֵן, כְּכַתּוּב 'צוּהוּ הַכֹּהֵן', אִם כָּאֵן בְּכִיבּוּס שְׁנֵי שְׁהוּא הַטְּבִילָה
לְטַהֲרוֹ פְּעִינָן עַל דַּעַת הַכֹּהֵן, תְּלִמּוּד לֹא מִכּוּס שְׁנֵיתָ וְטָהַר,
הרי הוא נטהר מִכָּל מְקוֹם בְּטִבִּילָתוֹ עַל דַּעַת כָּל אָדָם שְׁהוּא.
הגמרא מבררת את שיטת רבי יוחנן בשחיטה שלא בכוונה: מְתִקְּיָה
לֵה רַב שִׁמְיָ בֶּר אֲשֵׁי, וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵבִי, שֶׁאֵין צָרִיךְ כּוּנָה,
וְהָאֵמַר רַבִּי יוֹחָנָן, 'הִלְכָה בְּסֵתָם מִשְׁנָה', וְהֵלֵךְ תָּנִן בְּמִשְׁנֵיתָ
'נִפְלָה סִכּוּן וְשִׁחְטָה אִף עַל פִּי שִׁשְׁחִטָה בְּדִרְכָּה פְּסוּלָה', וְהוֹיִנָן
בָּהּ, מִעֲמָא שְׁהוּא פְּסוּלָה מִשּׁוּם דְּנִפְלָה מִעֲצָמָה וְלֹא מִכּוּס אֲדָם, הָא
אִם הִפְלִיָה הוּא בְּשִׁחְטָה, וְאִף עַל גַּב דְּלֹא מִפְּנֵין לִשְׁחוּט. וְאִמְרִינָן,
מֵאֵן תִּנָּא דְלֹא פְּעִי כּוּנָה לְשִׁחְטָה, וְאִמַּר רַבָּא רַבִּי תָנִן הִיא,
הַסּוֹבֵר שֶׁאֵין צָרִיכָה כּוּנָה. הרי שחיטה משנתנית כרבי נתן שחולין
אינם צריכים כוונה, ואם כן אֵיךְ פִּסַּק רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁטְּבִילָה לְחוּלִין
צָרִיכָה כּוּנָה, הלא לשיתת רבי יוחנן 'הלכה כסתם משנה'.
מתרצת הגמרא: בְּשִׁחְטָה אֲפִילוּ רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף מוֹדֵה שְׁבָחוּלִין
אֵינָה צָרִיכָה כּוּנָה, וְלֹא הַצָּרִיךְ כּוּנָה אֵלָּא לְטִבִּילָה. שֶׁכֵּן מְדַלֵּי
רַחֲמָנָא שְׁהִמְעֵיפֵק בְּשִׁחְטָתָּ קְדִישִׁים וְשׁוֹחֲטִים שְׁלֹא בְּכוּנָה הִקְרִיב
פְּסוּלִי, שֶׁכֵּן נֹאמַר בָּהֶם (ויקרא טז ט) 'לְרַצְּנֶכֶם תִּתְּנֶנּוּ', מְבַלֵּל זֶה שְׁמַעֲנוּ
דְּבִשְׁחִטָתָּ חוּלִין לֹא פְּעִינָן כּוּנָה.
הגמרא מפרשת את שיטת חכמים המצריכים כוונה אף בשחיטת
חולין: וְרַבֵּנּוּ, נִהֵי דְּבָחוּלִין לֹא פְּעִינָן כּוּנָה לְהִיתָר וְכִיחָה, מִכָּל
מְקוֹם כּוּנָה לְחִתִּיכָה שֶׁל הַסִּימָנִים פְּעִינָן גַּם בְּחוּלִין.
אִמַּר רַבָּא, בְּהָא וְכֵנָה [וְנִצָּח] רַבִּי נֶתָן לְרַבֵּנּוּ וְדִבְרֵי נִרְאִים יוֹתֵר
מִדְּבִרֵיהֶם. שֶׁכֵּן מְקוֹרָם שֶׁל חֲכָמִים שֶׁצָּרִיךְ כּוּנָה הוּא מִמָּה שְׁנֵאמַר
'חֲבַחְתָּ', וְאִם כֵּן יֵשׁ לְהַצָּרִיךְ גַּם כּוּנָה לְזִבְחָה, שְׁהִי מִי בְּתִיב
'וְחִתְּכָה', הלא 'וְזִבְחָה' בְּתִיב. וּמִמָּה נִפְשָׁר, אִי מִשְׁמַע מִכְּתוּב זֶה
דְּפְעִינָן כּוּנָה לְחִתִּיכָה, אִם כֵּן אֲפִילוּ לְזִבְחָה נִמִּי לִיבְעִי כּוּנָה. וְאִי
לֹא דִרְשׁוּ מִזְכָּבוֹת הָאֲמוּר שֶׁפְּעִינָן כּוּנָה לְזִבְחָה, אִף כּוּנָה
לְחִתִּיכָה נִמִּי לֹא לִיבְעִי.
הגמרא חוזרת לבאר את אופן מחלוקת רב ורבי יוחנן לעיל ושואלת:
הֵיכִי דְּמִי נִדָּה שְׁנֵאֲנָה וְטָבִילָה. אִלִּימָא דְּאֲנָה תְּכַרְתָּה וְאֲמַלָּה
עַל יְדֵי שְׁדַחְפָּה אוֹתָהּ לְמִים, הלא כּוּנָה דְּתַכְּרָתָה כּוּנָה מְעַלְיָתָה
הִיא, וּפְשִׁטָּא שֶׁלְדִּבְרֵי הַכֹּל הִיא טַהוּרָה. וְעוֹד, הרי בְּתִרּוּמָה נִמִּי
אֲכָלָה אִם טַהֵל עַל דַּעַת חֲבַרְתָּה, וְלַעֲלִי מְבֹאֵר שֶׁלְדִּבְרֵי הַכֹּל אֵינָה
נִטְהָרָה לְתִרּוּמָה. דְּהִרִי תָנִן בְּגֵדָה (א"ר) הַחֲרָשֶׁת וְהַשְׁטָה וְהַפּוּמָא
וְמִי שֶׁנִּטְרָפָה דַּעַתָּה, אִם יֵשׁ לָהּ נִשִּׁים פְּקָחוֹת הַמְּסִיעִיּוֹת לָהּ, הרי
הִן מְתַקְּנֹת אוֹתָן – בּוֹדְקוֹת אוֹתָן בְּשַׁעַת וְסֵתָן אִם לֹא רָאוּ דָם נְדוּת,
וְאִם רָאוּ מִטְבִּילוֹת אוֹתָן בְּשַׁעַת טְבִילָתָן, וְעַל יְדֵי כֵךְ הִן אוֹכְלוֹת
בְּתִרּוּמָה.

יָכֵמוּ כֵּן בְּכָלִים, שְׁהֵם נִטְהָרִים דְּיִמָּא דְּהָאוּפֵן הָאֲמוּר בְּאָדָם,
כְּשִׁמוּנָחִים שֶׁם בְּכוּנָה כְּדִי שִׁיבּוּא עֲלֵיהֶם הִגֵּל וִיטְהָרֵם. שֶׁכֵּן מַה אָדָם
דְּפְעִינָן כּוּנָה לְטִבִּילָתוֹ, אִם כָּלִים נִמִּי דְּקָא מְכוּיִן לָהּ אָדָם
שִׁיטְבֵלוּ בְּגֵל.
הַגְמָרָא מְבֹאֵרֶת אֶת הַחִידוּשׁ שֶׁבְּהַכְשֵׁר הַטְּבִילָה בְּגֵל: וְכִי תִימָא אִם
בְּיוֹשֵׁב וּמִצְעָה שִׁיבּוּא עֲלָיו הִגֵּל וִיטְהָרֵהוּ, מֵאִי לְיִמָּרָא – מִדּוּ
הַחִידוּשׁ בְּכֵךְ שְׁהוּא טַהוּר. מֵהוּ דְּתִימָא, לִיגְדֵר בְּגֵל מִשּׁוּם תְּרַדְלִית
[וְזֶרֶם] מִים הַיּוֹרֵד מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה שֶׁל מִי גְשָׁמִים. שֶׁכֵּן שְׁנֵינוּ
בְּטַהֲרוֹת (פ"ח מ"ט), 'הַנְּצוּק וְהַקְטַפְרָס אֵינָן חִיבּוּר לְטַהֲרָה', וְקַטְפְּרָס
הוּא מִים הַיּוֹרֵדִים בְּמִדְרוֹן, וְאֵינוֹ כֹּשֵׁר לְמַקְוֶה מֵאַחַר שֶׁאֵין בּוֹ אֲרַבְעִים
סָאָה בְּמִקּוֹם אֶחָד, וְאִף חֲרַדְלִית הִיא כְּקַטְפְּרָס. וְהֵינּוּ אֲמֹרִים שִׁישׁ
לְגֹזֵר שְׁלֹא לְטַבִּיל בְּגֵל, כְּדִי שְׁלֹא יִבּוֹאוּ לְהַטְבִּיל בְּחֲרַדְלִית. עַל כֵּן
בָּאָה הַמְּשֵׁנָה לְלַמְּדֵנוּ שְׁלֹא גִזְרוּ כֵּן.
עוֹד מְפַרְשֵׁת הַגְמָרָא: אִי נִמִּי, הוּא אֲמִינָא לִיגְדֵר עַל הַטּוֹבֵל בְּרִאשֵׁין
שֶׁל הַגִּלִּים אֲמִי הַטּוֹבֵל בְּכִיפִין [וְבִאֲמִצָּע הִגֵּל הָעֲשׂוֹי כְּכִיפָה] שְׁלָחֵם.
שֶׁכֵּן אֵין הַטְּבִילָה כְּשִׁירָה מַעֲיָק הָרִין אֵלָּא בְּאוּפֵן שֶׁכְּשׁוֹכְנִים אֲדָם אוֹ
כָּלִי תַּחַת רֹאשׁ הִגֵּל וּמִקְבְּלוֹ עֲלָיו. אֲבָל אִם זֶרֶק כָּלִי בִּאֲמִצָּע הִגֵּל
שְׁעִדִין מְצוִי בְּאוֹיֵר, אֵין זֶה טְבִילָה. וְהִידָּה מְקוֹם לֹא מִי לְגֹזֵר עַל
טְבִילָה בְּרֹאשׁ הִגֵּל וּלְפֹסְטָה כְּדִי שְׁלֹא יִבּוֹאוּ לְהַטְבִּיל בִּאֲמִצָּעֵיהֶם.
לְפִיכָךְ קָא מְשַׁמַּע לָן דְּלֹא גִזְרִינָן גִּזְרָה זוֹ.
מְפַרְשֵׁת הַגְמָרָא: וּמֵאֵן תִּימָא [וְ] מִנֵּין אֵתָּה אוֹמֵר [דְּלֹא מְטַבְּלִין
בְּכִיפִין, מִמָּה דְּתָנִן 'מְטַבְּלִין בְּרִאשֵׁין'] – בְּאֶחָד מֵרֵאשֵׁי הִגֵּל הַמְּגִיעֶה
לְאֵרֶץ, וְאֵין מְטַבְּלִין בְּכִיפִין בִּאֲמִצָּעֵיתָ הִגֵּל הַמְּצוּיָה בְּאוֹיֵר, מִשּׁוּם
שֶׁאֵין מְטַבְּלִין בְּאוֹיֵר אֵלָּא רַק בְּמִים הַמְּחוּבָּרִים לְקִרְקַע.
הַגְמָרָא חֲזוּרָה לְדוֹן בְּמִקּוּר שִׁיטַּת רַב הַמְּכַשֵּׁר טְבִילָה שְׁלֹא בְּכוּנָה
לְחוּלִין, וְשׁוֹאֵלֶת: אֵלָּא חוּלִין דְּלֹא פְּעִי כּוּנָה מִיָּהּ מְגִלָּן. וּמִשְׁבִּיבָה:
מְקוּר דִּין זֶה הוּא מִמָּה דְּתָנִן (מִכְשִׁירִין פ"ד מ"ח), פִּירוּתָּ שֶׁנִּפְלָה לְתוֹדָף
אֲמַת הַמִּים, וּפְשָׁטָא אֶת יְדֵיו לְתוֹךְ אֲמַת הַמִּים מִי שִׁינִי סִמָּאוֹת
וְנִטְלָן לְפִירוּתָּ, יְדֵיו מְהוֹרּוֹת, וּפִירוּתָּ אֵינָן בְּכִי יוֹתָן. שֶׁכֵּן גִּזְרוּ
חֲכָמִים טוּמְאָה עַל יְדֵים שֶׁאֵינָן נְטוּלוֹת אוֹ טְבוּלוֹת בְּמִקּוּדָה. וְכֵן אֵין
הַאֲוִכִּלִּים מוֹכְשִׁירִים לְקַבֵּל טוּמְאָה עַד שִׁינְתָּנוּ עֲלֵיהֶם מְשָׁקִים, וְאֵין
צָרִיךְ שִׁינְתָּם הָאֲדָם עֲצוּמוֹ, אֵלָּא דִּי שִׁינְתָּנוּ מֵאֲלִיהֶם לְרַצּוֹן הָאֲדָם.
וּמִשְׁמִיעָה הַמְּשֵׁנָה, שְׁהִידִים נִטְהָרוּ עַל יְדֵי טְבִילָתָן בְּתוֹךְ אֲמַת
הַמִּים, וְאִף שְׁלֹא הַתְּכוּיִן לְטַהֲרָן, אֵלָּא רַק לִישׁוּל אֶת הַפִּירוּתָּ. אֲבָל
הַפִּירוּתָּ אֵינָם מוֹכְשִׁירִים לְקַבֵּל טוּמְאָה עַל יְדֵי מִים אֵלוֹ, מֵאַחַר
שֶׁנִּתְּנָם עַל הַפִּירוּתָּ נַעֲשֵׂתָה שְׁלֹא מִרְצוֹנוֹ. וְאִם בְּשַׁעַת שֶׁנִּטְלָה אֶת
הַפִּירוּתָּ מִתּוֹךְ הַמִּים הַתְּכוּיִן לְטְבוּלָה אֶת יְדֵיו בְּשִׁבְלִי שִׁינְתָּנוּ, כֵּל שֶׁכֵּן
שִׁינִי מְהוֹרּוֹת. וְאִף הַפִּירוּתָּ בְּכִי יוֹתָן וְהוֹכְשֵׁרוּ עַל יְדֵי הַמִּים, שֶׁכֵּן
נִחוּ לוֹ בְּנִפְיֵלַת הַפִּירוּתָּ לְתוֹכָם מִכֵּין שֶׁמִּחְמַתָּה הוּא מִדִּיחַ אֶת יְדֵיו.
וּמוֹכַח מִכָּאֵן שֶׁהַטְּבִילָה מִטְהָרָה לְחוּלִין אִף בְּלֹא כּוּנָה, שְׁהִי בְּרִישָׁא
מְדוּבֵר שֶׁפֶשֶׁט יְדֵיו לְתוֹךְ אֲמַת הַמִּים בְּלֹא שְׁהַתְּכוּיִן לְטַהֲרָן, וְעַם כָּל
זֶה יְדֵיו טַהוּרוֹת.
רַבָּא מְקַשֵּׁה עַל שִׁיטַּת רַב מִהַמְּשֵׁנָה בְּחִיגָה: אִתִּיבִיהָ רַבָּא לְרַב
נַחֲמָן, שְׁנֵינוּ בְּחִיגָה (א"ר) מִי שֶׁמְבַל מִטּוּמְאָתוֹ עַל דַּעַת לְאֲכּוּל חוּלִין
בְּטַהֲרָה [וְהַתְּכוּיִן] לְהִיטְהֵר לְעֵנִין חוּלִין, עֲדִין אֲסוּר הוּא
לְאֲכִילָתָּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי, עַד שִׁיטְבוּל לִשְׁם אֲכִילָתָּ מִעֶשֶׂר. וּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי
הַמְּשֵׁנָה שִׁדּוּקָא אִם 'הוֹחֵק', אֵין – הרי הוא טהור לחולין, אֲבָל אִם
לֹא הוֹחֵק לְטַהֲרָה כָּלֵל, לֹא נִטְהָר אִף לְחוּלִין, וְלֹא כְּדִבְרֵי רַב. הַשִּׁיבּוּ
רַב נַחֲמָן: הֵבִי קְאָמַר תְּנָא הַמְּשֵׁנָה, אִף עַל פִּי שְׁהוֹחֵק וְהַתְּכוּיִן
בְּטִבִּילָה זֶה לְהִיטְהֵר לְחוּלִין, מִכָּל מְקוֹם עֲדִין הוּא אֲסוּר לְמַעֲשֵׂה,
שֶׁכֵּן טְבִילָה עַל דַּעַת טַהֲרָת חוּלִין אֵינָה מִתִּירָה בְּאֲכִילָתָּ מִעֶשֶׂר שְׁנִי.
וְשׁוּב אִתִּיבִיהָ רַבָּא לְרַב נַחֲמָן מִהַמְּשֵׁר דְּבָרֵי הַמְּשֵׁנָה, מְבַל וְלֹא
הוֹחֵק, בְּאִילוֹ אֵל מְבַל. מֵאִי לֹא בְּאִילוֹ לֹא מְבַל כָּלֵל, וְאִף לֹא
לְעֵנִין חוּלִין, וְלֹא כְּדִבְרֵי רַב.
הַשִּׁיבּוּ רַב נַחֲמָן: לֹא כֵן הוּא פִירוּשׁ הַמְּשֵׁנָה, אֵלָּא כּוּנָתָה בְּאִילוֹ לֹא
מְבַל לְמַעֲשֵׂה, אֲבָל מְבַל לְחוּלִין.
הוּא [וְרַבָּא] סָבַר בְּתַחֲלִילָה שֶׁרַב נַחֲמָן דִּיחְוִי בַּעֲלָמָא קָא מְדַחֵי לֵיהּ,
אִךְ לְאַחַר מִכָּן נִפְּקִי דֵּק וְאֲשַׁכְּחָה – יֵצֵא וְדַקְדֵּק וּמִצָּא בְּרִיתָא הָאוּמֶרֶת

1 ואם נִשְׁחַטָה בְּהֶמָּה אַחֶרֶת שלא בכונה יחד עִמָּה, לְרִבִּי נֶתָן הַסּוּבֵר
2 שְׁחִיטָת חוֹלִין אֵינָה צְרִיכָה כּוּנָה הַפֶּרָה פְּסוּלָה וְהַבְּהֵמָה האַחֶרֶת
3 בְּשָׂרָה, ואִפִּילוּ שֶׁאֵין לִפְסוּל את הַפֶּרָה מִשּׁוּם פְּסוּל מֵלֹאכָה אַחֶרֶת,
4 שֶׁכֵּן שְׁחִיטָת האַחֶרֶת נַעֲשֶׂתָה שְׁלֵא בְכוּנָה ואֵינָה גּוֹרֵמֶת לְהִיטָח
5 הַדֵּעַת מִהַפְרָה, מִכָּל מָקוֹם הַפֶּרָה נִפְסַלֶת מִשּׁוּם 'אוֹתָהּ וְלֹא אוֹתָהּ
6 וְחִבְרִיתָהּ'. אֲבָל לְרִבְנָן הַסּוּבֵרִים שְׁחִיטָה צְרִיכָה כּוּנָה, הַפֶּרָה
7 בְּשָׂרָה ואֵין בָּהּ מִשּׁוּם פְּסוּל 'אוֹתָהּ' – וְלֹא אוֹתָהּ וְחִבְרִיתָהּ, שֶׁהִי
8 שְׁחִיטָת האַחֶרֶת שֶׁנַּעֲשֶׂתָה שְׁלֵא בְכוּנָה אֵינָה נִחְשָׁבֶת לְשְׁחִיטָה,
9 ואִילוּ הַבְּהֵמָה האַחֶרֶת פְּסוּלָה.
10 שׁוֹלֵט הַגְּמָרָא: הֲלֹא פְּשִׁיטָא שְׁמֵלֹאכָה פּוֹסֵלֶת בַּפֶּרָה, שֶׁכֵּן מִשְׁנָה
11 מִפּוֹרֶשֶׁת הִיא בְּמִסְכַּת פֶּרָה (פ"ד מ"ד) שְׁכָל הָעוֹסְקִים בַּפֶּרָה פּוֹסְלִים
12 אוֹתָהּ בְּמִלְאכָה אַחֶרֶת, וְזֶה בֵּא רַבָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ בּוֹדֵה.
13 מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲכַן בְּדִין זֶה אֵין שׁוּם חִידוּשׁ, אֶךְ אֵת דִּין נִשְׁחַטָה
14 בְּהֶמָּה אַחֶרֶת עִמָּה בְּלֹא כּוּנָה שֶׁלְרִבִּי נֶתָן הַפֶּרָה פְּסוּלָה אֵיצְמִרְיָכָא
15 לִיה לְרַבָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ. שֶׁכֵּן סָלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא, אֲמֹנָם וְשִׁחַט
16 אוֹתָהּ אֲמֵר רִחֲמָנָא, וּדְרָשׁוּ חֲכָמִים מִכְתוּב זֶה 'וְלֹא אוֹתָהּ
17 וְחִבְרִיתָהּ', וְאוֹלָם יִיכִי דָמִי, דְּוּקָא כְּגוֹן שֶׁשִּׁחַט שְׁתֵּי פָרוֹת
18 אֲדוּמוֹת בְּהָרִי הָרָדִי – בִּבְבַת אַחַת, אֲבָל אִם שִׁחַט בְּהֶמָּה דְּחוֹלִין יַחַד
19 עִם הַפֶּרָה הָאֲדוּמוֹה, אֲמִינָא לֹא נִפְסַלֶת הַפֶּרָה בְּכָךְ. קָא מְשַׁמְעֵ לָן
20 רַבָּא, שֶׁאִף שְׁחִיטָת בְּהֵמַת חוֹלִין דִּין עִמָּה הִיא בְּכָלל הַמֵּיּעוּט 'וְלֹא
21 אוֹתָהּ וְחִבְרִיתָהּ', וְאִף הִיא פּוֹסֵלֶת בָּהּ.
22 וְעוֹד אָמַר רַבָּא: חֲתָךְ בְּכוּנָה דְלַעֲת יַחַד עִמָּה, לְדִבְרֵי הַבֵּל הַפֶּרָה
23 פְּסוּלָה מִשּׁוּם פְּסוּל מֵלֹאכָה אַחֶרֶת. אֲבָל אִם נִחְתְּבָה דְלַעֲת שְׁלֵא
24 בְכוּנָה יַחַד עִמָּה, לְדִבְרֵי הַבֵּל הַפֶּרָה בְּשָׂרָה, לִפִּי שֶׁאֵין מֵלֹאכָה
25 פּוֹסֵלֶת בַּפֶּרָה אִלָּא אִם כֵּן הִיא נַעֲשִׂית בְּכוּנָה, שֶׁכֵּן רַק בְּאוֹפֵן זֶה הִיא
26 גּוֹרֵמֶת לְהִיטָח הַדֵּעַת מִהַפְרָה.

משנה

27 מִשְׁנָה זֹו עוֹסֶקֶת בְּפִסּוּל שְׁחִיטָה, שֶׁאִם הַפְּסִיק הַשּׁוֹחֵט בְּאִמְצַע
28 הַשְּׁחִיטָה, וְלֹאֲחֵר שְׁחִיטָת מִסּוּיֵמַת הַמִּשְׁק וְגִמְרָה, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.
29 נִפְלָה הַסְּכִין מִיָּדוֹ בְּאִמְצַע הַשְּׁחִיטָה וְהִנְבִּיחָהּ וְהַמִּשְׁק בְּשְׁחִיטָתוֹ, או
30 שֶׁנִּפְלָו בְּלִי – (בְּגִדִין) בְּאִמְצַע הַשְּׁחִיטָה וְהִנְבִּיחָהּ וְהַמִּשְׁק בְּשְׁחִיטָתוֹ,
31 או שֶׁהִשְׁחִיחוּ אֶת הַסְּכִין לִפְנֵי הַשְּׁחִיטָה, וּבְגִלָּל שֶׁהִתִּיּעַ בְּהַשְׁחִיחָה עָף
32 – (הַתַּעֲרִיף) בְּאִמְצַע הַשְּׁחִיטָה וְכָא חֲבִירוֹ וְשִׁחַט – וְגִמְרָה אֶת הַשְּׁחִיטָה,
33 אִם שֶׁהָה בְּכָל אֵלוֹ זֶמֶן שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי שְׁחִיטָה שְׁלִימָה, שְׁחִיטָתוֹ
34 פְּסוּלָה.
35 רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אִם שֶׁהָה כְּשִׁיעוֹר זֶמֶן שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי בִּיקוֹר
36 – (בְּדִיקָתָהּ) הַסְּכִין שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, וְזֶה הוּא שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה.

גמרא

37 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה, 'אִם שְׁחִיטָה פְּסוּלָה': שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָא
38 כְּדִי שְׁחִיטָה? וּמְשִׁיבָהּ: אֲמֵר רַב, שִׁיעוֹר זֶמֶן שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי שְׁחִיטָת
39 בְּהֶמָּה אַחֶרֶת.
40 אֲמֵר לִיה רַב בְּהֵמָה וְרַב אִפִּי לְרַב וּשְׁאֵלוֹהוּ, הֲאִם שִׁיעוֹר זֶה שֶׁל
41 כְּדִי שְׁחִיטָת בְּהֶמָּה נֹאמַר לְשִׁחִיטָה שֶׁל בְּהֶמָּה דְּוּקָא, וְאוֹלָם זֶמֶן
42 שְׁחִיטָת עוֹף? וְשִׁיעוֹר יוֹתֵר קֶצֶר? הוּא הַשִּׁיעוֹר לְשִׁחִיטָה בְּעוֹף. או
43 דְּלֵמָּא, אִף כְּדִי שְׁחִיטָת בְּהֶמָּה הוּא שִׁיעוֹר הַשְּׁחִיטָה לְעוֹף.
44 אֲמֵר לְהוֹ רַב, לֹא הָיָה בְּדִיחָמָא בִּיה בְּחִבְיָה דְּאִישִׁיָּלִיָּה – לֹא הִיטָה
45 דְּעֵתִי גִסָּה עִם רַבִּי חִיָּא דְּדוּדִי כְּשֶׁלְּמַדְתִּי הִלְכָה זֶה, וְלֹא הִיָּה עִמִּי בִּסְבֵּר
46 פְּנִים כְּדִי שֶׁאֲשַׁלְּנוּ.
47 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִזְלוּקָת אֲמורָאִים בְּנִידוֹן זֶה: אֲתָמֵר, אֲמֵר רַב, זֶמֶן
48 שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי שְׁחִיטָת בְּהֶמָּה הוּא שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה לְבְּהֵמָה, וְזֶמֶן שִׁישׁ
49 בּוֹ כְּדִי שְׁחִיטָת עוֹף הוּא שִׁיעוֹר הַשְּׁחִיטָה לְעוֹף. וְשִׁמְעוֹנָא אֲמֵר,
50 אֲפִילוּ שִׁיעוֹר שְׁחִיטָת בְּהֶמָּה הוּא שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה לְעוֹף.
51 וְכֵן כִּי אֲתָא רַבִּין, אֲמֵר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, אֲפִילוּ בְּהֶמָּה לְעוֹף הוּא
52 שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה בְּעוֹף.
53 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אִתּוֹ שִׁישׁ רַבִּי חֲנִינָא בְּשִׁיעוֹר שְׁחִיטָה וְדִנָּה בּוֹדֵה: רַבִּי
54 (חֲנִינָא) [חֲנִינָא] אֲמֵר, שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה אֵינוֹ רַק כְּדִי שְׁחִיטָה, אִלָּא

57 כְּשִׁיעוֹר הַזֶּמֶן שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי שֶׁיֵּבֵא בְּהֶמָּה אַחֶרֶת וְיִשְׁחֹטָהּ.
58 הַגְּמָרָא הִבִּינָה מִדְּבַרֵי רַבִּי חֲנִינָא שְׁכוּנוֹתוֹ לְהַבֵּאת הַבְּהֵמָה מִמְּקוֹם
59 אַחֵר. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי יִתְכֵּן שֶׁהַשִּׁיעוֹר הוּא כְּדִי שֶׁיֵּבֵא בְּהֵמָה
60 אַחֶרֶת אֲפִילוּ מֵעֵלְמָא, הֲלֹא אִם כֵּן נִתְּתָה אֶת דְּבָרֶיךָ לְשִׁיעוֹרִין.
61 שֶׁהִי לְפַעְמִים הִיא רְחוּקָה מִמְּקוֹם הַשְּׁחִיטָה וּלְפַעְמִים הִיא קְרוּבָה,
62 ואֵיךְ יִתְכֵּן שִׁישְׁתָּה שִׁיעוֹר הַשְּׁחִיטָה.
63 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֲמֵר רַב פְּפָא, אֵין הַכּוּנָה לְהַבֵּאת בְּהֵמָה מִמְּקוֹם
64 אַחֵר, אִלָּא בְּהֵמָה הַעוֹמֶדֶת כָּאן בְּמִקְוֵה הַשְּׁחִיטָה וְעֵדִינן צָרִיךְ לְהַטִּיל
65 אוֹתָהּ עַל הַקֶּרֶק אֵיכָא בִּנְיִיחָהּ – בֵּין רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי חֲנִינָא. שְׁלִרְבִּי
66 יוֹחָנָן אֵין מְשַׁעֲרִים אִלָּא בּוֹמָן הַדְּרוֹשׁ לְשְׁחִיטָתָהּ, וְלִרְבִּי חֲנִינָא שִׁיעוֹר
67 שְׁחִיטָה הוּא הַזֶּמֶן הַדְּרוֹשׁ לְהַטִּילָהּ וּלְשְׁחִיטָתָהּ.
68 הַגְּמָרָא מְבִיאָה שִׁישָׁה נּוֹסֶפֶת בְּשִׁיעוֹר שְׁחִיטָה: אֲמֵרִי בְּמַעְרְכָא
69 מְשִׁמָּה דְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה הוּא זֶמֶן שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי
70 שֶׁיֵּבֵא בְּהֵמָה (לְבַהֲמָה רְבוּצָה) וְשׁוֹב יִרְבִּיצֶנָה וְיִשְׁחֹטָהּ אוֹתָהּ. וְכִשִּׁיעוֹר
71 הַנִּדְרָשׁ לְכָל זֶה בְּבַהֲמָה דְּקָה הוּא שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה לְבַהֲמָה דְּקָה,
72 וְכִשִּׁיעוֹר זֶה בְּבַהֲמָה נְפָה הוּא שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה לְבַהֲמָה נְפָה.
73 רַבָּא מְכַשֵּׁיר שְׁחִיטָה בּוֹמָן מְרוּבָה: אֲמֵר רַבָּא, הַשּׁוֹחֵט בְּסִכִּין רַעָה
74 שְׁאֵינָה מְחוּדָדֶת הֵיטֵב וְאֵינָה חוֹתֶכֶת יָפֵה, אֲפִילוּ אִם הוּא מוֹלִיכָה
75 וּמְבִיאָה עַל הַצּוּאָר כָּל הַיּוֹם בּוֹלוּ עַד שֶׁנִּשְׁחַטוּ סִימָנֶיהָ, שְׁחִיטָתוֹ
76 בְּשָׂרָה, שֶׁכֵּן לֹא הַפְּסִיק בָּהּ.
77 הַגְּמָרָא מְבִיאָה סֶפֶק בְּדִין שְׁחִיטָה: בְּעֵי רַבָּא, אִם שְׁחִיטָה בְּשְׁחִיטָתוֹ כִּמְהָ
78 פַּעְמִים בְּשִׁחִיטָה קֶצֶרֶת שֶׁאֵין בְּכָל אַחַת בִּפְנֵי עֲצָמָה כְּשִׁיעוֹר שְׁחִיטָה,
79 אֲבָל בְּצִירּוֹף כּוֹלֵן יֵשׁ כְּשִׁיעוֹר זֶה, מָהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ כָּל הַשְּׁחִיטוֹת לִפְסוּל
80 אֶת הַשְּׁחִיטָה.
81 וְסִבְרָה הַגְּמָרָא עֵתָה שֶׁמְכַשֵּׁיר רַבָּא בְּסִכִּין רַעָה אֲפִילוּ שְׁחִיטָה מִפְּסִיק
82 בְּאִמְצַע הַשְּׁחִיטָה, אִלָּא שֶׁאֵין בְּכָל שְׁחִיטָה בִּפְנֵי עֲצָמָה כְּדִי שִׁיעוֹר
83 שְׁחִיטָה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֵיךְ הִסְתַּפֵּק רַבָּא בְּצִירּוֹף שְׁחִיטָה, וְתַפְשׁוּט
84 לָהּ מְדִינָה – הֲלֹא מִכָּךְ שֶׁהַשִּׁיעוֹר רַבָּא עֲצָמוֹ שְׁחִיטָה בְּסִכִּין רַעָה יֵשׁ
85 לְפִשּׁוּט שֶׁאֵין הַשְּׁחִיטָה מְצֻרָפּוֹת זֹו לְזֹו.
86 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הֵתֵם מְדוּבֵר בְּדִלָּא שֶׁהָה כָּלל בְּאִמְצַע שְׁחִיטָתוֹ,
87 אִלָּא שִׁחַט כָּל הַיּוֹם כּוֹלֵל לֹא לֹא הַפְּסִיקָהּ.
88 הַגְּמָרָא מְבִיאָה סֶפֶק נּוֹסֶף בְּשְׁחִיטָה: בְּעֵי רַב הוֹנָא בְּרִיה דְרַב נֶתָן, אִם
89 שִׁחַט כְּדִין אֶת רֹוב הַסִּימָנִים, וְאַחֵר כֵּךְ שֶׁהָה כְּשִׁיעוֹר שְׁחִיטָה הַפּוֹסֵלֶת,
90 וְאַחֵר כֵּךְ הַמִּשְׁק בְּשְׁחִיטָת הַמֵּיּעוּט אַחֲרוֹן שֶׁל הַסִּימָנִים, מָהוּ. הֲאִם
91 כְּשִׁנְשַׁחֵת הָרֹוב כְּדִינוֹ הוֹכֶשֶׁרֶה הַשְּׁחִיטָה, וְהַמֵּיּעוּט הָאֲחֵרוֹן אֵינוֹ
92 מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד. אוֹ דְּלֵמָּא, אִף שֶׁאֵין הַמֵּיּעוּט צָרִיךְ שְׁחִיטָה, מִכָּל
93 מָקוֹם אִם נִשְׁחַט שְׁלֹא כְּדִין פּוֹסֵל אֶת הַשְּׁחִיטָה כּוֹלָה, שֶׁכֵּן שְׁחִיטָה
94 אַחַת הִיא.
95 מִסִּיקָה הַגְּמָרָא: תִּיקוּן.
96 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵיתָהּ: רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר, אִם שֶׁהָה [כְּדִי בִּיקוֹר]. שׁוֹאֵלֶת
97 הַגְּמָרָא: מָא כְּדִי בִּיקוֹר. וּמְשִׁיבָהּ: אֲמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה
98 לְרַבִּי שְׁמַעוֹן הוּא זֶמֶן שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי בִּיקוֹר [בְּדִיקָתוֹ] שֶׁל חֲכָם הָעִיר
99 אֶת הַסְּכִין.
100 וְסִבְרָה הַגְּמָרָא שְׁכוּנוֹתוֹ הִיא לְחֹכֶם שֶׁאֵינוֹ נִמְצָא בְּמִקְוֵה הַשְּׁחִיטָה,
101 וְשִׁיעוֹר שְׁחִיטָה כּוֹלֵל אִף אֶת זֶמֶן הַגְּעֵתוֹ לְמִקְוֵה זֶה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא:
102 אִם כֵּן נִתְּתָה דְּבָרֶיךָ לְשִׁיעוֹרִין, שֶׁכֵּן לְפַעְמִים הַחֲכָם קְרוּב לְמִקְוֵה
103 הַשְּׁחִיטָה וּלְפַעְמִים רְחוּק הוּא, ואֵיךְ יִתְכֵּן שֶׁמִּשּׁוּם כֵּךְ יִשְׁתַּנָּה שִׁיעוֹר
104 הַשְּׁחִיטָה.
105 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵין הַכּוּנָה לְחֹכֶם שֶׁאֵינוֹ בְּמִקְוֵה הַשְּׁחִיטָה, אֲלֵלָא
106 שִׁיעוֹר שְׁחִיטָה הוּא כְּדִי בִּיקוֹר הַמִּטָּב [וְהַשּׁוֹחֵט] שְׁחִיטָה עֲצָמוֹ חֲכָם
107 הָעִיר.

משנה

108 נִחְלָקוּ תִנְאִים בְּאוֹפֵן שֶׁנִּשְׁחַט רַק סִימָן כְּהִלְכָתוֹ וְהַשְּׁנִי נִשְׁחַט בְּפִסּוּל
109 אוֹ שְׁלֹא נִשְׁחַט כָּלל, הֲאִם אֲסוּרָה הַבְּהֵמָה מִשּׁוּם נְבִילָה אוֹ מִשּׁוּם
110 טְרִיפָה: שֶׁחַט אֶת הַזֶּשֶׁט וּפְסָק [וְחִתּוֹן] אֶת הַנִּגְרָת [וְהַנִּגְרָה] שְׁלֹא
111 בְּדֶרֶךְ שְׁחִיטָה, אוֹ פְּסָק אֶת הַנִּגְרָת שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ שְׁחִיטָה וְאַחֵר כֵּךְ
112 שֶׁחַט אֶת הַזֶּשֶׁט, אוֹ שֶׁחַט אֶחָד מֵהֶן וְלֹא שִׁחַט אֶת הַסִּימָן הַשְּׁנִי
113

נשחטה בהמה אחרת עמה לרבנן פרה כשרה – ואם תאמר: "ואתה" ולא אותה
ובחירתה, לרבנן למה ל"י אי לשוחט בהמה אחרת עמה – תיפוק ליה מטעם
מלאכה, כמו חתך דלעת עמהו ויש לומר: דאיצטריך לשוחט שתי פרות ותבין לשחוט,
דמשום מלאכה אחרת לא מפסל, כיון דשתיון לשם פרה. אבל פרה דחולין אימא לא

קא משמע לן – ואם תאמר, דאמר בריש זבחים
(ו.א.): שחט אחת על מי שמוחייב חטא –
פסולה, על מי שמוחייב עולה – כשרה, דכתיב
"זכר עלי" ולא על חבירו, חבירו דומיא דידיה
שמוחייב חטא כמותו. והכא נמי נימא: "ואתה"
ולא אותה וחבירתה, דומיא דידיה ויש לומר:
דהתם "זכר עלי" משמע: עליו מכפר ולא על
חבירו מכפר – על המחייב חטא כזה, דשייכא
ביה כפרה זו.

ושמואל אמר אף בהמה לעוף – רבינו
חננאל פסק בשמואל ורבי יוחנן,
דאמר: בהמה לעוף, ובקונטרס פסק לחומרא
כרב, דאמר: עוף לעוף, דקיימי אמוראי דמערבא
בוותיה, דאמר: דקה לדקה וגסה לגסה, וכל שכן
עוף לעוף, דיותר חלוק עוף מבהמה ממה
שחולקין דקה מגסה. וגם הלכות גדולות פסק:
גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף. כד' ביקור
טבח חכם – ובסבין הראייה לאותה בהמה חוץ
לצואר כמלא ציאר.

ורמינדי אלו טרפות בבמה פסוקת הגררת
– ואם תאמר: נזי דנבלה היא, מכל
מקום לא פקע מינה איסור טרפות, וחייב אף
משום טריפות, כדמשמע בשמעתין דמסוכנת
(חולין לו.א.) והא דאמר בפרק "חטאת העוף"
(זבחים טז.ב.) יצא עוף טמא שאין במינו טרפה –
לא משום דלא שייכא ביה שחיטה, ואפילו
נשחטה היא נבלה ופקע מינה איסור טרפה כי
אתא איסור נבלה. אלא פירוש שאין במינו טרפה
– היינו טרפה לחודיה, דאף כי נשחט לקי אף
משום נבלה ויש לומר, דהכי פריך: דאי איתא
דלא מוהינא ביה שחיטה חזיא ליה נבלה – לא
הוה ליה למינתי "אלו טרפות", אלא הוה ליה
למינתי "ואלו נבלות", שהוא עיקר האיסור. ואם
תאמר, דקט איסור טרפה, לאשמועינן שאם
חתך בזה בשם מוחייב דלקי אף משום טרפות ויש
לומר דמתניתין ד"אלו טרפות" משמע ליה לאחר
שחיטה, מדקתני סיפא "כל שאין כמות חיה", ולא
קתני "כל שאין חיה".

וליסחוב

נשחטה בהמה אחרת עמה – בלא מתבין, לרבי נתן – דמכשיר שחיטת חולין
בלא כוונה, בהמה כשרה ופרה פסולה, ואף על גב דשלא בכונה לא מסח דעתיה,
ולא מיקרי מתעסק במלאכה אחרת. הואיל ושחיטתו כשרה מיפסל משום "ושחט"
אותה" – ולא אותה וחבירתה. לרבנן פרה כשרה – דהא שחיטת בהמת חולין לאו
שחיטה היא. ומשום מלאכה ליכא למיפסל,

דשלא במתבין לא מיקרי עוסק במלאכה
אחרת, דטעמא דמלאכה אחרת – משום
דמסח דעתיה מפרה הוא, והכיכא דלא איכין
למלאכה אחרת ליכא היסח הדעת. והכי
אמרין לקמן: נחתכה דלעת עמה דברי הכל
כשרה. פשיטא – אכתי לא שמעינן דכל
העוסקים בפרה פוסלין אותה במלאכה?
נשחטה בהמה אחרת לרבי נתן איצטריכא
ליה – דכיון דמלאכה לא מיקריא שלא
בכוונה, כדאמרין לקמן: נחתכה דלעת עמה
דברי הכל כשרה, משום שחיטת חבירתה
נמי, אף על גב דשחיטה שלא בכוונה שמה
שחיטה – הוה אמיא לא תפסול, ד"ושחט"
אותה" משמע: ולא אותה וחבירתה, והכי
דמי? כגון ששחט שתי פרות אדומות בהדי
חדדי. קא משמע לן – דחולין נמי משמע.
אבל רישא דנתבין לאחרת לא איצטריכא,
דנזי נמי דאותה וחבירתה משמע שתי פרות
אדומות, מיהו, כיון דנתבין למלאכה אחרת
מיפסל משום היסח הדעת, דלא גרעה
מתחיתך דלעת, חתך דלעת עמה דברי הכל
פסולה – דהא מלאכה היא. נחתכה דלעת
עמה דברי הכל כשרה – דשלא בכונה לא
מיקרי עוסק במלאכה. ורישא לרבי נתן
טעמא, דכתיב "ושחט אותה" – ולא חבירתה
עמה, ושלא בכונה נמי שמה שחיטה. נפלה
סבין והגביהה – ושהה בהגבהה זו. כליו –
בגדי. או שהשחט את הסבין – קודם
שחיטה. ועף – נתיגע. וכשהתחיל לשחוט
לא היה בו כח, ופסק שחיטתו, ובא חבירו
ושחט. כד' ביקור – מפרש בגמרא מאי כד'
שחיטה אמר רב כד' שחיטה בהמה אחרת
– ולא תימא: כד' שיגמור שחיטתו ותו לא.
בהמה לבהמה ועוף לעוף – כד' שחיטת
בהמה אחרת משערין לשהיית שחיטת
בהמה, ובכדי שחיטת עוף אחר משערין
לשהיית שחיטת עוף. או דילמא אפילו –
בכדי שחיטת בהמה משערין לשהיית
שחיטת העוף, דהיינו קולא. אמר להו לא
הוה בדיחא בחביבי דאשייליה – לא היתה
דעתי גסה בדודי רבי חייא כשלמדתי הלכה
זו, ולא היה בסבר פנים עמי שאשאלנו דבר
זה. רב בר אחיה ובר אחתיה דרבי חייא הוה.
אף בהמה לעוף – קולא היא. שנתנו לעוף
שיעור שחיטת בהמה לשהייתו. לשיעורין –
פעמים שהיא רחוקה ופעמים קרובה. עומדת

– כאן ומחוסרת הטלה לארץ. איכא – בין רבי חנינא לרבי יוחנן, רבי יוחנן משער בשחיטה לחודה, ורבי חנינא בעי הטלה ושחיטה. דקה לרקה – לשהיית בהמה דקה
משערין בכדי שחיטת בהמה דקה דכוותה. ואף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, כיון דקם ליה רבי יוסי בר רבי חנינא בשיטתיה דרב, דאמר: דקה לדקה וגסה לגסה,
ממילא שמעינן: ועוף לעוף, ועבדינן לחומרא. בסבין רעה – שאין חידודה חותך יפה. אפילו כל היום כולו – ומאריך ושהיה בשחיטה אחת. כשרה – הואיל וכל שעה
הוא מוליק ומביא ולא הפסיק בשחיטתו. שהיות מהו שיצטרפו – הפסיק שתיים ושלש פעמים בשחיטה אחת, ושהה בין שלשתן כד' שיעור שלם. מדרייה – השוחט בסבין
רעה, אלמא לא מצטרפי. דקא סלקא דעתין ואפילו הפסיק קאמר, אלא שלא שהה בפעם אחת כשיעור. התם בדלא שהה – כלל. במיעוט סימנים – שחט הרוב, ושהה
במיעוט האחרון, וגמר שחיטתו. מהו – מי אמרין: כיון דעבר ליה רובא – אתכשר, או דלמא כיון דהדר וגמרה – כולה חרא שחיטה היא? תיקו – ולחומרא. ובמיעוט
קמא, אי דגירגת – לא מימי עבדי ולא שהייה היא. ואי דוושט דנקובתו במשהו – מיטרפא ממה נפשך, דהא כיון דשהה אויל ליה מעשה קמא, והוה ליה נקב בעפולא
וטרפה. ונראה, דהשוחט רוב סימנן והשלך מידו, והעוף שהה למות – אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה. דמוטב שיכה על הצואר בסבין, או ימתן עד שימות.
כד' ביקור חכם – בדיקת סבין. לשיעורין – פעמים דחכם רחוק ופעמים קרוב. מנח חכם – שזה השוחט חכם הוא. ופסק את הגרגרת – היינו עיקור. ובבהמה קאי. תחת
השני – בין הסימן לצואר. ופסקו – מלמטה למעלה. ישבב – שם חכם, וכן הוא דבריה הימים (א כד) גבי משמרות.

נקובת

ולחשוב נמי דחוקה – ואם תאמר: אמאי לא פריך, וליחשוב דזעירי דאמר (חולין כ.ב.) נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה? ויש לומר: דאינה נבלה אלא אם כן נפסק נמי חוט השדרה, והא תני לה, דבנפסק חוט השדרה לחוד אסור. אבל מחזיקה פריך שפיר, דמשכחת ליה גיטרא דנבלה אפילו חוט השדרה קיים, כגון נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוט השדרה קיימת, דקרי ליה רב גיטרא

ב"אלו טרפות" (חולין נב.א.) אי נמי, שעשאה גיטרא למטה מבין הפרשות, דלא מיטרפא בפסיקת חוט השדרה. ואם תאמר: אמאי קשיא ליה דליחשוב דחוקה ודריב אלעזר? והא לקמן ב"אלו טרפות" (מנב.) מפרש דלא חשיב בסגיר ושב שמעתא, משום דאתאי ב"זה הכלל: כל שאין כמות חיה – טרפה, ד"טרפה" היינו אסורה, כמנן "אלו טרפות", דאמר: אלו אסורות קתני? ויש לומר: דלא משמע ליה לרובי נבלה מ"זה הכלל" דקתני: כל שאין כמות חיה, דמשמע הלשון דעכשיו היא חיה, אלא שאין יכולה לחיות עוד משום טרפות. ואם תאמר, אמאי פריך: וליחשוב דריב אלעזר? והא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה אתי ב"זה הכלל", דהיינו בסגיר, ואם כן שפיר שמעינן מניה גיטל הירך וחלל שלה דאסורה, ולא צריך למחשבה? ויש לומר: דדלמא דמן הארכובה ולמעלה דאסורה – היינו סמוך לצומת הגידים, אבל למעלה ברחוק שרי. וכן נשבר העצם דאמר בפרק "בהמה המקשה" (חולין עוב.) דהיא טרפה כשאין עור ובשר דופניו חור רובו – שמתא היינו בעצם שני, אבל בעצם שלישי המחובר לגוף לא מיטרפא שום שבירת העצם גרידא. ומיהו בפרק קמא (חולין כ.א.) פירש הקונטרס: גיטל הירך והבשר והעור חופין עד חצי הירך או שלישו היא טרפה. והדר ביה רבי זירא – פירש הקונטרס, ממה שהקשה: מה לי בריאה מה לי בבני מעיים. אלא טעמא – משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא, ופירש, הא דבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן – דהיינו בין קנה לוהט, דאי נשחט הורשט תחלה – הוה בני מעיים כמאן דמנחא בדיקולא דמיא. ונראה דדעת הקונטרס שאין צריך לומר דריב זירא פליג אריש לקיש, וקשה: ד"נקבו בני מעיים בין סימן לסימן" משמע אפילו בין הושת לקנהו ועוד, דמשני רבי זירא לדבריו דרבא קאמר ליה, הוה ליה למימר "קמבעיא ליה" ועוד, דקאמר דהדר ביה רבי זירא, מדבעי רבי זירא נקבו – לא הוה ליה למימר טפי, אלא: הדר ביה רבי זירא, דבעי רבי זירא כו! אבל מדנקט "מדבעי רבי זירא" משמע שמן הבעיא חזר בו. והכי פריך, דמקשה לרבא: מה לי בריאה מה לי בבני מעיים, שבכל מקום יש להחרי? – שמע מינה דסבר דאין טרפות לחצי חיות, ולא שייך למיבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן. ומתחלה מביעי ליה נקבו אפילו נשחט הורשט תחילה, דהוי פשטא ליה דיש טרפות לחצי חיות. ומשני: לעולם לא חזר מן הבעיא. ואליבא דרבא שהתיר בריאה פריך: כיון דשרי בניהבא הריאה אחר שחיתת קנה – זה אי אפשר אלא מטעם שאין טרפות לחצי חיות, ואם כן גם בבני מעיים תתיר?

ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא – לכך הוצרך כאן להביא ראייה מאילפא, משום דריב זירא סתם דבריו, ולא אמר אלא "מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני או לא", ו"לטהרה מידי נבלה" – גמרא הוא דקאמר לה. לכך מדקדק, מדקאמר: לאו היינו דבעי אילפא – שמע מינה דלטהרה מידי נבלה קמבעיא ליה.

מולחו

דראשון הוא דמצי לאיצטרופי לשני לטהר, אבל שני לא מצי אצטרופי בהדי ראשון להחרי. הכי גרסינן: **ואמרינן** דבעי **אילפא הוציא העוקר את ידו** בין סימן לסימן **מי מצטרף סימן ראשון כו'** – והוא דאילפא ב"בהמה המקשה" (חולין סח.ב.) עובר נותר בשחיטת אמו, אבל הוציא ידו קודם שחיטה, אמרינן התם דאותרו אבר דין טרפה שחוטה יש לו, שאינו מטמא, דמחזיקא ליה שחיטה לטהרו. דתנן התם: שחט את אמו ואחר כך תחכה – מגע נבלה, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: מגע טרפה שחוטה. וקבעי אילפא (שם ט.א.) הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו? סימן ראשון נשחט להחרי ולטהרה, וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר.

נקובת הורשט – אלמא טרפה היא ולא נבלה, וכיון דחזר בו רבי עקיבא, ההיא ד"אלו טרפות" מני? ששחט – את הורשט, ולבסוף פסק את הגרגרת. **כברר אחר גרם לה דמיא** – דהא קודם שהתחיל בשחיטה נפסל, אף על גב דבדאא שענתא היא. **פסק את הגרגרת כו'** – אלמא, אפילו פסק ולבסוף שחט קרי ליה רבי ישבב נבלה, והורה לו רבי עקיבא: **אלא** – ההיא ד"אלו טרפות" לאו טרפות דוקא קאמר, אלא: אלו אסורות קאמר. ויש מהן נבלות – כגון נקובת הורשט ופסוקת הגרגרת, דאיתרע מקום שחיטה דידהו. ואינך הוה טרפות. וליחשוב נמי דחוקה – דכיון דאמרת נבלות מיתנו התם, ליחשוב נמי הך נבלה – ואפילו מפרכסת. **רבי שמעון בן לקיש אמר** – לא תתני אלו אסורות, אלא אלו טרפות, ולא תיקשי. **כאן ששחט במקום חתך** – כלומר, מתניח דהכא – ששחט במקום חתך, במקום שנפסק רוב הגרגרת כבר. ואחר כך ניקבה הריאה – בין שחיתת קנה לשחיטת הורשט. **אלמא** – כיון דריאה תלויה בקנה, ונשחט הקנה – הוי כמו שניטלה כולה מן הבמה ומנותן בסל, ותו לא מיטרפא בה בהמה. וגבי פסק ולבסוף שחט נמי, כיון דרובא נפסקה, דהא פסוקת הגרגרת ברובא הוא – הויא לה כמנחא בדיקולא, ושוב אין לבחמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד, ובה אינה יוצאה מידי נבילה! **אלא אמר רבי יוחנן** – משנה זו ד"אלו טרפות" רבי עקיבא אמרה קודם שחזר בו, ומשנתנו דקתני: והורה לו רבי עקיבא – לאחר חזרה. ומשנה – ד"אלו טרפות" אחר שנשנית בבית המדרש לא זוה ממקומה, לא שכחוה התנאים ולא עקרוה ממשנתם, ואף על פי שחזר בו רבי עקיבא, וחזרו וקבעו במשנתם אף לאחר החזרה. ואף על פי שזו קודמת לזו – אין סדר למשנה. ואף על גב דבדאא מסכת אמרינן ב"לפני אידיהו" (עבודה זרה ז.א.) יש סדר למשנה – הני מילי סתם ואחר כך מחלוקת, או מחלוקת ואחר כך סתם, שהקפידו החכמים בסדורו, משום דמחלוקת ואחר כך סתם הלאה כסתם, אבל במילי אחרניתא לא קפדינן אסידרא. **אבל בבני מעיים לא** – אם נקבו בני מעיים בין קנה לוהט אחר שחיתת הקנה – טרפה, דחיותא דבני מעיים לא בקנה תלי אלא בוהט. לעולם דרך קנה לשחט תחלה לפי שהוא סמוך לעור, והורשט סמוך למפרקת. התרת, דסבירא לן: כיון דמקצתה אשתחית תו לא מיטרפא, שאין טרפה לחצי חיות. דהא לא סבירא לרבי זירא דטעמא משום דאמרינן כמאן דמנחא בדיקולא דמיא. והדר ביה רבי זירא – מהאי טעמא, ואודי דטעמא משום דכמנחא בדיקולא דמיא בריאה, אבל בבני מעיים – מיטרפא, שהורשט עדיין קיים. ומנלן דהדר ביה? נקבו בני מעיים בין סימן לסימן – לאו תחלה שחט הקנה, דהוי לעולם ראשון. מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא – מי אמרינן: סימן ראשון נשחט לשני דברים – (להחרי) אכילה ולטהרה מידי נבלה, וסימן שני לא בא להחריה באכילה, שהרי נטרפה, אלא לטהרה, וכיון דאינן שוין – אין שחיטתן מצטרפות, ואף על גב דסימן ראשון לטהר מידי נבלה נמי נשחט. או דלמא, כיון דראשון אף לטהרה מידי נבלה נשחט, מצטרף לשני? **סימן ראשון לסימן שני** – גרסינן. ולא גרסינן "סימן שני לסימן ראשון", דהיינו: הכי גרסינן: **ואמרינן** דבעי **אילפא הוציא העוקר את ידו בין סימן לסימן מי מצטרף סימן ראשון כו'** – עובר נותר בשחיטת אמו, אבל הוציא ידו קודם שחיטה, אמרינן התם דאותרו אבר דין טרפה שחוטה היה, שאינו מטמא, דמחזיקא ליה שחיטה לטהרו. דתנן התם: שחט את אמו ואחר כך תחכה – מגע נבלה, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים: מגע טרפה שחוטה. וקבעי אילפא (שם ט.א.) הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו? סימן ראשון נשחט להחרי ולטהרה, וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר.

חולין דף לב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קכא

הגמרא דוחה את תירוצו של ריש לקיש: וְיָמֵי אָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
 לִקְיֵשׁ הָכִי, שאף בגרירת פסוקה שייכת שחיטה: וְהָאָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן
 בֶּן לִקְיֵשׁ, אף על גב שנקב בריאה מטרף את הבהמה, וכל שנפלה
 טריפה בבהמה קודם גמר שחיטה הרי היא נאסרת, מכל מקום אם
 שָׁחַט אֶת הַקֶּנֶה וְאַחֵר כֶּף נִיקְבָה תֵּרִיאַה קודם ששחט את הושט,
 הרי היא כְּשֵׁרָה. משום שהריאה תלויה בקנה, ולאחר שנחתך רוב
 הקנה הרי היא כמי שכבר ניטלה כולה מהבהמה ומונחת בסל, ועל
 כן שוב אין הבהמה נטרפת מחמת נקיבתה. אֵלֶּמָּה כְּמָאן דְּמִנְחָה
 בְּרִיקוּלָא דְּמִנָּה – הרי לנו שסובר ריש לקיש שלאחר שנחתך רוב
 הקנה הרי הוא כמנוח בסל וכבר אינו מחובר לגוף הבהמה, ואם כן
 הָכֵא נָמִי בפסוקת הגרירת ברובה יש לומר שהקנה כְּמָאן דְּמִנְחָה
 בְּרִיקוּלָא – (כמנוח בסל) דְּמִנָּה, ואיך אמר ריש לקיש שאם שחט
 שלא במקום החתך מועילה השחיטה להוציא מידי נבילה. הלא אף
 אם שחט שלא במקום חתך לא יתכן שיחשב הדבר למעשה שחיטה,
 שהרי כבר אין הקנה מחובר לגוף הבהמה.
 הגמרא מביאה את תירוץ רבי יוחנן על הסתירה האמורה: אֵלֶּמָּה
 רַבִּי הֵיִיא בְּרַא אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא קָשְׁיָא מִמִּשְׁנֵינוּ עַל הַמִּשְׁנָה
 לַהֲלֹךְ, משום שְׂכָאן (במשנה להלן) מדובר קוֹדֵם הַחֲזָרָה של רבי
 עקיבא והודאתו לדברי רבי ישבב שכל שנפסלה בשחיטה נבילה,
 ומשנה זו הולכת בשיתו הראשונה ועל כן מנתה את פסוקת
 הגרירת בכלל י"ח טריפות. וְכָאן מִמִּשְׁנֵינוּ הַמַּחֲשִׁיבָה אֶת פִּסְקוֹת
 הגרירת לנבילה, מדובר לְאַחֵר הַחֲזָרָה של רבי עקיבא. ואף על פי
 שחזר בו רבי עקיבא, לא עקרו התנאים את משנתם הראשונה,
 וְהַמִּשְׁנָה שֶׁנִּשְׁנְתָה קודם החזרה לֹא זָוָה מִמִּקְוָמָה.
 הגמרא מפרשת את מימרת ריש לקיש שהובאה לעיל: גּוֹפֵא, אָמֵר
 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ, שָׁחַט אֶת הַקֶּנֶה וְאַחֵר כֶּף נִיקְבָה תֵּרִיאַה,
 כְּשֵׁרָה. אָמֵר רַבָּא, לֹא אָמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ אֵלֶּמָּה בְּרִיַּא
 שֶׁנִּיקְבָה בֵּין שְׁחִיתָת הַקֶּנֶה לְשְׁחִיתָת הַוִּשְׁט, הוֹאִיל וְחֵי רִיַּא תְּלוּיָה
 בְּקֶנֶה. לפיכך לאחר שחיטת רובו כבר אינה מחוברת לגוף הבהמה,
 ואינה מטריפה אותה מחמת נקיבתה. אֲבָל בְּכֵנִי מַעֲיִים שֶׁנִּיקְבוּ בֵּין
 שְׁחִיתָת הַקֶּנֶה לְשְׁחִיתָת הַוִּשְׁט לֹא הִתִּיר רִישׁ לִקְיֵשׁ, אֲלֵא נִקְיַבְתִּים
 מִטְּרִיפָה אֶת הַבְּהֵמָה. משום שחיות בני המעיים אינה תלויה בקנה
 אלא בושט, ואף לאחר שחיטת הקנה עדיין הם מחוברים לגוף
 הבהמה.
 הגמרא מביאה את קושיית רבי זירא על סברת רבא בביאור דברי רבי
 שמעון בן לקיש: מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי זִירָא. לְרַבָּא, מֵאַחֵר שֶׁנִּזְלָדוּ בָּהּ
 סִימְנֵי מַרְפָּה הִתְרָה – מאחר שהתיר ריש לקיש נקיבת ריאה לאחר
 שחיטת הקנה משום שלאחר שחיטת סימן אחד כבר נטרפה הבהמה,
 אם כן מה לי אם נטרפה בְּרִיַּא וְמָה לִי אם נטרפה בְּכֵנִי מַעֲיִים.
 וסבר רבי זירא שטעמו של ריש לקיש אינו משום שהריאה נחשבת
 כמנוחת בסל לאחר שחיטת הקנה, אלא משום שלאחר שנשחטה
 במקצת וכבר אין בה חיות גמורה שוב אינה נטרפת בשום טריפה
 שהיא, לפי שאין הטריפה אוסרת בחצי חיות.
 וְהָדֵר בֵּיהּ רַבִּי זִירָא מִקוּשִׁיתוֹ זֹו, והודה שדווקא הריאה אינה
 נטרפת לאחר שחיטת הקנה, לפי שהיא כמו שמונחת בסל. מוכיחה
 הגמרא שרבי זירא חזר בו: מִמָּה דְּבָעִי – (שהסתפק) רַבִּי זִירָא, אם
 נִקְבּוּ בְּנֵי מַעֲיִים בֵּין שְׁחִיתָת סִימָן הָרָשׁוֹן שְׁחִיתָת הַקֶּנֶה לְשְׁחִיתָת
 הַסִּימָן הַשֵּׁנִי שְׁחִיתָת הַוִּשְׁט, מֵהוּ דִּין הַבְּהֵמָה. מִי מַצְטַרֵף הַסִּימָן
 רָשׁוֹן לְסִימָן הַשֵּׁנִי בְּשִׁחִיתוֹ כִּדִּי לְטַהֲרָה מִיָּדִי נִבְלָה, או ששחיטת
 הסימן הראשון לֹא מצטרף לשחיטת השני, משום שאין שניהם שוים
 זה לזה. שכן הראשון נשחט בשחיטה הראויה גם לטהר מידי נבילה
 וגם להתיר את הבהמה באכילה, ואילו השני נשחט רק בשחיטה
 המטהרת מידי נבילה אבל לא מתירה באכילה, שהרי חיתוך רוב
 כבר נאסרה באכילה משום טריפה, ומאחר שאין צירוף ביניהם אין זו
 שחיטה המוציאה מידי נבילה.
 ואף שבדברי רבי זירא לא מפורש שהסתפק לענין טהרה מידי נבילה
 בדווקא ולא לענין היתר אכילתה, מוכיחה הגמרא שדווקא לענין זה
 הסתפק, ממה שדימו האמוראים את ספיקו לספק אילפא שהסתפק

המשך בעמוד קל

נְקִיבָת הַוִּשְׁט, וּפְסוּקַת הַחֲזָרָה. הרי לנו שאם נפסקה הגרירת
 שלא בדרך שחיטה אינה נבילה אלא טריפה, שכן היא נמנית בכלל
 י"ח הטריפות השנויות שם. נמצא שמשנה זו סותרת את השני
 במשנתנו שהודה רבי עקיבא לרבי ישבב, ולדברי הכל אם שחט את
 הושט ופסק את הגרירת הרי היא נבילה.
 הגמרא מביאה את תירוצו של רבא על הסתירה האמורה: אָמֵר
 רַבָּא, לֹא קָשְׁיָא. כָּאן מִמִּשְׁנֵינוּ מְדוּבָר שְׁקוּדִים שָׁחַט סִימָן אֶחָד
 וּלְכַסּוֹף פֶּסֶק אֶת הַשֵּׁנִי, וְכָאן (במשנה להלן) מְדוּבָר שְׁקוּדִים פֶּסֶק
 סִימָן אֶחָד וּלְכַסּוֹף שָׁחַט אֶת הַשֵּׁנִי. שאם קודם שָׁחַט וּלְכַסּוֹף פֶּסֶק,
 נִפְסְלָה בְּשְׁחִיתָהּ הִיא נחשבת, וכל שנפסלה בשחיטה הרי היא
 נבילה. אבל אם פֶּסֶק וּלְכַסּוֹף שָׁחַט, כִּי – (כמו) דְּבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ
 לִפְסֹל דְּמִנָּה – (דומה) בהמה זו, שהרי קודם השחיטה נפסק הסימן,
 וכל שאין חל הפסול בשחיטה עצמה אינה אלא טריפה ולא נבילה.
 הגמרא דוחה את תירוצו של רבא: אֵיתִיבִיהּ רַב אֲחָא בְּרַ הוֹנָא
 לְרַבָּא, הלא שנינו במשנה, שָׁחַט אֶת הַוִּשְׁט וּפֶסֶק אֶת הַחֲזָרָה,
 או שֶׁפֶּסֶק אֶת הַחֲזָרָה וְאַחֵר כֶּף שָׁחַט אֶת הַוִּשְׁט, הרי זו נבילה.
 הרי לנו כי גם בפסק ולכסוף שחט אמר רבי ישבב שהיא נבילה, וגם
 על זה הודה לו רבי עקיבא. השיבו רבא: אֵימָא בְּכוּוֹנָת הַמִּשְׁנָה,
 וְכִבְרִי שָׁחַט אֶת הַוִּשְׁט מַעֲיָקְרָא, קודם שפסק את הגרירת.
 אָמֵר לִיה רַב אַחָא בְּרַ הוֹנָא לְרַבָּא, לא יתכן לפרש כן בדברי המשנה,
 שכן שְׁנֵי תְּשׁוּבוֹתֵי יֵשׁ בְּדָבָר. תָּרָא – הדיחיה הראשונה, דָּאֵם כֵּן
 בבא זו של 'פסק את הגרירת ואחר כך שחט את הושט' הֵיִינוּ בבא
 קְמִיתָא של 'שחט את הושט ואחר כך פסק את הגרירת', ואם כן
 למה שנתה המשנה את אותו הדין פעמיים. וְעוֹד תְּשׁוּבָה יֵשׁ בְּדָבָר,
 דְּהָא תִּנָּן בְּפִירוּשׁ 'וְאַחֵר כֶּף שָׁחַט אֶת הַוִּשְׁט', ואיך יתכן לפרש בזה
 שקודם שחט את הושט.
 הגמרא מביאה תירוץ אחר של רבא על הסתירה האמורה: אֵלֶּמָּה
 אָמֵר רַבָּא, מה שנתנה המשנה להלן 'אלו טריפות', אין הכוונה
 דווקא לאיסור טריפה, אלא 'אלו אסורות' קִתְּנֵי, וְיֵשׁ מֵהֶן נִבְלָוֹת,
 כגון נקובת הושט ופסוקת הגרירת, וְיֵשׁ מֵהֶן מַרְפָּאוֹת, כגון שאר
 הטריפות השנויות שם.
 מקשה הגמרא על תירוצו של רבא: מאחר ששונה המשנה גם את
 האסורות משום נבילה, וְלִיחְשׁוֹב נָמִי – (יש לה למנות) גם את מה
 דְּאִמְרַי חֲזָקִיָּה. דְּאָמֵר חֲזָקִיָּה, בהמה שֶׁשָּׂאָה גִּיסְמָא – (חלוקה
 לשנים) וכגון שנחתכה לרוחבה בצוורה או גבבה עד חללה הפנימי,
 הרי היא נבילה. ואף שהיא עדיין מפרכסת הרי היא חשובה כמותה,
 ומשמאות טומאות נבילה. עוד מקשה הגמרא: מאחר ששונה המשנה
 גם איסורי נבילה, וְלִיחְשׁוֹב נָמִי מה דְּאִמְרַי רַבִּי אֶלְעָזָר. דְּאָמֵר רַבִּי
 אֶלְעָזָר, בהמה שֶׁנִּשְׁלָה מִמֶּנָּה יֶרֶךְ וְחָלָל שְׁלָה – שנחתכה ירכה
 ממקום חיבורה עם כל בשרה עד שנעשית גומא במקום החתך
 וחללה נראה לעין, הרי היא נבילה.
 כִּי קִתְּנֵי במשנה להלן גם בהמה האסורה משום נבילה בכלל י"ח
 הטריפות, דווקא נבילה דְּלֹא מַטְמְאָה מַחֲיִים קִתְּנֵי, כגון פסוקת
 הגרירת שנעשית נבילה רק לאחר שמתה משום שלא נשחטה
 כהלכתה בשני סימניה. אֲבָל נִבְלָה דְּמַטְמְאָה אֵף מַחֲיִים, כגון
 גיסטרא או ניטלה ירך וחלל שלה שהיא חשובה כמותה אף כל זמן
 שהיא חיה ומפרכסת, לֹא קִתְּנֵי במשנה זו.
 הגמרא מביאה את תירוץ ריש לקיש על הסתירה האמורה: רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ אָמֵר, לעולם כוונת המשנה להלן לטריפות בלבד
 אלא שְׂכָאן מִמִּשְׁנֵינוּ מְדוּבָר שְׁשָׁחַט אֶת הַחֲזָרָה הַפְּסוּקָה בְּמִקְוָם
 הַחֲתָךְ, וְכָאן (במשנה להלן) מְדוּבָר שְׁשָׁחַט אֶת הַחֲזָרָה הַפְּסוּקָה
 שְׁלֹא בְּמִקְוָם הַחֲתָךְ. אלא למעלה או למטה ממנו. שאם שָׁחַט
 בְּמִקְוָם הַחֲתָךְ, כִּנְפִסְלָה בְּשְׁחִיתָהּ הִיא נחשבת, שהרי חיתוך רוב
 הגרירת לא נעשה על ידי מעשה שחיטה, ועל כן היא נבילה. אבל
 אם שחט את הגרירת שְׁלֹא בְּמִקְוָם חֲתָךְ, הרי נעשה מעשה שחיטה
 גם בה, ועל כן נחשבת פסיקת הגרירת כִּי – (כאילו) דְּבָר אַחֵר גָּרַם
 לָהּ לִפְסֹל דְּמִנָּה – (דומה) בהמה זו, אבל אין חסרון בעצם מעשה
 השחיטה, ועל כן אינה אלא טריפה.

מי מצטרף הסימן הראשון בשחיתתו לסימן שני לטהרה ליד מידי
נבלה, או שלא מצטרפות שחיתותיהם זו לזו לטהר את האבר, שכן
שחיתת הסימן הראשון היתה ראויה גם לטהר וגם להתיר באכילה,
ושחיתת השני אינה ראויה אלא לטהר, ואינן מצטרפות. והרי עד
כאן לא איבעיא לן בבני מעיים שניקבו בין שחיתת הקנה לשחיתת
הושט אלא רק לענין צירוף שני הסימנים כדי לטהרה מידי נבלה,
אבל באכילה פשוט לו שהיא אסורה. ומכאן ראיה שחור בו רב זירא
מסברתו לעיל שאין טרפה לחצי חיות.

רב אחא דחיה את ראיית ברבינא: אמר ליה רב אחא בר רב לרבינא,
דלמא לעולם לא תדר ביה רב זירא מסברתו האמורה, ומתיר אף
טרפת בני מעיים לאחר שחיתת הקנה. ומה שהסתפק רבי זירא לענין
טומאת נבלה, לדבריו דרבא קאמר – לפי שיטת רבא הסתפק כן,
ואולם ליה עצמו לא סבירא ליה כן, אלא סובר שאם ניקבו בני
מעיים בין סימן לסימן היא מותרת אף באכילה.

הגמרא מביאה דין העולה מדברי ריש לקיש האמורים: אמר רב
אחא בר יעקב, שמע מינה מדרבי שמעון בן לקיש הסובר שלאחר
שחיתת הקנה נחשבת הריאה כמאן דמנחא בדיקולא, שזמנן
ישראל לסעודה על בני מעיים ועל האברים הפנימיים של הבהמה,
ובכלל זה הריאה, ואולם אין זמנן עובדי פוכבים לסעודה על
בני מעיים, לפי שהם אסורים באכילת הריאה. מאי טעמא, משום
שישראל דבשחיתת תליא מילתא – תלוי היתר הבשר מאיסור אבר
מן החי, בין דאיכא שחיתת מעלייתא, אישתרי להו – הותרה לו
אף הריאה. ואפילו שבשעה שנחשבה הריאה כעקורה עדיין חייתה
הבהמה, אין היא נאסרת משום אבר מן החי, לפי שעצם מעשה
השחיטה מתיר מידי איסור זה, ולא מיתת הבהמה. מה שאין כן
בעובדי פוכבים דבנחירה כני להו, ולא נאמר להם דין שחיטה,
ובמיתת תליא מילתא – תלוי היתר איסור אבר מן החי ולא
בשחיטה, הני – וריאה זו – כאבר מן החי דמו, שהרי בשחיתת הקנה
כבר נפרדה מגוף הבהמה בעודה בחייה.

רב פפא מקשה ומתיר על הדין האמור: אמר רב פפא, הוה יתיבנא
רביה דרב אחא בר יעקב, וקעי דאימא ליה – ישבתי לפני רב אחא
בר יעקב ורציתי לומר לו, מי איכא מירי – האם יתכן שיהיה דבר
דלישקאל הוא שרי – ומותר – ולעובדי פוכבים הוא אסור. והרי
כשיצאו בני ישראל מכלל בני נח, להתקדש בקדושה יתירה יצאו,
ולא כדי להקל עליהם. אך נמנעתי ולא אמרי ליה טענה זו, משום
דאימנא [שאמרתיו] בלבי, הא טעמא קאמר לדבריו, שהשחיטה
מתירה מידי איסור אבר מן החי דווקא לישראל שנצטוו על
השחיטה, אבל לבני נח לא הותר איסור זה אלא על ידי מיתה.

הגמרא מוכיחה מבריתא שלא כרב אחא בר יעקב: תנאי דלא כרב
אחא בר יעקב. שכן שנינו בברייתא, הרוצה לאכול בשר מבהמה
לאחר שחיתתה קודם שתצא נפשה, חותך בית פשר מבית
השחיטה, ומולחו יפה יפה יותר מבשר אחר, ומדיחו יפה יפה,
וממתין לה עד שתצא נפשה, ואחר כך אוכלו. ואחר עובד
פוכבים, ואחר ישראל מותרין בו בבשר זה. הרי לנו כי השחיטה
מתירה מידי אבר מן החי אף לנכרי אף קודם מיתת הבהמה.
וברייתא זו מסייע ליה לרב אידי בר אבין. דאמר רב אידי בר אבין
אמר רבי יצחק בר אשיא, הרוצה שביכריא, חותך בית פשר
מבית שחיתתה של בהמה, ומולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה,
וממתין לה עד שתצא נפשה, ואוכלו. ואחר עובד פוכבים ואחר
ישראל מותרין בו בבשר זה.

משנה

המשנה מביאה מחלוקת תנאים בהכשר בעלי חיים שחוטים
לטומאה: השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, הרי הם
כשרים. ומאחר שלא יצא מהם דם הרי הם נאכלין אפילו בידים

מסואבות – שאינן נטולות. ואף שעשו חכמים ידים לא נטולות
שניות לטומאה, אין הן מטמאות בהמה חיה ועוף אלו, לפי שלא
הוכשרו בהם, ואין האוכלים מקבלים טומאה עד שיוכשרו לכך על
ידי נפילת משקה עליהם.
רבי שמעון אימר, אף על פי שלא בא משקה עליהם הם מקבלים
טומאה, משום שהוכשרו בשחיטה. שכן מתוך שהשחיטה מתירה
את הבשר מידי איסור אבר מן החי, הרי היא גם מחשיבה אותו
למאכל הראוי לקבלת טומאה.

גמרא

סדר מדרגות הטומאה כך הוא. א. מקור הטומאה עצמו, כגון שרץ
או נבלה או אדם שנטמא בטומאת מת, נקרא 'אב הטומאה', והוא
מטמא במגעו אוכלים ומשקים, אדם וכלים וכן אוכלים ומשקים. ב.
כל הנוגע באב הטומאה נעשה 'ראשון לטומאה', והרי הוא מטמא
אוכלים ומשקים במגעו. ג. אוכלים ומשקים הנוגעים בראשון
לטומאה נעשים 'שניים לטומאה', והרי הם מטמאים תרומה וקדשים,
אבל אינם מטמאים חולין. ד. תרומה וקדשים הנוגעים בשני לטומאה
נעשים 'שלישיים לטומאה', והרי הם מטמאים קדשים, אבל לא
תרומה וחולין. ה. קדשים הנוגעים בשלישי לטומאה נעשים 'רביעיים
לטומאה', והרי הם נאסרים באכילה ונפסלים מהקרבה על גבי
המזבח.

מקשה הגמרא: מבואר במשנתנו בטעמא שבהמה חיה ועוף אלו
נאכלים בידים מסואבות, משום דלא יצא מהן דם בשחיתתם, ולא
הוכשרו לקבלת טומאה. הא אם יצא מהן דם בשחיתתם והוכשרו
על ידי דם זה אין הם נאכלים בידים מסואבות, כדי שלא ייטמאו
מחמת מגע ידים אלו. וקשה, אמאי הם נטמאים מחמתן, הלא ידים
שניות לטומאה הן מגזירת חכמים, ואין שני לטומאה עושה את
הנוגע בו לשלישי לטומאה בחולין.

מפרשת הגמרא את קושיותיה: ומאי דבחולין עסקינן ולא בקדשים,
ארבע ראיות לדבר. מדקתני במשנה גם 'חיה' מוכח שמדובר
בחולין, דאילו מדברת המשנה בקדשים, וכי היה בקדשים מי
איכא, והרי רק בהמה ועוף קרבים למזבח. ותו – ועוד יש להוכיח
כן, דאי בקדשים, וכי יתכן שאם לא יצא מהן דם פשרה. והרי הוא
– והבשר עצמו לדם הוא צריך, שכן אין בשר הקרבן יותר באכילה
עד שירק דמו על המזבח. ותו, אי בקדשים, וכי אם יצא מהן דם
מי מכשיר דם זה לקבלת טומאה. והאמר רבי חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן, מנן לדם קדשים שאינו מכשיר את האוכלים לקבלת
טומאה בנפילתו עליהם, ממה שצאמר בדם (דברים יב כד) 'לא תאכלנו',
על הארץ תשפכו במים. ומכאן שדווקא דם בהמת חולין שהוא
נשפך במים ואינו טעון זריקה על המזבח הוקש למים, ומכשיר את
האוכלים לקבלת טומאה בנפילתו עליהם, אבל דם קדשים שאינו
נשפך במים אלא נזרק על גבי המזבח לא הוקש למים, ואינו
מכשיר. ותו, שהרי אי בקדשים, וכי אם לא יצא מהם דם לא
מתכשיר לקבלת טומאה, ליתכשרי בחיבת הקדש – הלא יש להם
להיות מוכשרים לקבלת טומאה מחמת חביבות וחשיבות הקדשים,
ואפילו בלא הכשר משקים. דהרי קיימא לן, שחיבת הקדש
מכשרתן לקדשים להיחשב כאוכלים ולהיות ראויים לקבלת
טומאה.

מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו, הךא בבהמה
חיה ועוף של חולין שלקחן בירושלים בבכף מעשר שני עסקינן,
שנתפסת בהן קדושת מעשר שני שאינו נאכל בטומאה, בין בטומאת
המעשר ובין בטומאת האדם האוכל. ומשנתניו סוברת שמעשר שני
דינו כתרומה, ועל ידי מגעו בשני לטומאה הרי הוא נעשה שלישי
לטומאה ונפסל לאכילה. ודלא כשיטת רבי מאיר. דתנן במסכת
פרה (פ"א מ"ה),

מי מצטרף ראשון לשני – הואיל וגם הוא לטהר נשחט, או לא. ופשיט הית: אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להחיר שאר העובר באכילה, לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה? ולענין ניקבו בני מעיים נמי תפשוט דמצטרף, דלא מהני חילוק לפסול בשחיטה, הואיל ובסימנן לא איתיליד ריעותא. עד כאן לא איבעיא כו' – והשתא אהדרין לשמעתי

דאמרין: הדר ביה רבי זירא מזהאי דלעיל. מדבעי: מהו לטהרה מידי נבלה – מכלל דפשיטא ליה דאיטרפא בנקיבה דביני ביני. לא הדר ביה – ופשיטא ליה לרבי זירא דאף באכילה שריא. דאין טרפה לחצי חיות. והא דבעי רבי זירא לענין טומאה. לדבריו דרבא – דאמר לעיל: לא אמר ריש לקיש אלא בריאה, אבל בבני מעיים טרפה, מיבעיא ליה לרבי זירא אם טהורה מיהא מידי נבלה או לא. מדרש לקיש – דאמר: כיון שנחתך קנה הוי ריאה כמנחא בדיקולא, שמע מינה אין מזמנין גוי על בני מעיים, משום ריאה, דהוי כמי שהוציאה מן הבמה בעודה מפרסתא. וגוי לאו בשחיטה תלי היתר אכילה דידה, שלא החכרה שחיטה אצלו, ואבר מן החי נאסר לחן, ואין יוצאה לחן מידי אבר מן החי עד שתמות. אבל לישראל יצתה מידי אבר מן החי על ידי שחיטתה. הוה יתיבנא קמיה דרב אחא – כי אמר להא מילתא. ולא אמרי ליה – ונחמתי בעצמי ולא הקשיתי לו. הרוצה לאכול כו' – משום דמעיל, כדאמר לקמן בסמוך: הרוצה שיבריא. מבית השחיטה – שאינו מחוסר הפשט, ויכול לחרתכו מיד קודם יציאת הנפש. וממתין לה עד שתצא נפשה, דאמרין ב"ארבע מיתות" (סנהדרין 30א). מנין שאסור לאכול מן הבמה קודם שתצא נפשה? תלמוד לומר: "לא תאכלו על הדם". אחד גוי כו' – ולא אמרין במיתה תליא מילתא, והוא אבר מן החי לגביהו. וחינו דלא כרב אחא. ומדיחו יפה יפה – מפני שעדיין נבלה הדרם לצאת ולא יצא. בידיה מסואבות – כלומר, בלא נטילה. דגורו עלידם לחיות שניות. ובגמרא פריך: אפילו הוכשרו נמי, אין שני עושה שלישי בחולין! הוכשרו בשחיטה – מגו דשריא שחיטה לחך בשר מידי אבר מן החי, משויה ליה נמי אוכלא לגבי טומאה. כי לא יצא מהן דם כשרה – בתמיה, וריקת דם הוא דשריא להו, דכתיב (דברים יב): "ידם וזבחיך שפך", ודור: "הבשר תאכלו". שאינו מכשיר – אם נפל על חורעים. דם הנשפך כמים – הוי כמים. דקיימא לן חיבת הקדש מכשרת – למיהוי אוכלא ולקבולי טומאה, דתניא בפסחים (להא, א): "הבשר" – לרבות עצים ולבונה, דאף על גב דלא אוכלא ניהו – חיבת הקדש מפרסא להו אוכלא. כבשר מעשר – בירושלים, דכתיב (דברים יד): "ונתת הכסף וגו'", ואשמועינן דשני עבדי בהו שלישי, דלא כרבי מאיר.

כל – ליתפשיך בחיבת הקדש, דקיימא לן: חיבת הקדש מכשרת! אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: הָכָא בחולין שלקחן בכסף מעשר עסקינו, ודלא כרבי מאיר, דתנן: כל

הקשה הרב רבינו יעקב מאורליי"ש, דבפרק "כל שעה" (פסחים כב, א) פריך: ודרי דם, דכתב רחמנא "וכל נפש מכם לא תאכל דם", ותנן: אלו ואלו מתערבין באמה ויצאנן לנחל קרדון ומכרימם לגנן לזבול ומשנה: אמר קרא "על הארץ תשפכו כמים", מה מים מותרין בהנאה – אף דם מותר בהנאה. והשתא היכי דייק היתר הנאה מהאי קרא לדם קדשים? הא לא איתקש למים! ויש לומר: דמכל מקום כיון דדם חולין שרי בהנאה, אם כן אכילה דכתיב גבי דם היא אכילה ממש.

מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה – הא דלא אדכר הדחה קמיתא – כגון דחלליה בי טבחי, כדאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קג, א). אי נמי, משום דאירי בבשר בית השחיטה, ולא הוצרך להחכיר. ולקדירה איירי. אי נמי, מיירי דלציל, אף על גב דלציל לא בעי מליחה, שאני הכא שנחתך קודם שצא נפשה מבית השחיטה, ועדיף מבישרא דאסמיק בגרי "כיצד צולין" (פסחים עב, ב).

אחד ר' גי ואחר ישראל מותרין בו – משמע דטעמא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור. ותימה, דבפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט, א) פריך: והא איכא יפת תוארו ונשנה שאני גוים דלא בני כיושר ניהו. והכא נמי, שאני גוים דלא בני שחיטה ניהו, כדאמר לעיל! ואין להקשות מהא דאמר פרק "ארבע מיתות" (שם נח, ב) גוי ששבת חייב מיתה, וכן העוסק בתורה. דבדבר שהוא מצוה לישראל לעשות לא שייך לממור: "מי איכא מידי דלישראל שרי" וכו', ואף על גב דאמר: אפילו ששבת בשבת חייב, מכל מקום לא דמי, הואיל ויש מצות שבייתה לישראל כמו בשבת. ואף על גב דבן נח נהרג על העוברים כדאמר הוה, וישראל אינו נהרג, נהי דפטור מכל מקום לא שרי. ואם תאמר: דבפרק "גיד הנשה" (חולין קכ, א) דפליגי אם נוהג אבר מן החי בטמא, ואמרין: מחלוקת בישראל, אבל בבני נח דברי הכל מחזירין על הטמא כטהורין. בשלמא לרבנן, אף על גב דאין ישראל מחזיר על אבר מן החי טמא, מכל מקום אסור ליה משום טמא, ולא אשכח דלישראל שרי ולגוי אסור. אלא לרבי מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבמה טהורה בלבד, והא איכא אבר מן החי דחיות ועופות הטהורין, דלישראל שרי ולגוי אסור! ותיבנא דלא חישינן, כיון דסתם אבר מן החי אסור לישראל, כן מצי פריך ההם בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נט, א) מגול דפחות משה פרושה: ויש לומר: דמכל מקום אבר מן החי דידהו אסור משום דבעיא שחיטה, אף על גב דגוי אסור במשהו בשר וגידים ועצם, וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר – הא אמר רבי יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה, ולרש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מן התורה – דלמא לית לא דהוא כללא, אלא סבר לה כמאן דאמר הכא: אין מזמנין גוים על בני מעיים.

השוחט בחמה חיה ועוף ולא יצא כו' – משמע דדם חיה ועוף מכשירין, וקשה להרב רבינו יעקב מאורליי"ש: דבגמרא דריש דם קדשים אינו מכשיר מדרבנן "על הארץ תשפכו כמים" – דם הנשפך כמים מכשיר כו'. ובפרק "כספי הדם" (חולין פד, א) אמרין דלא אמרין בהמה בכלל חיה לכסוי, משום דכתיב "על הארץ תשפכו כמים", מה מים לא בעי כסוי – אף האי נמי לא בעי כסוי, אלמא בדם חיה ועוף דכתיב כסוי לא חיה בכלל "תשפכו כמים" ויש לומר: דכל דם הנשפך על הארץ שאין מקבלים אותו בכלל, כגון דם חיה ועוף, הוקשה למים, בין לענין הכשר בין לענין פטור כסוי. אלא דלענין כסוי גלי רחמנא דדם חיה ועוף בעי כסוי, אבל מכל מקום הוקש למים לענין הכשר, כיון דנשפך על הארץ. ונאכלין בידיה מסואבות – לציל איירי, דלא בעי הדחה. אי נמי לקדירה, והודחו במי פירות. דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר –

הקשה הרב רבינו יעקב מאורליי"ש, דבפרק "כל שעה" (פסחים כב, א) פריך: ודרי דם, דכתב רחמנא "וכל נפש מכם לא תאכל דם", ותנן: אלו ואלו מתערבין באמה ויצאנן לנחל קרדון ומכרימם לגנן לזבול ומשנה: אמר קרא "על הארץ תשפכו כמים", מה מים מותרין בהנאה – אף דם מותר בהנאה. והשתא היכי דייק היתר הנאה מהאי קרא לדם קדשים? הא לא איתקש למים! ויש לומר: דמכל מקום כיון דדם חולין שרי בהנאה, אם כן אכילה דכתיב גבי דם היא אכילה ממש.

ורלמא עד כאן לא פליגי אלא באכילה - אף על גב דנקט לשון "דלמא", נראה שכן הוא האמת. וברייא מוכחת כן, "דאסרין במעשר" משמע באכילה. ובפרק "חומר בקדש" (חגיגה יחב) לא גריס "דלמא" בשום ספר. **ובאכילה** דחולין לא פליגי - לא היה צריך כאן לאכילה דחולין, אלא אגב דנקטת במסכת חגיגה (יחב) נקטיה הכא. **והא**

נגיעה היא מדקתני ונאכלין - ואם תאמר: ואפילו זה היה תנן "אוכלין" יכול לדקדק בדנגיעה איירי, דאגב נגיעה שרי - אמאי לא יאכל כשיצא מזה דם, כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע? ויש לומר: דהחמירו חכמים שלא לאכול כשיש לו ידים מסואבות אף על גב דמותר ליגע. **דבולי** עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה - ואפילו לריש לקיש דאמר (ובחים לבב): טמא שהכניס ידו לפנים לוקה - היינו דוקא במקדש, דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה, מה נגיעה במקצת שמה נגיעה - אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה. **הני** מילי בטומאה דאורייתא אבל בטומאה דרבנן לא - תימנה: דבפרק חמישי דסוטה (לא) אמר רבי אסי: רבי מאיר ורבי יהושע סברי אין שני עושה שלישי בחולין, רבי מאיר - דתנן: כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כו' ומותר בחולין. ומאי ראייה מייתי מניינה? הא רבי עקיבא מודה בטומאה דרבנן כדאמר הכא. דמשמע דאתא לאפקי מדברי עקיבא דאמר התם לעיל: שני עושה שלישי בחולין? ויש לומר: דרבי אסי לית ליה דחוי דהכא. והשתא לרבי אסי, והיא דפרק קמא דשבת (גג), דאלו פוסלין את התרומה, דמשמע: תרומה ולא חולין - אתא דלא כרבי עקיבא. דאפילו בטומאה דרבנן סבר דשני עושה שלישי בחולין. **האובל** אוכל ראשון ראשון - בפרק קמא דשבת (יד), מפרש טעמא: משום דיומנן דאביל אוכלין טמאים ושקיל משקן דתרומה ושדי בפמייה. ואם תאמר: ואמאי היי ראשון? בשני סוגי ובי תימא: משום מעשר שני דאין שני פוסלו, והלא אפילו משקים חולין נעשים ראשונים על ידי שני? ויש לומר: דרבי אליעזר משה מדוחי לעשות אוכל כמאלה לגמרי. מאן

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים - מומא את הקדש ופוסל את התרומה, ומותר בחולין ובמעשר, דברי רבי מאיר, וחכמים אוסרים במעשר. מתקיף לה רב שימי בר אשי: ממיאי? דלמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באכילת מעשר, אבל בנגיעה במעשר ואכילה דחולין לא פליגי, והא נגיעה היא, מדקתני: נאכלין בידים מסואבות, מי לא עסקינן דקא ספי ליה חבריה? אלא אמר רב פפא: הכא בידים תחלות עסקינן, ורבי שמעון בן אלעזר היא; דתניא: אין ידים תחלות לחולין, רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: ידים תחלות לחולין ושינויות לתרומה. - תחלות לחולין אין, לתרומה לא? - הכי קאמר: תחלות - אף לחולין, שניות - לתרומה אין, לחולין לא. ומי אפיא ידים תחלות? - אין, דתניא: הכנים ידיו לבית המנוגע - ידיו תחלות, דברי רבי עקיבא, וחכמים אומרים: ידיו שניות. דבולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה, והכא בגיורא ידיו אפיו גופו קא מיפלגי, מר סבר: ידיו בגופו שוינהו רבנן, ומר סבר: ידים בידים דעלמא שוינהו רבנן. - ולוקמה כרבי עקיבא, דאמר: ידיו תחלות הויין! - דלמא כי קאמר רבי עקיבא - הני מילי בתרומה וקדשים דחמירי, אבל לחולין שניות הויין. - ולהוין נמי שניות, דקא שמעינן ליה לרבי עקיבא דאמר: שני עושה שלישי בחולין! דתנן, בו ביום דרש רבי עקיבא: "וכל כלי חרש וגו' יטמא", טמא לא נאמר, אלא "יטמא" - לטמא אחרים, לימור על כפר שני שהוא עושה שלישי בחולין! - דלמא הני מילי אמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא: הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן, ולא כרבי יהושע; דתניא, רבי אליעזר אומר: האוכל אוכל ראשון - ראשון, שני - שלישי, שני - שלישי. רבי יהושע אומר: האוכל אוכל ראשון ושני - שני, שלישי - שני לקדש ואין שני לתרומה, בחולין שנעשו על טהרת תרומה; על טהרת תרומה - אין, על טהרת הקדש - לא, קסבר: חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי. ולוקמה בחולין

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים - כל שהוא מן התורה טהור, וסופרים גזרו עליו טומאה, כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין, והבא ראשו ורובו במים שאובין, וכל האמורים ב"ציאות השבת" ושבת יגב. אצל שמונה עשר דבר - כולם טומאת שני לטומאה גזרו עליהם, ומטמא את הקדש עד עשרהו שלישי, וטמא הוא, שעשה רביעי. **ופוסל את התרומה** דשלישי בתרומה פסול, ולא עבד רביעי, במסכת סוטה וכוטא, ולא פקא נפול מטרבול יום בקל וחומר. **וחכמים אוסרים במעשר** - אלמא, שאני מעשר מחולין. **ממאי** - לית דמדרבנן דשני עושה שלישי במעשר? **דלמא עד כאן** - לא קאסרי רבנן אלא דאסור לאכול מי שידיו מסואבות, או הבא במים שאובים לא יאכל במעשר, "דאסורין במעשר" - אכילה משמע, אבל באכילה דחולין מודה, ובנגיעה דמעשר נמי לא אסרי. ומתניתין אסר להו אפילו בנגיעה. **מדקתני נאכלין** - ולא קתני "אוכלין מי שידיו מסואבות", דנידוק מינה: הא יצא דם לא יאכלם. אלא: נאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות. **דקפי** ליה חבירה - ובהא דייקנן: הא הוכשרו - אין נאכלין לאחרים, אלמא פסול בהו נגיעה שני, והא ליכא למאן דאמר מי לא עסקינן בו? - כלומר, מי לא משמע נמי נאכלין לאחרים, ואפילו הכי דייק מתניתין: הא יצא מזה דם אין נאכלין **הכא** - מתניתין דייק. הא הוכשרו פסול בהו נגיעה ידים מסואבות - לאו בידים שניות קאמר, אלא בידים תחלות. ולקמיה מפרש די ניהו ידים תחלות. ומתניתין דקאמר ידים תחלות החברו אף להיות ראשונות לחולין - רבי שמעון בן אלעזר היא. **דתניא אין ידים תחלות לחולין** - במקום שהחבר ידים תחלות, כגון ידים שהוכנסו לבית המנוגע, דמיקרו תחלות - לא החברו אצל חולין, דבחולין לא הוה אלא שניות, אלא לענין תרומה וקדשים שוינהו תחלות. מה שאין כן בשאר ידים, דאפילו לתרומה - שניות הויין. **רבי שמעון בן אלעזר אומר ידים תחלות** - הוזכרו אצל חולין. וידים שניות, כגון סתם ידים - הוזכרו אצל תרומה, לעשותה שלישי ולפוסלה. **הכנים ידיו** - כשנטלן וטיהרו מטומאת סתם ידים. **ביאה במקצת לא שמה ביאה** - דאי שמה ביאה - הוי כל גופו טמא, ובעי טבילה משום "והבא אל הבית" (ויקרא יד), ואנן ידים הוה דמטמינן, וטעמא דתרייהו, משום דגזרו ידיו אטו ביאת כל גופו, ובהדיא גזרה פליגי איזו טומאה גזרו על ידיו, רבי עקיבא סבר:

ידיו גזרו רבנן שיהו תחלות כגופו אם נכנס שם, דהוי ראשון מדאורייתא. **כידים דעלמא** - ונפקא מינה, דאפילו נטלן ומיד הכניסן, ולא נגעו בשום דבר - הוו שניות מחמת ביאה. ונקמה - למתניתין כרבי עקיבא. דהא סתמיתא הוה, ורובא דסתמי אליבא דרבי עקיבא, דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרי רבי יהודה וכולהו אליבא דרבי עקיבא וסנהדרין פא. וכוין שמענת לרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות, אוקי למתניתין בדידיה **אבל לחולין שניות הויין** - הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר, דאמר בהדיא: אף לחולין הן תחלות. וליהוינן נמי שניות - וכרבי עקיבא מתוקמא שפיר. דהא **שמעינן ליה דאמר שני עושה שלישי בחולין** - הלכך, יצא מהם דם - ופסלו בהו ידים. בפרק "כשם שהיו" (סוטה כז), בו ביום - יום שמיני חצי גזר שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגייה, והן שתי ביצים כדאמר בעירובין (פבא), אבל בנגיעה בברכות (כחא), שרץ שנפל לאויר תנור, והרי הוא ראשון, והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני. וכתבי "טמא", ומשמע: יטמא, אלמא עבד שלישי. **על כפר** - דסתם תנור ככרות בתוכו. **שטמא את השלישי** - וקרא משמע בין חולין ובין תרומה. **בטומאה דאורייתא** - כגון שרץ. **אבל בטומאה דרבנן** - כגון ידים, דמדרבנן הוה דחויין שניות. **על טהרת הקדש** - כגון אדם הרגיל לאכול קדשים, ורוצה להיות רגיל תירי בשמירת טהרה, ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש. ואשמעינן דשני עבד בהו שלישי. **והלא כרבי יהושע** - דאמר: חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בהו שלישי, דבטלה דעתו, ואין יכול להתפס על חולין טהרת הקדש. **האוכל אוכל ראשון** - נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני, והאוכל אוכל שני - נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי, והאוכל מפרש טעמא דרבי אליעזר דמשי אוכל כמאכל עצמו. דוקא שאכל חצי פרס, שזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגייה, והן שתי ביצים כדאמר בעירובין (פבא), אבל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם, שאין אדם וכלים מיטמאין אלא מאב הטומאה. **רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון** - או אוכל שני - הוי שני. דסבירא ליה לרבי יהושע דלא מוהין אוכל כמאכל. ולקמיה מפרש כי אביל אוכל שני אמאי מוהי ליה שני. שלישי שני לקדש - האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש, ועבד שלישי ורביעי. ולקמיה מפרש טעמא. **ואין שני לתרומה** - דאי נגע לתרומה - לא פסל לה. אבל מיכל תרומה אסור, דשלישי מיהא הוי ליאסר באכילה. דאף על גב דאמר רבי יהושע: אין אוכל נעשה כמאכל - הני מילי באוכל אוכל ראשון, דלא הוי ראשון למיעבד שני, אבל לאיתוסרי באכילה מודה דשלישי עבד האוכל שלישי. והכי נמי אמרין

לקמן (חולין לדב) בשמעתין.

חולין דף לג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קכה

בְּתוֹמָה וְקִדְשִׁים דְּחִמְרִי, שֶׁכֵּן חֲמוֹר דִּינָם לַעֲנֵן טוּמְאָה יוֹתֵר
מִחוּלִין. אֲבָל לְחוּלִין יָדִים אֵלּוּ שְׁנֵי תוֹרִין, וְכַשִּׁית חֲכָמִים. עַל כֵּן
לֹא הֶעֱמִיד רַב פֶּפֶא אֶת הַמִּשְׁנָה בְּשִׁטָּתָהּ.
שׁוּב מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְלִיְהוֹיָדָן נָמִי – הֲלֹא אָף אִם יִהְיוּ הַיָּדִים שְׁנֵי
בְּלִבָּהּ, עֲדִין מִתְּפָרֶשֶׁת הֵטֵב מִשְׁנֵתוֹ לְשִׁטַּת רַבִּי עֲקִיבָא. דְּהָא
שְׁמַעְיָן לֵית לִיבִי עֲקִיבָא דְאָמַר, שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי אֵף בְּחוּלִין.
וְעַל כֵּן אִם הוֹכֵשֶׁר הַבָּשָׂר עַל יַד דָּם הַשְׁחִיטָה אֵינוֹ נֹאכַל עַל יַד יָדִים
שֶׁהֵן שְׁנֵי לְטוּמְאָה, מִשּׁוּם שְׁהוּא נַעֲשֶׂה מִחֲמַתּוֹ שְׁלִישִׁי לְטוּמְאָה אֵף
בְּחוּלִין. דְּתַנְּן בְּסוּטָה (כז), בּוֹ פְּלִיטָה שְׁהִתְמַנָּה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה
לְנִשְׂיָא דְרִשְׁ רַבִּי עֲקִיבָא, נֹאמַר בְּטוּמְאָת שֶׁרֶץ (יִקְרָא יא לג) 'וְכָל כָּלִי
חֶרֶשׁ וְגו' יִטְמָא'. שְׁכָל כָּלִי חֶרֶס נִטְמָא עַל יַד נִפְיֵלַת שֶׁרֶץ לְחוּבוֹ
וְנַעֲשֶׂה רֵאשׁוֹן לְטוּמְאָה, וּמִטְמָא אוֹכְלִים וּמְשָׁקִים שֶׁנִּפְלו לְחוּבוֹ,
וְעוֹשֶׂה אוֹתָם שְׁנֵי לְטוּמְאָה. אֲלֵא שְׁמַעְיָא' לֹא נֹאמַר עַל הָאוֹכֵל
הַנּוֹפֵל לְחוּבוֹ אֲלֵא 'יִטְמָא', שֶׁמִּשְׁמַעוּ טֹמֵא אֵף לְטְמָא אֲחֵרִים. לִימָד
כְּתוּב זֶה עַל כָּכָר שְׁהוּא שְׁנֵי לְטוּמְאָה, שְׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת הַנוּגֵעַ בּוֹ
לְשְׁלִישִׁי לְטוּמְאָה אֲפִילוּ בְּחוּלִין. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: דְּלִמָּא הֵנִי מִלִּי
שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִין לְדַעַת דְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּוֹקָא בְּשֵׁנִי הִטְמָא
בְּטוּמְאָה דְּאוֹרֵייתָא, אֲבָל בְּטוּמְאָת יָדִים שְׁאִינָה אֲלֵא מִדְּרַבְּנָן, אֵף
לְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁנֵי לֹא עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִין. עַל כֵּן הוֹצִיָר רַב פֶּפֶא
לְהַעֲמִיד אֶת מִשְׁנֵתוֹ בִּידֵים שֶׁהֵן רֵאשׁוֹנוֹת לְטוּמְאָה, וְכַשִּׁית רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה בִּיאור נֹסֶף בְּמִשְׁנֵתוֹ: כֹּל הַמִּקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לֹאכּוֹל
חוּלִין בְּדֶרֶגַת טְהָרָה שֶׁל תְּרוּמָה, נִתְפֵּס עַל מֵאכְלֵי הַחוּלִין שְׁלוֹ דִּין
טְהָרָה שֶׁל תְּרוּמָה, וְהָרִי הֵם נִטְמָאִים אֵף עַל יַד שְׁנֵי לְטוּמְאָה כְּדִין
תְּרוּמָה עֲצָמָה. וְכֵן הַמִּקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לֹאכּוֹל חוּלִין בְּדֶרֶגַת טְהָרָה שֶׁל
קִדְשִׁים, נִתְפֵּס עַל מֵאכְלֵי הַחוּלִין שְׁלוֹ דִּין טְהָרָת קִדְשִׁים, וְאִם נִגְעוּ
בְּשֵׁנִי לְטוּמְאָה הָרִי הֵם נַעֲשִׂים שְׁלִישִׁים לְטוּמְאָה, וְכֵן אִם נִגְעוּ
בְּשְׁלִישִׁי לְטוּמְאָה הָרִי הֵם נַעֲשִׂים רְבִיעִים לְטוּמְאָה. וְאָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשִׁיעָא, הָכָא בְּמִשְׁנֵתוֹ בְּחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל
מְהֵרָת חֶקֶדֶשׁ עֲסָקִין. עַל כֵּן הֵם נִטְמָאִים אֵף עַל יַד יָדִים שֶׁהֵם
שְׁנֵי בְּלִבָּהּ, שֶׁכֵּן בְּקוּדֶשׁ שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי, הוּא הָדִין בְּחוּלִין
שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקֹּדֶשׁ. וְלִפִּי הַזֶּה שְׁנֵי הַמִּשְׁנָה דְּלֹא כְּשִׁטַּת רַבִּי
יְהוֹשֻעַ הַסּוֹבֵר שֶׁאֵין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחוּלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהָרַת
בְּקוּדֶשׁ, מִהֲטַעַם שִׁיבּוּאָר לְהֵלֵךְ.
(דְּתַנְּיָא) [דְּתַנְּן] בְּטְהָרוֹת (פ"ב מ"ב), אֵף שֶׁמֶן הַתּוֹרָה אֵין אֲדָם נִטְמָא
אֲלֵא עַל יַד אֵב הַטּוּמְאָה וְלֹא עַל יַד רֵאשׁוֹן לְטוּמְאָה, מִכֹּל מְקוֹם
גִּזְרוּ חֲכָמִים טוּמְאָה עַל הָאֲדָם הָאוֹכֵל מֵאֲכָלִים טְמָאִים אוֹ הַשּׁוֹתֶה
מִשְׁקִים טְמָאִים, וְאֵף שְׁאִינָם אֲלֵא תוֹלַדַת הַטּוּמְאָה. וְנִחְלָקוּ תְּנָאִים
בְּדֶרֶגַת הַטּוּמְאָה שְׁגוּרָה עַל אֲדָם זֶה. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, אֲדָם הָאוֹכֵל
אוֹכֵל שְׁהוּא רֵאשׁוֹן לְטוּמְאָה, נַעֲשֶׂה אֵף הוּא רֵאשׁוֹן לְטוּמְאָה. וְכֵן
מִי שְׁאוֹכֵל מֵאֲכָל שְׁהוּא שְׁנֵי לְטוּמְאָה, נַעֲשֶׂה אֵף הוּא שְׁנֵי לְטוּמְאָה.
וְכֵן הָאוֹכֵל מֵאֲכָל שְׁהוּא שְׁלִישִׁי לְטוּמְאָה, הָרִי הוּא נַעֲשֶׂה שְׁלִישִׁי
לְטוּמְאָה. וְאֵף שֶׁבִּדְרֵךְ כָּלִי הַדְּבָר הַנִּטְמָא יוֹרֵד בְּדֶרֶגָה אַחַת מִשְׁנֵתוֹ
הַדְּבָר הַמִּטְמָא, אֲבָל הָאוֹכֵל אוֹכֵל טֹמֵא נִטְמָא בְּאוֹתָהּ דֶּרֶגַת טוּמְאָה
שֶׁל הַמֵּאכֵל. וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ אָמַר, אֲדָם הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁהוּא רֵאשׁוֹן
לְטוּמְאָה וְכֵן הָאוֹכֵל מֵאֲכָל שְׁהוּא שְׁנֵי לְטוּמְאָה, הָרִי הוּא נַעֲשֶׂה שְׁנֵי
לְטוּמְאָה. אֲבָל אִם אֲכָל מֵאֲכָל שְׁהוּא שְׁלִישִׁי לְטוּמְאָה, הָרִי הוּא
נַעֲשֶׂה שְׁנֵי רַק לְגַבִּי קֶרֶשׁ, שֶׁאִם נִגַּע בְּקִדְשִׁים הָרִי הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָם
שְׁלִישִׁים לְטוּמְאָה. וְאִלּוּם אֵין הוּא נַעֲשֶׂה שְׁנֵי לְגַבִּי תְּרוּמָה, וְאֵינוֹ
פּוֹסֵל אוֹתָהּ בְּמַגְעוֹ. וּמִפְּרֹשׁ רַבִּי יְהוֹשֻעַ, הָאוֹכֵל הָרֵאשׁוֹן וְהַשְּׁנִי
וְשְׁלִישִׁי הָאוֹמְרִים כֵּאֵן, בְּכֹלֵם הַכּוֹנֵה הֵיא לְחוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל מְהֵרָת
תְּרוּמָה. כְּלוּמֹר, בְּמִי שְׁקִיבֵל עַל עֲצָמוֹ לֹאכּוֹל חוּלִין בְּטְהָרַת תְּרוּמָה,
שֶׁדִין חוּלִין אֵלּוּ כְּדִין תְּרוּמָה, שֶׁאִם נִגַּע בָּהֶם שְׁנֵי לְטוּמְאָה הָרִי הֵם
נַעֲשִׂים שְׁלִישִׁים לְטוּמְאָה.
מִדִּיקָתָא מִכָּךְ הַגְּמָרָא: דְּוֹקָא חוּלִין עַל מְהֵרָת תְּרוּמָה, אֵין – נִתְפֵּס
בָּהֶם דִּין תְּרוּמָה, וְהָרִי הֵם נַעֲשִׂים שְׁלִישִׁים לְטוּמְאָה כְּדִין הַתְּרוּמָה
עֲצָמָה. אֲבָל חוּלִין הַנַּעֲשִׂים עַל מְהֵרָת חֶקֶדֶשׁ לֹא נִתְפֵּס בָּהֶם דִּין
קִדְשִׁים. וְקִסְבֵּר רַבִּי יְהוֹשֻעַ, חוּלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל מְהֵרָת חֶקֶדֶשׁ אֵף לִית
הַמִּשְׁךָ בְּעַמּוּד קֵל

כֹּל דְּבַר הַמִּעֲזוֹן בִּיאַת מִים (נְטִילָה אוֹ טְבִילָה) מִדְּבָרִי סוֹפְרִים, כְּגוֹן
יָדִים הַטְעוֹנוֹת נְטִילָה שֶׁהֵן שְׁנֵי לְטוּמְאָה, אוֹ אֲדָם שְׁכָל גּוֹפּוֹ טֹמֵא
מִדְּרַבְּנָן בְּטוּמְאָת שְׁנֵי, מִטְמָא אֶת חֶקֶדֶשׁ [הַקִּדְשִׁים] וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ
שְׁלִישִׁי לְטוּמְאָה, שֶׁבִּכְחוֹ לַעֲשׂוֹת קִדְשִׁים אֲחֵרִים רְבִיעִים לְטוּמְאָה.
וְכֵן פּוֹסֵל שְׁנֵי לְטוּמְאָה זֶה אֶת הַתְּרוּמָה מֵאֲכִילָהּ. וְאִלּוּם מוֹתֵר הוּא
שְׁנֵי מִדְּרַבְּנָן זֶה בְּאֲכִילַת חוּלִין וּבְאֲכִילַת מַעֲשֶׂה. דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר.
וְחֲכָמִים אוֹפְרִים אֵף בְּמַעֲשֶׂה שְׁנֵי. וְלִפִּי שִׁטַּת חֲכָמִים הָאוֹסְרִים
בְּמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהַעֲמִיד אֶת מִשְׁנֵתוֹ בְּבַהֲמָה שֶׁנִּלְקַחָה בְּמַעוֹת מַעֲשֶׂה
שְׁנֵי, שְׁאִינָה נֹאכַלֵּת בְּטוּמְאָה כְּמַעֲשֶׂה שְׁנֵי עֲצָמוֹ. וְעַל כֵּן אִם הוֹכֵשֶׁרָה
עַל יַד דָּם שְׁחִיטָה אֲסוּר לֹאכּוֹלָהּ בִּידֵים מִסּוּאָבוֹת.
מִתְקִיף לָהּ רַב שִׁמְיָ בֶּר אֲשִׁי לְרַב נַחֲמֵן, מִמָּא – מִנֵּן שֶׁכֵּן הִיא דַּעַת
חֲכָמִים, דְּלִמָּא עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבְּנָן עָלֶיהָ דְּרַבִּי מֵאִיר, אֲלֵא
בְּאֲדָם שְׁגוּפָה אוֹ יָדוֹ שְׁנֵי לְטוּמְאָה, וְאֲסוּרָהּ בְּאֲכִילַת מַעֲשֶׂה שְׁנֵי.
אֲבָל בְּנִינְיָה דְּמַעֲשֶׂה בְּשֵׁנִי וְכִמּוֹ כֵּן בְּאֲכִילַת חוּלִין בִּידֵים שְׁאִינָן
נְטוּלוֹת, לֹא פְּלִיגִי חֲכָמִים, וּמוֹדִים שֶׁאֵין דִּינָם כְּתוּמָה. וְאִם כֵּן עֲדִין
תְּמוּדָה מִשְׁנֵתוֹ, דְּהָא בְּנִינְיָה שֶׁל הַיָּדִים בְּבָשָׂר הִיא מִדְּבָרָתָהּ. וְכֵן
מוֹכַח מִמָּה מִדְּקִינִי 'נִאֲכָלִין בְּיָדֵים מִסּוּאָבוֹת', וְלֹא 'אוֹכְלִים אוֹתָם
מִי שִׁידֵיהֶם מִסּוּאָבוֹת', וְכִי לֹא עֲסָקִין דְּקָא כְּפִי לִית תְּכָרִיָּה – הָאִם
לֹא מִשְׁמַע שֶׁמְדוּבָר גַּם בְּאוֹפֵן שִׁידֵי הָאוֹכֵל עֲצָמוֹ טְהוֹרוֹת וְרַק יָדִי
הָאִם שֶׁמֵּאֲכִיל מִסּוּאָבוֹת. לִפִּיכָר אֵי אֲפֻשֶׁר לְהַעֲמִידָה בְּבָשָׂר
הַקֹּדֶשׁ בְּקוּדֶשֶׁת מַעֲשֶׂה, שְׁהָרִי מַעֲשֶׂה אֵינוֹ נִפְסֵל בְּמַגַּע שְׁנֵי לְטוּמְאָה.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה בִּיאור אַחֵר בְּמִשְׁנָה: אֲלֵא אָמַר רַב פֶּפֶא, הָכָא
בְּיָדֵים תְּחִלּוֹת (וְרֵאשׁוֹנוֹת) לְטוּמְאָה עֲסָקִין וְלֹא בְּשֵׁנִי, וּמִשְׁנֵתוֹ
בְּשִׁטַּת רַבִּי שְׁמַעְיָן בֶּן אֶלְעָזָר הִיא שְׁנִיָּה. דְּתַנְּיָא, אֵין יָדִים תְּחִלּוֹת
לְחוּלִין, אֲלֵא רַק בְּתוּרָמָה וְקִדְשִׁים. רַבִּי שְׁמַעְיָן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר
מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, יֵשׁ יָדִים שֶׁהֵן תְּחִלּוֹת לְחוּלִין, וְשְׁנֵי לְתוּרָמָה.
וּבִסְמוּךְ יוֹבֵארוּ דְּבָרֵינוּ אֵלּוּ. וּמַעַתָּה יֵשׁ לְפָרֶשׁ אֶת מִשְׁנֵתוֹ כְּשִׁטַּתוֹ,
שְׁאִילוֹ הִיא מוֹכֵשֶׁר הַבָּשָׂר עַל יַד דָּם הַשְׁחִיטָה הִיא נִטְמָא בְּמַגַּע יָדִים
אֵלּוּ.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעְיָן בֶּן אֶלְעָזָר: תְּחִלּוֹת לְחוּלִין אֵין –
וְכִי יָדִים יְכוּלוֹת לִהְיוֹת רֵאשׁוֹנוֹת לְטוּמְאָה לְחוּלִין וְלְתוּרָמָה לֹא.
וְהָרִי אִם הֵן רֵאשׁוֹנוֹת לְחוּלִין כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁהֵן רֵאשׁוֹנוֹת לְתוּרָמָה.
מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הָכִי קָאָמַר, יָדִים תְּחִלּוֹת לְטוּמְאָה מִצָּאנוּ אֵף
לְחוּלִין, וְכֵל שֶׁכֵּן לְתוּרָמָה. אֲבָל יָדִים שְׁנֵי, לְתוּרָמָה אֵין – יָדִים
אֵלּוּ פּוֹסְלוֹת תְּרוּמָה, אֲבָל לְחוּלִין הֵן לֹא פּוֹסְלוֹת, שֶׁכֵּן שְׁנֵי לֹא עוֹשֶׂה
שְׁלִישִׁי בְּחוּלִין.
שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְכִי אֵיכָא יָדִים בְּלִבָּהּ שִׁידֵי תְּחִלּוֹת לְטוּמְאָה. וְהָרִי
אִם נִטְמָא הָאֲדָם בְּכָל טוּמְאָה שְׁהִיא, טֹמֵא כָּל גּוֹפּוֹ, וְלֹא הַיָּדִים בְּלִבָּהּ.
וְאִם מִשּׁוּם גִּזְרֵת חֲכָמִים עַל הַיָּדִים, הָרִי אֵלּוּ גִזְרוּ עֲלֵיהֶן אֲלֵא טוּמְאָת
שְׁנֵי בְּלִבָּהּ.
מִשִּׁבָּה הַגְּמָרָא: אֵין – מִצָּאנוּ יָדִים רֵאשׁוֹנוֹת. דְּתַנְּיָא, אֲדָם שֶׁנִּכְנַס
רֵאשׁוֹ וְרוּבוֹ תוֹרֵךְ בֵּית מִנוּגַע בְּנִגְעֵי בְּתִים, נִטְמָא מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אִם
הַכְּנִים רַק אֶת יָדָיו לְבֵית הַמִּנוּגַע, אֵין כֹּל גּוֹפּוֹ טֹמֵא. אֲלֵא גִזְרוּ
חֲכָמִים עַל יָדָיו בְּלִבָּהּ לִהְיוֹת תְּחִלּוֹת [וְרֵאשׁוֹנוֹת] לְטוּמְאָה. דְּבָרִי
רַבִּי עֲקִיבָא. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, גִּזְרוּ חֲכָמִים עַל יָדָיו אֵלּוּ לִהְיוֹת
שְׁנֵי בְּלִבָּהּ. וּבִיאור הַמַּחְלוקֶת הוּא, דְּכֹלִי עֲלָמָא מוֹדִים שְׁבִיאָה
בְּמִקְצֵת הַגּוֹף לְחוּץ הַבֵּית לֹא שְׁמָהּ בִּיאָה, וּמִן הַתּוֹרָה אֵינָה מִטְמָא
כָּלִי. וְהָכָא בְּגִזְרָתָהּ יָדָיו אֲמִי גּוֹפּוֹ קָא מִפְּלִגִי. שְׁמִימָא אֶת הַיָּדִים
כְּדִי שֶׁלֹּא יוֹבֵאוּ לְטַהֵר אֵף אֶת הַנִּכְנָס בְּכָל גּוֹפּוֹ שְׁהוּא טֹמֵא מִן הַתּוֹרָה.
אֲלֵא שֶׁנִּחְלָקוּ בְּגִדֵּי גִזְרָה זֶה. מֵר (וְרַבִּי עֲקִיבָא) כָּכָר, כִּשְׁגוּרֵי חֲכָמִים
עַל יָדִים אֵלּוּ, יָדָיו בְּגִזְרָתָהּ שְׁוִינָהוּ (עֲשָׂאוּם) רַבְּנָן, וְכַשֵּׁם שֶׁנִּכְנַסוּ בְּכָל
גּוֹפּוֹ לְבֵית הַמִּנוּגַע נַעֲשֶׂה רֵאשׁוֹן לְטוּמְאָה, כֵּן הַיָּדִים שֶׁנִּכְנַסוּ לְבֵית זֶה
נַעֲשִׂים רֵאשׁוֹנוֹת לְטוּמְאָה. וְכִי (וְחֲכָמִים) כָּכָר, כִּשְׁגוּרֵי עַל יָדִים
אֵלּוּ, בְּיָדִים שְׁאִינָן נְטוּלוֹת דְּעֲלָמָא שְׁוִינָהוּ רַבְּנָן, שְׁאִינָן אֲלֵא שְׁנֵי.
מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: לִמָּה הוֹצִיָר רַב פֶּפֶא לְהַעֲמִיד אֶת מִשְׁנֵתוֹ כְּרַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, וְלִזְקָמָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא דְאָמַר בְּפִירוּשׁ שִׁדְרֵי
שֶׁנִּכְנַסוּ לְבֵית הַמִּנוּגַע תְּחִלּוֹת הַיָּדִין.
מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: דְּלִמָּא, כִּי קָאָמַר כֵּן רַבִּי עֲקִיבָא, הֵנִי מִלִּי רַק

בְּחֻלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ תְּרוּמָה שְׂדֵינָם כְּתוּמָה, וּלְפִי זֶה תִּתְפַּרֵּשׁ
הַמִּשְׁנָה גַם בְּשִׁטַּת רַבִּי יְהוֹשֻעַ. שֶׁאִם הוֹכֵשׁ הַבֶּשֶׂר עַל יְדֵי דָם
הַשְׁחִיטָה, הַיְדִים שֶׁהֵן שְׁנוֹת עוֹשׂוֹת אוֹתוֹ שְׁלִישִׁי לְטוּמָא, שֶׁכֵּן שְׁנֵי
עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּתוּמָה, וְהוּא הָדִין לְחוּלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ תְּרוּמָה.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לֹא סָלְקָא דְעִתְּךָ לְהַעֲמִיד אֶת הַמִּשְׁנָה בְּחוּלִין
שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ תְּרוּמָה, דְּהֵרִי קָתְנָי בִּהּ 'בְּשָׂר'. דָּא בְּחוּלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ
עַל טְהַרְתַּ תְּרוּמָה, וְכִי מִין בְּשָׂר מִי אֵיכָא בְּתוּמָה. וְהִרִי אֵין תְּרוּמָה
אֲלָא בְּפִירוֹת, וְלֹא יִתְכֵן שִׁתְּפִיס אִדָּם טְהַרְתַּ תְּרוּמָה אֲלָא בְּחוּלִין
שִׁישׁ בְּמִינָם תְּרוּמָה וְלֹא בְּבֶשֶׂר. שְׁהָרִי כָל טַעַם שְׁמִירַת חוּלִין בְּטְהַרְתַּ
תְּרוּמָה הוּא מִשּׁוּם סִיג לְטְהַרְתַּ הַתְּרוּמָה עֲצֻמָּה, שֶׁאִפִּילוּ אִם יֵטַעַה
וַיַּחֲשׁוּב עַל הַתְּרוּמָה שֶׁהִיא חוּלִין יֵאָכְלָנָה בְּטְהַרְתַּ, וְלֹא יִבּוֹא לְהַכְשֵׁל
בְּאִכִּילַת תְּרוּמָה בְּטוּמָא. אֲבָל בֶּשֶׂר אֵין בְּמִינֵי תְּרוּמָה, וְאֵין בּוֹ חֶשֶׁשׁ
שִׁיטְעָה וַיַּחֲלִיף בֵּין תְּרוּמָה לְחוּלִין, וְעַל כֵּן אֵין שׁוּם טַעַם לְהַחֲמִיר
וּלְנַהֲגוֹ בּוֹ טְהַרְתַּ תְּרוּמָה.
שׁוּב מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: אֲלֵא בְּמֵאִי אַתָּה מַעֲמִיד אֶת הַמִּשְׁנָה, בְּחוּלִין
שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ קְדָשִׁים, וְכִי מִין חֵיהּ בְּקָדָשִׁים מִי אֵיכָא, וְהִלָּא אֵין
קָרְבִּים עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲלָא בַּהֲמָה וְעוֹף בְּלָבָד. וּמֵאַחַר שֶׁטַעַם שְׁמִירַת
חוּלִין בְּטְהַרְתַּ הַקּוֹדֵשׁ הוּא כְּדִי לְהִינָמַע מִלֵּאכּוֹל בְּטַעוֹת בֶּשֶׂר קְדָשִׁים
בְּטוּמָא, הִלָּא בַּחֲיָה שֶׁאֵין בְּמִינָה קְדָשִׁים אֵין מִקּוֹם לְחַשֵּׁשׁ זֶה. וְאִם
אֲכַן אִפְשָׁר לְהַתְּפִיס בְּמִין חֵיהּ דִּין טְהַרְתַּ קְדָשִׁים, הוּא הָדִין שֶׁאִפְשָׁר
לְהַתְּפִיס בְּבֶשֶׂר דִּין טְהַרְתַּ תְּרוּמָה. וְאִם כֵּן שׁוּב יֵשׁ לָנוּ לְהַעֲמִיד אֶת
הַמִּשְׁנָה בְּחוּלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ תְּרוּמָה, וְאִף כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוֹשֻעַ.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: בְּשָׂר חֵיהּ בְּבָשָׂר בַּהֲמָה מִיַּחֲלָף. לְפִיכָךְ דֶּרֶךְ אוֹכְלֵי
קוֹדֵשׁ לֹאכּוֹל אִפִּילוּ בֶּשֶׂר חוּלִין שֶׁל חֵיהּ בְּטְהַרְתַּ הַקּוֹדֵשׁ, שֶׁכֵּן עֲלוּל
הוּא לְטַעוֹת בְּבֶשֶׂר קוֹדֵשׁ וּלְסַבּוֹר שְׁהוּא בֶּשֶׂר חֵיהּ. מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּשָׂר
בְּפִירֵי לֹא מִיַּחֲלָף – אֵין אִדָּם טוּעָה וּמַחֲלִיף בִּינֵיהֶם. לְפִיכָךְ אֵין דֶּרֶךְ
הַכֹּהֲנִים לְהַתְּפִיס בְּבֶשֶׂר חוּלִין שֶׁלָּהֶם טְהַרְתַּ תְּרוּמָה.
הַגִּמְרָא מְבִיאָה אֶת שִׁיטַת עוּלָא שְׁלִדְבְּרֵי הַכָּל אִפְשָׁר לְהַתְּפִיס חוּלִין
בְּטְהַרְתַּ קוֹדֵשׁ: אָמַר עוּלָא, חֲבֵרָא אֶמְרִין וְ– חֲבֵרֵי אוֹמְרִים),
שֶׁהַמִּשְׁנָה מְדַבֵּרַת בְּחוּלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ הַקְּדָשׁ, וְעַל כֵּן בַּהֲכַרְחָא
הִיא סוֹבֵרַת לֹא בְּרַבִּי יְהוֹשֻעַ, שֶׁכֵּן לְשִׁיטָתוֹ אִי אִפְשָׁר לְהַתְּפִיס
בְּחוּלִין דִּין טְהַרְתַּ קְדָשִׁים. וְאֵילוּ אֲנָא אֶמְיֵנָא וְ– אֲנִי אוֹמֵר), שֶׁאִף
בְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוֹשֻעַ הִיא שְׁנוּיָה. שֶׁכֵּן לֹא נַחֲלַק רַבִּי יְהוֹשֻעַ עַל כֵּךְ
שֶׁנִּתְּפַס בְּחוּלִין דִּין טְהַרְתַּ הַקּוֹדֵשׁ, וְמַה שֶׁאִמְרָא בְּחוּלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל
טְהַרְתַּ תְּרוּמָה לְתוֹסַפַּת חִידוּשׁ הוּא, וּבְדֶרֶךְ 'לֹא מִיַּבְעִיָא' קָאָמַר כֵּן.
לֹא מִיַּבְעִיָא – אֵין צוֹרֵךְ לִוְרֵם שֶׁחוּלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ קְדָשׁ דֵּינָם
כְּקוֹדֵשׁ, דְּהֵרִי קְדָשִׁים חֲמִירִי וְ– חֲמִירוּם), וּפְשִׁיטָא דְּחוּלִין שֶׁהוֹתַפְסָה
בָּהֶם טְהַרְתַּ קוֹדֵשׁ אֵיתָ בְּהוּ דִּין שְׁלִישִׁי לְטוּמָא כְּדִין קְדָשִׁים, אֲלֵא
אִפִּילוּ חוּלִין שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ תְּרוּמָה שֶׁאֵינָה חֲמוּרָה כָּל כֵּךְ
כְּקְדָשִׁים, נְמִי אֵיתָ בְּהוּ דִּין שְׁלִישִׁי לְטוּמָא כְּתוּמָה.
מִפְרַשְׁתָּ הַגִּמְרָא: מֵאֵן הֵם הַחֲבֵרָאִי הַסּוֹבְרִים שְׁלִדְעַת רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֵין
חוּלִין תְּנַפְסִים בְּטְהַרְתַּ הַקּוֹדֵשׁ, רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה הִיא. שֶׁכֵּן עוּלָא
מְדַבְּרֵי הַבָּאִים בְּבִיאוֹר מַחֲלוקַת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ.
בִּיאוֹר מַחֲלוקַת רַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ, וְתִשְׁבּוּתֵיהֶם זֶה לָזֶה: דָּאָמַר
רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי אֶהְדְּרִי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי
יְהוֹשֻעַ לְהִדְרִי – מַה הִשִּׁיבּוּ זֶה לָזֶה. כֵּךְ אָמַר לֹא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר לְרַבִּי
יְהוֹשֻעַ, הִלָּא מְצִינוּ שֶׁהָאֵדָם הָאוֹכֵל לְעֵתִים חֲמוּר יוֹתֵר מִן הָאוֹכֵל
עֲצֻמָּה. דָּאֵילוּ נִבְלָת עוֹף טְהוֹר בְּחוּץ (מִחוּץ לְגוֹף הָאָדָם) לֹא מְטַמָּא
כָּלל, וְאֵילוּ הָאָדָם הָאוֹכֵלָה נְטֵמָא וְאִף מְטַמָּא אֶת הַבְּגָדִים שֶׁעָלָיו
בְּעוֹד הַנִּבְלָה נִמְצְאָתָא אֲפִיתָ (בְּבִית) הַבְּלִיעָה שְׁלוֹ. וּמֵאַחַר שֶׁמְצִינוּ
שֶׁהַחֲמִירָה הַתּוֹרָה עַל הָאוֹכֵל יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר עַל הָמַאכֵל, אֲנִי הֵיאָדָא לֹא

נַעֲשֶׂה אֶת הָאוֹכֵל לְכָל הַפְּחוֹת בְּמַאכֵל. עַל כֵּן מִסְתַּבֵּר לְגוֹזֵר עַל
הָאָדָם הָאוֹכֵל אוֹכֵל רֹאשׁוֹן טוּמָא רֹאשׁוֹן, וְכֵן הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁנֵי יֵשׁ
לוֹ לְהִיּוֹת שְׁנֵי, וְהָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁלִישִׁי יֵשׁ לוֹ לְהִיּוֹת שְׁלִישִׁי.
וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ הִשִּׁיב לְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, מִנְּבִלָת עוֹף טְהוֹר לֹא נִמְרִינָן שִׁישׁ
לְהַחֲמִיר עַל הָאוֹכֵל כְּמַאכֵל, דְּהָרִי כָל עֵינֵךְ דִּינָה חִידוּשׁ הוּא. שֶׁכֵּן
הַלֵּכָה בִּידְיָנוּ שֶׁכָּל הַטוּמָאוֹת אֵינָן מְטַמְּאוֹת אֲלָא כְּשֶׁהֵן מְגוּלוֹת, וְלֹא
כְּשֶׁהֵן בְּלוּעוֹת בְּתוֹךְ הַגּוֹף. וְאֵילוּ נִבְלָת עוֹף טְהוֹר אֵינָה מְטַמְּאָתָא כָּלל
כֵּל עוֹד לֹא נִבְלָעָה בְּגוֹף הָאָדָם, וְרַק עַל יְדֵי בְּלִיעָתָהּ הִיא מְטַמְּאָתָא אֶת
הָאָדָם הָאוֹכֵלָה. וּמֵאַחַר שֶׁכָּל טוּמָא זֶה גּוֹזֵרַת הַכְּתוּב הִיא וּבְחִידוּשׁ
יִסְדָּהּ, אֵין לְלַמּוֹד מִמֶּנָּה לְשֹׂאֵר אוֹכְלִים טַמְּאִים לְעֵנִין הַשְׁוֹאוֹת דְּרַגַּת
הַטוּמָא שֶׁל הָאוֹכֵל לְדְרַגַּת הַטוּמָא שֶׁל הָמַאכֵל.
וְהוֹסִיף רַבִּי יְהוֹשֻעַ לְהוֹכִיחַ כְּדַבְּרֵי שֶׁאֵין לְעֹשׂוֹת אֶת הָאוֹכֵל כְּמַאכֵל:
אֲלֵא אֲדַרְבֵּהּ, מְצִינוּ שֶׁהָמַאכֵל חֲמוּר מִן הָאוֹכֵל. דָּאֵילוּ הָמַאכֵל
נְטֵמָא בְּאוֹכֵל טֵמָא אַחֵר אִפִּילוּ שִׁישׁ בְּמִטְמָא רַק שִׁיעוֹר כְּבִיעָה
בְּלָבָד, וְאֵילוּ הָאָדָם הָאוֹכֵל אוֹכֵל טֵמָא אֵינוּ נְטֵמָא אֲלָא עַד דְּאֵכִיל
מִמֶּנּוּ בְּחִיצֵי פָּרֶם. הָרִי לָנוּ כִּי הָמַאכֵל חֲמוּר מִן הָאוֹכֵל, וְאִם כֵּן אֲנִי
הֵיאָדָא נַעֲשֶׂה אוֹכֵל בְּמַאכֵל, וְנִשּׁוּהָ אֶת מְדְרַגַּת טוּמָאָתָם. לְפִיכָךְ אֵין
לָנוּ לְעֹשׂוֹת אֶת הָאוֹכֵל אוֹכֵל רֹאשׁוֹן אֲלָא לְשֵׁנִי לְטוּמָא בְּלָבָד.
וְהִשִּׁיב רַבִּי אֲלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ, אִף שְׁלַעֲנִין הַשִּׁיעוֹר הַנִּדְרָשׁ
לְמִטְמָא חֲמוּר דִּין הָמַאכֵל מִדִּין הָאוֹכֵל, מִכָּל מִקּוֹם טוּמָאָה
מְשִׁיעוֹרִין לֹא נִמְרִינָן, וְלַעֲנִין דְּרַגַּת הַטוּמָא אֵין לְהַקֵּל עַל הָאוֹכֵל
יוֹתֵר מִבְּמַאכֵל.
וְעוֹד הִשִּׁיב רַבִּי אֲלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ, לְפִי דְּבִרְיָךְ שְׁדִין הָאוֹכֵל קָל
מִדִּין הָמַאכֵל, אֲכַן מַה שֶּׁאַתָּה אוֹמֵר עַל הָאוֹכֵל אוֹכֵל רֹאשׁוֹן שְׁהוּא
נַעֲשֶׂה שְׁנֵי, יִפָּה אַתָּה אוֹמֵר. אֲבָל מַה שֶּׁאַתָּה אוֹמֵר עַל הָאוֹכֵל
אוֹכֵל שְׁנֵי שְׁהוּא נַעֲשֶׂה שְׁנֵי, לָמָּה אַתָּה עוֹשֶׂה בּוֹ אֶת הָאוֹכֵל
כְּמַאכֵל, הִלָּא לְשִׁיטָתְךָ יֵשׁ לְהוֹרִידוֹ בְּדְרַגָּה אַחַת מִהָמַאכֵל וּלְעֹשׂוֹתוֹ
שְׁלִישִׁי בְּלָבָד.
אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻעַ, אִף שֶׁבְּמַאכֵל שְׁהוּא רֹאשׁוֹן לְטוּמָא אֵין מִסְתַּבֵּר
לְעֹשׂוֹת אֶת הָאוֹכֵל כְּמַאכֵל, אֲבָל בְּשֵׁנִי לְטוּמָא יֵשׁ מִקּוֹם לוֹמַר שְׁדִין
הָאָדָם הַנְּטֵמָא כְּדִין הָמַאכֵל הַמְטַמָּא. וְהוּא מִשּׁוּם שֶׁמְצִינוּ בְּמִקּוֹם
אַחֵר שֶׁשְׁנֵי לְטוּמָא עוֹשֶׂה מַאכֵל אַחֵר שְׁנֵי לְטוּמָא, עַל יְדֵי
מְשִׁקֵּין שֶׁעַל פְּנֵי הָמַאכֵל הַנְּטֵמָא. מִשּׁוּם שֶׁהַמְשָׁקִים שֶׁנְטַמְּאוּ עַל יְדֵי
הַשְּׁנֵי לְטוּמָא נַעֲשִׂים רֹאשׁוֹנִים לְטוּמָא, שֶׁכֵּן שְׁנֵינוּ בְּמִסְכַּת פָּרָה
(פ"ח מ"ז), 'כָּל הַפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מְטַמָּא אֶת הַמְשָׁקִים לְהִיּוֹת תַּחֲלִילָה',
וּבִכְלָל זֶה כָּל שְׁנֵי לְטוּמָא שְׁהוּא פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה. וְשׁוּב חוֹזִרִים
מְשָׁקִים רֹאשׁוֹנִים אֵלּוּ וּמְטַמְּאִים אֶת הָאוֹכֵל בְּטוּמָא שְׁנֵי. וּמֵאַחַר
שֶׁמְצִינוּ שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁנֵי בְּאִמְצָעוֹת מְשָׁקִים, עַל כֵּן גִּזְרָא טוּמָא שְׁנֵי
גַם עַל הָאָדָם הָאוֹכֵל מַאכֵל שְׁנֵי.
אָמַר לוֹ רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, וְהָאֵם הַמְשָׁקִין עֲצֻמָּם שֶׁנְטַמְּאוּ מִשְׁנֵי, נְמִי
תַּחֲלִילָה הֵיוּ וְרֹאשׁוֹנִים לְטוּמָא הֵם. דְּהֵרִי חֲנַן (שם), 'כָּל הַפּוֹסֵל
בְּתְרוּמָה מְטַמָּא מְשָׁקִין לְהִיּוֹת תַּחֲלִילָה, חוּץ מִבְּבּוֹל יוֹם'. וְלִמָּה אַתָּה
מְדַמָּה אֶת הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁנֵי לְמַאכֵל שֶׁנְטַמָּא עַל יְדֵי הַמְשָׁקִים
שֶׁנְטַמְּאוּ מִשְׁנֵי, הִלָּא יֵשׁ לְדַמּוּתוֹ לְמְשָׁקִים עֲצֻמָּם שֶׁנַּעֲשִׂים רֹאשׁוֹנִים
עַל יְדֵי הַשְּׁנֵי, וְלַעֲשׂוֹת אִף אֶת הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁנֵי לְרֹאשׁוֹן לְטוּמָא.
וְעוֹד הִקְשָׁה רַבִּי אֲלִיעֶזֶר עַל רַבִּי יְהוֹשֻעַ, אִף לְדַבְּרִיךְ שֶׁהָאוֹכֵל אוֹכֵל
רֹאשׁוֹן וְשְׁנֵי נַעֲשֶׂה שְׁנֵי, אֲבָל הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂהוּ
שְׁנֵי, לָמָּה יִידָהּ חֲמוּר יוֹתֵר מִן הָמַאכֵל.
אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻעַ, אִף אֲנִי לֹא אֶמְרָתִי שְׁהוּא נַעֲשֶׂה שְׁנֵי אֲלֵא בְּמִי
שֶׁאֲכַל חוּלִין טַמְּאִים שְׁלִישִׁים שֶׁנַּעֲשֶׂוּ עַל טְהַרְתַּ תְּרוּמָה, וּמִשּׁוּם
שֶׁמְהַרְתָּה

רעש"י

המאכל חמור מן המאכל. **היאך לא נעשה אוכל כמאכל** — דהאוכל אוכל ראשון 39
מטמאה האדם עד שהוא מטמא בגדיו, וכל שאר טומאות מטמאות בגילו, ואין מטמא 40
אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכל — דאילו המאכל קיבל טומאה בכביצה או 41
פרס, כדתנן בעירובין (פכ"ב): חצי חצייה לפסול את הגוייה, וכן שתי ביצים. **טומאה** 42
אלא אוכל במטמא בכביצה — כן שיער בו תנא: **הואכל אוכל אשר יאכל** ויקרא 43
הבליעה מחזיק יותר מנציטת תרנגולת. ופסול גוייה בכביצה פס — **הכי תקון רבנן?** 44
אומר: האוכל אוכל ראשון נעשה שני — יפה אתה אומר, אלא שני שני למא? **אם** 45
באוכל שהמשקה טופח עליו — נעשו משקין תחלה, כדקתני ואולי: כל הפוסל את ה 46
על ידי משקה דשני עושה שני בשום דוכתא, מחזמרין יבי אדם האוכל למהי בתיבי 47
למיעבדיה להאי אדם, כי היכי דמשקה נעשה ראשון. ורבי ירושע לא יליף מן המש 48
המבול יום — דאיקלש טומאה מנייה. ואף עד גב דפסיל תרומה, לא עביד משקל 49
התרומה, כלומר, בחולין שנעשו על טהרת תרומה, וכאמר רבי יהושע בהיאש לל 50
טומאה היא אצל הקדש — כדאמרין ב"חומר בקדש" (חגיגה יח"ב): בגדי אוכלי תר 51
לגבי תרומה מטמאין ואפילו בחולין, דהא טומאה דאורייתא היא, והאוכל תרומה מ 52
עליהן אשתו נדה. הכי נמי שלשי דתרומה, לבגי קדש מספקין ליה בשני, הלכך האור 53
רבי אליעזר לרבי יהושע: שלשי שני למזה? ואמר: אף אני לא אמרתי כו', שמע מינו 54
הוא קאמר: באלו חולין שני שלשי — כנעשו על טהרת תרומה, ועלה קאמר: אף אני 55
הוא נעשה שני לקדש — בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ומשום טהרתה טומאה 56
ליה רבי אליעזר: שלשי שני למזה? הא אשמעינן רבי יהושע טעמיה ועולא דאמר ל 57
במילתיה דרבי יהושע "בחולין שנעשו על טהרת תרומה" — טעמא הוא ידידיה למילת 58
היא אצל הקדש, אבל לא בבחייתא קדש. וזעילום אשמעינן דיש שלשי כנע 59
ליה, דאינו לא במשנה ולא בבחייתא קדש שהשיבו זה לזה, אלא רבה בר רב חנה שמ 60
מעולם, דלרבי יהושע בתרייהו קאמר דנעשה גופו שני לקדש. וטעמא, משום דטהר 61
הקדש. והאי דקתני לעיל: בחולין שנעשו על טהרת 62

א"ת ראשון. **חדידוש הוא** — שאין לו טומאה בגלוי, וכשהיא בבית הסתרים היא בבית הסתרים. הלכך, גזרת הכתוב היא ואין למדן הימנה. ורבי אליעזר סבר למדן. טמאין שנגעו בו. **ואם האוכל** — אוכלין טמאין, אינו טמא אלא אם כן אבל חצי קוריו לא נמרינן — שיעורין מילתא באנפ' נפשיה היא. ולא שמוס חומרא וקולא. ואמרנן בפרק דיומא (פ,א). אוכל הנאכל בבית חור, ושעירו כחמים: אין בית דברדיב — שאתה למד טומאה משעורין לעשות מאכל חמור מן האוכל, מה שאתה לו מצינו — שאוכל שני עושה את חברו שני. **על ידי משקין** — אם נגע אוכל שני ומה — מטמא משקין להיות תחלה, וחזר המשקה ועשה האוכל שני. וכיון דאשכחן ואכילה חמירא ממגע. **ואמר לו** — רבי אליעזר: אי ממשקה לפינן, תחלה נמי בעית דהתם חומרי דמשקין הוא שעלולין לקבל טומאה, אבל מן האוכל יליף. חזין מן אשוק. **אף אני לא אמרתי** — האוכל אוכל שליש נעשה שני. **אמר** — באוכל של שני קדש, וכוין דעל טהרת תרומה נעשו, עבדי אוכלין שני. **מפני שמתירא** — תרומה מדרס לקדש. אלמא, אין שמירת תרומה חשיבא שמירה אצל הקדש. דהא מדרסות חור הוא מן המדרס, ואפילו הכי לגבי קדש לא חשיבא שמירה, וחישיבין שמא ישובה שני לקדש, שמצינו שני עושה שני על ידי משקין. מוקאמר רבה בר בר חנה דאותביה דהא דקתינ במילתיה דרבי יהושע "בחולין שנעשו על טהרת תרומה" (לעיל לג,ב) — אמרתי — דרוקא קאמר, רבא בראת. דאי טעמא דייב מלקדשיתא, ואמר: באיזו חולין אצל הקדש, ולעולם שליש בחולין שנעשו על טהרת הקדש מיתא, מאי קא מתיב — דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אית ליה שליש, סבר דהא דקתינ דבחולין דטהרת תרומה הוא דאמרין נעשה גופו שני לקדש, שמוס דטהרתה טומאה על טהרת תרומה, וכל שכן בנעשין על טהרת הקדש. והאי "מדחרי ליה" לא שמעי ליה מרביה. אי נמי, סבירא ליה לעולם דהאי "אף אני לא אמרתי" — לא היו דברים שנעשו, כן נעשין על טהרת תרומה וכן נעשין על טהרת הקדש, טומאה היא אצל חז"ל — בראת אשמועין, דאפילו בחיני איבא שליש.

סברי דאין שליש בחולין שנעשו על טהרת קדש, דהאי "אף אני לא אמרת" היינו האי דקתני בברייתא בסוף מילתיה דרבי יהושע: "בחולין שנעשו על טהרת תרומה", אבל בתחלה לא פירש רבי יהושע עד ששאלו רבי אליעזר. ואם איתא דחולין שנעשו על טהרת קדש יש בהן שליש, היה לו לפרש דלא מיירי בהו, כדי שלא יבא לטעות ולומר דאיידי בכל דבר שיש בו שליש. אלא דהאי אין בו שליש, ולכך

לא הוצרך לפרש דאיידי בתרומה. ואף על גב דאיכא קדש עצמו שיש בו שליש, סתמא דמלתא לאו בדידיה איירי, דאין דרך לאכול קדש שנעשה ובני אדם בדילין ממנו. **אמוראי** ניהו ואליבא דרבי יוחנן – לא רצה לפרש: הא ידידיה הא דרביה. דמסתמא דהא דקאמר לעיל: מאי אהדרו רבי אליעזר ורבי יהושע אהרדי – לא מסבירא אמר כן, דאין זה הדבר תלוי בסברא, אלא קבלה היתה בידו.

והשלש נאכל בנזיד הדמע – בלשון שני פירש בקונטרס, ונראה לו עיקר, דאיידי בחולין גרידי, ומטמא ופסול דקאמר – היינו את התרומה. השלש נאכל – אפילו הוא נזיד הדמע, ונגע בשני לטומאה, דהוה ליה שליש – מותר לאוכלו. אבל נגע בשני קודם שיעברו בו תרומה – לא צריכא לאשמועינן, דאכתי הוה חולין גרידי ולית בהו שליש. ודייק על כרחך, כיון דנזיד הדמע הוא – על טהרת תרומה בעי מיכליה, והוה חולין שנעשו על טהרת תרומה. ואי אמרת שליש דידהו פסיל לגופיה לתרומה, ספינן להאי ושרינן לאוכלו? הלא נפסל גופו על ידי כן, ואסור לטמא גופו ועוד הוה יכול להקשות: היאך אוכל תרומה. דקתני: נאכל בנזיד הדמע? ומשני: הנח לנזיד הדמע דליכא כוית בו, הלכך לא בעי לאכליהו בטהרת תרומה, דהוה ליה חולין גרידי. וקשיא לפירוש זה, דהיה לו לפרש: מטמא ופסול את התרומה, כיון דמיירי בחולין ועוד, דמעיקרא דסלקא דעתיה דאיכא כוית בכדי אכילת פרס, בלאו מילתיה דעולא חיקשי ליה. היאך נאכלין? והא תרומה טמאה קאכילו ומפרש רבינו תם: דבחולין גרידי איירי, כדפירש בקונטרס. ו"מטמא" דקאמר – היינו פסול. והשני פסול ואינו מטמא – כלומר ואינו פסול, דאינו עושה שליש. והשלש נאכל בנזיד הדמע, וכיון דהיה דעתו לערב בו תרומה – צריך לשומרו על טהרת תרומה,

והוה חולין שנעשו על טהרת תרומה, ולכך אית בהו שליש, ואותו שליש יכול לערב בו נזיד הדמע ולאכול. והשתא פריך, דהכי ספינא ליה מידי דפסיל ליה לגופיה? ואסור לטמא גופו כדפירש בקונטרס! ומשני: דלית בהו כוית בו, ואין צריך לשומרו על טהרת תרומה, כיון דאין דעתו לערב אלא מעט שלא יהא כוית בכדי אכילת פרס, וחולין גרידי ניהו ואין בהו שליש. ולא קרי ליה שליש אלא משום דהוה נגע שני, אי משום שאם היה דעתו לתת בהו תרומה עד שיהא כוית בכדי אכילת פרס יצטרך לשומרו על טהרת תרומה. ונראה דהוה לפרש בפירוש קמא, דאיידי בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ומטמא ופסול – את החולין שנעשו על טהרת תרומה דאיידי בהו, דיש בהו שליש. ושלש שבהן פסול תאכל בנזיד הדמע, ויכול לערב תבלין של תרומה. ופריך: הכי ספינן ליה מידי דמפסיל ליה לגופיה, והדר אכיל תרומה? כדפירש הקונטרס בפירוש קמא. ומשני: דלית ביה כוית בו, ולא חיישין אי אכיל ליה בפסול הגוף. אף על גב דחצי שיעור אסור מן התורה, הא דפסול הגוף דרבנן – לא החמירו. ומה שהקשה, דמכל מקום הדין שרי לפסול גופו? הא אמר בפרק קמא דיומא (טז,א): "לא תטמאו בהם ונתנתם בהם" – מכאן לטומאת הגוי מן התורה נראה, דמהתם לא ילפינן גופו, שהרי אפילו כהנים אמרינן בפרק קמא דראש השנה (טז,ב) דמותרים ליגע בשורץ ונבלה. ולא דרשין מזהוהא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין – דנפסל גופו מלאכול תרומה וטהרות. וכן בפרק "אמרו לו" (כריתות יג,א) דאמר: היתירו לה למעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין מפני הסכנה, דמשמע: דוקא פחות מכשיעור, מפני הסכנה דוקא – היינו נמי כשבאה לאכול בתר הכי תרומה וטהרות. ובפרק שני דטהרות, בתר ההיא דהבא, קתני: הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין, שליש בתרומה פסול ולא מטמא, הרביעי נאכל בנזיד הקדש – והוא בבא איירי עצמה, והרביעי שלה יכול לערב בתבשיל של קדש גמור. והדר קתני: הראשון והשני ושלש שבקדש טמאין ומטמאין, רביעי פסול ולא מטמא, חמישי נאכל בנזיד הקדש – האי בבא איירי בקדש גמור שנעשה על טהרת חטאת ועל טהרת פרה אדומה, כדאמר: בגיז אוכלי קדש מדרס לחטאת, ואמר נמי במסכת חגיגה (יח,ב) יוסף חסיד שבכונה היתה מטפחתו מדרס לחטאת. לכך קאמר דאף הרביעי פסול. ובחמישי עצמו יכול לערב בו נאכל קדש שהוא קדש גמור. אבל תרומה לחרדה דלאו על טהרת קדש – אין בה רביעי, וקדש לחרדה דלאו לטהרת חטאת – אין בו חמישי, כדאמר בסוף פרק קמא דפסחים (יט,א) דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש. ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש, איך נאכלין כיון דטמאין הם. ומאחר דבתרומה עצמה אין בה רביעי ולא בקדש חמישי, ליכא איסורא. ולפירוש רבינו תם איירי בבא דתרומה בתרומה גרידא, וקרא ליה רביעי לפי שרצה לערב נזיד הקדש, ושרצה מזהות רביעי. ובבא דקדש איירי בקדש גרידא. חמישי בקדש נאכל בנזיד הקדש לפי שרצה לאכול עמו קדש השומר מטהרת חטאת. ו"מטמא" היינו פסול, כדפירש בבבא דרישא. **הנח** לנזיד הדמע דליכא כוית בכדי אכילת פרס – לא בשביל שיהא סתם נזיד כן. דבפרק "אלו עוברין" (פסחים מד,א) משמע דאיכא בסתמא כוית בכדי אכילת פרס, גבי מקפה של חולין ושמן של תרומה, דקאמר התם ובפרק שלשה מינין (נזיר לז,א): הואיל חור לוקה עליו בכוית בכדי אכילת פרס. אלא דבעי למימר דהבא איירי בכדאי גוגא דליכא כוית בכדי אכילת פרס. **אבל** תרומה בנגיעה נמי אסור – אף על גב דאין עושה רביעי, הוה אמינא דאסור ליגע, דגורין שלא יבא לאכול.

על טהרת הקדש לא – כלומר, לית בהו שליש. לא **מיבעיא קאמר** – כלומר, אפילו בהני איכא שליש. והא **אף אני לא אמרת קאמר** – ורבה בר בר חנה אמרה לדרך אהדרתה רבי אליעזר ורבי יהושע משמיה דרבי יוחנן. וקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן! **אמוראי** ניהו – רבה בר בר חנה ורבי אסי. דלית ליה לרבי אסי האי "אף אני לא אמרת", אלא בתריוויהו אית ליה לרבי

יהושע דנעשה גופו שני לקדש. **בחולין שנעשו על כו' –** כדפרשית, דבשלש של חולין אלו קאמר: הא שליש תרומה הוה, וכיון דשלש הוא – פסול מיקרי. ונדי דמצי למינע בתרומה, מיכל מיהא לא מצי אכיל. **לא שני הוה ולא שליש הוה –** שאין שליש עושה שליש. דהא קאמר רבי יהושע המאכל חמור מן האוכל, חור מן השני או שליש ולענן קדש. **קא משמע לן –** דשלש מיהא הוה. וכי אמר רבי יהושע שאין נעשה אוכל כמאכל – לנגיעה הוא דקאמר, כגון האוכל אוכל ראשון, דאי הוה משוית ליה ראשון – הוה מגעו שני. אבל האוכל אוכל שליש, דכי עבדת ליה שליש שרי בנגיעה, לענן אכילה מודי דאסור. ומדייקא דייקין מילתיה, דאמר: אין שני תרומה, אבל שליש הוה. הראשון שבחולין טמא ומטמא – תרומה, דעבדי ליה שני לפסול את השלש. והשני – שבחולין. **פוסל –** את התרומה. **ואינו מטמא –** דשלש תרומה לא עבדי רביעי, הלכך, שליש תרומה לא מיקרי טמא אלא פסול. **והשלש –** של חולין. **נאכל בנזיד הדמע –** בתבשיל שתרומה מעורבת בו. כגון שליש זה, אם מקפה של חולין הוא – מותר לתת לתוכו

תבלין של תרומה ושמן ושמן דתרומה לאוכלו. ומדקתני בהו שליש – שמע מינה בחולין שנעשין על טהרת תרומה קאמר, וקתני: נאכל בנזיד הדמע. **ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן –** דהאי כון מידי דפסיל לגופו, והדר אכיל בהדיה תרומה, כגון הנך תבלין? הנח לנזיד הדמע – דלא איכפת לן אי אכיל תבלי תרומה בפסול הגוף.

דליכא

דליכא תבלין של תרומה ושמן ושמן דתרומה לאוכלו. והשתא פריך, דהכי ספינא ליה מידי דפסיל ליה לגופיה? ואסור לטמא גופו כדפירש בקונטרס! ומשני: דלית בהו כוית בו, ואין צריך לשומרו על טהרת תרומה, כיון דאין דעתו לערב אלא מעט שלא יהא כוית בכדי אכילת פרס, וחולין גרידי ניהו ואין בהו שליש. ולא קרי ליה שליש אלא משום דהוה נגע שני, אי משום שאם היה דעתו לתת בהו תרומה עד שיהא כוית בכדי אכילת פרס יצטרך לשומרו על טהרת תרומה. ונראה דהוה לפרש בפירוש קמא, דאיידי בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ומטמא ופסול – את החולין שנעשו על טהרת תרומה דאיידי בהו, דיש בהו שליש. ושלש שבהן פסול תאכל בנזיד הדמע, ויכול לערב תבלין של תרומה. ופריך: הכי ספינן ליה מידי דמפסיל ליה לגופיה, והדר אכיל תרומה? כדפירש הקונטרס בפירוש קמא. ומשני: דלית ביה כוית בו, ולא חיישין אי אכיל ליה בפסול הגוף. אף על גב דחצי שיעור אסור מן התורה, הא דפסול הגוף דרבנן – לא החמירו. ומה שהקשה, דמכל מקום הדין שרי לפסול גופו? הא אמר בפרק קמא דיומא (טז,א): "לא תטמאו בהם ונתנתם בהם" – מכאן לטומאת הגוי מן התורה נראה, דמהתם לא ילפינן גופו, שהרי אפילו כהנים אמרינן בפרק קמא דראש השנה (טז,ב) דמותרים ליגע בשורץ ונבלה. ולא דרשין מזהוהא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין – דנפסל גופו מלאכול תרומה וטהרות. וכן בפרק "אמרו לו" (כריתות יג,א) דאמר: היתירו לה למעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין מפני הסכנה, דמשמע: דוקא פחות מכשיעור, מפני הסכנה דוקא – היינו נמי כשבאה לאכול בתר הכי תרומה וטהרות. ובפרק שני דטהרות, בתר ההיא דהבא, קתני: הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין, שליש בתרומה פסול ולא מטמא, הרביעי נאכל בנזיד הקדש – והוא בבא איירי עצמה, והרביעי שלה יכול לערב בתבשיל של קדש גמור. והדר קתני: הראשון והשני ושלש שבקדש טמאין ומטמאין, רביעי פסול ולא מטמא, חמישי נאכל בנזיד הקדש – האי בבא איירי בקדש גמור שנעשה על טהרת חטאת ועל טהרת פרה אדומה, כדאמר: בגיז אוכלי קדש מדרס לחטאת, ואמר נמי במסכת חגיגה (יח,ב) יוסף חסיד שבכונה היתה מטפחתו מדרס לחטאת. לכך קאמר דאף הרביעי פסול. ובחמישי עצמו יכול לערב בו נאכל קדש שהוא קדש גמור. אבל תרומה לחרדה דלאו על טהרת קדש – אין בה רביעי, וקדש לחרדה דלאו לטהרת חטאת – אין בו חמישי, כדאמר בסוף פרק קמא דפסחים (יט,א) דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש. ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש, איך נאכלין כיון דטמאין הם. ומאחר דבתרומה עצמה אין בה רביעי ולא בקדש חמישי, ליכא איסורא. ולפירוש רבינו תם איירי בבא דתרומה בתרומה גרידא, וקרא ליה רביעי לפי שרצה לערב נזיד הקדש, ושרצה מזהות רביעי. ובבא דקדש איירי בקדש גרידא. חמישי בקדש נאכל בנזיד הקדש לפי שרצה לאכול עמו קדש השומר מטהרת חטאת. ו"מטמא" היינו פסול, כדפירש בבבא דרישא. **הנח** לנזיד הדמע דליכא כוית בכדי אכילת פרס – לא בשביל שיהא סתם נזיד כן. דבפרק "אלו עוברין" (פסחים מד,א) משמע דאיכא בסתמא כוית בכדי אכילת פרס, גבי מקפה של חולין ושמן של תרומה, דקאמר התם ובפרק שלשה מינין (נזיר לז,א): הואיל חור לוקה עליו בכוית בכדי אכילת פרס. אלא דבעי למימר דהבא איירי בכדאי גוגא דליכא כוית בכדי אכילת פרס. **אבל** תרומה בנגיעה נמי אסור – אף על גב דאין עושה רביעי, הוה אמינא דאסור ליגע, דגורין שלא יבא לאכול.

האוכל

חולין דף לד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קכט

שואלת הגמרא: וְהָאֵף אֲנִי לֹא אִמְרִיתִי אֵלָא בְּתְרוּמָה' קָאָמַר
 רבי יהושע לרבי אליעזר, כמבואר לעיל (ע"א) בדברי רבה בר בר חנה
 בשם רבי יוחנן. הרי שדווקא בחולין שנעשו על טהרת תרומה עושה
 רבי יהושע את האוכל שני לקודש, ואם כן איך אמר רבי אסי בשם
 רבי יוחנן שאמר כן רבי יהושע גם בחולין שנעשו על טהרת הקודש.
 מתרצת הגמרא: מחלוקת אַמְרוּרָא נִינְהוּ וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יוֹחָנָן.
 לשיטת רבה בר בר חנה סובר רבי יוחנן שדיבר רבי יהושע דווקא
 בחולין שנעשו על טהרת תרומה, ולדעת רבי אסי סובר רבי יוחנן
 שדיבר רבי יהושע גם בחולין שנעשו על טהרת הקודש.
 הגמרא מביאה את שיטת עולא באוכל שלישי של חולין שנעשו על
 טהרת תרומה: אָמַר עוֹלָא, אִדָּם הָאֹכֵל מֵאֵכָל שְׁלִישִׁי לְטוּמָא שֶׁל
 חוּלִין שֶׁנֶּעְשֶׂה עַל טְהַרְתַּת תְּרוּמָה, נִפְסָל גּוֹפּוֹ מִלְּאֹכֹל בְּתְרוּמָה. ואף
 שאינו נעשה שני לפסול את התרומה במגעו, מכל מקום הוא נעשה
 שלישי לטומאה, האסור באכילת תרומה.
 מקשה הגמרא: מַאי קָא מְשַׁמַּע לָן עוֹלָא בְּדַבְרֵיו אֵלּוּ, הֲלֹא דִין זֶה
 מוכח מדברי רבי יהושע. שכן תִּנְיָנָא במשנה, 'האוכל מאכל שְׁלִישִׁי
 נעשה שְׁנִי לְקֹדֶשׁ, וְאִין הוּא נֶעֱשֶׂה שְׁנִי לְתְרוּמָה, בְּאוֹכֵל חוּלִין
 שֶׁנֶּעְשֶׂה עַל טְהַרְתַּת תְּרוּמָה'. משמע שדווקא שְׁנִי הוּא דְלֹא הוּי לַעֲנֵן
 תְּרוּמָה, הָא שְׁלִישִׁי הוּי, וְשְׁלִישִׁי אִסּוּר בְּתְרוּמָה.
 מתרצת הגמרא: אִי מְהֵרִיא מִשְׁנָה, עֵדִין אִין מוכרח שהאוכל אוכל
 שלישי נעשה שלישי ואסור באכילת תרומה. שכן הוּא אִמְרִינָא,
 שלענן תרומה לֹא שְׁנִי הוּי וְלֹא שְׁלִישִׁי הוּי, אלא הוא טהור לגמרי.
 ומה שנקט רבי יהושע 'אִין שְׁנִי לְתְרוּמָה' לא דווקא הוא, אלא
 אִינְדִּי (-אגב) דְאָמַר שהוא נעשה שְׁנִי בְּקֹדֶשׁ, אָמַר נָמִי שְׁאִין הוּא
 שְׁנִי בְּתְרוּמָה. קָא מְשַׁמַּע לָן עוֹלָא, שְׁבִדּוּקָא נָקַט רַבִּי יְהוֹשֻעַ
 בְּדַבְרֵיו שֶׁאִינוֹ שְׁנִי לְתְרוּמָה, אֲבָל שְׁלִישִׁי הוּא נֶעֱשֶׂה אֵף לְתְרוּמָה.
 רב המנונא מקשה על דין זה: אִיתִיבִיה רַב הַמְנוּנָא לְעוֹלָא, שִׁנְיָו
 בְּטַהֲרוֹת (פ"ב מ"ג) הֲמֵאכֵל שֶׁנֶּגַע בָּאב הַטּוּמָא וְנֶעֱשֶׂה רְאִשׁוֹן
 לְטוּמָא שֶׁבְּחוּלִין, הוּא עֲצָמוּ מִמָּא, וְכֵן מִטְּמֵא הוּא אוֹכֵל אַחֵר
 הַנוֹגֵעַ בּוֹ וְעוֹשֶׂהוּ שְׁנִי לְטוּמָא שֶׁבְּכוּחוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת הַתְּרוּמָה הַנוֹגַעַת
 בּוֹ לְשִׁלְשִׁית וּלְפִסּוּלָהּ. וְהֵמָּכָל הַשְּׁנִי הוּא אֶת הַתְּרוּמָה הַנוֹגַעַת
 בּוֹ, וְאוֹלָם אִינוֹ מִטְּמֵא אוֹתָהּ לַעֲנֵן שֶׁחֲטָמָא תְּרוּמָה אַחֲרֵת, שֶׁכֵּן אִין
 שְׁלִישִׁי עוֹשֶׂה רַבִּיעִי בְּתְרוּמָה. וְהֵמָּכָל הַשְּׁלִישִׁי לְטוּמָא שֶׁל חוּלִין
 וְשֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל טְהַרְתַּת תְּרוּמָה נִפְסָל בְּגִזִּיד דְּהִמְעָ - בְּתַבְשִׁיל שֶׁתְּרוּמָה
 מְעוּרֶבֶת בּוֹ. וְכֹגֵן שְׁהִיא שְׁלִישִׁי זֶה תַּבְשִׁיל חוּלִין, שְׁמוּתָּה לַתָּה בּוֹ
 תַּבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה וְלֹאֹכֶלֶם יַחַד. שֶׁכֵּן אִין הַתְּרוּמָה נִפְסֶלֶת עַל יְדֵי
 שְׁלִישִׁי לְטוּמָא. וְאִי אִמְרִיתִי שֶׁהַאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִין שֶׁנֶּעֱשֶׂה
 עַל טְהַרְתַּת תְּרוּמָה נִפְסָל גּוֹפּוֹ מִלְּאֹכֹל בְּתְרוּמָה, הֲרִי נִפְסָל גּוֹף
 הַאוֹכֵל מִגִּזִּיד שְׁלִישִׁי זֶה שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל טְהַרְתַּת תְּרוּמָה, וְאִין סְפִינָן
 (-מאכילים) לִיה מִיְדֵי דְּהַפְסִיל לִיה לְגִפְיָה - אִין אֲנוּ מְתִירִים לוֹ
 לֵאכּוֹל דְּבַר הַפּוֹסֵל אֶת גּוֹפוֹ מִלְּאֹכֹל בְּתְרוּמָה, וְכֵן בּוֹמֵן לֵאכּוֹל יַחַד
 עֲמֹא אֶת תַּבְלִין הַתְּרוּמָה הַמְעוּרֶב בּוֹ.
 עוֹלָא מֵיִשֵּׁב אֶת שִׁטְתּוֹ: אָמַר לִיה עוֹלָא, הִנֵּה לְגִזִּיד דְּהִמְעָ וְאֵל
 תְּקַשָּׁה מִמֶּנּוּ,

טוּמָאָה הִיא אֲצֵל הַקֹּדֶשׁ. שֶׁעָשׂוּ חֲכָמִים מַעֲלֹת לְטַהֲרָה, וְחִיבּוֹ עַל
 שְׁמִירַת טַהֲרַת הַקֹּדֶשִׁים שֶׁתְּהִיָּה לָשֶׁם קֹדֶשִׁים, וְאִין דִּי לָהֶם בְּשִׁמְרִיהָ
 לָשֶׁם טַהֲרַת תְּרוּמָה. לְפִיכָךְ אֵף כֹּהֵן שֶׁאוֹכֵל תְּרוּמָה וּמְשׁוּם כֵּךְ הוּא
 מְשַׁמֵּר אֶת עֲצָמוֹ וְאֶת חִפְצֵיו בְּטַהֲרָה, עֵדִין נַחֲשָׁבִים בְּגִדְיוֹ כֵּאֵב
 הַטּוּמָאָה שֶׁל מִדְּרַס הַזֶּה לְגַבִּי קוֹדֶשׁ, הַמְטָמֵא אֵף אִדָּם וְכֻלָּם. וּמֵאֲחֵר
 שֶׁשְׁמִירַת תְּרוּמָה אֵינָה נַחֲשֶׁבֶת כְּשִׁמְרִיהָ לְגַבִּי קוֹדֶשׁ, אֵף אוֹכֵל
 הַמוֹחֹק לְגַבִּי תְּרוּמָה כְּשִׁלְשִׁי לְטוּמָאָה אֲנוּ חוֹשְׁשִׁים עָלָיו לְגַבִּי
 קֹדֶשִׁים שְׁמָא שְׁנִי הוּא. לְפִיכָךְ הָאִדָּם הָאֹכֵל וְנֶעֱשֶׂה שְׁנִי לְגַבִּי קוֹדֶשׁ.
 הַגְּמָרָא מוֹכִיחָה מִהִבְיָאוֹר הָאֲמוּר שֶׁאִין שְׁלִישִׁי בְּחוּלִין שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל
 טַהֲרַת הַקֹּדֶשׁ: מְדַבְּרִי רַבָּה בְּרַב בַּר חֲנָה אֵלּוּ בְּבִיאוֹר הַמִּשְׁאָ וּמִתֵּן שֶׁכֵּן
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ, הוֹכִיחַ עוֹלָא שֶׁלְּדַעַת רַבָּה בְּרַב בַּר חֲנָה אִין
 נִתְפַּסְּתָּ טַהֲרַת קוֹדֶשׁ בְּחוּלִין לְדַעַת רַבִּי יְהוֹשֻעַ, וְאִם הִתְפַּסְּתָּ בְּהֵם אִין
 לָהֶם שְׁלִישִׁי לְטוּמָאָה. שֶׁכֵּן מִמָּה שֶׁהִקְשָׁה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי יְהוֹשֻעַ
 'שְׁלִישִׁי שְׁנִי לְמָה', וְהִשִּׁיבּוֹ 'אֵף אֲנִי לֹא אִמְרִיתִי אֵלָא בְּתְרוּמָה', מוֹכֵחַ
 שֶׁמָּה שֶׁאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בְּמִשְׁנֵינוּ 'בְּחוּלִין שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל טַהֲרַת תְּרוּמָה'
 בְּדוּקָא הוּא. וְכוּונַת רַבִּי יְהוֹשֻעַ בְּדַבְרֵיו אֵלּוּ הִיא, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁלֹּא
 מִצִּינוּ אוֹכֵל חוּלִין שְׁלִישִׁי אֵלָא אִם כֵּן נֶעֱשֶׂה עַל טַהֲרַת תְּרוּמָה וְלֹא
 עַל טַהֲרַת הַקֹּדֶשׁ, עַל כֵּן הוּא נַחֲשֶׁב כְּשִׁנִּי לְגַבִּי קוֹדֶשׁ, וְאֵף עוֹשֶׂה אֶת
 הָאִדָּם הָאוֹכֵל לְשִׁנִּי. וְאִין לּוֹמַר שֶׁמָּה שֶׁהִעֲמִיד רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֶת דְּבָרָיו
 בְּטַהֲרַת תְּרוּמָה הוּא רַק כְּדִי לַתֵּת טַעַם לָכֵךְ שֶׁהַאוֹכֵל נֶעֱשֶׂה שְׁנִי,
 אֲבָל לְעוֹלָם גַּם בְּחוּלִין עַל טַהֲרַת קוֹדֶשׁ יֵשׁ שְׁלִישִׁי, שֶׁאִם כֵּן יִקְשֶׁה מָה
 הִקְשָׁה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר 'שְׁלִישִׁי שְׁנִי לְמָה', הֲרִי בְּפִירוּשׁ בִּיאוֹר רַבִּי יְהוֹשֻעַ
 אֶת טַעְמוֹ, שֶׁהוּא מְשׁוּם שֶׁטַהֲרַת תְּרוּמָה הִיא כְּטוּמָאָה לְגַבִּי קוֹדֶשׁ.
 אֵלָא בְּהִכְרַח שֶׁמָּה שֶׁהִעֲמִיד רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֶת דְּבָרָיו בְּחוּלִין עַל טַהֲרַת
 תְּרוּמָה הוּא לֹא כְּדִי לִישֵׁב אֶת פִּירְכָּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָאֲמוּרָה, אֵלָא
 מְשׁוּם שֶׁטַהֲרַת קוֹדֶשׁ אֵינָה נִתְפַּסְּתָּ כָּלָל עַל חוּלִין.
 הַגְּמָרָא מְבִיָּאָה אֶת שִׁטַּת רַבִּי יוֹחָנָן בְּאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִין שֶׁנֶּעֱשֶׂה
 עַל טַהֲרַת הַקֹּדֶשׁ: אָמַר רַבִּי יוֹרְאָ, אָמַר רַבִּי אִסִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
 אָמַר רַבִּי יִנְאִי, הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁל חוּלִין שֶׁנֶּעְשֶׂה עַל טְהַרְתַּת הַקֹּדֶשׁ,
 נֶעֱשֶׂה גּוֹפּוֹ שְׁנִי לְקֹדֶשׁ, מְשׁוּם שֶׁאֵף טַהֲרַת חוּלִין אֵלּוּ הֵם טוּמָאָה
 אֲצֵל הַקֹּדֶשׁ, וְחוֹשְׁשִׁים לְשִׁלְשִׁי שֶׁלָּהֶם לְגַבִּי קוֹדֶשׁ שֶׁהוּא שְׁנִי, וְעַל
 כֵּן הָאוֹכֵל נֶעֱשֶׂה שְׁנִי לְגַבִּי קוֹדֶשׁ, כְּדִין הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁנִי.
 רַבִּי יוֹרְאָ מְקַשֶּׁה עַל דִּין זֶה: אִיתִיבִיה רַבִּי יוֹרְאָ לְרַבִּי אִסִּי, וְהֲרִי אָמַר
 רַבִּי יְהוֹשֻעַ, הָאוֹכֵל אוֹכֵל שְׁלִישִׁי נֶעֱשֶׂה שְׁנִי לְקֹדֶשׁ וְאִין נֶעֱשֶׂה שְׁנִי
 לְתְרוּמָה, וְסִיִּים שֶׁדְּבָרָיו אֵלּוּ אֲמוּרִים בְּאוֹכֵל חוּלִין שֶׁנֶּעְשֶׂה עַל
 טְהַרְתַּת תְּרוּמָה. מְשַׁמַּע שְׁבִדּוּקָא עַל טְהַרְתַּת תְּרוּמָה, אִין - הֲרִי הוּא
 נֶעֱשֶׂה שְׁנִי, אֲבָל אִם אֲבָל חוּלִין שְׁלִישִׁים שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל טְהַרְתַּת הַקֹּדֶשׁ
 לֹא נֶעֱשֶׂה שְׁנִי לַעֲנֵן קוֹדֶשׁ.
 מִתְרַן רַבִּי אִסִּי: אָמַר לִיה רַבִּי אִסִּי, עַל דֶּרֶךְ 'לֹא מִיְכַנִּיא' (-אִין צִרִיךְ
 לּוֹמַר) קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֶת דְּבָרָיו אֵלּוּ. שֶׁלֹּא רַק בְּחוּלִין שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל
 טַהֲרַת קוֹדֶשׁ יֵשׁ שְׁלִישִׁי לְטוּמָאָה, שְׁהִי דִין קֹדֶשִׁים חֲמוּר בִּיּוֹתָר וְעַל
 כֵּן פְּשִׁטָּא שְׁדִין חוּלִין אֵלּוּ כְּקוֹדֶשׁ, אֵלָא אֲפִילוֹ חוּלִין שֶׁנֶּעֱשֶׂה עַל
 טַהֲרַת תְּרוּמָה שֶׁאֵינָה חֲמוּרָה כָּל כֵּךְ כְּקֹדֶשִׁים, גַּם כֵּן יֵשׁ בְּהֵם דִּין
 שְׁלִישִׁי לְטוּמָאָה בְּתְרוּמָה.

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

הרי היא טְרֵפָה. וְהוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא וְחֹזֵר לַהֲרוֹת כְּרַבִּי יִשְׁבֵּב.

גמרא

שנינו במשנה: שֶׁחָטָא הַזֶּשֶׁט וְכו', רבי ישבב אומר נבילה, וְהוֹדָה
 לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. מקשה הגמרא: וְרַמְיָנָהּ (-וקשה), הלא שנינו
 במשנה להלן (מב) 'אֵלּוּ טְרֵפּוֹת בְּבִהְמָה,

כָּל אֵלָא הַמֵּתִין לָהּ עַד שְׁמִתָּהּ, אוֹ שֶׁשָּׁחַט סִימָן אַחֵר כֹּהֲלָתוֹ
 וְהַחֲלִיד (-ותחב) אֶת הַסִּפֵּין תַּחַת הַסִּימָן הַשְּׁנִי וְפָקְדוֹן שֶׁל כֹּדֶן,
 רַבִּי יִשְׁבֵּב אָמַר, מֵאֲחֵר שֶׁלֹּא שֶׁנִּשְׁחָטוּ שְׁנֵיהֶם כֹּהֲלָתָם, הַבְּהֵמָה
 נִבְלָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, מֵאֲחֵר שֶׁנִּשְׁחָט בַּהּ סִימָן אַחֵר כֹּהֲלָתוֹ
 אֵינָה נִבְלָה, וְאֵינָה אִסּוּרָה אֵלָא מְשׁוּם טְרֵפָה.
 כָּלָל אָמַר רַבִּי יִשְׁבֵּב מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻעַ, כָּל שֶׁנִּפְסְלָה בְּשַׁחֲטָתָהּ
 הֲרִי הִיא נִבְלָה. וְכָל שֶׁשָּׁחֲטָתָהּ כְּרָאוּי, וְדָבָר אַחֵר גָּרַם לָהּ לִיְפִסָּל,

1 חוֹשְׁשִׁין לִכְךָ. אֵלֶּא אִי אִמְרַתְּ בְּסִכִּין אַחַת וּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם, יִקְשֶׁה
2 הָאִי דְקִתְנִי 'אִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִמְרְפוּ זֶה עַל זֶה, שְׁהָרִי אִין סִפֵּק
3 שְׁנַשְׁחֲטוּ רֹב הַסִּימָנִים וְאִין שׁוּם מְקוֹם לַחֲשֹׁשׁ זֶה, אֵלֶּא 'שְׁמָא יִדְרוּסוּ
4 זֶה עַל זֶה' מִיִּבְעֵי לִיָּה – וְהִידֵּה לְבִרְיִיתָא לֹמַר שְׁאִין לַחֲשׂוֹשׁ שְׁמִתוֹךְ
5 שְׁנֵינִיהֶם אֲחוּזִים יָחַד בְּאוֹתָהּ סִכִּין שְׁמָא לֹא יִשְׁחֲטוּ כְּדִין בְּהוֹלֶכֶת

6 והבאת הסכין אלא יבואו לידי דרסה.
7 רבי אבין מתרץ: אִמְרַ לִיָּה רְבִי אֲבִין לרבי אבא, לעולם מדברת
8 המושנה בשני בני אדם האוחזים בסכין אחד, ואכן תִּנִּי (–תגרוס)
9 בדברי הברייתא 'אִין חוֹשְׁשִׁין

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' ב

1 מסיימת הגמרא: אלא אִמְרַ רַב פָּפָא, לְרַבִּי נֶתַן הַסּוֹבֵר שְׁאִין צָרִיךְ
2 כּוּוֹנֵה, הַכְשִׁיר רַב אֶת הַטְבִּילָה אֲפִילוּ שְׁנִפְלָה מִן הַנֶּשֶׁךְ לַתּוֹךְ הַמִּים,
3 וְלֹא הַתְּכוּנָה כָּלִל לְהִיכָנֵס לַתּוֹךְ הַמִּים. וְלְרַבִּנָּן הַמְצָרִיכִים כּוּוֹנֵה
4 חִיתוּךְ, טִידֵּר רַב דּוּקָא בְּאוֹפֶן שְׁיִרְדָּה לְהִכָּר (–לְהַתְּקַר) בַּתּוֹךְ הַמִּים
5 וְנִפְלָה כּוּלָּהּ לַתּוֹךְ הַמִּים, שְׁהִיא כְּעֵין כּוּוֹנֵה חִיתוּךְ בִּשְׁחִיטָה. וְרַבִּי
6 יוֹחָנָן סוֹבֵר, שְׁאִין לְדַמּוֹת טְבִילָה לִשְׁחִיטָה, אֵלֶּא צָרִיךְ בַּהּ כּוּוֹנֵה
7 לְטְבִילַת טַהֲרָה.
8 שְׁנֵינִי בַּמִּסְכָּת פָּרָה. (פ"ד מ"ד), שֶׁאִם בִּשְׁעָה שְׁעוֹסֵק הַכּוֹהֵן בְּאַחַת

9 מעבודות פרה אדומה עושה מלאכה אחרת, הפרה נפסלת, משום
10 שבכך הוא מסיח את דעתו ממנה. ואם שוחט יחד עמה בהמה אחרת
11 נפסלת מסיבה נוספת, שכן נאמר בה (במדבר יט א) 'וְשָׁחַט אֹתָהּ, וְדִרְשׁוּ
12 'אוֹתָהּ' וְלֹא אוֹתָהּ וְאֵת חֲבִירָתָהּ יַחֲדוּ. וְהַגְמָרָא מְבִיאָה אוֹפְנִים שׁוֹנִים
13 שֶׁל פְּסוּלִים אֵלּוּ, וְתוֹלָה אוֹתָם בַּמַּחְלֻקָּה רַבִּי נֶתַן וְחֲכָמִים בִּשְׁחִיטָה.
14 אִמְרַ רַבָּא, 'שָׁחַט פָּרָה אֲדוּמָה, וְשָׁחַט בְּכוּוֹנָה בְּהִמָּה אַחֶרֶת שֶׁל
15 חוֹלִין יָחַד עִמָּה, לְדַבְּרֵי הַכָּל – בֵּין לְרַבִּי נֶתַן וּבֵין לְחֲכָמִים הַפְּרָה
16 פְּסוּלָה, שְׁכֵן מְלָאכָה אַחֶרֶת פּוֹסְלָתָהּ בַּהּ כְּאֹמֹר.

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' ב

1 ספק דומה לענין טהרה מידי נבילה: וְאִמְרִינָן, וְכִי סָפִיקוּ זֶה שֶׁל רַבִּי
2 זִירָא לֹא הֵינּוּ כְּסִפֵּק דְּרַבִּי אֵילֶּפָא בְּדִין שְׁחִיטַת עוֹבֵר. שְׁכֵן הִלְכָּה
3 בִּידֵינּוּ, שֶׁהַעוֹבֵר כָּל זֶמֶן שְׁהוּא בְּמַעֲי אֲמוּ הָרִי הוּא נִיתֵר בִּשְׁחִיטָתָהּ.
4 אֲבָל אִם הוֹצִיא אֶת יָדוֹ אוֹ אֶבֶר אַחֵר הַחוּצָה קֹדֶם שְׁנַשְׁחֲטָהּ, אוֹתוֹ

5 אֲבֵר שֶׁהוֹצִיא נֶאֱסַר בְּאִכְלָהּ כְּדִין טְרִיפָה שְׁחוּטָה, וְאִין מוֹעִילָה לוֹ
6 שְׁחִיטָתָהּ הָאֵם אֵלֶּא רַק לְטַהֲרוֹ מִיָּדִי נְבִילָה אֲבָל לֹא לְהַתִּירוֹ בְּאִכְלָהּ.
7 וְהַסְתַּפֵּק אֵילֶּפָא, אִם הוֹצִיא הָעוֹבֵר אֶת יָדוֹ בֵּין שְׁחִיטַת הַסִּימָן
8 הֶרָשָׁן שֶׁל אֲמוּ לְבֵין שְׁחִיטַת הַסִּימָן הַשֵּׁנִי שֶׁלָּהּ, מִהוּ דִין יָד זוֹ.

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' ב

1 מִהוּ שְׁלִישִׁי לְטוּמָאָה, לִפִּי שְׁאִין אָדָם יִכּוֹל לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְאִכּוֹל
2 חוֹלִין בְּטַהֲרַת קוֹדֶשׁ מִשּׁוּם שְׁבִטְלָה דַּעְתּוֹ וְאִין בְּדַבְּרֵיוּ כָּלּוּם, וְהָרִי הֵם
3 כְּחוֹלִין בְּעֵלְמָא שְׁאִין בְּהֵם אֵלֶּא שְׁנֵי לְטוּמָאָה. וְעַל כֵּן אִי אֲפֻשֶׁר
4 לְהַעֲמִיד אֶת הַמִּשְׁנָה בִּשְׁחִיטָתָהּ, שְׁהִיא מְבֹאֵר בַּהּ שְׁחִיטָתָהּ הַשְּׁנִיית
5 מִטְּמָאוֹת אֶת בָּשָׂר הַחוֹלִין שְׁנַעֲשָׂה עַל טַהֲרַת הַקּוֹדֶשׁ, וְלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ

6 דִּינָם כְּחוֹלִין. אֵלֶּא בְּהִכְרַח הוֹלֶכֶת הַמִּשְׁנָה בִּשְׁחִיטַת רַבִּי אֵלִיעֶזֶר
7 שִׁסְתָּם וְאֹמֵר שִׁישְׁנוּ אוֹכֵל חוֹלִין שְׁהוּא שְׁלִישִׁי לְטוּמָאָה, וּמוֹשְׁמַע בֵּין
8 שְׁנַעֲשָׂה עַל טַהֲרַת תְּרוּמָה וּבֵין שְׁנַעֲשָׂה עַל טַהֲרַת הַקּוֹדֶשׁ.
9 מִקְשָׁה הַגְמָרָא: לִמָּה לוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְהַעֲמִיד אֶת הַמִּשְׁנָה כְּחוֹלִין
10 שְׁנַעֲשָׂה עַל טַהֲרַת הַקּוֹדֶשׁ שֶׁלֹּא כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְלִזְקָמָה

אגרות קודש

ב"ה, ד' מנ"א, תשי"ח

ברוקלין.

ועדת החינוך אשר בכפר חב"ד

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבם מכ"ו תמוז, בו כותבים ע"ד סידור המסיבות שבת, ובודאי גם בהנוגע
להבנות ת"י סדרו ענין זה כמובן בהדרכת נשי ובנות חב"ד ת"י אשר בכפר חב"ד.

ויהי רצון שהן המסיבות לבנים והן המסיבות לבנות יצליחו להחזיר בהבנים והבנות עוד יותר ועוד
יותר עניני יהדות תורה ומצוות מוארים באור וחוס חסידות.

ואשרי חלקם של כאו"א העוסקים במלאכת שמים זו והצלחתם נוסף על הברכה והצלחה שנמשך
בעניניהם הפרטים.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 יד. יום טוב שחל להיות בשבת אינו מזכיר יום טוב בברכה מעין שבע לפי שאמלא שבת אין ברכות מעין
2 שבע ביום טוב מפני שברכה זו לא נתקנה בשבת בגלל חובת היום אלא מפני המזיקין²⁴ (ובליל יום טוב
3 לא היו באים גם כן לבית הכנסת מפני שהיו טרודים במלאכת אוכל נפש²⁵) ואינו דומה לנעילה שביום הכיפורים
4 שחל להיות בשבת שצריך להזכיר גם של שבת בנעילה²⁶ אף על פי שאין נעילה בשבת לפי שמכל מקום יום
5 זה הוא נתייב בארבע תפילות דהיינו שחרית מוסף מנחה נעילה וצריך להזכיר ענין היום שהוא שבת בכל אחת
6 מהן אבל כאן לא נתקנה הברכה בשביל חובת היום אלא בשביל סגנת המזיקין²⁷:

חלק ב סימן רסח, דין הטועה בתפילת שבת, סעיף יד

הלכתא רבתא

לא במלאכת אוכל נפש - ולא היו באים לבית הכנסת
כבשאר ימות החול (כנ"ל סעיף יג)⁴³.
לב סגנת המזיקין - וכיון שלא חייבו ברכה זו מצד שבת

ציונים והוספות

(42) כדלעיל סעיף יג, ונתבאר שם שלכן אין אומרים הברכה
בליל א' של פסח - שבו אין מזיקין.
(43) וכדי שלא לחלק לא תיקנו גם בליל יום כיפור - אף שאין
עוסקים בו במלאכה.
(44) עד"ז בסימן תרכג ס"ו לגבי סדר תפלת נעילה: ואם הוא

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 טז ובין שעשאה אפותיקי ובין שלא עשאה ובין שנטלה
2 למשכון ובין שלא נטלה אלא מכרה לו במכירה גמורה
3 שיהא רשות בידו למכרה שלא מדעתו כיון שכל זמן שלא
4 מכרה הם שותפים בה ויש חשש מראית עין לפיכך יש לו
5 לפרסם לרבים שעשה דרך היתר:
6 יז היתר זה של עשיית אפותיקי או שיטלה למשכון מועיל אף
7 כשכל הבהמה היא של ישראל ומשכירה או משאילה לנכרי
8 רק שיפרסם שעשה דרך היתר:
9 יח במה דברים אמורים כשמשכירה או משאילה לו לעשות
10 מלאכת עצמו אבל לעשות מלאכת ישראל בשבת אין היתר
11 כלל אפילו אם מכרה לו במכירה גמורה שמכל מקום הנכרי
12 עושה מלאכה בשבת בשביל ישראל אם לא קצץ לו שכר על
13 זה וכן אם הוא שכיר לשנה לכל המלאכות שיצטרך שדינו
14 כאלו לא קצץ כמו שנתבאר בס' רמ"ג ורמ"ד אבל אם אינו
15 שכור לו אלא למלאכה זו בלבד לעשותה לו בכל עת שיצטרך
16 לה בתוך משך זמן שכירותו כגון מי שיש לו סוסים ועגלה ושכר
17 לו נכרי לשנה שיסע עם סוסים ועגלה שלו בכל עת שיצטרך
18 להוליך בהם סחורה בתוך שנה זו והנכרי נוסע גם בשבת מעצמו
19 בלא אמירת ישראל אינו צריך לומר לו שלא יסע בשבת אם
20 נוסע מבית ישראל מבעוד יום מטעם שנתבאר בס' רמ"ד רק
21 שיקנה לו הסוסים באחד מהדרכים שנתבאר ויפרסם שעשה
22 דרך היתר.
23 והוא שיהיו קנוים לו גם בימות החול בתוך משך זמן נסיעתו

24 אבל אם אינו מקנה לו אלא לשבת בלבד אסור מפני מראית
25 העין כמו שנתבאר למעלה וכן אם הוא עצמו נוסע ג"כ עם
26 הסוסים כל ימות החול ומזונותיהם עליו הרי הם נקראים על
27 שמו אע"פ שמכרם להנכרי במכירה גמורה אף לימות החול כיון
28 שהנכרי אינו אלא שכיר ולפיכך צריך הוא למחות בידו שלא
29 יסע בשבת מפני מראית העין:
30 יט כשם שאדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת כך הוא
31 מצווה על שביתתה ביו"ט לפיכך כל פרטי ההלכות
32 שנתבארו לענין שאלה ושכירות בהמתו לנכרי ושותפות עמו גבי
33 שבת הן נוהגים ג"כ גבי יו"ט שאין בין יו"ט לשבת אלא
34 מלאכות שהותרו בגלל אוכל נפש שנאמר כל מלאכה לא יעשה
35 בהם אך אשר יאכל לכל נפש וגו'.
36 ויש אומרים שביו"ט אין אדם מצווה מן התורה על שביתת
37 בהמתו לפי שלא נצטוו ביו"ט אלא שלא נעשה מלאכה ומה
38 שבהמתו עושה אין זו נקראת מלאכה אצלנו אלא אצל הבהמה
39 ואף בשבת לא למדנו איסור זה ממה שנאמר לא תעשה כל
40 מלאכה שאין זו מלאכה כלל אצלנו אלא מצוה אחרת היא
41 שנאמר למען ינוח שורך וחמורך ואינה נוהגת ביו"ט כלל והוא
42 הדין לשביתת עבדו שאינה נוהגת ביו"ט לפי דבריהם לפי
43 שאינה בכלל מלאכה אלא מצוה אחרת היא שנאמר למען ינוח
44 עבדך ואמתך כמון. ולענין הלכה יש להחמיר בשל תורה
45 כסברה הראשונה (עיי' סי' תצ"ה):

חלק ב סימן רמו, דיני השאלה והשכרה לנכרי בשבת, סעיפים טז"ט

א מותר לשלוח אגרת או שאר חפצים וכלים ביד נכרי אפילו
בערב שבת סמוך לחשיכה כל שיוצא מפתח ביתו של
ישראל מבעוד יום והוא שקצץ לו דמים בשכר הולכתו שאז
אינו עושה בשביל ישראל אלא בשביל עצמו לקבל השכר
שקצץ לו ואינו נראה כשלוחו של ישראל ובלבד שלא יאמר לו
שילך גם בשבת שאמירה לנכרי שבות אף שאומר לו קודם
השבת וכן לא יאמר לו ראה שתהא שם באחד בשבת או בשני
וכיוצא בזה אם ידוע לו שאי אפשר לו להיות אז שם אם לא
שילך גם בשבת שהרי זה כאומר לו לך בשבת:

ב ואם לא קצץ לו שכר ההליכה הרי הנכרי טורח בשביל
ישראל לפיכך אסור לשלחו אפילו ביום ראשון אלא אם כן
יש שהות שיוכל להגיע קודם השבת לבית הראשון הסמוך
לחומה שבעיר שנשתלח לשם שאז אף אם אחר דרכו והולך
גם בשבת אין בכך כלום שהליכה זו אינה מחמת ישראל אלא
מחמת עצמו ואף שאפשר שיצטרך לילך בשבת מבית הראשון
הסמוך לחומה שבאותה העיר עד בית של מי שצריך ליתן
האגרת לידו מכל מקום כיון שאין כאן איסור אלא מדברי

סופרים תולין להקל לומר שאותו אדם שצריך ליתן האגרת לידו
הוא דר בבית הסמוך לחומה:
ג במה דברים אמורים כשמשלח האגרת לאדם קבוע שיש
באותה עיר שהוא מקבץ כל האגרות השלוחות לשם ונוטלן
ושולחן ע"י שלוחו כל אגרת למי שנכתבה אליו וזהו הנקרא בי
דואר שכל כתב אליו יוכל וכשהוא קבוע בעיר אזי מותר לשלוח
אליו אגרת אפילו בערב שבת ע"י נכרי שלא קצץ לו שכר כל
שיש שהות להגיע אליו מבעוד יום אבל אם אין בי דואר קבוע
באותה העיר ששולח לשם וצריך הנכרי בעצמו להגיע האגרת
ליד מי שנכתבה אליו אסור לשלחו אפילו ביום ראשון אע"פ
שיש שהות להגיע לאותה העיר הרבה קודם השבת מכל מקום
יש לחוש שמא לא ימצא אותו אדם בביתו ויצטרך לילך אחריו
ושמא יצטרך לילך אחריו גם בשבת.
ומכל מקום אם הוא דרך קרוב כגון מהלך יום אחד ומשלחו
ביום ב' או ג' יש להתיר שאף אם לא ימצא האיש בביתו יש
לו שהות הרבה ללכת קודם השבת:

חלק ב סימן רמז דין נכרים המביאים כתבים בשבת טעפים א"ג

לקוטי תורה

1 [והמקור לכן ששורשם של יסורים ופורעניות נקרא
2 "טוב מאד":]

3 כמאמר [רז"ל על פסוק] "טוב מאד": טוב זה מלאך
4 החיים, מאד זה מלאך המות.
5 על הפסוק "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה
6 טוב מאד" אמרו חז"ל – "טוב זה מלאך החיים, (טוב)
7 מאד זה מלאך המות". ולכאורה הוא תמוה ביותר, איך
8 יתכן שדוקא "מלאך המות" הוא (לא רק "טוב" סתם,
9 אלא) "טוב מאד"?

10 אבל על פי המבואר לעיל יובן, כי חז"ל מדברים
11 כאן על מלאך המות כשהוא עדיין בשרשו למעלה
12 בעולמות העליונים, לפני ירידתו למטה דרך
13 השתלשלות העולמות – ושם נרגש בו תפקידו האמיתי
14 שהקב"ה רוצה בו ("וירא אלקים את כל אשר עשה"),
15 ובמדריגה זו הוא אכן טוב נעלה ביותר – "טוב מאד".

16 [פירוש:]

17 שהוא "טוב מאד" בלי שיעור וגבול.
18 "מאד הוא לשון רבוי, הרבה יותר מכדי מדתו",
19 היינו שלשון "מאד" מורה לא רק על ריבוי גדול, אלא
20 על ריבוי שלמעלה ממדה וגבול – "בלי שיעור וגבול".

21 ולכן, בשרשו מלאך המות הוא "טוב מאד" – כי
22 השורש של מלאך המות הוא טוב נעלה ביותר – "בלי
23 שיעור וגבול".

24 אלא שעדיין לא בא לידי גילוי ואינו מושג.
25 אבל דוקא להיותו טוב גדול כל כך, למעלה
26 משיעור וגבול, אינו בגדר השגה לנבראים, ואינו יכול
27 לבא לידי גילוי למטה. ולכן, כשבא למטה נראה לנו
28 כאילו הוא דבר בלתי טוב.

29 וזהו התוכן הפנימי באהבת ה' במדריגת "בכל
30 מאד" – "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך", "בין מדה
31 טובה ובין מדת פורענות": היכולת של האדם לקבל
32 יסורים ופורעניות באהבה ובשמחה היא מחמת ההכרה
33 שבפורעניות הללו טמון טוב נעלה בלתי מוגבל ("טוב
34 מאד"), שמחמת גודלו העצום אינו יכול להתגלות
35 למטה אלא בצורה של פורענות ויסורים הנראים
36 כהיפך הטוב.

37 וזהו "יסר יסרני י"ה", שהוא בתחלת השם, תחלת
38 התגלותו, שעדיין לא בא לידי גילוי, ואינו מושג,
39 שעדיין לא נתגלה הכל.

40 על פי הנ"ל יובן דיוק לשון הכתוב "יסר יסרני
41 י"ה" – היינו שהשורש של היסורים למעלה הוא שם
42 "י"ה" דוקא.

43 ובהקדים:

44 מבואר בכמה מקומות בקבלה ובחסידות שד'
45 אותיות שם הוי' מורות על סדר ההשפעה וההמשכה
46 של האור האלקי "מלמעלה למטה", באופן מסודר.

פירוש:

האור האלקי מצד עצמו הוא גדול ונעלה מאד, ומאחר שמפני גדולתו ומעלתו אין ביכולת הנבראים לקבלו כמו שהוא, הרי ירידתו למטה היא באופן של צמצום ומיעוט דרך השתלשלות העולמות, מעולם לעולם ומדרגא לדרגא, עד שכאשר הוא מגיע לעולם הזה הגשמי הוא מצומצם כל כך שהנבראים הגשמיים יכולים לקבלו.

והנה, ד' אותיות שם הוי' מורות על ד' ירידות וצמצומים כלליים באור האלקי, וד' האותיות גופא – נחלקות לשני סוגים:

שתי האותיות הראשונות של השם – אותיות "י"ה" – מורות על "תחילת ההמשכה" של האור האלקי, היינו כשהאור הוא עדיין בדרגת ה"משפיע", קודם שנתצמצם וירד ממש לדרגת הנבראים [ולכן נקראות בזהר "הנסתרות" – כי במדרגה זו האור האלקי עדיין נסתר ומכוסה מנבראים];

ואילו שתי האותיות האחרונות של השם – אותיות ו"ה – מורות על "גמר ההמשכה", היינו לאחר שהאור כבר נתצמצם וירד למטה בדרגת הנבראים [ונקראות בזהר "הנגלות" – ו"ה נגלות", כי במדרגה זו האור האלקי כבר מתגלה לנבראים].

וזהו פירוש הכתוב "יסר יסרני י"ה", ששורש היסורים הבאים על האדם הוא משם "י"ה" דוקא – כי בדרגת "י"ה" האור האלקי גבוה ונעלה מכדי שיוכל להתגלות אל הנבראים, והוא עדיין למעלה מהשגתם; וכאשר האור האלקי שבדרגת "י"ה" יורד ומתגלה למטה "כמו שהוא" (כלי הירידה והצמצום דרך האותיות ו"ה), הרי ה"אור" וה"טוב" שבו אינו מושג ואינו יכול לבוא לידי גילוי אל הנבראים, ומזה מתהווים יסורים רחמנא ליצלן, אבל בעצם הם "טוב מאד", רק שהנבראים אינם יכולים לקבל את הטוב הזה.

וזהו ענין נחום איש גז, שהיה אומר "גם זו לטובה".

זהו הביאור הפנימי בזה שהפליאו והפליגו חז"ל במעלת "נחום איש גז" שהי' אומר על כל דבר ודבר – גם אם בחיצוניות הי' נראה כדבר רע – "גם זו לטובה", ולכן נקרא בשם זה "איש גז".

[והרי מובן, שאמירת "גם זו לטובה" היתה בגלל שכן הרגיש באמת שהיתה זו טובה – והיינו:]

מפני שהיה מתבונן באמת ששרש הרע הוא הטוב. "נחום איש גז" הי' "מתבונן" ומכיר "באמת שורש הרע הוא הטוב", וממילא הי' "מונח" ומורגש אצלו באמת כי כל דבר ודבר הוא רק טוב.

[אך בנוסף לכך שנחום איש גז זה התבונן והכיר בשכלו ובהרגשתו שהכל הוא רק טוב – מצינו אצלו מעלה נוספת, אשר גם לעיני בשר הגשמי נתגלה אליו בפועל כיצד הוא באמת רק טוב, ולא רק טוב סתם אלא טוב נעלה ביותר (כמסופר בדברי רז"ל שם) – והטעם לכך הוא, כי:]

והביאו למעלה אל שרשו.

נחום איש גז זה הי' במדרגה גדולה כל כך – שלא זו בלבד שהתבונן והכיר בשכלו ש"שורש הרע הוא הטוב", אלא הי' יכול גם להעלות את החיות האלקית של הדבר הרע אל שרשה ומקורה, כפי שהוא למעלה בעולמות העליונים, והרי שם הוא טוב גלוי.

למקום "אין".

השורש והמקור למעלה – שאליו "הביא" נחום איש גז זה את הדברים שבהיותם למטה נראים כ"דינים" – נקרא "מקום אין".

פירוש:

הכח האלקי המחי' את כל הנבראים נקרא בשם "אין" – כי הוא כח מופשט מכל ציור וגדר (אף ציור וגדר רוחני), ולפיכך הוא נקרא לגבינו בשם "אין".

דהנה אופן הבריאה והתהוות העולמות בפועל הוא על ידי שהכח האלקי הנקרא "אין", מתלבש בתוך ה"אותיות" והתיבות של עשרה המאמרות, "שכל אות ואת מכ"ב אותיות התורה היא המשכת חיות וכח מיוחד פרטי", בעל "צורה" מוגדרת, "שאינו נמשך באות אחרת", ועל ידי ש"הכח האלקי המופשט" מתלבש ב"כלים" ("אותיות") שיש להם "צורה" מוגדרת, מתהווים הרבה נבראים שכל אחד ואחד מהם שונה מחבירו (בהתאם לאותיות מעשרה המאמרות שבהן מתלבש ה"אין" האלקי).

וכל זה הוא כפי שהאור כבר נמשך להתלבש בתוך האותיות, אבל כפי שאור זה הוא מצד עצמו (היינו עצם הכח האלקי) הרי הוא מופשט מכל צורה וגדר, והוא בבחינת "אין" – ולמדרגה זו העלה נחום איש גז זה את ה"חיות" של הדבר הרע.

ושם הי' יכול לעשות השתנות.

1 מאחר שעצם הכח האלקי הוא בבחינת "אין",
2 היינו מופשט מכל צורה וגדר, לפיכך אין בו שום
3 הגבלה באיזה אופן יבא לידי גילוי, ועדיין ניתן לשנות
4 את "צורת" ואופן המשכתו למטה.

5 וזו היתה מעלתו ומדריגתו של "נחום איש גמ"ז",
6 שהי' במדריגה גבוהה מאד עד שהי' יכול להעלות את
7 ה"חיות" של הרע הגשמי למעלה עד לשרשו ומקורו
8 הראשון כשהוא עדיין מופשט מכל צורה, היינו שהי'
9 בכחו לגלות את דרגת ה"אין" האלקי שאין בה שום
10 הגבלה באיזה אופן תהי' ההמשכה והירידה למטה –
11 ועל ידי גילוי דרגת ה"אין" הי' יכול לשנות את
12 "צורת" ההמשכה, שתדר למטה באופן וב"צורה" של
13 טוב גשמי נראה ונגלה.

14 כלומר: זה שהטוב הטמון ברע ויסורים הוא טוב
15 גנוז שאינו מושג לנבראים ולכן הוא יורד למטה
16 בצורה של "רע גמור" ויסורים ממש רחמנא ליציל
17 כנ"ל, הרי זה רק לפי ההגבלה וה"צורה" של סדר
18 השתלשלות, היינו הסדר הרגיל של המשכת החיות
19 למטה;

20 אבל כשמגיעים ל"מקום אין" שאין בו עדיין שום
21 "צורה" וגדר, ניתן לפעול שינוי בצורת ההמשכה
22 באופנים חדשים (שלא כסדר הרגיל), וכך הי' יכול
23 נחום איש גמ"ז "לעשות השתנות" ולפעול שגם הטוב
24 הגנוז הזה יהי' נמשך "בכל תקפו" גם למטה, בטוב
25 הנראה והנגלה דוקא.

26 **כמאמר ר' חנינא בן דוסא מי שאמר לשמן וידליק**
27 **כו' [הוא יאמר לחומץ וידליק].**

28 דוגמא לפעולה כזאת – לשנות ה"צורה" הרגילה
29 (והטבעית) של המשכת החיות האלקית, על ידי גילוי
30 שרשו העליון, בחינת "אין" האלקי – מצינו אצל ר'

31 חנינא בן דוסא. כאשר נתחלף לבתו כלי של שמן בכלי
32 של חומץ ונתנה את החומץ בנר – אמר לה: "בתי מאי
33 איכפת לך, מי שאמר לשמן וידליק הוא יאמר לחומץ
34 וידליק".

פירוש:

35 "שמן" ו"חומץ" – הם האותיות דעשרה מאמרות
36 שבהם מתלבש ה"אין" האלקי המהווה והמחי' את
37 השמן והחומץ, וכאשר רבי חנינא בן דוסא אמר "מי
38 שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק", הוא הגיע
39 ל"פשיטות" של האין האלקי, ועל ידי זה הי' יכול
40 להחליף את הצירופים ולפעול שהצירוף של "חומץ"
41 יפעל פעולת ההדלקה (שזהו היפך טבעו כפי שהוא
42 לאחר שהאור המחי' אותו ירד בתוך "צורה" והגדרה
43 מסוימת).

כלומר:

44 בעצם הכח האלקי (בחינת "אין") אין שום הגבלה
45 והגדרה, וכאשר מתגלה הכח האלקי הזה ניתן להחליף
46 את צורת ואופן ה"צירופים" ("חילוף הצירופים"),
47 ואע"פ שעל פי סדר הרגיל הדלקה באה על ידי צירוף
48 "שמן" דוקא, הנה על ידי "המשכה חדשה" מבחינת
49 ה"אין" האלקי (המופשט מכל צורה) ניתן לשנות צורת
50 ההמשכה, שגם הדבר המקבל חיות מצירוף האותיות
51 "חומץ" יוכל לפעול פעולה של הדלקה.

וכך הוא גם בענינו:

52 על ידי שנחום איש גמ"ז והעלה את החיות
53 של הדבר הרע עד "שהביאו למעלה אל שרשו למקום
54 אין", הרי מצד דרגת ובחינת ה"אין", אין שום הגבלה
55 ב"צורת" ההמשכה, ולכן גם הטוב הבלתי מוגבל הי'
56 יכול להתגלות למטה להיות טוב גלוי גם לעיני בשר.

ד"ה יענש משה נחש נחושת

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

7 דלמת"ב כלל ואינו בא בבחי' גילוי ההעלם כלל והוא כמו
8 שהי' המלך בלתי מושג ונודע כלל ולא יכול איש להשיגו
9 כלל וכלל לא במדותיו ושכלו וכו' שבדאי א"א ששיגו
10 אותו בהלל ושבח דחכמ' ומדות אפי' בבחי' הביטול
11 והתכלול' שלהם כנ"ל מאחר שמושכל לגמרי ממדות
12 וחכמה וכמ"ש לאו מכל כו' וכמ"כ א"א ששיגו בברכה

1 (מט) אך הנה מדרגה הג' הוא בחי' ההודאה שלמעלה
2 מהלל וברכה והענין הוא כי כל זה שנתבאר
3 בבחי' ההלל וברכה אינו רק בחי' הגילוי מן ההעלם דע"ס
4 הגנוזות בעצמות ממש כו' כנ"ל שזהו עכ"פ בכלל השפעה
5 מהעלם לגילוי אבל בחי' ההודא' הוא בעצמו' אא"ס ב"ה
6 ממש שלמעל' מבחי' העלם וגילוי מאחר שנק' סדכ"ס

26 בחול"ם דכתי' בנחמ' שתימך יודה וזהו ותעמוד מלדת
27 אחרי יהודה שא"א שיבא לכלל גילוי אור המדות דאוי"ר
28 מבינה כו' מפני שבש"ע הוא בחי' ביטול עצמי בהודאה
29 והוא ח"י כריעות דברוך בח"י חוליות כו' וכידוע וד"ל
30 וזהו ועתה אלהינו כו' עתה דוקא אין לנו רק הודאה
31 במוה"ע מרחוק ולא בא לגילוי אבל לע"ל שיתגלה מוה"ע
32 למטה יקרא בשם ברכה שיתברך גם עצמות א"ס ב"ה
33 שלפני הקו"ח מהעלם עצמותו ממש לגילוי כמו שעתה נק'
34 ברכה מה שנמשך מהעלם דקו"ח לגילוי וד"ל ואמנם הנה
35 ע"י בחי' הכריעה בהודאה גשמי' מרחוק בכפיפה שבראש
36 וח"י חוליות כאדם שמודה לחבירו שאתו האמת שמרכין
37 ראשו או ככורע ומשתחוה לפני המלך כו' עיי"ז יבא לכלל
38 ראי' מקרוב בגילוי מוה"ע לע"ל כמו בזמן תחזה"מ וזהו
39 שאמרו מאן דלא כרע במודים לא יקום בתחזה"מ ולכאורה
40 מה שייכות יש לזה ע"ז אך הכריע' במודים בחיצוניות
41 גופו דוקא בחי' הודאה זו היא למעלה מכלי המוח והלב
42 והיינו בעצמות א"ס ב"ה שלמעלה מן הקו"ח שיתגלה
43 לע"ל בתח"ה דוקא כידוע בענין טל אורות טליך שהוא
44 טלא דנטיף כו' שישכון על העצם הקטן להחיותו בחיות
45 האלקי ממש בחומר וצורה גוף ונשמה מעצמו' אור א"ס
46 והיינו כאשר כרע גופו עכשיו במודי' עיי"ז יהי' העצם
47 הקטן שבשדרה כלי מוכן לקבל האור וחיות האלקי הזה
48 אבל מאן דלא כרע במודים אין בו בחי' ההודאה בגשם
49 גופו לא יוכל לקבל האור וחיות האלקי ולזה לא יקום
50 בתח"ה כלל וד"ל:

שער החנוכה

1 והמשכה שיתברך מן ההעלם כו' אלא רק בהודאה מרחוק
2 לבד שמודים בהודאה שלמעלה מן ההשגה שהוא ית'
3 מובדל ומרומם לבדו כו' כאדם המודה לגדול ממנו הרבה
4 שאין לו ערך עמו בחכמ' שהודאה זו למעלה מן ההשגה
5 משא"כ הודאה שמצד השכל כמו תלמיד לרבו שיש בזה
6 ערך ויוכל לשבחו ולהללו כפי ערכו כו' אבל לאדם גדול
7 שמופלג מערכו אין בו השגה בהודאה רק הודאה שלמעלה
8 מן השכל וזהו שא' ועתה אלקינו אנחנו מודים לך פי'
9 ועתה שבחי' עצמות א"ס ממש לא בא למטה בגילוי כימי
10 העוה"ב אין אנו משיגים בו בהלל וברכה רק אנחנו מודים
11 בהודאה ולע"ל יתגלה כו' ונמצא שההודאה הוא במהו"ע
12 א"ס שלפני הצמצום והברכה בהמשכת ההעלם לגילוי
13 בע"ס דאצילות והוא ע"י ההלל שבתחלה כנ"ל והן ג'
14 מדרגות דבריאה ויצ' שהוא ההעלם ישת חשך סתרו יבא
15 לידי גילוי בבחי' יצי' היינו הלל וברכה דהלל בהילו נרו
16 כו' גילוי האור הנעלם והברכה הוא בא ממקור הנעלם
17 והיינו בקו"ח שאחר הצמצום שנק' אור דיצי' ובו נגלה מן
18 ההעלם שלפני הצמצום כו' שהן ק' ברכות דע"ס כו'
19 וההודאה בבחי' האצילות שזהו למעלה מהיות בחי' מקור
20 נעלם לגילוי אור דקו"ח בכללו' כו' והיינו סדר התפלה
21 דפסד"ז ביצי' להלל יה בגילוי אור כנ"ל ואח"כ בחי'
22 הברכה מן ההעלם כו' בויכרך דוד ושתי' לפני' עד ש"ע
23 שהיא בבחי' האצילות כידוע והוא רק ע"י בחי' ההודאה
24 מרחוק בלא השגה כלל כנ"ל וכמ"ש בלידת יהוד' הפעם
25 אודה את ה' אודה בהודאה שכלא טעם והיינו יהוד'

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

13 נק' לבוש שנמשכת מן החכמה והיא בחי' לבוש לא"ס
14 ב"ה שעיי"ז הוא מאיר ומחי' בעולמות וז"ס באורייתא
15 אתקיים עלמא כי עוטה אור כשלמה כתי' (תלים ק"ד ב')
16 וגם תורת חסד על לשונה (משלי ל"א כ"ו) ועולם חסד
17 יבנה (תלים פ"ט ג') וגם נקראת מזון ע"ש בחי' הארת
18 א"ס המתלבש בחכמה שבתורה שהוא חיות כל העולמות
19 וגמ"ח הן ג"כ בחי' לבושים אלא שהם לבוש החיצון
20 שהמלך מלבישו כשצריך לצאת בחוץ כך יש בחי' לבושים
21 חיצוני' להגין על שפע האלקות הנמשך מטה מטה שלא
22 ינקו ממנו החיצוני' וז"ס וילבש צדקה כשריון כו' וצדקה
23 תציל ממות (משלי י' ב') וחטאך בצדקה פרוק (דניאל ד')
24 כ"ד וד"ל:

מצות נדרים

1 **והנה** בחי' תענוג העליון הוא מאד נעלה במדריגה
2 למעלה מעלה מבחי' החכמה ומבחי' האותיות,
3 וההתגלות שלו בלבד שהם בחי' הטעמים מקבלת החכמה
4 והיא הארה מצומצמת מאד וז"ס ביו"ד נברא העוה"ב
5 שהיא החכמה שנקראת עדן מקור הגן שמצמצום הארת
6 העונג המאיר בה ע"י הטעמים נמשך ממנה אח"כ בבינה
7 ובכל הי"ס ומשם [נמשך] אח"כ בבי"ע ע"י צירופי אותיות
8 הדבור כמ"ל וז"ש בע"ח שהתלבשות אא"ס הוא בחכמה
9 ואח"כ מאיר בכל הי"ס ע"י החכמה כי לולי שהיתה
10 ההארה מתלבשת בבחי' החכמה לא היו יכולים להכיל
11 אורה כלל הגם שהיא הארה מצומצמת מ"מ היא בבחי'
12 א"ס אלא ע"י אמצעות החכמה הם מקבלים וז"ס שהתורה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

המזבח עץ שלוש אמות גובה וגו' וידבר אלי זה השולחן
 אשר לפני ה'. וארוז"ל (ברכות נ"ה, וש"נ) פתח
 במזבח וסיים בשולחן כו' בזמן שבהמק"ד קיים מזבח
 מכפר עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו. וצ"ל מ"ע
 ההתדממות שולחנו של אדם לגבי מזבח, שגם לפי מה
 שפירש"י ז"ל א"כ אינו בערך מזבח הכפרה כלל.
ויובן בהקדם שורש ענין נט"י שמצינו בדרוז"ל בתד"א
 הובא בילקוט תשא רמז שפ"ו מכאן אמרו האוכל
 בלא נט"י כבא על אשת איש, דלכאוי' יפלא היתכן לדמות
 ענין האכילה בלא נט"י כבא על אשת איש, שהרי חומר
 אשת איש הוא בחמורה שבד' מיתות בית דין, ונט"י
 לקדשי' תיקן שלמה ורבנן דח"י דבר גזרו גם לתרומה,
 ולחולין הוא מפני סרך תרומה, שהוא ענין סרך לגזי',
 (וכ"ש בזה"ז שלא יש תרומה טהורה כלל), ואיך מדמין
 האכילה בלא נט"י כבא על אשת איש.
אך הענין יובן בהקדם ענין נט"י ע"פ מ"ש בסידור
 מהרי"ק ז"ל ששורש ענין נט"י הוא לפי שבחוב"ב
 מלובש' חו"ג דא"א והם מי החסדי', וצריכי' להמשיך
 מים אלו ע"י חו"ב לז"א, וז"ע דכתי' ביעקב כשביך את
 מנשה ואפרי' שכל את ידיו ות"א ואחכמינו לידוהי, פי'
 שמפרש שכל מלשון השכלה שהמשיך מוחין למדות שהם
 בחי' הידי', וא"כ שיהי' שורש ההמשכה מלמעלה מן

השכל, וכענין שכ' הבחיי כי נתכווין בעשר אצבעות ידיו
 להמשיך הברכה ממקור החכ'. ועד"ז יובן ענין נט"י ע"פ
 פי' מהרי"ק, דהנה ביוסף כתי' ויפוזו זרועי ידיו וארוז"ל
 בסוטה נעץ צפורני ידיו בקרקע, ויצא כו' דרך צפורני ידיו,
 והיינו כמו שאברהם יצא ממנו כו' יצחק יצא ממנו כו'
 שזהו נקיית הפסולת בכדי שיהי' אח"כ מנוקה מכל, עד
 שיעקב הי' מטתו שלימה כו' וזהו בחי' דחיית הפסולת
 דרך פ"ה שהוא מה שנשפע משפע היסוד כו' כן ביוסף
 עמדו עליו הקל"י וסט"א עד שהוכרח לתלות ולנעוץ
 צפורניו בקרקע ופי' רש"י כדי להתיישר, מ"מ הרי ארוז"ל
 ראוי הי' יוסף שיצא ממנו י"ב שבטי' כמו מיעקב אלא לפי
 שיצא דרך צפורניו ולכן העמיד רק ב' שבטי' מנשה
 ואפרים, ואעפ"כ יצאו מבנימין ונק' על שמו. ומ"מ יש
 הפרש ביניהם שאם הי' יוצא מיוסף צדיק עליון הי' ע"ד
 מלמעלמ"ט וכמו כשהי' משה מכניס את ישראל לארץ
 כמ"ש במ"א, וע' בלק"ת בד"ה ואתחנן, משא"כ בנימין
 צדיק תחתון הוא מלמטלמ"ע, וכ"ז הוא ע"י ויפוזו כו', וע'
 באוה"ח ע"פ וימררוהו ורבו, שענין ויפוזו זהו ע"ד
 שארוז"ל בקדושין ברב עמרם חסידא כו' יעו"ש. ומ"מ ע"י
 שעמד בניסיון המשיך מבחי' א"א שז"ע שארוז"ל איזהו
 גבור הכובש את יצרו שנא' טוב א"א מגבור שנת' במ"א
 שע"י שכובש את יצרו ממשיך מבחי' א"א כו'.

המזבח עץ שלוש אמות

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס עץ החיים

והנה הגם כי התורה היא הרפואה האמיתית למחלה
 הנ"ל ולא לבד להחלישה ולהתיש כחה אלא גם
 להעבירה ולהסירה לגמרי ובכח ויכולת התורה להפוך
 מהות ועצם נה"ב לטוב כו' כנ"ל, מ"מ מצינו לרוז"ל
 שאמרו ביומא דע"ב עה"פ וזאת התורה אשר שם משה
 זכה נעשה לו סם חיים לא זכה נעשה לו סם המות כו'.
 ולכאורה הוא דבר פלא איך התורה שהיא מקור הרפואה
 ועץ חיים היא למחזיקים בה תהי' בחי' סם המות ח"ו
 ולא זאת לבד שאינה רפואה לנפש תהי' עוד ההיפוך ח"ו.
 אך להבין זה צלהק"ת מה דאיתא במד"ר בראשית פי"ט
 ע"פ ויתפרו עלה תאנה, ארשב"י עלה שהביאה תואנה
 לעולם דסבר שעה"ד תאנה היתה וכ"ה דעת ר' נחמי'

בגמ' ברכות ד' מ' ע"א ולכאורה צ"ל והלא נמשלה
 תושבע"פ לתאנה וכמ"ש נוצר תאנה יאכל פרי', ודרשו
 רוז"ל בעירובין דנ"ד סע"א למה נמשלו ד"ת כתאנה מה
 תאנה זו כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים
 (שאינן מתבשרות בבת אחת אלא היום מעט ולמחר מעט
 וכל שעה ראוי לאכול מהן) אף ד"ת כל זמן שאדם הוגה
 בהן מוצא בהם טעם וכ"ה במד"ר פ' נשא פי"ב דרמ"ח
 סע"ד למה נמשלה תורה כתאנה שרוב האילנות נלקטים
 כאחת והתאנה נלקטת מעט מעט (ולכן היא פטורה מן
 הפאה כמ"ש במשנה דפאה פ"א כלל אמרו בפאה כל
 שהוא אוכל כו' ולקטתו כאחת והיינו לאפוקי תאנה
 שנלקטין אחת אחת) וכך התורה היום לומד מעט ולמחר

- 1 הרבה לפי שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשתים ועלי'
2 נאמר נוצר תאנה ובגמ' ברכות דנ"ז ע"א הרוואה תאנה
3 בחלום תורתו משתמרת בקרבו שנאמר נוצר תאנה יאכל
- 4 פרי' (כי תאנה היא מל' ומל' פה תושבע"פ קרינן לה)
5 הרי שתושבע"פ נמשלה לתאנה ואיך נאמר שעה"ד תאנה
6 הי'.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"ט

- 1 "כי עמך הסליחה למען תנא". הנה דוד מלך ישראל
2 דשש' מלכות דאצילות¹ מתחנן ומבקש רחמים
3 מלפניו יתברך, אשר ימחל ויסלח ויכפר על כל עונות
4 וחסאים שעשו חטאו ופגעו בני ישראל לפניו יתברך,
5 לטעם "למען תנא", אשר ימשך היראה ממנו יתברך
6 בקרב ישראל, והוא² פפרוש הרב אברהם בן עזרא: "כאשר
7 תסלח לעוני, ישמעו חוטאים וישובו גם הם ויניחו חטאם.
8 ואם לא תסלח, לא ינאוד, ויעשו חפצם בכל אות נפשם".
9 ובהיות כי מלמעלה הרי הפונה בהאדם שילך בדרך הטוב,
10 ואם חטא יעשה תשובה, וכמו שכתוב: "אמר אליהם חי
11 אני נאם אדני אלקים, אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב
12 רשע מדרך וחי, שובו שובו מדרךכם" כו', ואם בן פרוש
13 הכתוב כן הוא: כי עמך הסליחה, ולזאת תסלח לי למען
14 שיינאוד. וצריך להבין, מהו ענין הנתינת טעם כי ירבה
15 לסלח בשביל שיהיה היראה, ולכאורה הסברא מחיבת
16 באפן אחר, דכאשר ההנהגה הוא במדת הרחמים אז לא
17 ייראו כל כן מהחטאים, הגם דהאומר אחטא ואשוב כו'
18 אין מספיקים בידו לעשות תשובה, מכל מקום נהי' דלא
19 יאמר אחטא ואשוב, אכל ההנהגה במדת רחמים בכלל הרי
20 יכול לגרם איזה חלישות ומעוט בהיראת חטא. ועוד,
21 דאיתא במדרש רבה³ (בענין בריאת העולמות), "אמר
- 22 הקדוש ברוך הוא, אם אני בורא אותם במדת הרחמים הוו
23 חטאים סגיאין"⁴, דמדת הרחמים גורם מעוט בהיראה,
24 ויראת חטא הלא הפונה שצריכים לירא מעצם החטא⁴,
25 ואם בן מהו הטעם כי הוא יתברך ירבה לסלח בשביל
26 שיהיה היראה, ולכאורה היה זה טעם יותר על האהבה, כי
27 ירבה לסלח ובשביל זה הרי יתאהב ביותר, וכן פרש הרב
28 אברהם בן עזרא, ד"ישמעו כו' וישובו גם הם" שיה' גם בן
29 יותר בענין האהבה, דכאשר הפעל תשובה מתעורר
30 בתשובה הרי יש לו רצון בזה, וכאשר יהיה זה שלא בכלד
31 כל כן ויסלח לו במהרה, ושללא ברבוי תחנונים ובקשות,
32 הרי זה גורם האהבה והקרוב להמוחל וסולח, ואם בן איך
33 יהיה זה טעם על היראה. ומכללות נושא התשובים מוכן
34 דלהיות עקר העבודה הוא היראה, והנה למען תנא שיהיה
35 בכחינת היראה האמתית, הנה ראוי לסלח, אשר המוכן
36 מזה דכל כן למעלה מעלת היראה, עד כי ראוי להרבות
37 לסלח אף ורק למען תנא. וצריך להבין, הלא עבודת
38 האהבה היא גם בן עבודה תמה, ויש בה סדר, ואהבת כו'
39 בכל לבבך כו', ומהו גדל מעלת היראה, עד כי לגדל
40 מעלתה ראוי לסלח.
41 קצור. יקשה, איך הסליחה טעם על יראה, גם מהו גדל
42 מעלת היראה שבשבילה ראוי לסלח.

ח"י אלול, תש"ט

יהל אור) על פסוק זה.

(3 בראשית רבה סוף פרשה יב.

(4 לקוטי תורה [מאמר] דיבור המתחיל ויקח קרח פרק ג. [מאמר]
וידבר גו' ראשי המטות פרק ד.

(*) נדפס בספר המאמרים תש"ט עמ' 215 ואילך. ההערות ומראי
מקומות הם מכ"ק אדמו"ר.

(1 מעלת דוד על שאר המלכים בזה - ראה ספר המצוות להצמח
צדק [דרך מצוות] מצות מינוי מלך פרק ב.
(2 ראה בהנ"ל בסעיפי א-ג בספר תהלים להצמח צדק (נדפס בשם

אכלה ער מואב בעלי במות ארנון

1 רואים אנו בגשמיות, שגם אם ניצוץ אש קטן פוגע
 2 בדבר דליק קל, כמו נפט או שמן אפרסמון (שני הפכיים
 3 וענינם אחד), יש בכוח ניצוץ זה לגרום לשריפה גדולה.
 4 כך גם ברוחניות הזמן של תפלה הוא עת רצון
 5 וההתבוננות של חשבון הצדק פועלת התעוררות אמיתית
 6 להטבת דרכיו.
 7 ישנן שתי קליפות המקיפות את האדם "ער מואב"
 8 ו"בעלי במות ארנון". "ער מואב" משמעו שהוא חושב
 9 את עצמו לבעל מוחין. ואין הכוונה שהוא נגוע במוחין
 10 באמונה ח"ו או בדיעות, אלא מה שחושב את עצמו
 11 לבעל מוחין, הוא אומר על עצמו שהנו משכיל, לומד
 12 חסידות ואוהב אימרת חסידות, רק שלפועל ממש אין זה
 13 נוגע, קורה שהוא מתפלל באריכות, אך גם תפלה זו היא
 14 בלי תכלית של עבודה. זהו "ער מואב", הוא רע, רע של
 15 מוחין.
 16 "בעלי במות ארנון" – ישנה חברה של "בעלי במות",
 17 בעלי מציאות ובעלי הרגש, שמרגישים רק את עצמם.
 18 אין שום טעם מדוע הוא מציאות בעיני עצמו, ללמוד –
 19 אינו יכול, מדוע אין הוא יכול – מפני שאין הוא לומד
 20 ומוצא על כך כמה טעמים, ללמוד בבית הכנסת כמנהג
 21 ישראל – אין זה לפי כבודו ובכלל אין לו זמן לכך, הוא
 22 חסיד אבל חסידות אין הוא לומד, ולמרות כל זה הוא
 23 שבע רצון מעצמו.
 24 ההתחלה של כל הדברים היא "באו חשבון",
 25 כשעושים חשבון צדק – אזי "אש יוצא מחשבון",
 26 והלהבה פוגעת במקום הנכון, כלומר: בזמן התפלה
 27 שהוא ה"עת רצון", זה שובר אז את "קרית סיחון",
 28 וההחלטה הטובה שבתפלה אוכלת את "ער מואב",
 29 ושוברת את "בעלי במות ארנון".
 30 זה הענין מה שחסידות היא "שימו לבבכם". חסידות
 31 מביאה את הענין אליו ואותו אל הענין, שיתעצם עם
 32 הענין, כלומר שכל עניניו ועניני העולם יהיו בדרך ואופן

תורת החסידות.

33 שאל אחד מהמסובים: כאשר מזדמן לפעמים שאין
 34 זמן על עבודה שבלב בתפלה, הא יכולים לצאת ידי חובה
 35 על ידי לימוד ספרי מוסר כמו "ראשית חכמה" וכדומה?
 36 וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: קיימים עסקים שונים,
 37 על דרך משל, כשאחד יוצא את העיר כדי לנהל איזה
 38 עסק, לעשות כלי לפרנסה, והוא נפגש בדרכו במכר והוא
 39 שואל אותו אברהם להיכן אתה נוסע, והוא עונה שהוא
 40 הולך לקחת בידו איזה עסק, לאחר מכן הוא פוגש במכר
 41 שני, והוא שוב שואל אותו ואתה יצחק להיכן אתה נוסע,
 42 והוא עונה הפרנסה חלשה ואני הולך להיעשות ל"מקבל".
 43 האמת היא ששניהם עושים כלים לפרנסה, ולשניהם
 44 עוזר השי"ת. ההבדל הוא שהראשון עסוק בעסק
 45 וכשהשי"ת עוזר לו – יש לו הכל כמו נגיד, דגים ובשר,
 46 דירה טובה ומלבושים יפים וכן ביכולתו לעזור גם
 47 לזולתו. ואילו השני מקבץ פרוטות ללחם ודג מלוח.
 48 חסידות מעלה ומעמידה את החסיד במקום שלא בערכו.
 49 חסידים בזמנים עברו היו עוסקים בחסידות ובעבודה
 50 כפי שאחד עוסק בלימוד נגלה, היום לומדים גמרא, מחר
 51 לומדים הלכה בחושן משפט – כך היה אצל זקני
 52 החסידים, היום ההתבוננות היא בהפלאות ורוממות
 53 האין-סוף, היום ההתבוננות היא באור אין סוף המתלבש
 54 בעולמות, היום ההתבוננות היא בעולמות האין סוף
 55 שלפני הצמצום, היום ההתבוננות היא באורות הבאים
 56 בדרך אור ישר, וביום אחר ההתבוננות היא באורות
 57 הבאים בדרך אור חוזר, היום ההתבוננות היא ב"ויגבה
 58 לבו בדרכי הוי"ו"¹⁴.
 59 ואילו כיום הרי גם כשמישהו כבר עושה משהו, האם
 60 זהו עבודה? – הרי זה כדמיון בלבד, וכאשר הוא מחליט
 61 ביום מסויים שמסיבות שונות אין הוא שייך באותו יום
 62 לעבודת התפלה – פירושו שהוא חושב שגם לדמיון אין
 63 הוא שייך, הנה התבוננות זו עצמה היא ספר מוסר...
 64

יב ו"ג תמוז, תרצ"א

רשימת כבוד קדושת אדמו"ר הרי"צ – תרצ"ט

- 1 "ג. ביום א' טרם שעזב הוד כ"ק רבינו הזקן את ליאדי – ביום ה' כ"ח מנ"א²⁵ – קרא את הרח"ש
- 2 ויאמר לו תעזוב את העיר ותלך לעיר מולדתך, תתלמד שם מלאכת אריגת בד, ויצו ה' את הברכה
- 3 במעשי ידיך די והותר, ויברכהו באריכות ימים.
- 4 הרח"ש חזר לעיר מולדתו קרופקי ויתלמד מלאכת אריגת בד וה' הצליח לו בשפע ברכה.
- 5 וכשהתיישב הוד כ"ק רבינו אדמו"ר האמצעי נ"ע בליובאוויטש²⁶ הי' הוא מן הראשונים שבאו אליו
- 6 לליובאוויטש.
- 7 וע"פ צווי הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי ישב הרח"ש כשתי שנים בליובאוויטש בתור חוזר עד אשר
- 8 הקים השי"ת את החסיד ר' משה שלמה מפאריטש מחליו ויכתרוהו כ"ק אדמו"ר האמצעי לחזור
- 9 והרח"ש שב לביתו. והמשך דברי ימי חייו כתוב בתולדות החסיד רח"ש חוזר.
- 10 "ד. החסיד²⁷ ר' משה שלמה הי' יליד העירה פאריטש ובהיותו יתום מאביו ומאמו נתחנך בבית
- 11 דודו אחי אמו החסיד ר' טובי' המלמד בעיר סטאראדוב, ויהי אחד מבחירי תלמידיו, ובהיותו כבן
- 12 שתים עשרה נתקבל לתלמיד בשיבת עיר פאטשעפ שיסדה הגאון החסיד ר' אברהם אבא חריף וילמוד
- 13 שמה כחמש שנים, ובהיותו כבן שבע עשרה בא להוד כ"ק רבינו הזקן לליאזנא.
- 14 בעת ההיא כבר הונהג הסדר בליאזנא²⁸ לבחון במשך כשלשה חדשים את כל כחור או אכרך שבא
- 15 על מנת להתעכב איזה זמן ללמוד נגלה ודא"ח בקבוצת התלמידים שהיתה תחת הנהלתו של כ"ק בנו
- 16 של רבינו הזקן אדמו"ר האמצעי נ"ע ואחיו של כ"ק רבינו הזקן כ"ק הרה"צ הרי"ל נ"ע מיאנאוויטש²⁹.
- 17 וכשעברו שלשה חדשים, זמן הבחינה, נתקבל הבחור משה שלמה בתור תלמיד, וארוחתו ניתנה
- 18 לו מקופת החזקת התלמידים, וישקוד בלימודים כהוראת המנהלים הנ"ל.
- 19 ובשנה השני' להנהלתו של כ"ק אדמו"ר האמצעי את קבוצת התלמידים – בשנת תקנ"ג³⁰ – סידר
- 20 אשר אחרי שהיו התלמידים יודעים היטב את המאמר שאמר כ"ק רבינו הזקן הי' מבאר לפנייהם את
- 21 המאמר ההוא באריכות גדולה³¹.
- 22 כ"ק רבינו הזקן הי' מקצר בלשונו ומדייק במאד, והתלמידים החוזרים היו יגיעים יגיעה עצומה
- 23 לשמור את דברי הרב, והמנהל כ"ק רבינו האמצעי פקח ע"ז מאד שישמרו את דברי הרב בדיוק נמרץ,
- 24 אבל בביאוריו של רבינו האמצעי הי' מאריך בהסברים³¹, וכשהי' בוחן את התלמידים אם הם יודעים
- 25 לא הי' מדייק בסגנון הלשון.
- 26 ובמשך כשתי שנים נתרגל הרמ"ש בסגנון לשונו של הוד כ"ק רבינו האמצעי והי' מהיחידים
- 27 בקבוצת התלמידים אשר נוסף על הידיעה הטובה וחזרת מאמרי דא"ח של הוד כ"ק רבינו הזקן בדיוק
- 28 נמרץ הי' תופס וחוזר היטב גם את ביאוריו של הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי כלשונו.

(28) ראה מאמר "אבות החסידות" ב"התמים" חוברת ב' ע' נ [עב],

[ב].

(29) הרה"ק ר' יהודה ליב מיאנאוויטש. בעמח"ס שארית יהודה. ראה אודותו בית רבי ח"א פכ"ד. רשימת כ"ק אדמו"ר בהוספות לספר שארית יהודה - הוצאת קה"ת (צח, א). וש"נ. (30) בספר השיחות תשי"ח ע' 256, שאדמו"ר הזקן מינה את אדמו"ר האמצעי להדריך את האברכים בשנת תקנ"ב. ברשימת רבינו שבעה ע' 9 (ע' יח): בשנת תקנ"א. ובמ"א: בשנת תק"ן (אגרות-קודש ח"ג ע' תכד. ע' תעז. וראה ספר השיחות שם. וש"נ). (31) ראה אגרות-קודש ח"ג ע' תכד.

(25) ברשימת אדמו"ר הצ"צ (אגרות-קודש שלו ח"א (קה"ת, תשי"מ) ע' שכא) ובשיחת יט כסלו תרצ"ד סעיף ד: ביום ו' [פ' ראה, כט מנחם-אב] ער"ח אלול נסע עכ"ב לקראסנא [ויבואו ביום א' ב' דר"ח אלול לעיר קראסנא - שיחת יט כסלו שם]. וביום ו' עש"ק [פ' שופטים, ו' אלול] שלאחריו ברחו מצרפתים". ובמכתב אדמו"ר האמצעי (אגרות-קודש הנ"ל ע' רמ ואילך): "... ובקראסנא בע"ש הסמוך לר"ח אלול... ובואו לקראסנא בחצי היום עש"ק". (26) תקע"ג-תקע"ד - ראה ספר השיחות תשי"ט ע' 322. וש"נ. (27) ראה אודות - "התמים" חוברת ב' ע' קכ [קז, ב] ואילך. ספר השיחות תרפ"א ע' 14. וש"נ.

אגרות קודש

- 1 ב"ה אי ער"ח מנ"א רצ"ג
2 מא"ב
3 ידידי הרב ר"י שי
4 שלום וברכה
5 מכתבך מ"ט לחד"ז קבלתי מועדו, ומטרדת הבאד
6 ועבודתה לא יכולתי להשיב . . .
7 מכתבי זה הוא ביחוד אליו אשר זולתו יהי מי שיהי לא
8 ידע מזה.
9 לפי ההחלטה טובה בעזה"י דבר ההעסקה להצלחה הנה
10 צריכים היו להתעסק עתה בזריזות בדבר האירגון בכללות
11 הענין ופרטיו, ושלא יהי בלבול בהענינים כמנהג המקום אשר
12 הכל מתערבים וכולם אומרים דיעה.
13 א) דבר דירה צריכים תחלה לידע הראיין המתאים,
14 במקום מושב היהודים כלומר לא במקום מגורת העניים
15 דוקא, דעם ארעמען ראיין, נאר דעם אידעשען ראיין, אז אין
16 א מנין שחרית מנחה וערבית לא יהי ח"ו דוחק.
17 ב) בעצם הדירה כבר אמרתי כי מוכרח הדבר אשר הדירה
18 תהי' לה ב' חאדין, הא' יהי' להדירה פרטית שבה יהיו ה' ו'
19 חדרים, והחאד הב' להדירה הב' אשר בה יהי' ג"כ ה' ו'
20 חדרים (כמובן ב' הדירות יהיו בקומה א' אשר יסודר שהחדר
21 שלי הקאביניעט יהי' האמצעי בין ב' הדירות היינו שיהי' לו
22 פתח לחדרי הדירה א' ופתח לדירה ב') אשר שם יהי' חדרי
23 הביביליאטעק מקום עבודת האנשים. ומקום המנין.
24 מקום התפלה צריך להיות חדר גדול שיתאים לענינו וגם
25 שיהי' צדדי א זייטיקער שלא יפריע בשאר החדרי, כמובן
26 אשר כל הפרטי אי אפשר לפרט ולא בנקל אפשר למצוא זאת
27 אבל לחפש צריכי' אחר הנדרש.
28 טוב הי' אם אפשר הי' להשיג חצר לא גדול עם כמה

- 29 דירות אשר שם יהי' מקום עבור הישיבה ודירות להפקידים.
30 הנני חושב אשר כל בר דעת גם לא גדול באנ"ש שי' מבין
31 כוונת ההעסקה, ואשר העבודה בהרבצת תורה ברוחה של
32 תו"ת דליבאוויטש (ולא תו"ת סתם דמתקריא בשמא
33 בעלמא) וההתעסקות בדא"ח נוגע בנפשי ממש, והוא מוחשי.
34 הגע בעצמך, שבע שנים עבדתי במדינתנו בתנאי קשים
35 ומרים ר"ל בפחדים איומים אשר למותר לבארן לך כי הלא
36 ידעת דבר דבר על אופנו ות"ל הייתי בריא ושלם ויום ליום
37 הביע אומר בריבוי דברי התעוררות בדיבור ובכתב והגדת
38 דא"ח, ולא ידעתי ת"ל שום עיפות, ומכיון שבאתי לחו"ל
39 במקום מנוחה גופנית בלא פחדים כו' וכו' הנה במשך שנה
40 ראשונה עוד הי' לי עבודה מסודרת כידוע ובשני עבודת
41 הנסיעה לארה"ב ובשנה השלישית (כלומר תר"ץ) בבואי חזרה
42 מנסיעתי והתבוננתי במקום מושבי בהאי אפשריות (מתנאי
43 המקום) לעשות דבר בענין הרבצת התורה וכו' הדבר נגע ללבי
44 ממש, ונחליתי מהעדר העבודה, כי כל יום העובר בלי עבודה
45 ופועל לבי דואג בקרבי ואין לי מנוח ממש.
46 עתה הנני מלא תקוה ובטחון בהשי"ת אשר יתן לי כח ועוז
47 לעבוד עבודתי בהרבצת תורה ועבודה כאמור וזה עצמו
48 בעזרתו תהיה רפואתי וחיוזק בריאותי בעזרתו ית' כאשר
49 אראה את הענינים מסודרים ויתן השי"ת הצלחה מופלגה
50 בגו"ר.
51 אין אומן . . . בארוכה.
52 עוד טרם אוכל לכתוב כל הענינים הדרושים לי בעזה"י
53 בהכנה אל ההעסקה צלחה, ורשמתי רק דברים אחדים ועוד
54 כמה ענינים אבאר בהבע"ל, ואתה תענה לי על כל האמור בזה
55 ותקיים כהאמור . . .
56 והנני ידידך עוז הדו"ש ומברךך

יוסף יצחק

אג"ק מוהר"י צ נרך ג

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' א

- 9 דתנן במקראות (פ"ה מ"ז), גל שנתלש מזהים ויש בו שיעור ארבעים
10 סאה, ונפל על האדם ועל הכלים הטמאים, הרי הם טהורין. מאי
11 לאו טבילת האדם האמורה כאן היא דומיא דטבילת הכלים
12 השנויה עמה, מה כלים דלא מיפונגי לטבילה שהרי אין בהם דעת,
13 אף אדם נמי לא בעי פונגה לטבילה בגל זה.
14 דוחה הגמרא: ממי שאין האדם מכון לטבילה זו, דלמא פיושב
15 ומצפה עסקין אימתי יתלש הגל ויפול עליו.

- 1 בתרומה. ורבי יוחנן אמר, אף לביתה לא טהרה.
2 אמר ליה רבא לרב נחמן, לרב דאמר טהרה לביתה ואסורה
3 לאכול בתרומה קשה, אם מעון פרת החמור של ביאת נדה
4 הותרה בטבילה באונס, וכי לענין איסור מיתה בידי שמים הקל שיש
5 באכילת תרומה בטומאה מיבעיא לומר שמועילה טבילה זו.
6 אמר ליה רב נחמן, בעלה חולין הוא, ומעשה המתיר בחולין לא
7 בעי פונגה, מה שאין כן בתרומה, שצריך כוונה למעשה המתירה.
8 מוכיחה הגמרא כדברי רב: ומנא תימרא שלחולין אין צריכה כוונה,

פרק ב משנה יב

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, יְהִי מָמוֹן חֶבְרָד חָבִיב עָלֶיךָ בְּשֶׁלֶךְ וְהִתְקַן עֲצֻמָּךְ לְלִמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יִרְשָׁה לְךָ וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

נקודות משיחות קודש

על משנה זו כתב הרמב"ם⁷: "ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו, וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא מוסיף על כך וכותב: "והוא שאמר שלמה בחכמתו, בכל דרכיך דעהו".

ויש לומר ששני סוגי עבודה הם: א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", ב) "בכל דרכיך דעהו".

כאשר האדם עוסק בדברי הרשות כגון אכילה, שתייה, מסחר וכדומה "לשם שמים", דהיינו כדי שיוכל לעבוד את ה' - מעשיו הם עניני חול אך הם משמשים אותו לצורך קדושה. זהו "כל מעשיך" - מעשים שלך, של חולין - "יהיו לשם שמים".

אך יש מדריגה גבוהה מכך והיא כאשר עסקי החולין עצמם מתקדשים ולא רק משמשים לתועלת הקדושה ("לשם שמים"). [כמו כשהאכילה עצמה היא מצוה⁸]. זוהי העבודה של "בכל דרכיך דעהו", לא שהדרכים מובילות ל"דעהו", אלא שהן עצמן בבחינת "דעהו".

לפי זה יומתק מה שהרמב"ם הביא תחילה את מאמר המשנה "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ורק לאחר מכן את מאמר הכתוב "בכל דרכיך דעהו" (אף שלכאורה צריך היה להקדים את דברי הכתוב לדברי המשנה) - מכיון שסדר העבודה הוא מן הקל את הכבד: כדי להגיע לעבודה בדרגת "בכל דרכיך דעהו" יש להתחיל בעבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

בתפארת-ישראל הקשה, הרי נאמר¹ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", כלומר, שהתורה היא ירושה² ואיך אומר כאן "שאינה ירושה"?

ויש לתרץ הקושיא, כי באמת יש בתורה שתי בחינות: א) "ירוש" - התורה היא ירושה לכל אחד מ ישראל, ב) "מכר" - וכמאמר חז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת". בחינת "ירוש" שבתורה - משמעה שהתורה "שייכת" לכל אחד ואחד מ ישראל, שהרי ירושה אינה תלויה במצבו או בגילו של היורש, ולכן, עצם החיוב ללמוד תורה הוא שווה בכולם, כלשון הרמב"ם⁴ - "כל איש מ ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר וכו'", ולא משנה מהי מידת הבנתו בתורה.

בחינת "מכר" שבתורה - מכוונת להבנת התורה. דהיינו, כמו במכר, הקונה אינו מקבל חינם, אלא עליו לשלם תמורת החפץ שקנה⁵, כמו כן הוא בנוגע להבנת התורה; כדי להבין היטב את חכמת התורה יש להשקיע עבודה ויגיעה.

על בחינה זו השניה - "מכר" - נאמר במשנתנו "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך". כדי להבין ולהשכיל בתורה (כל אחד ואחד לפי כשרונותיו) לא מספיק "לרשת" את התורה אלא צריך גם "לקנות" אותה. "קנין" התורה נעשה על-ידי "ארבעים ושמונה דברים" שהתורה נקנית בהם ומפורטים לקמן במסכת⁶.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 115).

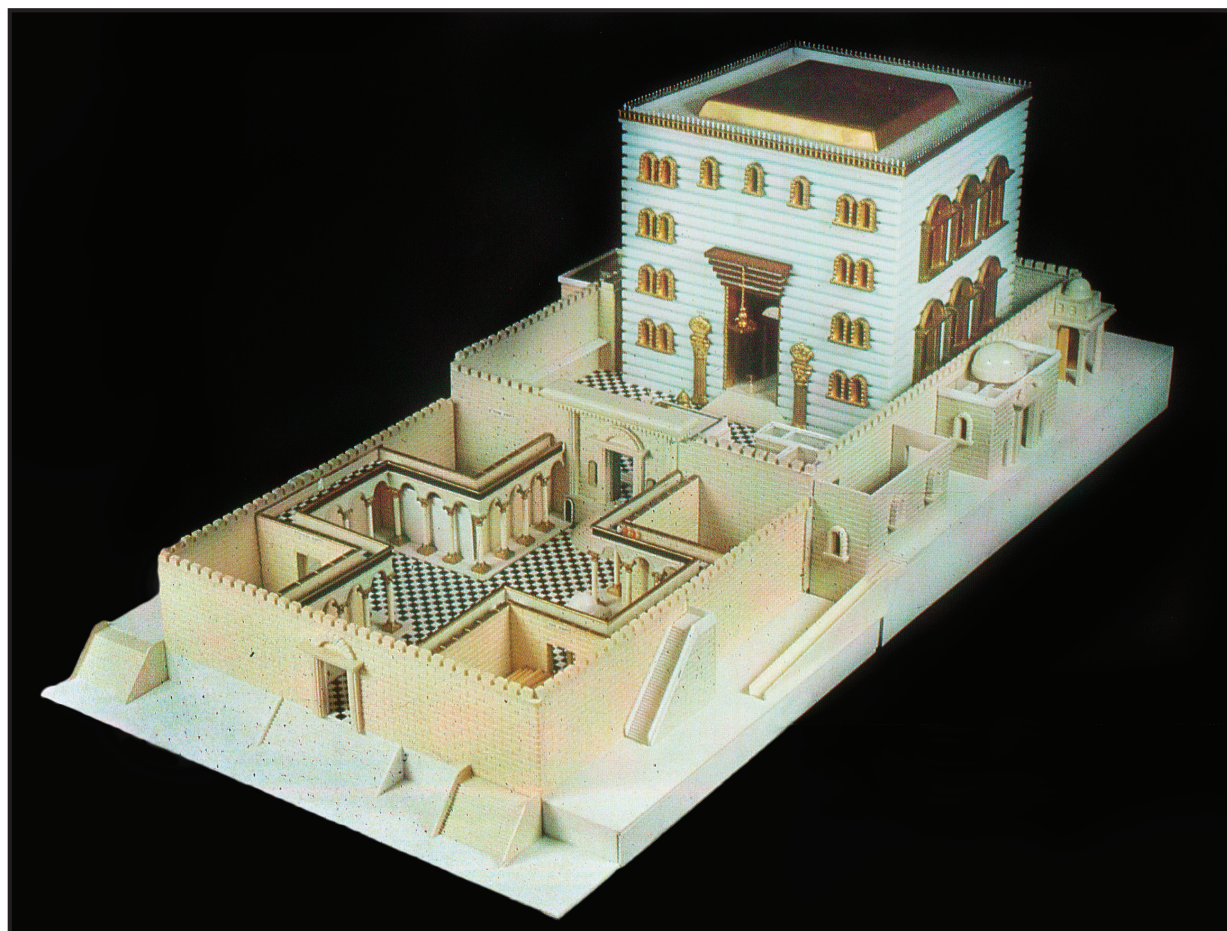
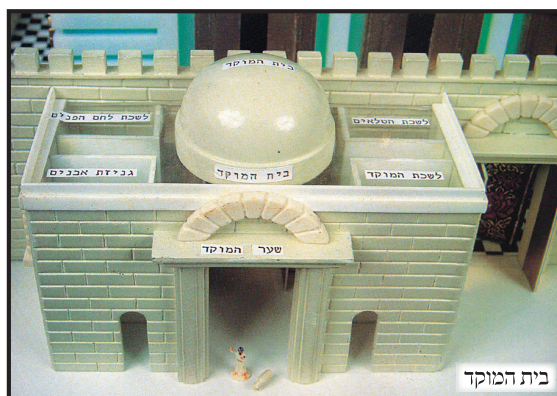
שיחות קודש תש"מ - פרשת מטות-מסעי

(לקוטי שיחות, כרך ג, עמ' 907, 931)

(1) ברכה לג, ד. 2) ועד שדרשו "לנו מורשה ולא להם (לעכו"ם)", ולכן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. 3) שמות רבה לג, א. 4) הלכות תלמוד תורה פרק א ה"ו. 5) ראה לקוטי שיחות שם שיש אף בחינה שלישית בתורה מתנה. בחינה זו מתייחסת לעניינים בתורה שהם למעלה מכוח הבנת הנבראים, וניתנים לאדם בדרך של מתנה מלמעלה. 6) פרק ו משנה ו. 7) הלכות דעות פרק ג הלכה ג. 8) כדוגמת אכילת שבת או אכילת קודשים, שהן עצמה מצוה.

הסורג

פרשת מסעי

לג אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לַעֲבָדָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם: וַיִּסְעוּ מֵרַעְמֶסֶס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמִּחְרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לַעֲנִי כָל־מִצְרַיִם: (לד) וּמִצְרַיִם מִקְבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־כְּבוֹד וּבִאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׂפָטִים: ה וַיִּסְעוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֶסֶס וַיִּחַנוּ בְּסִכָּת: ו וַיִּסְעוּ מִסִּכָּת וַיִּחַנוּ בְּאֵתָם אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר: וַיִּסְעוּ מֵאֵתָם וַיָּשֻׁב עַל־פִּי הַחִירָת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כַּעַל צֹפֹן וַיִּחַנו לִפְנֵי מִגְדֹּל: ח וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירָת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹד־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר אֹתָם וַיִּחַנו בְּמִרָה: ט וַיִּסְעוּ מִמִּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וּבְאֵילָם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיִּחַנו־שָׁם: י וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיִּחַנו עַל־יַם־סוּף: יא וַיִּסְעוּ מֵיַם־סוּף וַיִּחַנו בַּמִּדְבָּר־סִין: יב וַיִּסְעוּ מִמִּדְבָּר־סִין וַיִּחַנו בְּדַפְקָה: יג וַיִּסְעוּ מִדַּפְקָה וַיִּחַנו בְּאֵלוֹשׁ: יד וַיִּסְעוּ מֵאֵלוֹשׁ וַיִּחַנו בְּרַפִּידִם וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם לָעַם לְשָׁתוֹת: טו וַיִּסְעוּ מִרַפִּידִם וַיִּחַנו בַּמִּדְבָּר סִינִי: טז וַיִּסְעוּ מִמִּדְבָּר סִינִי וַיִּחַנו בְּקִבְרַת הַתְּאֹוֹה: יז וַיִּסְעוּ מִקִּבְרַת הַתְּאֹוֹה וַיִּחַנו בַּחֲצִרָת: יח וַיִּסְעוּ מִבַּחֲצִרָת וַיִּחַנו בְּרַתְמָה: יט וַיִּסְעוּ מִרַתְמָה וַיִּחַנו בְּרַמֹּן פְּרִיץ: כ וַיִּסְעוּ מִרַמֹּן פְּרִיץ וַיִּחַנו בְּלִבְנָה: כא וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיִּחַנו בְּרַסָּה: כב וַיִּסְעוּ מִרַסָּה וַיִּחַנו בְּקַהֲלָתָה: כג וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיִּחַנו בְּהַר־שֹׁפֵר: כד וַיִּסְעוּ מֵהַר־שֹׁפֵר וַיִּחַנו בַּחֲרָדָה: כה וַיִּסְעוּ מִבַּחֲרָדָה וַיִּחַנו בְּמִקְהֶלֶת: כו וַיִּסְעוּ מִמִּקְהֶלֶת וַיִּחַנו בַּתַּחַת: כז וַיִּסְעוּ מִבַּתַּחַת וַיִּחַנו בְּתַרְח: כח וַיִּסְעוּ מִתַּרְח וַיִּחַנו בְּמִתְקָה: כט וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיִּחַנו בַּחֲשֻׁמָּנָה: ל וַיִּסְעוּ מִחֲשֻׁמָּנָה וַיִּחַנו בְּמִסְרוֹת: לא וַיִּסְעוּ מִמִּסְרוֹת וַיִּחַנו בְּבִנִי יַעֲקֹן: לב וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיִּחַנו בְּחַר הַגִּדְגָּד: לג וַיִּסְעוּ מִבְּחַר הַגִּדְגָּד וַיִּחַנו בְּיַטְבָּתָה: לד וַיִּסְעוּ מִיַּטְבָּתָה וַיִּחַנו בְּעֵבְרָנָה:

לז וַיִּסְעוּ מֵעֵבְרָנָה וַיִּחַנו בְּעֵצִין גִּבְרִי: לו וַיִּסְעוּ מֵעֵצִין גִּבְרִי וַיִּחַנו בַּמִּדְבָּר־צֹן הוּא קִדְשׁ: לז וַיִּסְעוּ מִקִּדְשׁ וַיִּחַנו בְּחַר הַחֵר בְּקֵצֵה אֶרֶץ אֲדוֹם: לח וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הָהָר הַחֵר עַל־פִּי יְהוָה וַיָּמָת שָׁם בְּשֵׁנַת הָאֲרָבָעִים לַעֲזֹאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ: לא וְאַהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ וָעֶשְׂרִים וּמֵאֵת שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּחַר הַחֵר: ס מ וַיִּשְׁמַע הַכֹּהֵנִי מִלֶּךְ עָרֹד וְהוּא־יָשֵׁב בְּגִבְּב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן כְּבֹא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מא וַיִּסְעוּ מִחַר הַחֵר וַיִּחַנו בְּצִלְמָנָה: מב וַיִּסְעוּ מִצִּלְמָנָה וַיִּחַנו בְּפוֹנֵן: מד וַיִּסְעוּ מִפוֹנֵן וַיִּחַנו בְּאֵבֶת: מה וַיִּסְעוּ מֵאֵבֶת וַיִּחַנו בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב: מו וַיִּסְעוּ מֵעֵי וַיִּחַנו בְּדִיבֶן גֹּד: מז וַיִּסְעוּ מִדִּיבֶן גֹּד וַיִּחַנו בְּעֵלְמוֹן דְּבִלְתִּימָה: מח וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמוֹן דְּבִלְתִּימָה וַיִּחַנו בְּחַרִי הָעֵבְרִים לִפְנֵי נָבֹ: מח וַיִּסְעוּ מִחַרִי הָעֵבְרִים וַיִּחַנו בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: מט וַיִּחַנו עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיִּשְׁמֹת עַד אֲבֵל הַשְּׂטִיִּם בְּעֶרְבַת מוֹאָב: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 225)

אלה מסעי בני ישראל (לג, א)

הפעל שם טוב אומר, שכל אחד עובר את כל המסעות במשך חייו. ואף שישנם מסעות שהם נגד רצון ה', ואיך אפשר לומר שחייבים לעבור גם אותם - הנה המסעות עצמם הם בחינות קדושות ומעלות רמות, אלא שהבחירה נתונה, ומצד מעשי ישראל ארעו בהם דברים שליליים. ויש להעיר מהמבאר ב'אור התורה' פרשתנו: "יש בחינת מ"ב מסעות גם כן בכל יום".

שני (ישראל) ג וידבר יהוה אל־משה בעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר: נא דבר אל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי אֲתֶם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן: נב וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאֲבֹדְתֶם אֶת כָּל־מִשְׁכֵּיתָם וְאֵת כָּל־צִלְמֵי מִסְכַּתָּם תֹּאבְדוּ וְאֵת כָּל־כְּמוֹתָם תִּשְׁמִידוּ: נג וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וּשְׁבַתְתֶּם־בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ:

ע"כ במנחת שבת וכו'

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 411)

בחדש החמישי באחד לחדש (לג, לח)

כאן רואים כיצד פרשתנו קשורה לזמן קריאתה, שהרי היא נקראת תמיד סמוך לראש חֹדֶשׁ אָב. והקשר הוא לא רק בזמן

חומש לקריאה בציבור – פרשת מסעי – לד, לה – שלישי, רביעי, חמישי קמה

ומטה בני־הגדי לבית אבתם וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם: ^{טו} שני המטות וחצי המטה לקחו נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 126)

זאת הארץ אשר תפל לכם (לד, ב)

ארץ - לשון רצוא, רומז לנשמה, המשתוקקת תמיד לה. תפל - רומז לירידתה לעולם. מן הגבולין הללו . . . המצות נהגות - פונת הירידה היא קיום מצות מעשיות, התלויות בארץ, שנתן לקימן רק במגבלות של העולם. על שם שנתחלקה בגורל . . . לשון נפילה - על ידי ירידה זו מגיעה הנשמה לבחינת 'גורל', עבודה שלמעלה מטעם ודעת, עצם הנשמה.

רביעי ^{טז} וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^{יז} ואלה שמות האנשים אשר־ינחלו לכם את־הארץ אלעזר הכהן ויהושע בן־נון: ^{יח} ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את־הארץ: ^{יט} ואלה שמות האנשים למטה יהודה פלב בן־יפנה: ^כ ולמטה בני שמעון שמואל בן־עמיהוד: ^{כא} למטה בנימין אלידך בן כסלון: ^{כב} ולמטה בני־דן נשיא בקי בן־יגלי: ^{כג} לבני יוסף למטה בני־מנשה נשיא חניאל בן־אפר: ^{כד} ולמטה בני־אפרים נשיא קמואל בן־שפטן: ^{כה} ולמטה בני־זבולן נשיא אליצפן בן־פרנך: ^{כו} ולמטה בני־יששכר נשיא פלטיאל בן־עזן: ^{כז} ולמטה בני־אשר נשיא אחיהוד בן־שלמי: ^{כח} ולמטה בני־נפתלי נשיא פדהאל בן־עמיהוד: ^{כט} ואלה אשר צוה יהוה לנחל את־בני־ישראל בארץ פנען: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 205)

אשר ינחלו לכם (לד, יז)

פרש רש"י, שכל נשיא ברר לכל בן שבטו "חלק הגון". ללמדך: נשיא אמתי מכניס את עצמו במצבו של היחיד, מעריך את תכונותיו ובורר לו חלק יפה, וכן כשמשיל עליו תפקיד – טובת היחיד לנגד עיניו, לא רק טובת הכלל. והנה כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו השיל על כלנו להפיץ ולחזק יחדות. יש לדעת, שאין זה ותור על טובת הפרט לטובת הכלל, אלא זה טובת הפרט ו'חלק הגון' שלו.

חמישי ^א וידבר יהוה אל־משה בערבת מואב על־ירדן ירחו לאמר: ^ב צו את־בני ישראל ונתנו

אלא גם בתכן: רז"ל אמרו "שקולה מיתתן של צדיקים (הסתלקות אהרן) כשרפת בית אלקנו" (שהייתה בחדש אב). ויש בזה הדגשה מיוחדת, שהרי בית שני נחרב בעון שנאת חנם, והתקוין הוא אהבת חנם, מדתו של אהרן: אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

שלישי ^ג והתנחלתם את־הארץ בגורל למשפחתכם לר"ב תרבו את־נחלתו ולמעט תמעיט את־נחלתו אל אֶשְׂרֵי־צא לו שמה הגורל לו יהיה למטות אבתכם תתנחלו: ^ד ואם־לא תורישו את־ישבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשבים בעיניכם ולענינם בצדיכם וצורו אתכם על־הארץ אשר אתם יושבים בה: ^ה והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם: פ לד ^א וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^ב צו את־בני ישראל ואמרתם אל־הם כִּי־אתם באים אל־הארץ פנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ פנען לגבלתיה: ^ג והיה לכם פאת־נגב ממדבר־צן על־ידי אדום והיה לכם גבול נגב מקצה ים־המלח קדמה: ^ד ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים ועבר צנה כתיב והיו תוצאתיו מנגב לקדש פרנע ויצא חצר־אדר ועבר עצמנה: ^ה ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאתיו הימה: ^ו וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה־יהיה לכם גבול ים: ^ז וזה־יהיה לכם גבול צפון מן־הים הגדל תתאו לכם תר ההר: ^ח מהר ההר תתאו לכא חמת והיו תוצאת הגבל צדדה: ^ט ויצא הגבל זפרנה והיו תוצאתיו חצר עינן זה־יהיה לכם גבול צפון: ^י והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן שפמה: ^{יא} וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לעין וירד הגבל ומחה על־פתף ים־פנרת קדמה: ^{יב} וירד הגבול הירדנה והיו תוצאתיו ים המלח זאת תהיה לכם הארץ לגבלתיה סביב: ^{יג} ויצו משה את־בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אתה בגורל אשר צוה יהוה לתת לתשעת המטות וחצי המטה: ^{יד} כי לקחו מטה בני הראובני לבית אבתם

לָלוּיִם מִנְחֵלֶת אֲחֻזָּתָם עָרִים לְשֹׁבְתֵי וּמִגְרָשׁ לָעָרִים
 סְבִיכֵתֵיהֶם תִּתְּנוּ לָלוּיִם: ^ג וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשֹׁבֵת
 וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבִהְמָתָם וְלָרֶכֶשׁם וְלִכָּל חֵיתָם:
 וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוּיִם מִקִּיר הָעִיר
 וְחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב: ^ה וּמִדֹּתֶם מִחוּץ לָעִיר
 אֶת־פֶּאת־קֶדְמָה אֶלְפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־נֹגֶב
 אֶלְפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־יָם | אֶלְפִים בָּאֲמָה וְאֶת
 פֶּאת צָפוֹן אֶלְפִים בָּאֲמָה וְהָעִיר בִּתְּוֹךְ זֶה יִהְיֶה
 לָהֶם מִגְרָשֵׁי הָעָרִים: ^ו וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ
 לָלוּיִם אֶת שְׁש־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶם שָׁמָּה
 הָרֹצֵחַ וְעֹלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתֵּים עִיר: ^ז כָּל־
 הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוּיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר
 אֲתֵּהֶן וְאֶת־מִגְרָשֵׁיהֶן: ^ח וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ
 מֵאֲחֻזֹּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֶבֶךְ תִּרְבּוּ וּמֵאֵת
 הַמִּעֶט תִּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן
 מֵעָרָיו לָלוּיִם: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 212)

ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר (לה, ו)

ל"ו ערים היו בארץ ישראל ושש בעבר הירדן. ויש לתמה:
 הבקשה להשאר בעבר הירדן לא הייתה רצויה, ככתוב "נחלה
 מבהלת בראשונה ואחריתה לא תברך" (שםהרו לטול חלקם
 בעבר הירדן, רש"י. וברש"י לבראשית רבה רפ"ב: תפסו בעבר
 הירדן שהיה מצוי להם ראשונה, אף על פי שארץ ישראל טובה
 הימנה). ואף על פי כן צוה ה' להושיב את שבט לוי בעבר הירדן!

ששי ^ט וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^י דבר אל־בני
 ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את־הירדן
 ארצה כנען: ^{יא} והקדיתם לכם ערים ערי מקלט
 תהיינה לכם וגם שמה רצח מכה־נפש בשגגה:
^{יב} והיו לכם הערים למקלט מגאל ולא ימות
 הרצח עד־עמדו לפני העדה למשפט: ^{יג} והערים
 אשר תתנו שש־ערי מקלט תהיינה לכם: ^{יד} את |
 שלש הערים תתנו בארץ מעבר לירדן ואת שלש
 הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה:
^{טו} לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה
 ששה־ערים האלה למקלט לגוים שמה כל־מכה־
 נפש בשגגה: ^{טז} ואם־בכלי ברזל | הכהו וימת

רצח הוא מות יומת הרצח: ^{יז} ואם באבן יד
 אשר־ימות בה הכהו וימת רצח הוא מות יומת
 הרצח: ^{יח} או בכלי עץ־יד אשר־ימות בו הכהו
 וימת רצח הוא מות יומת הרצח: ^{יט} גאל הדם הוא
 ימית את־הרצח בפגעו־בו הוא ימתנו: ^כ ואם־
 בשנאה יהדפנו או־השליך עליו בצדיה וימת:
^{כא} או באיבה הכהו בידו וימת מות־יומת המכה
 רצח הוא גאל הדם ימית את־הרצח בפגעו־בו:
^{כב} ואם־כפתע בלא־איבה הדפו או־השליך עליו
 כל־כלי בלא צדיה: ^{כג} או בכל־אבן אשר־ימות בה
 בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא־אויב לו ולא
 מבקש רעתו: ^{כד} ושפטו העדה בין המכה ובין גאל
 הדם על המשפטים האלה: ^{כה} והצילו העדה את־
 הרצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה אל־עיר
 מקלטו אשר־ננס שמה וישב בה עד־מות הכהן
 הגדל אשר־משח אותו בשמן הקדש: ^{כו} ואם־יצא
 יצא הרצח את־גבול עיר מקלטו אשר נגוס שמה:
^{כז} ומצא אותו גאל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו
 ורצח גאל הדם את־הרצח אין לו דם: ^{כח} כי בעיר
 מקלטו ישב עד־מות הכהן הגדל ואחר־ימות
 הכהן הגדל ישוב הרצח אל־ארץ אֲחֻזָּתו: ^{כט} והיו
 אלה לכם לחקת משפט לדורתיכם בכל
 מושבתיכם: ^ל כל־מכה־נפש לפני עדים ירצח
 את־הרצח ועד אחד לא־יענה בנפש למות:
^{לא} ולא־תקחו כפר לנפש רצח אשר־הוא רשע
 למות בִּיְמֹת יוֹמָת: ^{לב} ולא־תקחו כפר לגוים אל־
 עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד־מות הכהן:
^{לג} ולא־תחניפו את־הארץ אשר אתם בה כי הדם
 הוא יחניף את־הארץ ולא־רץ לא־יכפר לדם אשר
 שפך־בה בִּיְיָם בדם שפכו: ^{לד} ולא תטמא את־
 הארץ אשר אתם ישבים בה אשר אני שכן בתוכה
 כי אני יהוה שכן בתוך בני ישראל: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם כח עמ' 260)

ושפטו . . והצילו . . והשיבו (לה, כד"ה)

ושפטו – גבורה. והצילו – חסד. והשיבו (כפרת החטא
 וחקונו על ידי גלות לעיר מקלט) – תפארת, התפללות חסד

צִלְפָּחָד לִבְנֵי דִדְיָהוּ לְנָשִׁים: ^י מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־
מִנַּשֶׁה בֶן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וַתְּהִי נַחֲלָתָן עַל־מִטָּה
מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן: ^י אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב
עַל יַרְדֵּן יַרְחוֹ:

חוק חוק ונתחזק

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות יג עמ' 256)

בן משה בני יוסף דברים (לו, ה)
על הפסוק (פנחס כז, ז) "בן בנות צלפחד דברות" פרש רש"י:
"זפה תבעו". והינו, שלא רק שתביענן צודקת, אלא היא גם
תביעה זפה. ואף כאן: לא רק שהטענה צודקת (ולכן בא צווי
ה' לבנות צלפחד), אלא היא גם טענה זפה, ולכן "וכל בת . .
לאחד ממשפחת משה אביה תהיה לאשה" (אף שלא דברו על
בן).

מפטיר ^א ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה
בנות צלפחד לבני דידיהן לנשים: ^י ממשפחת
בני־מנשה בן־יוסף היו לנשים ותהי נחלתן על־
מטה משפחת אביהן: ^י אלה המצוות והמשפטים
אשר צוה יהוה ביד־משה אל־בני ישראל בערבת
מואב על ירדן ירחו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 568)

אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' (לו, יג)
הכניסה לארץ ישראל היתה לאחר הקדמת המסעות במדבר,
בהן הכניעו בני ישראל ובכרו את ה'נחש שרף ועקרב'. כך
נשללה האפשרות שקלפות אלו יבטלו את הכניסה לארץ, שהרי
כבר התבררו. לכן הסתימו המסעות בערבות מואב, הדגה
הנמוכה ביותר: מואב הוא חקמה דקלפה, ובזה גופא – ערבות,
לשון ערב וחשף. לאחר הכניעת וברור קלפה זו, מוכנים להכנס
לארץ ישראל.

קל"ב פסוקים, חול"ה סימן.

וגבורה. כשם שהעולם נברא על ידי שלשת המדות הללו, שהרי
הקב"ה שתף את מדת הרחמים עם מדת הדין, אף בגין ותקון
ה'עולם מלא' שנאבד על ידי ההורג נפש הוא על ידי מדות אלה.

שביעי לו ^א ויקרבו ראשי האבות למשפחת בני־
גלעד בן־מכיר בן־מנשה ממשפחת בני יוסף
וידברו לפני משה ולפני הנשאים ראשי אבות
לבני ישראל: ^ב ויאמרו את־אדני צוה יהוה לתת
את־הארץ בנחלה בגורל לבני ישראל ואדני צוה
ביהוה לתת את־נחלת צלפחד אחינו לבנותיו:
^ג והיו לאחד מבני שבטי בני־ישראל לנשים
ונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו ונוסף על נחלת
המטה אשר תהיינה להם ומגדל נחלתנו יגרע:
^ד ואם־יהיה היכל לבני ישראל ונוספה נחלתן על
נחלת המטה אשר תהיינה להם ומנחלת מטה
אבותינו יגרע נחלתן: ^ה ויצו משה את־בני ישראל
על־פי יהוה לאמר בן משה בני־יוסף דברים: ^ו זה
הדבר אשר־צוה יהוה לבנות צלפחד לאמר לטוב
בעיניהם תהיינה לנשים אך למשפחת מטה
אביהם תהיינה לנשים: ^ז ולא־תסב נחלה לבני
ישראל ממטה אל־מטה כי איש בנחלת מטה
אבותיו ידבקו בני ישראל: ^ח וכל־בת ירשת נחלה
ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה
תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת
אבותיו: ^ט ולא־תסב נחלה ממטה למטה אחר
כִּי־איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל: ^י כאשר
צוה יהוה את־משה בן עשו בנות צלפחד:
^{יא} ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי
שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט
ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא
מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עזיזים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי־נעם, וכל־נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה
עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. *האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנִּאֲמָרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הו"ק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת דברים לקריאה בציבור ולשמו"ת בירמיה פרק ב

וְשָׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל־מִשְׁפָּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: הִנֵּה אֲמַר יְהוָה מִה־מִּצְאֹן אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עוֹל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלַי וַיִּלְכּוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיִּהְיֶה לָּו: וְלֹא אָמְרוּ אֵינִי יְהוָה הַמַּעֲלֶה אֶתְּנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיד אֶתְּנוּ בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוֹחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצִלְמוֹת בְּאֶרֶץ לֹא־עֶבֶר בֵּה אִישׁ וְלֹא־יֹשֵׁב אָדָם שָׁם: וַאֲבִיָּא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכַּרְמֶל לֵאכֹל פִּרְיָה וְטוֹבָה וּתְבֹאֹ וּתִטְמְאוּ אֶת־אֶרְצִי וְנִחַלְתִּי שְׁמַתְּם לְתוֹעֵבָה: הִנֵּה הִכְהִנִּים לֹא אָמְרוּ אֵינִי יְהוָה וְתַפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנִי וְהָרַעִים פָּשְׁעוּ כִּי וְהִנִּבְיָאִים נִבְּאוּ בַּבַּעַל וְאַחֲרֵי לֹא־יָדְעוּ הִלְכוּ: ט לָכֵן עַד אָרִיב אֶתְכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־כָּנִי בְּנִיכֶם אָרִיב: י כִּי עֲבָרְוּ אֵינִי כְּתִיבִים וְרָאוּ וְקִדְּר שִׁלְחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ מֵאֵד וְרָאוּ הֵן הִיְתָה כְּזֹאת: יא הִהִימִיר גּוֹי אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הִמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלֹא יוֹעִיל: יב שָׁמוּ שְׁמַיִם עֲלֹזָת וְשָׁעֲרוּ חֲרָבוּ מֵאֵד נְאֻם־יְהוָה: יג כִּי־שִׁתִּים רַעוֹת עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עֲזָבוּ מְקוֹר אֶמֶס חַיִּים לְחֻצַּב לָהֶם בְּאֲרוֹת בְּאֶרֶץ נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יָכְלוּ הַמַּיִם: יד הַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אִם־יִלֵּיד בֵּית הָהוּא מִדּוֹע הִיָּה לָבוֹ: טו עָלְיוּ יִשְׁאֲגוּ כְּפָרִים נִתְּנוּ קוֹלָם וַיִּשְׁתִּי אֶרְצוֹ לְשִׁמְהָ עָרְיוּ נִצְתּוּ מִבְּלִי יֹשֵׁב: טז גַּם־בְּנֵי־גֵף וְתַחֲפִנְתָּם יִרְעוּד קִדְקֹד: יז הֲלֹא־זֹאת תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עֲזֹבָךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּעֵת מוֹלִכְךָ בַּדֶּרֶךְ: יח וְעַתָּה מִה־לָּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מִי שְׁחֹר וּמִה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אֲשׁוּר לְשִׁתּוֹת מִי נָהָר: יט תִּסְפָּךְ רַעֲתֶךָ וּמִשְׁבוֹתֶיךָ תּוֹכְחֶךָ וְדַעִי וְרֹאִי כִּי־רַע וְמָר עֲזֹבָךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פָחַדְתִּי אֵלֶיךָ נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוָה צְבָאוֹת: כ כִּי מֵעוֹלָם שְׁבַרְתִּי עָלֶיךָ נִתְקַתִּי מוֹסְרוֹתֶיךָ וְתֹאמְרִי לֹא אֶעֱבֹר כִּי עַל־כָּל־גִּבְעָה גְבוּהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן אֶת צֶעֶה זָנָה: כא וְאַנְכִי נִטְעַתֶיךָ שׁוֹרֵק כָּל־הָ זֶרַע אֱמֶת וְאִיךָ נִהַפְכָתִי לִי סוּרִי הִגַּפְנִי נִכְרִיָּה: כב כִּי אִם־תִּכְבְּסִי בְּנֶתֶר וְתִרְבִּי־לָךְ בְּרִית נִכְתָּם עֲזָנְךָ לִפְנֵי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה: כג אִיךָ תֹאמְרִי לֹא נִטְמַאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הִלַּכְתִּי רְאִי דְרָכְךָ

קמט

בָּנִיָּא דְּעֵי מַה עֲשִׂית בְּכֶרֶה קִלָּה מִשְׁרַכְת דְּרַכִּיָּה: כּד פֿֿרָה | לִמָּד מִדְּבָר בָּאוֹת נַפְשָׁה שְׂאֵפָה
רוּחַ תִּאֲנֶתָה מִי יִשְׁכַּנָּה כָּל־מִבְקֻשִׁיָּה לֹא יִיעָפּוּ בַּחֲדָשָׁה יִמְצְאוּנָה: כּה מִנְעִי רִגְלָךְ מִיֶּחֶף וּגְרוּנֶךְ
מִצְמָאָה וְתֹאמְרִי נֹאֵשׁ לֹא כִי־אֶהְבֵּתִי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֶּךְ: כו כְּכֹשֶׁת גִּבֹּל כִּי יִמְצֵא בֶּן הַכִּישׁוּ
בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם וּנְבִיאֵיהֶם: כז אֲמִירִים לְעֵץ אָבִי אֶתָּה וְלֹאֲבֹן אֶתָּה
יִלְדֶּתְנוּ כִּי־פָנוּ אֵלַי עֶרְף וְלֹא פָנִים וּבָעֵת רָעַתְם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנו: כח וְאִיהָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
עֲשִׂית לָךְ יִקְוֹמוּ אִם־יוֹשִׁיעוּךָ בַּעֵת רָעַתְךָ כִּי מִסֵּפֶר עָרִיךְ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה: ד אִם־תָּשׁוּב
יִשְׂרָאֵל | נֹאם־יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב וְאִם־תִּסָּר שְׁקוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא תִנּוּד: ה וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי־יְהוָה בְּאֵמֶת
בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה וְהִתְפָּרְכוּ בּוֹ גּוֹיִם וְכוּ יִתְהַלָּלוּ:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׂכָל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֹאמָן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֹאמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֹאמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מִשְׁמַח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנִּבְיָא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֶת
כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׂלֵא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ,
מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֹךְ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המוֹלָד: שַׁבָּת קוֹדֶשׁ, שְׁעָה 3 בְּצֹהֲרַיִם, 40 דְּקוֹת וְ12 חֲלָקִים.

ראש חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב, בְּיוֹם הַשְּׁנִי הַבָּא עָלֵינוּ לְסוּכָה.

לוח זמנים לשבוע פרשת מסעי בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:49	5:53	8:44	8:46	9:16	9:18	10:26	10:27	19:45	19:41	20:11	20:07	19:22	20:18
חיפה (ק)	5:44	5:48	8:41	8:43	9:13	9:15	10:24	10:26	19:48	19:44	20:15	20:10	19:15	20:21
ירושלים (ק)	5:44	5:48	8:42	8:43	9:13	9:15	10:24	10:25	19:47	19:43	20:13	20:09	19:03	20:17
תל אביב (ק)	5:48	5:52	8:43	8:45	9:16	9:18	10:26	10:27	19:46	19:42	20:13	20:08	19:23	20:20
אוסטריה וינה (ק)	5:15	5:22	8:34	8:38	9:06	9:09	10:24	10:26	20:46	20:39	21:22	21:13	20:22	21:31
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:24	7:19	9:21	9:19	9:53	9:51	10:45	10:43	17:29	17:34	17:57	18:01	17:16	18:12
אוקראינה אודסה (ק)	5:25	5:32	8:40	8:43	9:12	9:16	10:29	10:31	20:41	20:34	21:15	21:07	20:17	21:11
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	5:00	5:08	8:19	8:23	8:51	8:55	10:09	10:12	20:31	20:24	21:07	20:58	20:07	21:02
אוק. ז'יטומיר (ק)	5:19	5:28	8:41	8:45	9:13	9:17	10:33	10:35	21:03	20:55	21:40	21:31	20:38	21:35
אוקראינה קייב (ק)	5:10	5:18	8:33	8:37	9:05	9:09	10:25	10:27	20:58	20:49	21:35	21:26	20:33	21:30
אוקראינה דונייצק (ק)	4:50	4:58	8:09	8:12	8:41	8:44	9:59	10:01	20:19	20:12	20:54	20:46	19:55	20:50
איטליה מילאנו (ק)	5:54	6:01	9:08	9:11	9:40	9:43	10:56	10:58	21:04	20:58	21:37	21:30	20:41	21:46
אקוואדור קיטו (ח)	6:09	6:09	8:43	8:43	9:13	9:13	10:15	10:15	18:32	18:31	18:54	18:53	18:13	18:57
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:51	7:47	9:51	9:49	10:24	10:21	11:16	11:14	18:09	18:13	18:35	18:39	17:55	18:51
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	8:54	8:48	10:50	10:47	11:21	11:18	12:11	12:09	18:49	18:55	19:18	19:23	18:36	19:27
ארה"ב בולטימור (ק)	5:57	6:02	9:00	9:03	9:33	9:35	10:46	10:48	20:29	20:23	20:58	20:52	20:06	20:56
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:41	5:46	8:48	8:51	9:20	9:22	10:34	10:36	20:23	20:18	20:53	20:47	20:01	21:00
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:42	5:47	8:48	8:51	9:20	9:23	10:34	10:36	20:23	20:17	20:53	20:46	20:00	21:00
ארה"ב דטרויט (ק)	6:12	6:18	9:22	9:25	9:53	9:56	11:08	11:10	21:04	20:58	21:35	21:28	20:41	21:42
ארה"ב היוסטן (ק)	6:33	6:36	9:26	9:28	9:58	10:00	11:08	11:09	20:22	20:19	20:48	20:44	20:01	20:55
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:54	5:59	8:53	8:55	9:25	9:27	10:36	10:38	20:04	20:00	20:31	20:26	19:42	20:37
ארה"ב מיאמי (ק)	6:40	6:43	9:29	9:31	10:02	10:03	11:10	11:11	20:14	20:11	20:38	20:35	19:53	20:45
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:37	5:42	8:43	8:45	9:15	9:18	10:29	10:31	20:19	20:13	20:49	20:43	19:56	20:58
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:31	5:37	8:41	8:44	9:12	9:15	10:27	10:29	20:22	20:16	20:53	20:46	19:59	20:59
בוליביה לה פאס (ח)	6:50	6:48	9:14	9:13	9:43	9:42	10:41	10:41	18:28	18:30	18:51	18:52	18:11	18:56
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:52	6:01	9:16	9:20	9:48	9:52	11:08	11:11	21:44	21:35	22:22	22:13	21:19	22:35
בלגיה בריסל (ק)	5:53	6:01	9:17	9:21	9:49	9:53	11:09	11:11	21:44	21:36	22:22	22:12	21:19	22:33
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:47	4:57	8:21	8:26	8:52	8:57	10:15	10:19	21:17	21:06	22:01	21:49	20:50	21:53
ברזיל ס. פאולו (ח)	6:40	6:38	8:53	8:52	9:25	9:23	10:21	10:20	17:46	17:48	18:09	18:12	17:30	18:19
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	6:25	6:23	8:39	8:38	9:10	9:09	10:07	10:06	17:33	17:36	17:57	17:59	17:17	18:06
בריטניה לונדון (ק)	5:07	5:16	8:33	8:38	9:05	9:09	10:25	10:28	21:05	20:56	21:44	21:34	20:40	21:55
בריטניה מנצ'סטר (ק)	5:07	5:17	8:37	8:42	9:09	9:14	10:31	10:34	21:23	21:13	22:04	21:53	20:57	22:17
גרמניה ברלין (ק)	5:10	5:19	8:37	8:42	9:09	9:13	10:30	10:33	21:15	21:06	21:55	21:45	20:49	21:49
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:37	5:46	9:01	9:05	9:32	9:36	10:52	10:55	21:25	21:17	22:02	21:53	21:00	21:57
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:44	6:41	8:57	8:56	9:27	9:26	10:23	10:22	17:45	17:47	18:09	18:11	17:29	18:15
הודו בומביי (ח)	6:10	6:13	8:53	8:54	9:26	9:27	10:32	10:33	19:20	19:17	19:43	19:40	19:00	19:44
הודו פונה (ח)	6:05	6:07	8:49	8:50	9:21	9:22	10:28	10:28	19:16	19:14	19:40	19:37	18:57	19:41
הונגריה בודפשט (ק)	5:08	5:15	8:25	8:28	8:57	9:00	10:14	10:17	20:32	20:24	21:06	20:58	20:08	21:02
טורקיה איסטנבול (ק)	5:49	5:55	8:55	8:58	9:28	9:30	10:42	10:44	20:32	20:26	21:01	20:55	20:09	20:59
יוון אתונה (ק)	6:18	6:23	9:20	9:23	9:53	9:55	11:05	11:07	20:45	20:40	21:13	21:08	20:22	21:12

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	5:31	5:38	8:46	8:50	9:19	9:22	10:36	10:39	20:50	20:43	21:24	21:16	20:26	21:20
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:02	7:04	9:51	9:52	10:20	10:22	11:28	11:29	20:24	20:21	20:47	20:45	20:04	20:49
ניו זילנד קרייטסצ'רצ' (ח)	7:49	7:43	9:38	9:35	10:10	10:07	10:59	10:57	17:23	17:29	17:53	17:58	17:10	18:02
נפאל קטמנדו (ח)	5:16	5:19	8:10	8:12	8:41	8:43	9:51	9:52	19:04	19:01	19:29	19:26	18:43	19:30
סינגפור סינגפור (ח)	7:03	7:03	9:33	9:33	10:05	10:05	11:07	11:07	19:19	19:19	19:41	19:41	19:01	19:45
פולין ורשא (ק)	4:39	4:48	8:07	8:12	8:38	8:43	10:00	10:03	20:45	20:35	21:24	21:14	20:19	21:18
פרו לימה (ח)	6:27	6:25	8:46	8:45	9:19	9:18	10:17	10:17	18:03	18:04	18:25	18:26	17:46	18:30
צרפת לאיון (ק)	6:10	6:17	9:25	9:28	9:56	10:00	11:13	11:15	21:24	21:17	21:57	21:49	21:00	22:05
צרפת פריז (ק)	6:09	6:16	9:29	9:33	10:01	10:04	11:19	11:22	21:45	21:37	22:20	22:12	21:20	22:30
קולומביה בוגוטה (ח)	5:45	5:46	8:22	8:22	8:52	8:52	9:56	9:56	18:20	18:20	18:42	18:42	18:02	18:46
קנדה טורונטו (ק)	5:54	6:00	9:05	9:08	9:37	9:40	10:52	10:54	20:53	20:47	21:25	21:18	20:30	21:33
קנדה מונטריאול (ק)	5:25	5:32	8:39	8:42	9:11	9:14	10:27	10:29	20:36	20:29	21:09	21:01	20:12	21:17
קפריסין לרנקה (ק)	5:48	5:52	8:44	8:47	9:18	9:20	10:29	10:30	19:56	19:51	20:23	20:18	19:34	20:22
רוסיה מוסקבה (ק)	5:13	5:24	8:52	8:57	9:22	9:27	10:46	10:50	21:57	21:47	22:44	22:30	21:30	22:56
רוסיה רוסטוב נא דונו (ק)	5:47	5:54	9:03	9:06	9:35	9:38	10:52	10:55	21:08	21:00	21:42	21:34	20:44	21:38
שווייץ ציריך (ק)	5:48	5:56	9:07	9:11	9:38	9:42	10:56	10:58	21:15	21:08	21:50	21:42	20:51	21:58
תאילנד בנגקוק (ח)	5:58	5:59	8:36	8:37	9:09	9:10	10:14	10:15	18:51	18:49	19:14	19:12	18:32	19:16

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפלג פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il